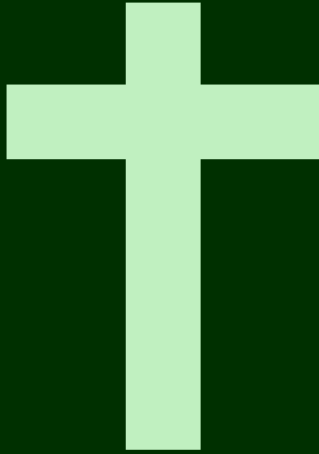

Kitaabua New Testament

The New Testament in the Taabwa language of the Democratic
Republic of the Congo: Kitaabua New Testament

Kitaabua New Testament

The New Testament in the Taabwa language of the Democratic Republic of the Congo: Kitaabua New Testament

copyright © 2023 The Word for the World International

Language: Kitaabua (Taabwa)

Contributor: The Word for the World International

Kitaabua New Testament

The Word For The World International

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Jul 2025 from source files dated 3 Jul 2025
24b09359-97a7-5b03-9034-d1da6e0b4934

Contents

KUTENDEKA 1
KUFUMA 61
RUTU 113
EZRA 118
NEHEMIA 130
ESTA 149
MAPINDA 158
HOSEA 200
YOELI 215
AMOSI 221
OBADIA 232
YONA 234

KUTENDEKA BULONDOLZI

Kutendeka i ntendeko ya bintu byonse, kabili i liina lya kitabu kya mambo mu kipingo kya kale mu bitabu byonse bili mu Biblia. Biblia ya mambo ya mu lulimi lwa Kiebrania, twebo tubambiilepo ni "Pa kutendeka." Kilangile ntuntuko ya bintu byonse ni kukilapo miilo yaabombe Leza ni vyaatendekela bantu. Eno nsiku, balia basambiliile, tebamaninepo bintu bingi palua muntu ao palua bantu baalembela kitabu kya kutendeka ni palua musita ukyaalembeluepo. Bange baketekele nangu kili nga kya-ambwile mu malembo a kale mu myaka ya 500-600 NK mu Babiloni. Bange baketekele nangu Musa i waalembela kitabu kya Kutendeka, ni kya Kufuma, ni kya Balawi, ni kya Mpendua pamo ni kitabu kya Malanguluzi a Mizilo. Bilibyalingwilua nangu byaalembelue mu mwaka wa 1,300 ao 1,400 NK.

Mu kitabu kya Kutendeka muli mpunda ya mponvu iliyakwasia bazumizi kunvwisia Biblia, Kipingo kya Kale ni Kipingo kya Lenu. Keki kitabu kilikyatulanga kibalo vikiyangiile mu kyalo ni kutulanga bukabilo bwa bantu bwa mupususi. Keki kitabu kilikyafyula mapange akua Leza a kupususia bantu. Kaka keebo kali mu mbiko ya mambo palwakua Yesu (Kutendeka 3.15) ni palua bulayo bwakua Leza kuli Abrahamu bwa kupaala ntundu yonse ya pa kyalo (Kutendeka 12.3).

Bwipi bwa bili mu kitabu kya Kutendeka

1. Leza waalengele kyalo, ni Adamu ni Eva nga vikilandilue mu katue ka 1 ni ka 2.
2. Mu katue ka 3 kwita mu katue ka 5 mulondolwelue palwakua Adamu ni Eva, palua kibalo kyabo ni palua nvyalo yabo.
3. Mu katue ka 6 kwita mu katue ka 9 mulandilue palwakua Noa ni kibunda kikata.
4. Kabili kitabu kya Kutendeka mu katue 10 ni ka 11, mulondolwelue palua belia byaakitikile pa musita wakua Noa ni pa musita wakua Abrahamu pamo ni pa musita wa lupungu lwa Babeli.
5. Mu katue ka 12 kwita mu katue ka 50, mulondolwelue palwakua Abrahamu, palua lupua lwakue, ni palua kutendeka kwa ntundu ya Baizraeli.
 - A. Bwikazi bwakua Abrahamu ni mukazi wakue Sara bulembelue mu katue ka 12 kwita mu katue ka 25.
 - B. Bwikazi bwakua Izaaki ni mukazi wakue Rebeka bulondolwelue mu katue 21 kwita mu katue ka 28, ni kufua kwakue kulondolwelue mu katue ka 35.
 - C. Bwikazi bwakua Yakobo, ni bwa baana bakue pamo ni lwendo lwabo lwa kufuma ku Kanaani kuya ku Misri, bilondolwelue mu katue ka 25 kwita mu katue ka 50.
 - D. Mu katue ka 37 kwita mu katue ka 50 mulandilue palua bwikazi bwakua Yusufu mwana mtonua mwina Yakobo, ni vya-alukile kateeka mu Misri.

Ntendeko ya bintu byonse

- ¹ Pa kutendeka Leza waalengele myulu ni kyalo.
- ² Ozo musita, kyalo kyaali kyali sie kibebeebe, kabili tekuba mwali kantu, ni nfinzi yaali yakupiliile pa menda azikile. Inzi Mweo wakua Leza* waali walela peulu menda.
- ³ *Leza waalandile evi, "Kube kisue!" Ni kisue kya-alukileko.
- ⁴ Leza waamwene nangu kisue kyaali kyaweme. Waalekenaniizie kisue ni nfinzi.
- ⁵ Kisue Leza waakiinikile musita wa koba, ni nfinzi waiinikile busiku. Kwa-alukile kyungulo, kabili kwa-alukile lukelekele. Bobo i bwaali busiku bwa mambo.
- ⁶ *Kabili Leza waalandile evi, "Kube lwelele pa bukata bwa menda pakuti lulekenkanie menda ni menda."
- ⁷ Evi Leza waakitile lwelele ni kulekekania menda ali pensina lwelele ku menda ali mu muulu. Evio i vikiyaali.
- ⁸ Lwelele Leza waalwinikile lyulu. Kwa-alukile kyungulo, kabili kwa-alukile lukelekele. Bobo i bwaali busiku bwa bubili.
- ⁹ Kabili Leza waalandile evi, "Menda a pa kyalo akolonghane pa nkendo imo, evi musili umoneke." Evio i vikiyaali.
- ¹⁰ Musili Leza wawinikile kyalo, ni menda aakolongheene pamo waenikile lyezi. Leza waamwene nangu kyaali kyaweme.

* 1:2 1.2 Mweo wakua Leza Maka akua Leza; ☆ 1:3 1.3: 2 Bak 4.6 ☆ 1:6 1.6: 2 Pet 3.5

¹¹ Kabili Leza waalandile evi, “Kyalo kimenie bikusi ni saasa uliwaseekako mbezu ilekenkeene, ni bimuti bilibiyaseekako mazabo kukonkana ni misango yabyo, mazabo ali ni mbezu mukati.” Evio i vikyaali.

¹² Kyalo kyaameniziie bikusi ni saasa uliwaseekako mbezu ilekenkeene, ni bimuti bilibiyaseekako mazabo kukonkana ni misango yabyo, mazabo ali ni mbezu mukati. Leza waamwene nangue kyaali kyaweme. Evio i vikyaali.

¹³ Kwa-alukile kyungulo, kabili kwa-alukile lukeelekeele. Bobo i bwaali busiku bwa butatu.

¹⁴ Kabili Leza waalandile evi, “Misaniko imoneke mu lyulu ya kuti ilekenkanie musita wa koba ni musita wa busiku, kuti iye yali tulangi twa nsita ni nsiku ni myaka,

¹⁵ kabili misaniko iye yali mu lyulu kuti iye yasanikila pa kyalo.” Evio i vikyaali.

¹⁶ Leza waakitile misaniko ibili ikata, musaniko utaniisie uye wasanikila musita wa koba, ni ukeepeleko uye wasanikila musita wa busiku. Kabili Leza waakitile ni ntanda.

¹⁷ Leza waabiikile misaniko mu lyulu kuti iye yasanikila pa kyalo,

¹⁸ iye yateeka musita wa koba ni wa busiku, evi iye yalekenkaniizie kisue ni nfinzi. Leza waamwene nangue kyaali kyaweme.

¹⁹ Kwa-alukile kyungulo, kabili kwa-alukile lukeelekeele. Bobo i bwaali busiku bwa buna.

²⁰ Kabili Leza waalandile evi, “Mu menda mube bilengua bikose bilibyaenda, ni mu lweelele mube byoni bilibiyapupuka peulu kyalo.”

²¹ Leza waalengele bilengua bikata bya mu lyezi mu misango yabyo, ni bilengua bikose bilibyaenda mu menda mu misango yabyo pamo ni byoni bilibiyapupuka mu lweelele mu misango yabyo. Leza waamwene nangue kyaali kyaweme.

²² Leza waabipaalele walanda bivyalane, bisanduluke ni kwizula mu menda a mu lyezi, ni byoni bisanduluke mu kyalo.

²³ Kwa-alukile kyungulo, kabili kwa-alukile lukeelekeele. Bobo i bwaali busiku bwa busaano.

²⁴ Kabili Leza waalandile evi, “Kyalo kifumie misango yonse ya bilengua bikose mu misango ilekenkeene. Nama ya kuteekua, ni bilibiyayibula pansi, ni nama ya mu kisonso mu misango ilekenkeene.” Evio i vikyaali.

²⁵ Leza waakitile nama ya mu musitu mu misango yayo, ni nama ya kuteekua mu misango yayo, ni kubalua kilengua kilikyayibula pansi mu misango yayo. Leza waamwene nangue kyaali kyaweme.

²⁶ *Kabili Leza waalandile evi, “Ale kansi tubumbe muntu mu lukebu lwetu wapaleene ni fwe fue. Kabili tumupeele buvinde bwa kuteeka masabi a mu lyezi, ni tooni twa mu lweelele, ni nama ya kuteekua, ni buvinde bwa kuteeka kyalo kyonse pamo ni bilengua byonse bilibiyayibula pansi.”

²⁷ *Evi Leza waalengele muntu mu lukebu lwakue mwine. Mu lukebu lwakua Leza i mwaalengele muntu. Mwalalume ni mwanakazi, waabalengele.

²⁸ Leza waabapaalele wabaana nangue, “Ale vyalane musanduluke. Izuzie kyalo ni kukinasia. Muye mwali bakateeka ba masabi a mu lyezi, ni ba byoni bya mu lweelele, ni ba bilengua byonse bikose bilibiyayibula pansi.”

²⁹ Leza waalandile evi, “Mone namipeela kubalua saasa uli pa kyalo kyonse uliwaseekako mbezu, ni kubalua kimuti kilikyaseekako mazabo ali ni mbezu mukati kuti bikabe bya kulia byenu.

³⁰ Inzi nama yonse ya pa kyalo, ni tooni twa mu lweelele, ni kyonse kilikyayibula pansi kili ni bukose, nabipeela maani a saasa kuti bibe bilio byabo.” Evio i vikyaali.

³¹ Leza waamwene nangue byonse bi-aakitile byaali byakilile kuwama. Kwa-alukile kyungulo, kabili kwa-alukile lukeelekeele. Bobo i bwaali busiku bwa mutanda.

2

¹ Evi i vyaapwile kulengua kwa lyulu ni kyalo pamo ni byonse bilimo.

² *Mu busiku bwa kilooba, Leza waali wasyapwile miilo yakue yonse i-aali wakita. Ni pakako, waatuziizie busiku bwa kilooba ni kulekela kubomba miilo yakue yonse i-aali wakita.

³ Leza waapaalele busiku bwa kilooba ni kubuzuukia pantu i busiku bu-atuziiziemu pa kyamba kya miilo ya kulenga bintu byonse.

⁴ Leli i lyasi lya kulengua kwa lyulu ni kyalo.

Bukaba bwa mu Edeni

Yawe Leza lu-aalengele lyulu ni kyallo,

⁵ pa kyallo tepaali pamenene kantu, ni saasa wa mu kisonso waali teunamene, pantu Yawe Leza waali tananokiepo nvula, kabili tepaali muntu wa kulima musili.

⁶ Inzi menda a pansi i-aali aleeta kinwanvi pa bulongo.

⁷ *Yawe Leza waabuulile lufunko lwa bulongo, wabumba mwalalume ni kumupuzila mupuze wa bukose mu myona, ni ye wa-aluka kilengua kikose.

⁸ Kabili Yawe Leza waakitile bukaba mu Edeni lya ku kabanga ni kubiikamo muntu u-aabumbile.

⁹ *Yawe Leza waameniizie misango yonse ya bimuti pa musili, bimuti biweme mu monekelo, bilibiyaseekako mazabo aweme a kulia. Pa bukata bwa bukaba, paali pali kimuti kya bukose ni kimuti kya kumana biweme ni bibiipile.*

¹⁰ Momo mu Edeni i mwaali mwafumine mwenzi waali waleeta kinwanvi mu bukaba. Ozo mwenzi waali wakanikilemo myenzi ina.

¹¹ Mwenzi wa mambo uliwakuutua Pishoni. Ozo mwenzi i uzyungulukiile kyallo kya Havila kilimo oro.

¹² Oro ya mu kekio kyallo iwamiisie, kabili i muli butonvu bwa bunu ni mabue a oniksi.

¹³ Mwenzi wa bubili uliwakuutua Gioni. Ozo mwenzi i uzyungulukiile kyallo kya Kushi.[†]

¹⁴ Mwenzi wa butatu uliwakuutua Tigri. Ozo i upitile lya ku kabanga ka Asiria. Ni mwenzi wa buna uliwakuutua Efrati.

¹⁵ Kabili Yawe Leza waamutweme muntu ni kuya kumuteeka mu bukaba bwa mu Edeni kuti aye wasekwila ni kubulabukila.

¹⁶ Yawe Leza waamwanine evi, "Mazabo onse a ku bimuti bya mu bukaba kuti wa-alia,

¹⁷ inga sie mazabo a ku kimuti kya kumana biweme ni bibiipile, kyene tekuti ukalieko. Busiku buwaakalia mazabo a ku keki kimuti, kisinka waakafua!"

¹⁸ Kabili Yawe Leza waalandile evi, "Muntu tapalile kuya waikeele bunke bwakue. Ndikumukitila mukwasi amupalile."

¹⁹ Yawe Leza waabuulile bulongo ni kubumba kubalua nama wa mu kisonso, ni kubalua kyonni kya mu lwelele ni kumutwalila muntu, evi Leza amone vi-alikubiinika meena. Kubalua liina lyainikilue kilengua kikose, i lyaali liina lyakyo.

²⁰ Muntu wainikile meena a nama ya kuteekua ni meena a byoni pamo ni meena a nama ya mu kisonso, inzi pa bebi byonse muntu taamwenepo mukwasi amupalile.

²¹ Yawe Leza waamuoniizie muntu tulo tukata. Lu-aali waonene, waamusomwenemo lubali lumu ni pa kyamba walinghaniapo munofu.

²² Yawe Leza waakitile mwanakazi na lolia lubali lu-aasomwene ku muntu mwalalume, ni kumutwala ozo mwanakazi kuli mwalalume.

²³ Mwalalume waalandile evi,

"Ozu i kikuza kya mu bikuza byane,
ni munofu wa mu munofu wane.

Evi alikuya wakuutua mwanakazi
pantu afumiiziwe ku mwalalume."

²⁴ *Ni pakako, kubalua mwalalume waakaba wasia se ni nghina ni kuya kulundana na mukazi wakue, ni bo baakaaluka mubili umo.

²⁵ Mwalalume ni mukazi wakue baali bali sie bwamba, inzi tebaali baunvua busoni.

3

Kusinakila kwa muntu

¹ *Kizoka kyaali kyakengeele kukila nama yonse ya mu kisonso yaalengelue na Yawe Leza. Kizoka kyaamwipuziizie mwanakazi, "Ati, ni kiine Leza waamikaniizie kulia mazabo a ku bimuti byonse bya mu bukaba?"

² Mwanakazi wa-asukile evi, "Mazabo a ku bimuti byonse bya mu bukaba kuti twalia,

³ inzi Leza waalandile nangue, "Tekuti mukalie buzabo bwa ku kimuti kili pa bukata bwa bukaba, anzia kukumiako, pantu nga mwaakafua."

⁴ Kizoka kyaamwasukile mwanakazi, "Mwandi, temukafua.

⁵ Pantu Leza amanine nangue busiku bumwakaba kulia azo mazabo, menso enu akaba kwizuka, ni mwe mwakaba kwaluka nga Leza mu kumana biweme ni bibiipile."

* 2:7 2:7: 1 Bak 15.45 * 2:9 2:9: Nfy 2.7; 22.2,14 * 2:9 2:9 Kumana biweme ni bibiipile; Ao Kumana kubalua kantu. † 2:13 2:13 Kushi (Ili lya ku nkungulua kabanga ya Mezopotamia); Ao Etiopia * 2:24 2:24: Mat 19.5; Mk 10.7-8; 1 Bak 6.16; Baef 5.31 * 3:1 3:1: Nfy 12.9; 20.2

⁶ Mwanakazi lu-aamwene nanguue mazabo a ku kekio kimuti aali aweme kuliwa, ni aweme mu kumoneka, kabili apalilile kumuletela mulangue, waakunwineko buzabo, walia, wamupeelako mulume wakue, ni ye walia.

⁷ Penka papo, menso abo bonse babili aizuka ni kwinka nanguue baali bali bwamba. Kupwako, babamba kutunga kumo maani a kimuti kya miku kuti bavwale.

⁸ Mwalalume ni mwanakazi lubaunvwile Yawe Leza walimukwenda mu bukaba musita wa kyungulo kwasyatalelee, baamufyeme mu bimuti bya mu bukaba.

⁹ Yawe Leza waamukuutile muntu ni kumwipuzia, "Uli pi?"

¹⁰ Ni ye wa-asukile evi, "Naunvwanga lizui lyobe mu bukaba, ni ne natiinanga pantu ngiile nali bwamba, kusyali kufyama!"

¹¹ Leza waamwipuziizie evi, "Eba! Nani wakwananga nanguue wiile wali bwamba? Eba! Walyanga buzabo bwa ku kimuti kinakikukaania kuliako?"

¹² Mwaalume wa-asukile evi, "Ozu mwanakazi uwan'mpeele i wan'mpelanga buzabo, ni ne nalia."

¹³ *Kabali Yawe Leza waamwipuziizie mwanakazi, "Ati, wakitilangaki evio?"

Mwanakazi wa-asukile evi, "Kizoka i kyan'mbeepanga, ni ne nalia."

¹⁴ Ni pakako, Yawe Leza waakyanine kizoka nanguue, "Pantu wakitanga evio, watiipua pa nama yonse iliyateekua ni ya mu kisonso. Kutula lelo, waya wasyaendela na kavumo ni kuya walia lufunko nsiku yonse ya bukose bobe.

¹⁵ *Ndikubiika bulwani pakati kobe ni mwanakazi, ni pakati ka luvyalo lobe ni lwa mwanakazi. Luvyalo lwa mwanakazi lwaakasyesyeta mutue obe, ni we waakasuma kasinghino kakue."

¹⁶ Kabili Yawe waamwanine mwanakazi nanguue, "Naakakizia maavia mu kuvyala kobe, pa kuvyala baana waakaba wakisua. Kutona kobe kwaakaba kwali ku mulume obe, kabili i waakaba wakuteekele."

¹⁷ *Yawe waamwanine mwalalume nanguue, "Pantu waitabilanga bintu byalandanga mukazi obe ni kulia buzabo bwa ku kimuti kinakikukaania kuliako, bulongo bwatiipua pa mulandu obe. Mu bukose bobe bonse waakaba wabombesia na maka pa kusanga bilio.

¹⁸ Mu bulongo mwaakaba mwamena sie lubamba ni myunga, kabili waakaba walia saasa wa mu kisonso.

¹⁹ Mu kubombesia ni mu kusulwila kobe i muwaakaba wasangila bilio, mpaka paukabwelela ku bulongo kuwaafumine. Uli lufunko, waakabwelela ku lufunko."

²⁰ Mwalalume, liina lyakue Adamu, waamwinikile mukazi wakue liina lya Eva, pantu ozo i wa-alukile nghina wa bantu bonse.

²¹ Kabili Yawe Leza waabakitiile bivwalo bya mpapa ya nama ni kubavwika.

Adamu ni Eva bakumbua mu Edeni

²² * Kabili Yawe Leza waalandile evi, "Evi muntu wa-aluka nga fwefue mu kumana biweme ni bibiipile. Ni pakako, tapalile kupeelua nsambu ya kukununa buzabo bwa ku kimuti kya bukose ni kulia evi akeekalilila muyayaya."

²³ Yawe Leza waamukumbile Adamu mu bukaba bwa mu Edeni, evi aye alime mu bulongo bu-abumbiilueko.

²⁴ Leza lu-aamukumbile Adamu mu bukaba, waabiikile makerubi pa nghingililo ya ku kabanga ka bukaba bwa mu Edeni, ni kipanga kya mulilo kyaali kyazyunguluka konse konse kusakilila nzila ya kuya ku kimuti kya bukose.

4

Kaini Abeli

¹ Adamu waaleele ni mukazi wakue Eva, ni ye waimitile ni kuvyala mwana mwalalume. Eva waalandile evi, "Ozu mwana napeelua na Yawe." Ni pakako, waamwinikile Kaini.*

² Pa kyamba, waavyele unge mwana mwalalume ni kumwinika Abeli. Abeli waali wali kateeka wa mikooko, inzi Kaini waali mulimi.

³ Busiku bumo Kaini waatwele ngelelo ya buzombozi kuli Yawe.

⁴ *Abeli ni ye waatwele libeli wa pa mikooko yakue, waipaya ni kufumiako munofu unonene kuti ube ngelelo. Yawe waawamiinue na Abeli pamo ni ngelelo yakue,

⁵ inzi taawaamiinue na Kaini pamo ni ngelelo yakue. Ni pakako, Kaini waafitiisiwe mpaka ni pa menso pakalabana.

* 3:13 3:13: 2 Bak 11.3; 1 Tim 2.14 * 3:15 3:15: Nfy 12.17 * 3:17 3:17 Bae 6.8 * 3:22 3:22: Nfy 22.14 * 4:1 4:1 Kaini Leli liina mu Kiebrania i kulanda nanguue "Kupata." * 4:4 4:4: Bae 11.4

⁶ Yawe waamwipuziizie Kaini, “Eba, ale wafitiluaki? Kabili wakalabaniiziaki pa menso?”

⁷ Mona we Kaini uwamyege, nga wawaminwanga.[†] Inzi pantu waluvyanga, kibalo kikupembeele kyalimukukeba ku kuteeka. Inzi upalile kukyanzia.”

⁸ *Kaini waamwanine mwalawakue Abeli nangu, “We mwalawane, twende mu kisonso.”[‡] Lubaafikile mu kisonso, Kaini waamwalukiile Abeli ni kumwipaya.

⁹ Yawe waamwipuziizie Kaini, “Mwalaobe ali pi?”

Wa-asukile nangu, “Ne nsimanine. Eba! Nene i musungi wakua mwalawane?”

¹⁰ *Kabili waamwipuziizie evi, “Wakitangaki? Mulopa wakua mwalaobe uwazuumi-izyanga pa bulongo ulimukundilila.

¹¹ Evi wewe watipua ni kukumbua pa bulongo bwaizulanga kanua kakue ni kupokelela mulopa wakua mwalaobe waazuumiwanga na kuboko kobe.

¹² Paukalima mu bulongo, tebukakuleetela kibwezia, inzi waakaba wali kanukunta mwaya kyalo.”

¹³ Kaini waamwanine Yawe, “Kukanda kuwankanda kwangaviizia, nsivinda kusipik-izia.

¹⁴ Mona wankumba mu keno kyalo ni ku menso obe. Evi naakaba nali sie kanukunta mwaya kyalo, ni onse waakan'mona, waakangipaya.”

¹⁵ Yawe waamwanine Kaini, “Onse waakakwipaya, waakalandwilua nghendo kilooba.” Ni pakako, Yawe waamubiikile kalangi, evi onse waakamumona tekuti akamwipaye.

¹⁶ Kaini waafumine ku menso akua Yawe ni kuya kwikala mu kyalo kya Nodi, nkendo ili ku kabanga ka Edeni.

Nyalo yakua Kaini

¹⁷ Kaini waaleele ni mukazi wakue, ni ye waimitile ni kuvyala mwana mwalalume ni kumwinika Enoki. Kaini waakuulile muzi ni kuwinika liina lya mwana wakue mwalalume.

¹⁸ Enoki waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Iradi, Iradi waavyele Mehuyaeli, Mehuyaeli waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Metushaeli, Metushaeli waavyele Lameki.

¹⁹ Lameki waupile banakazi babili, umo waali wakuutua Ada, ni unge waali wakuutua Zila.

²⁰ Ada waavyele Yabali waali kikolue wa bantu baali baikala mu maema ni kuya bali bateeki ba nama.

²¹ Mwalawakue waali wakuutua Yubali. Ozo mwalawakue i kikolue wa balia baali balizia bilimba ni mimpyeta.

²² Zila waavyele Tubali-Kaini. Ozo muntu i waali mutili wa bibombelo bya misango ilekenkeene,[§] bya mukuba ni bya kyela. Nkaziize kwa Tubali-Kaini waali wakuutua Naama.

²³ Lameki waabaanane bakazi bakue babili,

“Ada ni Zila, ntwilizie

mwe bakazi bakua Lameki unvue twebu twane.

Nene nakiipaya muntu wakinkisia,

mulumendo pantu wakinghuma.

²⁴ *Kaini kine waakalandwilua nghendo kilooba,

Lameki waakalandwilua nghendo 77.”

Seti ni Enoshi

²⁵ Kabili Adamu waaleele ni mukazi wakue, Eva lu-aimitile waavyele unge mwana mwalalume ni kumwinika Seti. Waalandile evi, “Leza wan'mpeela unge mwana mwalalume wa kupyanyikizia pali Abeli waipailue na Kaini.”^{*}

²⁶ Seti ni ye waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Enoshi. Ozo musita bantu i ubaatendekelepo kumupupa Yawe ni kubombia Liina lyakue.

5

Nyalo kufuma pali Adamu mpaka pali Noa (1 Milandu Ya Nsiku 1.1-4)

[†] 4:7 4.7 Nga wawaminwanga; Ao Nga napokelelanga ngelelo yobe. ^{*} 4:8 4.8: Mat 23.35; Lk 11.51; 1 Yoa 3.12 [‡] 4:8

4.8 Bwaluzi bunge bwa kale Twende mu kisonso Kiebrania tekikwete totu twebu. ^{*} 4:10 4.10: Bae 12.24 [§] 4:22

4.22 Ozo muntu i waali mutili wa bibombelo bya misango ilekenkeene; Bwaluzi bumo bwa kale buli na Kikolue wa batili ba byela. ^{*} 4:24 4.24: Mat 18.22 ^{*} 4:25 4.25 Seti: Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu, “Wakipeelua.”

¹ *Keki i kitabu kya nvyalo yakua Adamu.

Leza lu-aalengele muntu, waamukitile wapaleene ni Leza.

² *Leza waalengele mwalalume ni mwanakazi, waabapaalile ni kubenika liina lya muntu bobo busiku bubaalengelue.

³ Adamu lu-aakumaniizie myaka 130, waavyele mwana mwalalume mu lukebu lwakue, wapaleene nakue ni kumwinika Seti.

⁴ Pa kyamba kya kuvyala Seti, Adamu waikeele pa kyalo myaka 800 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.

⁵ Adamu waafwile wali na myaka 930.

⁶ Seti lu-aakumaniizie myaka 105, waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Enoshi.

⁷ Pa kyamba kya kuvyala Enoshi, Seti waikeele pa kyalo myaka 807 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.

⁸ Seti waafwile wali na myaka 912.

⁹ Enoshi lu-aakumaniizie myaka 90, waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Kenani,

¹⁰ pa kyamba kya kuvyala Kenani, Enoshi waikeele pa kyalo myaka 815 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.

¹¹ Enoshi waafwile wali na myaka 905.

¹² Kenani lu-aakumaniizie myaka 70, waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Mahalaleli.

¹³ Pa kyamba kya kuvyala Mahalaleli, Kenani waikeele pa kyalo myaka 840 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.

¹⁴ Kenani waafwile wali na myaka 910.

¹⁵ Mahalaleli lu-aakumaniizie myaka 65, waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Yaredi,

¹⁶ pa kyamba kya kuvyala Yaredi, Mahalaleli waikeele pa kyalo myaka 830 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.

¹⁷ Mahalaleli waafwile wali na myaka 895.

¹⁸ Yaredi lu-aakumaniizie myaka 162, waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Enoki,

¹⁹ pa kyamba kya kuvyala Enoki, Yaredi waikeele pa kyalo myaka 800 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.

²⁰ Yaredi waafwile wali na myaka 962.

²¹ Enoki lu-aakumaniizie myaka 65, waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Metusela.

²² Pa kyamba kya kuvyala Metusela, Enoki waendele pamo ni Leza myaka 300, kabili waavyele ni bange baana balalume ni banakazi.

²³ Enoki waafwile wali na myaka 365.

²⁴ *Enoki waendele pamo ni Leza, kabili taamwenekele pantu waatwemue na Leza wakosele.

²⁵ Metusela lu-aakumaniizie myaka 187, waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Lameki,

²⁶ pa kyamba kya kuvyala Lameki, Metusela waikeele pa kyalo myaka 782 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.

²⁷ Metusela waafwile wali na myaka 969.

²⁸ Lameki lu-aakumaniizie myaka 182, waavyele mwana mwalalume

²⁹ ni kumwinika Noa.* Waalandile evi, "Ozu i waakatusansamusia kukonkana ni miilo ikolele itulitwabomba pa kyalo kyaatiipilue na Yawe."

³⁰ Pa kyamba kya kuvyala Noa, Lameki waikeele pa kyalo myaka 595 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.

³¹ Lameki waafwile wali na myaka 777.

³² Noa lu-aakumaniizie myaka 500, waavyele Shemu, ni Hamu, ni Yafeti.

6

Bubi bwa bantu

¹ *Bantu lubaatendekele kusanduluka pa kyalo, baali bavyala ni baana banakazi.

* 5:1 5.1 Kut 1.27-28

* 5:2 5.2: Mat 19.4; Mk 10.6

* 5:24 5.24: Bae 11.5; Yud 14

* 5:29 5.29 Noa: Leli liina

lya Noa mu Kiebrania i kulanda nangue "kutuuza." * 6:1 6.1 Yob 1.6; 2.1

² Baana bena Leza lubaamwene nangue bakazyana bena bantu baali baweme, baisaakwiliilepo bamo kuba bali bakazi babo.

³ Yawe waalandile evi, "Mweo wane teukikanzyania na muntu muyayaya pantu wene ni wa kufua. Kutula lelo, myaka yakue teikikaba yakila pa myaka 120."

⁴ *Mu ezio nsiku Banefili baali bali pa kyalo. Pa kyamba baana bena Leza lubaile kuupa baana banakazi bena bantu, baavyelema baana balalume. Babo i baali bali babipami ba bantu baali bamanikile pa ozo musita.

⁵ *Yawe lu-aamwene nangue bubi bwa muntu bwakila pa kyalo, ni kumona nangue malanga a mu mutima wakue lyonse aali akila kubiipa,

⁶ Yawe waunvwile bulanda pantu waalengele muntu pa kyalo, ni mutima wakue waamukisile.

⁷ Yawe waalandile evi, "Nakaba kulovia muntu unaalengele pa kyalo, bonse muntu ni nama, ni bilibyayibula pamo ni tooni twa mu lwelelee. Naunvua bulanda pantu naabilengele."

⁸ Inzi Noa waali watonenue na Yawe.

Noa wakita safina

⁹ *Leli i lyasi lyakua Noa ni luvyalo lwakue. Noa waali wali mulunghami ni wa kisinka mu bantu ba pa musita wakue, kabili waali waenda ni Leza.

¹⁰ Noa waavyele baana balalume batatu, Shenu, Hamu, ni Yafeti.

¹¹ Leza waamwene nangue kyalo kyainoonaka, ni kukitilana bibiipile kwakila kuku-mana mwaya kyalo.

¹² Leza waakentele ni kumona nangue kyalo kyabiipa pantu bantu bonse baali baikeele mu bwikazi bubi.

¹³ Leza waamwanine Noa nangue, "Mpeleezio ya bantu bonse yakumana pantu bubi bwabo bwaizula mu kyalo kyonse. Kabili nakaba kubaloviizia pamo ni kyalo.

¹⁴ We Noa, nakwana ukite safina ikata ya mbao ilumine, ni kuputulamo miputule, ukabe kusubako kabulimbu mukati ni panze.

¹⁵ Ukabe kukita safina ileepele metre 133, ni mu bukata metre 22, ni mu kutuuluka metre lyanondo ni itatu.

¹⁶ Ukabe kukitako mutenge ni kusiako mando ali ni santimetre 44. Ukabe kukitamo mpungu itatu yateekaleene yali ni mulyango mumbali,

¹⁷ pantu nakaba kubunzia kyalo ni kwinoona bilengua byonse bikose. Bilengua byonse bili pa kyalo byakaba kufua.

¹⁸ Inzi nakaba kupinghana nobe. Wewe ukengile mu safina ni mukazi obe, ni baana bobo balalume pamo ni bakazi babo.

¹⁹ Kabili pa bilengua byonse bikose ukabe kubuulapo bibili bibili ni kulingizia mu safina, ukabisunge byakosele kilume ni kikota.

²⁰ Ukabe kubuula misango yonse ya nama, ni misango yonse ya tooni, ni ya byonse bilibyayibula. Bebi byonse, byaakeeza kuli wewe bibili bibili kuti ukabisunge byakosele.

²¹ Ukabe kubuula misango yonse ya bilio ukabe kubisunga, evi wewe ni nama pamo ni tooni mukabe mwabilia."

²² *Noa waakitile bintu byonse nga mwa-aniinue na Leza.

7

Kibunda

¹ Yawe waamwanine Noa nangue, "Ale ingila mu safina pamo ni lupua lobe pantu nakikumona wali mulunghami pa bantu bonse.

² Buulapo mpe kilooba ya misango yonse ya nama isambikile ndume ni ikota, inzi nama itiikeene ubuulepo mpe imo imo ndume ni ikota.

³ Kabili buula mpe kilooba ya misango yonse ya tooni tulume ni tukota. Ukite evio kumona sie misango yonse ya nama ni ya tooni ikasungue bwino, evi ikavyalane paakale ni kuvula pa kyalo,

⁴ pantu kwasyala nsiku kilooba nkabe kunokia nvula pa kyalo. Ezio nvula yakaba kunoka nsiku 40 busiku ni koba. Nakaba kwinoona bilengua byonse bikose binaalengele pa kyalo."

⁵ Noa waakitile bintu byonse bya-aninue na Yawe.

⁶ Kyalo lukyaabundile, Noa waali wali na myaka 600.

⁷ *Noa ni mukazi wakue ni baana bakue balalume pamo ni bakazi babo, baingiile mu safina evi tekuti bafue na azo menda a kibunda.

⁸ Misango yonse ya nama ni ya tooni kilume ni kikota, bisambikile ni bisisambikile pamo ni bilibiyayibula pansi,

⁹ byaingiile bibili bibili mu safina pamo ni Noa nga mwaalandiile Leza.

¹⁰ Pa kyamba kya nsiku kilooba, kibunda kyaizile pa kyalo.

¹¹ *Noa lu-aali na myaka 600, mu mwezi wa bubili pa nsiku lyanondo ni kilooba, menda aabambile kusula na maka mu tusulo. Mu muulu ni mo mwaabambile kwituluka menda.

¹² Ezio nvula yaanokele pa kyalo nsiku 40 busiku ni koba.

¹³ Bobo bwenka busiku, Noa ni mukazi ni baana bakue balalume batatu, Shemu, ni Hamu, ni Yafeti pamo ni bakazi babo, baingiile mu safina.

¹⁴ Baingiile mu safina pamo ni nama ya mu kisonso mu misango yayo. Nama ya kuteekua mu misango yayo, ikata ni iniini, ni bilibiyayibula pansi mu misango yabyo, ni tooni pamo ni byonse bilibiyapupuka mu misango yabyo.

¹⁵ Bilengua bikose, bibili bibili kilume ni kikota, byaingiile mu safina pamo ni Noa.

¹⁶ Kubalua kilengua kikose, kilume ni kikota byaingiile mu safina nga mwa-aniinue Noa na Leza. Kupwako, Yawe wamwizalila Noa.

¹⁷⁻¹⁸ Nvula yaatwaliliile kunoka mpaka nsiku 40 busiku ni koba. Menda aizwile pa kyalo mpaka ni safina yabamba kweleela.

¹⁹ Menda aizwile pa kyalo mpaka ni mpili yonse yatibila.

²⁰ Azo menda atwaaliliile kwizula pa kyalo mpaka metre kilooba kufuma peulu lupili luleepeesie.

²¹ Kubalua kilengua kikose kyaali kyaenda pa kyalo, kyoni, ni nama wa kuteekua ni nama wa mu kisonso, ni kilikyayibula pa kyalo pamo ni muntu, byaafwile.

²² Bilengua byonse byaali byapeema pano pa kyalo byaafwile.

²³ Yawe waloviizie bilengua byonse bya pano pa kyalo. Waaloviizie bantu ni nama pamo ni byoni. Paasyele sie Noa ni balia baali wali nabo mu safina.

²⁴ Menda aasyele aizwile pa kyalo nsiku 150.

8

Nvula yakata

¹ Leza waamulangulukile Noa ni bilengua byonse bikose bi-aali nabio mu safina. Leza waabuusiizie mwela pa kyalo, ni menda aatendekele kuya akama.

² Monse mwaali mwafuma menda pansi mwaasinkile, lyulu lyaizalikile, ni nvula yaakatile,

³ menda aatwaliliile kuya akama buke buke mpaka nsiku 150.

⁴ Pa busiku bwa lyanondo ni kilooba mwezi wa kilooba, safina yaikeele peulu mpili ya Ararati.

⁵ Menda aatwaliliile kukeepa. Mu mwezi wa lyanondo pa busiku bwa mambo, mpili yaatendekele kumoneka.

⁶ Lupaapitile nsiku 40, Noa waizwile nzota

⁷ ni kutuma kazooko. Kazooko tekaabwelele, inzi kaali kaya kazyunguluka sie mu lwelele mpaka musita waakamine menda pa kyalo.

⁸ Kabili Noa waatumine kakunda kaye kamone kine menda akeepa pa kyalo,

⁹ inzi pantu menda aali teanakame pa kyalo kyonse, kakunda tekaamwene nkendo ya kuya kwikalapo. Ni pakako, kaabwelele kuli Noa. Noa wakakwata ni kukengizia mu safina.

¹⁰ Pa kyamba kya mulungu umo, kabili Noa waafumiizie kakunda mu safina ni kukatuma.

¹¹ Bobo bwenka busiku kyungulo, kakunda kaabwelele katweme lyani lya muzeituni ku mulomo. Noa i lu-ainikile nangue menda akeepa.

¹² Kabili Noa waapembelee ni unge mulungu. Waatumine kakunda paakale. Lolo lwendo lwene kakunda tekaabwelele.

¹³ Noa lu-aakumaniizie myaka 601, mu mwezi wa mambo pa busiku bwa mambo, menda aakamine pa kyalo. Noa waatupukwile ntupiko ya safina, ni kiine wamwene menda akamine.

¹⁴ Mu mwezi wa bubili pa nsiku 27, Musili waumine.

¹⁵ Leza waamwanine Noa nangue,

¹⁶ *Fuma mu safina, wewe ni mukazi obe, ni baana bobo balalume pamo ni bakazi babo.

¹⁷ Fumia kubalua kilengua kikosele ki-uli nakio mu safina, byoni, ni nama pamo ni kubalua kilengua kya pa kyalo, evi bivyalane ni kusanduluka pa kyalo.”

¹⁸ Ni kiine Noa waafumine pamo ni mukazi wakue, ni baana bakue balalume pamo ni bakazi babo.

¹⁹ Nama ni byoni pamo ni bilengua byonse bikose byaali byali mu safina, byaafumine.

Noa wamwelela Leza ngelelo

²⁰ Noa waamukuuliile Yawe kitale. Waabuulilepo misango yonse ya bilengua bisambikile, pa nama ni tooni, ni kubiziziizia byonse pa kitale kuti bibe ngelelo.

²¹ Yawe waawamiinue na bunu bwa ngelelo yaaziziiziwe. Yawe waalandile evi, “Nsikikatiipa kabili kyalo pa mulandu wa muntu, anzia kine malanga a muntu abiipile kutula ku bulumendo bwakue. Kabili nsikikeenooni bilengua byonse bikose mu ozu musango.

²² Lyonse kyalo lukikilipo, kuli kwaya kwali musita wa kubyala ni musita wa kuzombola, musita wa kasama ni musita wa lyuza, musita wa mwela ni musita wa likungulu, musita wa koba ni musita wa busiku, ni byo byaakabeelelela.”

9

Leza wapinghana ni Noa

¹ *Leza waamupaalile Noa pamo ni baana bakue balalume wabaana nangu, “Vyalane musanduluke evi luvyalo lobe lwizuzie kyalo.

² Nama yonse ya pa kyalo ni tooni tonse twa mu lwelele, ni bilengua byonse bilibiyayibula pansu, ni masabi onse a mu lyezi, byaakaba byaunvua mwezo ni kumitiina. Kabili namipeela buvinde pa bintu byonse bya pa kyalo.

³ Nama ya misango yonse ikosele yaakaba bilio byenu nga vinaamipeele saasa ulekenkeene.

⁴ *Inzi tekuti mukaliililile nama pamo ni mulopa wakue, pantu i bukose bwakue.

⁵ Kisinka naakakita kibwelezi pa mulopa wa bukose bwenu, naakakita kibwelezi ku muntu ni ku nama, ni ku muntu ni muntu nakue.

⁶ *Ozo waakeetila mulopa wa muntu, ni ye mulopa wakue waakeetilua na muntu, pantu muntu waalengelue wapaleene ni Leza.

⁷ * “Inzi mwemue vyalane musanduluke evi luvyalo lobe lwizuzie kyalo.”

⁸ Kabili Leza waamwanine Noa ni baana bakue balalume nangu,

⁹ “Unvue, napinghana nenu pamo ni nvyalo yenu.

¹⁰ Napinghana na bilengua byonse bikose: Toni tonse, ni nama yonse ya kuteekua pamo ni nama yonse ya mu kisonso imwakifuma nayo mu safina.

¹¹ Napinghana nenu nangu, nene nsikikeenooni kabili bilengua bikose na kibunda. Kabili tekukaba kinge kibunda kyaakeenooni kyalo.”

¹² Leza waabaanine nangu, “Kaka i kalangi ka kipingo kinapinghana nenu pamo ni bilengua byonse bikose, kalangi ka muyayaya ku nvyalo yonse ya ku ntanzi.

¹³ Nabiika mukolanvula mu malezi kuti ube kalangi ka kipingo kinapinghana na kyalo.

¹⁴ Naakaba nakita kine nakolonghania malezi, ni mukolanvula wamoneka mu malezi,

¹⁵ naakaba nalangakana kipingo kinapinghana nenu, ni nama yonse ni tooni tonse pamo ni bilengua byonse bikose nangu nsikikabinooni kabili na kibunda.

¹⁶ Mukolanvula paukaba wamoneka mu malezi, naakaba nakentako kuti nanguluke kipingo kya muyayaya kili pakati kane ni bilengua byonse bikose bya pa kyalo.”

¹⁷ Leza waamwanine Noa, “Kaka i kalangi ka kipingo kinapinghana na bilengua byonse bikose bya pa kyalo.”

Noa ni baana bakue balalume

¹⁸ Meena a baana balalume bena Noa baafumine mu safina ni aza: Shemu, ni Hamu, Ni Yafeti. Hamu i waavyele Kanaani.

¹⁹ Babo baana batatu balalume bena Noa i babikolue ba bantu bonse baasalangheene mwaya kyalo.

²⁰ Noa wa-alukile mulimi. Kabili i waali wa mambo kulima bukaba bwa mizabibu.

²¹ Busiku bumo Noa waaminine divai, wakolua, ngubo yakue yaapenukile paali waleele mu liema lyakue.

²² Hamu, se kwa Kanaani, lu-aamwene se waleele bwamba, waile kubwilako Shemu ni Yafeti.

✧ 9:1 9.1: Kut 1.28

✧ 9:4 9.4: Bal 7.26-27; 17.10-14; Bal 19.26; Mam 12.16; 23; 15.23

✧ 9:6 9.6: Kut 1.26; Kuf 20.13

✧ 9:7 9.7: Kut 1.28

²³ Shemu ni Yafeti lubaunvwile evio, baatweme ngubo pa nkombe, babamba kuya nayo kinfwefue mpaka kuya kumuvimba sibo. Bene tebaamukentele sibo waali waleele bwamba.

²⁴ Noa lu-aakololokelue ni kumana vyaakitile mwana wakue Hamu,

²⁵ waalandile evi,

"Kanaani atiipue!

Kabili aye wali muzia wakua Shemu ni Yaferi."

²⁶ Kabili waalandile evi, "Yawe, Leza wakua Shemu apaalue!

Kanaani aye wali muzia wakua Shemu!

²⁷ Leza avuzie bunonsi bwakua Yafeti.*

Yafeti ekale mu maema akua Shemu,
ni Kanaani aye wali muzia wakua Yafeti."

²⁸ Pa kyamba kya kibunda, Noa waiketele pa kyalo myaka 350.

²⁹ Noa waafwile wali na myaka 950.

10

Ntundu yaafumine mu baana balalume bena Noa

(1 Milandu Ya Nsiku 1.5-23)

¹ Noa waavyele baana batatu balalumenke: Shemu, ni Hamu, pamo ni Yafeti. Babo batatu ni bo baavyele baana balalume pa kyamba kya kibunda.

² Yafeti waavyele Gomeri, ni Magogi, ni Madai, ni Yavani, ni Tubali, ni Mesheki, pamo ni Tirasi.

³ Gomeri waavyele Ashkenazi, ni Rifati, pamo ni Togarma.

⁴ Yavani waavyele Elisha, ni Tarshishi, ni Kitimu, pamo ni Dodanimu.

⁵ Babo i babikolue ba bantu baali baikeele mu bilila. Ezi i nvyalo yakua Yafeti yaali yaikeele kubalua mukowa mu kyalo kyakue. Kubalua libumba lyaali lyalanda lulimi lwakue.

⁶ Hamu waavyele Kushi, ni Misri, ni Puti, pamo ni Kanaani.

⁷ Kushi waavyele Seba, ni Havila, ni Sabuta, ni Raama, pamo ni Sabuteka. Raama i waavyele Sheba ni Dedani.

⁸ Kushi waavyele Nimrodi. Ozo Nimrodi i waali kalwisia wa maka pa kyalo.

⁹ Waali wali mbwela wa nama mwine mwine ku menso akua Yawe. Ni pakako, bantu balibalanda nangu, "Nga Nimrodi mbwela wa nama mwine mwine ku menso akua Yawe."

¹⁰ Ntendeko ya bukolo bwakue yaali mu Babeli, ni mu Ereki, ni mu Akadi, pamo ni mu Kalne mu kyalo kya Sinari.

¹¹ Nimrodi lu-aafumine koko, waile ku Asuria, wakuulako muzi wa Ninawe, ni muzi wa Rehoboti-Iri, ni muzi wa Kala,

¹² pamo ni muzi ukata wa Reseni, muzi uli pa bukata bwa muzi wa Ninawe ni wa Kala.

¹³ Misri waavyele Baludia, ni Ba-anamu, ni Baleabu, ni Banafutui,

¹⁴ ni Bapatrusi, ni Bakaslui. Babo i babikolue ba Bafilistini ni Bakaftori.

¹⁵ Kanaani waavyele Sidona waali libeli wakue, kabili waavyele Heti.

¹⁶ Kanaani ni ye waali wali kikolue wa Bayebushi, ni Ba-amori, ni Bagirgashi,

¹⁷ ni Bahivi, ni Ba-ariiki, ni Basini

¹⁸ ni Ba-arvati, ni Basemari, pamo ni Bahamati.

Pa kyamba, nvyalo ya Bakanaani yaasalangheene.

¹⁹ Mipaka ya kyalo kyabo yaali yafumine ku Sidona yaile lya ku Gerasi mpaka ku Gaza. Kabili yaali yapitile lya ku Sodoma, ni lya ku Gomora, ni lya ku Adima, pamo ni lya ku Seboimu mpaka ku Lasha.

²⁰ Ezi i nvyalo yakua Hamu yaali yaikeele kubalua mukowa mu kyalo kyakue. Kubalua libumba lyaali lyalanda lulimi lwakue.

Bena Shemu

²¹ Shemu, mukuluube kwa Yafeti, i waali kikolue wa Baeberi bonse.

²² Shemu waavyele Elamu, ni Ashuri, ni Arpakishadi, ni Ludi, pamo ni Aramu.

²³ Aramu waavyele Uzi, ni Huli, ni Geteri, pamo ni Mashi.

²⁴ Arpakishadi waavyele Sela. Sela ni ye waavyele Eberi.

²⁵ Eberi waavyele baana babili balalume: Umo waali wakuutua Pelegi,* pantu waavyelue musita ubaakaseene kyalo mu mikoa mikoa. Ni unge wainikilue Yoketani.

* 9:27 9.27 Yafeti Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu "kuvula." * 10:25 10.25 Pelegi Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu "kukasania."

²⁶ Yocketani waavyele Almodadi, ni Shelefu, ni Asarmaveti, ni Yera,
²⁷ ni Hadoramu, ni Uzali, ni Dikla,
²⁸ ni Obali, ni Abimaeli, ni Sheba,
²⁹ ni Ofiri, ni Avila, pamo ni Yobabu. Babo bonse baali ba mu luvyalo lwakua Yocketani.
³⁰ Kyalo kibaali baikeele kyaali kyatendekuele ku Mesha kine ulimukuya ku Sefari ku kapili ka ku kabanga ka kyalo.
³¹ Ezi i nvyalo yakua Shemu yaali yaikeele kubalua mukowa mu kyalo kyakue. Kubalua libumba lyaali lyalanda lulimi lwakue.
³² Babo bantu bonse ba mu luvyalo lwakua Noa, i ntundu yaafumine mu baana balalume bena Noa, ntundu yaasalangheene mwaya kyalo kyonse pa kyamba kya kibunda.

11

Munara wa Babeli

¹ Pa ozo musita, bekala kyalo bonse baali balanda sie lulimi lumo ni twebu tumo.
² Lubaali baya lya ku kabanga, baafikile mu lulambe lwa Sinari, ni momo i mubaikeele.
³ Baalanzyaniizie nangue, "Emwe, ize tukite mabiliki ni ku-azizia bwino." Pa kifuka kya manikile, baakitile mabiliki, ni kukuulila na kabulimbu.
⁴ Baalandile nangue, "Tukuule muzi ni munara ufikile mu lyulu pakuti tuye twa-manikile evi tekuti tukasalanghanine mwaya kyalo."
⁵ Yawe waakookele kuya kumona muzi wa munara waali wakuulua na bena bantu.
⁶ Yawe waalandile evi, "Baba bantu bali mu mutundu umo, kabili balimukulanda lulimi lumo, ni ezi ikili sie ntendeko ya miilo yabo. Tekuli kyaakabanzia kukita kelia kiboomiine kukita.
⁷ Ale tukooke tuye tuvulunghanie nandilo yabo, evi tekuti bonvwane."
⁸ Ni pakako, Yawe waabasalanghaniizie pa kyalo kyonse. Ni bo baalekeele kukuula muzi.
⁹ Evi muzi wainikilue Babeli, pantu papo Yawe i pa-aavulunghaniizie lulimi lwa bantu bonse. Kutula papo, Yawe waabasalanghaniizie mwaya kyalo.

Bena Shemu

(1 Milandu Ya Nsiku 1.24-27)

¹⁰ Ezi i nvyalo yakua Shemu. Pa kyamba kya kibunda lupaali pasyapitile myaka ibili, Shemu lu-aakumaniizie myaka 100, waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Arpakisadi.
¹¹ Pa kyamba kya kuvyala Arpakisadi, Shemu waikeele pa kyalo myaka 500 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.
¹² Arpakisadi lu-aakumaniizie myaka 35, waavyele Sela.
¹³ Pa kyamba kya kuvyala Sela, Aripakisadi waikeele pa kyalo myaka 403 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.
¹⁴ Sela lu-aakumaniizie myaka 30, waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Eberi.
¹⁵ Pa kyamba kya kuvyala Eberi, Sela waikeele pa kyalo myaka 403 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.
¹⁶ Eberi lu-aakumaniizie myaka 34, waavyele Pelegi.
¹⁷ Pa kyamba kya kuvyala Pelegi, Eberi waikeele pa kyalo myaka 430 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.
¹⁸ Pelegi lu-aakumaniizie myaka 30, waavyele Reu.
¹⁹ Pa kyamba kya kuvyala Reu, Pelegi waikeele pa kyalo myaka 209 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.
²⁰ Reu lu-aakumaniizie myaka 32, waavyele Serugi.
²¹ Pa kyamba kya kuvyala Serugi, Reu waikeele pa kyalo myaka 207 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.
²² Serugi lu-aakumaniizie myaka 30, waavyele Nahori.
²³ Pa kyamba kya kuvyala Nahori, Serugi waikeele pa kyalo myaka 200 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.
²⁴ Nahori lu-aakumaniizie myaka 29, waavyele Tera.
²⁵ Pa kyamba kya kuvyala Tera, Nahori waikeele pa kyalo myaka 119 ni kuvyala bange baana balalume ni banakazi.
²⁶ Tera lu-aakumaniizie myaka 70, waavyele Abram, ni Nahori pamo ni Harani.

Nvyalo yakua Tera

²⁷ Ezi i nvyalo yakua Tera se kwa Abram, ni se kwa Nahori pamo ni Harani. Harani i waavyele Loti.

²⁸ Harani waafwiliile mu kyalo ki-aavyaliiluemo, mu Uri, muzi wa Bakaldayo. Ozo musita sibo Tera waali wakikosele.

²⁹ Abramumu waupile Sarai, Nahori ni ye waupile Milka mwana mwanakazi mwina Harani. Harani i waavyele Milka ni Iska.

³⁰ Sarai muka Abramumu taali na mwana pantu waali nghumba.

³¹ Tera waamutweme mwana wakue Abramumu ni mwinkulu wakue Loti mwana mwalalume mwina Harani, pamo ni Sarai muka mwana wakue Abramumu. Tera waafumine nabo mu Uri mu muzi wa Bakaldayo ni kuya nabo mu kyalo kya Kanaani. Inzi lubaafikile ku Harani, baikeele koko.

³² Tera waafwiliile ku Harani wali na myaka 205.

12

Abramu wakuutua na Leza

¹ ✧Yawe waamwanine Abramumu nangue, "Fuma mu kyalo kyobe, sia bantu bobbe pamo ni nghanda yakua so uye waya mu kyalo kindikukulangisia.

² "Nene naakakukita kuba mutundu ukata,

kabili naakakupaaala.

Naakalengia liina lyobe kumanika,

ni we waakaba wali mapaaloo.

³ ✧Olia waakakupaaala, ni ne naakamupaala.

Inzi olia waakakutiipa, ni ne naakamutiipa.

Kabili ntundu yonse ya pa kyalo

yaakapaalilua muli wewe."

⁴ Abramumu waafumine mu Harani nga mwaalandiile Yawe. Pa ozo musita, Abramumu waali wasyali na myaka 75. Loti ni ye waile pamo nakue.

⁵ Abramumu waile ni mukazi wakue Sarai pamo ni Loti mwana mwalalume mwina mwalawakue Harani, kabili waatweme bunonsi bwabo pamo ni bantu babaanonkele mu Harani, ni kutendeka lwendo, waya kwingila nabo mu kyalo kya Kanaani.

Lubaafikile ku Kanaani,

⁶ Abramumu waile waendooka mu kyalo mpaka waya kufika ku muzi wa kimuti kikata kya More kya ku Sekemu. Pa ozo musita, Bakanaani baali bakikeele sie mwenka momo mu Kanaani.

⁷ ✧Yawe waamumonekeele Abramumu ni kumwana nangue, "We Abramumu, keki i kyalo kinaakapeela nvyalo yobe." Ku ezio nkendo, Abramumu i ku-aamukuuliile Yawe kitale.

⁸ Abramumu lu-aafumine papo, waile ku kapili ku kabanga ka muzi wa Beteli ni kuya kwimikako liema lyakue pa bukata bwa Beteli ni Ai. Beteli yaali yali ku mboosi, ni Ai yaali yali ku kabanga. Koko kwenka ku Ai, Abramumu i ku-aamukuuliile Yawe kinge kitale ni kumupupa Yawe.

⁹ Kabili Abramumu waatwaliliile kuya. Waile walungi ku Negebu.

Abramu waya ku Misri

¹⁰ Nzala luyaakilile mu Kanaani, Abramumu waile kwikalanke ku Misri nga mweni.

¹¹ Lu-aali wasyafika ku Misri, waamwanine mukazi wakue Sarai nangue, "N'manine nangue wewe uli mwanakazi aweme lukebu.

¹² Bamisri pabaya kukumona ni kwinka nangue uli mukazi wane, baya bangipaye, ni we uye usyale wakosele.

¹³ ✧Kansi pabaya kukwipuzia, uye ubaasuke nangue uli nkazyamwine pantu kine uye ulande evio, nakaba kusungua bwino."

¹⁴ Abramumu waile kufika mu Misri. Bantu ba mu Misri lubaamumwene Sarai, baamwene nangue ozo mwanakazi waali wakilile kuwama.

¹⁵ Babiloolo ni bo lubaamumwene, baile kumutasiizia Likolo Farao. Kupwako, bamutwama ni kumutwala ku nghanda yakua Farao.

¹⁶ Farao waamukitiile Abramumu bintu biweme pa mulandu wakua Sarai, ni pakako waapeelue mikoko ni nghombe, ni punda ndume ni ikota, ni ba bombi balalume ni banakazi, pamo ni nghamia.

¹⁷ Inzi Yawe waamulwalikile Farao pamo ni bantu ba mu nghanda yakue, pantu waamutweme Sarai muka Abramumu kuti aye wali mukazi wakue.

¹⁸ Farao waamukuutile Abramumu ni kumwipuzia nangue, "Abramumu, ni kiki kiwakinkitila? Ale wakinghaninaki nangue Sarai te mukazi obe?

¹⁹ Ale kabili wakilandilaki nangu Sarai ni nkaziizo? Wewe i wakilengia nene n'mutwame ni kumwalula mukazi wane. Ewe, mutwame mukazi obe uye waya."

²⁰ Farao wa-anine bantu bakue bamuseekezie Abramam ni mukazi wakue pamo ni bintu byonse bi-aali nabio.

13

Abramu ni Loti balekenkana

¹ Abramam ni mukazi wakue pamo ni byonse bi-aali nabio, baafumine ku Misri ni kuya ku Negebu.

² Abramam waakilile kuba munonsi wa biteekua, ni wa mutofue pamo ni wa oro.

³ Waafumine ku Negebu mpaka waya kufika ku Beteli, palia paali waimikilenke liema lyakue pa bukata bwa Beteli ni Ai.

⁴ Papo i paali ni kitale ki-aakuulile pa mambo. Pa ezio nkendo Abramam i paali wamupupila Yawe.

⁵ Loti waile pamo ni Abramam, ni ye waali wakwete bisepe bya nghombe ni mikooko, kabili waali wakwete ni maema.

⁶ Inzi nkendo ya kulisiiziamo nama yabo yaamwenekele kukeepa, pantu baali bateekele nama ingi. Ni keki i kyaalengele tekuti bekale pamo.

⁷ Basungi ba biteekua byakua Abramam ni basungi ba biteekua byakua Loti baatendekele kukankabula. Ozo musita Bakanaani ni Baperizi, baali bakikeele sie mu kekio kyalo.

⁸ Abramam Waamwanine Loti, "Ewe, mona fwe fue tuli benenke. Bantu bobo ni bantu bane, tebapalile kuya bakankabula.

⁹ Ni pakako, namona kuti tulekenkane. Saakula nkendo i utonene. Kine ulikuya lya kuso, nene ndikuya lya kulio, kine ulikuya lya kulio, nene ndikuya lya kuso."

¹⁰ *Loti waakentele ni kumona lulambe lonse lwa Yordani, mpaka ku Zoari kwaali kwali menda engi nga bukaba bwakua Yawe, ao nga kyalo kya Misri. Pa ozo musita Yawe waali tanainoone mizi ya Sodoma ni Gomora.

¹¹ Loti waasaakwile lulambe lonse lwa Yordani ni kuya lya ku kabanga. Evi i vibaalenkenkeene.

¹² Abramam waiketele mu kyalo kya Kanaani. Loti wene waiketele pa bukata bwa mizi mu lulambe ni kwimika maema akue pepi ni Sodoma.

¹³ Inzi bantu ba mu Sodoma baali bali babi ni ba bibalo bingi ku menso akua Yawe.

Abramu wakuukila ku Hebroni

¹⁴ Loti lu-aile, Yawe waamwanine Abramam nangu, "Kenta lya ku nkungua ni lya ku nkungulua, kabili kenta lya ku kabanga ni lya ku mboosi."

¹⁵ *Yawe waamwanine Abramam nangu, "Keki kyalo kyonse kiwamona, naakakupeela wewe ni nvyalo yobe kuti kikabe kyenu lonse.

¹⁶ Naakakita nvyalo yobe kuba nga lufunko lwa pa kyalo, nvyalo isikavinda kupendua na muntu. Inzi kine muntu waakavinda kupenda lufunko lwa pa kyalo, ni vyallo yobe waakavinda kuipenda.

¹⁷ Ale endo waya mu kuleepa ni mu kutana kwa kyalo pantu i kindikukupeela."

¹⁸ Abramam waakuusiize liema ni kuya kwikala pepi na bimuti bya Mamure ku Hebroni ni kukuulako kitale kyakua Yawe.

14

Abramu wamupusua Loti

¹ Amrafeli likolo wa ku Sinari, ni Arioki likolo wa ku Elasari, ni Kedori-Laomeri likolo wa ku Elamu, pamo ni Tidaliki likolo wa ku Goimu,

² baile kulua na Bera likolo wa ku Sodoma, ni Birsali likolo wa ku Gomora, ni Sinabu likolo wa ku Adima, ni Semeberi likolo wa ku Zeboimu, pamo ni likolo wa ku Bela (i Zoari).

³ Azo makolo asaano pamo ni balukale babo baakolongheene mu lulambe lwa Sidimu. Pa ono musita i muli Lyezi lya Mukele.

⁴ Azo makolo aabombelee likolo Kedori-Laomeri myaka lyanondo ni ibili. Inzi mu mwaka wa lyanondo ni itatu, azo makolo aasangukile.

⁵ Mu mwaka wa lyanondo ni ina, Kedori-Laomeri ni makolo a-aunvvene nao pamo ni balukale babo, baumine Barifaimu mu Hasteroti-Karnaimu, ni Bazuzimu mu Hamu, ni Baemi mu Sawe-Kiriataimu,

⁶ ni Bahoriti ku lupili lwa Seiri. Baile babakumbile mpaka kubafikia ku Eli-Parani pepi ni kaseeba.

⁷ Kabili baabwelelee ku Eni-Misipati (kulikwakuutua Kadeshi), baumine kyalo kya Ba-amaleki, ni Ba-amori baali baikeele mu Hasasoni-Tamari.

⁸ Kabili likolo wa ku Sodoma, ni wa ku Gomora, ni wa ku Adima, ni wa ku Zeboimu, pamo ni wa ku Bela (i Zoari), baile kutantama mu lulambe lwa Sidimu pakuti balue nabo.

⁹ Kedori-Laomeri likolo wa ku Elamu, ni Tidali likolo wa ku Goimu, ni Amrafeli likolo wa ku Sinari, pamo ni Arioki likolo wa ku Elasari. Aza makolo ana aile kulua na makolo asaano.

¹⁰ Mu lolo lulambe lwa Sidimu mwaali mwali biina bingi bya kabulimbu. Likolo wa ku Sodoma ni wa ku Gomora lubaabutukile, baile kuponena mu biina. Inzi babo bange batatu baabutukiile ku mpili.

¹¹ Azo makolo ana aatweme bunonsi bonse bwa mu Sodoma ni mu Gomora pamo ni bilio ni kuya nabio.

¹² Loti mwina mwalawakue kwa Abram u waali waikiele mu Sodoma, ni ye kumo waatwaminiine pamo ni bintu byakue.

¹³ Kwaali muntu umo waabutukile ku bobo bului ni kuya kutwala mpunda kuli Abram u. Abram u waali Muebrania waali waikiele pepi na bimuti byakua Mamure Muamori wa kwakue kwa Eskoli, ni wa kwakue kwa Aneri. Baba i baali bamukwasia Abram u.

¹⁴ Abram u lu-aunvwile nangue mwana mwina mwalawakue akwetue, waakolonghani-izie balalume 318 ba mu nghanda yakue, bantu baali basambiliziiziwe bului. Baile babakonkele mpaka ku Dani.

¹⁵ Musita wa busiku, Abram u waabasalanghaniizie bantu bakue mu mabumba mabumba ni kuya kusakukila balwani babo. Waaboomine ni kubakumba mpaka ku Hoba, ku nkungua ya Damaski.

¹⁶ Ni pakako, waabweziizie bintu byonse, ni kumubwezia Loti mwina mwalawakue pamo ni bintu byakue byonse. Kabili waabweziizie banakazi pamo ni bange bantu.

Melkisedeki wamupaala Abram u

¹⁷ Abram u lu-aafumine ku kuuma balwani bakue, Kedori-Laomeri pamo ni ange makolo a-aunvwene nao, likolo wa ku Sodoma waile kusensekela Abram u mu lulambe lwa Sawe (ao Lulambe lwakua Likolo).

¹⁸ *Ni Melkisedeki waali likolo wa ku Salemu, kabili waali kitambua wakua Leza Kabezia Mpungu, waatwele mukate ni divai kuli Abram u,

¹⁹ ni kumupaala walimukulanda nangue, "Abram u apaalue na Leza Kabezia Mpungu, Kalenga wa lyulu ni kyalo!"

²⁰ Alumbue Leza Kabezia Mpungu waakupeepele maka a kuuma balwani bobel!" Abram u ni ye waamupeele Melkisedeki kamo ka pa lyanondo ka pa bintu byonse.

²¹ Likolo wa ku Sodoma waamwanine Abram u, "N'mpeepele sie bantu we usyale ni bobo bunonsi."

²² Abram u wa-anine likolo wa ku Sodoma nangue, "Nene nalapa ntanzi yakua Yawe Leza Kabezia Mpungu, Kalenga wa lyulu ni kyalo"

²³ nangue, nene nsitwamapo kantu pa bintu byobe byonse, anzia kine ni nyunzi ao mukonda wa pa nkwabilo, evi tekuti ukalande nangue, 'Nene i waamunonsiizie Abram u.'

²⁴ Inzi wewe lipako sie bilio byaaliile balukale ni kulipa bantu bankwasiizie: Aneri, ni Eskoli, pamo ni Mamure, evi baye nabio."

15

Leza wakita kipingo ni Abram u

¹ Bebio byonse lubyaapitile, Yawe waamwanine Abram u mu kimonua nangue, "Teku-tiina pantu nene ndi kisoolelo kyobe ni kilambu kyobe kikata."

² Abram u waipuziizie evi, "We Yawe Kabezia Mpungu, waakan'mpeelaki? Pantu nene nsili na mwana. Kubako Eliezeri wa ku Damaski i waakapyana bintu byane?"

³ Abram u waalandile evi, "Mona nene tewan'mpeepele luvyalo. Kansi ozu mubombi wa mu nghanda yane i waakaba mupyani wa bintu byane!"

⁴ Yawe waamwanine Abram u nangue, "Ozu mubombi takaba mupyani wa bintu byobe, inzi mwana obe mwalalume dekwivyalila i waakaba mupyani wa bintu byobe!"

⁵ *Yawe waamufumiiziizie Abramu panze ni kumwana nangu, “Ale kenta mu lyulu upende ntanda kine uli kuvinda kupenda.” Kabili wamwana nangu, “Evi nvyalo yobe i viyaakaba yavulile.”

⁶ *Abramu waamuketekeele Yawe. Ni pakako, Yawe waamumwene wali mulunghami.

⁷ Kabili waamwanine evi, “Mona nene ndi Yawe waakufumiizie mu Uri mu kyalo kya Bakaldayo ni kukupeela keki kyalo kuti kibe kyobe.”

⁸ Abramu waipuziizie evi, “We Yawe Kabezia Mpungu! Ale kuti namana syani nangu kyaakaba kyane?”

⁹ Yawe waamwasukile evi, “Ale n'mpeelepo nghombe musoka wa myaka itatu, ni mbuzi mukota wa myaka itatu, ni mpanga wa myaka itatu, ni kibondo kya nkunda pamo ni kya kipeele.”

¹⁰ Abramu waatweme nama, waibazula pa bukata, ni kubiika bibazu byakenteene. Inzi byoni byene taabibazwile.

¹¹ Ni makubi lu-aakookele pa bibazu bya nama, Abramu wa-akumbile.

¹² *Koba lukaali kasyazimina, Abramu waonene tulo tukata, kabili waunvwile mwezo wa nfinzi ikata.

¹³ *Yawe waamwanine evi, “Nvyalo yobe yaakaba yeni mu kyalo nghwana, kabili baakaba bazia ba bene kyalo, ni bo baakeemiwa na bene kyalo myaka 400.

¹⁴ *Naakakanda ntundu yaakabateeka buzia, ni pa kyamba, baakafuma batweme bunonsi bwingi.

¹⁵ Inzi wewe waakafua wali ni mutende. Kabili waakaziikua wali ni bukote buweme.

¹⁶ Ni luvyalo lwa buna lwaakabwelela pano pantu bubi bwa Ba-amori tebunaakumane.”

¹⁷ Koba lukaazimiine, paizile nfinzi ikata. Kyunsi kikata pamo ni libeebe lyaamwenekele lyalimukupita pa bukata bwa bibazu bya nama.

¹⁸ *Bobo busiku Yawe waakitile kipingo ni Abramu ni kumwana nangu, “Napeela keki kyalo ku nvyalo yobe kutula ku lyezi lya ku Misri mpaka ku mwenzi ukata wa Efrati,

¹⁹ pamo ni ku kyalo kya Bakeni, ni kya Bakenesi, ni kya Bakadmoni,

²⁰ ni kya Bahiti, ni kya Baperizi, ni kya Barefaimu,

²¹ ni kya Ba-amori, ni Kya Bakanaani, ni kya Bagirgasi, pamo ni kya Bayebusi.”

16

Hagari wavyala Isimaeli

¹ Sarai muka Abramu waali wali nghumba. Inzi abanga wali ni mubombi umo mukazyana Mumisri liina lyakue Hagari.

² Sarai waamwanine Abramu nangu, “Unvua, Yawe tan'mpeele luvyalo lwa kuvyala baana, kansi laala sie na ozu mubombi wane pantu pange waakanvyalila mwana.” Abramu waitabiile.

³ Sarai muka Abramu waabuulile mubombi wakue Hagari wa ku Misri ni kumupeela Abramu kuti aye wali mukazi mwanike. Bebi bintu byaakitikile Abramu lu-aali wasyaikeele myaka lyanondo mu Kanaani.

⁴ Abramu waaleele na Hagari, ni ye waimita. Hagari lu-ainikile nangu waimita, Sarai waamwenekele wa mpuni kuli Hagari.

⁵ Sarai waamwanine Abramu, “Bubi bwane hube pali wewe. Nene naakupeele mubombi wane mu nkulo yobe. Inzi lu-akimona nangu waimita, wakin'mona wampuni. Yawe atupingule, nene ni wewe!”

⁶ Abramu ni ye waamwanine Sarai, “Mona mubombi obe ali mu minue yobe, mukitile muutoneene.” Sarai waamwemizie, ni ye mpaka wamubutuka.

⁷ Malaika wakua Yawe waamusangile Hagari mu kaseeba pa kasulo ka menda, kasulo kaali mumbali nzila yaali yaile ku Suri

⁸ ni kumwana nangu, “We Hagari mubombi wakua Sarai, ulimukufuma pi? Kabili ulimukuya pi?”

Wene wa-asukile evi, “N'mbutukile yangulenzi Sarai.”

⁹ Malaika wakua Yawe waamwanine evi, “Bwela uye umunakile nokolenzi.”

¹⁰ Kabili malaika wakua Yawe waamwanine evi, “Naakasandulula nvyalo yobe, ni yo teikapendeka kukonkana ni viyaakaba yavulile.”

* 15:5 15:5: Bar 4:18; Bae 11:12 * 15:6 15:6: Bar 4:3; Bag 3:6; Yak 2:23 * 15:12 15:12: Yob 4:13; 14 * 15:13 15:13: Kuf 1:1-14; Mii 7:6 * 15:14 15:14: Kuf 12:40-41; Mii 7:7 * 15:18 15:18: Mii 7:5

¹¹ Malaika wakua Yawe waamwanine evi, "Mona wewe wimisi, wakaba kuvyala mwana mwalalume, kabili wakaba kumwinika liina lyakue Isimaeli pantu Yawe wakyunvua malilo a maavia obe.

¹² Ni ye waakaba nga punda wa mu kisonso pakati ka bantu. Waakaba mulwani wa bantu bonse, ni bantu bonse baakaba balwani bakue, ni bwikazi bwakue bwaakaba bwa bulwani ku lupwa lwakue lonse."

¹³ Hagari waakuutile Liina lyakua Yawe u aalandile nakue. "Wewe uli Leza Aliwan'mona." (Mu Kiebrania ni El-Roi) Pantu waalandile evi, "Na mumona aliwan'mona."

¹⁴ Ni pakako, keki kiina kya menda i kikilikyakuutilua Beer-Lahai-Roi,* ni kyo kili pa bukata bwa Kadesi ni Beredi.

¹⁵ *Hagari waamuvyaliile Abramam mwana mwalalume, Abramam waamwinikile Isimaeli olia mwana waavyelue na Hagari.

¹⁶ Abramam waali na myaka 86 lu-aavyaliilue Isimaeli na Hagari.

17

Yando, kalangi ka kipingo

¹ Abramam lu-aakumaniizie myaka 99, Yawe waamumonekeele ni kumwana nangue, "Nene ndi Leza wa Maka onse, enda ku ntanzi yane ni kuba wapwililikile.

² Ni ne naakakita kipingo kyane pakati kane ni wewe, kabili naakakila kusandulula nvyalo yobe."

³ Kupwako, Abramam walaala kyuba, ni Leza waamwana nangue,

⁴ "Nene nakita kipingo ni wewe, ni we waakaba kikolue wa ntundu ingi.

⁵ *Teukikakuutua kabili Abramam, inzi waya wasyakuutua Abrahamu pantu nakukita kuba kikolue wa ntundu ingi.

⁶ Naakavuzia nvyalo yobe, naakakukita kuba ntundu, ni makolo aakafuma muli wewe.

⁷ *Naakeemika kipingo pakati kane ni wewe, ni pakati ka nvyalo yobe ya ku ntanzi pamo ni nvyalo yabo kuti kikabe kipingo kya muyayaya. Pantu naakaba Leza obe, ni Leza wa luvyalo lobe lwa ku ntanzi.

⁸ *Keki kyalo kimwikelele mwalalume baeni, kyalo kyonse kya Kanaani, naakakupeela wewe pamo ni luvyalo lobe lwa ku ntanzi kuba bupyani bwa muyayaya, ni nene naakaba Leza wabo."

⁹ Leza waamwanine Abrahamu, "Ni we ukasunge bwino kipingo kyane, wewe pamo ni luvyalo lobe lwa ku ntanzi pamo ni nvyalo yabo.

¹⁰ *Ni keki i kipingo kimwakaba kusunga pakati kenu, wewe ni luvyalo lobe lwa ku ntanzi. Kubalua mwalalume pakati kenu apalile kuteetua yando.

¹¹ Mukabe mwateeta yando. Kaka i kaakaba kalangi ka kipingo pakati kane ni mwemue.

¹² Mwana mwalalume wa nsiku mwanda pakati kenu apalile kuteetua yando, pamo ni olia avyelue mu nghanda yobe ao asitilue na nfolanga, ni kubalua mweni asili wa mu luvyalo lobe.

¹³ Olia avyelue mu nghanda yobe, ni asitilue na nfolanga yobe apalile kuteetua yando, kako i kalangi kaakaba ku mibili yenu, kalangi ka kipingo kyane kya muyayaya.

¹⁴ Ni mwalalume asiteetelue yando, waakafumiiwa pa ba kwakue pantu enoonene kipingo kyane."

¹⁵ Leza waamwanine Abrahamu nangue, "Sarai mukazi obe teukiya wamukuuta Sarai, inzi waya wasyamukuutua Sara.

¹⁶ Naakamupaala, kabili naakakupeela mwana kupitila muli wene. Naakamupaala, ni ye waakaba nghina wa ntundu, ni makolo a bantu aakafuma muli wene."

¹⁷ Abrahamu waaponene kyuba, waasekele ni kulandila mu mutima nangue, "Ati emwe! Ni kiine muntu wasyali na myaka 100 kuti wavyala ni mwana? Ni Sara ozu asyali na myaka 90 kuti wavyala?"

¹⁸ Abrahamu waamwanine Leza nangue, "Kansi nga wamuleka Isimaeli apokelele bulayo bobe."

¹⁹ Inzi Leza waamwanine evi, "Ata, mukazi obe Sara waakakuvyalila mwana mwalalume, ni wewe waakamwinika liina lyakue Izaaki. Naakeemika sinta kipingo kyane pali wene ni nvyalo yakue kuti kikabe kya muyayaya.

* 16:14 16:14 Beer-lahai-roi I kulanda nangue, "Kiina kya menda kyakua Mukose aliwan'mona" * 16:15 16:15: Bag 4.22 * 17:5 17:5: Bar 4.17 * 17:7 17:7: Lk 1.55 * 17:8 17:8: Mii 7.5 * 17:10 17:10: Mii 7.8; Bar 4.11

²⁰ Ni palwakua Isimaeli, nakikunvua. Naakamupaala ni kumusandulula. Kabili naakakila kumuvuzia. Waakavyala bakulu lyanondo ni babili, kabili naakamukita kuba mutundu ukata.

²¹ Inzi keki kipingo kyane naakakiimika sinta na Izaaki uwaakavyalilua na Sara pa musita nga ono ozu mwaka ulimukwiza."

²² Kupwako, Leza walekela kulanda na Abrahamu, wamusia.

²³ Bobo bwenka busiku, Abrahamu waamutweme Isimaeli pamo ni bonse baavyaliilue mu nghanda yakue, ni bonse baasitilue na nfolanga yakue, balalume bonse ba mu nghanda yakua Abrahamu, ni kuya kubateeta yando nga mwa-aniinue na Leza.

²⁴ Abrahamu waateetelue yando wasyali na myaka 99.

²⁵ Mwana wakue Isimaeli ni ye waateetelue yando wasyali na myaka 13.

²⁶ Bobo bwenka busiku Abrahamu ni Isimaeli mwana wakue baateetelue yando.

²⁷ Bantu bonse ba mu nghanda yakue, pamo ni baavyaliilue mu nghanda yakue, ni baasitilue na nfolanga ku baeni, baateetelue yando pamo nakue busiku bumo.

18

Bulayo bwa kuvyalua kwakua Izaaki.

¹ Kabili Yawe waamumonekeele Abrahamu lya ku bimuti bikata byakua Mamure lu-aali waiketele mu mulyango wa liema koba lukaali kazangukile.

² *Abrahamu waakentele ni kumona bantu batatu baimeene ku ntanzi yakue. Ni lu-aabamwene, waafumine lubilo mu mulyango wa liema ni kuya kusaakaana nabo. Kupwako, wafwinamina pansu

³ ni kulandapo na umo nangu, "We mulopue wane, kine kuti wangitabizia, nakulomba tekuti mupitilile pa mubombi wenu.

⁴ Pembelenke muleetelue menda aniini a kusamba ku makasa enu mane mutuuzie mwinsina kimuti,

⁵ n'mileetele ni ka kulia evi muteekieko mitima yenu, pa kyamba mane mulunduluke ni lwendo lwenu pantu mwaizanga kuli mubombi wenu."

Ni bo baalandile evi, "Ale kita muwalandila."

⁶ Kupwako, Abrahamu waya lubilo lubilo mu liema ni kumwana Sara nangu, "Ewe, lenga uye uleete kilo 25 ya bunga buwamiisie ulenge ukite mikate."

⁷ Kabili penka papo, wakundukila koko kwaali kisepe kya nghombe, watwamapo nghombe musoka enine ni kumutwala ku babombi balenge bamusinze.

⁸ Waabulile mafuta ali afuma ku mabele a nghombe, ni mabele a kumina pamo ni bipusa byeleke, waya kubatwalila ku baali baikeele. Lubaali balimukulia, Abrahamu waali waimeene pambali mwinsina kimuti.

⁹ Baamwipuziizie Abrahamu, "Ewe, mukazi obe ali pi?"

Wa-asukile nangu, "Ali mu liema."

¹⁰ *Yawe waalandile evi, "Kisinka nakaba kwiza kabili ozu mwaka waiza pa ono wenka musita, ni Sara mukazi obe wakaba kuvyala mwana mwawalume."

Sara ni ye waali waimeene ku kyamba kyakue lya ku mulyango watwiliziizie.

¹¹ Abrahamu ni Sara baali basyakilile kukota, ni musita wakuvyala waali wasyapitile.

¹² *Sara lu-aunvwile evio, waasekeele sie mu mutima walanda nangu, "Kubako nasyakotele evi kuti nawaminua kulaala ni mulume wane mukote?"

¹³ Yawe waamwipuziizie Abrahamu, "Sara, wasekelaki evi ni kulanda nangu, 'Kubako evi kuti navyala ni mwana nasyakotele?"

¹⁴ *Eba, kuli ni kintu kili kya-anda kuli Yawe? Naakeeza kabili ozu mwaka waiza nga munalandilanga. Naakeeza kusanga mukazi obe Sara wavyele mwana mwawalume."

¹⁵ Sara waakeene walanda nangu, "Nsisekele." Pantu waali waunvwile mwezo.

Inzi Yawe waamwanine evi, "Wasekanga."

Abrahamu wapaapaatila Sodoma.

¹⁶ Balia bantu baafumine papo ni kulunghama lya ku Sodoma. Abrahamu waile kubaseekezia.

¹⁷ Yawe waalandile evi, "Nene nsivinda kumufiika Abrahamu bintu binghumiine kukita.

¹⁸ Pantu kulanda kisinka Abrahamu waakaba mutundu ukata waakaba walumine, ni muli wene ntundu yonse ya pa kyalo yaakapaalilumo.

¹⁹ Pantu naamusaakwile kuti akabaane baana bakue pamo ni nghanda yakue pa kyamba kyakue kuti bakasunge nzila yakua Yawe, ni kukita nsambu pamo ni bupinguzi, pakuti Yawe ni ye akafikilizie bintu byonse bi-aamulaile Abrahamu."

²⁰ Yawe waalandile evi, "Pantu malilo a mu Sodoma ni mu Gomora akila, ni bibalo byabo byakila kuvula,

²¹ ndikukookelako ngie n'mone kine kibalimukukita kipaleene ni malilo anakyunvua, kine te evio nakaba kumana."

²² Babo bantu babili baafuminepo ni kuya lya ku Sodoma, inzi Abrahamu waali wakiimeene ni Yawe.

²³ Abrahamu waamupaleeme walanda nangue, "Ati, ni kiine wakaba kulovia bonse mulunghami ni mubi?"

²⁴ Kine mu muzi muli balunghami 50, wakaba kulovia muzi onse? Teukaba kubeeleela pa mulandu wa babo balunghami 50?

²⁵ Nakupaapaata tekuti uye wipailile mulunghami pamo ni mubi, evi mulunghami tekuti aye wali nga mubi. Tekuti ukabe kukita evio. Eba, Mupinguzi wa kyalo kyonse tavinda kupingula mu nsambu?"

²⁶ Yawe wa-asukile evi, "Kine naya kusangamo balunghami 50 mu Sodoma, nakaba kweleela muzi onse pa mulandu wabo."

²⁷ Abrahamu waalandile evi, "Natwalilila kulanda na Mulopue ne ali sie lufunko, kabili nali mito.

²⁸ Ale kine pabula basaano pa balia balunghami 50, wakaba kulovia muzi onse pantu papusa bantu basaano?"

Mulopue wa-asukile evi, "Kine naya kusangamo balunghami 45 nene nsikaba kulovia muzi."

²⁹ Kabili Abrahamu waipuziizie evi, "Ale kine bali sie 40?"

Waamwasukile, "Kine bakabe 40, nsikakita kantu pa mulandu wa baba bantu 40."

³⁰ Abrahamu waalandile evi, "We Mulopue, tekufiitua. Ntonene nandepo kabili. Ale kine bali sie balunghami 30?"

Waamwasukile, "Nsikakita kantu pa mulandu wa baba bantu 30."

³¹ Abrahamu waalandile evi, "Natwalilila kulanda na Yawe, ale kine bali sie 20?"

Waamwasukile, "Kine bali 20 nene nsikaba kubalovia."

³² Abrahamu waalandile evi, "We Yawe, napaapaata tekufiitua. N'mpeleeziepo sie limo. Ale kine bali sie lyanondo?"

Waamwasukile, "Kine bali lyanondo nsikaba kubalovia."

³³ Yawe lu-aapwile kulanda na Abrahamu, Waile. Abrahamu ni ye waabwelele kwakue.

19

Bubi bwa bantu ba mu Sodoma

¹ Bobo bwenka busiku kyungulo, balia bamalaika babili baafikile mu Sodoma. Loti waali waikiele pa mulyango wa muzi wa Sodoma. Lu-aabamwene, waile kubasensekela. Lu-aafikile pa baali, waaleele kyuba

² ni kubaana nangue, "Mwe balopue bane, namipaapaata twende mwingile mu nghanda yakua mubombi wenu, mulaale musambe ni ku makasa, mane lukeele lukeelekeele paakili mukatwalilile mu lwendo lwenu."

Ba-asukile evi, "Abe, fwefue tulikupunga sie pano penka panze."

³ Inzi Loti waatwalilile kubapaapaata mpaka bamwitabila ni kuya kwingila mu nghanda yakue. Loti waateaniizie matebeto, wabaapikila mikate isiliko ntutumusi. Ni bo balia.

⁴ Babo baeni lubaali tebanalaale, bantu ba mu Sodoma, balumendo ni bakote, baizile kuzyungulukila nghanda yaalimo baeni.

⁵ *Baamwipuziizie Loti, "Balia baeni bawapokelanga keno kyungulo bali pi? Bafumiizie pano tupungule nabo."

⁶ Loti waafumiine panze ni kusia waizalako.

⁷ Loti waabapaapaatile walanda nangue, "Mwe ba kwane, tekubakitile bintu bibiipile evio!

⁸ Unvue, ndi ni babinundue bane babili. Namipaapaata n'mbaleete kuli mwemue kuti mubakitile mumutoneene. Inzi tekuti mupungule na baeni, pantu basungilue bwino mu nghanda yane."

⁹ Bene baalandile evi, “Wewe uli mweni mu ono muzi wetu! Eba, tewakeba kutupingula? Tupisie, kine wakaana, fwefue tulikukukitila kibiipile kukila baeni bobē.” Baamutintile ku mulyango bakebele kupantula mulyango.

¹⁰ Inzi baeni bakua Loti baizwile mulyango, bamukulila Loti mukati ni kwizalako.

¹¹ *Babo bantu baali panze, bakulu ni banike, bauminue kafiifi na baeni bakua Loti mpaka ba-andua kumona mulyango.

Loti wafuma mu Sodoma

¹² Balia bantu babili baamwanine evi, Loti, “Kine mu ono muzi ulimo ni baana balalume ni baana banakazi, pamo ni bako bobē ao bantu ba kobe, baane bafumemo

¹³ pantu fwefue tulikwinoona ono muzi. Yawe wakyunvua malilo a ono muzi. Ni pakako, wakitwana kwiza kwinoona ono muzi.”

¹⁴ Loti waile kubaana balumendo baali basakile baana bakue nangue, “Lenge mufume mu ono muzi pantu Yawe alikwinoona ono Muzi.” Inzi bene baali baizi nangue alimukubasekia sie.

¹⁵ Lubwaali bwasyakia, bamalaika baamwanine evi, Loti, “Lenga ufumie mukazi obe ni baana bobē banakazi mukeeza kulobelesa mu bubi bwa ono muzi.”

¹⁶ *Loti lu-aali wasyatuubatuuba, bamalaika baamusakatiile ku kuboko kwakue ni kwa kwakua mukazi wakue pamo ni ku maboko a baana bakue banakazi babili pantu Yawe waamunvwiile nkumbu. Baabafumiiziie kunze ya muzi.

¹⁷ Kupwako, malaika umo wamwana nangue, “Butuka wipususie, tekwikebuka ao kwimana mu lulambe, butukila ku mpili ukeeza kuloba.”

¹⁸ Inzi Loti wa-asukile evi, “We mulopue, evio abe.

¹⁹ Mona, mubombi obe wamulanga buwame ni kumunvwila nkumbu mu kumupusua. Ni pakako, nsibutukila ku lupili nkakitikilua na kibiipile ni kufua.

²⁰ Mona muzi uniini ozu uli papa pepi wa kubutukilamo. Eba, te uniini? Nakupaapaata ungatabizie, n'mbutukilemo, ngiipususie.”

²¹ Waamwasukile, “Ni makola, nakwitabizia nsikaba kwinoona ozo muzi.

²² Malaika waamwanine evi, Ale lenga ubutukilemo pantu nsivinda kukita kantu lusinafike ku ozo muzi.”

Ni pakako, ozo muzi wainikilue Zoari. I kulanda nangue “kaniini.”

Muzi wa Sodoma ni Gomora wainoonua

²³ Loti lu-aafikile ku Zoari, koba kaali kasyatulile.

²⁴ *Kupwako, Yawe wanokia nvula ya mulilo mu muzi wa Sodoma ni wa Gomora, mulilo wa kibiliti kufuma mwiulu mwa Yawe.

²⁵ Ni kulovia ezio mizi pamo ni lulambe lonse, ni bantu bonse baali balimo pamo ni byonse byaali byamenenemo.

²⁶ *Inzi muka Loti waali pa kyamba, waikibukile ni kwaluka lipumpu lya mukele.

²⁷ Lukeele lwakue lukeelekeele, Abrahamu waile pa kifuka pa-aali waimeene ntanzi yakua Yawe.

²⁸ Waakentele lya ku Sodoma ni lya ku Gomora ni mu lulambe lonse, waamwene kyunsi kyaafutumuka nga kyunsi kya mu kikuka kya mulilo.

²⁹ Leza lu-ainoonene mizi ya mu lulambe yaali yaikielemo Loti, Leza waalangulukile Abrahamu ni kumupusua Loti.

Ntuntuko ya Bamoa ni Ba-amoni

³⁰ Loti ni baana bakue banakazi babili baile kwikala ku mpili mu lisele pantu waatiine kwikala mu Zoari.

³¹ Mwana mukulu waamwanine mwalawakue nangue, “Situe wakota, kabili kono kutuli tekuli mwalalume wakutuupa kukonkana ni mibeele ya pa kyalo.

³² Kansi tumuminie situe divai, ni fwe tulaale nakue pakuti tumusungile situe luvyalo.”

³³ Baamuminizie sibo divai bobo busiku, mwana mukulu waingiile ni kukumana nakue. Inzi Loti wene taamanine lwaalelele mwana ni lu-aabuukile.

³⁴ Busiku bwaakonkelepo, mwana mukulu waamwanine mwalawakue, “Mona lukeele naakilaala ni tawe, kansi kabili tumuminie situe divai bono busiku, evi ni wewe uye ulaale nakue evi tusunge luvyalo lwakua situe.”

³⁵ Baamuminiizie sibo divai, ni bobo busiku, mwana mwanike ni ye waile kulaala na se. Loti taamanine lwalelele mwana ni lu-aabuukile.

³⁶ Evi i vyaimitile baana banakazi babili kuli sibo.

³⁷ Mwana mukulu mwina Loti waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Moabu. Ozo mwana i kikolue wa Bamoabu ni lenu kumo.

³⁸ Mwana mwanike mwina Loti ni ye waavyele mwana mwalalume ni kumwinika Beni-Ami. Ozo mwana i kikolue wa Ba-amoni ni lenu kumo.

20

Abimeleki wamutwama Sara kuti abe mukazi wakue

¹ Abrahamu waafumine papo ni kuya ku kyalo kya Negebu, waile kwikala pa bukata bwa Kadesi ni Suri. Pa kyamba waile kwendela mu Gerari.

² *Abrahamu waalandile palua mukazi wakue Sara nangu, "Ozu ni nkazyamwine." Abimeleki Likolo wa mu Gerari wa-anine bantu bamuleetele Sara.

³ Inzi Leza waamumonekee Abimeleki busiku mu kilotoo ni kumwana nangu, "Unvua, wafua wewe! Pantu watwamanga muka nghwana."

⁴ Abimeleki ni ye waali tanapalamane nakue. Waamwanine evi, "Ati we Mulopue, ulikwipaya ntundu isili na mulandu?"

⁵ Wene wakinghana nangu, Sara ni nkaziize. Mwanakazi ni ye wakinghana nangu, Abrahamu ni ndumeze. Nakikita evi na mutima waswetele."

⁶ Leza waamwanine Abimeleki mu kilotoo nangu, "Ee, n'manine nangu wewe wakikita evi na mutima waswetele, ni ne nakikukingilila tekuti ubale. Ni pakako, nsyakikulekeela kuti umukumie.

⁷ Ale kansi mubwezie ozu mwanakazi ku mulume wakue Abrahamu, pantu Abrahamu ni kabika, ni ye alikukulumbela pantu wene ni kabika, ni we uli kuba mukose. Inzi kine teumubweziize, umane nangu kisinka wakaba kufua pamo ni bonse bauli nabo."

Abrahamu wabweziiziwa mukazi

⁸ Abimeleki waabuukile paakili ni kukuuta babombi bakue bonse ni kubabwila milandu yonse. Ni babo bantu baatiinisie.

⁹ Kupwako, Abimeleki wamukuuta Abrahamu ni kumwipuzia nangu, "Ewe, ni kiki kiwaakitukitila? Ati, nene nakikuluviaki pakuti uleete kibalo kikata pali nene ni pa bukolo bwane? Waakinkitila bintu bisipalile."

¹⁰ Kabili Abimeleki waamwipuziize Abrahamu nangu, "Ati, wakilengiwa naki pakuti ukite evi?"

¹¹ Abrahamu wa-asukile evi, "Nene nakimona nangu, kisinka pano tepali muntu aliwatiina Leza, kuti bangipaya pa mulandu wa mukazi wane.

¹² Inzi kulanda kisinka ozu mwanakazi ni nkazyamwine pantu situe ni umo sie, inzi banghinete i balekenkeene. Anzia kine kili evio, ozu ni mukazi wane.

¹³ Leza lu-aanghenziize kufuma mu nghanda yakua tawe, naamwanine Sara nangu, 'Konse kutwaakaba twaya ukabe wanandila biweme nangu nene ndi ndumezo.' "

¹⁴ Abimeleki waabuulile mikooko ni nghombe ndume pamo ni babombi balalume ni banakazi, wamupeela Abrahamu ni kumubweziizia mukazi.

¹⁵ Abimeleki waalandile evi, "Mona, keki kyalo kyonse kiumwene ni kyane, kuti waikala konse ku ulikutona."

¹⁶ Kabili Abimeleki waamwanine Sara nangu, "Mona namupeela ndumezo nfolanga 1,000 kuti iye yali nfuto pa menso a bonse bauli nabo. Ni pakako, teuli na mulandu."

¹⁷ Abrahamu waamulombe Leza, Leza wamukosia Abimeleki ni mukazi wakue pamo ni babombi bakue banakazi. Ni bo baavyele baana

¹⁸ pantu Yawe waali waimikile luvyalo Iwa bantu ba mu nghanda yakua Abimeleki pa mulandu wakua Sara muka Abrahamu.

21

Kuvyulia kwakua Izaaki

¹ Yawe waizile kuli Sara nga mu-aalandiile. Yawe waamukitile Sara nga mu-aalandiile.

² *Sara waimitile ni kumuvyalila Abrahamu mwana mwalalume wa mu bukote bwakue. Sara waavyele pa olia wenka musita waalandiilepo Leza.

³ Mwana waavyaliilue Abrahamu na Sara, Abrahamu waamwinikile liina Iya Izaaki.

⁴ *Izaaki lu-aakumaniizie nsiku mwanda, Abrahamu waamuteetele yando nga vya-aninue na Leza.

⁵ Izaaki lu-aavyelue, Abrahamu waali wasyali na myaka 100.

⁶ Sara waalandile evi, "Leza wane wanengia kuseka. Kubalua muntu wakaba kunvuako ezi mpunda, wakaba kuseka pamo nane."

⁷ Kabili waatwaliliile kulanda nangue, "Emwe, nani waali wamanine nangue Abrahamu waakavyalilua baana na Sara! Inzi evi namuvyalila mwana mwalalume wa mu bukote bwakue."

⁸ Mwana waakulile mpaka wasumunua. Busiku bwaasumwinue Izaaki, Abrahamu waakitle nsikunkulu ikata.

Hagari pamo ni mwana wakue bakumbua

⁹ Sara waamwene mwana mwalalume mwina Hagari wa ku Misri waavyaliilue Abrahamu walimukumupunika mwana wakue Izaaki.

¹⁰ ♀Sara waamwanine Abrahamu nangue, "Mukumbe ozu mwanakazi muzia pamo ni mwana wakue Isimaeli, pantu ozu mwana wakue takapyana pamo ni mwana wane Izaaki."

¹¹ Ozo mulandu waakilile kumubipila Abrahamu pantu Isimaeli ni ye waali mwana wakue.

¹² ♀Leza waamwanine Abrahamu, "Tekufiitua palwakua Isimaeli ni nghina Hagari, inzi konkka sie twebu tonse twakwana Sara, pantu muli Izaaki i mwaakafuma nvyalo yobe.

¹³ Mwana mwalalume mwina mwanakazi muzia naakamukita kuba mutundu ukata, pantu ni ye ni mwana obe."

¹⁴ Lukele lwakue paakili, Abrahamu waabuukile ni kumupailila Hagari bilio ni menda a kumina mu mbukulu ya mpapa ya nama, wamutwika pa nkombe, ni kumwana ailepo ni mwana wakue. Ozo mwanakazi waile wazeezooka sie mu kaseeba ka Beri-Seba.

¹⁵ Menda a kumina lu-aapwile mu mbukulu ya mpapa ya nama, waamulaalikile mwana wakue mwinsina kavuule

¹⁶ ni kuya kwikala pa nkendo imo paleepele mu pepi metre 100 ni kulanda nangue, "Nsi-tonene kumona kufua kwa mwana wane." Hagari lu-aali waikiele papo, waatendekele kulila wa-angwile.

¹⁷ Mwana ni ye waali walimukulila. Leza lu-aunvwile kulila kwa mwana, malaika wakua Leza kufuma mu mulu waamukuutile Hagari ni kumwana nangue, "Ati Hagari, wasakamanapoki papa? Unvua, tekutiina pantu Leza waunvwanga kulila kwa mwana obe.

¹⁸ Ale endo ubuusie mwana umusungilile, pantu naakamukita kuba mutundu ukata."

¹⁹ Leza waamwizwile Hagari menso, ni ye waamwene kiina kya menda. Kupwako, waya kwizuzia menda mu mbukulu ya mpapa ya nama ni kumunwinsia.

²⁰ Leza waali wali pamo ni ozo mwana, ni ye waakulile. Waile kwikala mu kaseeba ni kwaluka mbwela wa nama mu kubombia buta ni mivui.

²¹ Lu-aali waikiele mu kaseeba ka Parani, nghina waamukebee mukazi wa ku Misri.

Abrahamu wakita kipingo ni Abimeleki

²² ♀Pa ozo musita, Abimeleki ni Fikoli mukulu wa balukale bakue, baile kumwana Abrahamu nangue, "Leza obe ali pamo ni wewe mu bintu byonse bi-uliwakita.

²³ Ale lapa mu kyeni kyakua Leza nangue teukikan'mbeepa ao kubeepa mwana wane, ao kubeepa mwinzikulu wane, inzi ukankitile biweme pamo ni keki kyalo kiwikelelemo nga evelia vinaakukitiile."

²⁴ Abrahamu waalandile evi, "Ee, ndikulapa."

²⁵ Kabili Abrahamu waamwanine Abimeleki nangue, "Nene nsiwamiinue pa mulandu wa kiina kya menda kyaapokelue na babombi bobe."

²⁶ Abimeleki waamwasukile evi, "Ewe, nene nsimanine muntu waakitile evio, ni we kumo tewan'mbwilileko, kabili nsinaunvupo, ni evi vyenka lelo i kunvua."

²⁷ Kupwako, Abrahamu wabuula mikooko ni nghombe, wamupeela Abimeleki. Babo babili baakitile kipanghano.

²⁸ Abrahamu waabuulile misoka kilooba ya mikooko ikota ni ku-ibiika pambali.

²⁹ Abimeleki waamwipuziizie Abrahamu, "Ewe, ale ezi misoka kilooba ya mikooko ikota iwabiika pambali i kulanda syani?"

³⁰ Abrahamu wa-asukile evi, "Ezi misoka ya mikooko ni ya kukupeela wewe, evi kiye kyali kisininkizizio kya kusininkizia nangue nene i mwine waimbile keki kiina kya menda."

³¹ Ni pakako, pa ezio nkendo paakuutilue Beri-Seba i kulanda nangue, "Kiina kya menda kya kilooba ao kiina kya mulapo." Pantu babo babili i pa baakitiile kipanghano.

³² Pa kyamba kya kwitabizyania ku Beri-Seba, Abimeleki ni Fikoli, mukulu wa balukale bakue, baabwelelele ku kyalo kya Bafilistini.

³⁴ Abrahamu waiketelele nsiku ingi mu kyallo kya Bafilistini wali mwani.

☆ **22:1 22.1**Bae 11.17-19 ☆ **22:2 22.2:** 2 Mil 3.1 ☆ **22:9 22.9:** Yak 2.21 * **22:14 22.14***Yawe-Yirei* kulanda nangu
 Leza alikwipeela: Ao*Aliwamona*. ☆ **22:16 22.16** Bae 6.13-14 ☆ **22:17 22.17:** Bae 11.12 ☆ **22:18 22.18:** Mii 3.25

²⁴ ni Reuma mukazi wa bubili waavyele Teba, ni Gahama, ni Tahasi, pamo ni Maaka.

23

Kufua ni kuziikua kwakua Sara

¹ Sara waikuele pa kyalo myaka 127

² Sara waafwiliile ku Kiriati-Arba (i kulanda nangu Hebroni) mu kyalo kya Kanaani, ni Abrahamu waile paali mubili wakua Sara walimukulila ni kuloosia.

³ Abrahamu waafumine paali pabiikilue mubili wakua mukazi wakue, waya kubaana baana bakua Heti nangu,

⁴ "Nene kono ndi mwene ni mulendo pakati kenu, n'mpeekele nkendo imulimwazi-ikapo, ni ne nziikepo mukazi wane evi aye wali kule ni nene."

⁵ Bahiti baamwasukile Abrahamu.

⁶ "We mwinzio, unvua! Wewe uli mulombozi mukulu pakati ketu, tepali muntu alikukaana kukupeela kilibu kya kuziikamo mukazi obe. We muziike sie mu kilibu kilikusaakulapo."

⁷ Kupwako, Abrahamu wafwinamina bekala kyalo ni baana bakua Heti

⁸ ni kubaana nangu, "Mwe bamwinzio, kine mwangitabila kuziika mukazi wane kono, namilomba mumwane Efuroni mwana mwalalume mwina Zohari

⁹ ansisie lisele lya ku Makipela lili ku nkingo ya bukaba bwakue. Mumwane alande mutengo wa bolia bukaba pa menso enu, evi ikabe nkendo yane ya kuziikamo."

¹⁰ Efuroni Muhiti waali waikuele pa bukata bwa baana bakua Heti, waamwasukile Abrahamu ntanzi ya baana bakua Heti pamo ni bonse baali baingila mu ozo muzi nangu,

¹¹ "We mwinzio, unvua, nene nakupeela bukaba bonse pamo ni lisele lilimo, nakupeela bebi byonse pa menso a bantu bane. Ziikamo mukazi obe."

¹² Abrahamu waakontamine ku bekala kyalo

¹³ ni kumwana Efuroni pa menso a bekala kyalo walanda nangu, "Inzi kine watona, nakulomba untwilizie. Ndikukusita bukaba. Ale twama nfolanga, ni ne ndikuziikamo mukazi wane."

¹⁴ Efuroni waamwasukile Abrahamu nangu,

¹⁵ "We mwinzio, unvua, bobu bukaba kine kwasitua na shekeli 400, kuti byatukitaki nene ni wewe? Ni pakako, ziika sie mukazi obe."

¹⁶ Abrahamu waamwitabiizie Efuroni, Abrahamu waamupendeele Efuroni nfolanga i-aalandile ntanzi ya baana bakua Heti shekeli 400 ya mutofue mu kipendo kya basulu.

¹⁷ Bukaba bwakua Efuroni bwa ku Makipela bwaali bwali lya ku kabanga ka Mamure, ni bimuti byonse, ni lisele, byaamanikile kuba

¹⁸ byakua Abrahamu ntanzi ya baana bakua Heti ni ntanzi ya bonse baali baingila pa mulyango wa muzi wakue.

¹⁹ Pa kyamba, Abrahamu waamuziikile mukazi wakue Sara mu lisele lya mu bukaba bwa ku Makipela bwaali bwali lya ku kabanga ka Mamure, (i kulanda nangu Hebroni) mu kyalo kya Kanaani.

²⁰ Bukaba ni lisele lyaalimo byaamaniiziwe na baana bakua Heti kuba byakua Abrahamu, kuti biye byaali bunonsi bwakue ni nkendo ya kuziikamo.

24

Abrahamu wasaakula muntu wa kuya kukeba wa kuupua na Izaaki

¹ Abrahamu waali wasyali mukote wa nsiku ingi, Yawe waali wamupaalile Abrahamu mu byonse.

² Abrahamu waamwanine mubombi wakue mukulu wa mu Nghanda yakue, waali mukulu pa byonse bi-aali nabio nangu, "Biika kuboko kobe kwinsina litanta lyane.

³ Ndikukulapia kuli Yawe Leza wa mwiulu ni wa pa kyalo nangu, tekuti ukasaakwile mwana wane mukazi pa babinundue ba Bakanaani bangikeele nabo.

⁴ Inzi ukabe kuya ku kyalo kyane ni ku lupua lwane, umusaakwile mwana wane Izaaki mukazi."

⁵ Mubombi waipuziizie evi, "Ale kine ozo mukazyana wakaana kwiza mu keno kyalo naakakita syani? Kuti namutwala mwana obe ku kyalo ku waafumine?"

⁶ Abrahamu waalandile evi, "Kengela, tekukeezia kubwezia mwana wane ku kyalo kunaafumine.

⁷ Yawe Leza wa mwiulu wanfumiizie mu nghanda yakua tawe ni mu kyalo ki-naavyaliliuemo, ozo wandaile ni kulapa nangue waakapeela keki kyalo ku nvyalo yane, waakatangizia malaika ku ntanzi yobe kuti ukamusaakwila mwana wane mukazi wakue.

⁸ Kine ozo mukazyana wakaana kwiza pamo nobe, teukaba na mulandu pa keki kilapo. Inzi tekukeezia kubwezia mwana wane ku kelia kyalo."

⁹ Kupwako, mubombi wabiika kuboko kwakue kwinsina litanta lyakua Abrahamu selenzi ni kulapa palua ozu mulandu.

¹⁰ Mubombi waatweme nghaniamia lyanondo yakua selenzi, watwama ni bintu biweme waya nabio lya ku Aramu-Naharaimu, ku muzi kwaali kwaikeele Nahori.

¹¹ Lu-aafikile, waafukamikile nghaniamia lya ku kiina kya menda kyaali kumbali muzi. Ozo, waali musita wa kyungulo waali wailapo banakazi ku kutapa menda.

¹² Waalombele evi, "We Yawe Leza wakua tawelenzi Abrahamu, nakulomba lelo un'mpaale ni kumulangisia tawelenzi buwame.

¹³ Mona ndi pano pa kiina kya menda palipaiza kutapa menda bakazyana bena bantu ba mu muzi.

¹⁴ Mukazyana undikwana atuule katondo kakue ka menda ni kumulomba n'minemo, alande nangue, 'Mina, kabili ndikunwinsia ni nghaniamia yobe,' ozo i wakuti uye wasaak-wiliile mubombi obe Izaaki. Keki i kindikwinikilako nangue wamukitila tawelenzi buwame."

¹⁵ Lu-aali tanapwililile kulanda, Rebeka mwina Betueli waizile watweme katondo ka menda pa nkombe. Ozo Betueli waali mwina Nahori mwalawakue kwa Abrahamu. Nahori waali waupile Milka.

¹⁶ Rebeka waali ni lukebu lwakilile kuwama, kabili waali wakili kinundue. Waakookele ku kutapa menda, waizuzia katondo ni kusela.

¹⁷ Olia mubombi waile lubilo kumusensekela ni kumwana nangue, "Nakupapaata un'mpeekele menda aniini a mu katondo kobe n'mine."

¹⁸ Waalandile evi, "We mwinzio, menda aza umine." Penka papo watuula kale katondo ka-aali watweme pa nkombe ni kumupeela.

¹⁹ Lu-aapwile kumina, mukazyana waalandile evi, "Ndikuya kutapa ni ange menda a kunwinsia nghaniamia mpaka pailikupwila kumina."

²⁰ Penka papo wapongwela kale menda mu kiina kya kumininamo nama ni kuya lubilo ku kutapa ange, watapila nghaniamia yakue yonse.

²¹ Ozo mubombi mukulu waamutonokeele watalelele amone kine Yawe wakipaala lwendo lwakue ao abe.

²² Nghaniamia luyaapwile kumina, ozo mubombi waabuulile kazele ka oro kaali kafinine shekeli mutanda ni bikano bya oro bibili bya ku maboko byaali byafinine shekeli 120.

²³ Ozo mubombi mukulu waamwanine evi, "Nakulomba unghane, wewe uli mwina ni? Ku nghanda yakua so kuli ni nkendo kwa kulaala busiku?"

²⁴ Rebeka waamwanine evi, "Nene ndi mwina Betueli waavyelue na Milka muka Nahori."

²⁵ Kabili waamwanine evi, "Tukwete bikusi bingi pamo ni binge bilio, ni nkendo ya kulaalako."

²⁶ Ozo mubombi mukulu waafukeeme ni kumupupa Yawe.

²⁷ Waalandile evi, "Yawe Leza wakua tawelenzi Abrahamu atasiwe, pantu bukisinka ni bulayo bwakue bitwaliliile pali tawelenzi. Yawe wakinombola mu nzila mpaka ku nghanda ya balupua bakua tawelenzi."

²⁸ Rebeka waile lubilo ku nghanda yakua nghina ni kubabwila lyasi lyonse.

²⁹ Labani ndumeze kwa Rebeka lu-aunvwile, waile lubilo ku ozo mubombi ku kiina kya menda.

³⁰ Labani lu-aamwene kazele ni bikano byaali byavwele nkaziize Rebeka, ni kunvua vi-aalandile, waile lubilo kuli mubombi waali waimeene pepi ni nghaniamia ku kiina kya menda.

³¹ Labani waamwanine evi, "Twende ku nghanda we apaalilue na Yawe. Ale wimaniineki kono? Pantu nene nateanianga nghanda ni nkendo ya nghaniamia."

³² Mubombi mukulu ni ye waingiile mu nghanda, ni Labani wakakula bitwamo pa nghaniamia, wapeela nghaniamia bikusi ni binge bilio, kabili waamuleetelele ozo muntu menda a kusamba ku makasa, wene, pamo ni bantu bakue.

³³ Bilio lubyaaleetelue, mubombi wakua Abrahamu waalandile evi, "Nene nsilia kale kine nsinalandenke ka nghendelee."

Labani waamwanine evi, "Ale landa."

³⁴ Waalandile evi, "Nene ndi mubombi mukulu wakua Abrahamu."

³⁵ Yawe waakilile kumupaala tawelenzi, ni ye wakyaluka mukindami. Waamupeelee mikooko ni nghombe, ni nfolanga, ni oro, ni babombi balalume ni banakazi, ni nghamia pamo ni punda.

³⁶ Sara muka tawelenzi Abrahamu lu-aali wasyali mukote, waamuvyaliile Abrahamu mwana mwalalume wa mu bukote bwakue. Se waamupeelee bintu byonse bi-aali nabio.

³⁷ Tawelenzi wandapiizie walanda nangue, "Tekuti ukasaakwile mwana wane mukazi pa bakazyana ba Bakanaani ba mu kyalo kingikeeleleo.

³⁸ Inzi ukaye ku nghanda yakua tawe ni ku lupua lwane, ukaye kumusaakwila mwana wane mukazi wakue."

³⁹ Naamwipuziizie tawelenzi, "Ale kine mukazyana wakaana kwiza kono?"

⁴⁰ Wangasukule, "Yawe undinanakila i waakatangizia malaika wakue ku waakaya, ni ye waakapaala nzila yobe, ni we waakasaakwila mwana wane mukazi wa mu lupua lwane ni wa mu nghanda yakua tawe.

⁴¹ Inzi paukaya kwana bantu bane, kine bakakaane kukupeela mukazyana, kupwako, wewe teukaba na mulandu.

⁴² "Lunafikanga ku kiina kya menda, nalombanga Yawe Leza wakua tawelenzi Abrahamu, namupaapaata ankwasie mu keki kindimukukita.

⁴³ Mona ndi pano pa kiina kya menda. Kansi mukazyana alikwiza ku kutapa menda, ni undikulomba menda aniini a kumina mu katondo kakue,

⁴⁴ kine waitabila kun'mpeela ni kunwinsia nghamia yane, i wakuti uye wasaakwile kuya wali muka mwana wakua tawelenzi.

⁴⁵ Lunaba nasyapwiliila mapepo ane a mukansongia, Rebeka wakookelanga ku kiina ku kutapa menda watweme katondo pa nkombe. Namwananga mukazyana, napaapaata kuti an'mpeeleko menda a kumina.

⁴⁶ Penka papo watuula kale katondo ka menda, walanda nangue, 'Poka umine, kabili ndikunwinsia ni nghamia yobe.' Nene naminanga, kabili wanwisyanga ni nghamia yane.

⁴⁷ Namwipuzianga evi, 'So nani?' Wangasukanga nangue, 'Tawe ni Betueli waavyelue na Milka muka Nahori.' Kupwako, nabuula kazele namuvwika ku moona ni bikomo namuvwika ku maboko.

⁴⁸ Namufukaminanga Yawe ni kumupupa. Namutasyanga Leza wakua tawelenzi Abrahamu wakinombola mu nzila iweme kwiza ku bantu bakua tawelenzi, kono kunaiza kusanga mwana mukazyana mwina wa kwakue kwa tawelenzi wa kuupua na mwina tawelenzi.

⁴⁹ Kansi kine mulikwitabila ni kukita mwanghaniine tawelenzi, nghane. Kabili kine mulikukaana, nghane n'mane kwa kulunghama, kine ni kulio ao kuso."

⁵⁰ Labani ni Betueli ba-asukile, "Fwefue tetuli na kakulandapo pantu ozu mulandu ufumine kuli Yawe.

⁵¹ Rebeka ozu, mutwame aye oopue na mwina solenzi nga mwakilandila Yawe."

⁵² Mubombi mukulu wakua Abrahamu lu-aunvwile evio, waakonteeme pansu ni kumupupa Yawe.

⁵³ Ozo mubombi mukulu waafumiizie tuzele twa mutofue ni twa oro pamo ni ngubo, wamupeela Rebeka. Kabili waafumiizie byabupe bya mponvu ni kubapeela ba kwakue kwa mukazyana pamo ni nghina.

⁵⁴ Mubombi mukulu wakua Abrahamu pamo ni bantu baizile nakue baaliile ni kumina, ni kulaala koko kwenka. Lubwaakiile, baabuukile. Mubombi mukulu wakua Abrahamu waalandile evi, "Emwe, n'mpeele nsambu ya kuti n'mbweleleo kuli tawelenzi."

⁵⁵ Labani pamo ni nghina kwa Rebeka baalandile evi, "Ata, mulekenke twikale nakue mulungu umo ao nsiku lyanondo, mane akabe kuya."

⁵⁶ Inzi wene waalandile evi, "Emwe, tekunkaanie pantu Yawe wakin'mpaala mu lwendu lwane, kansi ndeke n'mbweleleo kuli tawelenzi."

⁵⁷ Baalandile evi, "Kansi tumukuute mukazyana tumwipuzie tunvue vi-alikulanda."

⁵⁸ Kupwako, bamukuuta Rebeka, bamwipuzia nangue, "Ati, utonene kuya pamo ni mubombi wakua Abrahamu?"

Wa-asukile nangue, "Ee, ndikuya nakue."

⁵⁹ Kupwako, bamupeela nsambu Rebeka kuti aye pamo ni mwanakazi wa mu nghanda waali wamusunga. Babo bonse babili baile pamo ni mubombi mukulu wakua Abrahamu pamo ni bantu baali baizile na mubombi mukulu wakua Abrahamu.

⁶⁰ Baamupaalile Rebeka bamwana, "We mukwetu, ube nghina wa nvyalo ingi. Nvyalo yobe ikaanzie balwani babo!"

⁶¹ Rebeka pamo ni babombi bakue bakazyana baiteaniizie, basela pa nghamia ni kuya na mubombi mukulu wakua Abrahamu pamo ni bantu ba-aali nabo.

⁶² Izaaki waile mu nzila ya ku Beri-Lahai-Roi (i kulanda nangu, Kiina kya menda kyakua Mukose aliwan'mona), pantu waali waiketele ku Negebu.

⁶³ Musita wa kyungulo Izaaki waile ku makaba ku kulangakana. Waakentele lwa kule ni kumona nghamia yalimukwiza.

⁶⁴ Rebeka ni ye lu-aakentele lwa kule ni kumumona Izaaki, waakookele pa nghamia
⁶⁵ ni kumwipuzia mubombi mukulu wakua Abrahamu, "Ale olia muntu alimukwenda mu bukaba waiza kutusensekela nani?"

"Olia i tawelenzi Izaaki." Kupwako, wabuula kiteebo ni kwikupilila pa menso.

⁶⁶ Mubombi mukulu wakua Abrahamu waamwanine Izaaki bintu byonse bi-aakitile.

⁶⁷ Izaaki waamwingiziize Rebeka mu liema mwaali mwaikala nghina Sara. Kupwako, Rebeka wa-aluka mukazi wakue. Izaaki waamutonene Rebeka. Waakoseleziiziwe na kubapo kwakua Rebeka pantu nghina waali wasyafwile.

25

Abrahamu waupa Ketura

(1 Milandu Ya Nsiku 1.32-33)

¹ Abrahamu waupile unge mwanakazi liina lyakue Ketura.

² Baana baavyaliile Abrahamu na Ketura meena abo ni aza: Simurani, ni Yokisani, ni Medani, ni Midiani, ni Isibaki pamo ni Sua.

³ Yokisani waavyele Seba ni Dedani. Dedani waavyele Asuri ni Letusi pamo ni Lumi.

⁴ Midani waavyele Efa, ni Eferi, ni Hanoki, ni Abida pamo ni Elda. Babo bonse i ba mu luvyalo lwakua Ketura.

⁵ Abrahamu waamuppee Izaaki bintu byonse bi-aali nabio.

⁶ Abrahamu lu-aali wakikosele, waabuulile byabupe ni kupeela baana bakue ba-aavyele mu bakazi banike. Babo baana waabaanine baye bekale ku kyalo kya ku kabanga, kule ni kwaali kwaiketele Izaaki.

Abrahamu wafua ni kuziikua

⁷ Myaka yaiketele Abrahamu yaali 175.

⁸ Abrahamu waafwile wa wamiinue mu bukote bwakue ni kuya kwikala pamo ni babikolue bakue baamutangiliile.

⁹ Baana bakue, Izaaki ni Isimaeli, baamuziikile mu lisele lya ku Makipela, mu bukaba bwaali bwakua Efuroni mwina Zohari Muhiti, bukaba bwaali lya ku kabanga ka Mamure,

¹⁰ *Bobo bukaba bwaasitilue na Abrahamu ku baana bena Heti. Mu bobo bukaba i mwaaziikile Abrahamu ni mukazi wakue Sara.

¹¹ Pa kyamba kya kufua kwakua Abrahamu, Leza waamupaalile Izaaki. Izaaki waakuukile pa kifuka kyaali kyakuutua Beri-Lahai-Roi. Beri-Lahai-Roi i kulanda nangu kiina kya menda kyakua Mukose aliwan'mona.

Nvyalo yakua Isimaeli

(1 Milandu Ya Nsiku 1.28-31)

¹² Nvyalo yakua Isimaeli mwina Abrahamu, mwana mwalalume u aavyaliile na Hagari wa ku Misri, muzia wakua Sara,

¹³ meena abo ni aza mwaali mwabelelele nvyalo: Libeli wakue waali wakuutua Nebayoti. Balabakue ni bo meena abo ni aza: Kedari, ni Adibeli, ni Mibusani,

¹⁴ ni Misime, ni Duma, ni Masa,

¹⁵ ni Hadadi, ni Tema, ni Yeturi, ni Nafisi, pamo ni Kedema.

¹⁶ Babo i baali babikolue ba ntundu lyanondo ni ibili, ni mizi yabo yaali yakuutua azo enka meena, ni ku tutanda ni ko azo enka meena abo.

¹⁷ Myaka yaiketele Isimaeli pa kyalo yaali 137. Waafwile ni kuya kwikala pamo ni babikolue bakue baamutangiliile.

¹⁸ Baiketele kufuma ku Awila mpaka ku Suri ili ku ntanzi ya Misri kine ulimukuya mu nzila ya ku Asuria. Isimaeli waafwile ntanzi ya kufua ba kwakue bonse.

Nvyalo yakua Izaaki

¹⁹ Nvyalo yakua Izaaki mwina Abrahamu ni ezi:

²⁰ Izaaki waali na myaka 40 lu-aupile Rebeka mwina Betueli Muamea wa ku Padani-Aramu. Ndumeze kwa Rebeka waali wakuutua Labani.

²¹ Izaaki waamuppee mukazi wakue Rebeka kuli Yawe pantu waali nghumba. Yawe waamwasukile, ni Rebeka waimitile.

²² Baana baabambile kulua munda. Rebeka waalandile evi, "Ale kyakitikilaki evi? Kine ni evi, ni kufua kwa wama." Kupwako, waya kumwipuzia Yawe.

²³ ✠Yawe waamwanine evi,
"Mu livumo lyobe muli ntundu ibili.

Misango ibili ya bantu bali munda mobe yaakaba yapuseene.
Mutundu umo waakaba wapamine kukila unge.

Mukulu waakaba wabombela mwanike."

²⁴ Musita wa kuvyala kwakua Rebeka luwaakumeene, munda mwaali mwali bampundu.

²⁵ Mwana wa mambo waavyelue wali wa kasi mubili onse ni bupipi nga ngubo ya masako a nama. Ni pakako, waanikilue Esau.*

²⁶ Pa kyamba, wa kwakue waavyelue wakwete ku kasinghino kakua Esau, ni pakako, wainikilue Yakobo. Rebeka lu-aavyele babo bampundu, Izaaki waali wasyali na myaka 60.

Esau wasisia nsambu yakue ya bubeli

²⁷ Babo baana lubaakulile. Esau wa-alukile mbwela wa nama, muntu waali wapisia nsita ingi mu kisonso, inzi Yakobo waali wateekameene wazikia sie mu liema.

²⁸ Izaaki waali wamutonene Esau pantu waali wamuleetela nama i-aali waipaya, inzi Rebeka waali wamutonene Yakobo.

²⁹ Busiku bumo Yakobo waelekele nseepa. Esau lu-aabwelele kufuma mu kukumba nama, waali wasyaumiine kupenzuka na nzala.

³⁰ Esau waamwanine Yakobo, "Ewe, napaapaata n'mpeekele kilunzi kya nseepa kikasikile, lenga nafua nzala." (Ni pakako, i ki-aakuutiilue Edomu†)

³¹ Yakobo waamwasukile evi, "Nsisienke nsambu ya bubeli bobo."

³² Esau waalandile evi, "Kili sie bwino! Mona pasyanfue. Ale nsambu ya bubeli bwane ilikuya yali na kibweziaki?"

³³ ✠Yakobo waamwanine evi, "Kansi lapanke."

Esau waalapile ni kumusisia Yakobo nsambu ya bubeli bwakue.

³⁴ Kupwako, Yakobo wamupeela Esau mukate pamo ni kilunzi kya nseepa. Esau lu-aaliile ni kumina, waafuminepo. Evi Esau i vi-aafuupwile nsambu ya bubeli bwakue.

26

Izaaki wapaalua na Leza

¹ Kabili pa kyalo paali kimina kya nzala kukila kimina kya nzala kyaali mu nsiku yakua Abrahamu. Izaaki waile kuli Abimeleki Likolo wa Bafilistini mpaka ku Gerari.

² Yawe waamumonekele Izaaki. Waamwanine evi, "Tekuya ku Misri, inzi nakaba kukulangisia kwa kuti ukabe kuya kwikala.

³ ✠Ikala sie mu keki kyalo kya bwani, naakaba pamo nobe ni kukupaala pantu wewe pamo ni nvyalo yobe yonse nakaba kumipeela keki kyalo kyonse, kabili naakafikilizia kilapo kinaalapiile so Abrahamu.

⁴ Naakasandulula nvyalo yobe nga ntanda ya mu lyulu, kabili naakaipeela bebi byalo byonse. Ntundu yonse ya pa kyalo yaakapaalilua mu luvyalo lobe,

⁵ pantu Abrahamu waunvwiliile lizui lyane ni kusunga milao yane, ni mafunde ane, ni bupinguzi bwane pamo ni mizilo yane."

⁶ Ni pakako, Izaaki waiketele mu Gerari.

⁷ ✠Bantu ba mu Gerari lubaamwipuziizie palua mukazi wakue, waalandile nangu, "Ni nkazyamwine." Taitabiile nangu waali mukazi wakue pantu waali watiina nangu pange bantu kuti bawipaya ni kumutwama Rebeka, pantu Rebeka waali wa lukebu luweme.

⁸ Izaaki lu-aapwileko nsiku ingi, Abimeleki likolo wa Bafilistini waapuziizie menso pa nzota ni kumona Izaaki walimukusaapa na mukazi wakue Rebeka.

⁹ Abimeleki waamukuutile Izaaki ni kumwana nangu, "Kisinka nainika nangu Rebeka ni mukazi obe! Ale wakilandilaki nangu ni nkaziizo?"

Izaaki waamwasukile evi, "Nandenge nangu ni mukazi wane, nga nakiipailuapo."

¹⁰ Kabili Abimeleki waamwanine evi, "Wakitubeepelaki? Umo wa mu bantu bane akambulenge na mukazi obe, wewe nga i wakilengia bantu bane kuba ni kilubo."

¹¹ Ni pakako, Abimeleki waabasokele bantu bakue nangu, "Emwe, onse wakaba kumukitila ozu muntu pamo ni mukazi wakue bibiipile, wakaba kwipaiwa."

✠ 25:23 25:23: Bar 9.12 * 25:25 25:25 Esau Leli liina lifumine ku liina Iya Seiri, kyalo kyaizile kwikaluumo na nvyalo yakua Esau. Seiri mu Kiebrania i kulanda nangu "bunkupili bwa kasi." † 25:30 25:30 Edomu: Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu kukasika. ✠ 25:33 25:33: Bae 12.16 ✠ 26:3 26:3 Kut 22.16-18 ✠ 26:7 26:7: Kut 12.13; 20.2

¹² Izaaki waabyele mbezu mu kekio kyalo, ni ozo mwaka, waazombwele mbezu ingi nghendo 100 kukila elia i-aabyele, pantu Yawe waamupaalile.

¹³ Izaaki waanonkele, ni bunonsi bwakue bwaatwaliliile mpaka wa-aluka munonsi mukata.

¹⁴ Bafilistini baamunvwiliile bunkua pantu waali ni bisepe bya mikooko, ni bya nghombe, pamo ni babombi bengi.

¹⁵ Ni pakako, Bafilistini baabiikiile bulongo mu biina byakue bya menda byaimbilue na babombi bakua se Abrahamu, Abrahamu lu-aali wakikosele.

¹⁶ Abimeleki waamwanine Izaaki, "Ewe, fuma pakati ketu pantu wa-aluka ni maka kukila fwefue."

¹⁷ Izaaki waafumine papo, waya kwimika tutanda mu lulambe lwa Gerari, ni kwikala koko.

¹⁸ Izaaki waimbulwile biina bya menda byaali byaimbilue pa musita waali wakikosele Abrahamu, pantu Bafilistini baamubiikiilemo bulongo mu bebio biina bya menda Abrahamu lu-aali wasyafwile, kabili waabiinikile meena enka alia a byainikilue na se.

¹⁹ Babombi bakua Izaaki baimbile biina bya menda mu lulambe mpaka basanga tusulo twa menda.

²⁰ Basungi ba ku Gerari baakankabwile na basungi bakua Izaaki. Basungi ba ku Gerari baalandile nangue, "Aza menda ni etu." Ni pakako, keki kiina kya menda Izaaki waakiinikile "Mukanka." Pantu baakankabwile nakue.

²¹ Kabili baimbile kinge kiina kya menda, inzi ni kyo baakankabwiliilepo. Ni pakako, Izaaki waakiinikile Sitina.*

²² Izaaki waafumine papo ni kuya kwimba kinge kiina kya menda. Pa keki kyene tebaakankabwiliilepo. Ni pakako, Izaaki waakiinikile Rehoboti.† Waalandile evi, "Pantu evi Yawe watupeela nkendo ni fwe twaakavula mu kyalo."

²³ Izaaki waafumine papo ni kusela waya ku Beri-Seba.

²⁴ Bobo busiku musita wa busiku, Yawe waamumonekele. Waamwanine evi, "Nene ndi Leza wakua so Abrahamu. Tekutiina, pantu ndi pamo nobe. Naakakupala ni kusandulula nvyalo yobe pa mulandu wa mubombi wane Abrahamu."

²⁵ Izaaki waakuulilepo kitale ni kukuuta Liina lyakua Yawe. Kabili waimikilepo liema lyakue. Babombi bakue baimbileko ni kinge kiina kya menda.

Izaaki ni Abimeleki baunvwana

²⁶ *Abimeleki, ni kibuza wakue Ahuzati, pamo ni Fikoli mukulu wa balukale, baa-fumine ku Gerari ni kuya kuli Izaaki.

²⁷ Izaaki waabaanane evi, "Mwemue temuntonene, kabili mwankumbile kwenu. Eba, ale mwaiza mwankonkeleki?"

²⁸ Ba-asukile evi, "Evi i vitwainika nangue Yawe ali pamo nobe, kabili twakimona nangue tupalile kunvwana nobe. Ni pakako, tutonene tusinghane nobe

²⁹ nangue teukatukitila kibiipile pantu ni fwefue tetwaakukitiile kibiipile, inga sie kiweme, pamo ni kukupeela nsambu ya kuti uilepo bwino. Wewe lenu upaalilue na Yawe."

³⁰ Izaaki waabatebele, ni bo baaliile ni kumina.

³¹ Lukele lwakue paakili lukelekele, bonse baunvwene ni kupinghana. Kupwako, Izaaki wabalaya nangue, "Ale ilepo bwino."

³² Bobo bwenka busiku, babombi bakua Izaaki baizile kumwana palua kiina kya menda kibaali balimukwimba nangue, "Twasanganga menda."

³³ Izaaki waakiinikile, "Siba."‡ Ni ozo muzi i kiwakuutilua Beri-Seba ni lenu kumo.§

Bakazi Bazima bakua Esau

³⁴ Esau lu-aakumaniizie myaka 40, waupile Bahiti babili, Yuditi mwana mwanakazi mwina Beri, ni Basemati mwana mwanakazi mwina Eloni.

³⁵ Babo banakazi baaletele bulanda kuli Izaaki ni Rebeka.

27

Izaaki wamupaala Yakobo

¹ Izaaki lu-aakotele ni kwaluka mpofu, waakuutile libeli wakue mwalamume Esau, "We mwana wane."

* 26:21 26:21 Sitina I kulanda nangueBulwani. † 26:22 26:22 Rehoboti Leli liina i kulanda nangue Nkendo ikata.

☆ 26:26 26:26 Kut 21.22 ‡ 26:33 26:33 SibaLeli Liina i kulanda nangue Mulapo Ao Kilooba. § 26:33 26:33 Beri-Seba Leli liina lili mu Kiebrania i kulanda nangue Kiina kya menda kya Mulapo Ao Kiina kya menda kya Kilooba.

Mwana wakue waiteebe, "Ne ono pano."

² Izaaki waamwanine evi, "Mona nene nakota, nsimanine busiku bwa kufua kwane.

³ Ale iisape utwame bilwilo byobe, buta pamo ni mivui, uye waya mu kisonso evi uye ungipailemo nama,

⁴ mane wize ungelekele muto mu musango untonene. Pauya kundeetela, ni ne nalia, naya nkupaale ntanzi ya kufua kwane."

⁵ Izaaki lu-aali walimukulanda na Esau, Rebeka waali watwiliziizie. Esau lu-aile mu kisonso mu kukumba nama aleete,

⁶ Rebeka waamwanine Yakobo, "We mwana wane, nene naunvua so walimukulanda na mukuluubo Esau nangue,

⁷ 'Ndeetele nama ungelekele muto ndie, mane nkupaale pa menso akua Yawe lunsinafue.'

⁸ Kabili Rebeka waamwanine evi, 'Kansi we mwana wane, nakulomba ukite kindikukwana.

⁹ Endo utwamepo misoka ibili ya mbuzi iweme, evi ngize n'mwelekele so muto mu musango u-atoneenemo.

¹⁰ Ni we waya umutwalile so alie, ni kukupaala ntanzi ya kufua kwakue.' "

¹¹ Yakobo waamwanine nghina Rebeka, "We yangu, Esau ali ni bunkupili bwingi, inzi nene mubili uteleele.

¹² Pange tawe kuti wankumia ni kwinka nangue naibeepezia kuba Esau, ni pakako, kuti naileetelela ntiipu pa kifuka kya mapaalo."

¹³ Nghina waamwanine evi, "Ntiipu yobe ibe pali nene. Wewe kita sie munakwanina. Endo undeetele mbuzi."

¹⁴ Yakobo waile kutwama mbuzi ni kumuleetela nghina. Nghina waelekele muto mu musango waali watoneenemo se kwa Yakobo.

¹⁵ Nghina waabuulile ngubo iwamiisie yakua Esau mwana mukulu, ngubo i-aali wamusingiile mu nghanda ni kumuvwika Yakobo mwana mwanike.

¹⁶ Rebeka waamukupiliile Yakobo mpapa ya mbuzi ku maboko ni mu mukosi.

¹⁷ Waamupeelee Yakobo muto pamo ni mukate bi aateaniizie.

¹⁸ Kupwako, Yakobo waya kumwana se nangue, "We tawe, naiza."

Se waamwipuziizie evi, "We mwana wane, uli ni?"

¹⁹ Yakobo wa-asukile evi, "Ni nene libeli obe Esau. Nateania kale bintu biwangananga. Ale buuka ulie minofu iwangananga kuti nkuleetele, evi un'mpaale."

²⁰ Izaaki waamwipuziizie evi, "We mwana wane! Waipaya kale?"

Waamwasukile, "Yawe Leza obe i wankwasia kuti ndenge ngipaye nama."

²¹ Izaaki waamwanine Yakobo, "Ale palama pano nkukumie nghunvue kine uli wenka mwana wane Esau ao abe."

²² Kupwako, Yakobo wamupalama se, se ni ye wamukumia ni kumwana nangue, "Lizui ni lyakua Yakobo, inzi maboko ni akua Esau."

²³ Izaaki taamwinikile pantu maboko akue aali akupiliilue na mpapa yaali ni masako nga bunkupili bwakua Esau. Kupwako, wamupaala.

²⁴ Izaaki waamwipuziizie Yakobo, "Ati, kubako ni kiine wewe uli mwana wane Esau?" Yakobo wa-asukile evi, "Ee, i nene wenka."

²⁵ Izaaki waamwanine evi, "Ale n'mpalamikile minofu ya nama iwaipayanga ndie, evi nkupaale." Yakobo waamupalamikiile bilio walia, wamuleetela ni bya kumina wamina.

²⁶ Izaaki waamwanine evi, "We mwana wane, ale palama pano unkumbatile."

²⁷ *Yakobo lu-aapaleeme ni kumukumbatila, Izaaki waunvwile bunu bwa ngubo yakue, wamupaala walanda,

"Bunu bwa mwana wane

buli nga bunu bwa kisonso

kippaalilue na Yawe.

²⁸ Leza akupeelee lume lwa mwiulu,

ni bunonsi bwa pa kyalo,

bilio ni bya kumina bingi!

²⁹ *Ntundu ikubombele,

ni mikowa ifwiname pa ntanzi yobe.

Ube mukulu pa ba kobe,

ni bena noko bafwiname pa ntanzi yobe.

Atiipue kubalua muntu aliwakutiipa,

ni aliwakupaala apaalue."

Esau walomba mapaalo kuli Izaaki

³⁰ Izaaki lu-aapwile kumupaala Yakobo, mu kufumapo sie, mukuluube Esau wafika wafuma mu kukumba nama.

³¹ Ni ye waelekele muto ni kumuleetela se walanda nangu, "We tawe, ale buuka ulie munani unakuleetela evi un'mpaale."

³² Se Izaaki waamwipuziizie evi, "Eba! Ale wewe uli ni?"

Esau wa-asukile evi, "Ni nene libeli obe Esau."

³³ Izaaki waakilile kukwaka walanda nangu, "Emwe! Ale olia muntu wandetelanga munani ni kumuliila byonse nani? Pantu i wenka unapaalanga. Ni azo mapaalo nsivinda ku-apokolola. Mapaalo ni akue."

³⁴ Esau lu-aunvwile evio, waalilile malilo akata waunvwile bulanda. Waalandile evi, "We tawe, ale ni nene n'mpaale!"

³⁵ Izaaki wa-asukile evi, "Mwalaobe waizanga kun'mbeepa. Wene i waktwaminanga mapaalo."

³⁶ *Esau waalandile evi, "Kansi i ki-ainikiilue Yakobo * pantu Lol u lwendo lwa bubili kungibila. Lwendo lwa mambo wangibiile nsambu yane ya bubeli, kabili evi wangibila mapaalo ane. Ati we tawe, kubako tewansungilangapo mapaalo?"

³⁷ Izaaki wa-asukile evi, "Unvua, namupeela kale nsambu ya kuba mukuluubo, ni ba kwakue bonse kuti baye bamubombela. Namupaalanga kuti aye wali ni bilio ni bya kumina bingi. Ni evi nsili na mapaalo a kuti nkupaale we mwana wane!"

³⁸ *Esau waamwanine se, "We tawe, Tekusyele ata kamo ka kuti un'mpaale ni nene?" Esau waali wapaapaata koku walimukulila.

³⁹ *Izaaki waamwanine evi,

"Wewe waakeekala kule ni musili ufukile,
kule ni lume lwa mwiulu.

⁴⁰ *Bwikazi bob e bwaakaba bwa bului,
inzi waakaba wabombela mwalaobe.

Luwaakamona kuti wilubule,
waakatyona mupingo wa mu mukosi obe."

⁴¹ Esau waamusulile Yakobo pantu i waapaalilue na se. Waalandile evi, "Muleke sie, nsiku ya kumulila tawe ilimukuya yapalama, ni pa kyamba i panaakamwipaya mwalawane Yakobo."

⁴² Rebeka lu-aunvwile palua mapange akua Esau, waamwanine Yakobo, "We mwana wane, mukuluubo Esau alimukwiteekia mutima palwakua wewe wakambila kukwipaya.

⁴³ We mwana wane, unvua vindikukwana. Butukila ku Harani kuli ndumyamwine Labani,

⁴⁴ evi uye wikaleko nsiku iniini mpaka kipuki kyakua mukuluubo kikapue

⁴⁵ ni kukwelela kiwakimukitila, mane nakulaizie ukeeze, pantu kuti kyakila kun'mbiipila kufwilua na bantu babili busiku bumo."

Izaaki wamutuma Yakobo kuli Labani

⁴⁶ Rebeka waamwanine Izaaki, "Nalwala, kabili napeleelua pa mulandu wa banakazi Bahiti. Kine Yakobo waupa umo wa pa baba banakazi Bahiti ba mu keno kyallo, kyawama sie ni kufua."

28

¹ Kupwako, Izaaki wamukuuta Yakobo. Wamupaala wamwana nangu, "Tekuti ukoope mwanakazi Mukanaani.

² Inzi endo waya ku Padani-Aramu, ku nghanda yakua Betueli se kwa noko. Koko i kwa kuti ukaye kuupila. Ukoope mwana mwanakazi mwina mwinzyobo Labani.

³ Leza wa Maka onse akupaale ni kukusandulula ni kukuvuzia kuba libumba lya bantu!

⁴ *Leza apaale nvyalo yobe nga vi-aapaalile Abrahamu, evi kyallo kiwikeleemo wali mwani kibe kyobe, kyallo kyaapeelue Abrahamu na Leza!"

⁵ Izaaki waamwanine Yakobo ailepo bwino ku Padani-Aramu kuli Labani waali mwana mwalalume mwina Betueli wa ku Aramea. Labani waali ndumeze kwa Rebeka nghinabo kwa Yakobo ni Esau.

Esau waupa unge mukazi

⁶ Esau waamwene nanguie Izaaki waamupaalile Yakobo ni kumutuma kuti aye oopile ku Padani-Aramu. Kabili waamwene nanguie lu-aamupaalile, waamwanine tekuti akoope mwanakazi Mukanaani.

⁷ Esau waamwene nanguie Yakobo waamunakiile se pamo ni nghina ni kuya ku Padani-Aramu.

⁸ Esau wainikile nanguie se Izaaki taali wawamiinue na banakazi ba ku Kanaani.

⁹ Ni pakako, Esau waile kuupilapo mukazi unge pa balia bakazi ba-aali nabo. Ozo mwanakazi waali wakuutua Mahalati mwana mwanakazi mwina Isimaeli. Isimaeli waali mwana mwawalume mwina Abrahamu. Ozo mukazyana waali nkaziize kwa Nebayoti.

Kilooto kyakua Yakobo ku Beteli

¹⁰ Yakobo waafumine ku Beri-Seba waya ku Harani.

¹¹ Waafikile pa nkendo imo, walaala pantu busiku bwailile. Waabuulilepo libue limo ni kusaaminapo mutue wakue. Papo i pa-aaleele ni kuona.

¹² *Waalotele ni kumona kiselelo kyaimikilue pansi kyakumizie mwiulu, ni bamalaika bakua Leza balimukusela ni kukooka mu kiselelo.

¹³ *Yawe waali wameene peulu kiselelo ni kulanda nanguie, "Nene ndi Yawe Leza wakua Abrahamu ni wakua Izaaki. Keki kyalo ki-ulelepo naakakupeela wewe pamo ni nvyalo yobe.

¹⁴ *Nvyalo yobe yaakaba nga lufunko lwa pa kyalo. Kabili yaakakumana kufuma ku mboosi mpaka ku kabanga, kufuma ku nkungua mpaka ku nkungulua. Muli wewe pamo ni nvyalo yobe, ntundu yonse ya pa kyalo yaakapaaliluamo.

¹⁵ Nene ndi pamo nobe, naakakusunga konse ku waakaya, kabili naakakubweziizia mu keno kyalo, pantu nsikakusia mpaka nkafikilizie bulayo bunaakulaile."

¹⁶ Yakobo lu-abuukile mu tulo waalandile evi, "Kisinka Yawe ali pano, nene nsya-mananga!"

¹⁷ Yakobo waatiinine walanda nanguie, "Iye, pano pantu pakila kutiinia! Pano te pange, inzi ni pa Nghanda yakua Leza, kabili i pa mulyango wa mwiulu."

¹⁸ Lukeele lwakue paakili lukeelekeele, Yakobo waabuukile, wabuula libue li-aali wasaamiinepo, waliimika misiki nga lipumpu ni kupongwelapo mafuta.

¹⁹ Pa ezio nkendo waapeenikile Beteli.* Ozo muzi kale waali wakuutua Luzi.

²⁰ Yakobo waalapile walanda nanguie, "We Yawe, kine ulikunsunga mu lwendo lwane ni kun'mpeela bilio ni ngubo ya kuvwala,

²¹ ni kubwela nakosele ku nghanda yakua tawe, Yawe waakaba Leza wane.

²² Leli libue linaimika nga lipumpu lyaakaba Nghanda yakua Leza, ni pa byonse biwaakan'mpeela, naakafumiapo kamo ka pa lyanondo ni kukupeela."

29

Yakobo wafika kuli Labani

¹ Yakobo waatwaliliile mu lwendo lwakue ni kuya kufika mu kyalo kya bantu ba ku kabanga.

² Waamwene kiina kya menda mu bukaba pamo ni bisepe bitatu bya mikooko yaali yaleele mumbali. Bebi bisepe byaali byanwinsiwa menda pa kekio kiina kya menda, ni po paali patupikilue libue likata.

³ Bisepe byonse lubyaali byaiza pa kumina menda, basungi baali batupukulapo libue pakuti mikooko imine menda. Luyaali yapua kumina, kabili basungi baali batupikilapo.

⁴ Yakobo waabeepuziizie basungi, "Ati mwe ba kwane, muli ba kupi?"

Baamwasukile nanguie, "Fwefue tuli ba ku Harani."

⁵ Waabeepuziizie evi, "Mumumanine Labani mwinzikulu wakua Nahori?"

Baamwasukile nanguie, "Ee, tumumanine."

⁶ Kabili waabeepuziizie evi, "Ati, Labani akosele?"

Ba-asukile evi, "Ee, akosele, ni Rakeli mwana wakue mwanakazi olia alimukwiza ni mikooko."

⁷ Yakobo waalandile evi, "Emwe, mone kakili koba, ono te musita wakukolonghania mikooko ni kwinwinsia menda. Ale nwinsie mikooko mweitwale ku kulia bikusi."

⁸ Baamwanine evi, "Ata, tetuvinda kunwinsia kale ezi mikooko inge luisinakolonghanyiwe. Mpaka ni inge ileetuenke mane tutupukule keki kilibue ni kwinwinsia."

* 28:12 28:12: Yoa 1.51

* 28:13 28:13: Kut 13.14-15

* 28:14 28:14: Kut 12.3; 22.18

* 28:19 28:19 Beteli I

kulanda nanguie Nghanda yakua Leza.

⁹ Yakobo lu-aali wakilimukulanda nabo, Rakeli waafikile ni mikooko yakua se pantu wene i waali musungi.

¹⁰ Yakobo lu-aamwene Rakeli mwina Labani ndumeze kwa nghina, ni mikooko yakua mwinzioye, waile pa kiina kya menda ni kutupukulapo kilibue. Kupwako, wabamba kunwinsia mikooko yakua mwinzioye.

¹¹ Yakobo waamukumbatiile Rakeli ni kutendeka kulila wa-angwile.

¹² Yakobo waamwanine Rakeli nangue, "Nene ndi wa mu lupua lwakua so, kabili ndi mwina Rebeka."

Penka papo, Rakeli waya kale lubilo aye amubwileko se.

¹³ Labani lu-aunvwile sie nangue mwipua wakue waiza, waile kumusensekela wali lubilo. Luamusangile, waamukumbatiile. Kupwako, waingila nakue mu nganda yakue, ni Yakobo waamulondolwela Labani byonse byaakitikile.

¹⁴ Labani waalandile evi, "Kisinka wewe uli lupua lwane, kabili tuli mubili umo ni mulopa umo." Yakobo waikeele koko mwezi walingi.

Yakobo waufiwa Lea ni Rakeli

¹⁵ Labani waamwanine Yakobo nangue, "Anzia kine uli mwipua wane, nsivinda kukubombia sie kya mpuni. Landa nsazio in'mpalile kuya nakusazia."

¹⁶ Labani waali wali na baana babili bakazyana. Mukulu waali wakuutua Lea, ni mwanike waali wakuutua Rakeli.

¹⁷ Menso akua Lea aali atope, inzi Rakeli waali waweme mubili ni lukebu.

¹⁸ Yakobo waamutonene Rakeli. Waamwanine Labani nangue, "Naakakubombela myaka kilooba pa mulundu wakua Rakeli mwana obe mwanike."

¹⁹ Labani waalandile evi, "Ee, kuti kyawama kukupeela wewe kukila unge. Ikala nane pamo."

²⁰ Yakobo waabombele myaka kilooba pa mulandu wakua Rakeli. Inzi yaamwenekele sie nga nsiku iniini pantu waali wamutoneesie.

²¹ Yakobo waamwanine Labani, "N'mpeele Rakeli abe mukazi wane, ndaale nakue pantu nsiku yane yakumana."

²² Ni pakako, Labani waateaniizie matebeto ni kukupa bantu ba mu muzi.

²³ Musita wa kyungulo, waamutweme Lea ni kumutwalila Yakobo, ni ye waleele nakue.

²⁴ Labani waabuulile mubombi wakue mukazyana liina lyakue Silipa ni kumupeela Lea kuti aye wali mubombi wakue.

²⁵ Lubwaakiile, Yakobo wainikile nangue waufiziwe Lea. Yakobo waamwipuziizie Labani, "We mwinzio, ni syani? Ne naabombele kuufiwa Rakeli. Ale wakin'mbeepelaki?"

²⁶ Labani wa-asukile evi, "Kono kwetu tetuli na mibelee ya kuufianke mwanike kine mukulu tanaupue.

²⁷ Pwilitililanke mulungu umo wa nsikunkulu yakua Lea. Mane tukabe kukupeela Rakeli wakuti ukabombele inge myaka kilooba."

²⁸ Yakobo waitabiile. Lu-aapwile mulungu umo mu bwinga bwakue, Labani waufiziie Rakeli kuli Yakobo.

²⁹ Labani waabuulile mubombi wakue mukazyana liina lyakue Biliha ni kumupeela Rakeli kuti aye wali mubombi wakue.

³⁰ Yakobo waile kulaala ni Rakeli, kabili waali wamutoneesie Rakeli kukila Lea. Ni pakako, waamubombele Labani inge myaka kilooba.

Yakobo wavyalilua baana

³¹ Yawe lu-aamwene nangue Lea taali watonenue, waapeelue buvyazi, inzi Rakeli waali wali nghumba.

³² Lea lu-aimitile, waavyele mwana mwalalume. Lea waalandile evi, "Yawe Leza wamona maavia ane, evi mulume wane alikuntona." Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Rubeni.* Kabili waalandile evi, "Wakimona bwavia bwane."

³³ Kabili lu-aimitile, waavyele mwana mwalalume. Lea waalandile evi, "Yawe Leza wan'mpeela ozu mwana mwalalume pantu wakyunvua nangue nene nsitonenu." Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Simeoni.†

³⁴ Kabili lu-aimitile, waavyele mwana mwalalume. Lea waalandile evi, "Lono lwendo mulume wane alikukila kwampana ni nene pantu namuvyalila kale baana batatu balalumenke." Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Lawi.‡

* 29:32 29:32 Rubeni Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue Mona mwana mwalalume. † 29:33 29:33 Simeoni Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue Kunvua. ‡ 29:34 29:34 Lawi: Leli liina i kulanda nangue Kwampana.

³⁵ Kabili lu-aimitile, waavyele mwana mwalalume. Lea waalandile evi, "Lono lwendo namutasia Yawe." Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Yuda.[§] Kupwako ni luvyalo lwapela.

30

¹ Rakeli lu-aamwene nangu wene taamuvyaliile Yakobo baana, waamunviliile mukuluube bunkua. Rakeli waamwanine Yakobo nangu, "We Yakobo, n'mpeele baana, kine teun'mpeele ndikufua."

² Yakobo waamufitiilue Rakeli. Waalandile evi, "Eba, nene i Leza waakulengiizie kuba nghumba?"

³ Rakeli waamwanine Yakobo, "Ndi ni mubombi wane Biliha. Laala nakue anvyalile baana, evi kupitila muli wene ngie nali ni luvyalo."

⁴ Rakeli waamupeele mulume wakue nsambu ya kuupa Biliha. Yakobo waaleele nakue.

⁵ Biliha lu-aimitile, waamuvyaliile Yakobo mwana mwalalume.

⁶ Rakeli waalandile evi, "Leza wapingula mulandu wane, waunvua mapepo ane ni kun'mpeela mwana mwalalume." Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Dani.*

⁷ Kabili Biliha mubombi wakua Rakeli lu-aimitile, waamuvyaliile Yakobo mwana mwalalume wa bubili.

⁸ Rakeli waalandile evi, "Bului bunalwana na mukuluamwine ni bukata, inzi namwanzia." Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Nafutali.†

⁹ Lea ni ye lu-aamwene nangu buyazi bwapua, waufizie mubombi wakue Silipa ku mulume wakue.

¹⁰ Silipa mubombi wakua Lea waamuvyaliile Yakobo mwana mwalalume.

¹¹ Lea waalandile evi, "Nasyuka!" Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Gadi.‡

¹² Silipa mubombi wakua Lea waamuvyaliile Yakobo unge mwana mwalalume wa bubili.

¹³ Kabili Lea waalandile evi, "Nasansamuka! Pantu bakazyana balikuyabankuuta asyukile." Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Aseri.§

¹⁴ Musita wa kuseepa nghano, Rubeni waile mu bukaba, waya kusangamo kitwabalindu* ni kumutwalila nghina. Rakeli waamwanine Lea, "N'mpeele miti ya luvyalo yakua mwana obe Rubeni."

¹⁵ Lea waamwanine evi, "Eba, we wan'mpokele mulume, kabili tewakeba kun'mpoka ni miti yakua mwana wane Rubeni?"

Rakeli wa-asukile evi, "Lelo Yakobo alikulaala ku nghanda yobe pa mulandu wa miti ya luvyalo yakua mwana obe."

¹⁶ Yakobo lu-aafumine ku makaba musita wa kyungulo, Lea waile kumusensekela ni kumwana nangu, "Lelo ulikulaala ku nghanda yane pantu nakusitanga kuli Rakeli na kitwabalindu kyakua mwana wane." Ni pakako, bobu busiku waaleele ku nghanda yakua Lea.

¹⁷ Leza waunvile mapepo akua Lea. Lea lu-aimitile, waamuvyaliile Yakobo mwana mwalalume wa busaano.

¹⁸ Lea waalandile evi, "Leza wanambula pantu naufizie mubombi wane kuli mulume wane Yakobo." Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Isakari.†

¹⁹ Kabili Lea lu-aimitile, waamuvyaliile Yakobo mwana mwalalume wa mutanda.

²⁰ Lea waalandile evi, "Leza wanambula kilambu kiweme. Evi mulume wane waya wasyankindika pantu namuvyalila baana mutanda." Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Zabuloni.‡

²¹ Pa kyamba, waavyele mwana mwanakazi ni kumwinika Dina.

²² Kabili Leza waamulangulukile Rakeli. Leza lu-aunvile mapepo akue, waizwile buyazi bwakue.

²³ Rakeli lu-aimitile, waavyele mwana mwalalume. Rakeli waalandile evi, "Leza wan'mpwisia busoni pantu wan'mpeela mwana mwalalume."

²⁴ Ni pakako, ozo mwana waamwinikile Yusufu,§ Kuti kyawama Yawe anundilepo ni unge mwana mwalalume.

§ 29:35 29.35 Yuda: Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu kutasia. * 30:6 30.6 Dani: Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu Leza wapingula mulandu wane. † 30:8 30.8 Nafutali Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu, Bului. ‡ 30:11 30.11 Gadi Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu lisyuko. § 30:13 30.13 Aseri: Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu "Nsansa." *

30:14 30.14 Kitwabalindu I miti ya luvyalo. † 30:18 30.18 Isakari Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu "kilambu." ‡ 30:20 30.20 Zabuloni Leli liina i kulanda nangu kukindikua. § 30:24 30.24 Yusufu Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu an'mpeele ni unge.

Yakobo waunvwana ni Labani

²⁵ Rakeli lu-aamuyeye Yusufu, Yakobo waamwanine Labani, "N'mpeele nsambu ya kubwelela ku kyallo kyetu,

²⁶ un'mpeele bakazi bane pamo ni baana banaakubombeele ngie nabo pantu umanine mwilo unaakubombeele."

²⁷ Labani waamwanine Yakobo nangu, "Kine wangitabila, ikala sie kwenka kono pantu nakibuka ni kumona nangu Yawe wakin'mpaala kupitila muli wewe."

²⁸ Labani waalandile evi, "Nghane nsazio yobe ni ne ndikukusazia."

²⁹ Yakobo waamwanine evi, "We mwine umanine vinakikubombela ni nghombe viyakivula kuli nene.

³⁰ Lunaali nsinaize, nama yobe teyaali yavulile, inzi evi ivulile. Yawe wakikupaala kupitila muli nene. Ale ni musitaki unakaba kubombela ba mu nghanda yane?"

³¹ Labani waamwipuziize evi, "Ale ndikukupeelaki?"

Yakobo wa-asukile evi, "Teun'mpeela kantu, kine ulikunkitila keki kintu, ndikutwalilila kuliisia ni kusunga kisepe kyobe.

³² Lelo ndikupita mu kisepe kyobe kyonse nalimukufumia kubalua nama wa mabala mabala ni mantolintoli, ni kubalua nama wa fi pa mikooko, ni wa mabala mabala pa mbuzi. Ezio i yaakaba nsazio yane.

³³ Kisinka kyane kyaakamoneka bobo busiku buwaakeeza kumona nsazio yane. Kine ukeeze kusanga mbuzi asili na mabala mabala ao mantolintoli, ao kubalua mukooko asili wa fi, wewe waakaba wali ni nsambu ya kulanda nangu nakikwibila."

³⁴ Labani waamwanine evi, "Ee, kibe nga muwalandila."

³⁵ Bobo busiku Labani waafumiizepo tupwata twa mabala mabala ni twa mingoloozio, ni mbuzi ikota ya mabala mabala ni mantolintoli, ni ya mabala mabala a sue pamo ni mikooko ya fi wapeela baana bakue.

³⁶ Ezio nama baile nayo kule kwa kwenda nsiku itatu. Yakobo wene waasyele wasunga kisepe kyakua Labani.

³⁷ Yakobo waabuulile misambo ibisi ya milibna ni ya mlozi ni ya mwaramoni, waubulako mamba pakuti mumoneke mingoloozio ya sue.

³⁸ Ezio misambo i aubwileko waiimikile mu biziba bya menda byaali byaminamo nama yakentele ku misambo. Nama yaimitiile papo payaali yaiza kuminina menda.

³⁹ Nama yaimitiile ntanzi ya misambo yaali mu menda. Nama yaavyele twana twa mingoloozio, ni twa mabala mabala pamo ni twa mantolintoli.

⁴⁰ Yakobo waakasaniize mikooko, wabiika nama yakentele ku nama ili ni mingoloozio ni kubalua nama wa fi wakua Labani. Wabiika bisepe byakue kule, kabili taasanziize pa bisepe byakua Labani.

⁴¹ Nama yaamwenekilepo yalumine luyaimitiile, Yakobo waabiikile misambo ku ntanzi ya ezio nama palia payaali yaminina menda, evi iye yaimitiile pa ezio misambo.

⁴² Inzi ezio misambo taibiikile ku ntanzi ya nama yaali itope. Evi Yakobo i vi-aakwete nama ilumine, ni Labani nama itope.

⁴³ Yakobo waanonkeesie. Waali wakwete bisepe bingi. Waali wakwete babombi bengi balalume ni banakazi, ni nghamia pamo ni punda.

31*Yakobo wamubutuka Labani*

¹ Yakobo waunvwile baana balalume bena Labani balanda nangu, "Mwamona! Yakobo watwama bunonsi bonse bwakua situe. Bobu bunonsi bonse wanonkela mu bunonsi bwakua situe."

² Yakobo waamwene lukebu lwakua Labani tekuba lwali nga vilwaali pa mambo.

³ Yawe waamwanine Yakobo, "Bwelela mu kyallo kya babikolue bobo uye wikale kwekele bantu bobo, ni nene naakaba naali pamo nobe."

⁴ Yakobo waamukuutile Rakeli ni Lea beze basaakaane nakue ku kisonso kwaali kwali bisepe byakue.

⁵ Waabaanine evi, "Namona lukebu lwakua sinue tekuba lwali nga vilwaali pa mambo. Inzi Leza wakua tawe ali pamo nane.

⁶ Kabili mumanine bwino nangu nene naamubombeele sinue na maka ane onse.

⁷ Sinue wan'mbiibikiziize ni kwalulula nsazio yane nghendo lyanondo, inzi Leza wandabukiile.

⁸ Labani lu-aalandile nangu mikooko ya mabala mabala i yaakaba nsazio yobe, kisepe kyonse kyaavyele twana twa mabala mabala. Kabili lu-aalandile nangu ya mingoloozio i yaakaba nsazio yobe, kisepe kyonse kyaavyele twana twa mingoloozio.

⁹ Evi Leza i vi-aan'mpeele bisepe bi-aafumiizie mu bisepe byakua sinue.

¹⁰ "Musita wakuti ezi nama iimite, naalotele nama ndume ya mabala mabala ni ya mingoloozio pamo ni ya mantolintoli yalimukusela pa ikota.

¹¹ Naalotele malaika wankuuta nangue, 'Yakobo.' Ni nene na-asukile, 'Ne ono pano.'

¹² Wanganine evi, 'Mona,' nama ndume yonse ya ezi nama i uliwasunga, ilimukusela pa ikota yali ni mabala mabala, ni mingoloozio, ni mantolintoli. Nakita evi pantu n'mwene Labani vi-alimukukubiibikizia.

¹³ *Nene ndi Leza waakumweneketele ku Beteli lolia luwaapongwelele mafuta a mizeituni pa libue liwaasaamiinepo ni kundaya. Ale bwelela ku kyalo ku waavyalilue."

¹⁴ Rakeli ni Lea baamwanine evi, "Fwefue tetukili na kantu kakuti tukapyane mu nghanda yakua Situe.

¹⁵ Fwefue tupendelue sie nga baeni mu nghanda yakua situe. Wene waatusisiizie, ni nfolanga yonse waalile sie bunke.

¹⁶ Bobu bunonsi bobe bonse buuli nabo bwaabuulile Leza pa bunonsi bwakua situe, i bunonsi bwetu pamo ni baana betu. Wewe kita sie kyonse kyakikwana Leza."

¹⁷ Kupwako, Yakobo wasezia baana bakue pamo ni bakazi bakue peulu nghaniamia.

¹⁸ Mu lwendo lwakue lwa kubwelela kuli se mu kyalo kya Kanaani, waile ni biteekua byakue byonse pamo ni bunonsi bwakue bonse bu-aanonkele ku Padani-Aramu.

¹⁹ Labani lu-aali waile ku kutebula masako a mikooko yakue, Rakeli waibile baleza bakua se.

²⁰ Yakobo waamuzembulukile Labani Muaramea pasili kumulaya.

²¹ Yakobo waatweme bintu byakue byonse waya. Lu-aile kwabuka mwenzi wa Efrati, waile walungheeme lya ku kyalo kya mpili kya Gileadi.

Labani wamukonka Yakobo

²² Pa busiku bwa butatu, Labani waabwililue nangue Yakobo wakibutuka.

²³ Waile pamo ni ba kwakue wamukonkele Yakobo. Busiku bwa kilooba, waile kumusanga mu kyalo kya mpili kya Gileadi.

²⁴ Leza waizile kumwana Labani Muaramea mu kilooto musita wa busiku nangue, "Kengela, tekwezia kumwana Yakobo kantu kaweme ao kabiipile."

²⁵ Labani lu-aamusangile Yakobo, Yakobo waali waimikile liema lyakue mu kyalo kya mpili kya Gileadi, Labani ni bantu bakue ni ye waimikile liema mu kyalo kya mpili kya Gileadi.

²⁶ Labani waamwanine Yakobo, "Wakinzembulukilaki watwama ni baana bane banakazi nga banakazi bakwetue ku bului?

²⁷ Ale wakinzembulukilaki pasili kunghana? Pantu unghanenge, nga nakikulaya bwino. Nga pakiimbua nghimbo ni kombua nghoma pamo ni kulizia bilimba.

²⁸ Kabili tewakin'mpeela nsambu ya kubalaya nabakumbatila benzikulu bane pamo ni baana bane. Waakikita bintu bimo bya bulubi.

²⁹ Nene ndi ni nsambu ya kukukitila kintu kibiipile, inzi Leza wakua so wakinsoka lukele busiku kuti nkengele, kabili tekuti nkwane kantu kaweme ao kabiipile.

³⁰ N'manine nangue uli ni nkulu ya kubwelela kuli so. Ale kiwakiibila baleza bane ni kiki?"

³¹ Yakobo waamwasukile evi, "Nakitiina kukulaya pantu nakimona nangue pange kuti wan'mpoka baana bobe bakazyana mu maka.

³² Kansi kine wasangapo umo pakati ketu wali ni babo baleza bobe, tapalile kuba mukose. Ale iza umone kine pali ni kintu kyobe, kine pakili ukitwame." Yakobo waalandile evio pantu taali wamanine nangue Rakeli i waali waibile baleza bakua Labani.

³³ Kupwako, Labani waingila mu liema lyakua Yakobo, ni mu liema lyakua Lea, ni mu liema lya babombi babili banakazi. Momo taasangilemo baleza bakue. Kabili waile kwingila ni mu liema lyakua Rakeli.

³⁴ Rakeli i waali watweme babo baleza ba mu nghanda ni kuya wababiikile pensina mpapa i-aali wapanzikile pa nghaniamia ni kuya waikeelepo. Labani waakebele mu maema onse pasili kumona.

³⁵ Rakeli waamwanine se nangue, "We tawe, tekunfitilua pantu nsimeene pa ntanzi yobe. Ndimukutiina kwimana pantu ndwele malwele a banakazi." Labani waakilile kukeba pasili kusanga baleza bakue.

³⁶ Yakobo waakilile kufitua. Waalandile evi, "Eba, nene nakikuluviaki pakuti wize wankonkele wafitilue mu ozu musango?"

³⁷ Mu bintu byane byonse biwakebamo, kine wasangamo kintu kyobe, kibiike papa kimonue na bantu bobe ni bantu bane, evi batupingule kine nani ali ni nsambu.

³⁸ Nakiikala nobe myaka 20. Mikooko yobe ao mbuzi yobe teyaapulumwine ata livumo, kabili nysaaliilepo mpanga wa pa bisepe byobe.

³⁹ Naali nakita kine mukooko waipawa na kinama, napyanikiziapo unge. Nysaali nakuleetela ni kukwana nangue te kilubo kyane. Mikooko yonse yaali yaibua musita wa koba ni musita wa busiku, waali wanomba kuti nkubweziizie.

⁴⁰ Musita wa koba naali nazia na lyuza, ni musita wa busiku naali naumina na kasama. Nysaali nalaala.

⁴¹ Evi i vinaemene myaka yonse 20 naali mu nghanda yobe. Pakuti ungufie baana bobe babili, naakubombeelee myaka lyanondo ni ina. Kabili naakubombeelee myaka mutanda pakuti un'mpeelee bisepe bya nama anzia kine waali wa-alulula alulula sie nsazio yane ngendo yonse lyanondo.

⁴² Kabenge Leza wakua tawe ni Leza wakua Abrahamu, Leza waatiininue na Izaaki, tekuba wali pamo nane, kisinka wewe nga wankumbile kale pasili kun'mpeela kantu. Inzi Leza waamwene maavia ane ni kubomba kunaakubombeelee. Kabili wakikusoka lukelee busiku.

Yakobo ni Labani baitabizyania

⁴³ Labani waamwanine Yakobo, "Babo baana banakazi, ni bane. Baana babo ni bo ni bane, ni bebi bisepe ni byo ni byane. Bebi byonse bi umwene ni byane. Inzi evi nsili na buvinde bwa kusunga babo baana bane pamo ni benzikulu.

⁴⁴ Kansi evi, twende tupinghane pakuti kiye kyali kisininkizio pakati kobe ni nene."

⁴⁵ Kupwako, Yakobo wabuula libue ni kuliimika nga lipumpu.

⁴⁶ Yakobo waabaanine bantu bakue batooole mabue ni ku-atuulika pepi na lelio libue. Kupwako, Yakobo ni Labani babamba kulia baikeele mumbali mabue.

⁴⁷ Pa ezi nkendo Labani waapeenikile Yegari-Sahaduta.* Inzi Yakobo wene waapeenikile Galedi.†

⁴⁸ Labani waamwanine Yakobo, "Aza mabue i-aakaba kisininkizio kyetu bonse babili." Ni pakako, ozo mului wainikilue Galedi,

⁴⁹ ni lelia libue ni lyo lyainikilue Misipa.‡ Pantu Labani waalandile nangue, "Yawe aye watukenteleele fwe bonse babili pa tukalekana."

⁵⁰ Labani waalandile evi, "Kine ukeemie baana bane banakazi ao kuupilapo bange, anzia kine ne nsikaba namanine, ukamane sie nangue Leza i musininkizi pakati ketu."

⁵¹ Labani waamwanine Yakobo, "Mona ozu mului wa mabue ni lipumpu linakiimika pakati kobe ni nene.

⁵² Ozu mului pamo ni leli lipumpu biye byali kisininkizio kya kulangulukilako nangue nene nsikataaluka ozu mului ni kwiza kukusakukila, ao wewe kutaaluka ozu mului ni kwiza kunsakukila.

⁵³ Leza wakua Abrahamu ni Leza wakua Nahori, ni Leza wa babikolue babo, akatupingule fwe bonse babili."

Yakobo waalapile mu Liina lyakua Leza aliwatiinua na se Izaaki.

⁵⁴ Yakobo waipaile nama ni kwelela peulu lupili, kabili waakupile bantu bakue kuti balie nakue ozo munani. Pa kyamba, baaleele penka papo peulu lupili.

⁵⁵ Labani lu-aabuukile paakili lukeelekeele, waakumbatiile baana bakue pamo ni benzikulu ni kubaana bailepo bwino. Kupwako, Labani wabwelela kwakue.

32

Yakobo waiteania kuya kumonana ni Esau

¹ Yakobo lu-aali walimukubwelela kwabo, bamalaika bakua Leza baasaakeene nakue.

² Yakobo lu-aamwene babo bamalaika waalandile nangue, "Leli i libumba lyakua Leza."

Ni pakako, pa ezio nkendo wainikilepo Mahanaimu.*

³ Yakobo waatumine mikenzi kuli mukuluube Esau mu Seiri, mu kyalo kya Edomu.

⁴ Waabalaiziizie wabaana baye balande nangue, "Mubombi obe Yakobo walanda evi, 'We mukuluamwine, naile kwikala ni Labani nali mweni ezi myaka yonse,

⁵ ni evi naiza nali ni nghombe, ni punda, ni mikooko, ni mbuzi, pamo ni babombi balalume ni banakazi. Nalaizia evio naswapiile kwitabilua na we mukuluamwine.' "

* **31:47 31:47** Yegari-Sahaduta Leli liina lili mu Kiaramaika i kulanda nangue mului wa mabue wa kutusininkizia.

† **31:47 31:47** Galedi Leli liina lili mu Kiebrania i kulanda nangue mului wa mabue wa kutusininkizia. ‡ **31:49**

31:49 Misipa Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue lupungu. * **32:2 32:2** Mahanaimu Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue Mabumba abili a bantu baakuulile mitanda.

⁶ Mikenzi yaizile kubwezia kapingu kuli Yakobo nangue, "Twayanga kuli mukuluubo Esau, ni ye alimukwiza kukupokelela wali ni bantu 400."

⁷ Yakobo lu-aunvwile evio, waatoobokele ni kutiina. Ni pakako, waakasanizie bantu ba-aali nabo pamo ni mikooko, ni mbuzi, ni nghombe, pamo ni nghamia mu mabumba abili.

⁸ Waalandile evi, "Kine Esau waiza kusakukila libumba limo, linge lilikupusuka."

⁹ Kabili waamulombe Leza walanda nangue, "We Leza wakua tawekulu Abrahamu ni wakua tawe Izaaki, we Yawe wanghanine nangue, 'Bwelela ku kyalo kyobe ni ku lupua lobe evi nakukitile biweme.'

¹⁰ Naikeefia ku buwame ni ku kisinka kyobe kiwaanangisiizie ne mubombi obe, pantu mwenzi wa Yordani naawabukile tekuba natweme kantu inga sie kabango, inzi evi nabwela natweme mabumba abili.

¹¹ Nakulumba un'mpusisie kuli mukuluamwine Esau, pantu natiina nkeeza kusakukilu, nene ni bakazi bane pamo ni baana bane.

¹² ♀We Leza languluka bulayo buwandaile nangue waakankitila biweme ni kuvuzia nvyalo yane, ikabe yavulile nga musenga wa mumbali lyezi usili wavinda kupendua na muntu."

¹³ Bobo busiku Yakobo waalele penka papo. Kupwako, wabuulapo bimo pa bintu bi-aali nabio, evi amutwalile mukuluube Esau kilambu.

¹⁴ Waabuulile makota a mbuzi 200 ni tupwata 20 ni mikooko ikota 200 ni mpanga 20,

¹⁵ nghamia 30 yaali yaonsia pamo ni twana twabo, nghombe ikota 40 ni nghombe ndume lyanondo, punda ikota 20, ni punda ndume lyanondo.

¹⁶ Yakobo waakasanizie bisepe, kubalua kisepe kyaali kyali ni musungi umo. Waabaanine basungi nangue, "Ale abuke mwenzi muntangilile, kubalua kisepe kiye kyaenda kyalekenkeene ni kinge."

¹⁷ Yakobo waamwanine mubombi wa mambo nangue, "Esau pa-aya kusaakaana nobe ni kwipuzia nangue, 'Wewe uli muntu wakua ni? Kabili ulimukuya pi? Ni ezi nama ikutangiliile ni yakua ni?' "

¹⁸ Uye umwane nangue, "Ezi nama ni yakua mubombi obe Yakobo. Wene wamutumina selenzi Esau. Inzi Yakobo alimukwiza pa kyamba kyetu."

¹⁹ Evi i vya-anine ni musungi wa bubili, ni wa butatu, ni bange basungi ba bisepe. Evi i vyakuti muye mulande pamuya kusaakaana ni Esau.

²⁰ Kabili muye mulande nangue, "Mubombi obe Yakobo alimukwiza pa kyamba." Yakobo waali walangakana evi, "Bobu bupe bunamutumina, pange bulikumufuukiako mutima evi n'monane nakue ni kungeleela bilubo byane."

²¹ Evi i vyaatangiile bupe bwakue. Yakobo waasyele kulaala papo pa tutanda.

Yakobo wakanzana na Leza

²² Bobo bwenka busiku musita wa busiku Yakobo waabuukile, watwama bakazi bakue babili ni babombi bakue banakazi babili pamo ni baana bakue lyanondo ni umo, waya kwabuka pa musalala wa mwenzi wa Yaboki.

²³ Yakobo wa-abusiizie lupua lwakue pamo ni bintu byakue byonse bi-ali nabio,

²⁴ ♀inzi waasyele bunke ku kyamba.

Kwaizile muntu umo waabambile kukanzana nakue mpaka ku makia.

²⁵ Ozo muntu lu-aamwene nangue wamwandua, waamukwete Yakobo pa kitungu, kitungu kyakua Yakobo kyaavyukile musita u-ali walimukulua nakue.

²⁶ Ozo muntu waalandile evi, "Ndekele ngie naya! Mona pasyabukie."

Yakobo waalandile evi, "Nsikulekela kine teunan'mpaale."

²⁷ Ozo muntu waamwipuziizie evi, "Liina lyobe uli ni?"

Wa-asukile nangue, "Nene ndi Yakobo."

²⁸ ♀Ozo muntu waalandile evi, "Wewe teukiya wakuutua Yakobo pantu wakanzana na Leza ni bantu, ni we wa-anzia. Inzi waya wasyakuutua Izraeli." †

²⁹ Yakobo waamwipuziizie evi, "Ale wewe uli ni?" ♀

Waamwasukile, "Wangipuziiziaki Liina lyane?" Kupwako, ozo muntu wamupaala Yakobo.

³⁰ Yakobo waalandile evi, "Namonana ni Leza, kabili nasyala nakosele." Ni pakako, pa ezio nkendo wainikilepo nangue, "Penueeli." ‡

☆ 32:12 32:12: Kut 22.17 ☆ 32:24 32:24 Hos 12.3-4 ☆ 32:28 32:28: Kut 35.10 † 32:28 32:28 Izraeli Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue "walwana ni Leza" ao nangue "Leza aliwalwana." ♀ 32:29 32:29: Bap 13.17-18 ‡ 32:30 32:30 Penueeli Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue, "Kumonana ni Leza."

³¹ Koba lukaali kasyatula, Yakobo waafumine pa Penueli ni kubamba kuya wasunkuta pantu waali wavyulilue kitungu kyakue.

³² Ni pakako, Baizraeli i kibasilibaliila buzwazua bwa mu kitungu, pantu pa buzwazua i paakumiiziwe Yakobo ni kuvyulua kitungu.

33

Yakobo wasaakaana ni Esau

¹ Yakobo lu-aamumwene Esau walimukwiza pamo ni bantu 400, waalekenkaniizie baana bakue: Lea ni baana bakue, Rakeli ni baana bakue, ni babombi babili banakazi ni baana babo.

² Waatangiziizie babombi bakue babili pamo ni baana babo, Lea ni baana bakue i baakonkelepo, Rakeli i waali wasyaliile pamo ni Yusufu.

³ Yakobo waabatangiliile koku walimukuya wafwinamina pansi mpaka nghendo kilooa ni kuya kufika mu kyeni kyakua mukuluube.

⁴ Inzi Esau waile kumusensekela wali lubilo. Lu-aafikile, waamukumbatiile mu mukosi ni kumufyompa, ni bonse babili batendeka kulila.

⁵ Esau akente evi, wamona banakazi baimeene pamo ni baana babo. Esau waipuzia kale, "Eba, ale baba bauli nabo ni bani?"

Yakobo waalandile evi, "Baba i baana baapeelue mubombi obe na nkumbu yakua Leza."

⁶ Babombi banakazi bakua Yakobo pamo ni baana babo baamupalamiine Esau ni kumufwinamina.

⁷ Lea ni baana bakue ni bo baile kumufwinamina. Pa mpeleezio, Yusufu ni Rakeli ni bo baile kumufwinamina.

⁸ Esau waamwipuziizie Yakobo, "Ewe, ale belia bisepe binasaakaananga nabio kolia ni byaki?"

Yakobo waamwasukile evi, "Nakituma bebi bisepe pakuti n'mpokelelue na mukulu-amwine."

⁹ Esau wa-asukile evi, "Sunga sie bebi bisepe byobe, ni nene wenka nkweite sie bingi."

¹⁰ Yakobo waalandile evi, "Napaapaata upokelele pakuti kiye kyali kisininkizio kya kulangisia nangue wan'mpokelela. Kumona kunakumona, ni kukonkana ni viwan'mpokelela, na-aluka nga ne wamona lukebu lwakua Leza.

¹¹ Nakupaapaata upokelele bobu bupe bwane buwaleetelua pantu Leza wakin'mpaala ni kun'mpeela kubalua kantu." Yakobo waakilile kumupaapaata Esau mpaka wafikiila kupokelela.

¹² Esau waalandile evi, "Ale iza twende, ni ne ndikuya nakutangiliile."

¹³ Yakobo waalandile evi, "We mukuluamwine, umwene baana vibanakile, kabili nene wenka i alimukusunga mikooko ni mbuzi ilimukonsia twana. Ezi nama yane kine yaenda kukila busiku bumo yonse ilikufua.

¹⁴ Ni pakako, wewe tangila sie, ne ozo alimukwiza buke buke kukonkana ni nghendelo ya baana ni bisepe byane. Twakaba kwiza kumonana koko kwenka ku Seiri."

¹⁵ Esau waalandile evi, "Kansi nkusiile baba bantu bandi nabo wize pamo nabo."

Yakobo waalandile evi, "Ata, ale viwangeleela kale! Wewe endo waya sie."

¹⁶ Kupwako, Esau wamusia ni kubwelela ku Seiri.

¹⁷ Yakobo ni ye waile ku Sukoti ku-aakuulile nghanda yakue ni bipata bya nghombe. Ni pakako, pa ezio nkendo i kupalipakuutilua Sukoti.*

¹⁸ Yakobo lu-aabwelele kufuma ku Padani-Aramu, waabwelele sie bwino mpaka kuya kufika ku Sekemu mu kyalo kya Kanaani ni kwimika liema lyakue ntanzi ya muzi.

¹⁹ † Ezi nkendo i aimikilepo liema, waasitile ku luvyalo lwakua Hamori se kwa Sekemu na shekeli 100 ya mutofue.

²⁰ Waakuulilepo kitale ni kwi-inika Eli-Elohe-Izraeli.†

34

Sekemu wamukitila Dina bintu bisipalile

¹ Dina, se waali Yakobo, ni nghina waali Lea. Waile kupita wapempula bakazyana nakue ba mu kekio kyalo.

² Sekemu mwana mwalalume mwina Hamori Muhivi, mukulu wa kyalo, lu-aamumwene Dina walimukupita, waamukwete ni kumupatikizia kukumana nakue.

* 33:17 33:17 Sukoti Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue kipata. † 33:19 33:19 Yos 24:32; Yoa 4:5 † 33:20 33:20 Eli-Elohe-Izraeli Leli liina i kulanda nangue "Leza, i Leza wakua Izraeli."

³ Sekemu waawamiinue sana na ozo mukazyana Dina mwina Yakobo. Sekemu waabambile kumubembia ozo mukazyana na twebu tuweme.

⁴ Sekemu waamwanine se Hamori amutwamine ozo mukazyana kuti abe mukazi wakue.

⁵ Yakobo lu-aunvwile nangu mwana wakue Dina wakipatikiziwa na Sekemu kuti alaale nakue, taalandle kantu pantu baana bakue balalume baali baile ku kusunga nama mu kisonso. Waapembelele mpaka musita ubaabwelele.

⁶ Hamori se kwa Sekemu waile kuli Yakobo kuti alanzanyie nakue.

⁷ Baana bena Yakobo lubaunvwile byaakitikile, baabwelele ku muzi, baafitilue sana pantu Sekemu waakitile bintu bya bulubi mu Izraeli. Bintu bisipalile kukitika.

⁸ Hamori waamwanine Yakobo ni baana bakue, "Mwana wane Sekemu wamutona sana Dina. Kansi namipaapaata mumuphee nsambu ya kuti abe mukazi wakue.

⁹ Tunvwane sie kuti tuye twaafyana. Tupee baana benu banakazi, ni fwe tumipeele baana betu banakazi.

¹⁰ Kuti mwaikala pamo ni fwe fue mu keno kyalo. Kuti mwaikala konse kumwatona kwikala, ni kusuluzia kyonse kimwatona kusuluzia ni kwikwatila kazonga kenu."

¹¹ Sekemu waamwanine se kwa Dina ni bakuluube, "Namipaapaata kuti mungitabile, ni nene ndikumikitila kyonse kimulikutona kuti n'mikitile.

¹² Anzia munundila mutengo ni bupe, ndikumipeela byonse bimulikun'mpingula, inzi mun'mpeelee nsambu ya kuupa ozo mukazyana Dina kuti abe mukazi wane."

¹³ Inzi pantu Sekemu waamupatikiizie Dina kukumana nakue, baana bena Yakobo baamwasukile Sekemu pamo ni Hamori mu bukengezi.

¹⁴ Baalandile evi, "Fwefue tetuvinda kuufia nkazyetu ku bantu basiteetelue yando. Keki ni kya busoni kuli fwefue.

¹⁵ Inzi kine mwaitabila kuya mwateetua yando nga fwefue, kuti twaitabila kuti muye mwaupila kono kwetu.

¹⁶ Baana benu kuti baupua na baana betu ni baana betu kuti baupua na baana benu. Kabili kuti twaikala nenu ni kuba mutundu umo.

¹⁷ Inzi kine mwakaana kuteetua yando, tulikumutwama Dina ni kukuuka tukuuke pa eno nkendo."

¹⁸ Hamori ni mwana wakue Sekemu baawamiinue na kako kaalandilue.

¹⁹ Ni pakako, mulumendo taakokwele kuteetua yando pantu waali wamutoneesie Dina. Sekemu waali wakindikilue sana mu lupua lwakue.

²⁰ Hamori ni mwana wakue baile pa mulyango wa muzi ni kulanzanyia ni bantu ba mu muzi wabo nangu,

²¹ "Enwe, baba bantu ni bantu ba mutende. Kansi baleke bekale pamo ni fwefue mu keno kyalo ni kusuluzia. Keno kyalo ni kikata kuti baikala. Baana betu kuti baupua na baana babo, ni baana babo kuti baupua na baana betu.

²² Inzi tupalile sie kukita kintu kimo pakuti tuye twapwene nabo ni kuya twali mutundu umo. Balalume bonse mu lono lupua lwetu bapalile kuya bateetua yando.

²³ Fwe bonse kine twaitabizyana, twaakeekala nabo, ni bunonsi bwabo bonse pamo ni bisepe byabo byonse bya nama ni inge nama, byonse byaakaba byetu."

²⁴ Bekazi bonse ba mu ozo muzi baitabiziizie bintu byaalandile Hamori ni mwana wakue Sekemu. Balalume bonse baateetelue yando.

²⁵ Lupaapitile nsiku itatu bantu bakilimukukisua na bilonda bya yando i baateetelue, Simeoni ni Lawi bandumeze ba munda mumo ni Dina baatweme bipanga, baya kusakukila muzi mu kafiso ni kwipaya balalume bonse.

²⁶ Hamori ni mwana wakue Sekemu ni bo kumo baipailue. Baamufumiizie Dina ku nghanda yakua Sekemu ni kuya nakue.

²⁷ Pa kyamba kya kwipaiwa kwa babo bantu, baana bena Yakobo baatweme bintu bya babo baipailue, pantu Sekemu waamupatikiizie Dina kukumana nakue.

²⁸ Bintu bibaabatwamine ni bebi: Mikooko, ni mbuzi, ni punda, pamo ni bingye byaali byali mu muzi ni mu makaba.

²⁹ Kubalua nghanda baatwememo bunonsi bwabo bonse, ni baana babo bonse, ni bakazi babo bonse pamo ni bintu byonse bibaali nabio.

³⁰ Yakobo waamwanine Simeoni ni Lawi, "Mwe baana bane, mone vimwakita! Evi mwanghingizia mu bwavia bukata ku bantu ba mu Kanaani ni ku bantu ba mu Perisi bekele batuzyungulukiile. Evi bantu bonse bakaba kunsuula. Nene nsili na bantu bengi. Kine bakabe kukolonghana ni kwiza kunsakukila, bakaba kungipaya pamo ni bantu bane bonse."

³¹ Inzi baana baalandile evi, "Fwefue tetuvinda kulekelela nkazyetu kwalulua nga mukambue."

35

Yakobo wabwelela ku Beteli

¹ *Leza waamwanine Yakobo nangue, "Ale bwela uye wikale ku Beteli kunaakumone-keele Iolia luwaamubutukile mukuluubo Esau. Koko i kwa kuti ukabe kuya kukuula nghanda yobe pamo ni kunkuulila kitale."

² Yakobo wa-anine lupua lwakue pamo ni bantu ba-aali nakue nangue, "Ale fumie baleza baeni pakati kenu, musambe ni kuvwala ngubo inge."

³ Mane tuye twaya ku Beteli, koko kunakaba kuya kumukuulila Leza kitale. Wene i Leza wanghunvwile mu maavia ane, ni waali pamo nane konse kunaali naya."

⁴ Baamupeele Yakobo baleza baeni bonse babaali nabo pamo ni ntimbi yabo. Yakobo waabuulile bebio byonse ni kubifiika mwinsina kimuti kya ku Sekemu.

⁵ Yakobo ni bantu bakue lubaali basyaya, bantu ba mu mizi yaali yabazyungulukiile baunvwile mwezo ukata. Kabili tekuli muntu waeziizie kukonka baana bena Yakobo.

⁶ Evi, Yakobo waafikile ku Luzi (i Beteli) mu kyalo kya Kanaani, wene pamo ni bantu bonse baali bali pamo nakue.

⁷ Pa ezio nkendo waakuulilepo kitale kyaali kyakuutua, "Eli-Beteli." Papo Leza i pa-aamumwenekeele lu-aali wabutukile mukuluube Esau.

⁸ Ni Debora kalela wakua Rebeka waafwile ni kuziikua lya ku nkungulua ya Beteli, mwinsina kimuti kya Muterebinti. Kekio kimuti kyaakuutilue, "Aloni-Bakuti."

⁹ Kabili Leza waamumonekeele Yakobo lu-aafumine ku Padani-Aramu ni kumupaala.

¹⁰ *Leza waamwanine evi, "Liina lyobe uli Yakobo. Teukiya wakuutua Yakobo, inzi waya wasyakuutua Izraeli." Kupwako wamwinika Izraeli.

¹¹ *Leza waamwanine evi, "Nene ndi Leza wa Maka onse. Sanduluka ni kuvula. Ntundu ni libumba lya ntundu ingi yaakafuma muli wewe, ni makolo aakafuma mu kitungu kyobe."

¹² Kyalo kinaamupeele Abrahamu ni Izaaki, naakakupeela wewe pamo ni nvyalo yobe."

¹³ Kupwako, Leza wafumapo ni kumusia Yakobo penka papo pa-aalandile nakue.

¹⁴ *Ni Yakobo waimikile lipumpu lya libue pa kifuka ki-aalanziiziwepo na Leza, ni kwitililapo ngelelo ya bya kumina, ni mafuta.

¹⁵ Yakobo pa kelia kifuka ki-aalanziiziwepo na Leza, waapeenikile, Beteli.

Rakeli wafua

¹⁶ Baafumine ku Beteli. Lubaali basyafika ku Efura, misa ya luvyalo yaamukwete Rakeli. Waakisilue sana na misa ya luvyalo.

¹⁷ Ozo musita misa ya luvyalo luyaakilile, kinghombe waamwanine evi, "Tekutiina! Ulikuvyala ni unge mwana."

¹⁸ Rakeli lu-aali wasyafua, (pantu waafwile), waasiile wainika mwana nangue ni Benoni. * Inzi se waasyele kumwinika Benyamina.†

¹⁹ Rakeli lu-aafwile waaziikilue mu nzila ya kuya ku Efura. Linge liina lya ozo muzi ni Betlehemu.

²⁰ Yakobo waimikile lipumpu lya libue lya kulangulukilako pa kilibu. Leli lipumpu lya libue ni lenu kumo lililyakuutua nangue kilibu kyakua Rakeli.

²¹ Izraeli waile kwimika liema lyakue ku bunge bwala bwa lupungu lwa Ederi.

*Baana bena Yakobo**(1 Milandu Ya Nsiku 2.1-2)*

²² *Izraeli lu-aali wakiikeele mu kekio kyalo, Rubeni waaleele ni Biliha mukazi mwanike muka Izraeli. Izraeli waunvwile ezio mpunda.

Baana bena Yakobo baali lyanondo ni babili.

²³ Baana bena Lea meena abo ni aza: Rubeni (libeli wakua Yakobo), ni Simeoni, ni Lawi, ni Yuda, ni Isakari pamo ni Zabuloni.

²⁴ Baana bena Rakeli meena abo ni aza: Yusufu ni Benyamina.

²⁵ Baana bena Biliha mubombi wakua Rakeli meena abo ni aza: Dani ni Nafutali.

²⁶ Baana bena Silipa mubombi wakua Lea meena abo ni aza: Gadi ni Aseri. Babo i baana bena Yakobo baavyaliilue ku Padani-Aramu.

Izaaki wafua

* 35:1 35.1: Kut 28.11-17 ✱ 35:10 35.10 Kut 32.28 ✱ 35:11 35.11 Kut 17.4-8 ✱ 35:14 35.14 Kut 28.18-19 * 35:18 35.18 Benoni Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue Mwana wa mubulanda bwane. † 35:18 35.18 Benyamina Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue Mwana wa ku kulio kwane. ✱ 35:22 35.22 Kut 49.4

²⁷ *Yakobo waile kuli se Izaaki ku Mamure pepi ni Kiriati-Arba, i Hebroni, koko kwaali kwaikielele Abrahamu ni Izaaki.

²⁸ Izaaki waikielele pa kyalo myaka 180.

²⁹ Izaaki waafwile ni kuya kwikala pamo ni bantu bakue wasyali mukote wa myaka ingi. Waaziikilue na baana bakue babili, Esau ni Yakobo.

36

Nvyalo yakua Esau

(1 Milandu Ya Nsiku 1.34-37)

¹ Ezi i mpendua ya bantu ba mu lupua lwakua Esau. (Esau i Edomu).

² *Esau waupile banakazi ba mu Kanaani: Ada mwana mwanakazi mwina Eloni Muhiti i waali mukazi wa mambo. Mukazi wa bubili waali wakuutua Oholibama mwana mwanakazi mwina Ana, mwinzikulu wakua Sibeoni Muhivi.

³ *Mukazi wa butatu waali wakuutua Basemati mwana mwanakazi mwina Isimaeli, ndumeze kwa Nebayoti.

⁴ Ada waavyele, Elifasi. Basemati waavyele, Rueli.

⁵ Oholibama waavyele Yeusi ni Yalama pamo ni Kora. Babo bonse baana balalume i baana bena Esau baavyaliilue mu kyalo kya Kanaani.

⁶ Esau waatweme bakazi bakue pamo ni baana bakue balalume ni banakazi, pamo ni bantu bonse ba mu nghanda yakue, kabili waatweme biteekua byakue byonse ni bunonsi bonse bu-aanonkele mu kyalo kya Kanaani. Waamusiile mwalawakue Yakobo ni kuya kwikala ku kyalo kinge.

⁷ Ba-aandilue kwikala pamo pantu bunonsi bwabo bwaali bwavulile, kabili mu kyalo kibailemo, temwaali nkendo pantu nama yabo yaali yavulile.

⁸ Esau, i Edomu, waile kwikala ku kyalo kya mpili kya Seiri.

⁹ Ezi i nvyyalo yakua Esau kikolue wa Baedomu ba mu kyalo kya mpili kya Seiri.

¹⁰ Aza i meena a baana balalume bena Esau: Elifasi mwana mwalalume mwina Ada muka Esau. Rueli mwana mwalalume mwina Basemati muka Esau.

¹¹ Baana balalume bena Elifasi ni baba: Temani, ni Omari, ni Zefo, ni Gatamu pamo ni Kenasi.

¹² Timuna waali mukazi mwanike muka Elifasi mwana mwalalume mwina Esau. Timuna waamuvyaliile Elifasi mwana mwalalume liina lyakue Amaleki. Baba bonse i baana balalume bena Ada muka Esau.

¹³ Baana balalume bena Rueli ni baba: Nahati, ni Zera, ni Sama, pamo ni Miza.

Baba i baana balalume bena Basemati muka Esau.

¹⁴ Baana bena Esau baavyelue na Oholibama mwana mwanakazi mwina Ana, mwinzikulu wakua Zibeoni, baali baana batatu balalumenke. Ni meena abo ni aza: Yeusi, ni Yalamu pamo ni Kora.

¹⁵ Baba i babikolue ba nvyyalo yakua Esau. Baana bena Elifasi libeli wakua Esau, meena abo ni aza: Lisiiko Temani, ni Omari, ni Zefo, ni Kenasi,

¹⁶ ni Kora, ni Gatamu, pamo ni Amaleki. Baba i babikolue baafumine kuli Elifasi mu kyalo kya Edomu. Baba i baana balalume bena Ada.

¹⁷ Baana balalume bena Rueli mwana mwalalume mwina Esau, meena abo ni aza: Lisiiko Nahati, ni Zera, ni Sama pamo ni Miza, baba i babikolue baafumine kuli Rueli mu kyalo kya Edomu. Baba i baana balalume bena Basemati muka Esau.

¹⁸ Baana balalume bena Oholibama muka Esau, meena abo ni aza: Lisiiko Yeusi, ni Yalamu pamo ni Kora, baba i babikolue baafumine kuli Oholibama mwana mwanakazi mwina Ana muka Esau.

¹⁹ Babo bonse i baana balalume bena Esau, kabili i babikolue ba Baedomu.

Baana balalume ba luvyyalo lwakua Seiri

(1 Milandu Ya Nsiku 1.38-42)

²⁰ Baana balalume bena Seiri Muhori, bene kyalo, meena abo ni aza: Lotani, ni Sobali, ni Sibeoni, ni Ana,

²¹ ni Disoni, ni Ezeri pamo ni Disani. Babo bantu i babikolue baafumine ku Bahori, baana balalume bena Seiri mu kyalo kya Edomu.

²² Baana balalume bena Lotani, meena abo ni aza: Hori ni Hemamu. Lotani waali ni nkaziize liina lyakue Timuna.

²³ Baana balalume bena Sobali, meena abo ni aza: Alwani, ni Manahati, ni Ebali, ni Sefo pamo ni Onamu.

²⁴ Baana balalume bena Sibeoni, meena abo ni aza: Aya ni Ana. Ozu Ana i olia waasangile nsulo ya menda a mwenzi mu kaseeba lu-aali wasunga punda yakua se Sibeoni.

²⁵ Meena a baana bena Ana ni aza: Disoni ni Oholibama waali mwana mwanakazi mwina Ana.

²⁶ Baana balalume bena Disoni, meena abo ni aza: Hemudani, ni Esibani, ni Itirani pamo ni Kerani.

²⁷ Baana balalume bena Ezeri, meena abo ni aza: Bilihani, ni Zawani pamo ni Akana.

²⁸ Baana balalume bena Disani, meena abo ni aza: Uzi ni Arani.

²⁹ Babikolue baafumine mu Bahori, meena abo ni aza: Lotani, ni Sobali, ni Sibeoni, ni Ana,

³⁰ ni Disoni, ni Ezeri, pamo ni Disani. Baba i babikolue ba Bahori, kukonkana ni mikowa yabo mu kyallo kya Seiri.

Makolo a ku Edomu

(1 Milandu Ya Nsiku 1.43-54)

³¹ Baba i bamakolo baatekele mu kyallo kya Edomu lukwaali tekunabe likolo ku Baizraeli.

³² Bela mwana mwalalume mwina Beori waatekele mu Edomu. Liina lya muzi wakue lyaali lyakuutua Dinihaba.

³³ Bela lu-aafwile, Yobabu mwana mwalalume mwina Zera wa ku Bosera waatekele pa kifuka kyakue.

³⁴ Yobabu lu-aafwile,

Husamu wa ku kyallo kya Batemani waatekele pa kifuka kyakue.

³⁵ Husamu lu-aafwile,

Hadadi mwana mwalalume mwina Bedadi, waumine Bamidiani mu bukaba bwakua Moabu, waatekele pa kifuka kyakue. Ozo muzi waali wakuutua Awiti.

³⁶ Hadadi lu-aafwile,

Samula wa ku Masireka, waatekele pa kifuka kyakue.

³⁷ Samula lu-aafwile, Sauli wa ku Rehoboti ili mumbali mwenzi, waatekele pa kifuka kyakue.

³⁸ Sauli lu-aafwile,

Bali-Hanani mwana mwalalume mwina Akibori, waatekele pa kifuka kyakue.

³⁹ Bali-Hanani mwana mwalalume mwina Akibori lu-aafwile,

Hadari waatekele pa kifuka kyakue. Liina lya muzi wakue lyaali lyakuutua Pau, ni liina lya mukazi wakue lyaali lyakuutua Mehetabeli mwana mwanakazi mwina Matiredi, ni Matiredi ni ye waali mwana mwanakazi mwina Me-Zahaba.

⁴⁰ Babikolue baafumine kuli Esau mu lupua lwabo ni mu nkendo yabo, meena abo ni aza: Timuna, ni Alwa, ni Yeteti,

⁴¹ ni Oholibama, ni Ela, ni Pinoni,

⁴² ni Kenasi, ni Ternani, ni Mibusari,

⁴³ ni Magdieli pamo ni Irama. Baba i baali babikolue ba Baedomu baali baikele mu kyallo kibaapeelue. Esau i kikaloe wa Baedomu.

37

Yusufu ni bakuluube

¹ Yakobo waatwaliliile kwikala mu kyallo kya Kanaani, momo mwaali mwaikele se nga mweni.

² Lyasi lyakua Yakobo ni leli.

Yusufu lu-aali wakili na myaka lyanondo ni kilooba, waali wasunga mikooko ni mbuzi, kabili waali wali pamo ni bakuluube bena Biliha ni Silipa, bakazi bakua Yakobo. Yusufu waile kumubwila se bintu bibiipile byaali byakita bakuluube.

³ Inzi Izraeli waali wamutoneesie Yusufu kukila bange baana bonse pantu waali mwana wa mu bukote, kabili waamukitiile nkanzu ya mikumino ilekenkeene.

⁴ Bakuluube lubaamwene nangue Yusufu waali watonenue kukila bange bonse, baamusulile sana mpaka balekela ni kulanda nakue bwino bwino.

⁵ Busiku bumo Yusufu waalootele kiloto kimo. Lu-aile kubwilako bakuluube kiloto kyakue, baakilile kumusuula.

⁶ Yusufu waalandile evi, "Emwe, unvue kiloto kinalootanga.

⁷ Twile twalimukukaka bisi bya nghano mu bukaba, kisi kyane kyabuukanga ni kwimana misiki, inzi bisi byenu byaimananga byazyungulukiile kisi kyane ni kukikon-tamina."

⁸ Bakuluube baamwipuziizie evi, "Eba, umwene nangue wewe i wakaba kututeeka ao kuya wali ni buvinde pali fwefue?" Kabili baakilile sie kumusuula pa mulandu wa bilooto byakue ni pa mulandu wa bintu bi-aali walanda.

⁹ Kabili Yusufu waalootele ni kinge kilooto ni kubabwila bakuluube nangue, "Emwe, kabili nalootanga ni kinge kilooto. Namonanga koba ni kwezi pamo ni ntanda lyanondo ni lumo byankontamina."

¹⁰ Inzi lu-aabwilileko se pamo ni bakuluube, se waamusasiliile wamwana nangue, "Eba, i kilooto kya musangoki keki kiwalootanga? Ulangakeene nangue noko ni nene pamo ni bakuluubo bonse twaakeeza kukukontamina?"

¹¹ *Bakuluube kwa Yusufu baamunviliile sana bunkua, inzi se waatwaliliile sie kuya walangakana palua bebio bilooto.

Yusufu wasiisiwa

¹² Busiku bumo bakuluube baile ku Sekemu ku kusunga mikooko yakua sibo.

¹³ Izraeli waamwanine Yusufu, "Unvua, bakuluubo balimukusunga mikooko ku Sekemu." Ale iza nkutume uye wayako.

Yusufu waalandile evi, "We tawe, kili sie bwino, kuti naya."

¹⁴ Se waamwanine evi, "Ale endo waya umone kine bakuluubo bakosele, uye umone ni mikooko kine ili bwino, mane uye wize un'mbwile."

Evi i vyaatuminue Yusufu na se kufuma mu lumambe lwa Hebroni kuya ku Sekemu.

¹⁵ Muntu umo waamusangile walimukwenda mu kisonso. Ozo muntu waamwipuziizie Yusufu, "Ewe, ulimukukebaki?"

¹⁶ Yusufu wa-asukile evi, "Ndimukukeba bakuluamwine. Kuti wanangilila kubalimukusungila mikooko yabo?"

¹⁷ Ozo muntu waamwanine evi, "Pano baafumangapo kale, pantu naunvwanga balimukulanda nangue, 'Twende ku Dotana.'" Kupwako, Yusufu wabakonka ni kuya kubasanga ku Dotana.

¹⁸ Bakuluube baamumwene walimukwiza lwa kule. Lu-aali tanafike papo pa baali, baunvwene kuti bamwipaye.

¹⁹ Baalandile evi, "Mone kaloota wa bilooto olia alimukwiza!"

²⁰ Ale tumwipaye ni kumupooza mu kiina kimo kya pa biina. Twaya tulande sie nangue bamwipayanga na kinama, evi tumone kine bilooto byakue byakakitaki."

²¹ Rubeni lu-aunvwile balanda evio, waamupokolwele walanda nangue, "Emwe, tekuti tumwipaye,

²² tekumukisie, inzi mupooze sie mu keki kiina kili mono mu kaseeba pasili kumukita kantu." Mapange akua Rubeni aali a kuti aye eze amutwame ni kumutwala kuli se.

²³ Yusufu lu-aafikile papo paali bakuluube, baamuvuulile nkanzu yakue ya mikumino ilekenkeene i-aali wavwele,

²⁴ bamutwama ni kuya kumupooza mu kiina kyaali kyakaminemo menda.

²⁵ Lubaikele kuti balie, baamwene libumba lya Baisimaeli basulu pamo ni nghania yabo, baali batweme manukato ni zeri ni manemane balimukukookela ku Misri.

²⁶ Yuda waabaanine bakuluube, "Emwe, unvue! Kine twamwipaya mwalawetu ni kuzuumia mulopa wakue tulikunonkapoki?"

²⁷ Nene namona sie kuti tumusisie ku Baisimaeli pasili kumukisia pantu ni mwalawetu, kabili tuli sie nakue mubili umo ni mulopa umo." Ba kwakue baamwitabiizie.

²⁸ *Basulu ba Bamidiani lubaali balimukupita lya papo, bakuluube baamufumiizie mu kiina ni kumusisia ku Baisimaeli na nfolanga 20. Babo bantu baamutweme ni kuya nakue ku Misri.

²⁹ Rubeni lu-aabwelele ni kusanga Yusufu tekuba wali mu kiina, waunvwile bulanda bukata ni kuzabula ngubo yakue.

³⁰ Waile kwaali kwali balabakue ni kubaana nangue, "Emwe, Yusufu mu kiina talimo! Ndikukita syani?"

³¹ Baabuulile nkanzu ni kutubia mu mulopa wa kapwata kabaipaile.

³² Baatweme nkanzu ya mikumino ilekenkeene ni kuya kumutwalila sibo balanda nangue, "We tawe, twatoolanga ezi ngubo! Monanke kine ni yakua mwana obe ao abe."

³³ Se wainikile ni kulanda nangue, "Ezi ni ngubo yakua mwana wane, waliwanga na kinama. Kisinka Yusufu waazanghunungwa bipusa bipusa!"

³⁴ Yakobo waazabwile ngubo yakue ni kuvwala lisaaka mu kitungu. Waamulilile mwana wakue nsiku ingi.

³⁵ Baana bakue bonse, balalume pamo ni banakazi, baile kumutalazia, inzi wene waakeene kutalaziwa. Waalandile evi, "Nakaana. Nene nakaba kufua nalimukulila ni

kuziikua pepi ni mwana wane." Ni pakako, waatwaliliile sie kumulila mwana wakue Yusufu.

³⁶ Balia Bamidiani baile kumusisia Yusufu ku Misri kuli Potifari kiloolo wakua Farao, kabili i waali kiloolo wa bakalinda.

38

Kibalo kyakua Yuda

¹ Pa ozo musita Yuda waasiile bakuluube ni kuya kwikala na muntu umo wa ku Adulamu liina lyakue Hira.

² Yuda waamweneko mukazyana mwina Mukanaani umo liina lyakue Sua, waa-muupile ni kukumana nakue.

³ Ozo mwanakazi waimitile ni kuvyala mwana mwalalume ni kumwinika Eri.

⁴ Kabili waimitile, wavyala unge mwana mwalalume ni kumwinika Onanu.

⁵ Lu-aimitile lya butatu, waavyele unge mwana mwalalume ni kumwinika Sela. Ozo mwana lu-aavyelue, Yuda wali ku Kezibu.

⁶ Pa kyamba, Yuda waakebele mwanakazi wa kuupua na mwana wakue libeli liina lyakue Eri. Ozo mukazyana waali wakuutua Tamari.

⁷ Inzi Eri, libeli wakua Yuda, waali wali mubi ku menso akua Yawe. Ni pakako, Yawe waamwipaile.

⁸ Yuda waamwanine Onanu, "We mwana wane, pyana ozu mwanakazi muka Eri evi umuvyalile wa kobe baana."

⁹ Inzi Onanu waamanine nangue baana tebakaba bakue. Ni pakako, lu-aali walaala na ozo mwanakazi, waali waitilila mbezu ya buvyazi pansi watiina kumuvyalila wa kwakue baana.

¹⁰ Yawe taawamiinue na misango yaakitile Onanu. Ni pakako, ni ye waamwipaile.

¹¹ Yuda waamwanine Tamari muka mwana wakue nangue, "Ikala mu bumukanfwilua mu nghanda yakua so wapembelee mpaka musita waakakula mwana wane mwalalume Sela." Ki-aalandiile evio, waali watiina nangue Sela ni ye kuti wafua nga vyaafwile bakuluube. Kupwako, Tamari wabwelela ku nghanda yakua se.

¹² Lupaapitile myaka ingi, muka Yuda, mwana mwanakazi mwina Sua, waafwile. Malilo lu-aapwile, Yuda ni kibuzi wakue Hira wa ku Adulamu, baile ku Timuna kwaali kwatebulua mikooko yakue.

¹³ Muntu umo waile kumubwila Tamari nangue sevyala waya kutebula mikooko yakue ku Timuna.

¹⁴ Tamari waavuulile ngubo yakue ya bumukanfwilua, waikupa kitambala ni kwikala pa mulyango wa nghingililo ya muzi wa Enaimu waali mumbali musebo uwile ku Timuna. Waakitile evi pantu waali wamanine nangue Sela mwana mwalalume mwina Yuda waali wasyakulile, kabili pantu tanapeelue Sela kuba mulume wakue.

¹⁵ Yuda lu-aapitile paali paikuele Tamari, waalangekeene nangue ozo mwanakazi waali wali mukambue pantu waali waikupile pa menso.

¹⁶ Waamukonkele mumbali musebo ni kumwana nangue, "Nene natona kuti ndaale nobe." Taali wamanine nangue i waali muka mwana wakue.

Ozo mwanakazi waamwipuziize evi, "Kine walaala ni nene ulikun'mpeelaki?"

¹⁷ Waamwasukile, "Nakaba kukupeela musoka wa mbuzi wa pa kisepe kyane."

Mwanakazi waamwanine evi, "Ale kansi n'mpeele kikwatizi kya kuti nsyale nakio mpaka paukantumina ozo mbuzi."

¹⁸ Mwalalume waipuziize evi, "Ale ndikukusiila kikwatiziki?"

Mwanakazi waalandile evi, "Ulikunsiila kazele ka kumunue ni lwando pamo ni kabango kaukiwaendelako." Kupwako wamupeela. Lu-aaleele nakue, mwanakazi waimitile.

¹⁹ Kupwako, wabuuka waya, waivimbula kitambala kyakue ni kuvwala paakale ngubo ya bumukanfwilua.

²⁰ Yuda waamutumine kibuzi wakue Muadulamu kuti aye atwale mbuzi kuli ozo mwanakazi ni kupoka bintu bi-aasiileko, inzi taamusangile.

²¹ Waipuziize bantu bamo ba ku Enaimu, "Emwe, olia mukambue waali waikuele papa mumbali musebo ali pi?"

Baamwasukile nangue, "Pano tetunamonepo mukambue."

²² Waabwelele kuli Yuda. Waamwanine evi, "Nsyamusanghanga. Ni bantu ba koko banghananga nangue pano tetunamonepo mukambue."

²³ Yuda waalandile evi, "Muleke sie asyale ni bikwatizi. Tetutonene kusekua na bantu. Namutuminanga mbuzi, inzi we tewamusanghanga."

²⁴ Lupaapitile myezi itatu, muntu umo waizile kumubwila Yuda nangue, "Tamari muka mwana obe waakikita bukambue, kabili ali ni liimi lya mu bukambue."

Yuda waalandile evi, "Ozo mwanakazi aziziwe mu mulilo afue."

²⁵ Ozo mwanakazi lu-aali walimukutwalua, waatumine muntu umo kuli sevyala aye amwane nangue, "Nene nghimisiiziwe na mwine wa bebi bintu. Waalandile evi, 'Nakulomba winike mwine wa kaka kazele ka ku munne ni lwando pamo ni kabango.'"

²⁶ Yuda lu-aabiinikile, waalandile evi, "Ozu mwanakazi ali ni nsambu kukila nene, pantu nsyamupee Sela mwana wane amuupe." Ni pakako, taaleele nakue kabili.

²⁷ Musita wakuvyala luwakumeene, kyaamwenekele nangue alikuvyala bampundu.

²⁸ Misa luyaamukwete, mwana umo waafumiizie kuboko. Kinghombe waakakile nyunzi ya kasi ku kuboko. Waalandile evi, "Ozu i wa mambo."

²⁹ Inzi lu-aabweziizie kuboko, mwinakue waavyelue. Kinghombe waalandile evi, "Wewe i waizula nzila." Ni pakako, ozo mwana wainikilue Perezi.

³⁰ Mwinakue waakakilue nyunzi ya kasi ku kuboko lu-aavyelue, wainikilue Zera.

39

Yusufu wamukaana muka Potifari

¹ Yusufu waatwelue ku Misri. Potifari wa ku Misri, kiloolo wakua likolo, mukulu wa bakalinda, i waamusitile Yusufu ku Baisimaeli baamutwele koko.

² *Yawe waali pamo ni Yusufu ni kumupaala mu byonse bi-aali wakita mu nghanda yakua selenzi Mumisri.

³ Potifari wainikile nangue Yawe waali wali pamo ni Yusufu, kabili nangue waali wapaalilue mu byonse bi-aali wakita.

⁴ Potifari waawamiinue sana mpaka wamupeela Yusufu mwilo wa kulabukila nghanda yakue pamo ni bintu byonse bi-aali nabio.

⁵ Kutula musita u-aabiikilue kuba ndabukizi wa mu nghanda yakua Potifari ni wa bintu byonse bi-aali nabio, Yawe waapaalile nghanda yakua Potifari pa mulandu wakua Yusufu, ni kupaala bintu byonse bi-aali nabio mu nghanda ni mu makaba.

⁶ Waasiile bintu byonse mu maboko akua Yusufu, kabili taapoozeleko maano ku bintu byakue, inga sie ku bilio bi-aali walia

Ni Yusufu waali ni mibeele iweme, ni lukebu lwaweme.

⁷ Pa kyamba kya bebi byonse, muka Potifari waamutokeemue Yusufu ni kumwana alaale nakue.

⁸ Inzi wene waakeene wamwana muka Potifari nangue, "Potifari tamanine bintu bindi nabio mono mu nghanda, wene an'mpeelee nsambu ya kusunga byonse.

⁹ Mu eno nghanda temuli unge ankilile pa nsambu in'mpeelee, kabili n'mpeelee nsambu pa bintu byonse kufumiako sie wewe pantu uli mukazi wakue. Ale ndikukitilaki kintu kibiipile evi ni kumuluvia Leza?"

¹⁰ Anzia kine waali wamukebakeba sie kubalua busiku, wene taamwitabiizie kuti alaale nakue ao kuba pamo nakue.

¹¹ Busiku bumu Yusufu lu-aingiile mu nghanda mu kubomba miilo yakue, ozo musita mu nghanda temwaali ata mubombi unge.

¹² Muka Potifari waamukwete ku ngubo wamwana nangue, "Iza ulaala ni nene!" Yusufu waifompwele, wabutukila panze ni kumusia wakwete ngubo yakue.

¹³ Muka Potifari lu-aamwene nangue Yusufu wabutukila panze, ni ye wasyala sie wakwete ngubo yakua Yusufu mu minue,

¹⁴ waapundile wakuuta bantu ba mu nghanda yakue wabaana nangue, "Mone, waaleetele Muebrania kono kwetu kuti atuleebule! Wakiba waumiine kulaala ni nene, inzi nene nasamunanga na maka,

¹⁵ ni ye lu-aunvwanga nasamuna, wabutukilanga panze ni kungsiila ngubo yakue."

¹⁶ Muka Potifari waasungile ngubo yakua Yusufu mpaka lwaizile mulume wakue.

¹⁷ Waamwanine mulume wakue lyasi lyonse nangue, "Ozu Muebrania muzia uwaatuleetele, wakinghingilila wakebele kulaala ni nene.

¹⁸ Inzi lunakisamuna, wakibutukila panze ni kungsiila ngubo yakue."

¹⁹ Mulume wakue Potifari lu-aunvwile bi-aabwililue na mukazi wakue nangue i vyakikita mubombi wakue, waafiitilue sana.

²⁰ Potifari waamutweme ni kumukaka mu buloko mwaali mwakakilue bakakua bakua likolo.

²¹ *Inzi Yawe waali wali pamo ni Yusufu ni kumulangisia ntono yakue ikata, evi mukulu wa buloko aye wawamiinue na Yusufu.

²² Kalinda wa buloko waamupeelee Yusufu bukulu pa bakakua bonse, ni byonse bibaali bakita papo, wene i waali watantika.

²³ Kalinda wa buloko taapoozeleko maano ku bintu byaali byatantika Yusufu pantu Yawe waali wali pamo nakue. Ni byonse bi-aali wakita, Yawe waali wabipaalile.

40

Yusufu walondolola bilooto bya bakakua nakue

¹ Bebi byonse lubyaapitile, muntu waali wapeelue nsambu ya kupeela likolo divai, ni olia kaapika wa mikate baamuluviizie Farao, likolo wa ku Misri.

² Farao waabafitiilue babo babiloolo babili, mukulu wa balia bapeelue nsambu ya kupeela likolo divai, ni mukulu wa bakaapika ba mikate.

³ Waabatumine kuya kusungua mu buloko mu nghanda ya mukulu wa bakalinda, momo mwaali mwakakilue Yusufu.

⁴ Mukulu wa buloko waamwanine Yusufu kuti aye wali mubombi wa babo babiloolo babili. Waabasungile, ni bo baikeelele musita uniini.

⁵ Busiku bumo busiku, babo bakakua babili, mukulu wa bakateania ba divai ni mukulu wa bakaapika ba mikate baali babombela likolo wa ku Misri, kubalua muntu waalootele kilooto kyaali ni ndubulwilo iibeelele.

⁶ Yusufu lu-aile kubamona lukeelekeele, waabamwene baali ni bulanda.

⁷ Waipuziizie balia babiloolo babili bakua Farao baali bakakilue pamo nakue mu nghanda yakua Potifari nangu, "Ale lelo mumwenekeeleki mwali ni bulanda?"

⁸ Baamwasukile nangu, "Fwefue twalootanga kubalua muntu kilooto kyakue, ni evi tetuli na muntu wa kutulondolwela."

Yusufu waabaanine evi, "Eba, Leza te i ali ni buvinde bwa kulondolola bilooto? Ale n'mbwile vimwalootanga."

⁹ Mukulu wa bakateania ba divai waamwanine Yusufu kilooto kyakue, "Nene nalootanga muzabibu waimeene ku ntanzi yane.

¹⁰ Ku ozo muzabibu kwakiba misambo itatu. Penka papo maani atomba kale, buluba ni bo hwatoota, ni bisansa bya mizabibu ni byo byapia.

¹¹ Namonanga nakwete kikombe kyakua Farao, nabuula mizabibu, natinamo ni kuya kumupeela Farao."

¹² Yusufu waalandile evi, "Elia misambo itatu, i nsiku itatu.

¹³ Nsiku itatu paikaba kupua, Farao wakaba kukufumia mu buloko, ni kukubweziizia mwilo obe u waali wabomba. Wewe wakaba kumupeela Farao kikombe kya divai mu minue nga viwaali wamupeela pa mambo luwaali wali kateania wa divai.

¹⁴ Inzi ukaananguluke paukapaalua, kabili tekukalaba kunandilako kuli Farao evi ni nene nkakulue mono mu buloko.

¹⁵ Pantu kisinka lunaali ku kyallo kyetu kya Baebrania, naibilue. Kabili ni mono mwenka mu Misri nakilue mu buloko tekuba nali na mulandu."

¹⁶ Mukulu wa bakaapika ba mikate lu-aunvwile ndubulwilo ya kilooto yaweme, waamwanine Yusufu nangu, "Ni nene wenka nalootanga naitwikile bipanda bitatu bya mikate.

¹⁷ Mu kipanda kya pa muulu mwaba mwali bilio byapikilue bya misango ilekeene byakua Farao, mu kekio kipanda mwakookelanga tooni twaizanga kulia ezio mikate."

¹⁸ Yusufu waamwanine evi, "Ndubulwilo ya kilooto ni ezi: Bipanda bitatu i nsiku itatu.

¹⁹ Nsiku itatu paikaba kupua, Farao wakaba kuputula mutue ni kukulika mubili obe ku kimuti evi tooni tukabe ku kulia."

²⁰ Busiku bwa butatu bwa sikunkulu ya kuvyalua kwakua Farao, Farao waabatebele babombi bakue bonse. Mukulu wa bakateania ba bya kumina ni mukulu wa bakaapika ba mikate baakakwilue ni kuleetua pa ntanzi yakua Farao, ni pa ntanzi ya babombi bakue.

²¹ Mukulu wa bakateania ba bya kumina waabweziiziwe pa mwilo wakue, evi atendeke kumutwalila Farao kikombe.

²² Inzi mukulu wa bakaapika ba mikate waakulikilue. Byonse byaakitikile nga mwaalandiile Yusufu.

²³ Inzi mukulu wa bakateania ba bya kumina taamulangulukile Yusufu. Waamulabile.

41

Yusufu walondolola kilooto kyakua likolo Farao

¹ Ku mpeleezio ya myaka ibili, Farao waalootele waimeene mumbali Mwenzi wa Nile.

² Waamwene nghombe kilooba iweme yainine yalimukufuma mu mwenzi. Luyaa-fumine, yaatendekele kulia bikusi.

³ Kabili waamwene inge nghombe kilooba yalimukufuma mu mwenzi. Nghombe yabiipile kabili yaondele. Ezio nghombe yaizile kwimana pepi na inge nghombe mumbali mwenzi.

⁴ Nghombe iinine yaweme yaatelekelue na nghombe yondele yabiipile. Mu kumona sie evio, Farao wasantamuka.

⁵ Farao waalele paakale ni kuloota kinge kilooto. Waamwene misokoti kilooba ya nghano iweme yatanine yali ku kamuti kamo ka nghano.

⁶ Kabili waamwene, misokoti kilooba ya nghano yondele yapukilue na mwela wa ku kabanga.

⁷ Misokoti kilooba yaatelekele misokoti ya nghano yaali yatanine. Farao lu-aasantamukile, wainikile nangue waali walimukuloota.

⁸ *Lubwaakiile, Farao waatoobokele. Waatumine bantu ba kuya kukuuta nghanga ni bantu ba maano ba mu Misri. Waababwilile kilooto kyakue, inzi tekwaali muntu waumulondolwelele.

⁹ Muntu waali wapeelue nsambu ya kupeela likolo divai waamwanine Farao, "Nene nalanguluka bilubo byane lelo.

¹⁰ Musita umo Farao waafitiilue babombi bakue, wankakile mu nghanda ya mukulu wa bakalinda, nene pamo ni mukulu wa bakaapika ba mikate.

¹¹ Busiku bumo fwe babili twaalootele kubalua muntu kilooto kili ni bulondolozu bwakue.

¹² Kwaali mulumendo umo Muebrania utwaali twakakilue nakue, mubombi wakua mukulu wa bakalinda. Lutwaamwanine bilooto byetu, kubalua muntu waalondolwelele ndubulwilo ya kilooto kyakue.

¹³ Byonse bi-aalandile byaatukitikiile. Wewe wan'mbweziizie nene pa mwilo wane, inzi mukulu wa bakaapika ba mikate wewe waamukulikile."

¹⁴ Farao waatumine muntu wa kuya kumutwama Yusufu. Penka papo wakakulua kale mu buloko. Lu-aatebwilue misisi ni kuvwala ngubo yakue, waile kwimana ntanzi yakua Farao.

¹⁵ Farao waamwanine Yusufu, "Nakiloota bilooto, ni bebi bilooto bantu bakyandua kubilondolola. Inzi nakyunvua nangue wewe kuti wavinda kubilondolola."

¹⁶ Yusufu waamwasukile Farao, "Nene na maano ane nsivinda, inga sie Leza mwine i alikumulondolwela Farao ndubulwilo ya kiine."

¹⁷ Farao waalandile evi, "Nene nakiloota naimeene mumbali mwenzi.

¹⁸ Nakimona nghombe kilooba iweme yainine yalimukufuma mu mwenzi. Luyakifuma, yakitendeka kulia bikusi.

¹⁹ Kabili nakimona inge nghombe kilooba yondele itope yabiipile yalimukufuma mu mwenzi. Mono mu Misri nsinamonemo nghombe yondele nga ezio.

²⁰ Nghombe yondele yabiipile yaatelekele nghombe kilooba ya mambo yaali yainine.

²¹ Luyaatelekele ezio nghombe, teyaamanikile nangue i yatelekanga nghombe iinine, inzi yaali yamwenekele sie yabiipile nga viyaali pa mambo. Kupwako, nasantamuka.

²² Kabili nakiloota misokoti kilooba ya nghano yatanine yaweme yaali yasyakosele yatweme ku kamuti kamo ka nghano.

²³ Kabili nakimona misokoti kilooba ya nghano yondele yapukilue na mwela wa ku kabanga.

²⁴ Nghano yaali yaondele yaatelekele misokoti kilooba iweme. Nakilootolwela banghanga, inzi tekuli muntu wakinondolwela ndubulwilo."

²⁵ Yusufu waamwanine Farao nangue, "Bebi bilooto byobe ni bimonke sie. Leza wakikulangisia vi-aliwakaba kukita pa kyamba kya musita uniini.

²⁶ Elia nghombe kilooba iweme, i myaka kilooba, ni elia misokoti kilooba ya nghano iweme, ni yo i myaka kilooba. Bebi bilooto byonse ni bimonke sie.

²⁷ Elia nghombe kilooba yondele ni ibiipile yaafumine pa kyamba kya inge, i myaka kilooba, ni elia misokoti kilooba musili kantu, i myaka kilooba ya nzala.

²⁸ Kaka i keebo kanamwana Farao, Leza wakikulangisia Farao vi-aliwakaba kukita pa kyamba kya nsiku iniini.

²⁹ Unvua, myaka kilooba mu Misri mwaakaba bya kulia bingi,

³⁰ ni inge myaka kilooba yaakakonkapo, mwaakaba nzala. Ni bantu bonse baakalaba nangue mu kyalo kya Misri mwaali ni bya kulia bingi, pantu ezio nzala yaakeenoona kyalo.

³¹ Ni pakako, bwingi bwa bilio tebukalangukua mu kyalo pantu ezio nzala yaakeza, yaakaba yakilile kubiipa.

³² Keki kilooto kyakua Farao kikibwelelee libili, ni pa mulandu wa kusininkizia mapange akaba kukitua na Leza pa kyamba kya nsiku iniini.

³³ “Ni pakako, Farao akebe muntu wa maano ni mulangue wakuti abe ndabukizi wa kyalo kya Misri.

³⁴ Kabili asaakwilepo ni bange babiloolo bakuti baye babiika kimo kya pa bisaano bya pa buzombozi bwa mu myaka kilooba ya bilio mu kyalo kya Misri,

³⁵ bakolonghanie buzombozi mu eno myaka iweme ilimukwiza ni kuziba bobo buzombozi mu matala a mu mizi ni kubusunga.

³⁶ Bebi bilio byaakasungua mu kyalo mu myaka kilooba ya nzala yaakaba mu kyalo kya Misri, evi kyalo tekuti kikeenoonue na nzala.”

Yusufu wa-aluka ndabukizi mu Misri

³⁷ Farao pamo ni babiloolo bakue bonse baawamiinue sana na bobo bulanzi.

³⁸ Farao waipuziizie evi, “Ati, kubako ni kiine kuti twasanga unge muntu nga ozu ali ni Mweo wakua Leza?”

³⁹ Farao waamwanine Yusufu, “Tekuli unge ali ni maano ni mulangue nga wewe, pantu wewe i wakifyulilua na Leza totu twebu tonse.

⁴⁰ “Ni pakako, wewe wenka i waakaba mukulu pa nghanda yane, ni bulanzi bobo bwaakanakilua na bantu bane bonse. Inzi naakaba mukulu wa kyalo kyonse kukila wewe.”

⁴¹ “Farao waamwanine Yusufu, “Mona nakubiika kuba mukulu wa kyalo kyonse kya Misri.”

⁴² Farao waavuulile kazele kakue ka kalangi ni kumuvwika Yusufu ku munue, waamuvwika ni ngubo ya kitani kiweme, kabili wabuula ni mukufu wa oro wamuvwika mu mukosi.

⁴³ Yusufu waaseziiziwe mu tyakala ya bubili yakua Farao kuya wali nkonkani wakua Farao. Bakalinda bakue baali baya bamutangiliile balimukupunda nangue, “Fukame.” Yusufu wapeelua bukulu bwa kuteeka kyalo kyonse kya Misri.

⁴⁴ Farao waamwanine Yusufu nangue, “Nene ndi Farao, inzi mono mu Misri monse tekuli muntu wakulendula kuboko ao lukasa kine teumupeelee nsambu.”

⁴⁵ Farao waamwinikile Yusufu linge liina lya Zafenati-Panea ni kumuufia mwana mwanakazi liina lyakue Asenati mwina Potifera kitambua wa mu muzi wa Oni.

⁴⁶ Yusufu waali na myaka 30 lu-aabiikilue pa mwilo na Farao, likolo wa ku Misri. Yusufu waafumine kuli Farao ni kuya kwenda mu kyalo kyonse kya Misri.

⁴⁷ Mu ezio myaka kilooba, kyalo kyaamenniizie bilio bingi.

⁴⁸ Mu ezio myaka kilooba Yusufu waakolonghaniizie bilio byonse bya mu kyalo kya Misri ni kubiziba mu milue. Mu mizi yonse ya mu Misri mwaazibilue bilio bya mu makaba aali aizyungulukiile.

⁴⁹ Yusufu waazibilue bilio bingi sana byavulile nga musenga wa mumbali lyezi. Baalekelee ni kupenda pantu byaali byakilile kuvula.

⁵⁰ Lubaali tebanangile mu mwaka wa nzala, Asenati mwana mwanakazi mwina Potifera kitambua wa mu muzi wa Oni, waali wasyamuvyaliile Yusufu baana babili balalume.

⁵¹ Libeli wakue waamwinikile Manase. I kulanda nangue, “Leza wanengia kulaba maavia ane onse pamo ni lupua lwane.”

⁵² Mwana wa bubili waamwinikile Efraimu. I kulanda nangue, “Leza wan'mpeela luvyalo mu kyalo kya lyemo lyane.”

⁵³ Myaka kilooba ya bilio yaali mu kyalo kya Misri yaapwile,

⁵⁴ “ni myaka kilooba ya nzala yaabambile nga mwaalandiile Yusufu, ni nzala yaakumeene mu kyalo kyonse. Inzi mu kyalo kya Misri temwaabulile bilio.

⁵⁵ “Nzala luyaakumeene mu kyalo kyonse kya Misri, pantu baile kumulilila Farao. Farao waabaanine Bamisri bonse nangue, “Endo mwaya kuli Yusufu. Kyonse kikalikunyana, kite.”

⁵⁶ Nzala luyaakumeene mu kyalo kyonse, Yusufu waizwile milue onse ni kubamba kubasisia Bamisri bilio, ni nzala yaali yakilile kubiipa mu kyalo kya Misri.

⁵⁷ Bantu ba mu byalo byonse baali baya kusita bilio mu Misri kuli Yusufu pantu nzala yaali yakilile kubiipa pa kyalo.

42

Bakuluube kwa Yusufu baya kusita bilio ku Misri

¹ Yakobo lu-aamanine nangue bilio bili ku Misri, waabaanine baana bakue nangue, “Mwe baana, ale mukentaniineki?”

² *Nene nakyunvua nangue ku Misri bilio kubili. Kansi kookeleko muye mutusitileko, evi tekuti tufue na nzala.”

³ Kupwako, bakuluube lyanondo bakua Yusufu bakookelako baya ku kusita nghano.

⁴ Inzi Yakobo taamutumineko Benyamina mwalawakue kwa Yusufu pantu waali watiina nangue pange kuti wakitikilua na kibiipile.

⁵ Baizraeli baile pamo ni bange bantu ku kusita bilio ku Misri pantu mu kyalo kya Kanaani nzala yaali yakilile.

⁶ Ozo musita, Yusufu waali wali ndabukizi wa kyalo, kabili i waali wasisia bilio ku bantu bonse ba mu byalo. Bakuluube kwa Yusufu baizile kumufukamina ni kulaala kyuba.

⁷ Yusufu lu-ainikile nangue ni bakuluube, waabambile kulanda nabo wasasile nga asibenikile. Waabeepuziizie evi, “Mufumine pi?”

Baamwasukile nangue, “Fwefue tufumine ku kyalo kya Kanaani. Twizile kono ku kusita bilio.”

⁸ Anzia kine Yusufu waabenikile, bene tebaamwinikile.

⁹ *Yusufu waalangelukile bilooto bi-aali waloota. Waabaanine evi, “Mwemue muli nengu. Mwiziile sie kumona bunake bwa kyalo.”

¹⁰ Baakeene balanda nangue, “Ata we mukulu, fwefue tuli babombi bobo, twiziile sie kusita bilio.”

¹¹ Fwefue tuli bena umo, tetuli nengu. We mukulu, fwefue tuli bantu ba kisinka.”

¹² Yusufu waabaanine evi, “Tekukaane, mwemue mwiziile kulengula bunake bwa kyalo.”

¹³ Baalandile evi, “Fwe babombi bobo twaavyelue lyanondo ni babili, baana bena muntu umo wa mu kyalo kya Kanaani, mwalawetu wa mpeleezio asyele na situe, ni unge umo talipo.”

¹⁴ Yusufu waalandile evi, “Mwemue muli nengu, nga munamyaninanga.

¹⁵ Ni pakako, namilapila mu liina lyakua Farao nangue mupalile kweziwanke. Kine mwalawetu tanamoneke pano temukapeelua nsambu ya kubwelela kwenu.

¹⁶ Tume umo pakati kenu wakuti aye amutwame mwalawenu, ni mwe bange musyale mwakakilue mpaka lwakaba kusininkiziwa bintu bimwalanda. Inzi kulanda kisinka ntanzi yakua Farao mwemue muli nengu.”

¹⁷ Kupwako, wabakaka bonse mu buloko nsiku itatu.

¹⁸ Busiku bwa butatu Yusufu waabaanine evi, “Kite bindikumyana mukeeza kufua pantu nene ndinatiina Leza.

¹⁹ Kine muli bantu ba kisinka, mukwenu umo asyale wakakilue molia mu buloko mumukakilue, inzi mwe bange endo mutwale bilio bya kupwisia nzala kwenu.

²⁰ Mukabe kumuleeta mwalawenu pano evi nkabe kusininkizia nangue bulanzi bwenu ni bwa kisinka. Kine mukabe kukita evio nsikaba kumiipaya.”

Ni bo baakitile evio.

²¹ Baalanzyaniizie nangue, “Emwe, kisinka tulubile pantu twaakeene kunvwila mwalawetu nkumbu lu-aali watupaapaata. Keki i kitwaingilila mu aza maaavia.”

²² *Rubeni waalandile evi, “I kalia kanaamyanine nangue tekumukitile kibiipile, inzi mwe mwaakeene. Te mwamona! Mulopa wakue ulimukukebua pali fwefue.”

²³ Tebaamanine nangue Yusufu waabenikile pantu waali walanda nabo kupitila mu muntu waali walondolola bulanzi bwabo.

²⁴ Yusufu lu-aafumine papo pa baali, waatendekele kulila. Lu-aabweelelepo kabili, waamukwete Simeoni wamukaka ni bonse bamwene.

Bakuluube kwa Yusufu babwelela ku Kanaani

²⁵ Yusufu wa-anine bantu babeezuziizie bilio mu masaaka ni kubabiikilamo nfolanga yabo, kabili babapailile ni mpamba ya mu nzila. Evi i vibaabakitiile.

²⁶ Baaseziizie masaaka abo pa punda. Kupwako, babamba kuya.

²⁷ Lubaaifikile pa nkendo ya kuti balaale, umopo waakakwile lisaaka lyakue abuulemo bilio bya kuliisia punda wakue, waamwene nfolanga yakue yali mukati.

²⁸ Waabaanine benakue nangue, “Emwe, ize mumone nfolanga yane inabweziiziwanga ezi ili momu mu lisaaka lyane.” Bonse baabambile kukwaka na mwezo balanda nangue, “Ni kiki keki kyatukitilanga Leza?”

²⁹ Lubaile kufika kuli sibo Yakobo ku kyalo kya Kanaani, baamubwilile byonse byaabakitikiile nangu,

³⁰ “Ozo mukulu wa kekio kyalo waali walanda wasasile sana kuli fwefue, kabili waali walanda nangu, ‘Tuli nengu ya kyalo.’”

³¹ Twaamwanine, “We mukulu, fwefue tetuli nengu, inzi tuli sie bantu ba kisinka.

³² Fwefue tuli benenke baana Iyanondo ni babili bena situe umo. Mwana umo talipo, mwana mukala wene asyele ku kyalo kya Kanaani kuli situe.”

³³ Ozo mukulu wa kyalo wakitwana evi, “Pakuti nsininkizie nangu mwemue muli bantu ba kisinka, umo pakati kenu alikusyala kono, inzi bange babwelelemo ni bilio pantu kuli nzala.

³⁴ Endo mumutwame mwalawenu mumuleete, mane nkabe kusininkizia nangu temuli nengu, kabili mane nkabe kumibweziizia muntu wenu. Kabili ni mwe mwaakaba mwasuluzia mu keno kyalo.”

³⁵ Bonse lubaapongwele bilio mu masaaka abo, kubalua muntu waamwene kafunda kakue ka nfolanga mu lisaaka. Baana bonse pamo ni sibo lubaamwene evio, baatiinine.

³⁶ Sibo Yakobo waabaanine evi, “Mwemue mulimukun’mpwila baana bane! Yusufu talipo, ni Simeoni talipo, kabili evi mulimukukeba mumutwame ni Benyamina! Ena we lyemo!”

³⁷ Rubeni waamwanine se, “We tawe, kine nsikakubweziizia ozu mwana obe, uke-pailemo baba baana bane babili. N’mpeele, ni ne nakaba kumubwezia”

³⁸ Waalandile evi, “Ata, ozu mwana wane wene temuya nakue. Unvue, mukuluube waafwile, ozu i wenka asyelepo sie. Pa-akaba kukitikilua na kibiipile mu nzila, nga mwakaba kunengia kufua na kikonko kya mu bukote bwane.”

43

Bakuluube kwa Yusufu baya ku Misri ni Benyamina

¹ Ozo musita, nzala yaakilile kubiipa mu kyalo.

² Lubaapwile bilio byonse bibaile kusita ku Misri, sibo waabaanine evi, “Endo mutusitileko bingie bilio.”

³ Yuda waamwanine evi, “Olia muntu waatwaanine nangu, ‘Kine temukeeza ni mwalawenu, tekuti tukamonane nenu.’”

⁴ Kine ulikutupeela mwalawetu kuti tuye nakue, tulikukooka kuya ku kusitila bilio.

⁵ Inzi kine wakaana kuti tuye nakue, fwefue tetukookelako pantu olia muntu waatwaanine nangu, ‘Kine temukeeza pamo ni mwalawenu, tekuti tukamonane nenu.’”

⁶ Izraeli waalandile evi, “Mwandeetela bwavia bukata sana. Ale mwaamubwiliileki nangu muli ni unge mwalawenu?”

⁷ Baamwasukile nangu, “Ozo muntu waatwipuziizie biipuzio bingi sana palua lupua lwetu nangu, ‘Sinue akikosele? Temuli na mwalawenu?’ Fwefue twaamwasukile kukonkana ni vikili, inzi tetwaali twamanine nangu kuti watwana tukeeze ni mwalawetu.”

⁸ Yuda waamwanine se Izraeli, “N’mpeele mulumendo ngie nakue, ni fwe tulikuya, tetukafua na nzala, inzi twaakaba twakosele, fwefue ni wewe pamo ni baana betu.

⁹ Nene naakaba kikwatizi kyakue. Kine nsikamubwezia wakosele, ukansonze, ni kilubo kyaakaba kyali kyane muyayaya.

¹⁰ Pantu kabenge tekukokola, evi nga tetusyabweleleko ni lya bubili.”

¹¹ Sibo Izraeli waabaanine evi, “Kine ni evio, kite evi: Twame mazabo awamiisie a mu keno kyalo mu bitwamo byenu mumutwalile ozo muntu byabupe: Zeri iniini, ni kapelo kaniini, ni manukato, ni manemane, ni batani, pamo ni lozi.

¹² Mutwame nfolanga ya kuya kusitamo bilio ni ya kuya kubweziizia pa elia nfolanga i mwaizilile nayo mu masaaka enu pantu pange baalabiliile kubiikamo.

¹³ Mumutwame ni mwalawenu muye nakue kuli ozo muntu.

¹⁴ Leza wa Maka onse akalengie ozo muntu kumyunvwila nkumbu, evi mukabwele ni Benyamina pamo ni mukuluube. Kine kufwilua na baana bonse, nkafwilue sie.”

¹⁵ Kupwako, babo baana batwama byabupe ni Benyamina pamo ni nfolanga ya kusitamo bilio ni ya kuya kubwezia. Baabambile lwendo, bakookela ku Misri ni kuya kwimana pa ntanzi yakua Yusufu.

¹⁶ Yusufu lu-aabamwene bali pamo ni Benyamina, waamwanine mubombi wakue nangu, “Bengizie mu nghanda yane, sinza nama uteanie pantu baba bantu lelo ndikulia nabo bilio bya musita wa koba.”

¹⁷ Mubombi waabengiziizie mu nghanda mwa Yusufu nga mwa-aniinue.

¹⁸ Bakuluube baatiinine pantu baingiziize mu nghanda mwa Yusufu. Baalandile evi, "Twaingiziwa mono pa mulandu wa nfolanga i twatwaaminiine mu masaaka etu lolia lutwaizile kusita bilio lwa mambo, evi atupeepele mulandu ni kutupingula, apoke punda yetu ni kutwalula bazia bakue."

¹⁹ Baamupaleeme kalinda wa nghanda yakua Yusufu, babamba kulanda nakue pa mulyango nangu,

²⁰ "We mukulu, kisinka twaakookele kono lwa mambo kukusita bilio.

²¹ Lutwaafikile pa nkendo ya kulaala, twaakakwile masaaka etu, kubalua muntu waamwene nfolanga yakue elia itwaasitilemo bilio yali mu lisaaka lyakue nga muyaali yabeelele. Nfolanga ezi i twabwela nayo.

²² Kabili twaiza ni inge nfolanga ya kusitilako bingie bilio. Fwefue tetumanine muntu waabiikile nfolanga yetu mu masaaka etu."

²³ Mubombi waalandile evi, "Mutende ube nenu, tekutiine. Leza wenu, Leza wakua sinue i waamipeele nfolanga mu masaaka enu. Pantu nene mwan'mpeepele yakumeene." Kupwako, wabaleetela Simeoni.

²⁴ Mubombi waabengiziize mu nghanda yakua Yusufu, wabapeela menda a kusamba ku makasa, kabili waya kuliisia ni punda yabo.

²⁵ Baateaniize byabupe bya kupeela Yusufu, pantu waabaanine kwiza kulia nabo musita wa koba.

²⁶ Yusufu lu-aizile kwakue, baamupeepele byabupe bibaizile nabio mu nghanda ni kumukontamina.

²⁷ Waabeepuziize wabaana nangu, "Ale sinue mukote umwaalandile palwakua wene, ali sie bwino? Ni lenu kumo akikosele?"

²⁸ Baamwasukile nangu, "Mubombi obe, situe, ali sie bwino, ni lenu kumo akikosele." Kabili baafukeeme ni kumukontamina.

²⁹ Lu-aamumwene mwalawakue Benyamina, mwana mwina nghina, waalandile evi, "Ati, ozu i mwalawenu umwan'mbwilile? Waalandile evi, 'We mwana wane, Leza akunvwile nkumbu.'"

³⁰ Kupwako, Yusufu wafumapo pantu waali wasyakeba kulila na nsansa ya kumona mwalawakue. Waingiile mu nghanda ku kati ni kubamba kulila.

³¹ Pa kyamba, waasambile ku menso, wafuma waisipikiize ni kubaana bateanie bilio.

³² Yusufu waateaniiziize pa bunke, ni bakuluube pa bunke, Bamisri baali balia koko ni bo pa bunke pantu kyaali kya busoni Bamisri kulila pamo ni Baebrania.

³³ Balupua bakua Yusufu baikiele pa ntanzi yakue bakonkeene, libeli pa nsambu yakue ya bubeli, ni mukala pa nsambu yakue ya bumukala. Ni bo, baali basyaipapa sie.

³⁴ Waabapeele bilio byaali byafuma pa ntanzi yakue. Benyamina waatuulikiileupo lisaano kukila bakuluube. Baaminine ni kuwaminua pamo nakue.

44

Kikombe kyakua Yusufu kyabiikua mu lisaaka lyakua Benyamina

¹ Yusufu wa-anine mubombi wa mu nghanda yakue nangu, "Izuzia bilio mu masaaka a baba bantu kukonkana ni vibalikuvinda kutwama, ubabiikilemo ni nfolanga yabo.

² Kabili ubiike ni kikombe kyane kya mutofue mu lisaaka lyakua ozu mwanike, ubiikemo ni nfolanga yakue." Ni ye waakitile mwa-aniinue na Yusufu.

³ Lukele lwakue paakili ba-aninue kuti baye pamo ni punda yabo.

⁴ Lubaali tebanafike kule ni muzi, Yusufu waamwanine mubombi wa mu nghanda yakue nangu, "Lenga ubakonke balia bantu bayanga. Pauya kubasanga, uye ubeepuzie evi, 'Mwakitilangaki bibiipile ku muntu waamikitiile biweme?"

⁵ Temuli na kikombe kyakua tawelenzi?*" ki-aliwamininamo ni kubukilako? Mwaluvia sana.'"

⁶ Lu-aabasangile, waabaanine totu twebu.

⁷ Baamwanine evi, "We mulopue, walandilaki evio? Kulanda kisinka tetwakitanga kintu kya ozu musango.

⁸ Unvua, lolia lutwaatwaminiine nfolanga mu masaaka etu mpaka ku Kanaani, twakikubweziiza. Eba, ale tulikwibilaki mutofue ao oro yakua solenzi?"

⁹ Ewe, kansi kine pa fwefue babombi bobo palikusangua umo ali nakio, afue, ni fwefue bange bonse tukabe bazia benu."

¹⁰ Waalandile evi, "Kibe nga mumwalandila. Olia alikusangua nakio, alikuya wali muzia wane, ni mwe bange temuya mwali na kilubo."

* **44:5 44.5** Bwaluzi bumu bwa kale buli na Temuli na kikombe kyakua tawelenzi? Kiebrania tekikwete totu twebu.

¹¹ Kupwako, penka papo bakoosiizia masaaka abo pansi, kubalua muntu wabamba kukakula lisaaka lyakue.

¹² Waabambiile kukeba mu lisaaka lyakua mukulu mpaka wapeleezia mu lisaaka lyakua mwanike. Kikombe kyaamonekele mu lisaaka lyakua Benyamina.

¹³ Kupwako, bonse bazabula ngubo yabo, kubalua muntu wabiika lisaaka lyakue pa punda wakue ni kubwelela ku Misri.

¹⁴ Yuda ni bakuluube baile mu nghanda yakua Yusufu, ni ye waali wakili penka palia. Bonse baaleele kyuba.

¹⁵ Yusufu waabaanine evi, "Mwakitilangaki evi? Temumanine nangue muntu nga nene kuti nabuka ni kumana bintu byonse?"

¹⁶ Yuda waamwasukile evi, "We mukulu, tulikukwanaki? Kabili tulikulandaki? Tulikukaana syani kibalo? Leza mwine i-amwene bubi bwa babombi bobe. Evi fwe bonse tuli bazia bobe pamo ni olia wakwatwanga watweme kikombe."

¹⁷ Yusufu waalandile evi, "Ata, nene nsivinda kukita evio! Nalanda evi, olia wenka wakwatwanga wali ni kikombe i muzia wane. Inzi mwemue bange ilepo bwino kuli sinue."

Yuda wapaapaata palwakua Benyamina

¹⁸ Yuda waamupaleeme ni kumwana nangue, "We mulopue, napaapaata nandepo keebo kamo ka kunwika ku matui akua tawelenzi. Tekufitilua mubombi obe pantu wewe uli nga Farao.

¹⁹ We Tawelenzi, waatwipuziizie fwe babombi bobe nangue, 'Kubako muli ni sinue ao mwawalawenu?'

²⁰ Fwefue twa-asukile evi, 'Ee, tuli ni situe mukote ni mwana wa mu bukote bwakue, inzi mukuluube kwa ozo mwanike waafwile. Ozo mwana i asyelepo sie wakosele mu livumo lyabo, ni se amutonene.'

²¹ Wewe waatwanine fwe babombi bobe tumuleete umumone,

²² Inzi fwefue twa-asukile nangue, 'Mulumendo tavinda kumusia se, pantu kine wamusia, se kuti wafua.'

²³ Wewe wa-anine babombi bobe nangue, 'Kine temukeeza ni mwawalawenu, tekuti tukamonane nenu.'

²⁴ "Lutwaabwelele kuli situe, twaamubwilile byonse bitwa-aninue na tawelenzi.

²⁵ Situe waalandile evi, 'Kabili endo mwaye mutusitileko bingie bilio.'

²⁶ Fwefue twaalandile evi, 'Tetuvinda kukookelako. Inzi kine tulikuya ni mwawalawetu, tulikukookelako, pantu tetuvinda kuya kumonana na olia muntu kine tetuile ni mwawalawetu.'

²⁷ Mubombi obe, tawe, waatwanine, 'Mumanine nangue mukazi wane Rakeli wanvyali-ile sie baana babili balalumenke.

²⁸ Umo nsikili nakue, kisinka waaputwilue sie tuniini tuniini, kabili nsyamumwene.

²⁹ Kine mwantwamina ni ozu, ni ye waya kukitikilua na kibiiipile, kuti mwangipailila sie na bulanda bwa mu bukote bwane.'

³⁰ "Ni pakako kine naya kuli tawe, mubombi obe, tekuba nali na ozu mulumendo, pantu maswapi a bukose bwakua tawe ali mu ozu mwana,

³¹ pa-akaba kumona nangue mulumendo tetuli nakue wakaba kufua. Ni babombi bobe baakepeaizia sibo mukote wali ni bulanda.

³² Pantu mubombi obe waikitile kikwatizi kuli se walanda nangue, 'Kine nsikaba kumubwezia kuli wewe, naakaba ni kilubo kya muyayaya kuli we tawe.'

³³ Kansi evi ne mubombi obe nakulomba nsyale nali muzia kuli we tawelenzi pa kifuka kyakua ozu mulumendo, inzi ozu mulumendo asele aye pamo ni bakuluube.

³⁴ Ale ndikubwela syani kuli tawe tekuba namutweme ozu mulumendo? Nsitonene kuya kumona kyakaba kumukitikila tawe."

45

Yusufu waimania ku bakuluube

¹ *Yusufu wa-andilue kusipikizia ntanzi yabo bonse baali baimeene pepi nakue. Waalandile evi, "Mwe babombi bonse ba mu Misri, fume." Lwaafuminepo babombi bonse ba mu Misri, Yusufu waimaniizie ku bakuluube.

² Wa-angwile walila mpaka ni Bamisri baali bali panze baunvua, pamo ni ba mu nghanda yakua Farao.

³ Yusufu waabaanine bakuluube, "Nene ndi Yusufu. Tawe akikosele ni lenu kumo?" Bakuluube lubaunvwile evio, ba-andilue kumwasuka pantu baamutiinine.

⁴ Yusufu waabaanane bakuluube, "Namilomba mun'mpalame." Baamupaleeme. Waabaanane evi, "Nene ndi Yusufu umwasisiizie ni kuleetua kono ku Misri.

⁵ Kansi tekunvue bulanda ao kufiitilwane pantu mwansisiizie, inzi waminue sie pantu Leza wantangiziizie kono pakuti n'mpusisie bukose bwa bantu.

⁶ Eno ikili sie myaka ibili ya nzala mu kyalo. Kusyele ni inge myaka isaano ya nzala. Mu ezio myaka tekukaba kulima ao kuzombola.

⁷ Leza wantangiziizie ntanzi yenu pakuti n'misunge mwe basyelepo, kuti luvyalo lwenu lukatwalilile pa kyalo ni kumipususia na bupusuko bukata.

⁸ Kansi te mwemue bandeetele pano, inzi ni Leza. Ni ye wankitile kuba nga se kwa Farao ni mukulu wa mu nghanda yakue yonse, ni ndabukizi wa kyalo kyonse kya Misri.

⁹ "Ale lenge musele kuli tawe mumwane nangue Yusufu mwana obe walanda evi, 'Leza anteekele kuba ndabukizi wa kyalo kyonse kya Misri. Lenga ukookele kono kuli nene,

¹⁰ ukabe kwiza kwikala ku Goseni, koko i kuwaakaba wapalameene ni nene. Wewe ni baana bobbe, ni benzikulu bobbe, ni mikooko yobe, ni nghombe yobe pamo ni binge byonse byuli nabio.

¹¹ Papo i panaakakusunga pantu kukili ni inge myaka isaano ya nzala, evi tekuti ukabe lupabi, wewe ni lupua lobe pamo ni byonse byuli nabio.'

¹² "Evi mwaimwena na menso enu, ni mwalawane Benyamina waimwena na menso akue nangue nene i wenka Yusufu alimukulanda nenu.

¹³ Mukabe kuya kumubwila tawe bulumba bwane bonse bundi nabo mu kyalo kya Misri, ni bintu byonse bimwamona. Kabili mukabe kulenga kumukoosiizia tawe kono."

¹⁴ Kupwako, wamukumbatila Benyamina watendeka kulila. Benyamina ni ye wamukumbatila ni kutendeka kulila.

¹⁵ Kabili waakumbatiile bakuluube bonse ni kubalilila. Pa kyamba, bakuluube baalanzyenie nakue.

¹⁶ Mpunda luyaunvwikile ku nghanda yakua Farao nangue bakuluube kwa Yusufu bakiiza, Farao ni babombi bakue baawamiinue.

¹⁷ Farao waamwanine Yusufu, "Baane bakuluubo nangue, 'Kite evi, longele bintu pa nama yenu musele muye ku kyalo kya Kanaani,

¹⁸ muye mu mutwame sinue ni lupua lwenu mwize kono kwane, ni ne naakamipeela biweme bya mu kyalo kya Misri, kabili mwaakaba mwalia binonene bya mu kyalo.'

¹⁹ Kabili baane nangue, 'Twame matyakala a mono mu Misri a kuti muye mutwaminemo baana benu ni bakazi benu pamo ni sinue mwize nakue.

²⁰ Kabili tekusakamane palua bintu byenu pantu bintu biweme bya mu kyalo kyonse kya Misri byaakaba byenu.'

²¹ Baizraeli baakitile muba-aniinue. Yusufu waabapeele matyakala ni mpao ya mu nzila nga mwaalandiile Farao.

²² Kubalua muntu waapeelue ngubo ya lenu, inzi Benyamina wene waapeelue ngubo isaano ya lenu ni nfolanga ya mutofue 300.

²³ Waamutumiine se punda lyanondo yaali yatweme bintu biweme bya mu Misri ni punda ikota lyanondo yaali yatweme nghano ni mikate pamo ni binge bilio bya mpao ya mu nzila.

²⁴ Lu-aabapeele nsambu ya kuya, waabaanane evi, "Tekukankabule mu nzila."

²⁵ Kupwako, basela kufuma ku Misri ni kuya ku kyalo kya Kanaani kuli sibo Yakobo.

²⁶ Baamwanine nangue, "Yusufu akikosele ni lenu kumo, kabili i ndabukizi wa mu kyalo kyonse kya Misri!" Yakobo lu-aunvwile evio, waapenzukile pantu taabaketekele.

²⁷ Baamulondolwelele byonse biba-aninue na Yusufu. Lu-aamwene matyakala aatuminue na Yusufu akuti atwamuemo, mutima wakua sibo Yakobo waateekameene.

²⁸ Izraeli waalandile evi, "Emwe! Eyo mwana wane akikosele! Mpaka nkabe kuya kumumona lunsinafue."

46

Yakobo ni lupua lwakue baya ku Misri

¹ Izraeli waile pamo ni byonse bi-aali nabio waya kufika ku Beri-Seba, wamwelela Leza wakua se Izaaki ngelelo.

² Leza waamwanine Izraeli mu kimonua kya busiku. Waamukuutile, "Yakobo, Yakobo." Wa-asukile nangue, "Ne ono pano."

³ Waamwanine, "Nene ndi Leza, Leza wakua so. Tekutiina kukookela ku Misri pantu i kunaakakukita kuba mutundu ukata.

⁴ Ndikukooka pamo nobe ku Misri, kabili naakakusezia paakale. Yusufu i waakakuzi-ika."

⁵ Yakobo waafumine ku Beri-Seba. Baizraeli baamutweme sibo Yakobo, ni baana babo pamo ni bakazi babo mu matyakala aatuminue na Farao kuti bamutwamemo.

⁶ *Kupwako, batwama nama yabo pamo ni bunonsi bwabo bubaanonkele mu kyalo kya Kanaani. Yakobo waya ku Misri pamo ni luvyalo lwakue lonse.

⁷ Baana bakue balalume, ni baana bakue banakazi, ni benzikulu bakue balalume ni banakazi, waile nabo ku Misri.

⁸ Yakobo ni baana bakue baile ku Misri. Meena a baana bena Yakobo, aliwakutua Izraeli, ni aza: Rubeni i libeli.

⁹ Ni bena Rubeni ni baba: Hanoki, ni Palu, ni Hesroni pamo ni Karmi.

¹⁰ Ni meena a baana balalume bakua Simeoni ni aza: Yemueli, ni Yaminu, ni Ohadu, ni Yakini, ni Zohari pamo ni Sauli mwina mwanakazi wa ku Kanaani.

¹¹ Ni meena a baana balalume bakua Lawi ni aza: Gershoni, ni Kohati pamo ni Merari.

¹² Ni meena a baana balalume bakua Yuda ni aza: Eri, ni Onanu, ni Sela, ni Peresi, ni Zera. Inzi Eri ni Onanu baafwiliile mu kyalo kya Kanaani. Ni meena a baana balalume bakua Perezi ni aza: Hesroni ni Hamuli.

¹³ Ni meena a baana balalume bakua Isakari ni aza: Tola, ni Pua, ni Iobu pamo ni Simuroni.

¹⁴ Ni meena a baana balalume bakua Zabuloni ni aza: Seredi, ni Eloni pamo ni Yaleli.

¹⁵ Babo i bena Lea ba-aamuvyaliile Yakobo ku Padani-Aramu pamo ni Dina mwana mwanakazi. Baana bakue bonse, balalume ni banakazi, baali 33.

¹⁶ Ni meena a baana balalume bakua Gadi ni aza: Sifioni, ni Hagi, ni Suni, ni Eziboni, ni Eri, ni Arodi pamo ni Areli.

¹⁷ Ni meena a baana balalume bakua Aseri ni aza: Imuna, ni Isiwa, ni Isiwi, ni Beria pamo ni nkazi yabo Sera. Ni meena a baana balalume bakua Beria ni aza: Heberi ni Malkieli.

¹⁸ Baba i baana bena Silipa waufiiziwe Yakobo. Lea waapeelue ozu Silipa na Labani kuti aye wali mubombi wakue. Bonse pamo baali lyanondo ni mutanda.

¹⁹ Ni meena a baana balalume bakua Rakeli muka Yakobo ni aza: Yusufu ni Benyamina.

²⁰ *Yusufu waavyele baana babili balalume muli Asenati mwina Potifera kitambua wa mu muzi wa Oni, ni bo meena abo ni aza: Manase ni Efraimu.

²¹ Ni meena a baana balalume bakua Benyamina ni aza: Bela, ni Bekeri, ni Asibeli, ni Gera, ni Naamani, ni Ehi, ni Rosi, ni Mupimu, ni Hupimu pamo ni Ardi.

²² Baba i baana lyanondo ni bana bakua Yakobo ba-aavyele muli Rakeli.

²³ Dani waavyele mwana mwalalume Husimu.

²⁴ Ni meena a baana balalume bakua Nafutali ni aza: Yazeli, ni Guni, ni Yezeri pamo ni Silemu.

²⁵ Baba i baana kilooba bakua Yakobo ba-aavyele muli Biliha. Rakeli waapeelue Biliha na Labani kuti aye wali mubombi wakue.

²⁶ Bantu baile na Yakobo mu Misri, bantu ba mu luvyalo lwakue pasili kupendako bamuka baana bakue, baali bantu 66.

²⁷ *Yusufu lu-aali ku Misri waavyele baana babili balalume. Bantu bonse ba mu luvyalo lwakua Yakobo baile ku Misri baali bantu 70.

Yakobo ni lupua lwakue mu Misri

²⁸ Yakobo waamutumine Yuda kuti abatangilile kuya kumwana Yusufu bakabe kuya kusaakaana nakue mu Goseni. Lubaafikile ku Goseni,

²⁹ Yusufu waingiile mu tyakala yakue aye asaakaane ni se Izraeli ku Goseni. Lubaamoneene, Yusufu waile kumukumbatila mu mukosi. Waalilile musita ukata.

³⁰ Izraeli waamwanine Yusufu nangu, "Evi vinakumona wakosele mpaka lenu, kansi kuti nafua."

³¹ Kabili Yusufu waabaanane bakuluube pamo ni lupua lonse lwakua se nangu, "Evi ndikusela ngie n'mubwile Farao nangu, 'Bakuluamwine pamo ni lupua lwakua tawe bakifuma ku Kanaani, baiza.

³² Baba bantu ni basungi ba nama, kabili bezile ni bisepe byabo bya nghombe ni bya mikooko pamo ni bintu byabo byonse."

³³ Kine Farao akabe kumikuuta ni kumiipuzia nangu, 'Mulimwabomba mwiloki?'

³⁴ Mukabe kumwana nangue, 'Fwefue tuli basungi ba nama kutula ku bwanike bwetu nga mwaali mwakitila babikolue betu.' Ni pakako, wakaba kumyana mukabe kwikala ku Goseni, pantu kubalua musungi wa mikooko, Bamisri bamumwene kuba wa mpuni."

47

¹ Yusufu waile kumwana Farao nangue, "Tawe ni bakuluamwine kufuma ku Kanaani, bakiiza ni bisepe bya nghombe ni bya mikooko pamo ni bintu byonse bibali nabio. Evi bali ku Goseni."

² Waatweme bakuluube basaano ni kuya kubalangisia kuli Farao.

³ Farao waabeepuziizie babo bantu, "Mulimwabomba mwiloki?"

⁴ Baamwasukile Farao, "Fwefue tuli basungi ba nama nga vyaali babikolue betu.

⁵ Twaiza twikale mu keno kyalo pantu mu kyalo kya Kanaani nzala yakila kubiipa, kabili ni bikusi bya kuliisia nama yetu tekuli. Ni pakako, twapaapaata utwitabizie kwikala ku Goseni."

⁶ Farao waamwanine Yusufu, "Kyawama pantu so ni bakuluubo bakiiza.

⁷ Kyalo kya Misri kili mu maboko obe. Baleke bakuluubo pamo ni so bekele pa nkendo iwamiisie ya Goseni. Kabili kine umaninepo bantu bapamine, ukababiike pa busungi bwa nama yane."

⁸ Yusufu waile kumulangisia se Yakobo kuli Farao. Yakobo waamupaalile Farao.

⁹ Farao waamwipuziizie Yakobo, "Uli na myaka inga?"

¹⁰ Yakobo wa-asukile evi, "Ndi sie na myaka 130, kabili naali nakuukakuuka sie. Babikolue bane ni bo baali bakuukakuuka sie. Inzi bene baikeele myaka ingi, kabili ni bwikazi bwabo tebwaali bwabiipile nga bwane."

¹¹ Kupwako, Yakobo wamupaala Farao ni kufumamo waya.

¹² Yusufu waamupuele se ni bakuluube nkendo yaali yawamiisie ya mu kyalo kya Misri pepi ni muzi wa Ramese nga mwa-aniinue na Farao.

¹³ Yakobo ni baana bakue pamo ni luvyalo lwakue lonse, baali bapeelua bilio na Yusufu kukonkana ni bwingi bwa baana babo.

Kimina kya nzala

¹⁴ Nzala yaakilile kubiipa mpaka bilio byapwililika mu kyalo kyonse, bantu ba mu Misri ni ba ku Kanaani baemiiziwe sana na nzala.

¹⁵ Yusufu waakolonghaniizie nfolanga yonse yaamwenekele mu kyalo kya Misri ni mu kyalo kya Kanaani, ezio yaanonkelue lubaasisiizie nghano. Yusufu waatwele nfolanga mu nghanda yakua Farao.

¹⁶ Nfolanga yonse luyaapwile mu kyalo kya Misri ni kya Kanaani, Bamisri baile kumwana Yusufu nangue, "Tupeele bilio tukeeza kufua na nzala pa ntanzi yobe pantu tetukili na nfolanga."

¹⁷ Yusufu waabaanine evi, "Kine temukwete nfolanga, n'mpeele nama yenu ni nene n'mipeele bilio."

¹⁸ Bamisri baamupuele Yusufu farasi, ni mikooko, ni mbuzi, ni nghombe, pamo ni punda. Ni wene waabapeele bilio bya kulia mwaka onse walingi.

¹⁹ Mwaka waakonkelepo, baile kumwana Yusufu nangue, "Tetuvinda kukufiika kantu. We mukulu, nfolanga yetu yonse yapua, ni bisepe bya nama bitwaali nabio twaakupeele. Evi tetukili kabili na kantu ka kukupeela, inga sie mibili yetu ni kyalo kyetu.

²⁰ Kututulekeela tufue pa ntanzi yobe, fwefue ni kyalo kyetu. Kansi twaipeela sie utusite fwefue benka ni kyalo kyetu na bilio, evi tuye twali bazia bakua Farao, twalomba utupeele bilio tulie tukafua, ni kyalo kyetu kikeeza kusyala kibolia."

²¹ Yusufu waamusiitile Farao kyalo kyonse kya Misri. Bamisri baasisiizie kyalo pa mulandu wa nzala yaakilile kubiipa. Kyalo kyonse kya Misri kya-alukile kyakua Farao.

²² Yusufu waakuusiizie Bamisri kufuma mu mipaka yonse ya Misri ni kubaleeta mukati mizi.

²³ Inga sie nkendo yaali yaikelelemo babitambua i isyaasitilue pantu Farao waali wabapeela bilio bya kulia. Keki i kyaalengele tekuti basisie nkendo yabo.

²⁴ Yusufu waabaanine bantu nangue, "Unvue, kyalo pamo ni mwemue namusitila Farao. Ale poke mbezu ezi mubyale mu makaba enu.

²⁵ Pa musuta wa kuzombola, mukabuulepo kimo kya pa bisaano ni kumupeela Farao, ni byaakasyalapo i bimwaakaba mwafumiapo mbezu ni bilio bimwaakaba mwalia ni baana benu pamo ni ba mu nghanda yenu."

²⁶ Baalandile evi, "We mukulu, wabomba. Evi watupususia. Twaitabila kuya twali bazia bakua Farao."

²⁶ Ozu mulandu Yusufu waukitile kuba muzilo nangue, kimo kya pa bisaano kiye kyapeelua likolo. Leli lifunde ni lenu kumo likiliko. Inga sie mu nkendo yaali yaikeelelo babitambua.

Kulomba kwa mpeelezio kwakua Yakobo

²⁷ Baizraeli baikeele ku Goseni mu Misri momo mubaanonkele, baasandulukile ni kukila kuvula.

²⁸ Yakobo waikeele mu Misri myaka lyanondo ni kilooba. Myaka yonse yaikeele Yakobo pa kyalo yaali 147.

²⁹ *Kufua kwakua Izraeli lukwaapaleeme, waamukuutile mwana wakue Yusufu wamwana nangue, "Kine wangitabizia, biika kuboko kobe kwinsina litanta lyane unkitile kiweme ni kisinka. Nakulomba tekuti ukanziike mu Misri.

³⁰ Inzi pankafua ntonene ukanziike kolia kwaaziikile babikolue bane."

Yusufu wa-asukile evi, "Nakaba kukita nga muwalandila."

³¹ Izraeli waalandile evi, "Ale ndapile." Yusufu walapa. Kupwako, Izraeli wafwinamina pa bulita lya ku mitue.

48

Yakobo wapaala Manase ni Efraimu

¹ Pa kyamba kya nsiku, muntu umo waamubwilile Yusufu nangue se Yakobo alwele ku Goseni. Kupwako, Yusufu watwama baana bakue, Manase ni Efraimu, baya.

² Lubaafikile, muntu umo waamubwilile Yakobo nangue, "Mwana obe Yusufu waiza," Izraeli waikoseleziizie, wabuuka ni kwikala pa bulita.

³ *Yakobo waamwanine Yusufu nangue, "Leza wa Maka onse lu-aan'mwenekeele ku Luzi mu kyalo kya Kanaani, waan'mpaalile.

⁴ Wanghanine nangue, 'Naakakuvuzia ni kukusandulula, kabili naakakukita kuba libumba lya ntundu, ni pa kyamba kyobe, nvyalo yobe naakaipeela keki kyalo kuba bupyani bwabo lonse.'

⁵ "Ni evi baba baana babili bawaavyaliile mu Misri lunaali nsinaize kuli wewe, ni baana bane. Efraimu ni Manase baakaba bane nga Rubeni, ni Simeoni.

⁶ Inzi baana bawaakavyala pa kyamba kya baba, baakaba bobbe, ni bupyani bwabo bwaakaba kuli Efraimu ni Manase.

⁷ *Nakita evi pa mulandu wakua noko Rakeli waafwiliile mu Kanaanni pepi ni Efura lunaali nalimukufuma ku Padani-Aramu. Naamuziikile mu Kanaani mumbali musebo ulungi ku Efura." (Eno nsiku Efura i Betlehemu).

⁸ Izraeli lu-aamwene bena Yusufu waipuziizie evi, "Ale baba ni bani?"

⁹ Yusufu wa-asukile evi, "Baba ni baana bane banaapeelue na Leza mono mu Misri."

Yakobo waalandile evi, "Ale bapalamike pano n'mbapaale."

¹⁰ Menso akua Yakobo te aali amona pa mulandu wa bukote. Yusufu waamupalamikiile baana, Yakobo ni ye waabakwete ni kubakumbatila.

¹¹ Izraeli waamwanine Yusufu, "Nsyaali naswapiile nangue twaakamonana kabili. Inzi evi Leza wan'mpaala namonako ni baana bobbe."

¹² Kupwako, Yusufu wabafumia mu kyeni kyakua Izraeli. Yusufu waakontamiine pansu.

¹³ Yusufu waabakwete baana bonse babili. Efraimu ku kuboko kwakue kwa kulio walungheeme ku kuboko kuso kwakua Izraeli, ni Manase ku kuboko kwakue kwa kuso walungheeme ku kuboko kulio kwakua Izraeli ni kubapalamika kuli wene.

¹⁴ Inzi Izraeli waakilinghaniizie maboko akue, kuboko kulio wabiika pa mutue wakua Efraimu waali wali mwanike, ni kuboko kwakue kwa kuso wabiika pa mutue wakua Manase waali wali mukulu.

¹⁵ Yakobo waamupaalile Yusufu walanda,

"Leza waali watangiliile tawekulu Abrahamu ni tawe Izaaki,

Leza waali wanombwele mu bukose bwane bonse mpaka lenu,

¹⁶ olia malaiika wan'mpususiizie mu maavia onse, abapaale baba balumendo.

Bakabe bakuutua mu liina lyane, ni mu liina lyakua tawekulu Abrahamu ni lyakua tawe Izaaki.

Bakakile kusanduluka mu kyalo kyonse."

¹⁷ Yusufu lu-aamwene nangue se wabiika kuboko kwakue kwa kulio pa mutue wakua Efraimu, taawaamiinue. Ni pakako, waakwete kuboko kwakua se, wafumia pa mutue wakua Efraimu wabiika pa mutue wakua Manase.

¹⁸ Waamwanine se nangue, “We tawe, tekukita evi pantu mukulu ni ozu. Wene i wakuti ubiikile kuboko kobe kwa kulio pa mutue wakue.”

¹⁹ Se waakeene walanda nangue, “We mwana wane, n'manine kindimukukita. Manase waakaba mutundu ukata. Inzi mwalawakue waakaba mukulu kukila wene, ni nvyalo yakue yaakaba libumba lya ntundu.”

²⁰ Bobo busiku, Yakobo waabapaalile wabaana nangue ku ntanzi Baizraeli baakaba balombelana mapaalo balanda nangue, “Leza akupaale nga vi-aapaalile Efraimu ni Manase.” Yakobo waatangiziize Efraimu pali Manase.

²¹ Kabili Izraeli waamwanine Yusufu, “Mona nene nsisyaumiine kufua, inzi Leza waakaba pamo nenu, kabili waakamilombola kuti mukabwelele mu kyalo kya babikolue betu.

²² Inzi wewe pantu uli nga mukulu pa ba kobe, nakulundilako nkendo imo pa nkendo inaapokele ku Ba-amori ku maka a kipanga ni buta bwane.”

49

Yakobo wapaala baana bakue

¹ Yakobo waakuutile baana bakue wabaana nangue, “Ize munkolonghane n'myane bintu byaakamikitikila mu nsiku ya ku ntanzi.

² “Mwe bena Yakobo, kolonghane munvue.

Mutwilizie sinue Izraeli.

³ “Rubeni, wewe uli libeli wane,
maka ane ni ntendeko ya kuluma kwane,
mukulu mu muginzi, mukulu mu buvinde.

⁴ Wewe uliwabiluluka nga menda.

Teukaba wakindeeme,
pantu waaselele pa bulita bwakua so
ni kubutiikaania.

⁵ “Simeoni ni Lawi, ni benenke.

Bipanga byabo i bilwilo bya buhi.

⁶ We mutima wane, tekwingila mu mapange abo a mu kafiso.

Bulumba bwane tekuti bwampane na kilie kyabo
pantu baipaile muntu na kipuki kyabo,
ni mubutaale bwabo baaputwile misipa ya nghombe ndume.

⁷ Kikonko kyabo kitiipue, pantu kikilile kusasa,
ni kipuki kyabo pantu tekyaaali na nkumbu.

Naakabakasania muli Yakobo.

Naakabasalanghania muli Izraeli.

⁸ “We Yuda, ba kobe baakakutasia.

Kuboko kobe kwaakaba pa mukosi wa balwani bobe.

Baana bena so baakakukontamina.

⁹ Yuda, i nkalamu musoka

kufuma mu kwipaya nama, we mwana wane wakibwela.

Wene waakonteeme, waifiika nga nkalamu,
nga nkalamu mukota, nani waakamubuusia?

¹⁰ Nfimo teikafuma mu Yuda,
ao kabango ka bukolo mu maulu akue,

mpaka Shilo akeeze,
wene waakanakilua na ntundu.

¹¹ Wene waakakakila punda wakue ku muzabibu,
ni musoka wa punda ku muzabibu uwamiisie.

Waakufula ngubo yakue mu divai,
ni bivwalo byakue mu mulopa wa mizabibu.

¹² Menso akue akaba akasikile na divai.

Meeno akue aswetele na mabeele.

¹³ “Zabuloni waakeekala mumbali lyezi,
ni ye waakaba kyabu kya maato.

Mipaka yakue yaakaba yafikile ku Sidona.

¹⁴ “Isakari i punda alumine

aliwaifiika mu bipata bya mikooko.

¹⁵ Amwene nkendo ya kutuuziapo paweme,

ni kyalo nangue kyaali kyafwaniine.

Akoosiizie kikoope kyakue kuti kitwame bitwamo,

ni kuya wali mubombi wa miilo ikolele.

¹⁶ “Dani waakapingula bantu bakue

nga umo wa mu mikoa yakua Izraeli.

¹⁷ Dani waakaba kizoka kya mumbali musebo,

kizoka kiniini kya mumbali nzila kili ni bwimba

kilikyasuma farasi ku kasinghino

ni aselelepo waponi kansenia.

¹⁸ “We Yawe, n'mpembelee bupusuko bobo.

¹⁹ “Gadi, waakasakukilua na libumba,

inzi wene waakabasakukila ni kubakonka.

²⁰ “Mu kyalo kya Aseri mwaakaba bilio bingi,

ni ye waakaba wafumia bya kulia biweme bya makolo.

²¹ “Nafutali i mbazi asikakilue

aliwalanda twebu tuweme.

²² “Yusufu i musambo wa mazabo,

musambo wa mazabo mumbali kasulo.

Misambo yakue itambaleele mu kibumba.

²³ Wene waasakukilue na bantu bali ni mivui,

baamulasile mivui ni kumwemia.

²⁴ Inzi buta bwakue bwaasyele bwalumine,

maboko akue aalumiziwe na maboko akua wa Maka onse, wakua Yakobo.

Wa-aalwilue musungi wa mikooko, libue lyakua Izraeli,

²⁵ Na Leza wakua so waakakukwasia.

Na Leza wa Maka onse waakakupaala.

Na mapaalo a mwiulu mu muulu,

mapaalo a mu biina bifikile pansu,

mapaalo a konsia ni a kwimita.

²⁶ Mapaalo akua so ni akata kukila

mapaalo a mpili ya kale,

kukila bintu bitonekele bya mpili ya muyayaya.

Bebi byonse biye byali pa mutue wakua Yusufu,

pa mpala yakua mulombozi pa bakuluube.

²⁷ “Benyamina i mumbue asasile.

Lukelekelee alikulua mabingo, ni kyungulo alikukasania bi-aipayanga.”

²⁸ Ezi i mikoa lyanondo ni ibili yakua Izraeli, kabili evi i viba-aninue na sibo ni kubapaala kubalua muntu mapaalo akue.

Kufua ni kuziikua kwakua Yakobo

²⁹ Yakobo waabaanane baana bakue nangue, “Evi pasyankabe kufua ni kuya ku bantu bane. Mukabe kunziika mu kilibu kili mu bukaba bwakua Efuroni Muhiti,

³⁰ *kilibu kili mu bukaba bwa ku Makipela lya ku kabanga ka Mamure mu kyalo kya Kanaani, kilibu kyaasitilue na Abrahamu pamo ni bukaba bwakua Efuroni Muhiti, evi iye yali nkendo ya kuziikamo bantu bakue.

³¹ *Momo i mwaaziikilue Abrahamu ni mukazi wakue Sara, momo i mwaaziikilue Izaaki ni mukazi wakue Rebeka, kabili momo i munaaziikile mukazi wane Lea.

³² Bobo bukaba pamo ni kilibu kilimo, byaasitilue ku bena Heti.”

³³ ✱ Yakobo lu-aapwile kulanda na baana bakue, waaleele pa bulita ni kufua. Waako-longhaniiziwe pamo ni bantu bakue.

50

¹ Yusufu waipoozele pali se ni kubamba kumulila wamukumbatiile.

² Yusufu wa-anine babombi bakue bakondapa, basube mubili wakua se na mafuta tekuti ubole.

³ Baapwile nsiku 40 bamusuba mafuta akusibola. Bamisri baamulilile nsiku 70.

⁴ Nsiku ya kumulila luyaapitile, Yusufu waabaanine babiloolo bakua Farao nangue, "Kine kuti mwangitabizia, namipaapaata muye mumwane Farao nangue,

⁵ ✱ Tawe lu-aali wasyafua, wanganine nkaye nkamuziike mu kilibu ki-aateaniizie mu kyalo kya Kanaani. Ni pakako, namilomba mun'mpeele nsambu ya kuya kuziika tawe, mane kabili nkabe kubwela.' "

⁶ Farao waamwanine evi, "Endo umuziike so nga mu-aakwaniine."

⁷ Kupwako, Yusufu wasela ku Kanaani, waya kumuziika se. Babiloolo bonse bakua likolo, ni babikolue ba Baizraeli pamo ni babikolue ba Bamisri, baile pamo nakue.

⁸ Lupua lwakue lonse, ni bakuluube pamo ni bange bonse ba mu lupua lwakua se baile pamo nakue. Mu Goseni mwaasyele sie baana babo, ni mikooko yabo, ni mbuzi pamo ni nghombe.

⁹ Bantu baali baselele mu matyakala ni baali baselele pa punda, baile pamo nakue. Lyaali lyali libumba likata sana.

¹⁰ Lubaafikile ku Atadi pa nkendo ya kupupiiziapo lya ku kabanga ka Yordani, paapitile musita ukata balimukulila muzowa ukata. Yusufu pamo ni bange baamulilile se nsiku kilooba.

¹¹ Bekazi ba mu Kanaani lubaamwene babo bantu balimukulila ku Atadi baalandile evi, "Azo malilo onvwikile, ni malilo akata a Bamisri!" Pa ezio nkendo i kipalipakuutlilua Abeli-Misuraimu, ili ku bwala Yordani.

¹² Baana bakue baamukitiile nga mu-aabaaniine.

¹³ ✱ Baamutweme ni kuya kumuziika mu kilibu kya ku Makipela lya ku kabanga ka Mamure, kilibu kyaasitile Abrahamu pamo ni bukaba kuli Efuroni Muhiti, pakuti ibe nkendo ya kuziikamo bantu bakue.

¹⁴ Yusufu lu-aapwile kumuziika se, waabwelelele ku Misri ni bakuluube bonse pamo ni bonse baile pamo nakue.

Yusufu wakoseleza bakuluube

¹⁵ Bakuluube kwa Yusufu lubaamwene nangue sibo wafua, baalandile evi, "Pange Yusufu waakaba kutusuula ni kutukitila kibwelezi kya belia byonse bitwaamukitiile."

¹⁶ Ni pakako baatumine mpunda kuli Yusufu ya kulanda nangue, "So lu-aali tanaafue waatukonkobeziizie walanda,

¹⁷ Mukabe kuya kumwana Yusufu nangue, 'Nakupapaata welele bubi bwa bakulu-ubo bubakuluviziie.' Ni pakako, twakupaapaata welele bubi bwa babombi bakua Leza wakua so." Mpunda Luyaamufikiile, Yusufu waalilile.

¹⁸ Bakuluube baile kumukontamina balanda nangue, "Ewe, mona fwefue tuli babombi bobe."

¹⁹ Inzi Yusufu waabaanine evi, "Tekutiine! Nene nsili na nsambu ya kwalula bintu bitantikile Leza.

²⁰ Mwemue mwantekeele kilie kya kunkitila bintu bibiipile, inzi Leza waatonene kuti mapange akue aweme akitue, mapange a kupususia bantu bengi nga vikili lelo.

²¹ Kansi evi tekutiine. Nakaba kumiliisia, mwemue pamo ni baana benu." Waabakoseleziizie ni kulanda nabo bwino bwino.

Yusufu wafua

²² Yusufu waatwalilile kwikala mu Misri pamo ni lupua lwakua se. Yusufu waafwile wali na myaka 110.

²³ Yusufu waikeele nsiku ingi mpaka waamwene kuvyalua kwa baana bena Efraimu ni bena benzikulu. Kabili waamwene ni benzikulu bakua Manase baavyelue na Makiri, ni babo baana waabapokelelele mu lupua lwakue.

²⁴ Yusufu waabaanine bakuluube, "Kufua kwane kwapalama. Inzi kulanda kisinka, Leza waakamisunga, kabili waakamilombola ni kumisezia ku kyalo ki-aalaile Abrahamu, ni Izaaki pamo ni Yakobo."

²⁵ ✠Yusufu waabalapiizie baana bakua Izraeli wabaana nangu, “Kisinka Leza waakamimona. Ni pakako, pamukaba mwaya, namyana mukatwame ni bikuza byane.”

²⁶ Yusufu waafwile wali na myaka 110. Mubili wakue waasubilue mafuta tekuti ubole, ni pa kyamba, waabiikilue mu lisanduku.

KUFUMA BULONDOLOZI

Kitabu kya *Kufuma* Kilundulwile lyasi lya luvyalo ni lupua lwakua Abrahamu, lyasi libambiile mu kitabu kya Kutendeka. Kufuma i kulanda nangue “kukuuka.” Mu keki kitabu muli lyasi lilandile palua kukuuka kwa Baizraeli kufuma ku Misri ni kuya ku kyalo kyaalailue Abrahamu na Leza. Inzi kukonkana ni mbeela, bantu basambiliile, baketekeele nangue twebho twingwi twaalembelue na kabika Musa, ni kitabu kiine kisininkiziizie evio vyenka. Kufuma 24.4 mulandile Musa vi-aalembelue biputu bimo bya mu keki kitabu. Muli Yohua 8.31 mulandile palua milao ili mu kitabu kya Kufuma 20.25 nangue, “Kyaalembelue mu kitabu kya Mizilo yakua Musa.” Kipingo kya Lenu ni kyo lingi kilikyalanda palua bitabu byaalembelue na Musa, nga evelia vikilandile palua belia byaakitikile ku kavuule kaali kaleema, ni kuya mwalembelue nangue kilembelue mu kitabu kyakua Musa (Marko 12.26). Kukuuka kwa Baizraeli kufuma ku Misri paapitile musita waleepele mu pepi myaka 1300 ao 1400 NK. Mu kitabu kya 1 Makolo 6.1 mulandile nangue kukuuka kwaatweme myaka 480 ntanzi ya mwaka wa buna mu kuteeka kwakua Solomoni nga likolo pa Baizraeli.

Kitabu kya Kufuma kikonkobeziizie kulanda palwakua Leza vi-aasungile bulayo bu-aamulaile Abrahamu, ni Izaaki, pamo ni Yakobo, kabili kilandile palua kulubuka kwa luvyalo lwakua Abrahamu, ntundu yakua Izraeli, kufuma mu kyalo kya Misri (Kufuma 1-12). Koko Leza i ku-aalombwele bantu bakue mpaka mwinsina Lupili lwa Sinai, koko kwaapeelue Musa mizilo ingi ya kukonkua na Baizraeli (Kufuma 12-19). Mu ezi mizilo mulembelue palua Baizraeli vibapalile kuya bakita ni vibapalile kuya baelela ngelelo. Keki kitabu kilondolwele vipalile kukuula Tabernakulo (mwakwikala Leza pakati kabo), mwakubiika lisanduku pamo ni binge bintu bya kubombia pa kupupa mu liema lizuuke, ni maubo azuuke a babitambua (Kufuma 20-31). Pa kyamba kya bukisanguka bubi bwa Baizraeli lubaakitile mikisi ya mukuba mu lukebu lwa nghombe, Leza waasaakeene ni Musa paakale (Kufuma 32-33). Ku mpeleezio ya keki kitabu, tulitwabelengako bintu bimo bya mambo vibyaakuulilue (Kufuma 33-40).

Bwipi bwa bili mu kitabu kya Kufuma

1. Mu katue ka 1 mulondolwelue Baizraeli vibaali bazia mu kyalo kya Misri.
2. Mu katue ka 2 kwita katue ka 4 mulondolwelue palua bukose bwakua Musa ni palua kukuutua kwakue kuti apusie bantu bakua Leza.
3. Kalemba walondolola palua bipezia maano byaakitile Leza ni palua bimina byaakitikile mu Misri ntanzi ya kupususia bantu bakue ku balukale bakua Farao (mu katue ka 5 kwita mu katue ka 15.21).
4. Papa i paabambiile lwendo lwa Baizraeli lwa kuya ku Lupili lwa Sinai (mu katue ka 15.22 kwita mu katue ka 19).
5. Mu katue ka 20 kwita mu katue ka 31 Tulitwavelengamo Leza vi-aamupeela Musa mizilo yaali yalimo mafunde palua bantu bakua Leza, Baizraeli, vibaali bapalile kwikala ni kupupa.
6. Mu katue ka 32 Mulembelue palua Baizraeli vibaamusangukiile Leza mu kumwana Haruni mukuluube kwa Musa akite mukisi wa nghombe musoka na oro isungulwilue.
7. Mu katue ka 33 kwita mu katue ka 40 Mulembelue palwakua Musa vi-aamwene bulumba bwakua Leza, ni vi-aafundile Baizraeli palua mizilo yakua Leza pamo ni vyakukuula Tabernakulo, palua lisanduku ni binge bibombelo bya kubombia musita wa mpupo mu Tabernakulo, pamo ni palua bivwalo bizuuke bya babitambua.

Baizraeli baemiiwa mu kyalo kya Misri

¹ *Baana bena Izraeli baingiile mu Misri pamo ni basiibo, kubalua muntu ni lupua lwakue, meena abo ni aza:

² Rubeni, ni Simeoni, ni Lawi, ni Yuda,

³ ni Isakari, ni Zabuloni, ni Benyamina,

⁴ ni Dani, ni Nafutali, ni Gadi, pamo ni Aseri.

⁵ Bantu bonse ba mu luvyalo lwakua Yakobo baali 70.* Yusufu umo wa pa baana bena Yakobo waali wasyatangiile mu Misri.

⁶ Yusufu ni bakuluube pamo ni balia baizile mu Misri baafwile.

⁷ *Inzi Baizraeli lubaali basyavyalana, baali baya bakila kuvula ni kusanduluka, ni bo baali bali babipami. Ni pakako kyalo kya Misri mwaali mwaizuzi sie benkanke.

⁸ *Pa kyamba, mu Misri mwaizile likolo wa lenu asyaali wamanine kantu palwakua Yusufu, ni palua bintu bi-aaliwakita.

⁹ Ozo likolo wa-anine bantu bakue nangu, "Emwe, mone vyavula Baizraeli, kabili mone vibapamine kukila fwefue.

¹⁰ *Kansi tupalile kubombia maano etu onse evi tekuti bakavule, pantu kine twasakukilu na balwani, ni baba Baizraeli bailunda kuli bene, kuti batuuma ni kutufumia mu keno kyalo."

¹¹ Ni pakako, baabiikile bakulu ba kubeemia mu buzia na miilo ikata. Baizraeli baamukuuliile Farao mizi ya kuzibamo bilio, Pitomu ni Ramisesi.

¹² Inzi kukonkana ni vibaali bakila kwemiwa, i vibaali bakila kuvula ni kukumana mu kyalo. Bamisri baunvile mwezo pa mulandu wa Baizraeli.

¹³⁻¹⁴ Baizraeli baabombiizwe bubi bubi na Bamisri. Bwikazi bwa Baizraeli bwaakilile kubiipa. Baabombiizwe mu kukandila mukando ni mu kukita mabiliki, ni mu misango yonse ya miilo ya makaba. Mu ezio miilo yaviizie Baizraeli baababombiizwe bubi bubi.

¹⁵ Likolo wa mu Misri waalandile na bakinghombe ba Baebrania, Sifura ni Pua, nangu,

¹⁶ "Musita umulimwavyazia banakazi ba Baebrania, kine mwamona nangu mwanakazi wavyala mwana mwalalume, ipaye ozo mwana. Inzi kine ozo mwanakazi wavyala mwana mwanakazi, tekwapaye ozo mwana."

¹⁷ Inzi babo bakinghombe tebaakitile nga mwaalandiile likolo wa ku Misri pantu baali bamunakila Leza. Ni pakako, baana balalume baali basiiwa bakosele.

¹⁸ Kupwako likolo wa ku Misri wakuuta bakinghombe ni kubepuzia nangu, "Ale mwakitilaki evi? Ni kiki kimulimukusiila baana balalume bakosele?"

¹⁹ Bakinghombe baamwasukile Farao nangu, "Baba banakazi Baebrania tebali nga banakazi Bamisri, bene bakilile kuluma. Fwefue tulitwasanga basyavyele."

²⁰⁻²¹ Ni pakako, bakinghombe baakitiilue biweme na Leza. Baizraeli baakilile kuvula ni kukila kuya balumine. Pantu bakinghombe baali bamunakila Leza, ni ye waabapaalile na kuvyala baana.

²² *Pa mpeleezio Farao wa-anine bantu bakue bonse nangu, "Kubalua mwana mwalalume Muebrania wakaba kuvyalua, mukabe kumupooza mu Mwenzi wa Nile, inzi mwana mwanakazi wakaba kuvyalua mukabe kumusia wakosele."

2

Kuvyalua kwakua Musa

¹ Pa ozo musita kwaali muntu umo wa mu mukowa wakua Lawi waile kuupa mukazyana wa mu ozo wenka mukowa.

² *Ozo mwanakazi waimitile ni kuvyala mwana mwalalume. Lu-aamwene vyaali vyaweme ozo mwana, waamufiikile myezi itatu.

³ Inzi lu-aamwene nangu takili na musango wa kumufiika musita waleepele, waamusikiile mpuuto ya masanza ni kusingako kabulimbu. Waabiikile mwana mukati ni kuya ku-ibiika mu matete mumbali Mwenzi wa Nile.

⁴ Nkaziize kwa ozo mwana waali waimeene lwa kule wamweneneene kilikumukitikila mwana.

⁵ Mukazyana mwina likolo waile pamo ni babombi bakue ku mwenzi kuti aye asambe. Babombi bakue lubaali baenda mumbali mwenzi, mukazyana mwina likolo waamwene mpuuto mu matete. Waatumine mubombi wakue kuti aye aitwame ni kumuleetela.

⁶ Mukazyana mwina likolo lu-aatupukwile mpuuto ni kumonamo mwana mwalalume walimukulila, waamunviliile nkumbu. Mukazyana mwina likolo waalandile nangu, "Ozu mwana apalile kuba mwana mwina Baebrania."

⁷ Nkaziize kwa ozo mwana waamwipuziize mwina Farao nangu, "Kuti naya kukukebela mwanakazi Muebrania wakuti aye wakonsiizia ozu mwana?"

⁸ Mukazyana mwina likolo waamwasukile, "Endo umukebe." Nkaziize kwa ozo mwana waile kumutwama nghina wa ozo mwana.

⁹ Mwina likolo waamwanine nghina wa ozo mwana nangu, "Twama mwana ozu uye wanghonsiizia, nakaba kuya nakusazia nsazio yobe." Kupwako, nghina wamutwama ozo mwana ni kubamba kumonsia.

¹⁰ *Mwana lu-aakulile, nghina wa ozo mwana waamubweziizie kuli mukazyana mwina Farao, ni ye waamwalwile nga mwana wakue. Mukazyana mwina Farao waalandile evi, "Namufumia mu menda," ni pakako ndikumwinika Musa.

Musa wabutukila ku Midiani

¹¹ *Pa kyamba kya myaka, Musa wasyakulile, waile kupempula Baebrania nakue ni kumona vibaali babombiwa kibombobombe. Mu kupempula kwakue, waamwene Muebrania nakue walimukuumua na Mumisri.

¹² Musa lu-aakentele koku ni koku kuti asininkizie nangue tamwene na muntu, waamwipaile ozo Mumisri ni kumufiika mu musenga.

¹³ Busiku bwaakonkelepo Musa lu-aile kupempula paakale Baebrania nakue, waamwene Baebrania babili balalume balimukulua. Musa waamwanine olia waali waluviizie nangue, "Ewe, ulimukuuminaki Muebrania nobe?"

¹⁴ Olia waali waluviizie waalandile evi, "Nani wakikubiika kuba kateeka ni mupinguzi wetu? Ulimukukeba kungipaya nga viwakiipaya olia Mumisri lukele?" Ni pakako Musa waatiine walanda nangue, "Kisinka mulandu unkitile umanikile."

¹⁵⁻¹⁶ *Farao lu-aunvwile nangue Musa wakiipaya Mumisri, waali wasyakambila kumwipaya Musa. Inzi Musa waamubutukile Farao ni kuya mu kyalo kya Midiani. Lu-aafikile ku kekio kyalo, waile kwikala mumbali kiina kya menda. Kwaali banakazi kilooba bena kitambua wa ku Midiani, babo baile ku kiina kya menda ku kutapa menda a kubiika mu mukondo kuti banwinsie mikooko yakua sibo.

¹⁷ Kwaali basungi bamo ba mikooko baizile kubakumba, inzi Musa waabasakiile ni kubakwasia kunwinsia mikooko yabo.

¹⁸ Lubaabwelele kuli sibo Yetoro,* sibo waabepuziizie nangue, "Ale lelo kimusikokwelele ni kiki?"

¹⁹ Ni bo baamwasukile evi, "Basungi lubaizanga kutukumba, Mumisri umo waizanga kutusakila. Kabili watutapilanga menda etu ni menda a kunwinsia mikooko yetu."

²⁰ Sibo Yetoro waabepuziizie baana bakue banakazi nangue, "Ale ozo muntu ali pi? Mwamusiilangaki? Endo mumukuute eze tulie nakue."

²¹ Musa waawaminue kwikala koko pamo ni Yetoro. Yetoro waufiizie mwana wakue mwanakazi kuli Musa. Ozo mwanakazi waali wakuutua Sipora.

²² Sipora lu-aavyele mwana mwalalume, Musa waamwinikile Gershomu† walimukulanda nangue, "Nakyaluka mweni mu kyalo kya bweni."

²³ Pa kyamba kya nsiku ingi, likolo wa ku Misri waafwile. Baizraeli baatwaliliile kulila na bulanda bwa mu buzia ni kuya baitendooka mpaka ni Leza waunvua malilo abo.

²⁴ *Leza lu-aunvwile malilo abo, waalangakeene kipingo kyakue ki-aapingheene na Abrahamu, ni Izaaki pamo ni Yakobo.

²⁵ Leza waamwene Baizraeli vibaali baema. Ni pakako, waabonvwiliile nkumbu.

3

Leza wamukuuta Musa

¹ Busiku bumo Musa lu-aali wasunga mikooko yakua sevyala Yetoro, kitambua wa ku Midiani, Musa waalombwele mikooko ni kuitwala lya ku mboosi ya kaseeba, waya kufika ku Horebu lupili lwakua Leza.

² *Koko i kwaamumonekele malaika wakua Yawe wali nga libeebe lya mulilo mu kavuule. Musa waakentele ni kupapa kumona kavuule kalimukuleema mulilo inzi tekuuba kazia.

³ Ni pakako, Musa waalangakeene walanda nangue, "Ale kaka kavuule kikasilimukuzila ni kiki! Kansu n'mpalamenke n'mone keki kintu kya kupapia."

⁴ Yawe lu-aamwene Musa waya wapalama kuti akentesie, lizui lyakua Yawe lyaunvwile mu kavuule lyakuuta, "Musa! Musa!"

Musa waitebe nangue, "Ne ono pano."

⁵ Yawe waamwanine nangue, "Tekupalama pano. Vuula nkwabilo yobe, pantu wimeene pa kifuka kizuuke."

⁶ Kabili waalandile evi, "Nene ndi Leza wakua so, Leza wakua Abrahamu, wakua Izaaki, ni wakua Yakobo." Kupwako, Musa waikupa pa menso akue pantu waatiine kumukenta Leza.

* 2:10 2:10: Mii 7.21 * 2:11 2:11: Bae 11.24; Mii 7.23-28 * 2:15-16 2:15-16: Mii 7.29; Bae 11.27 * 2:18 2:18
Yetoro: Leli liina bange balibakuuta Reueli † 2:22 2:22 Gershomu: Leli liina lililyaunvwika nga lya mu Kiebrania. I
kulanda nangue "mweni." * 2:24 2:24: Kut 15.13-14 * 3:2 3:2: Mii 7.30-34

⁷ Yawe waalandile nangu, "Namona lyemo lya bantu bane bali mu Misri, kabili naunvua malilo pa mulandu wa kwemiwa na bakulu ba buzia. Kisinka nabonvwila nkumbu.

⁸ Ni pakako, nakooka kuti n'mbapususie mu maboko a Bamsiri, n'mbafumie mu kekio kyalo, n'mbasezie ni kubatwala mu kyalo kiweme kyatanine, kyalo kiizuzimo mabeele ni kapelo, momo mwikele Bakanaani, ni Bahiti, ni Ba-amori, ni Baperizi, ni Bahivi, pamo ni Bayebusi.

⁹ Kisinka naunvua malilo a Baizraeli, kabili namona lyemo libeemiiziwe na Bamsiri.

¹⁰ Ni pakako, nakutuma kuli Farao kuti uye ufumie bantu bane, Baizraeli, kufuma mu Misri."

¹¹ Inzi Musa waamukanzile Leza waamwana, "Kubako nene ndi ni wakuti aye kuli Farao ni kufumia Baizraeli mu Misri?"

¹² Leza waamwanine nangu, "Kisinka ndikuya nali pamo nobe. Kalangi kawakaba kusunikiziiziako nangu nkutumine ni kaka: Pa kyamba kya kufumia bantu mu Misri, mwakaba kun'mpupila pa lono lupili."

¹³ *Inzi Musa waamukanzile Leza nangu, "Ale kine nkabe kuya ku Baizraeli ni kubaana nangu, 'Leza wa babikolue benu i wantuma kuli mwemue.' Ni bo kine bakangipuzie nangu, 'Ozo Leza Liina lyakue nani?' Nakaba kubaanaki?"

¹⁴ *Leza waamwasukile Musa nangu, "Ndi olia Ndi. Evi i vyakuti uye ubaane Baizraeli nangu, 'Olia aliwakuutua NDI* i antumine kuli mwemue.'"

¹⁵ Kabili Leza waamwanine Musa nangu, "Baane Baizraeli nangu, 'Yawe Leza wa babikolue benu, Leza wakua Abrahamu, Leza wakua Izaaki, ni Leza wakua Yakobo, i-antumine kuli mwemue.' Leli i Liina lyane muyayaya. Ni evio i vinaakaba nalangulukua na nvyalo yonse.

¹⁶ Endo ukolonghanie masiiko a Baizraeli ni kubaana nangu, 'Yawe Leza wa babikolue benu, Leza wakua Abrahamu, wakua Izaaki, ni wakua Yakobo, wakin'monekela wang-hana nangu kisinka amikentele ni kumona vimulimukwemiwa mu Misri.

¹⁷ Namilaya nangu naakamifumia mu lyemo lya mu Misri nkamisezie ni kumitwala mu kyalo kya Bakanaani, ni Bahiti, ni Ba-amori, ni Baperizi, ni Bahivi, pamo ni Bayebusi, kyalo kiizuzimo mabeele ni kapelo.'

¹⁸ *Masiiko a Baizraeli akaba kukunvua. Wewe pamo ni masiiko a Baizraeli mupalile kuya kuli likolo wa ku Misri ni kumwana nangu, 'Yawe Leza wa Baebrania waakitu-monekela. Kansi twakulomba utuleke tuye mu kaseeba lwendo lwa nsiku itatu kuti tuye twelele ngelelo kuli Yawe Leza wetu.'

¹⁹ Inzi n'manine nangu likolo wa ku Misri takaba kumilekeela kuya, anzia mukakita syani, inga sie kine wapatikiziwi na kuboko kwa maka.

²⁰ Anzia kikaba evio, nakaba kukanda Bamsiri na bipezia maano binakaba kukita pali bene, mane pa kyamba akabe kumilekeela kuya.

²¹ *Nakaba kulengia Baizraeli kutonua na Bamsiri, ni musita wa kuya kwenu, temukaya tonte.

²² Kubalua mwanakazi Muizraeli waakamulomba mwanakazi Mumisri u-apalameene nakue ni mweni wa mu nghanda yakue kuti amupeeleko bifwanizio bya mutofue, ni bya oro, ni ngubo, bebio bimwaakabavwika baana benu balalume ni banakazi, ni mwe mwaakatwama bunonsi bwa Bamsiri."

4

Leza wamupeela Musa buvinde bwa kukita bipezia maano

¹ Inzi Musa waamukanzile Leza paakale walanda nangu, "Ale kyaakaba syani kine masiiko a Baizraeli aya kukaana kungitabila ao kunghunvua ni kunghana nangu Yawe takikumonekela?"

² Yawe waamwipuziizie nangu, "Ukweteki ku minue yobe?"

Wa-asukile evi, "Nkwete kabango."

³ Inzi Yawe waamwanine nangu, "Pooza kabango pansi." Musa lu-aapoozele pansi, kabango ka-alukile kizoka, ni Musa waiseeluka.

⁴ Kupwako Yawe wamwana Musa nangu, "Ale olola kuboko kobe ukwate ku mukila." Musa waolola kuboko kwakue, wakikwata, ni kyo kya-aluka kabango paakale mu minue yakue.

☆ 3:13 3.13: Kuf 6.2-3 ☆ 3:14 3.14: Nfy 1.4,8 * 3:14 3.14 ndi olia ndi... NDI; Ao Naakaba olia naakaba ... NAAKABA. "Ndi" Leli liina i kulanda nangu Yawe. Leli liina lili mu Kiebrania, lipilibwilue Yehova. Mu bwaluzi bunge leli liina li-imaniineko "MULOPE" Mu malembo akata, kukonkana ni mwabombiizia ndimi inge. ☆ 3:21 3.21: Kuf 12.35-36

⁵ Leza waamwanine Musa nangu, “Kaka kalangi i kakuti ukakite pakuti bakabe kwitabila nangu ne Yawe Leza wa babikolue babo, Leza wakua Abrahamu, Leza wakua Izaaki, ni Leza wakua Yakobo nakikumonekela.”

⁶ Kabili Yawe waamwanine Musa nangu, “Ale biika kuboko kobe mu nkanzu lya pa nkulo yobe.” Musa waabiikile kuboko kwakue mu nkanzu lya pa nkulo yakue. Lu-aafumiizemo, kuboko kwa-alukile ni tembue ni kusweta nga kibue.

⁷ Yawe waamwanine nangu, “Kabili biika kuboko kobe mu nkanzu lya pa nkulo yobe.” Ni ye waabiikile kuboko kwakue mu nkanzu lya pa nkulo yakue. Lu-aafumiizemo, kuboko kwa-alukile nga vikwaali pa mambo.

⁸ Yawe waamwanine nangu, “Kine tebakaba kukwitabila ao kukunvua pa kapapo ka mambo, bakaba kwitabila pa kapapo ka bubili.

⁹ Kine tebakaba kwitabila totu tupapo tubili, ao kukunvua, wakaba kutapula menda mu Mwenzi wa Nile ni kwitila pansi, ni menda awakaba kutapula mu mwenzi akaba kwaluka mulopa.”

¹⁰ Musa waamupaapaatile Yawe walanda, “We Yawe, nene nsimanine kulanda bwino bwino pantu umanine kisinka nangu kutula musita uwakibamba kulanda na nene, ndinameemeetela.”

¹¹ Yawe waamwipuziizie Musa nangu, “Eba, nani waalengele kanua ka muntu? Nani aliwalengia muntu kulanda ao kuba kameme? Nani aliwalengia muntu kunvua ao kuba mpokoto? Nani aliwalengia muntu kumona ao kuba mpofu? Kubako te nene Yawe?”

¹² Ale endo waya, ndikuba nobe mu kulanda, ni kukusambilizia viupalile kulanda.”

¹³ Inzi kabili Musa waamupaapaatile Yawe walanda, “We Yawe nakupaapaata utumeko sie unge.”

¹⁴ Yawe waamufitiilue Musa walanda nangu, “Eba, kubako wewe teuli na mukuluubo Haruni wa mu mukowa wa Balawi? N'manine nangu wene kuti walanda bwino. Ni evi vyenka alimukwiza kusaakaana nobe, musita u-alikukumona alikuwaminua.

¹⁵ Wewe ulikuyawalanda nakue ni kubiika twebo mu kanua kakue. Mwe babili nakaba kumikwasia kulanda, nene nakaba kumisambilizia kimupalile kukita.

¹⁶ Haruni i wakaba kuya wakulandila ku Baizraeli pantu i wakaba kuya wali kanua kobe. Wewe wakaba kuya wali nga Leza kuli wene mu kumubwila bi-upalile kulanda.

¹⁷ Twama kaka kabango mu minue yobe evi uye wakabombia kukitilako toto tupapo.”

Musa wabwelela ku Misri

¹⁸ Musa i lu-aabwelelele kuli sevyala Yetoro ni kumwana nangu, “Nakupaapaata un'mpeele nsambu ya kubwelela ku lupua lwane luli mu Misri, pantu nsimanine kine bakikosele.” Yetoro waamwasukile evi, “Kili sie bwino, ale iilapo bwino.”

¹⁹ Musa lu-aali wakili mu kyalo kya Midiani, Yawe waamwanine nangu, “Bwelela ku Misri pantu balia baali baumiine kukwipaya bakifua.”

²⁰ Kupwako, Musa wamutwama mukazi ni baana bakue balalume, wabasezia pa punda ni kubwelela ku kyalo kya Misri, watwama ni kabango kabiikiluemo buvinde na Leza* mu minue yakue.

²¹ Yawe waamwanine Musa nangu, “Paukaba kubwela ku Misri, ukabe kuya kukita tupapo tonse ntanzi yakua Farao na buvinde bunakikupeela. Inzi nakaba kukosia mutima wakue, evi tekuti akabe kulekeela Baizraeli kuya.

²² Kabili ukabe kumwana Farao nangu ne Yawe nalanda evi, ‘Izraeli i mwana wane mwalalume, kabili i libeli wane.

²³ *Nakwana umuleke mwana wane kuti aye an'mpupe. Kine wamukaanina kuya, nakaba kwipaya mwana mwalalume, libeli obe.”

²⁴ Musa ni lupua lwakue lubaali bakili mu nzila balimukuya ku Misri, baafikile pa nghanda ya bweni pakuti balaale. Musita wa busiku, Yawe waile pali Musa wakebele kumwipaya.

²⁵⁻²⁶ Sipora muka Musa waabuulile libue litwile, wamuteeta yando mwana wakue mwalalume ni kupooza mpapa ku makasa† akua Musa walimukulanda evi, “Kisinka wewe uli syabuinga wa mulopa kuli nene.” Ni pakako, Yawe taamukitiile Musa kintu kibiipile. Sipora waalandile evi, “Wewe uli syabuinga wa mulopa pa mulandu wa kuteeta yando.”

²⁷ Yawe waamwanine Haruni nangu, “Endo usaakaane ni Musa mu kaseeba.” Haruni waile kusaakaana nakue ku lupili lwakua Leza ni kumukumbatila.

* 4:20 4.20 kabango kabiikiluemo buvinde na Leza Kabango kakua Leza ✧ 4:23 4.23: Kuf 12.29 † 4:25-26 4.25-26 makasa: Aza malembo ku “makasa” ku bange bobu ni bulanzi bwa mukinzi pasili kuzimbula bya nvwalo.

²⁸ Musa waamwanine Haruni twebona tonse tu-aatuminue na Yawe kuti alande, kabili waamwanine tupapo tu-aali wa-aninue kukita.

²⁹ Kupwako, Musa ni Haruni baya mu Misri, bakolonghania masiiko onse a Baizraeli.

³⁰ Haruni waabaanine twebona tonse twakua Yawe twa-aninue Musa, waakitile tupapo ntanzi ya bantu,

³¹ ni bo baazumiine. Kabili lubaunvwile nangu Yawe waali wapoozele maano ku Baizraeli ni kumona lyemo lyabo, baakontamikile mitue yabo ni kumupupa.

5

Musa ni Haruni ntanzi yakua likolo Farao

¹ Pa kyamba kya kulanda ni masiiko a Baizraeli, Musa ni Haruni baile kumwana Farao nangu, "Yawe Leza wa Baizraeli walanda evi, 'Baleke bantu bane baye bankitile nsikunkulu mu kaseeba.'"

² Farao waalandile nangu, "Eba, ozo Yawe nani wakuti nghunvue lizui lyakue ni kumwitabizia kuti ndekele Baizraeli baye? Ozo Yawe nsimumanine, kabili nsivinda kwitabizia kulekele Baizraeli baye."

³ Musa ni Haruni baalandile evi, "Leza wa Baebrania wakitwana twize kuli wewe. Ale twitabizie tuye lwendo lwa nsiku itatu mu kaseeba, evi tuye tumwelele Yawe Leza wetu ngelelo akeeza kutwipaya na kimina kya malwele ao na bului."

⁴ Inzi likolo wa ku Misri wa-anine Musa ni Haruni nangu, "Ni kiki kimwakeba kufumiizia bantu ku miilo yabo? Bwelele ku miilo yenu."

⁵ Kabili Farao waalandile nangu, "Baba bantu bavula kukila Bamisri, ale kimulimwakebela baba bantu batuuze ni kiki?"

⁶ Bobo bwenka busiku Farao waakuutile bakulu ba Bamisri pamo ni nombozi ya bazia wabaana nangu,

⁷ "Kutula lelo tekuli kupeela bantu bikusi bya kukitilako mabiliki nga vimulimwakita. Baleke baye baikebele bo bene.

⁸ Inzi bakinkizie sie kukita mabiliki ni kukumania mpendua yenka elia pasili kukeefi-apo ata limo, pantu baba bantu ni bananghani. Ni pakako i kibalimukunghemiizia balimukulanda nangu, 'Twitabizie tuye tumwelele Leza wetu ngelelo.'

⁹ Kizie kupeela baba bantu miilo ikolele, evi basulwile ni kulekela kutwilizia twebona twa bufi."

¹⁰ Kupwako, bakulu ba Bamisri pamo ni nombozi ya bazia babaana Baizraeli nangu, "Farao walanda nangu nsikiya namipeela bikusi.

¹¹ Endo mwaye mwiikebele mwe bene koko kumulikuya kubisangila. Inzi mupalile kukita mpendua ya mabiliki nga mumulimwakitila lyonse."

¹² Ni pakako, bantu baasalagheene mu Misri mu kukeba bikusi bya kukitilako mabiliki.

¹³ Banombozi ba bazia baabakonkobeziizie babaana nangu, "Fikilizie mpendua ya mabiliki nga vimwaali mwakita kubalua busiku lutwaali twamipeela bikusi."

¹⁴ Bakulu ba Bamisri baatendekele kuuma banombozi ba bazia ba Baizraeli koku balimukubeepuzia nangu, "Ni kiki kyakilengia lukeele ni lelo tekuti mukumanie mpendua ya mabiliki nga vimwakiba mwabomba ku mambo?"

¹⁵ Ni pakako, banombozi ba bazia ba Baizraeli baile kumupaapaata Farao balanda nangu, "Wakitilaki evi ku fwe babombi bobe?"

¹⁶ Fwefue tetukilimukupeelua bikusi, inzi tulimukwanua tukumanie mpendua ya mabiliki ni kuya twaumua. Keki te kilubo kyetu, inzi ni kilubo kya bantu bobe."

¹⁷ Inzi Farao waalandile nangu, "Mwe bananghani! Kisinka muli bananghani, kabili i kimulimukulandila nangu, 'Twitabizie tuye tumwelele Yawe ngelelo.'

¹⁸ Ni evi vyenka bwele muye mubombe! Tekuli muntu alikumipeela bikusi, inzi mupalile mukumanie mpendua yenka elia ya mabiliki amulimwakita kubalua busiku."

¹⁹ Kupwako, banombozi ba bazia ba Baizraeli baisanga kuba mu bwavia bukata pantu baabaanine nangu, "Tekuli kutuuzia ata kaniini kine temunakumanienke mpendua ya mabiliki amulimwakita kubalua busiku."

²⁰ Lubaafumine ku kipango kyakua Farao, baile kusaakaana ni Musa pamo ni Haruni baali babapembelele panze.

²¹ Kupwako, bamwana Musa ni Haruni nangu, "Yawe amipingule ni kumikanda, pantu mwakitulengia kukendua na Farao ni babombi bakue, kabili mwakilengia batendeke kutwipaya."

Musa wamwitendokela Yawe

²² Musa waile paakale kuli Yawe ni kumwana nangu, "We Yawe, wakitilaki bobu bwavia pa baba bantu bobe? Ale wakintuminaki kono?"

²³ Pantu kutula busiku bunakingila kwa Farao ni kumwana biwanganhane, kuleetele bwavia bukata ku bantu bobé, kabili teukitilepo kantu ka kulanga nangue waakabapusia!"

6

¹ Inzi Yawe waamwanine Musa nangue, "Wewe wakaba kumona vinakaba kumukitila Farao, pantu nakaba kumupatikizia na maka ane kuti akabe kubetabizia kuya. Kisinka Farao wakaba kubakumba mu kyalo kyakue."

Leza wamukuuta Musa paakale

² ♀Kabili Leza waamwanine Musa nangue, "Nene ndi Yawe.

³ Naifyulile kuli Abrahamu, kuli Izaaki ni Yakobo, nga Leza wa Maka onse, inzi nsyaifyulile mu Liina Iya bu Yawe kuli bene.

⁴ Kabili naapingheene nabo ni kubalaya nangue naakabepeela kyalo kya Kanaani, momo mu baali baikeele nga baeni.

⁵ Nene nakyunvua malilo a Baizraeli kukonkana ni vibalimukupatikiziiwa na Bamisri kubomba miilo ya buzia. Ni pakako, nakilangakana kipingo kinaapingheene nabo.

⁶ Kansi ana Baizraeli nangue, 'Nene ndi Yawe, nakaba kumifumia mu mutembo umutwikilue na Bamisri. Nakaba kumifumia mu buzia bubamiteekele, nakaba kubakanda bubi bubi ni kumilubula na maka ane.

⁷ Nakaba kumyalula kuba bantu bane. Nene naakaba Leza wenu, kabili mwaakamana nangue nene i Yawe Leza wenu waamifumiizie mu buzia ku Misri.

⁸ Nene naakamitwala mu kyalo kinaamulaile Abrahamu, ni Izaaki pamo ni Yakobo. Keki kyalo naakamipeela kuti kikabe kyenu, pantu nene ndi Yawe.'

⁹ Ni pakako, Musa waabaanine Baizraeli twebu twaalandile Yawe, inzi bene tebaa-mutwiliziizie pa mulandu wa mutima misa, ni pa mulandu wa buzia bubi bubaaali bateekelue.

¹⁰ Yawe i pakumwana Musa nangue,

¹¹ "Endo umwane Farao likolo wa mu Misri abapeele Baizraeli nsambu ya kufuma mu kyalo kyakue."

¹² Inzi Musa waamwanine Yawe nangue, "Bantu bane tebalimukunghunvua ata kaniini. Ale Farao kuti wanguhunvua syani ne aliwameemeetela?"

¹³ Yawe i pakumwana Musa ni Haruni palua Baizraeli nangue, "Mwane Farao likolo wa ku Misri afumie Baizraeli mu Misri."

Babikolue bakua Musa ni Haruni

¹⁴ Babikolue ba mu mikowa ya Baizraeli meena abo ni aza: Bena Rubeni, libeli wakua Izraeli, meena abo ni aza: Hanoki, ni Palu, ni Hesroni pamo ni Karmi. Baba i ba mu lupua lwakua Rubeni.

¹⁵ Bena Simeoni meena abo ni aza: Yemueli, ni Yamini, ni Ohadu, ni Yakini, ni Zohari pamo ni Sauli mwina mwanakazi Mukanaani. Baba i ba mu lupua lwakua Simeoni.

¹⁶ ♀Bena Lawi ni baba: Gershoni, ni Kohati pamo ni Merari. Lawi waiketele pa kyalo myaka 137.

¹⁷ Bena Gershoni meena abo ni aza: Libni ni Sime, kukonkana ni mikowa yabo.

¹⁸ Bena Kohati meena abo ni aza: Amramu, ni Izhari, ni Hebroni pamo ni Uzieli. Kohati waiketele pa kyalo myaka 133.

¹⁹ Bena Merari meena abo ni aza: Mali ni Musi. Baba i babikolue ba mu lupua lwakua Lawi.

²⁰ Amramu waupile nghina senge Yokebedi, ozo waamuvyaliile Haruni ni Musa. Amramu waiketele pa kyalo myaka 137.

²¹ Bena Izhari meena abo ni aza: Kora, ni Nefegi pamo ni Sikiri.

²² Bena Uzieli meena abo ni aza: Misaeli, ni Elizafani pamo ni Sitiri.

²³ Haruni waupile Eliseba mwina Abinadabu, nkaziize kwa Nasoni. Eliseba waavyele Nadabu, ni Abihu, ni Eleazari pamo ni Itamari.

²⁴ Bena Kora meena abo ni aza: Asiri, ni Elkana, pamo ni Abiasafu. Baba i babikolue ba mu lupua lwakua Kora.

²⁵ Eleazari mwina Haruni waupile mwanakazi umo wa pa baana bakazyana bena Putieli, ni ye waavyele mwana mwalalume liina lyakue Finehasi. Baba bonse i baali babikolue ba mu lupua lwa Balawi.

²⁶ Haruni ni Musa i ba-aninue na Yawe nangue, "Fumie Baizraeli mu kyalo kya Misri bali mu mabumba mabumba."

²⁷ Baba babili, Musa ni Haruni, i baali balanda ni Farao likolo wa ku Misri palua kufumia Baizraeli mu Misri.

Musa ni Haruni bapeelua mulao na Yawe

²⁸ Mu ezio nsiku Yawe lu-aalandile kuli Musa mu kyalo kya Misri,

²⁹ waamwanine nangu, "Nene ndi Yawe. Endo umwane Farao likolo wa ku Misri byonse bindikukwana."

³⁰ Inzi Musa waamukanzile Yawe nangu, "Nene nsivinda kukita evio pantu ndi-nameemeetela. Ale ni kiki kilikulengia Farao kuti antwilizie?"

7

¹ Yawe i lu-aamwanine Musa nangu, "Unvua twebu tundikukwana, nene nakubiika kuba nga Leza ntanzi yakua Farao, ni Haruni alikuba kabika obe.

² Ulikumwana Haruni byonse bindikukwana, ni ye alikumwana Farao etabizie Baizraeli bafume mu kyalo kyakue.

³⁻⁴ *Inzi nakaba kufinia mutima wakua Farao, kabili anzia kine nakaba kukila kukita tupapo twane mu kyalo kya Misri, Farao takaba kumyunvua. Ni pakako, nakaba kulanga maka ane pa kyalo kya Misri ni kufumia bantu bane, Baizraeli, mu Misri na tupapo tukata.

⁵ Musita unakaba kulangisia tupapo twane pa kufumia Baizraeli, Bamisri i pa bakaba kumana nangu nene ndi Yawe."

⁶ Kupwako Musa ni Haruni bakita nga muba-aniinue na Yawe.

⁷ Pa ozo musita ubaalandile ni Farao, Musa waali na myaka 80, ni Haruni waali na myaka 83.

Kabango kakua Haruni

⁸ Kabili Yawe wa-anine Musa ni Haruni nangu,

⁹ "Kine Farao akabe kumyana kukita kapapo ka kusininkizia, ukabe kumwana Haruni akabe kubuula kabango kakue ni kukapooza pansi ntanzi yakua Farao, ni ko kakaba kwaluka kizoka."

¹⁰ Musa ni Haruni i lubaingiile kuli Farao ni kukita nga muba-aniinue na Yawe. Haruni waapoozele kabango kakue pansi ntanzi yakua Farao, ni ntanzi ya babombi bakue, ni ko ka-alukile kizoka.

¹¹ Kupwako, penka papo Farao wakuuta kale bantu bakue ba mulangu ni bandozi pamo ni bhanganga ba mu Misri beze bengile. Ni bo baakitile evio vyenka mu bhanganga bwabo.

¹² Bonse baapoozele tubango twabo pansi, ni to twa-alukile bizoka. Inzi kabango kakua Haruni kaatelekele tubango twabo.

¹³ Anzia kyaali evio, Farao waali watwaliliile sie kufinia mutima, ni ye taabatwiliziize nga mwaalandiile Yawe.

Bimina lyanondo byaponena mu kyalo kya Misri

Kimina kya mambo: Mulopa

¹⁴ Kupwako Yawe wamwana Musa nangu, "Mutima wakua Farao ufinine, ni ye wakaana kwitabizia Baizraeli kuti baye.

¹⁵ Kansi lukeele lukeelekeele, Farao pa-akaba kuya waya ku menda, ukabe kuya kwimana kumbali Mwenzi wa Nile kuti ukabe kusaakaana nakue watweme ni kabango mu minue yobe, kabango kalia kakyaluka kizoka.

¹⁶ Mane ukabe kumwana nangu, 'Yawe Leza wa Baebrania wakintuma kuli wewe kuti ubaleke Baizraeli baye ban'mpupe mu kaseeba. Inzi ni lenu kumo teunaunvua.

¹⁷ * Ni pakako, ulikumwinika nangu Yawe nani. Ndikuuma pa menda a mwenzi na kaka kabango, ni menda onse alikwaluka mulopa.

¹⁸ Masabi ali mu mwenzi alikufua, mwenzi ulikununka, ni Bamisri balikwandua kumina menda a mwenzi.' "

¹⁹ Kabili Yawe waamwanine Musa nangu, "Mwane Haruni nangu, 'Buula kabango kobe ni kuolwela kuboko pa menda a mu Misri: Pa myenzi yabo, ni pa twezi twabo, ni pa biina byabo bya menda, ni pa biziiba byabo byonse bya menda, ni menda alikwaluka mulopa. Ozo mulopa wakaba kuya wali mu kyalo kyonse kya Misri, mu bibaya ni mu ngeso.' "

²⁰ Ni pakako, Musa ni Haruni baakitile nga muba-aniinue na Yawe. Haruni waalendwile kabango ni kuuma pa menda a mwenzi ntanzi yakua Farao ni ntanzi ya babombi bakue. Menda onse a mwenzi a-alukile mulopa.

²¹ Masabi aali mu mwenzi aafwile. Mwenzi waanunkile, ni Bamisri ba-andilue kumina menda a mwenzi. Mulopa waakumeene mu kyalo kyonse kya Misri.

²² Inzi banghanga ba mu Misri ni bo baakitile evio vyenka mu bunganga bwabo. Farao waatwaliliile kufinia mutima, kabili taamutwiliziizie Musa ni Haruni nga mwaalandiile Yawe.

²³ Farao waabweleele ku nghanda yakue pasili kupoozako maano ku bintu byaakitikile. ²⁴ Bamisri bonse i lubaimbile biina hya menda mumbali Mwenzi wa Nile evi bapate menda a kumina pantu ba-andilue kumina menda a ozo mwenzi.

²⁵ Paapitile nsiku kilooba menda a mwenzi ainoonekele na kekio kimina.

8

Kimina kya bubili: Byula

¹ Kabili Yawe waamwanine Musa nangue, "Endo umwane Farao nangue Yawe walanda evi, 'Baleke bantu bane baye, evi bakabe kun'mpupa.

² Kine ulikukaana, ndikukanda kyalo kyobe kyonse na kwizuziamo byula.

³ Mu Mwenzi wa Nile mulikwizula byula, ni byo bilikwingila mu nghanda yobe, ni mu muputule mu-uliwalaala, ni kusela pa bulita bobe, bilikwingila mu nghanda ya kabombi bobe, ni mu kubalua nghanda ya bantu bobe, ni mu bipe biuliwa-apikilamo mikate, ni mu bipe byobe bya kukandilamo bunga.

⁴ Byula bilikusela pali wewe, ni pa bantu bobe, pamo ni pa babombi bobe bonse.' "

⁵ Yawe i lu-aamwanine Musa amwane Haruni nangue, "Olola kuboko kobe ni kabango kobe pa myenzi ni pa twezi, ni pa biziba, evi byula bifume ni kukumana pa kyalo kya Misri."

⁶ Kupwako, Haruni waolwela kuboko kwakue pa menda onse, ni byula byafuma ni kukumana pa kyalo kya Misri.

⁷ Inzi banghanga ni bo mu bunganga bwabo baakitile evio vyenka. Baaleetele byula pa kyalo kya Misri.

⁸ Pa kyamba, Farao waakuutile Musa ni Haruni ni kupaapaata walanda, "Nandileko kuli Yawe afumie byula pali nene ni pa bantu bane, ni ne ndikubaleka Baizraeli baye, evi bakabe kumwelela Yawe ngelelo."

⁹ Musa waamwasukile Farao nangue, "Landa we mwine musita un'mpalile kukupepela wewe ni babombi bobe, ni bantu bobe, evi byula biloviiwe mu nghanda yenu, bisyalilile sie mu mwenzi!"

¹⁰ Farao waamwanine nangue, "Lukele." Musa wa-asukile evi, "Kibe nga muwalandila, evi uye wamanine nangue tekuli unge ali nga Yawe Leza wetu.

¹¹ Byula byakaba kufuma pali wewe, ni mu nghanda yenu, ni pa babombi bobe, ni pa bantu bobe. Inzi byakaba kusalilila sie mu Mwenzi wa Nile."

¹² Kupwako, Musa ni Haruni bafuma ku kipango kyakua Farao, ni Musa wamulilila Yawe amupususie Farao pa mulandu wa kimina kya byula.

¹³ Yawe waakitile mwaapepee Musa. Waipaille byula byaali mu nghanda ni mu misolo pamo ni mu makaba.

¹⁴ Bamisri baatuulikile byula milui milui, ni kyalo kyonse kyaanunkile.

¹⁵ Inzi Farao lu-aamwene nangue bapeemako, kabili waafiniizie mutima wakue ni kukaana kutwilizia kuli Musa ni Haruni nga mwaalandiile Yawe.

Kimina kya butatu: Nda

¹⁶ Yawe i lu-aamwanine Musa nangue, "Mwane Haruni aolole kabango kakue aume pa lufunko, ni lo lwaluke nda mwaya kyalo kya Misri."

¹⁷ Ni pakako, Musa ni Haruni baakitile nga muba-aniinue na Yawe. Haruni lu-aalendwile kuboko ni kuuma pa lufunko, nda yaakupile ku Bamisri ni ku biteekua byabo. Lufunko lonse lwa mu kyalo kya Misri lwa-alukile nda.

¹⁸ Banghanga bakua Farao ni bo mu bunganga bwabo baeziizie kukita evio, inzi lolo lwendo lwene ba-andilue. Ni pakako, nda yaakupile ku bonse, muntu ni nama.

¹⁹ *Banghanga baamwanine Farao nangue, "Maka akua Leza i akita evi." Inzi Farao waafiniizie mutima wakue, kabili taabatwiliziizie nga mwaalandiile Yawe.

Kimina kya buna: Balunzi

¹² Inzi Yawe waafiniizie mutima wakua Farao, ni ye taamutwiliziizie Musa ni Haruni nga mwa-aninue Musa na Yawe.

Kimina kya kilooba: Nvula ya kibue

¹³ Kabili Yawe waamwanine Musa nangu, "Buuka paakili lukeelekeele uye wimane pa ntanzi yakua Farao ni kumwana nangu Yawe Leza wa Baebrania walanda evi, 'Baleke bantu bane baye ban'mpupe.

¹⁴ Kine teukitile evio, lono lwendo nakaba kumikanda bonse. Wewe ni babombi bobé pamo ni bantu bobé. Upalile kumana nangu mu byalo byonse temuli unge ali nga nene.

¹⁵ Pantu evi nga nsisyakukandile pamo ni bantu bobé na kimina, kabili nga teusyalovi-iziwe pa kyalo.

¹⁶ *Inzi n'milekelele kuba bakose pa mulandu wakuti musininkizie vili maka ane, ni Liina lyane limanike mwaya kyalo.

¹⁷ Ni evi nsimwene kiulimukwitantwina pa bantu bane pasili kubaleka baye.

¹⁸ Ni pakako, lukeele pa ono wenka musita nakaba kunokia nvula ikata ya kibue isinanokepo kutula kulengua kwa kyalo kya Misri mpaka lelo.

¹⁹ Kansi lenga wane babombi baye bengizie nama yobe mu nghanda, pamo ni byonse bi-uli nabio mu makaba, pantu kubalua muntu, ni nama ozo wakaba kusangililua ku makaba pasili kusungua mu nghanda, nvula ya kibue yakaba kumunoka ni kumwi-paya.'

²⁰ Mubombi wa pa babombi bakua Farao, ozo waapoozele maano ku keebo kakua Yawe, waingiziizie babombi bakue pamo ni nama yakue mu nghanda.

²¹ Inzi olia asyaapoozele maano ku keebo kakua Yawe, waalekelele babombi bakue ni nama yakue ku makaba.

²² Kabili Yawe waamwanine Musa nangu, "Olola kuboko kobe mu muulu evi nvula ya kibue inokele mu kyalo kyonse kya Misri, pa bantu, ni pa biteekua pamo ni pa bilimbua byonse bya mu makaba."

²³ Musa lu-aolwele kabango kakue mu muulu, Yawe waatumine mitukumo ni nvula ya kibue, ni nkuba yaaponeene pansi. Ni pakako, Yawe waanokiizie nvula ya kibue yakilile kubipa mu kyalo kyonse kya Misri.

²⁴ *Ezio nvula ikata ya kibue yaali yalimo mitukumo ni bimpemipeni, yaali teinanokepo kutula kutendeka kwa ntundu mu kyalo kyonse kya Misri.

²⁵ Ezio nvula ya kibue yaanokele, yainoonene kubalua kantu kaali kali mu makaba a mu kyalo kyonse kya Misri ni bantu pamo ni nama. Ezio nvula yainoonene bilimbua byonse bya mu makaba ni kutyona bimuti byonse.

²⁶ Inga sie mu kyalo kya Goseni kyaali kyalimo Baizraeli, i musyaanokele nvula ya kibue.

²⁷ Pa kyamba, Farao waatumine muntu wa kuya kukuuta Musa ni Haruni. Waabaanine evi, "Lono lwendo naluvia. Yawe ni mulunghami, nene ni bantu bane tuluviizie.

²⁸ Mupaapaate Yawe pantu ezi mitukumo ni nvula ya kibue byakila. Nene ndikumileka muye evi tekuti mutwalilile kwikala mono mu Misri."

²⁹ Musa waamwasukile nangu, "Musita undikufuma mu muzi, ndikupepa namulend-wiliile Yawe maboko ane, mitukumo ni nvula ya kibue bilikupua pakuti winike nangu Yawe i mwine kyalo.

³⁰ Inzi n'manine sie nangu wewe ni babombi bobé kumunakila Yawe Leza tekun-abepo."

³¹ (Kitani ni nghano ya shairi byainoonenue pantu shairi yaali yasyakosele, ni kitani kyasyatotele buluba.

³² Inzi nghano ni binge tebyainoonenue pantu byaali tebinakule.)

³³ Kupwako, Musa wafuma kuli Farao ni kuya kunze ya muzi. Musa lu-aalendwile maboko akue kuli Yawe, mitukumo ni nvula ya kibue byaapwile, nvula teyaatwalilile kabili kunoka.

³⁴ Farao lu-aamwene nangu mitukumo ni nvula ya kibue byapua, waabalile paakale ni kufinia mutima wakue, wene pamo ni babombi bakue.

³⁵ Ni pakako, Farao waafiniizie mutima ni kukaana kubaleka Baizraeli baye baya nga mwaalandiile Yawe kupitila muli Musa.

10

Kimina kya mwanda: Luzie

¹ Yawe i lu-aamwanine Musa nangue, “Endo kuli Farao, pantu nakifinia mutima wakue ni wa babombi bakue pakuti n'mbalangisie tupapo twane pakati kabo,

² evi ukabe wabalondolwela baana bobbe ni benzikulu bobbe bintu binaabakitiile Bamisri nafiitilue ni vinaalangisiizie tupapo twane pakati kabo, ni mwe mwaakamana nangue nene ndi Yawe.”

³ Ni pakako, Musa ni Haruni baile kuli Farao ni kumwana nangue, “Yawe Leza wa Baebrania walanda evi, ‘Eba, waakaba wakaanakaana sie pasili kunakila kuli nene? Baleke bantu bane baye ban'mpupe.

⁴ Kine wakaana kubalekela kuti baye, nakaba kuleeta luzie lukeele mu kyalo kyobe.

⁵ Lolo luzie lwakaba kukupilila kyalo, ni kyo kyakaba kwanda kumoneka. Lolo luzie lwakaba kulia byonse bisyakiinoonua na nvula ya kibue, lwakaba kulia kubalua kantu kali ku kimuti kilikyamena mu makaba enu.

⁶ Lolo luzie lwakaba kwizula mu nghanda yobe ni mu nghanda yonse ya babombi bobbe pamo ni mu nghanda yonse ya bange Bamisri. Kekio kintu tekinamonekepo ku basiinue ni ku babikolue benu kutula busiku bubabambile kwikala mu keki kyalo mpaka lenu.’” Kupwako, Musa wafuma pali Farao ni kuya.

⁷ Babombi bakua Farao baamwipuziizie evi, “Emwe, kubako ozu muntu waakaba watwaliliile sie kuya wali muteo kuli fwefue? Baleke Baizraeli baye bamupupe Yawe Leza wabo. Kubako teumwene nangue kyalo kya Misri kilimukwinoonua?”

⁸ Kupwako, Musa ni Haruni bakuutua kuli Farao ni kubaana nangue, “Kuti mwaya kumupupe Yawe Leza wenu. Inzi nghane, ni bani bakaba kuyako?”

⁹ Musa wa-asukile nangue, “Twakaba kuya na balumendo betu ni bakote, baana betu balalume ni banakazi, mikooko ni mbuzi yetu, pamo ni nghombe yetu, pantu tupalile kumukitila Yawe nsikunkulu.”

¹⁰ Farao waabanine mu kapuni nangue, “Yawe abe pamo nenu kine namilekeela kuya ni lupua lwenu pantu n'mwene mwali na mapange abi.

¹¹ Nakaana! Inzi pantu i mumwalombelanga, kuti mwaya sie bakulunke kumupupa Yawe.” Kupwako, Musa ni Haruni bakumbua pa ntanzi yakua Farao.

¹² Kabili Yawe waamwanine Musa nangue, “Ale olwela kuboko kobe pa kyalo kya Misri, evi luzie lwize pa kyalo kya Misri ni kulia bilimbua byonse bya mu makaba byaasiiluepo na nvula ya kibue.”

¹³ Ni pakako, Musa waolweleele kabango kwakue pa kyalo kya Misri, ni Yawe waabuusiizie mwela wa kufuma ku kabanga, ni o waapuupiile pa kyalo koba konse ni busiku bonse. Musita wa lukeelekeele mwela wa ku kabanga waaleetele luzie.

¹⁴ *Lolo luzie lwaasakukiile kyalo kyonse kya Misri ni kukupa nkendo yonse pantu lwaali lwakilile kuvula. Keki kimina kya luzie lwa ozu musango tekinamonekepo, kabili tekikikamonekapo.

¹⁵ Mu kyalo kyonse kya Misri mwa-alukile nfinzi pantu luzie lwaali lwakupiliile kyalo. Lolo luzie lwaaliile bilimbua byonse pamo ni mazabo onse a ku bimuti byaasyelepo musita waanokele nvula ya kibue. Pa kyalo kyonse kya Misri tepaasyele lyani libisi lya ku kimuti pamo ni bilimbua bya mu makaba.

¹⁶ Kupwako, penka papo Farao wakuuta kale Musa ni Haruni ni kubaana nangue, “Nene nakibala kuli Yawe Leza wenu ni kuli mwemue.

¹⁷ Ni pakako, ngelele sie kibalo kyane lono lwendo ni kumupaapaata Yawe Leza wenu afumie keki kimina kya lufu pali nene.”

¹⁸ Kupwako, Musa wafuma pali Farao ni kuya kumupaapaata Yawe.

¹⁹ Yawe ni ye wa-asukile na kubuusia mwela ukata wa kufuma ku mboosi. Ozo mwela waululwile luzie lonse ni kulutwala ku Lyezi lya Kasi. Tekwaali luzie lwaasyele mu kyalo kya Misri.

²⁰ Inzi Yawe waafiniizie paakale mutima wakua Farao. Ni pakako, waakeene kubalekeela Baizraeli kuti baye.

Kimina kya fundi: Nfinzi

²¹ Kabili Yawe waamwanine Musa nangue, “Olwela kuboko kobe mwiulu, evi kwaluke nfinzi itikeeme pa kyalo kya Misri, nfinzi ya kuvinda kupaapaatua ni kunvwika.”

²² *Ni pakako, Musa waolweleele kuboko kwakue mwiulu. Ni nfinzi itikeeme yaapwile nsiku itatu yakupiliile kyalo kyonse kya Misri.

²³ Nsiku yonse itatu Bamisri ba-andilue kumonana, kabili ba-andilue kuteluluka ponse pa baali. Inzi kisue kyaali kyali sie koko kwaali kwaikeele Baizraeli.

²⁴ Pa mpeleezio Farao waamukuutile Musa ni kumwana nangu, "Endo mumupupe Yawe. Banakazi ni baana benu kuti mwabatwama, inzi tekutwame mikooko, ni mbuzi pamo ni nghombe."

²⁵ Inzi Musa waalandile evi, "Wewe upalile kutupeela nsambu ya kutwama nama ya bupe bwa ngelelo ya kumuziziizia Yawe Leza wetu."

²⁶ Fwefue tupalile kuya ni biteekua byetu. Tekuli lubondo lulikusyala pano, pantu pa bebi biteekua i patupalile kufumia nama wa kwelela Yawe Leza wetu, kabili tetumanine kine ni nama wapipo utwaya tumwelele patuya kufika kolia."

²⁷ Inzi Yawe waafiniizie mutima wakua Farao mpaka wakaana kubaleka Baizraeli kuti baye.

²⁸ Farao waamusasiliile Musa wamwana nangu, "Fuma papa! Endo waya. Tekuti nkakumone kabili, pantu busiku buwaakamona lukebu lwane, waakafua!"

²⁹ Musa waamwasukile nangu, "Walanda kisinka. Nene nsikikaba kumona lukebu lobe."

11

Musa watubula palua kufua kwa mabeli

¹ Yawe waamwanine Musa nangu, "Kwasyala kimina kimo kinakaba kumuleetela Farao pamo ni bekazi ba mu Misri, mane pa kyamba akabe kumiitabizia kuya ni kumikumbilila sie lonse kufuma pano."

² Ale endo ubaane Baizraeli bonse, balalume ni banakazi, baye balombe bifwanizio bya mutofue, ni bya oro ku Bamisri babapalameene nabo."

³ Yawe waalengiizie Baizraeli kutonua na Bamisri. Musa ni ye waali wakindamiisie pa babombi bakua Farao, ni pa bantu bonse ba mu kyalo kya Misri.

⁴ Ni pakako, Musa waamwanine Farao nangu, "Yawe walanda evi, 'Lelo pakati busiku ndikwiza kupita mu kyalo kyonse kya Misri."

⁵ Musita undikwiza kupita, kubalua libeli ali mu Misri alikufua, kubambila pa libeli obe wa kukupyana pa kitebe kya bukolo, mpaka ku libeli wakua mwanakazi muzia aliwapela nghano. Mabeli onse a biteekua ni o alikufua.

⁶ Mu kyalo kyonse kya Misri mwakaba kuya mwali malilo akata asinaunvwikemo ni asikikonvwikamo.

⁷ Inzi ku Baizraeli tekukaba kunvwika lizui lya kabua ka kuboza Baizraeli, ni ka kuboza nama. Papo i pa mwakaba kwinka Yawe vi-abiiikile bupusano pakati ka Bamisri ni Baizraeli.

⁸ Babombi bobe bonse bakaba kwiza kun'mpaapaata kuti nfume ni bantu bane, ni ne nakaba kufuma." Kupwako, Musa wafuma pali Farao ni kuya wakilile kufitua.

⁹ Yawe waamwanine Musa nangu, "Farao wakaba kukaana. Ni pakako, tupapo twane twakaba kutwalilila kukitika mu kyalo kya Misri."

¹⁰ Musa ni Haruni baakitile toto tupapo tonse ntanzi yakua Farao. Inzi Yawe waafiniizie mutima wakua Farao. Farao ni ye waakeene kwitabizia Baizraeli kufuma mu kyalo kyakue.

12

Pasaka

¹ *Baizraeli lubaali bakili mu kyalo kya Misri, Yawe waamwanine Musa ni Haruni nangu,

² "Ono mwezi waya wali mwezi wa mambo pa myezi kuli mwemue, i kulanda nangu mwezi wa mambo wa mwaka kuli mwemue.

³ Ane libumba lyonse lya Baizraeli nangu pa busiku bwa lyanondo bwa ono mwezi, kubalua lupua lukabe kusaakula musoka umo wa mukooko ao wa mbuzi kukonkana ni bwingi bwa bantu ba mu lupua lwakue.

⁴ Kine bantu ba mu lolo lupua baisanga bakeepele, bapalile kwilunda na lunge lupua lwa bantu bakeepele babapalameene nabo, kusyali kukasana nama ubalikuvinda kulia ni kupua.

⁵ Ozo musoka wa mukooko tekuti aye walemeene. Apalile aye wali mpanga wa mwaka umo. Mukabe kubuula pa mikooko ao pa mbuzi.

⁶ Ozo nama mukabe kumusunga mpaka busiku bwa lyanondo ni buna ya ozo wenka mwezi. Kubalua lupua lwa mu Baizraeli lwakaba kusinza nama wabo musita wa kyungulo.

⁷ Bakabuule mulopa ni ku-usuba ku miilimiili ibili ya mumbali mulyango, ni ku bulato bwa pa muulu ku ezio nghanda ya kuliilamo munani wa ozo nama.

⁸ Mu bobo bwenka busiku musita wa busiku, bakabe kwapika bipusa bya ozo nama ni kulia busikunke, bakabe kuliila na kolo pamo ni mukate usiliko ntutumusi.

⁹ Tekuti mukabe kulia minofu ibisi ao ifulumiziwe, mupalile sie kwapika byonse, mutue, ni myendo pamo ni bya munda.

¹⁰ Tekuti mukabe kusiapo bya kulia lukeele. Inzi kine bikabe kusyalapo mpaka lukeelekeele, mukabe kubizizia.

¹¹ Mafunde a kukonka pa kulia bebio bilio ni aza: Mukabe kuya mwaisapile, mwaikakile misipi mu bitungu byenu, mwavwele ni nkwabilo yenu ku makasa, mwakwete ni tubango mu minue yenu. Kusyali kulia lubilolubilo. Ezi i yaakaba Pasaka imwaakaba mwankitila nsikunkulu.

¹² "Bobo busiku musita wa busiku, nakaba kupita mu kyalo kyonse kya Misri ni kwipaya mabeli onse alalume a bantu ni a nama. Kabili nakaba kukanda baleza bonse ba mu Misri, pantu nene ndi Yawe.

¹³ Mulopa i wakaba kuya wali kalangi kuli mwemue ka kulanga nghanda imwakaba kuya mwalimo. Musita unakaba kumona mulopa, nakaba kupita peulu pasili kumi-inoono lunakaba kuya nakanda kyalo kya Misri.

¹⁴ "Bobu busiku bupalile bukabe bwalangulukua na nvyalo ya ku ntanzi, kabili bukabe bwali busiku bwa nsikunkulu yakua Yawe kubalua mwaka." Leli i lifunde lya kubalua nsita.

Nsikunkulu ya mukate usiliko ntutumusi

¹⁵ Yawe waalandile nangue, "Mu nsiku kilooba mwemue mwakaba kuya mwalia mikate isiliko ntutumusi. Busiku bwa mambo bwa mu ezio nsiku kilooba ya nsikunkulu, mukabe kufumia ntutumusi yonse ili mu nghanda yenu. Onse wakaba kulia mukate uliko ntutumusi mu ezio nsiku kilooba ya nsikunkulu, wakaba kufumiiwa mu libumba lya Baizraeli.

¹⁶ Pa busiku bwa mambo bwa nsikunkulu, kabili ni pa busiku bwa kilooba, bantu bonse bapalile kusunga busiku bwa kulonghana kuzuuke. Mu ezio nsiku tekukaba mwilo waakaba wabombua, inga sie mwilo wa kuteania bilio bya kulia kubalua muntu.

¹⁷ Mukasunge bobo busiku bwa nsikunkulu ya mikate isiliko ntutumusi, evi mukabe mwalanguluka busiku bunaamifumiize mwe mabumba a Baizraeli mu kyalo kya Misri. Ezio nsikunkulu ipalile kusungua na nvyalo ya ku ntanzi kuba lifunde lya muyayaya.

¹⁸ Pa busiku bwa lyanondo ni ina ya mwezi wa mambo musita wa kyungulo, i pamwaakaba mwatendekela kulia mikate isiliko ntutumusi mpaka kyungulo kya nsiku 21 ya ozo wenka mwezi wa mambo.

¹⁹ Mu ezio nsiku kilooba, tekuti kukabe muntu waakaba ni ntutumusi mu nghanda yakue. Ni pakako, nanyana nangue kubalua muntu waakalia mukate ututumukile, anzia akaba wali mweni ao avyalilue mu kyalo, waakafumiiwa mu libumba lya Baizraeli.

²⁰ Mu ezio nsiku kilooba tekuti mukabe mwaliama kintu kiliko ntutumusi. Konse ku mwaakaba mwaiketele mukabe mwalia sie mukate usiliko ntutumusi."

Pasaka ya mambo

²¹ Musa i lu-aakuutile masiiko onse a Baizraeli ni kubaana nangue, "Endo musaakule musoka wa mukooko ao wa mbuzi wa pa bisepe byenu mu kubalua lupua, evi musinze ni kukita nsikunkulu ya Pasaka kubalua muntu ni lupua lwakue.

²² Muye mubuule misambo ya hisopo, mutubie mu mulopa uli mu kibakuli ni kusuba ku bulato bwa pa muulu, ni ku miilimiili ibili ya mu milyango ya nghanda yenu. Busiku bonse mpaka lukeelekeele tekuti kuye kwali muntu wakufuma mu nghanda,

²³ *pantu Yawe alikupita mu kyalo kyonse walimukwipaya Bamsiri. Inzi musita u-alikumona mulopa ku bulato bwa pa muulu ni ku miilimiili, alikupita peulu, kabili tavinda kwitabiziza malaika ngipaani kwingila mu nghanda yenu ni kumiipaya.

²⁴ Mwemue pamo ni baana benu bonse, mupalile kulanguluka ni kunakila leli lifunde muyayaya.

²⁵ Musita umwaakengila mu kekio kyalo kimwaakapeelua na Yawe nga vi-aamilaile, mupalile mukabe mwatwalilile kukita musango wa ezi mbeela.

²⁶ Kine baana benu bakamiipuzie ndubulwilo ya keki kimulimukukita,

²⁷ mukaba-asuke evi, 'Ezi i ngelelo ya Pasaka yakua Yawe lu-aapitile peulu nghanda ya Baizraeli mu kyalo kya Misri ni kutupususia fwefue lu-aali walimukwipaya Bamsiri.' "

Musa lu-aapwile kulanda, Baizraeli baakontamikile mitue ni kumupupa Yawe.

²⁸ Kupwako, Baizraeli bakita nga muba-aniinue na Musa ni Haruni kukonkana ni mulao wakua Yawe.

Busanzo bwa Iyanondo: Mabeli alalume a Bamisri aipawa

²⁹ *Lubwaali bwasyali pakati busiku Yawe waipaile mabeli onse alalume a mu kyalo kya Misri, kubambila ku mwana libeli mwalalume wakua Farao waali wapaile kumupyana se pa kitebe kyakue kya bukolo, mpaka ku mwana mwalalume libeli wakua muntu waali wakakilue mu buloko, pamo ni ku mabeli onse a biteekua.

³⁰ Farao ni babombi bakue pamo ni Bamisri baabuukile musita wa busiku, ni mizowa ikata yaunvwikile mwaya kyalo kyonse kya Misri pantu tekwaali nghanda yaasyele pasili kufwamo muntu.

³¹ Farao i lu-aakuutile Musa ni Haruni busikunke ni kubaana nangu, "Mwemue pamo ni Baizraeli fume mu bantu bane muye mumupupe Yawe nga mumwakilandila.

³² Twame bisepe byenu bya mikooko ni bya nghombe muye nga vimwakilanda. Ni nene muye mun'mpepeleko Leza an'mpaale."

³³ Bamisri baapimpiliziizie Baizraeli balenge bafume mu kyalo ni kubaana nangu, "Kine temufumine, fwe Bamisri tulikufua bonse."

³⁴ Baizraeli baatweme bunga bwa mikate bwaali bwakandiilue mu bipe lubwaali tebunaabiikueko ntutumusi. Baakakile mu ngubo yabo ni kupinga pa nkombe.

³⁵ *Baizraeli baakitile nga mwaalandiile Musa. Baalombele bifwanizio bya mutofue ni bya oro pamo ni ngubo ku Bamisri.

³⁶ Yawe waalengizie Baizraeli kutonua na Bamisri. Baizraeli baapeelue kubalua kantu kabaalombele. Evio i vibaatweme bunonsi bwa Bamisri.

Baizraeli bafuma ku Misri

³⁷ Baizraeli baafumine paakili ku Ramese ni kuya lwa pansi mpaka ku Sukoti. Mpendua yabo yaali mupepi bantu 600,000 pasili kupendako banakazi ni baana.

³⁸ Kwaali ni Bazima baisanziizepo ni kuya nabo, pamo ni bisepe bya mbuzi, ni bya mikooko ni nghombe.

³⁹ Kukonkana ni vibaafumine lubilo lubilo mu Misri, ba-andilue kuteania mpao ya mu nzila. Ni pakako, ba-apikile mikate isiliko ntutumusi ya bunga bwali bwakandiilue bubaafumine nabo mu Misri.

⁴⁰ * Baizraeli baikeele mu kyalo kya Misri myaka 430.

⁴¹ Ku mpeleezo ya mwaka wa 430, mu bobo bwenka busiku, mabumba a mikowa yonse ya bantu bakua Yawe aafumine mu kyalo kya Misri.

⁴² Bobo busiku musita wa busiku Yawe waapungile pa mulandu wa kufumia Baizraeli mu kyalo kya Misri. Ni pakako, bobo busiku bwapungile Yawe bupalile kuya bwalangu-lukua kubalua mwaka na nvyalo ya Baizraeli ni kuya bapunga mu kumukindika Yawe.

Mafunde palua Pasaka

⁴³ Yawe waamwanine Musa ni Haruni nangu, "Mafunde palua Pasaka ni aza: Kubalua mweni tapalile kuliako bilio bya Pasaka.

⁴⁴ Kubalua muzia asitilue na nfolanga kine wateetua yando, apalile kuliako bilio bya Pasaka.

⁴⁵ Inzi mweni ni kubalua mubombi aliwasaziwa tapalile kuliako bilio bya Pasaka.

⁴⁶ *Kubalua mwana mukooko wa Pasaka apalile luliilua sie mu nghanda imo. Temupalile kutwama minofu kufuma mu ezio nghanda. Kabili temupalile kutyona kikuza kya ku ozo nama.

⁴⁷ Libumba lyonse lya Baizraeli lipalile kuya lyakita ezio nsikunkulu ya Pasaka.

⁴⁸ Kubalua mweni ali pakati kenu kine watona kwampana nenu ku nsikunkulu ya Pasaka mu kumukindika Yawe, balalume bonse ba mu lupua lwakue bapalile kuteetuanke yando, mane bapalame ku ezio nsikunkulu. Ni ozo muntu alikupendua kuba nga muntu avyaliilue mu kekio kyalo. Ni ye alikuba ni nsambu ya kuliako. Inzi olia asiteetelue yando tapalile kuliako bilio bya Pasaka.

⁴⁹ Ozo wenka muzilo i waakaba wali ku Muizraeli avyaliilue mu kyalo ni ku mweni ekeele pakati kenu."

⁵⁰ Baizraeli bonse baakitile nga mwa-aniinue Musa ni Haruni na Yawe.

⁵¹ Ni mu bobo bwenka busiku, Yawe waafumiizie Baizraeli mabumba mabumba mu kyalo kya Misri.

* 12:29 12:29: Kuf 4.22-31

* 12:35 12:35: Kuf 3.21-22

* 12:40 12:40: Kut 15.13; Bag 3.17

* 12:46 12:46: Mpe

9.12; Yoa 19.36

13

Kuzuukiwa kwa mabeli

¹ Yawe waamwanine Musa nangu,

² ✠ "Ale nzuukiizie kubalua mwana mwalalume wa mambo. Libeli mwalalume wa Baizraeli, pamo ni wa nama, waakaba wane."

Nsikunkulu ya mukate usiliko ntutumusi

³ Musa wa-anine bantu nangu, "Mukabe mwalanguluka lyonse bono busiku bumwafu-miiwa mu buzia bumwaali mwatekelue mu Misri, pantu Yawe wamifumiamo na maka a kuboko kwakue. Mu bobu busiku tekuti mukabe mwaliamo mukate uliko ntutumusi.

⁴ Mwemue mwafuma lelo mu keno kyalo kya Misri kuntendeko ya mwezi wa Abibu.

⁵ Musita umwaakafikiwa na Yawe mu kyalo kya Bakanaani, ni kya Bahiti, ni kya Ba-amori, ni kya Bahivi, pamo ni kya Bayebusi, kyalo kyaalailue basinue nangu waakampeela, kyalo kiizuzimo mabeele ni kapelo, mupalile mukabe mwakita ezi nsikunkulu kubalua mwaka mu ono wenka mwezi wa mambo.

⁶ Mu nsiku kilooba mwaakaba mwalia mikate isiliko ntutumusi, ni mu busiku bwa kilooba mwaakaba mwakitamo nsikunkulu ya kumukindika Yawe.

⁷ Mu ezio nsiku kilooba mwaakaba mwalia mikate isiliko ntutumusi, pakati kenu tekuti pakabe kintu kiliko ntutumusi, ni mu mipaka ya kyalo kyenu tekuti mukamoneke ntutumusi.

⁸ Pa busiku bwa kilooba mupalile kulondolwela baana benu nangu, 'Tulimukukita nsikunkulu pa mulandu wa belia byaatukitiile Yawe lu-aatufumiizie mu kyalo kya Misri.'

⁹ Ezio nsikunkulu ya kubalua mwaka ikabe kalangi kuli mwemue ka kulangulukilako, nga kamanino kali ku kuboko kwenu ao pa mpala yenu, ikabe yamilangulusia kutwalilila kusambilila mizilo yakua Yawe, pantu Yawe waamifumiizie mu Misri na maka a kuboko kwakue.

¹⁰ Ni pakako, sunge leli lifunde lya ezi nsikunkulu pa musita utantikilue kubalua mwaka.

Bulondolozu palua bavyalua ba mambo

¹¹ "Yawe pa-akaba kumifikia mu kyalo kya Bakanaani ni kumipeela kekio kyalo nga vi-aalapile basiinue ni mwe benka,

¹² ✠ mupalile kumipeela Yawe kubalua mwana mwalalume libeli, ni kubalua nama ndume libeli wa pa biteekua byenu pantu byonse ni bunonsi bwakue.

¹³ Kubalua punda ndume libeli mwaakamulubula na musoka wa mukooko, inzi kine temukamulubula, mwaakatyona mukosi wakue. Ni kubalua libeli mwalalume wa muntu mu baana benu mwaakamulubula.

¹⁴ Mu nsiku ilimukwiza baana benu pa bakaba kumiipuzia nangu kitulitwakitila evi ni kiki? Mukabaasuke evi, 'Tulimukita evi pantu Yawe waatufumiizie mu Misri, mu nghanda ya buzia, na maka akue.

¹⁵ Farao lu-aakeene kutwitabizia kuya, Yawe waipaile mabeli onse alalume a bantu ni a nama mu kyalo kya Misri. Ni pakako, i kitulitwamwelela Yawe kubalua libeli ndume wa nama, inzi mabeli alalume a mu baana betu tuli twa-alubula.

¹⁶ Leli lifunde mwaakaba mwalilanguluka nga kamanino kali ku kuboko kwenu ao pa mpala yenu. Byaakaba byatulangulusia Yawe vi-aatufumiizie mu Misri na buvinde bwa kuboko kwakue."

Lipumpu lya lilezi ni lipumpu lya mulilo

¹⁷ Farao lu-aitabiizie bantu kuya, Leza taabalombwele kuti baye bapite mu kyalo kya Bafilistini anzia kine i yaali nzila iipipiisie. Leza waalandile nangu, "Kine baba bantu basakulua, kuti ba-alulula malanga abo ni kubwelela ku Misri."

¹⁸ Inzi Leza waazyungulusiize bantu mu nzila ipitile ku kaseeba yalungi ku Lyezi lya Kasi.* Baizraeli i kibaafumiine ku Misri bali mabumba mabumba nga balukale balimukuya ku bului.

¹⁹ ✠ Musa waile watweme bikuza byakua Yusufu, nga mwa-aniinue Baizraeli na Yusufu kuti balape ni kukita. Yusufu waalandile evi, "Leza pa-akaba kumipususia, mukatwame ni bikuza byane pa kufuma pa eno nkendo."

²⁰ Baizraeli lubaafumine ku Sukoti, baakuulile mitanda ku Etamu mumbali kaseeba.

✠ 13:2 13.2: Mpe 3.13; Lk 2.23 ✠ 13:12 13.12: Kuf 34.19-20; Lk 2.23 * 13:18 13.18 Lyezi lya Kasi: (Mu Kiebrania i kulanda nangu "Lyezi lya Matete.") ✠ 13:19 13.19: Kut 50.25; Yos 24.32

²¹ Musita wa koba Yawe waali waya wabatangiliile mu lilezi lyaali nga lipumpu pakuti abalangisie nzila, ni musita wa busiku waali waya wabatangiliile mu mulilo waali nga lipumpu pakuti abasanikile, evi baye baendele busiku ni koba.

²² Ni Yawe taafumiiziepo lipumpu lya lilezi musita wa koba, ni lipumpu lya mulilo musita wa busiku pa nkendo yakue ntanzi ya bantu.

14

Kwabuka Lyezi lya Kasi

¹ Yawe i lu-aamwanine Musa nangue,

² “Baane Baizraeli babwele baye bakuule mitanda ku ntanzi ya Pi-Hahiroti, pa bukata bwa Migidoli ni lyezi, pepi ni Bali-Sefoni mumbali lyezi.

³ Farao wakaba kulangakana nangue Baizraeli bakilinghaniwa na kaseeba, ni kwandua kufuma mu kyalo.

⁴ Nene nakaba kufinia paakale mutima wakua Farao, ni ye wakaba kumikonka. Inzi nakaba kuipeela mukinzi na kuuma Farao ni libumba lyakue lyonse. Ni Bamisri bonse baakeenika nangue nene ndi Yawe.” Ni pakako, Baizraeli baakuulile mitanda ni kutuuzia nga muba-aniinue.

⁵ Farao lu-aabwililue nangue Baizraeli babutuka, wene pamo ni babombi bakue balulwile malanga abo bai-ipuzia nangue, “Ati emue! Twakitapoki pa kulekelela Baizraeli baye tekuti batubombe!”

⁶ Ni pakako, Farao waateaniiziwiwe tyakala yakue ya bului ni kuya pamo ni balukale bakue.

⁷ Waatweme matyakala 600 awamiisie mu Misri. Kubalua tyakala mwaali mwali mukulu ni balukale besapiile.

⁸ Yawe waafiniizie mutima wakua Farao likolo wa ku Misri. Ni pakako Farao waile wabakonkele Baizraeli baali baya bapamine.

⁹ Bamisri ni bafarasi babo bonse pamo ni matyakala onse akua Farao, ni baseli ba pa farasi pamo ni balukale, baile babakonkele pa kyamba mpaka baya kubasanga ku mitanda lya kumbali lyezi ku ntanzi ya Pi-Hahiroti pepi ni Bali-Sefoni.

¹⁰ Baizraeli lubaikubukile ni kumona Farao walimukwiza wabakonkele pamo ni balukale bakue, baunvwile mwezo ukata. Kupwako, batendeka kumulilila Yawe.

¹¹ Baamwanine Musa nangue, “Ewe, ni pa mulandu wa kubulua bilibu mu Misri i kiwakutufumiiziamo evi twize tufwile mu kaseeba? Ni kiki kyakikulengia utufumie mu Misri?”

¹² Lolia lutwakiba twakili mu Misri tetwakikwana nangue tuleke fwe bene tubombele Bamisri? Pantu kuti kyawama kubombela Bamisri kukila kufwila mu kaseeba.”

¹³ Inzi Musa waabaanine nangue, “Tekutiine! Sipe sie, ni mwe mulikumona Yawe vialikumipususia bono bukiile, pantu baba Bamisri bamumwene lelo temukikabamona kabili.

¹⁴ Teekamane sie Yawe mwine alikumilwila.”

¹⁵ Yawe i lu-aamwanine Musa nangue, “Ulimukundililaki? Baane Baizraeli baye baya.

¹⁶ Ni we lendula kabango kobe, uolwele kuboko kobe pa lyezi ni kulikasanina, evi Baizraeli bapite mu lyezi pa musili uume.

¹⁷ Nene ndikufinia mitima ya Bamisri, ni bo balikwiza bamikonkele. Nene ndikuipeela mukinzi na kuuma Farao ni libumba lyakue lyonse, ni matyakala akue pamo ni baseli bakue ba pa farasi.

¹⁸ Bamisri bonse balikwinika nangue nene ndi Yawe musita undikuipeela mukinzi na kuuma Farao ni matyakala akue pamo ni baseli bakue ba pa farasi.”

¹⁹ Ni pakako, malaika wakua Leza waali watangiliile libumba lya Baizraeli, waabweleele ku kyamba kyabo, ni lilezi lyaali lyali nga lipumpu lyaafumine ku ntanzi ni kuya kwimana ku kyamba kyabo.

²⁰ Lilezi lyaile kwimana pa bukata bwa libumba lya Bamisri ni Baizraeli. Lelio lilezi lyaaleetele nfinzi ku lubali lwa Bamisri, ni kuleeta kisue ku lubali lwa Baizraeli. Ni pakako, tekwaali libumba lyaapalamiine liinakue.

²¹ Kabili Musa waolwele kuboko kwakue pa lyezi, ni Yawe waatintile lyezi na mwela wa maka kufuma ku kabanga busiku bonse. Menda aakanikile, ni palia paali menda paumine.

²² *Baizraeli baile mu lyezi pa musili uume. Menda aimeene nga kibumba kuso ni kulio pa mulandu wabo.

²³ Bamisri baakonkelemo, baingila mu lyezi ni farasi yonse yakua Farao, ni matyakala akue onse, pamo ni baseli bakue ba pa farasi.

²⁴ Inzi lubwaali bwasyakia, Yawe mu lipumpu lya mulilo ni lya lilezi, waakentele pansa pa libumba lya Bamisri ni kubavulungiania.

²⁵ Waafumiizie mipeto ku matyakala abo mpaka a-andua ni kwenda. Ni Bamisri baalandile evi, "Emwe, tumubutuke Izraeli, pantu Yawe alimukubalwila."

²⁶ Baizraeli bonse lubaafikile ku bunge bwala, Yawe waamwanine Musa nangu, "Ale olwela kuboko kobe paakale pa lyezi, evi menda abwele ni kubakupa Bamisri pamo ni matyakala abo, ni baseli ba farasi yabo."

²⁷ Ni kiine musita wa lukeelekele paakili, Musa waolwelele kuboko kwakue pa lyezi, lyezi lyaabwelele na maka. Bamisri baeziizie kubutuka, inzi Yawe waabakupiliile mu lyezi.

²⁸ Menda i lu-abwelele ni kukupilila matyakala a bului, ni baseli ba pa farasi pamo ni libumba lyonse lyakua Farao lyaali lyakonkele Baizraeli mu lyezi. Pakati kabo tepaali muntu waapusukile.

²⁹ Inzi Baizraeli bene baile baenda mu lyezi pa musili uume, ni azo menda aali ali kibumba ku kuboko kwabo kwa kulio ni kwa kuso.

³⁰ Evi Yawe i vi-aapususiize Baizraeli boba busiku mu maboko a Bamisri. Baizraeli baamwene Bamisri bafwile mumbali lyezi.

³¹ Baizraeli lubaamwene maka akata akua Yawe pa Bamisri, baamukindikile Yawe. Baamuketekelele Yawe pamo ni Musa mubombi wakue.

15

Lwimbo lwakua Musa

¹ *Musa ni Baizraeli i lubaamwimbiile Yawe lwimbo balanda nangu, "Ndikumwimbila Yawe pa mulandu wa bwanzio bwakue bwa bulumba, farasi ni museli bakipoozua mu lyezi.

² *Yawe i maka ane ni lwimbo lwane, wene i bwanzio bwane.

Wene i Leza wane, ni ne ndikumutasia, wene i Leza wakua tawe, ni ne ndikumulumba.

³ Yawe i kalwisia wa bului. Yawe i Liina lyakue.

⁴ "Wene wakipooza matyakala akua Farao ni libumba lyakue mu lyezi. Babiloolo bakue baswapiilue bakitibiziwa mu lyezi lya Kasi.

⁵ Buziba bwakibakupilila. Bakitibiziwa mu buziba nga libue.

⁶ "Kuboko kobe kwa kulio we Yawe, ni kwa buvinde ni maka. Kuboko kobe kwa kulio we Yawe, kulikwasansa balwani.

⁷ Ku bwingi bwa maka obe, balwani bakiponiiziwa pansa. Kikonko kyobe kyakibafita nga makapa omine.

⁸ Na mupuze wa mu myona yobe, menda akiseziwa. Mabimbi akiimana nga kibumba.

Buziba bwakikwatana mu mutima wa lyezi.

⁹ Mulwani waitantamwine walanda, 'Ndikubakonka ni kubakwata. Ndikubapoka bunonsi bwabo, ndikububombia muntoneene.

Ndikwisumba kipanga kyane, kuboko kwane kulikubalovia.'

¹⁰ Inzi wewe wakipuza na mupuze obe, ni lyezi lyakibakupilila. Bakitibila nga libue mu menda engi.

¹¹ "We Yawe, pa baleza bonse nani ali nga wewe? Nani ali nga wewe mu bulumba ni buzuuke? Nani aliwatiinia mu kutasiwa kwakue lu-aliwakita tupapo?

¹² Wewe wakyolola kuboko kobe kwa kulio, ni kyalo kyakiteleka balwani betu.

¹³ Wewe na ntono yobe isili na mpeleezio, wakilombola bantu bawakilubula, wewe na maka obe, wakibalombola kuya mu kifuka kyobe kizuuke.

¹⁴ Ntundu yakyunvua ni kitutuma.

- Bafilistini bakilwala na mwezo.
¹⁵ Bakulu ba ku Edomu bakitooboka.
 Bakindami ba ku Moabu bakikwaka.
 Bakanaani bonse bakiswapulukua.
¹⁶ Lubebue ni mwezo byakiba pali bene.
 Na maka a kuboko kobe,
 bakiikala tondolo nga libue.
 Mpaka musita wakyabuka bantu bobe we Yawe,
 bantu bobe bawaalubwile mu buzia.
¹⁷ Wakaba kubengizia ni kubalimba mu lupili lwa bupyani bobe,
 pa nkendo i waiteaniiziizie we Yawe kuba pa kwikala pobe,
 pa kifuka kizuuke kiwaimikiile we mwine na kuboko kobe.
¹⁸ We Yawe, kuteeka kobe ni kwa muyayaya ni muyayaya."

Lwimbo lwakua Miriamu

- ¹⁹ Farasi yakua Farao likolo wa ku Misri ni matyakala akue, ni baseli ba pa farasi lubaingiile mu lyezi pa musili uume, Yawe waabweziizie menda a lyezi pali bene. Inzi Baizraeli baendele baendele pa musili uume mu lyezi.
²⁰ Ni pakako, kabika Miriamu, nkaziize kwa Haruni, waabuulile nghoma yakue, ni banakazi bonse baile bamukonkele balimukomba nghoma koku balimukukinda.
²¹ Miriamu waabalombwele mukwimba nangu,
 "Mwimbile Yawe pantu wa-anzia na bulumba.
 Farasi ni amuselelepo bapoozua mu lyezi."

Menda alulile

- ²² Musa i lu-aalombwele Baizraeli kufuma ku Lyezi lya Kasi mpaka kuya kulapukila mu kaseeba ka Shuri. Baendele lwendo lwa nsiku itatu mu kaseeba pasili kumona menda.
²³ Lubaafikile pa kalambe ka Mara,* ba-andilue kumina menda a pa ezio nkendo pantu aali alulile. Ni pakako, pa ezio nkendo i kipainikiilue Mara.
²⁴ Bantu baamwitendokele Musa balimukumwipuzia nangu, "Tulikuminaki?"
²⁵ Musa i lu-aamuliliile Yawe kuti abakwasie, ni Yawe waamulangisiizie kaputu ka kamuti. Musa waakapoozele pa menda, ni menda awama.
 Papo pa Mara, Yawe i pa-aabapeele Baizraeli mizilo ni mafunde pamo ni kubeezia amone kine kuti bamuketekela.
²⁶ Waalandile evi, "Kine mulikunvua lizui lyakua Yawe Leza wenu mwapoozeleko ni maano, ni kukita biweme pa menso akue, ni kufikilizia milao yakue, pamo ni kusunga mafunde akue onse, nene nsikamikanda na kumilwalika malwele onse analwalikile Bamisri pantu nene ndi Yawe aliwamikosia."
²⁷ Pa kyamba kya kufuma pa Mara, Baizraeli baile kufika ku Elimu, koko kwaali tusulo lyanondo ni tubili twa menda ni bimuti 70 bya bikoma. Koko i kubaakuulile mitanda yabo pepi ni menda.

16

Maana ni nkware

- ¹ Pa busiku bwa lyanondo ni isaano bwa mwezi wa bubili pa kyamba kya kufuma ku Misri, libumba lyonse lya Baizraeli lyaafumine ku Elimu ni kuya kufika ku kaseeba ka Sini kali pa bukata bwa Elimu ni Sinai.
² Lubaafikile mu kaseeba, baabambile kumwitendookela Musa ni Haruni balanda nangu,
³ "Kansi Yawe nga waatwipaile sie mu kyalo kya Misri, koko kutwaali twaakeele twazyungulukiile mipika iizuzimo minofu ya nama, ni kulia bilio byonse bitwatonene kulia. Inzi evi mwakituleeta kono kufuma Misri kuti mwize mutwipaye na nzala mono mu kaseeba."
⁴ *Yawe i lu-aamwanine Musa nangu, "Unvua, nakaba kuya nabanokiizia bilio kufuma mwiulu, evi kubalua busiku bantu bakabe kuya bafuma ni kutoolapo bilio bya kulia bobo busiku, pakuti nkabe kubeezia ni kumona kine kuti bakonka mizilo yane ao abe.
⁵ Inzi busiku bwa mutanda baakaba bateania bilio bya kulia nsiku ibili."
⁶ Ni pakako, Musa ni Haruni baabaanine Baizraeli nangu, "Lelo kyungulo mulikwinika nangu Yawe i wakimifumia mu kyalo kya Misri.

* 15:23 15:23 Mara: Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangu "bululu." ☆ 16:4 16:4: Yoa 6.31

⁷ Ni lukeelekeele mwakaba kumona bulumba bwakua Yawe, pantu wakyunvua vimwakibi mwamwitendookela. Ale fwe fue tuli bani pakuti mutwitendookele?"

⁸ Kabili Musa waatwaliliile kulanda nangue, "Mwakaba kumona bulumba bwakua Yawe pa-akaba kumipeela munani wa kulia musita wa kyungulo, ni bilio bya kulia ni kwikuta musita wa lukeelekeele, pantu Yawe waunvua kwitendooka kwenu kumulumikumwitendookela. Ale fwe fue tuli bani pakuti mutwitendookele? Mwemue mulimukwitendookela Yawe."

⁹ Kabili Musa waamwanine Haruni nangue, "Ana Baizraeli bonse baye kuli Yawe pantu wakyunvua kwitendooka kwabo."

¹⁰ Haruni lu-aali walanda na Baizraeli, penka papo bakenta kale ku kaseeba ni kumona bulumba bwakua Yawe bwalimuku-unguzima mu lilezi.

¹¹ Yawe waamwanine Musa nangue,

¹² "Nakyunvua kwitendooka kwa Baizraeli. Ale baane nangue kubalua kyungulo mwakaba kuya mwalia munani wa nama, ni kubalua lukeelekeele mwakaba kuya mwalia mikate. I pamwakaba kwinka nangue nene ndi Yawe Leza wenu."

¹³ Musita wa kyungulo nkware ingi yaizile kwikala monse mwaali mitanda. Ni lukeele lwakue lukeelekeele lume lwakumeene monse mwaali mitanda.

¹⁴ Lume palwaakunkikile, mu kaseeba mwaamwenekele tuntu twaali twamaatikile twaswetele nga kibue.

¹⁵ *Baizraeli lubaamwene toto tuntu, baapapile ni kwipuzyania nangue, "Ale totu tuntu ni tuki?" Pantu tebaali batumanine.

Musa waabaasukile evi, "Bebi i bilio bimwapeelua na Yawe kuti mulie.

¹⁶ Yawe waafumiizie mwano walanda nangue, 'Kubalua lupua lutoole kukonkana ni vilulikuvinda kulia. Kubalua muntu ali mu mutanda apeelue tupe tubili.' "

¹⁷ Ni pakako, Baizraeli baakitile muba-aniinue. Bange baatoolele bingi, ni bange baatoolele sie biniini.

¹⁸ *Inzi lubaabiikile mu kalingo, kubalua muntu byaali byamukumeene, olia waatoolele bingi taali na bivuliisie, ni olia waatoolele biniini taali na bikeepesie. Kubalua lupua lwaatoolele bya kuti bekute.

¹⁹ Ni pakako, Musa waabaanine nangue, "Tekusiepo bya kufika lukeele lukeelekeele."

²⁰ Anzia kyaali evio, tebaamunvwile Musa, bange pakati kabo baasiilepo mpaka lukeelekeele, inzi ni byo byaabolele, bya-alukamo myolo ni kutendeka kununka. Ni pakako, Musa waabafitiilue.

²¹ Lyonse lukeelekeele kubalua muntu waali watoola bya kulia bya kuti ekute, ni koba lukaali kasaama, byaali byasunguluka.

²² Busiku bwa mutanda baatoolele libili, kubalua muntu tupe tubili. Ni bakulu bonse ba libumba baizile kumubwila Musa.

²³ *Musa waabaanine nangue, "Yawe walanda evi, 'Lukeele i busiku bwa kutuuzia, Sabata izuuke yakua Yawe. Kansi apike bimulikuvinda kwapika, ni kufulumia bimulikuvinda kufulumia. Bilikusyalapo mubisunge mpaka lukeelekeele.' "

²⁴ Ni bo baasungile mpaka lukeelekeele nga muba-aniinue na Musa. Bebio bilio tebyaanunkile, kabili temwa-alukile myolo.

²⁵ Musa waabaanine nangue, "Evi lelo vibuli busiku bwa Sabata, busiku buzuuke bwa kutuuzia bwakua Yawe, bebi bilio bilie lelo lyenka pantu lelo temutoola bilio.

²⁶ Mwakaba kuya mwatoola bya kulia mu nsiku mutanda, inzi busiku bwa kilooba, busiku bwa Sabata tebikaba byamonekamo."

²⁷ Lubwaafikile busiku bwa kilooba, bantu bamo baile bakeba kutoola, inzi tebaabimwene.

²⁸ Yawe waamwipuziizie Musa nangue, "Eba, mwaakaba mwakaanakaana sie kusunga milao ni mizilo yane mpaka musitaki?"

²⁹ Mupalile kumana nangue Yawe wakimipeela busiku bwa Sabata, ni pakako, pa busiku bwa mutanda i ki-akimipeelela bilio bya nsiku ibili. Kansi kubalua muntu apalile sie kuya waikale mu busiku bwa kilooba. Tekuli muntu ali ni nsambu ya kufuma kuya mu kutoola bilio."

³⁰ Ni pakako, bantu tebaatoole bilio pa busiku bwa kilooba.

³¹ *Baizraeli baabinikile bebio bilio nangue maana.* Byaali byaswetele nga masaka. Byaali ni mulio wakue waali wasonsele nga mukate umaatikile ukutiliile na kapelo.

* 16:15 16:15: 1 Bak 10:3 * 16:18 16:18: 2 Bak 8:15 * 16:23 16:23: Kuf 20:8-11 * 16:31 16:31: Mpe 11:7-8

* 16:31 16:31 maana: Kaka keebo kalikaunvika nga ka mu Kiebrania, i kulanda nangue "Totu tuntu ni tuki?" (Mona mulongo wa 15).

³² Musa waabaanine nangue, “Yawe wakitwana evi, ‘Sungepo kalingo kamo ka maana pa mulandu wa nvyalo yenu, evi ikamoneko bilio binaamilisiizie mu kaseeba, lunaamifumiizie mu kyalo kya Misri.’ ”

³³ *Musa waamwanine Haruni nangue, “Buula kape kamo ubiikemo kalingo kamo ka maana ni kukateeka pa ntanzi yakua Yawe, evi maana alabukilue bwino pa mulandu wa nvyalo ya ku ntanzi.”

³⁴ Haruni waakitile mwa-aniinue Musa na Yawe, waabuulile kape kalimo maana ni kukateeka mu Lisanduku lya Kipingo pakuti azo maana alabukilue bwino.

³⁵ *Ni pakako, Baizraeli baaliile maana mu myaka 40, mpaka musita ubaile kufika mu kyalo kibaile kwikalamo. Baaliile maana mpaka kuya kufika ku mipaka ya kyalo kya Kanaani.

³⁶ (Kako kape kaali kalingo kamo ka lyanondo mu efa imo.)

17

Menda afuma mu mwalala (Mpendua 20.1-13)

¹ Baizraeli bonse baafumine mu kaseeba ka Sini ni kuya kukuukila ku inge nkendo kukonkana ni viba-aninue na Yawe. Baile kukuula mitanda ku Refidimu, inzi koko ku Refidimu tekwaali menda a kumina bantu.

² Ni pakako, baamusakukiile Musa balanda nangue, “Lenga utupeele menda a kumina.”

Musa waabaasukile evi, “Ale kimulimukungitendookela ni kiki? Mulimukumweziiziaki Yawe?”

³ Inzi bantu baakilile kunvua kyaka ni kukila kumwitendookela balanda nangue, “Eyo wakitufumia mu Misri ni kwiza kutwipaila mono na kyaka, fwe ni baana betu pamo ni nama yetu!”

⁴ Kabili Musa waamuliliile Yawe walanda nangue, “Ale baba bantu ndikubakitilaki? Evi tebekeba kuntoota mabue.”

⁵ Yawe waamwanine Musa nangue, “Twamapo masiiko amo a Baizraeli uye nao ku ntanzi ya libumba. Utwame ni kabango kawaumine pa Mwenzi wa Nile.

⁶ Ndikuya kwimana pa ntanzi yobe pa mwalala ku Horebu. Uye uume mwalala, evi menda a kumina bantu afume.” Musa waakitile evio pa menso a masiiko a Baizraeli.

⁷ Pa ezio nkendo Musa wainikilepo liina lya Masa* ni Meriba† pantu Baizraeli baamusakukiile Musa ni kumwezia Yawe lubaipuziizie nangue, “Ati emwe, kubako Yawe ali pamo ni fwevue ao abe?”

Baizraeli bauma Ba-amaleki

⁸ Baizraeli lubaali ku Refidimu, baizile kusakukilua na Ba-amaleki.

⁹ Musa waamwanine Yoshua nangue, “Saakulapo balalume pa bantu betu uye ulue na Ba-amaleki. Nene lukeele nakaba kuya kwimana pa lupili nakwete kabango kana-aninue na Leza kuba nako mu minue yane.”

¹⁰ Ni pakako, Yoshua waille kulua na Ba-amaleki nga mwa-aniinue na Musa. Ozo musita Musa ni Haruni pamo ni Huri baaselele peulu lupili.

¹¹ Musa lyonse lu-aali walendula maboko akue waakwete ni kabango, Baizraeli baali ba-anzia. Inzi lu-aali wakoosia maboko akue, Ba-amaleki i baali ba-anzia.

¹² Maboko akua Musa teakokwele kunaka ni ye waali wasya-andua kulendula maboko. Ni pakako, Haruni ni Huri baamuleetelele Musa libue lya kuti ekalepo. Kabili baimeene umo kulio ni unge kuso bakwatiliile maboko akua Musa aali alendukile mpaka kyungulo.

¹³ Ni pakako, Yoshua wa-anziizie balukale ba Ba-amaleki ku bului.

¹⁴ * Pa kyamba kya kwanzia, Yawe waamwanine Musa nangue, “Lemba totu twebu twa bwanzio mu kitabu, evi kikabe kyalangulukua lyonse, ni pa kyamba umwane Yoshua nangue naakalovia Ba-amaleki, kabili tekuli muntu waakaba wabalanguluka pano pa kyalo.”

¹⁵ Musa waakuulile kitale ki-ainikile, “Yawe-Nisi.”‡

¹⁶ Musa waalandile evi, “Yawe walapa nangue waakaba watwaliliile kulua na Ba-amaleki, pantu maboko akilendulua ku kitebe kya bukolo kyakua Yawe.”

* 16:33 16:33: Bae 9.4 * 16:35 16:35: Yos 5.12 * 17:7 17.7 MasaLelio liina mu Kiebrania i kulanda nangue Kwezia. † 17:7 17.7 MeribaLelio liina mu Kiebrania i kulanda nangue Kusakukila. * 17:14 17.14: Mam 25.17-19; 1 Sam 15.2-9 ‡ 17:15 17.15: Yawe-Nisi Mu Kiebrania i kulanda nangue, Yawe i bwanzio bwane.

18

Yetoro wamupempula Musa

¹ Yetoro kitambua wa ku Midiani, sevyala kwa Musa, waunvwile mpunda palua bintu byonse byaakitile Leza palwakua Musa ni palua Baizraeli, bantu bakue, pa kyamba kya kubafumia mu Misri.

² *Pa ozo musita Musa waali wasyapeele mukazi wakue Sipora nsambu ya kuya kuli se Yetoro. Ni ye waamupokeleele mwanaye

³ *pamo ni baana bakue balalume babili. Wa mambo waali wainikilue liina Iya Gershomu,* pantu Musa waalandile evi, "Nakyaluka mweni mu kyalo kya bwani."

⁴ Wa bubili waali wainikilue liina Iya Eliezeri,† pantu Musa waalandile evi, "Leza wakua tawe wakiba wali mukwasi wane wakin'mpususia mu lufu kuli Farao.")

⁵ Yetoro sevyala kwa Musa waile kumupempula Musa. Waile pamo ni muka Musa waali ni baana bakue babili. Pa ozo musita Musa waali wakuulile mitanda mu kaseeba mumbali lupili lwakua Leza.

⁶ Yetoro waalaiziize mpunda kuli Musa nangue, "Ne so vyala ndimukwiza kukupempula nali ni mukazi obe pamo ni baana bobo babili."

⁷ Ni pakako, Musa waafumine ni kuya kumupokelela sevyala. Waamukontamiine, kabili waamukumbatiile koku balimukwipuzyania mutende. Pa kyamba, baingiile mu liema lyakua Musa.

⁸ Musa waamulondolelee sevyala byonse byaakitile Yawe kuli Farao ni ku Bamisri pa mulandu wa Baizraeli, kabili waamulondolelee palua Baizraeli vibaapususiize na Yawe mu maavia aabakitikiile mu nzila.

⁹ Yetoro waakilile kuwamiinua lu-aunvwile palua bintu byonse biweme byaakitiilue Baizraeli na Yawe, ni palua kubapususia ku Bamisri.

¹⁰ Yetoro waalandile evi, "Yawe atasiwe pantu waakupususiize ku Bamisri ni kuli Farao. Ee, atasiwe pantu waapususiize bantu bakue ku Bamisri!"

¹¹ Evi nainika nangue Yawe i mukulu kukila baleza bonse pantu waapususiize bantu bakue mu kukitilua bibiipile na kitoni kya Bamisri."

¹² Ni pakako Yetoro sevyala kwa Musa waaleetele ngelelo ya kuzizia ni kumwelela Leza. Haruni pamo ni masiiko onse a Baizraeli baizile kulia maliila a ngelelo pamo ni Yetoro sevyala kwa Musa ntanzi yakua Leza.

Nsokezi yakua Yetoro

(Malanguluzi a Mizilo 1.9-18)

¹³ Lukeele lwakue Musa waikiele pa kitebe kya bupinguzi ni kuya wabatwiliziize vibaali basongelana koku bamuzyungulukiile kutula lukeelekeele mpaka kyungulo.

¹⁴ Yetoro sevyala kwa Musa lu-aamwene miilo yaali yabomba Musa, waamwipuziize evi, "Ewe, uliwabombelaki miilo yatanine evi we bunke ni bantu bakuzyungulukiile koba konse kutula lukeelekeele mpaka kyungulo?"

¹⁵ Musa wa-asukile evi, "Ndimukubomba evi pantu bantu balimukwiza bakebele kumana kutona kwakua Leza.

¹⁶ Bantu lubalibaiza ni milandu kuli nene, ndinapingula kubalua muntu ni kumonapo ali ni nsambu. Ndinabaana mafunde akua Leza ni kubapeela mizilo yakua Leza."

¹⁷ Sevyala kwa Musa waamwanine evi, "Teulimukubomba bwino.

¹⁸ Wewe pamo ni baba bantu bauli nabo mwakaba kutopa. Ozu mwilo ukilile bukata, te mwilo wa kubomba we bunke.

¹⁹ Ale unvua nsokezi yane, ni Leza abe pamo nobe. Upalile kuya wali mwimanizi wa bantu kuli Leza ni kumwana milandu yabo.

²⁰ Upalile kubasambilizila mizilo ni mafunde akua Leza pamo ni kubalanga ngikalilo ni miilo ibapalile kuya babomba.

²¹ Inzi saakulapo bantu ba maano, bantu ba kisinka, bantu balibamukindika Leza pamo ni basuulile bituulilo. Usaakulepo banombozi ba mabumba a bantu 1,000, ni a bantu 100, ni a bantu 50, pamo ni a bantu lyanondo.

²² Baba banombozi bapalile bakabe bapingula milandu ya bantu kubalua busiku. Mane bakabe kuya bakuletelako sie milandu ikata, inzi milandu iniini bakabe kuya bapingula bo bene. Ni pakako, wakaba kuya wa-angukiilue pantu bakukwasiako miilo.

²³ Kine wakonka ezi nsokezi, ni Leza kine wakwitabizila kukita evio, teukiya wanaka. Ni bantu bakaba kuya babwala kwabo bali ni mutende."

* 18:2 18:2: Kuf 2.21-22 * 18:3 18:3: Mii 7.29 * 18:3 18:3 Gershomu: Leli liina lililyaunvwika nga Iya mu Kiebrania i kulanda nangue "mwani." † 18:4 18:4 Eliezeri: Leli liina lililyaunvwika nga Iya mu Kiebrania i kulanda nangue "Leza nkwasie."

²⁴ Musa waunvwile nsokezi yakua sevyala Yetoro ni kukita kubalua kantu mwa-aniihue.

²⁵ Musa waasaakwile bantu ba maano mu Baizraeli bonse ni kubabiika kuba banombozi ba bantu. Waababiikile kuba banombozi ba mabumba a bantu 1,000, ni a bantu 100, ni a bantu 50, pamo ni a bantu lyanondo.

²⁶ Ni bo baali bapingula bantu kubalua busiku. Milandu ikata baali bamutwaalila Musa, inzi milandu iniini baali bapingula bo bene.

²⁷ Pa kyamba kya bebio, Musa ni sevyala Yetoro balayene, ni Yetoro waabwelele ku kyalo kyakue.

19

Baizraeli ku Lupili lwa Sinai

¹⁻² Baizraeli baafumine ku Refidimumu, ni mu busiku bwa mambo bwa mwezi wa butatu pa kyamba kya kufuma ku Misri, baile kufika mu Kaseeba ka Sinai. Koko i kubaimikile mitanda yabo mwinsina Lupili lwa Sinai.

³ Pa kyamba, Musa waaselele ku lupili aye asaakaane ni Leza.

Yawe waamukuutile ni kumwana nangu, "Peela aza mafunde ku Baizraeli, nvyalo yakua Yakobo ni kubaana nangu,

⁴ 'Mwakimona vinakikita ku Bamisri, kabili mumanine vinakimitwama nga nzwiba atweme twana twakue pa mapaapi. Nene nakimipalamika mu kyeni kyane.

⁵ *Ni pakako, kine mwanakila kisinka lizui lyane ni kusunga kipingo kyane, mulikuya mwali bunonsi bwane bwa mponvu pa ntundu yonse anzia kine kyalo kyonse ni bunonsi bwane.

⁶ *Mulikuya mwali bukolo bwane bwa babitambua, kabili mulikuya mwali ntundu yane izuuke.' Ezi i mpunda i wakaba kulanda ku Baizraeli."

⁷ Ni pakako, Musa waakookele kufuma ku lupili. Waakuutile masiiko a bantu ni kubalondolwela twebu tonse mwaalandiile Yawe.

⁸ Ni bantu bonse baitabiile mwakimo balanda nangu, "Bintu byonse byalandanga Yawe tulikukita." Kupwako, Musa waya kubwezia kapingu kuli Yawe.

⁹ Yawe waamwanine Musa nangu, "Ndikukwizila mu lilezi litikeeme evi bantu beyunvwile ni kukuketekela lyonse musita undikuya nalanda nobe."

Kupwako, Musa wamwana Yawe twebu twaalandilue na bantu.

¹⁰ Kabili Yawe waamwanine Musa nangu, "Ale kooka uye uteanie bantu pa mulandu wa kwiza kwane, ubazuukie lelo ni lukeele ni kubaana bafule ngubo yabo,

¹¹ evi busiku bwa butatu bakabe kusangua baiteaniizie pantu bobo busiku nakaba kukookela pa Lupili lwa Sinai ni bantu bonse bamwene.

¹² *Ukabe kusakilila lupili lonse ni kubaana tekuti bakabe kusela ku lolu lupili, ao kwezia kukumiako, kabili tekuti bakabe kutaaluka lusako. Kubalua muntu wakaba kukumia ku lolu lupili wakaba kwipawa.

¹³ Ozo muntu wakaba kwipawa sie na kutootua mabue ao kulasua mivui pasili kukumiwa. Anzia kine ni nama wakaba kwipawa evio nyenka. Inzi ntandala paikaba kulila yakonkeene, bantu bakabe kusela ku lupili."

¹⁴ Ni pakako, Musa waakookele kufuma ku lupili ni kuya kuzuukia bantu, ni bo baafulile ngubo yabo.

¹⁵ Waabaanine bantu nangu, "Mu ezi nsiku itatu ikale mwaiteaniizie, kabili tekukumane na mwanakazi."

¹⁶ *Busiku bwa butatu lukeelekeele, ku lupili kwaali kwali bimpempeni ni mitukumo pamo ni lilezi litikeeme, kabili kwaunvwikile lizui likata lya ntandala, ni bantu bonse baali mu mitanda baatutumine na mwezo.

¹⁷ Musa waafumiizie bantu mu mitanda ni kubalombola kuti baye bakumane ni Leza. Baile kwimana mwinsina lupili.

¹⁸ Lupili lonse lwa Sinai lwaakupilue na kyunsi pantu Yawe waakookelepo wali mu mulilo. Kyunsi kyaafutumukile mu lupili nga kyunsi kya kikuka kikata kya mulilo. Lupili lonse lwaatentele bubi bubi.

¹⁹ Lizui lya ntandala lulyaakilile kulila na maka, Musa waalandile, Leza ni ye waamwasukile mu mutukumo.

²⁰ Yawe waakookele peulu Lupili lwa Sinai ni kumukuuta Musa aselepo. Musa ni ye waaselele pa lupili.

☆ 19:5 19:5: Mam 4.20; 7.6; 14.2; 26.18; Tit 2.14; 1 Pet 2.9

☆ 19:6 19:6: Nfy 1.6; 5.10

☆ 19:12 19:12: Bae 12.18-20

☆ 19:16 19:16: Nfy 4.5; Mam 4.11-12

²¹ Kabili Yawe waamwanine Musa nangue, “Kooka ubasoke bantu tekuti basakulule lusako ni kwiza kun’mona, pantu kine bakita evio, bengi pakati kabo nga balikufua.

²² Babitambua balikun’mpalamina ni bo bapalile kwizuukia, kine te evio ndikubakanda.”

²³ Musa waamukanzile Yawe walanda nangue, “Bantu tebavinda kusela pa Lupili lwa Sinai pantu we mwine wakitusoka nangue, ‘Sakilile lusako lwazyungukiile lupili ni kuluzuukia.’”

²⁴ Yawe waamwasukile evi, “Kooka uye umutwame Haruni usele nakue. Inzi babitambua pamo ni bantu bonse bene tekuti bezie kukiluka lusako ni kwiza kuli nene, pantu nga ndikubakanda.”

²⁵ Ni pakako, Musa waakookee ku bantu ni kuya kubaana nga mwa-aniinue Yawe

20

Mafunde lyanondo

(Malanguluzi a Mizilo 5.1-21)

¹ Leza waalandile totu twebu tonse nangue,

² “Nene ndi Yawe Leza obe waakufumiizie mu kyalo kya Misri muwaali wateekelue buzia.

³ “Teupalile kuya wali na baleza bange inga sie nene.

⁴ ✧“Tekwibaazila mikisi ipaleene na bilengua bya mu muulu mu myulu, ao bya pansa pa kyalo, ao bya mu menda pensina kyalo.

⁵ ✧“Tekufukamina mikisi ao kwipupa, pantu nene Yawe Leza obe ndi Leza wa bunkua, Leza aliwakanda baana pa mulandu wa bubi bwa basibo mpaka ku luvyalo lwa butatu ni lwa buna lwa balia bansuulile.

⁶ Inzi ndinalanga ntono ku nvyalo nfu ya mu balia bantonene ni kusunga mafunde ane.

⁷ ✧“Tekuzimbula liina lyane pa mapange abi, pantu ne Yawe Leza obe ndinakanda muntu aliwazimbula Liina lyane pa lisipalile.

⁸ ✧“Izukila kuzuukia busiku bwa Sabata.

⁹ ✧“Mu nsiku mutanda waya wabombamo miilo yobe yonse,

¹⁰ inzi busiku bwa kilooba, i Sabata yakua Yawe Leza obe, mu bobo busiku tekubombamo miilo, wewe pamo ni mwana obe mwalalume, ni mwana obe mwanakazi, ni mubombi obe mwalalume, ni mubombi obe mwanakazi, ni nama yobe, pamo ni mweni wa mu nghanda yobe,

¹¹ ✧pantu ne Yawe naalengele myulu ni kyalo, ni myenzi pamo ni byonse bilimo mu nsiku mutanda, ni mu busiku bwa kilooba naatuuziizie. Ni pakako, ne Yawe naapaalile bobu busiku bwa Sabata ni kubuzuukia.

¹² ✧“Kindika so ni noko evi uye wali na nsiku ingi ya kwikala mu kyalo kiulailue na Yawe Leza obe.

¹³ ✧“Tekwipaya.

¹⁴ ✧“Tekukita bukende.

¹⁵ ✧“Tekwiba.

¹⁶ ✧“Tekubeepezia mwinobe bya bufi.

¹⁷ ✧“Tekutokamua nghanda ya mwino, tekutokamua muka mwino, ao mubombi wakue mwalalume ao mwanakazi, ao nghombe wakue, ao punda wakue, ao kubalua kantu ka mwino.”

Mwezo wa bantu

(Malanguluzi a Mizilo 5.22-23)

¹⁸ ✧“Bantu lubaamwene bimpempeni ni kunvua mutukumo pamo ni lizui lya ntandala, ni lubaamwene lupili lwalimukufwinka kyunsi, baiseelukile koku balimukututuma na mwezo.

¹⁹ Baamwanine Musa nangue, “Ewe, landa ni fwe fue, ni fwe fue tulikukunvua, inzi Leza tekuti alande ni fwe fue tukeeza kufua.”

✧ **20:4 20.4:** Kuf 34.17; Bal 19.4; 26.1; Mam 4.15-18; 27.15 ✧ **20:5 20.5:** Kuf 34.6-7; Mpe 14.18; Mam 7.9-10 ✧ **20:7 20.7:** Bal 19.12 ✧ **20:8 20.8:** Kuf 16.23-30; 31.12-14 ✧ **20:9 20.9:** Kuf 23.12; 31.15; 34.21; 35.2; Bal 23.3 ✧ **20:11 20.11:** Kut 2.1-3; Kuf 31.17 ✧ **20:12 20.12:** Mam 27.16; Mat 15.4; 19.19; Mk 7.10; 10.19; Lk 18.20; Baef 6.2; 3 ✧ **20:13 20.13:** Kut 9.6; Bal 24.17; Mat 5.21; 19.18; Mk 10.19; Lk 18.20; Bar 13.9; Yak 2.11 ✧ **20:14 20.14:** Bal 20.10; Mat 5.27; 19.18; Mk 10.19; Lk 18.20; Bar 13.9; Yak 2.11 ✧ **20:15 20.15:** Bal 19.11; Mat 19.18; Mk 10.19; Lk 18.20; Bar 13.9 ✧ **20:16 20.16:** Kuf 23.1; Mat 19.18; Mk 10.19; Lk 18.20 ✧ **20:17 20.17:** Bar 7.7; 13.9 ✧ **20:18 20.18:** Bae 12.18-19

²⁰ Musa waabaasukile evi, “Tekutiine pantu Leza eziile kuti amyezize, evi mumane vili maka akue mukeeza kuya mwatwaliliile mu bibalo.”

²¹ Bantu baatwaliliile kwimana kule, inga sie Musa i waapalamiine nfinzi ikata ya lilezi lyaalimo Leza.

Mizilo palua bitale

²² Kabili Yawe waamwanine Musa abaane Baizraeli nangue, “Mwakiimwena mwe bene vinakifuma mwiulu ni kwiza kulanda nenu.

²³ Tekuye mwaikitila baleza ba mutofue ao ba oro ba kuya mwapupa pambali.

²⁴ Ni pakako, kaba kunkitila kitale kya bulongo ni kwelelapo ngelelo yobe ya kuzizia, ni bupe bwa bupwanikizi bwa pa mikooko yobe ni mbuzi pamo ni nghombe. Kubalua nkendo inaaakaba nakusaakwila kuti uye wan'mpupilapo, i panaakaba naiza kumipaalila.

²⁵ Kine wankuulila kitale kya mabue, tekuti ukakuule na mabue abaazilue, pantu kine wabombia kyela ku azo mabue, waakatiikaania kitale.

²⁶ Tekuti ukankuulile kitale kyaliko kiselelo, pantu pa kusela muntu kuti wakupunamina ni kumona mubili obe.

21

Mizilo palua bazia

(Malanguluzi a Mizilo 15.12-18)

¹ “Mizilo inge ya kwana Baizraeli ni ezi:

² *Kine wasita muzia Muebrania, waakakubombela sie myaka mutanda. Inzi mu mwaka wa kilooba, pa kulubuka kwa ozo muntu tapalile kusia walipako kantu.

³ Kine waizile kuteekua buzia tanaupe, alubulue wali bunke. Inzi kine waizile kuteekua buzia waupile, alubulue pamo ni mukazi wakue.

⁴ Kine selenzi waapeela mwalalume muzia mwanakazi wa kuupa, ni ozo mwalalume wavyalamo baana balalume ao banakazi, ozo mwalalume alubulue sie wene bunke. Inzi mukazi pamo ni baana balikusyala bakua selenzi.

⁵ Kine muzia wailandila nangue nene nsitonene kulubuka pantu n'mutonene tawelenzi, ni mukazi wane pamo ni baana bane,

⁶ selenzi alikuya nakue ku nghanda ya mpupo pa ntanzi yakua Leza ni kumwimika pa mulyango, ao mu miilimiili ya mulyango ni kumufutula kutui na muvui. Ni ozo muntu waakaba wali muzia wakue lonse.

⁷ “Kine muntu wasisia mwana wakue mwanakazi kuba muzia, wene tapalile kulubulua nga vilivyalubulua mwana mwalalume muzia pa kyamba kya myaka mutanda.

⁸ Kine mwana mwanakazi wasisiwa ku muntu, ni ozo muntu watona kuti abe mukazi wakue, inzi pa kyamba takimutonene, apalile kumusisia paakale kuli se muvyazi. Selenzi tapalile kumusisia ku Bazima pantu taamukitiile biweme.

⁹ Kine muntu wasita mwanakazi muzia ni kutona kuti asakue na mwana wakue, ozo muntu asunge ozo mwanakazi nga vi-aliwasunga baana bakue banakazi.

¹⁰ Kine ozo mwana waufiwa ozo mwanakazi watona kuupilapo unge mwanakazi, apalile kutwalilila kufikilizia bipalile kukitilua mukazi wa mambo mu kumupeela bilio ni ngubo pamo ni nsambu yonse ya kyupo.

¹¹ Kine wa-andua kufikilizia bebi bintu bitatu, ozo mwanakazi wa mambo alubukile. Kuti waya pasili kusia walipako kantu.

Mizilo palua bikitua bibi

¹² *Muntu kine wauma mwinakue ni kumwipaya, apalile kwipawa.

¹³ *Inzi kine ozo muntu tamwipaile na bufue, ni Leza kine walekelela kuti kikitike evio, ozo muntu apalile kubutukila kolia kundikukulanga.

¹⁴ Inzi kine muntu wamwipaya mwinakue na bufue, anzia abutukila ku kitale kyane, mupalile kumufumiako ni kumwipaya.

¹⁵ *Muntu kine wauma se ao nghina, apalile kwipawa.

¹⁶ *Muntu kine waiba muntu nakue kuti amusisie ao kumwalula muzia, apalile kwipawa.

¹⁷ *Muntu kine wafuupula se ao nghina, apalile kwipawa.

¹⁸⁻¹⁹ “Bantu kine balwana, ni umopo wamutoota mwinakue libue, ao kumuuma lupi, ni ye pasili kufua, inzi wa-aluka wa pa kasalo, pa-akaba kubuuka ni kutendeka kwendela na kabango kakue, olia wakimuuma alikulekelua, inzi apalile kumundapia ni kumufuta pa mulandu wa nsiku yakipita waleele pa kasalo.

* 20:25 20:25: Mam 27.5-7; Yos 8.31 * 21:2 21.2: Bal 25.39-46 * 21:12 21.12: Bal 24.17 * 21:13 21.13: Mpe 35.10-34; Mam 19.1-13; Yos 20.1-9 * 21:16 21.16: Mam 24.7 * 21:17 21.17: Bal 20.9; Mat 15.4; Mk 7.10

²⁰ “Selenzi kine wauma muzia wakue mwalalume ao mwanakazi na kabango, ni ye wafua na bebio bipumo, apalile kukandua.

²¹ Inzi kine muzia wakita busiku bumo ao nsiku ibili pasili kufua, selenzi tavinda kukandua pantu ozo muzia ni wa mu bunonsi bwakue.

²² “Kine balalume balimukulwana bapunka mwanakazi emisi mpaka ni liimi lyakue lyainooneka, inzi pasili kukisiwa, olia wamupunkanga apalile kulipa nfolanga yonse ilikupingulua na mulume nga mulimwapingwila bapinguzi.

²³ Inzi kine ozo mwanakazi wakitikilua na kibiipiisie, olia wapunkananga alikukitilua kibiipiisie. Kine waipayananga, ni ye alikwipawa,

²⁴ “linso pa linso, ni liino pa liino, ni kuboko pa kuboko, ni kuulu pa kuulu,

²⁵ kine wazizyananga, ni ye alikuziziwa, kine wakisyanianga, ni ye alikukisiwa, kine wafubulananga, ni ye alikufubulua.

²⁶ “Kine selenzi wauma muzia wakue mwalalume ao mwanakazi ni kumutula linso, ozo muzia apalile kulubulua pa mulandu wa linso lyakue.

²⁷ Kabili kine selenzi wauma muzia wakue mwalalume ao mwanakazi pa liino, ni lyo lyakuuka, muzia apalile kulubulua pa mulandu wa liino lyakue.

Nsambu ya mwine kantu

²⁸ “Kine nghombe ndume wapunka mwalalume ao mwanakazi na masengo ni ozo muntu wafua, ozo nghombe apalile kwipawa na kutootua mabue, ni minofu yakue tekuti iliwe. Inzi mwine wa nghombe tekuti epawe.

²⁹ Kine ozo nghombe ndume aliwapunkapunka bantu, ni mwine wa nghombe kine waasokeluemo kale, ni ye tekuba wamukaka, kusyali ozo nghombe waipaya muntu, nghombe alikwipawa na kutotua mabue, ni mwine wa nghombe alikwipawa.

³⁰ Kine ozo muntu walombua nfolanga, apalile kulipa kukonkana ni kipendo kyali kulombua, pakuti alubule bukose bwakue.

³¹ Ozu muzilo waakaba wabomba ni ku nghombe ndume aliwapunka mwana mwalalume ao mwana mwanakazi.

³² Kine nghombe ndume waipaya muzia mwalalume ao mwanakazi na masengo, mwine wa nghombe amufute mwine wa muzia na shekeli 30 ya mutofue, nghombe ndume ni ye alikwipawa na kutootua mabue.

³³ “Kine muntu watupukula kiina kyakue ao kine waimba kiina pasili kutupikilapo, ni nghombe ao punda nghwana waponenamo,

³⁴ mwine wa kiina alikulipa ku mwine wa nama, ni ozo nama afwile atwamue na mwine wa kiina.

³⁵ Kine nghombe ndume wakua muntu umo wakisia nghombe ndume wakua muntu unge, ni ozo nghombe ndume wafua, nghombe ndume waipaananga alikusisiwa, ni baba bantu babili balikukasana ozo nghombe ndume afwile pamo ni nfolanga.

³⁶ Inzi kine kimanikile nangue ozo nghombe ndume ali ni mibeele ya kupunkana na masengo, ni mwine tekuba wamukaka, ozo mwine apalile kulipilamo nghombe ndume akosele, ni nghombe ndume afwile alikutwamua na mwine nghombe ndume waipaananga.

22

Mizilo palua muntu ebile

¹ “Kine muntu waiba nghombe ndume ao mukooko ni kumusinza ao kumusisia, ozo kabooko pa nghombe ndume umo alikulipa nghombe ndume isaano, ni pa mukooko umo alikulipa mikooko ina.

²⁻⁴ “Kine kabooko wasangililua walimukwiba mu nghanda musita wa busiku, wamua ni kwipawa, olia wamwipaya tali na mulandu palua kufua kwakue. Inzi kine wasangililua musita wa koba, wamua ni kwipawa, olia epeene alikuba ni mulandu wa kwipaana. Inzi ozo kabooko apalile kulipa. Kine tali na kantu apalile kusisiwa nga muzia pa mulandu wa lwibo lwakue. Kine nama wakiibua wasangua wakosele mu minue yakua kabooko, kine ni nghombe ndume, ao kine ni punda, ao kine ni mukooko, ozo muntu apalile kulipilamo mutengo wa ozo nama nghendo ibili.

⁵ “Kine muntu walekelela biteekua byakue kulia bilimbua nghwana mu bukaba, ao mu bukaba bwa mizabibu,* apalile kulipilamo biwamiisie bya mu makaba akue, ao bya mu makaba a mizabibu.

☆ 21:24 21:24: Bal 24.19-20; Mam 19.21; Mat 5.38

* 22:5 22.5 Kine... Bilimbua; Ao Kine muntu wazizia bukaba nghwana ao bukaba bwa mizabibu, ni kulekelela mulilo wazambukila ku bilimbua nghwana,

⁶ “Muntu kine wakozi mulilo mu bukaba bwakue, ni mulilo wazambukila mu bukaba nghwana ni kuya kuzizia buzombozi nghwana, ozo muntu wakikozi mulilo alikulipilamo belia byakizia.

⁷ “Muntu kine waitabila kumusungila mwinakue nfolanga ao binge bintu, ni ezio nfolanga ao bintu byaibua, ozo kabooko kine wamoneka, alikulipilamo nghendo ibili.

⁸ Inzi kine kabooko tamwenekele, ozo mwine wa nghanda alikutwala ku bapinguzi evi aye asininkizie kine takimwibila mwinakue.

⁹ “Mu milandu yonse ya kupusana palua nghombe ndume, ao punda, ao mikooko, ao palua ngubo, ao palua kubalua kantu kazeezele, ni kubalua muntu walanda nangue ozo ni nama wane ao nangue kaka ni kantu kane, babo babili balikutwala milandu ku bapinguzi.[†] Olia alikutanua nsambu na bapinguzi[‡] i alikumulipa mwinakue nghendo ibili ya bukindami bwa keki kintu.

¹⁰ “Kine muntu wateekia nghombe ndume, ao punda, ao mikooko ku muntu nakue, ni ozo nama wafua ao kukisiwa na nama nakue ao kine waibua muntu tekuba wamwene,

¹¹ baba bantu babili balikukita mulapo ntanzi yakua Yawe. Kine Yawe wasininkizia nangue ozo muntu tali na mulandu, mwine wa nama apalile kwitabila bobo bupinguzi, ni olia wakimuteekela tapalile kulipa.

¹² Inzi kine ozo nama kisinka ebilue, alikumulipa mwine wa nama.

¹³ Ozo nama kine wakizanghunua tupusa tupusa na kinama, apalile kutwamapo tupusa twa kusininkiziiziako, ni ye tapalile kulipa ozo nama wakizanghunua.

¹⁴ “Muntu kine wa-azimia nama wakue ku mwinakue, ni ozo nama wakisiwa ao wafua, mwine wa nama tekuba walipo, ozo muntu wa-azimanga apalile kulipa.

¹⁵ Inzi kine mwine wa nama wasanguapo pa kufua kwa ozo nama, ozo muntu tapalile kulipa. Kine nama wakiba wali wa kusunkele alikulipako sie musonko wa nama u-akyazima.

Mafunde palua bwikazi bwa muntu

¹⁶ *Mwalalume kine wabembia mukazyana wa kisungu asinasakue, ni ye wakumana nakue, apalile kulipa bwimazi ni kumuupa.

¹⁷ Inzi kine se kwa mwanakazi wakaana kuufia mwana wakue mwanakazi, mwalalume apalile kulipa nfolanga kukonkana ni vibalibalipa ku mukazyana wa kisungu.

¹⁸ *Mwanakazi ndozi tekumulekelela kuba mukose.

¹⁹ *Kubalua muntu aliwakumana na nama apalile kwipawa.

²⁰ *Muntu aliwaelela ngelelo ku baleza mu kifuka kya kumwelela Yawe, apalile kuloviwa.

²¹ *Tekukitile mwini bibiipile ao kumwemia pantu ni mwe kumo mwaali baeni mu kyalo kya Misri.

²² Tekubiibikizie mukanfwilua ao mwana nsiwa.

²³ Kine mwababibikizia ni bo bandilila, kisinka ndikunvua malilo abo.

²⁴ Naakafitua ni kumiipaila ku bului, bakazi benu baakaaluka bamukanfwilua, ni baana benu baakaaluka baana nsiwa.

²⁵ *Kine wakopia nfolanga ku mupabi wa mu bantu bane babuliilue, tekuya wali nga balia balibakopia nfolanga ya kaloba, tekumulomba alundepo ni inge.

²⁶ *Kine muntu watwama ngubo ya muntu mupabi kuti iye yali kikwatizi, apalile kusangu waabweziize koba lukasinazimine,

²⁷ pantu i ngubo yakue ya kwivimba. Ale alikwivimbaki? Wene kine wandilila, ndikumunvua pantu ndi wa nkumbu.

²⁸ *Tekumufuupula Leza[§] ao kutiipa lisiiko wa bantu bobé.

²⁹ “Tekukokola kun'mpeela mazabo a mambo a bya kumina byobe.

“Kubalua libeli obe mwalalume upalile kun'mpeela nene.

³⁰ Mupalile kukita evio ni ku mabeli enu a nghombe ni a mikooko ao a mbuzi. Aza mabeli kuti aikalanke kuli nghinabo nsiku kilooba, kusyali kundeetela busiku bwa mwanda.

³¹ *Mupalile kuba bantu bane bazuuke. Ni pakako, temupalile kuya mwalia minofu ya nama epailue na kinama mu kisonso, inzi mupalile sie kupoozela tubua.

[†] 22:9 22:9 Ao Ntanzi yakua Leza [‡] 22:9 22:9 Ao Kutanua nsambu na Leza * 22:16 22:16: Mam 22:28-29 * 22:18 22:18: Mam 18:10-11 * 22:19 22:19: Bal 18:23; 20:15-16; Mam 27:21 * 22:20 22:20: Mam 17:2-7 * 22:21 22:21: Kuf 23:9; Bal 19:33-34; Mam 24:17-18; 27:19 * 22:25 22:25: Bal 25:35-38; Mam 15:7-11; 23:19-20 * 22:26 22:26: Mam 24:10-13 * 22:28 22:28: Mii 23:5 § 22:28 22:28 Leza; Ao Bapinguzi * 22:31 22:31: Bal 17:15

23

Mizilo ilekenkeene

1 ✠ Tekuvumia mpunda ya bufi ni kwampana na muntu mubi mu kusininkizia bya bufi.
 2 Tekukonkelela bantu bengi mu kukita bibiipile. Luuliwakuutua kusininkizia mu kilie, tekubembua na bwingi bwa bantu mukwinoona nsambu.

3 ✠ Kabili tekumupeela mupabi nsambu pantu ni mupabi.

4 ✠ Kine wamona nghombe ndume ao punda wakua mulwani obe wazeezele, upalile kumubweziizia mwine.

5 Kine punda wakua mulwani obe wamusanga waponene wailikiilue na bitwamo, teku-mulekeela pa-aponenanga. Sininkizia nangue wamukwasia mulwani obe na kubuusia ozo punda.

6 ✠ Tekumubiibikizia mupabi mu milandu yakue.

7 Iikeke ku busongezi bwa bufi, kabili te kwipaya muntu asili na kilubo ao mulunghami, pantu muntu ali ni bubi nsikamupenda kuba asili na bubi.

8 Tekupoka bituulilo pantu bituulilo bilibyzabatika menso ni kukalanghania twebu twa balunghami.

9 ✠ Tekwemia mweni pantu mumanine vili mutima wa mweni, pantu ni mwemue mwaali baeni mu kyalo kya Misri.

Mizilo palua Sabata

10 ✠ Mu myaka mutanda ukabe wabyalamo ni kuzombola.

11 Inzi mu mwaka wa kilooba upalile kulekela bukaba butuuzie, evi bapabi bali pakati kobe bakabe basololamo, ni byaakaba byasyalamo bikabe byaliwa na nama ya mu kisonso. Evi i vyakuti ukabe wakita mu bukaba bobbe bwa mizabibu ni bwa mizeituni.

12 ✠ Nsiku mutanda waya wabombamo miilo yobe, inzi busiku bwa kilooba upalile kutuuzia, evi nghombe yobe ni bapunda bobbe batuuzie. Bazia bobbe ni baeni bonse bawikeele nabo ni bo batuuzie.

13 Pooze maano ku twebu tunaamyamine. Tekwezie kuzimbula liina lya baleza bange, kabili tekuti lyunvwiwe mu tunua twenu.

Nsikunkulu itatu ikata mu mwaka

(Kufuma 34.18-26; Malanguluzi a Mizilo 16.1-17)

14 ✠ Kubalua mwaka mukabe mwankitilamo nsikunkulu itatu.

15 ✠ Mukabe mwakita nsikunkulu ya mukate usiliko ntutumusi. Mu nsiku kilooba mukabe mwalia mukate usiliko ntutumusi nga vinaakwanine, mukabe mwakita evio pa nsita ipalile mu mwezi wa Abibu, (pantu mu ozu mwezi i mwezi umwaafumiinemo mu Misri) tekuti kukabe kwali muntu waakaba waiza kuli nene tekuba wali na kantu ka kun'mpeela.

16 ✠ Mukabe mwakita nsikunkulu ya kuzombola mazabo a mambo a mu belia bimwaabyele mu makaba enu.

Mukabe mwakita nsikunkulu ya kuzombola kwa ku mpeleezio ya mwaka kine mwafumia bimwaabyele mu makaba.

17 Kubalua nghendo itatu pa mwaka, balalume bonse bapalile bakabe baiza kun'mpupa ne Yawe Kabezia Mpungu.

18 Tekungelele ngelelo ya nama pamo ni kintu kisanziwewe ntutumusi. Mafuta a nama ya ngelelo yane ya kyungulo teapalile akabe asungua mpaka lukeele lwakue lukeelekeele.

19 ✠ Buzombozi bwa mambo bwa mu makaba enu mupalile mukabe mwabutwala mu Nghanda yakua Yawe Leza wenu.

Tekuti mukabe mwaeleka mwina mbuzi mu mabeele akua nghina.

Bulayo ni mafunde

20 ✠ Unvue, ndikumitumina malaika wakumitangilila ni kumisunga mu lwendo evi akabe kumifikia bwino ku nkendo inakimiteaniizia.

21 Kansi poozeko maano a kumunakila, tekumulengie kufitua evi akamyelele bilubo byenu, pantu aliwakita byonse mu Liina lyane.

22 Inzi kisinka kine mwemue mwaunvua ni kukita byonse bindimukulanda, ndikuya nali mulwani wa balwani benu, ni kulua na balia balibalwana nenu.

✠ 23:1 23.1: Kuf 20.16; Bal 19.11-12; Mam 5.20 ✠ 23:3 23.3: Bal 19.15 ✠ 23:4 23.4: Mam 22.1-4 ✠ 23:6 23.6: Bal 19.15; Mam 16.19 ✠ 23:9 23.9: Kuf 22.21; Bal 19.33-34; Mam 24.17-18; 27.19 ✠ 23:10 23.10: Bal 25.1-7 ✠ 23:12 23.12: Kuf 20.9-11; 31.15; 34.21; 35.2; Bal 23.3; Mam 5.13-14 ✠ 23:15 23.15: Kuf 12.14-20; Bal 23.6-8; Mpe 28.17-25 ✠ 23:16 23.16: Bal 23.15-21,39-43; Mpe 28.26-31 ✠ 23:19 23.19: Kuf 34.26; Mam 14.21; 26.2

²³ Malaika wane wakaba kumitangilila ni kumitwala ku kyalo kya Ba-amori, ni kya Bahiti, ni kya Baperizi, ni kya Bakanaani, ni kya Bahivi pamo ni kya Bayebusi, ni bo nakaba kubalovia.

²⁴ Tekuti mukabe mwafukamina baleza babo ao kubapupa, tekuti mukabe mwakita mubalibakitila. Inzi mukabe kubeenoona, ni kuvunghania mapumpu abo.

²⁵ Mwemue mupalile kumubombela sie Yawe Leza wenu, ni ye waakaba wapaalile bilio byenu, ni menda enu, ni ne naakamikingilila ku malwele.

²⁶ Mu kyalo kyenu temukaba mwanakazi wa kupisia liimi, kabili temukaba nghumba. Mwaakeekala nsiku ingi

²⁷ "Naakatuma bya kutiinia byane bikabe byamitangiliile ni kuvulunghania bantu bonse konse kumwaakalunghama, ni balwani benu bonse baakamifunghamina ni kubutuka.

²⁸ Naakatuma nzuki yaakamitangilila kuya kukumba Bahivi, ni Bakanaani pamo ni Bahiti.

²⁹ Nsikabakumba bonse mu mwaka umo, evi kyalo tekuti kikasyale kibolia, ni nama ya mu kisonso tekuti ikakile kuvula ni kumikila maka.

³⁰ Naakaba nabakumba baniini baniini mpaka pamukasanduluka ni kupyana kyalo.

³¹ Kabili naakabiika mpaka wenu kutula ku Lyezi lya Kasi mpaka ku lyezi lya Bafilistini, ni kufuma ku kaseeba mpaka ku Mwenzi wa Efrati. Nene naakababiika bene kyalo mu maboko enu kuti mukabakumbe.

³² Tekuti mukakite nabo kipingo ao kukita kipingo na baleza babo.

³³ Tekuti mukabeetabizie kwikala mu kyalo kyenu pantu nga baakamilengia kunduvia, kine mukabombe baleza babo, mwaakakwatua mu muteo wa kupupa mikisi."

24

Kipingo kyafikiliziiwa

¹ Pa kyamba, Yawe waamwanine Musa nangue, "Mutwame Haruni, ni Nadabu, ni Abihu pamo ni masiiko 70 a Baizraeli usele nabo kono ku lupili, evi mwize mun'mpupe mwaliko lwa kule.

² Wewe sie bunke i etabiilue kumupalamina Yawe. Baba bange tekuti bezie kusela pamo nobe peulu lupili ni kun'mpalamina."

³ Ni pakako Musa waile kubaana bantu twebu tonse ni milao yonse yaalandile Yawe pamo ni mafunde onse. Bantu bonse baitabiile balanda nangue, "Tulikukita byonse mwalandilanga Yawe."

⁴ Kabili Musa waalembela kubalua keebo ka-aapeelue na Yawe. Lukeele lwakue paakili lukeelekeele waabuukile ni kukuula kitale mwinsina lupili ni kwimika mapumpu lyanondo ni abili a mabue emaniineko mikowa lyanondo ni ibili ya Baizraeli.

⁵ Pa kyamba, waatumine balumendo ba mu Baizraeli kuti baye bamwelele Yawe ngelelo ya kuzizia ni kumusinzila nghombe ndume kuba bupe bwa bupwanikizi.

⁶ Musa waabuulilemo ntibu ya mulopa, waubiika mu bibakuli, ni unge wausansila pa kitale.

⁷ Kabili waabuulile kitabu kya kipingo ni kubabelengela bantu batwiliziizie. Bonse baalandile evi, "Byonse byalanda Yawe tulikubikita ni kubinakila."

⁸ *Pa kyamba, Musa waabuulile mulopa waali mu bibakuli, wausansila ku bantu walanda nangue, "Ozu i mulopa wa kipingo yakua Yawe ki-akikita pamo nenu pa kumipeela aza mafunde onse."

⁹ Kabili Musa ni Haruni, ni Nadabu, ni Abihu pamo ni masiiko 70 a Baizraeli, baaselele ku lupili.

¹⁰ Koko ku lupili kubaile, baamumwene Leza wakua Izraeli. Mwinsina makasa akue mwaali mwali kintu kyaali kyakitilue na safiri, kyaali kyali nga lyulu lisambikile.

¹¹ mwala baamumwene Leza, tebaakitiilue kibiipile. Baaliile bilio ni kumina pa ntanzi yakue.

Musa ku Lupili lwa Sinai

¹² Yawe i lu-aamwanine Musa nangue, "Ale sela wize pano pandi peulu lupili, musita uulikuba pano, ndikukupeela bibazu bibili bya mabue anembelepo mizilo ni milao ya kubasambilizia."

¹³ Ni pakako Musa waasekeziiziwe na mubombi wakue Yoshua. Musa waaselele* ku lupili lwakua Leza.

* 24:8 24:8; Mat 26:28; Mk 14:24; Lk 22:20; 1 Bak 11:25; Bae 9:19-20; 10:29
bumo bwa kale buli na Baaselele.

* 24:13 24:13 Musa waaselele; Bwaluzi

¹⁴ Musa ntanzi ya kusela wa-anine masiiko a Baizraeli nangue, “Syale mwatupembelee pano mpaka musita utwakaba kubwela. Unvue, kine muntu wa-aluka ni mulandu, autwale kuli Haruni ni Huri.”

¹⁵ Musa lu-aali wali koko ku lupili, lupili lwaakupiliilue na lilezi.

¹⁶⁻¹⁷ Bulumba bwakua Yawe bwaali pa lolo Lupili lwa Sinai. Lupili lwaakupiliilue na lilezi nsiku mutanda, ni mu busiku bwa kilooba, Musa waunvwile lizui lyakua Yawe lyamukuuta mu lilezi. Monekelo ya bobo bulumba bwakua Yawe, Baizraeli baabumwene bwaali nga mulilo uliwazizia peulu lupili.

¹⁸ ✠Ni pakako, Musa waingiile mu lilezi ni kutwalilila kusela peulu lupili. Musa waikeele ku lupili nsiku 40 busiku ni koba.

25

Bupe palua Tabernakulo

(Kufuma 35.4-9)

¹ Yawe waamwanine Musa nangue,

² “Ana Baizraeli bandeetele bupe. Kubalua bupe bubalikufumia mutoneene mitima yabo, i bwa kuti mupokelele.

³ Bupe buwakaba kupokelela ni bobu: Oro, ni mutofue, ni mukuba,

⁴ ni nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi, ni ya kitani kiweme, ni masako a mbuzi,

⁵ ni kipapa kya mpanga kisubilueko mukumino wa kasi, ni kipapa kya kipomo, ni kimuti kya kasiya,

⁶ ni mafuta a mizeituni a mu litala, ni manukato a kubiika ku mafuta azuuke, ni ku bubaani buweme,

⁷ ni mabue a onksi, pamo ni mabue a kubiika ku efodi ni ku mufuko wa pa nkulo wakua Kitambua Mukulu.

⁸ Kabili bakankitile liema lizuuke, evi nkabe naikeele pakati kabo.

⁹ Bapalile kunghimikila Tabernakulo ni kukita kubalua kantu nga mundikukwanina.

Lisanduku lya Kipingo

(Kufuma 37.1-9)

¹⁰ “Baane bakakite lisanduku lya mbao ya kimuti kya kasiya. Likabe lyaleepele metre imo ni santimetre 25, mu bukata likabe lyatanine santimetre 75, ni mu kutuuluka likabe lyatuulukile santimetre 75,

¹¹ kabili bakakupeako oro isambikile mukati ni panze. Mumbali bakabe kuzyungulusiamo lufito lwa oro.

¹² Bakakite bikobo hina bya oro ni kubibiika ku tufuli tuna twa lisanduku. Bibili ku bwala bumo ni bibili ku bunge bwala.

¹³ Kabili bakakite mipingo ibili ya kimuti kya kasiya ni kukupako oro.

¹⁴ Mipingo ya kupingilako bakabe kwi-ingizia mu bikobo bya ku lisanduku kumbali yonse ibili.

¹⁵ Ezio mipingo ikabe yaikaliliile sie mu bikobo bya lisanduku pasili kufumiamo.

¹⁶ Mu lelio lisanduku ukabiikemo bibazu bibili bya mabue binakaba kukupeela, papo palembelue mizilo.

¹⁷ ✠“Bakakite ntupiko ya oro isambikile. Ezio ntupiko ikabe yaleepele metre imo ni santimetre 25, ni mu bukata santimetre 75.

¹⁸ Bakakite makerubi abili atililue bwino ali a oro, ni kuemika ku mpeleezio ibili ya ntupiko mu kuleepa.

¹⁹ Bakakite likerubi limo ku mpeleezio imo, ni linge ku inge mpeleezio. Azo makerubi akabe akitililue ku ntupiko ku mpeleezio yakue ibili.

²⁰ Azo makerubi akabe alendwile mapaapi abo mu muulu lya pa ntupiko akupilile lisanduku, ni nkebu yabo yakenteene lya pa ntupiko.

²¹ Mu lisanduku ukabiikemo belia bibazu bibili bya mabue binaakakapeela ni kutupikilapo ntupiko.

²² Papo i panaakaba nasaakaana nobe, kabili i panaakaba nalanda nobe peulu ntupiko, pa bukata bwa azo makerubi abili ali peulu Lisanduku lya Kipingo, ni kulanda nobe palua mafunde onse akuti ukabe wabaana Baizraeli.

Meza ya mikate ya kilangililo

(Kufuma 37.10-16)

²³ “Bakakite meza ya kimuti kya kasiya ileepele metre imo ni mu bukata yatanine santimetre 50, ni mu kutuuluka ikabe yatuulukile santimetre 75.

²⁴ Bakakupeko oro isambikile, ni mumbali bakazyungulusiamo lufito lwa oro.

²⁵ Bakazyungulusie lufito lwatuulukile santimetre mwanda, kusyali kupisia ni mukovio wa oro ku lufito.

²⁶ Bakakite bikobo bina bya oro ni kubibiika ku tufuli tuna twa meza lya palia pabeelele mikonzo.

²⁷ Bakabiike bikobo pepi na mbao ya pa muulu. Momo i mwakwingizia mipingo ya kupingilako meza.

²⁸ Bakakite mipingo ya kimuti kya kasiya ni kukupako oro. Ezio mipingo ikabe ya kupingilako meza.

²⁹ Bakakite masaani, ni mpindi, ni bibakuli pamo ni makopo a kubombia ku bupe bwa bya kumina. Bebio bibombelo byonse bya pa meza bakakite byali bya oro isambikile.

³⁰ *Ukabiike ni mikate ya kilangililo pa meza ya kuti ikabe yali pa ntanzi yane lyonse.

Kya kuteekapo matala

(Kufuma 37.17-24)

³¹ “Bakakite kya kuteekapo matala kya oro itililue yasambikile bwino. Kya kwimikapo pamo ni mukonzo wakue, ni tubakuli twakue twali nga maluba, ni mapingu akue pamo ni maani akue, bikabe byalundeene kumo.

³² Ku ozo mukonzo umu kukabe kwafumine misambo mutanda. Misambo itatu ku bwala bumo, ni inge itatu ku bunge bwala.

³³ Ku musambo umu kukabe kwali tubakuli tutatu tuli nga maluba a almonde ali ni mapingu pamo ni maani a azo enka maluba. Ku musambo unge ni ko bakakiteko evio vyenka mpaka ku misambo yonse mutanda yakaba yafumine ku ozo mukonzo.

³⁴ Ni ku mukonzo wa pa bukata uli pa kya kuteekapo kuye kwali tubakuli tuna tuli nga maluba a almonde ni mapingu pamo ni maani a azo enka maluba.

³⁵ Ntanzi ya kufika pa misambo ibili pakabe lipingu lya liluba limo. Kikabe kyali evio ku misambo ibili ya mambo, ni ku misambo ibili ya bubili, pamo ni ku misambo ibili ya butatu.

³⁶ Mukonzo ni misambo yakue yonse bikabe byakitililue kumo ni kya kuteekapo. Kyonse kikabe kyali kya oro itililue yasambikile.

³⁷ Bakakite azo matala kilooba ni ku-aleemia kuti akabe asanikiile ku ntanzi.

³⁸ Bakakite nmano pamo ni bisaani bya kekio kya kuteekapo matala, bebio byonse bikabe byali bya oro isambikile.

³⁹ Bakakite kya kuteekapo matala pamo ni bibombelo byonse na kilo 35 ya oro isambikile.

⁴⁰ *Poozako maano kuti bakakite kubalua kantu nga vinaakulangisiizia ku lupili.

26

Kukuula Tabernakulo

(Kufuma 36.8-38)

¹ “Bakakite Tabernakulo yakua Leza na bipempe lyanondo bya kitani kiweme kipy-atilue bwino na nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi pamo ni ya mukumino wa kasi. Balia bamanine kulenga bakalengemo makerubi.

² Kubalua kipempe kikabe kyaleepele metre lyanondo ni ina, ni mu bukata kyatanine metre ibili. Bipempe byonse bikabe byalingheene.

³ Bipempe bisaano bakabilundanie kuti kikabe kimo, ni bingwe bisaano kubilundania kuti kikabe kimo.

⁴ Bakakite mikobelo ya ngubo ya mukumino wa lyulu ku mpeleezio ibili ya kipempe kimo, ni ku kinge kipempe bakakite evio vyenka.

⁵ Bakakite mikobelo 50 ku kipempe kimo, ni inge mikobelo 50 ku kipempe kinge. Ezio mikobelo ikabe yakenteene.

⁶ Bakabiike bikobo 50 bya oro bya kulundania kumo bipempe bibili pakuti Tabernakulo ikabe kintu kimo.

⁷ “Bakakite bipempe lyanondo ni kimo bya masako a mbuzi ni kubivimba peulu Tabernakulo.

⁸ Kubalua kipempe kikabe kyaleepele metre lyanondo ni isaano, ni mu bukata metre ibili. Bebio bipempe lyanondo ni kimo bikabe byalingheene.

⁹ Bipempe bisaano bakabilundanie kumo, ni bingie mutanda ni byo kumo. Kelia kipempe kya mutanda bakakipete lya ku ntanzi pakuti Tabernakulo ikabe kintu kimo.

¹⁰ Bakakite mikobelo 50 lya ku mpeleezio ya kipempe kimo, ni inge mikobelo 50 lya ku mpeleezio ya kipempe kinge.

¹¹ Kabili bakakite bikobo 50 bya mukuba ni kwingiziamo mikobelo pakuti bipempe bikabe byalundeene, evi Tabernakulo ikabe kintu kimo.

¹² Ni kelia kiputu kya kipempe kyaakapulamo, ukakikupe ku kyamba kya Tabernakulo.

¹³ Kiputu kya kipempe kyaakasyalako mu kuleepa, kelia kyaakaba kyali santimetre 50 ku bwala bumo, ni ku bunge bwala santimetre 50, i kyaakaba yakupiliile Tabernakulo.

¹⁴ "Bakakite mpapa ya mpanga isubilueko mukumino wa kasi ya kuvimba peulu Tabernakulo, kabili bakakite ni inge mpapa ya bipomo ni yo bakavimbe peulu mpapa ya mpanga.

¹⁵ "Bakeemike kipuupa kya Tabernakulo na mbao ya kasiya.

¹⁶ Kubalua lubao lukabe lwaleepele metre isaano, kabili lukabe lwatanine santimetre 75.

¹⁷ Kubalua lubao lukabe lwali na matui abili kwinsina, matui a kukwatanania mulongo wa mbao. Evi i vyakuti bakakite mbao yonse ya ku Tabernakulo.

¹⁸ Bakakite mbao 20 lya ku nkungulua ya Tabernakulo,

¹⁹ ni kukita bintu 40 bya mutofue bya kwimikuamo mbao 20. Mu bintu bibili mukabe mwaimikua matui abili a lubao lumo, ni mu bingie bibili ni mo evio vyenka.

²⁰ Ni ku bunge bwala bwa Tabernakulo, lya ku nkungua ni ko kukabe mbao 20,

²¹ ni bintu 40 bya mutofue bya kwimikuamo. Bya kwimikuamo bibili ni byo mukengiziwe matui abili a lubao lumo.

²² Kumusana wa Tabernakulo, lya ku mboosi bakeemikeko mbao mutanda,

²³ ni mbao ibili ikeemikue mu tufuli twa Tabernakulo ku kyamba.

²⁴ Ezio mbao ibili ya mutufuli ipalile ikeemikue yakuminkeene kutula pansu, ni pa muulu ikakuminkaniwe na kikobo, bakakite evio mu tufuli tonse tubili.

²⁵ Ni pakako, yaakaba yali mbao mwanda, ni bintu bya mutofue bya kwimikuamo byakaba byali lyanondo ni mutanda. Bya kwimikuamo bibili bikabe byaingiziwamo matui abili a lubao lumo, ni bingie evio vyenka.

²⁶ "Bakakite mbango ya kimuti kya kasiya, mbango isaano pa mbao ili ku lubali lumo lwa Tabernakulo,

²⁷ ni inge isaano pa mbao ili ku bunge bwala bwa Tabernakulo, kabili inge isaano pa mbao ili ku kyamba kya Tabernakulo ku mboosi.

²⁸ Lubango lwa pa bukata bwa mbao lwene lukabe lwapulilemo koku ni koku.

²⁹ Ezio mbao bakakupeko oro, kabili bakakite ni bikobo bya oro bya kukwatizia mbango, ni ezio mbango bakakupeko oro.

³⁰ Bakeemike Tabernakulo nga viwakilangisiwa ku lupili.

³¹ "Kabili bakakite kipempe kya nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni wa bulumbi pamo ni wa kasi, pamo ni ngubo ya kitani kiweme kya nyunzi ipyatilue, ni kukifwanizia na kubilamo nkebu ya makerubi. Ezio miilo ikabombue na pantu bamaniisie.

³² Bakakobeke kipempe ku mapumpu ana a kimuti kya kasiya akupilueko oro. Bikobo byakue bikabe byali bya oro pa bintu bina bya mutofue bya kwimikuamo.

³³ *Bakakobeke kipempe ku bikobo evi Lisanduku lya Kipingo likabe ku kyamba kya kipempe, pantu kipempe i yakaba kyalekenkaniizie Kifuka Kizuukiisie.

³⁴ Bakabiike ntupiko peulu Lisanduku lya Kipingo mu kifuka kizuukiisie.

³⁵ Kunze ya kipempe kikingiliile Kifuka Kizuukiisie bakabiikeko meza lya ku nkungua ya Tabernakulo, kusyali kubiiika kinara lya ku nkungulua kyakenteene ni meza.

³⁶ "Bakakite kipempe kya pa mulyango wa Tabernakulo, kipempe kya nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni kitani kiweme kipyatilue. Ikabe yaali miilo ya muntu amaniisie kubila.

³⁷ Bakakite mapumpu asaano a kimuti kya kasiya ni kukupako oro, koko i kuwaakakobeka kipempe na bikobo bya oro. Bakasungulule ni bya kwimikuamo bisaano bya mukuba pa mulandu wa mapumpu.

27

Kitale
(Kufuma 38.1-7)

¹ “Bakakite kitale kya mbao ya kimuti kya kasiya. Kitale kikabe kyaleepele metre ibili ni kitika, ni mu bukata kikabe kyali metre ibili ni kitika. Kekio kitale peulu kikabe kyalingeene monse monse, kabili kikabe kyatuulukile metre imo ni kitika.

² Mu tufuli tuna bakabiikemo mbao ituulukile nga masengo, mbao yakuti ikabe yalundanizie kitale. Kekio kitale kikabe kyakupilueko mukuba.

³ Bakakite bya kuzoolelape mito, ni bipawa, ni bibakuli, ni bikobo, ni bya kubiikapo mulilo. Bebi bibombelo byonse bya ku kitale bikabe byali bya mukuba.

⁴ Bakakite kasaaso ka mukuba ka ku kitale ni kubiika bikobo bina bya mukuba ku tufuli tuna twa kasaaso.

⁵ Bakabiike kako kasaaso mukati kitale, kwinsina lubao luzyungulukiile kitale, evi kako kasaaso kakabe kafikile pa bukata mu kutuuluka.

⁶ Bakakite mipingo ya kimuti kya kasiya, mipingo ya kupingilako kitale. Bakakupeko mukuba ku ezio mipingo.

⁷ Ezio mipingo yaakengiziwa mu bikobo evi ikabe yali mumbali ibili ya kitale musita wa kukipinga.

⁸ Kekio kitale kikakitue kyazikukile mukati. Ukabaane bakakite nga viwakilangisiwa ku lupili.

Musolo wa Tabernakulo (Kufuma 38.9-20)

⁹ “Kabili bakakite musolo wa Tabernakulo. Ku lubali lwa ku nkungulua bakakite luuba lwa kipempe kya kitani kiweme kipyatilue. Kekio kipempe kikabe kyaleepele metre 50 bwala bumo.

¹⁰ Bakakite mapumpu 20 ni bintu bya kwimikuamo 20 bya mukuba, bikobo bya ku mapumpu ni mikobelo yakue bikabe bya mutofue.

¹¹ Ku lubali lwa ku nkungua ni ko bakakiteko evio vyenka. Kukabe kipempe kya kitani kileepele metre 50, ni mapumpu akue 20, ni bintu bya kwimikuamo 20 bya mukuba. Bikobo bya ku mapumpu ni mikobelo yakue bikabe bya mutofue.

¹² Lya ku mboosi kukabe luuba lwa kipempe kileepele metre 25, kukabe mapumpu lyanondo ni bya kwimikuamo lyanondo.

¹³ Bukata bwa musolo lya ku kabanga kukabe metre 25 mu bukata.

¹⁴⁻¹⁵ Ni luuba lwa kipempe ku lubali lumu lwa mulyango lukabe lwaleepele metre kilooba ni kitika, mapumpu akue atatu, ni bya kwimikuamo bitatu. Ni ku bunge bwala kukabe luuba lwa kipempe luleepele metre kilooba ni kitika, mapumpu akue atatu, ni bya kwimikuamo bitatu.

¹⁶ Ku mulyango wa musolo kukabe luuba lwa kipempe kileepele metre lyanondo, kya mukumino wa lyulu, ni wa bulumbi, ni wa kasi pamo ni kitani kiweme kipyatilue. Ezio miilo ikabombue na bantu bamaniisie. Kekio kipempe kikabe kyakwatiliilue na mapumpu ana ni bya kwimikuamo bina.

¹⁷ Mapumpu onse a musolo mumbali monse akabe ni mikobelo ya mutofue, bikobo byonse ni byo bikabe bya mutofue, ni bya kwimikuamo bikabe byali bya mukuba.

¹⁸ Ozo musolo ukabe waleepele metre 50, ni mu bukata ukabe watanine metre 25 kubalua lubali. Luuba lwa musolo lukabe lwaatuulukile metre ibili ni kitika. Lukabe lwali lwa kitani kiweme kipyatilue, ni bya kwimikuamo bikabe bya mukuba.

¹⁹ Bibombelo byonse bya kubombiwa ku Tabernakulo mu miilo ilekenkeene, pamo ni bikili byonse bya ku Tabernakulo ni ku luuba lwa musolo, bikabe bya mukuba.

Kulabukila matala (Balawi 24.1-4)

²⁰ “Ukabaane Baizraeli bakabe bakuleetela mafuta aweme a mizeituni pa mulandu wa kisue, evi matala akabe aleemene musita onse.

²¹ Azo matala ali mu Tabernakulo kunze ya kipempe kili ku ntanzi ya Lisanduku lya Kipingo, Haruni ni baana bakue balalume i baakaba ba-awamia evi akabe aleemene ntanzi yane kutula kyungulo mpaka lukeelekeele. Leli i lifunde lya muyayaya ku nvyalo ya ku ntanzi.

28

Bivwalo bya bukitambua (Kufuma 39.1-7)

¹ “Ale pa Baizraeli nsoobwelepo Haruni mukuluubo pamo ni baana bakue balalume, Nadabu, ni Abihu, ni Eliazari pamo ni Itamari, kuti ban'mombeke mwilo wa bukitambua.

² Ukamuzukiizie Haruni mukuluubo ngubo ya kuti ikabe yamuleetele bulumba ni bukindami.

³ Ukabaane bantu bonse bakengeele mu kubomba, balia banaapele mutima wa mulangue, bakakite ngubo yakua Haruni kuti ikazuukiwe, evi akabe wan'mombela mwilo wa bukitambua.

⁴ Ngubo i baakakita ni ezi: Mufuko wa pa nkulo, ni efodi, ni kazula,* ni nkanzu, ni kitambala pamo ni musipi. Bakamukitile Haruni mukuluubo ngubo izuuke, wene pamo ni baana bakue, evi bakabe bavwala musita wa kubomba mwilo wa bukitambua.

⁵ Bakengezi ba ozo mwilo bakabombie oro ni nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni kitani kiweme.

⁶ Bakengezi ba ozo mwilo bakakite efodi na oro, na nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni kitani kiweme.

⁷ Ezio efodi ikabe yali na mikobelo ibili ya kupisia pa nkombe kuti ikabe yalundaniizie kya ku ntanzi ni kya ku musana.

⁸ Ni musipi upalile ukabe wakitilue bwino na bintu bikitiilueko efodi, kuti ukabe wali kimo nakio, ni o ukakitue na nyunzi ya mukumino wa oro, ni wa nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni ya kitani kiweme kipyatilue.

⁹ Bakabuule mabue abili a oniksi ni kulembapo meena lyanondo ni abili a bena Izraeli.

¹⁰ Meena mutanda pa libue limo, ni ange mutanda pa linge libue kukonkana ni mubaavyaliilue.

¹¹ Ozo mwilo ukabombue na muntu amanine kulemba pa mabue nga evelia vilivyalem-bua kamanino, akalembe meena a bena Izraeli pa mabue abili ni ku-abiika mu tukwatililo twa oro.

¹² Ozo muntu akabililile azo mabue abili peulu mikobelo ipitile pa nkombe yafumine ku efodi, pakuti akabe aimaniineko mikowa lyanondo ni ibili ya Baizraeli. Evi Haruni i vi-aliwaakaba watwama meena abo pa nkombe ntanzi yakua Yawe, pakuti Yawe akabe wabalanguluka.

¹³ Toto tukwatililo twa azo mabue tukabe twa oro.

¹⁴ Akakite ni mikufu ibili ya oro isambikile. Akakite yali nga nkamba ipyatilue, kusyali kukobeka ku toto tukwatililo.

Mufuko wa pa nkulo

(Kufuma 39.8-21)

¹⁵ Mukengezi wa ozo mwilo akamukitile Haruni mufuko wa pa nkulo wa kumaninako bupinguzi bwakua Leza, akakite na nyunzi yaakitiilueko efodi: Na nyunzi ya mukumino wa oro, ni ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni ya kitani kiweme kipyatilue. Evi i vyakuti akakite.

¹⁶ Ozo mufuko ukapimpuemo limo walingheene monse monse. Mu kuleepa ni mu bukata ukabe wali na santimetre 25.

¹⁷ Akakiteko milongo ina ya tukwatilililo twa kubiikamo mabue a mutengo ukata. Mu mulongo wa mambo akabiikemo libue lya akiki, ni lya topazi, pamo ni lya emerodi.

¹⁸ Mu mulongo wa bubili akabiikemo libue lya zumaridi, ni lya yakuti lya mukumino wa lyulu, ni lya almasi.

¹⁹ Mu mulongo wa butatu akabiikemo libue lya yakinto, ni lya agata, ni lya ametisti.

²⁰ Mu mulongo wa buna akabiikemo libue lya berile, ni lya oniksi, ni lya yaspi. Azo mabue onse akabe akwatiliilue na tukwatililo twa oro.

²¹ Azo mabue akabe ali lyanondo ni abili, kubalua libue pakalembue liina limo lya pa meena a bena Izraeli. Kubalua libue limo pakalembue liina limo liimaniineko mukowa umo.

²² Ku ozo mufuko wa pa nkulo ukakitileko mikufu ya oro isambikile ili nga nkamba ipyatilue.

²³ Kabili akakite tuzele tubili twa oro ni kutubiika ku tufuli tubili twa ozo mufuko wa pa nkulo.

²⁴ Akakobeke mikufu ibili ya oro mu tuzele tubili tuli ku tufuli twa mufuko wa pa nkulo.

²⁵ Mpeleezio inge ibili ya ezio mikufu akakobeke ku tukobo tubili twa oro ni kulundania ku elia mikobelo ya pa nkombe ya ku efodi lya pa ntanzi.

²⁶ Kabili akakite tuzele tubili twa oro ni kutubiika ku tufuli tubili twa ku mufuko wa pa nkulo kwinsina lya mukati pepi ni efodi.

²⁷ Kabili akakite ni tunge tuzele tubili twa oro ni kutukobeka lya kwinsina mikobelo ya pa nkombe lya ku ntanzi ya efodi pepi ni kilundilo peulu musipi usukilue.

* 28:4 28.4Kazula: I ngubo ya kuvwala kitambua peulu nkanzu.

²⁸ Tuzele twa ku mufuko wa pa nkulo tukulundaniwe ku tuzele twa ku efodi na mikobelo ya nyunzi ya mukumino wa lyulu, evi mufuko ukabe wali lya peulu musipi wa efodi usukilue bwino, ni ozo mufuko wa pa nkulo tekuti ukabe walekenkana na efodi.

²⁹ “Evi Haruni i vi-aliwaakaba watwama meena a Baizraeli pa mufuko wa pa nkulo wa bupinguzi, pa mutima wakue musita u-aliwaakaba waingila mu kifuka kizuuke ntanzi yakua Yawe, pakuti Yawe akabe wabalanguluka.

³⁰ *Mu ozo mufuko wa pa nkulo wa bupinguzi, mukabiikue Urimu ni Tumimu,[†] ni byo byaakaba peulu mutima wakua Haruni musita u-aliwaakaba waingila mu kifuka kizuuke ntanzi yakua Yawe. Evi Haruni i vi-aliwaakaba ni buvinde bwa kumana mutoneene Leza pa Baizraeli.

Bivwalo binge bya bukitambua
(Kufuma 39.22-31)

³¹ “Akakite kazula ka kuvwalilapo efodi ka mukumino wa lyulu.

³² Ni ko kakabe ni lipulo pa bukata lya kupuziamo mutue, kakabe kasukilue bwino mumbali lipulo, evi tekuti kakazabuke.

³³⁻³⁴ Kwinsina kazula konse bakakakeko komamanga[‡] isukilueko nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni wa bulumbi, ni wa kasi. Bakabiike ni ndibu ya oro yatolokele komamanga imo imo yazyungulukile kwinsina konse. Evio i vyakuti bakabiike ndibu ya oro yatolokele komamanga imo imo yazyungulukile kwinsina konse.

³⁵ Haruni waakaba wavwala kako kazula musita wa kubomba mwilo wa bukitambua, ni luzui lya ndibu lyaakaba lyaunvika pa kwingila kwakue mu kifuka kizuuke ntanzi yakua Yawe, ni musita wakufuma akeeza kufua.

³⁶ “Bakakite kalilata ka oro isambikile ni kulembapo nangue, ‘Muzuuke wakua Yawe.’ Ukalembe nga vilivyalembua kamanino.

³⁷ Kako kalilata ka oro bakakakeko mikobelo ya mukumino wa lyulu, evi Haruni akabe wakavwala pa mpala peulu kitambala.

³⁸ Nga Haruni vi-aliwaakaba wakavwala pa mpala lyonse, i vi-aliwaakaba watwama bubi bwa Baizraeli bubaakaba bakita pa kungelela ngelelo yabo ya bintu bizuuke, evi bakabe baitabilua ntanzi yakua Yawe.

³⁹ “Bakamukitile Haruni kazula ka kitani kiweme, ni kitambala kya kitani kiweme, pamo ni musipi ufwaniziiziwe bwino.

⁴⁰ “Baana balalume bena Haruni ni bo ukabakitile nkanzu ni misipi pamo ni bisote, bya kubaleeteela bulumba ni bukindami.

⁴¹ Ni we Musa, ukamuvwike mukuluubo Haruni bivwalo byakue, ni baana bakue bivwalo byabo, kabili ukabasube mafuta ni kubazuukia evi bakabe ban'mombela mwilo wa bukitambua.

⁴² Bakabakitile tuputula twa kitani evi tukabe twakupile mibili yabo, toto tuputula tukabe twafumine mu kitungu mpaka mu matanta.

⁴³ Haruni ni baana bakue balalume bakabe bavwala toto tuputula musita wa kwingila mu Tabernakulo, ao musita wakusela ku kitale ku kwelela ngelelo mu kifuka kizuuke, evi tekuti bakabe balangisia mibili yabo bakeeza kufua. Ozu muzilo waakaba wali wa muyayaya kuli wene ni ku nvyalo yakue.”

29

Haruni ni baana bakue balalume bakiikua pa wa bukitambua
(Balawi 8.1-36)

¹ “Pa kumuzuukia Haruni ni baana bakue balalume ni kubabiika pa mwilo wa bukitambua kuti ban'mombe, ukabuule nghombe ndume umo musoka ni mpanga ibili isilemeene.

² Kabili ukabuule bunga bunekekele bwa nghano busiliko ntutumusi ni kukitamokuate, ni mikate isonsele isanziiziweko mafuta, pamo ni mikate iniini yondele.

³ Ukabiike ezio mikate mu kipanda kimo ni kundeetela luwaakaba waelela nghombe ndume, ni mpanga ibili.

⁴ “Ukamuleete Haruni ni baana bakue balalume pa mulyango wa Tabernakulo ni kubasamba na menda mubeelele lifunde.

* **28:30 28:30:** Mpe 27.21; Mam 33.8; Ezr 2.63; Neh 7.65 † **28:30 28:30** Urimu ni Tumimu: Azo mabue abili aali abombiwa na babitambua mu kulanga buumizi bwakua Leza. Tekimanikile bwino bwino kine aali abombiwa syani.

‡ **28:33-34 28:33-34** Komamanga: Ni buzabo buli nga nsombo

⁵ Ukabuule nkanzu, ni kazula ni efodi pamo ni mufuko wa pa nkulo, kusyali kumuvwika Haruni pantu ezio i ngubo ya bukitambua, mane ukamukake ni musipi usukilue bwino wa efodi.

⁶ Ukamuvwike kitambala ku mutue wakue ni kukakilila kalilata kazuuke ka oro peulu kitambala.

⁷ Mane ukabuule mafuta azuuke ni kumwitilila pa mutue kuti ukamuzuukie.

⁸ “Ukabaleete baana balalume bena Haruni ni kubavwika kubalua muntu nkanzu yakue.

⁹ Ukabakake ni misipi mu bitungu, ni kubavwika bisote ku mitue. Evi i vyakuti ukamuzuukie Haruni ni baana bakue balalume kuti bakabe babomba mwilo wa bukitambua muyayaya.

¹⁰ “Ukaleete nghombe ndume ku ntanzi ya Tabernakulo, mane Haruni pamo ni baana bakue bakabiike maboko abo pa mutue wa nghombe ndume.

¹¹ Ukamusinze ozo nghombe ndume ntanzi yakua Yawe pa mulyango wa Tabernakulo.

¹² Ukatubie munue obe mu mulopa ni kusuba ku mbao ituulukile nga masengo ku kitale, ni mulopa wakasyalamo ukawitile kwinsina kitale.

¹³ Ukabuule mafuta onse ni bya munda, ni tuete twa ku mabu, ni nfiyo yakue ibili pamo ni mafuta aliko ni kubizizia peulu kitale kuba ngelelo.

¹⁴ Inzi minofu ya nghombe ndume, ni kipapa pamo ni bya munda, ukabizizie kunze ya mitanda. Ezi i ngelelo ya kufumia bibalo bya babitambua.

¹⁵ “Pa elia mpanga ibili ukabuulepo umo, ni kumwana Haruni ni baana bakue balalume bakabiike maboko abo pa mutue wa ozo mpanga.

¹⁶ Ukasinze mpanga, ni kubuula mulopa wakue ni kusansila ku kitale mumbali yonse.

¹⁷ Ozo mpanga ukamuteetanie bipusa bipusa, ukasambe bya munda ni myendo yakue, mane ukabibiike byonse pa kitale pamo ni mutue.

¹⁸ “Ukazizie mpanga walingi pa kitale. Ozo mpanga akabe wali ngelelo ya kuzizia ya bunu buweme, bupe bwa kuzizia bupeelue Yawe.

¹⁹ “Ukabuule olia mpanga wa bubili, ni kumwana Haruni ni baana bakue balalume bakabiike maboko abo pa mutue wa ozo mpanga.

²⁰ Ukamusinze ozo mpanga, ukatubie munue obe mu mulopa ni ku-usuba ku kale-belebe ka ku kutui kwa kulio kwakua Haruni ni ku matui a kulio a baana bakue balalume, ni ku binkumua byabo bya ku maboko a kulio pamo ni ku bikondo bikata bya ku makasa abo a kulio. Ozo mulopa waakasyalamo ukasansile ku kitale mumbali yonse.

²¹ Ukabuule mulopa wa pa kitale pamo ni mafuta azuuke, ukamusansile Haruni pamo ni baana bakue, kabili ukasansile ni ku ngubo yabo yonse, evi Haruni ni baana bakue balalume bakabe bali bazuuke pamo ni ngubo yabo yonse.

²² “Ku ozo mpanga ukabuuleko mafuta, ni mukila uli ni mafuta, ni mafuta akupilile bya munda, ni tuete twa ku mabu, ni nfiyo ibili pamo ni mafuta akupileko, ni mwendo wa kulio. Ukakite evio pantu ni mpanga wa ngelelo palua kubiikua kwa babitambua pa miilo izuuke.

²³ Mu kipanda kya mikate isiliko ntutumusi kili ku ntanzi yakua Yawe ukabuulemo mukate umo wa munzyungulu, ni mukate umo utikeeme usanziiziweko mafuta a mizeituni, ni mukate umo umaatikile.

²⁴ Bebi byonse ukabibiike mu minue yakua Haruni, ni mu minue ya baana bakue balalume, ni bo bakabitesie ntanzi yakua Yawe, kuba bupe bwa kutensia.

²⁵ Kusyali ukabuule mu minue yabo ni kubizizia pa kitale pamo ni ngelelo ya kuzizia kuti ikabe bunu bumuwamiene Yawe, bupe bwa kuzizia bupeelue Yawe.

²⁶ “Ukabuule kabambo ka mpanga wa ngelelo palua kubiikua kwakua Haruni pa mwilo wa bukitambua, evi ukantensizie ne Yawe. Ni kaka kabambo kaakaba kobe.

²⁷ “Ukazuukie kabambo ka ngelelo ya kutensia, ni mwendo wa ngelelo ya kulendulua, bebio bifumiiziwe ku mpanga asaakwilue ku mwilo uzuuke. Kabambo kaakaba kakua Haruni, ni mwendo waakaba wa baana bakue babitambua.

²⁸ Evi Baizraeli i vibaakaba bakitila Haruni ni baana bakue balalume babitambua. Bobo i bwaakaba bupe bwa bupwanikizi bubaakaba ban'mpeela ne Yawe. Ozu i waakaba wali muzilo wa muyayaya.

²⁹ “Bivwalo bizuuke byakua Haruni, byaakaba byavwalua na kubalua muntu wa mu luvyalo lwakue waakaba wapyana pa ozo mwilo wa bukitambua, pa kyamba kya kufua kwakua Haruni.

³⁰ Kitambua mwina Haruni waakamupyana Haruni pa kyamba kya kufua kwakue, waakakita nsiku kilooba wavwele ezio ngubo, mane pa kyamba akengile mu Tabernakulo kuti abombele mu kifuka kizuuke.

³¹ "Ukabuule bipusa bya ozo mpanga wa ngelelo palua kubiikua kwa babitambua pa miilo izuuke, ni kubifulumiizia mu musolo wa kifuka kizuuke.

³² Haruni ni baana bakue balalume bakabe balia bebio bipusa bya mpanga pamo ni mukate uli mu kipanda kili pa nghingililo ya Tabernakulo.

³³ Bakabe balia belia bintu bibaapwanikiziiziweko pa kubabiika pa mwilo wa bukitambua ni kubazuukia, inzi muntu unge tekuti akalieko pantu bebio bilio bizuukile.

³⁴ Ni bilio byeleele palua kubiikua pa mwilo wa bukitambua kine byasyalapo mpaka lukeelekeele, tekuti bikaliwe, inzi bikaziziwe pantu bebio bilio bizuukile.

³⁵ "Evi i vyakuti ukakitile Haruni ni baana bakue balalume kukonkana ni byonse binakikwana. Ozo mwilo wa kubabiika pa bukitambua ukakitue mu nsiku kilooba.

³⁶ Kubalua busiku ukabe wafumia nghombe ndume wa bupe bwa kibalo pa mulandu wa bupwanikizi. Mu kukita evio waakaba wasamba kitale. Ukabe wasubako mafuta ni kwizuukia musita uwaakaba wabakitila bupwanikizi.

³⁷ Mu nsiku kilooba kubalua busiku ukabe wakita bupwanikizi pa mulandu wa kitale, ni kitale kyaakaba kyazuukiisie. Kubalua kintu kyaakaba kyakumia ku kitale kyaakaba kyazuuka."

Ngelelo ya kubalua busiku

(Mpendua 28.1-8)

³⁸ "Ngelelo iwaakaba waelela pa kitale kubalua busiku ni ezi: Misoka ibili ya mpanga ya mwaka umo.

³⁹ Ukabe waelela musoka umo lukeelekeele, ni unge kyungulo.

⁴⁰ Pa elia ngelelo ya mambo ya musoka wa mpanga, ukabe waelela pamo ni kamo ka pa lyanondo ka bunga bunekekele butwilue bwino bwasanziziwemo litre imo ni kitika ya mafuta a mizeituni, ni litre imo ni kitika ya divai kuti ikabe ngelelo ya kumina.

⁴¹ Ni pa musoka wa bubili wa mpanga wa ngelelo ya kyungulo ukabe wakita nga muwaakaba wakitila ngelelo ya mambo ya lukeelekeele, kuba bunu buweme, bupe bwa kuzizia bupeelue Yawe.

⁴² Evi i vyakuti ukabe wakita wewe pamo ni nvyalo ya ku ntanzi. Mwaakaba mwaelela ngelelo ya kuzizia pa mulyango wa Tabernakulo ntanzi yakua Yawe, papo panaakaba nasaakaana nobe ni kulanda nobe.

⁴³ Papo i panaakaba nasaakaana na Baizraeli, ni pa ezio nkendo paakaba pazukiwa na bulumba bwane.

⁴⁴ Tabernakulo ni kitale naakabizuukia, kabili naakazuukia Haruni ni baana bakue balalume pakuti bakabe ban'mombela mwilo wa bukitambua.

⁴⁵ Papo i panaakaba naikeele pamo ni Baizraeli, kabili naakaba Leza wabo.

⁴⁶ Ni bo baakamana nangue nene ndi Yawe Leza wabo waabafumiizie mu kyalo kya Misri, evi ngie nali pamo nabo. Nene i Yawe Leza wabo.

30

Kitale kya kufunkiiziapo bubaani

(Kufuma 37.25-28)

¹ "Ukakite kitale kya kimuti kya kasiiya kya kufunkiiziapo bubaani.

² Ukakite kyalingheene monse monse, kikabe kyali na santimetre 50 mu kuleepa ni mu bukata. Mu kutuuluka kikabe kyali metre imo. Bintu bituulukile nga masengo bikabe byalundeene na kitale.

³ Peulu ni mumbali monse pamo ni ku mbao ituulukile nga masengo, ni ku mikonzo yonse ina ukakupeko oro isambikile, mane kabili peulu lya mumbali ukazyungulusiamo mukovio wa oro.

⁴ Ukakite bikobo bibili ku bwala bumo bwa kitale, ni binge bibili ku bunge bwala mwinsina olia mukovio wa oro. Mu bebio bikobo i mwakwingizia mipingo ya kupingilako.

⁵ Ezio mipingo ukakite ya kimuti kya kasiiya, kabili ukakupeko oro.

⁶ Kekio kitale ukakibiike pa ntanzi ya kipempe kili pepi ni Lisanduku lya Kipingo lili ni ntupiko, papo panaakaba nasaakaana nobe.

⁷ Kubalua busiku lukeelekeele, Haruni pa-akaba wawamia matala, akabe wafunkia bubaani buweme pa kekio kitale.

⁸ Ni musita wa kyungulo, Haruni pa-akaba waleemia matala, akabe wafunkia bubaani kuti bukabe ngelelo ya muyayaya ntanzi yakua Yawe ku nvyalo ya ku ntanzi.

⁹ Pa kekio kitale tekuli kufunkiapo bubaani busipalile, ao kwelelapo ngelelo ya kuziziwa, ao bupe bwa bunga, ao kwitililapo bupe bwa bya kumina.

¹⁰ Limo mu mwaka, Haruni waakaba wakita bupwanikizi pa kitale pa elia mbao ituulukile nga masengo. Bobu bupwanikizi bwa limo mu mwaka, bupalile bukabe bwakitua na mulopa wa ngelelo ya bupwakizi pa mulandu wa bibalo bya nvyalo ya ku ntanzi, pantu keki ni kitale kizuukiisie kuli Yawe."

Nfolanga ya bupwanikizi

¹¹ Kabili Yawe waamwanine Musa nangu,

¹² "Paukaba wapenda Baizraeli, kubalua mwalalume apalile akabe wamupeela Yawe nfuto pa mulandu wa bukose bwakue, evi kimina tekuti kikabe kyali pakati kabo musita wakubapenda.

¹³ *Kubalua mwalalume waakaba wapendua, apalile akabe wafumia kipendo kya grama isaano ya mutofue kibiikilue mu kifuka kizuuke. Bobu bwaakaba bwali bupe bwakua Yawe.

¹⁴ Kubalua muntu wa mu balia baakaba bapendua ali na myaka 20 ni kukilapo, i waakaba wafumia bobo bupe bwakua Yawe.

¹⁵ Anzia aya wali munonsi ao mupabi, apalile kufumia kipendo kimonke kya grama isaano ya mutofue kibiikilue mu kifuka kizuuke lu-aliwamufumiizia Yawe bupe bwa bupwanikizi pa mulandu wa bukose bwakue.

¹⁶ Wewe waakapokelela bobo bupe bwa bupwanikizi kufuma ku Baizraeli ni kububombia kuwamiiziako Tabernakulo, evi bukabe bwali bupe bwa malanguluzi pa mulandu wa Baizraeli ntanzi yakua Yawe. Ezio i nfuto ya bukose bwenu."

Musambilo wa mukuba

¹⁷ Yawe waamwanine Musa nangu,

¹⁸ *Ukakite musambilo wa mukuba wa kusambilamo ni kya kuteekapo kya mukuba. Ukauteeke pa bukata bwa kitale ni Tabernakulo, mane ukabiikemo menda.

¹⁹ Haruni ni baana bakue balalume bakabe basambamo ku maboko ni ku makasa abo.

²⁰ Bapalile bakabe basamba ntanzi ya kwingila mu Tabernakulo, ni musita ubaakaba bapalama ku kitale kuti babombe mwilo wa kumufumiizia Yawe bupe bwa kuzizia.

²¹ Ni pakako, Haruni ni baana bakue balalume baakaba basamba ku maboko ni ku makasa abo bakeeza kufua. Ozu waakaba wali muzilo wa muyayaya kuli Haruni ni baana bakue balalume pamo ni ku nvyalo ya ku ntanzi."

Mafuta azuuke

²² *Yawe waamwanine Musa nangu,

²³ "Ukabuule bintu bili ni bunu buweme: Manemane a menda kilo isaano, ni mudalasini ununkiile bwino kilo ibili ni kitika, ni kane inunkiile bwino kilo ibili ni kitika, ²⁴ ni kida kilo isaano kukonkana ni kipendo kya mu kifuka kizuuke, pamo ni mafuta a mizeituni litre ina.

²⁵ Ukakite mafuta azuuke. Azo mafuta akakitue na bantu bamanine kusanzia bebio bintu, akabe ali mafuta akuzuukiiziako.

²⁶ Kabili ukasube mafuta ku Tabernakulo pamo ni ku Lisanduku lya Kipingo,

²⁷ ni ku meza pamo ni ku bibombelo byakue byonse, ku kinara pamo ni ku bibombelo byakue byonse, ku kitale kya kufunkiiziapo bubaani,

²⁸ ku kitale kya kuziziiziapo ngelelo pamo ni ku bibombelo byakue byonse, ku musambilo pamo ni ku kya kuteekapo.

²⁹ Ukabizuukie kuti bikabe byazuukiisie. Kubalua kintu kyaakaba kyakumia bebio bibombelo kyaakaba kyazuuka.

³⁰ Haruni ni baana bakue balalume ukabasube mafuta azuuke ni kubazuukia kuti bakabe ban'mombela mwilo wa bukitambua.

³¹ Ukabaane Baizraeli nangu, 'Aza i akaba mafuta ane azuuke akaba asubua bantu pa mwilo wa bukitambua mu nvyalo ya ku ntanzi.

³² Aza mafuta tekuti akabe asubua pa mubili wa muntu asili kitambua, kabili tekuti ukabe wakita mafuta a ozu musango na bintu byaakakitiluako aza mafuta, pantu azuukile. Kabili aakaba ali azuuke lyonse kuli mwemue.

³³ Kubalua muntu aliwasanzia mafuta nga aza ni kusuba muntu asili kitambua, waakafumiwa pakati ka Baizraeli."

Bubaani

³⁴ Kabili Yawe waamwanine Musa nangue, "Buula bintu bya bunu buweme: Bya butonvu bwa natafi, ni bwa shekeleti, ni bwa kelbena, ni bwa bubaani buweme. Bebi bintu byonse bikabe mu tulingo twalingheene.

³⁵ Ku bebi i kuwaakakita bubaani bwa bunu buweme bukutilue na bantu bamanine kukita. Bobo bubaani bukabe bwalimo ni mukele pakuti bukabe kwasambikile ni buzuukile.

³⁶ Ukapelepo bubaani buniini ukabubiike ntanzi ya Lisanduku lya Kipingo mu Tabernakulo pa nkendo inakaba nasaakaana nobe. Bwaakaba bwali bubaani buzuukiise kuli wewe.

³⁷ Kabili tekuti mukabe mwaikitala bubaani bwa ozu musango na bintu byaakakitiluako bobu bubaani, pantu bwaakaba bwali buzuuke kuli Yawe.

³⁸ Kine kukabe muntu waakaikitala bubaani nga bobu kuti abubombie ku mubili wakue, waakafumiwa pakati ka Baizraeli."

31

*Kusaakulua kwa bantu ba kwimika Tabernakulo
(Kufuma 35.30—36.1)*

¹ Yawe waamwanine Musa nangue,

² "Namusaakula Besaleli wa mu mukowa wakua Yuda, mwana mwalalume mwina Uri, mwinzikulu wakua Huri

³ ni kumwizulia Mweo wane. Nakimupeela maano, ni mulangue, pamo ni kumana kubomba miilo ilekenkeene

⁴ kuti akite bintu bya maano mu kukita bintu bya oro, ni bya mutofue, pamo ni bya mukuba,

⁵ ni kukita mabue a kufwanizia, ni kubaza bimuti, pa mulandu wa kubomba miilo ilekenkeene.

⁶ Kabili unvua, nakimusaakula ni Aholiabw mwana mwalalume mwina Ahisamaki wa mu mukowa wakua Dani evi aye wamukwasia. Kabili ni bange bonse nakibapeela buvinde bwa kukita byonse binakikwana kukita:

⁷ Tabernakulo, ni Lisanduku lya Kipingo, ni ntupiko pamo ni bibombelo byonse bya mu Tabernakulo,

⁸ ni meza pamo ni bibombelo byakue, ni kinara kya oro isambikile ni bibombelo byakue byonse, pamo ni kitale kya bubaani,

⁹ ni kitale kya kuziziiziapo ngelelo ni bibombelo byakue, ni musambilo pamo ni kya kuteekapo,

¹⁰ ni ngubo isukilue bwino, ngubo izuuke yakua Haruni ni ya baana bakue balalume, ngubo ya kuvwala musita wa kubomba mwilo wa bukitambua,

¹¹ ni mafuta azuuke, pamo ni bubaani bwa bunu buweme pa mulandu wa mu kifuka kizuuke. Bakakite bebio bintu byonse nga vinakikwana."

Sabata

¹² Yawe waamwanine Musa nangue,

¹³ "Baane Baizraeli bakabe basunga busiku bwa Sabata yane, pantu i kalangi pakati kenu ni nene pamo ni nvyalo ya ku ntanzi, evi mukabe mwamanine nangue nene ndi Yawe aliwamizuukia.

¹⁴ Kansi mukabe mwasunga Sabata pantu ni izuuke. Kubalua muntu asikaba wasunga Sabata waakeepawa. Onse waakaba wabomba mwilo mu bobu busiku, waakafumiwa pa Baizraeli.

¹⁵ *Nsiku mutanda ya mu mulungu mwaakaba mwabombamo miilo. Inzi busiku bwa kilooba, bwene ni Sabata, busiku bwa kutuuzia kwine kwine, busiku buzuuke kuli Yawe. Onse wakabomba mu busiku bwa Sabata, waakeepawa.

¹⁶ Ni pakako, Baizraeli ni nvyalo ya ku ntanzi, bapalile kusunga bobu busiku bwa Sabata pantu i kipingo kya muyayaya.

¹⁷ *Kaka i kalangi kaakabeelelela pakati ka Baizraeli ni nene, pantu ne Yawe naalengele myulu ni kyalo mu nsiku mutanda, inzi busiku bwa kilooba nsyaabombe, naatuuziizie."

¹⁸ Yawe lu-aapwile kulanda na Musa ku Lupili lwa Sinai, waamupeele Musa bibazu bibili bya mabue byaali byaalembelepoko mizilo na munue wakua Leza.

32

Mukisi wa nghombe musoka wa oro

(Malanguluzi a Mizilo 9.6-29)

¹ *Bantu lubaamwene nangue Musa wakokola pasili kukooka kufuma ku lupili, baamukolonghaniine Haruni ni kumwana nangue, "Iza utukitile leza*" wakuti aye watutangiile pantu ozu Musa wakitufumia mu kyalo kya Misri, tetumanine kyakimukitikila."

² Ni pakako, Haruni waabaanane evi, "Vuule ntimbi ya oro ku matui a bakazi benu, ni a baana benu balalume ni banakazi, mundeetele."

³ Bantu bonse baavuulile ntimbi ya oro yaali ku matui abo ni kumutwalila Haruni.

⁴ *Haruni waapokeleele ntimbi yabo ya oro, waisungulula ni kupongwela mu kintu kyaafumiizie mukisi wa nghombe musoka.

Baizraeli baalandile evi, "We Izraeli, ozu i leza obe waakufumiizie mu kyalo kya Misri."

⁵ Haruni lu-aamwene evio, waakuulile kitale ntanzi ya mukisi wa nghombe musoka. Waalandile nangue, "Lukeele kwakaba nsikunkulu yakua Yawe."

⁶ *Lukeele lwakue baabuukile paakili lukeelekeele baya kwelela ngelelo ya kuzizia ni kutwala bupe bwa bupwanikizi. Bantu baikiele pansu kuti balie ni kumina. Pa kyamba, baabuukile ni kutendeka kukinda.

⁷ Yawe waamwanine Musa nangue, "Lenga ukooke pantu bantu bobbe baawafumiizie mu kyalo kya Misri babala kibalo kikata.

⁸ Baba bantu baluba kale pantu balekela kukonka binaabaanane. Basungulula oro ni kwikitila mukisi wa nghombe musoka. Baupupa pamo ni ku-uwelela ngelelo balimukulanda nangue, 'We Izraeli ozu i leza obe waakufumiizie mu kyalo kya Misri.'

⁹ Yawe waamwanine Musa nangue namona baba bantu vibafinine mitima.

¹⁰ Ni pakako, tekunkania kubakanda ni kubalovia pantu nabafitiilua. Inzi wewe pamo ni nvyalo yobe ndikumikita kuba mutundu ukata."

¹¹ *Inzi Musa waamupaapeete Yawe Leza wakue wamwipuzia nangue, "We Yawe, ni kiki kyalengia kufitiilua bantu bobbe bawafumiizie mu kyalo kya Misri na buvinde ni maka obe?"

¹² Kine wakita evi, Bamisri bakaba kulanda nangue Leza waabafumiizie Baizraeli mu Misri na mapange abi a kubeepaila mu mpili ni kubalovia pa kyalo. We Yawe, fuukia kipuki kyobe, tekukitila bantu bobbe bibiipile.

¹³ *Languluka babombi bobbe, Abrahamu ni Izaaki pamo ni Yakobo, balia baawalaile we mwine nangue waakalengia nvyalo yabo ikasanduluke ni kuvula nga ntanda ya mu lyulu, ni kubapeela kyalo kiwaabalaile kuti baakakipyane muyayaya."

¹⁴ Ni pakako, Yawe wa-alulwile mapange abi a mutima wakue palua bubi bu-aalandile kukitila bantu bakue.

¹⁵ Musa waapilibukile ni kubamba kukooka ku lupili watweme bibazu bibili bya mabue byaali byalembeluepo mizilo kumbali ibili kubalua kibazu.

¹⁶ Leza i waakitile bebio bibazu, ni azo malembo aali alembelue na mwine Leza.

¹⁷ Yohua lu-aunvwile mazui a bantu baali basaamiizie, waamwanine Musa nangue, "Koku ku mitanda kuli nsungu ya bului."

¹⁸ Musa waalandile evi, "Ezi nsungu te ya bwanzio bwa bului, ao ya kwanzizi ku bului, inzi ni nsungu ya bantu balimukwimba nghimbo ya nsansa."

¹⁹ Lubaapaleeme ku mitanda, Musa waamwene mukisi wa nghombe musoka ni bantu balimukukinda. Musa waafitiilue ni kupooza bibazu bya mabue pansu mwinsina lupili, ni byo byatobeka.

²⁰ Pa kyamba waabuulile ozo mukisi wa nghombe musoka ubaakitile, wauzizia mu mulilo, waupela mpaka wa-aluka nga lufunko. Waupuupiile lolo lufunko mu menda ni kubapatikizia Baizraeli bamine.

²¹ Musa waamwanine Haruni nangue, "Ewe, baba bantu bakikukitaki pakuti ubalengie kukita kibalo kyabiipile evi?"

²² Haruni wa-asukile nangue, "We tawelenzi, tekufitiua. Umanine bwino nangue baba bantu bali ni kasonto ka kukita bibiipile.

²³ Baizile kunghana evi, 'Iza utukitile leza wakuti aye watutangiile pantu ozu Musa wakitufumia mu kyalo kya Misri, tetumanine kyakimukitikila.'

²⁴ Nene i lunakibaana nangue onse ali ni ntimbi ya oro ku matui avuule andeetele, kupwako, ban'mpeela, ni ne naipoza mu mulilo, penka papo mukisi wa nghombe musoka wamoneka."

☆ 32:1 32.1: Mii 7.40 * 32:1 32.1 leza; Ao Bazeza bange. ☆ 32:4 32.4: 1 Mak 12.28; Mii 7.41 ☆ 32:6 32.6: 1 Bak 10.7 ☆ 32:11 32.11: Mpe 14.13-19 ☆ 32:13 32.13: Kut 22.16-17; 17.8

²⁵ Musa lu-aamwene nangu Haruni waabalekelele kukita mubatoneene, ni kubalengia kuba ba mpuni ku balwani babo,

²⁶ waille kwimana pa nghingililo ya mitanda walanda evi, "Onse amutonene Yawe eze kuli nene." Balawi bonse baamukolongheene Musa.

²⁷ Musa i lu-aabaanine nangu, "Yawe Leza wakua Izraeli walanda nangu kubalua muntu pakati kenu atwame kipanga kyakue ni kuya kupita mu mitanda waipaya wa kwakue, ni kibuzi wakue pamo ni onse u-apalameene nakue."

²⁸ Balawi baakitile muba-aniinue na Musa. Bobo busiku baipaile bantu mu pepi 3,000.

²⁹ Musa waabaanine Balawi nangu, "Lelo mwaizuukia mwe bene† pantu temwakituntumbila kwipaya baana benu ni ba kwenu. Leza amipaale."

³⁰ Lukele lwakue Musa waabaanine Baizraeli nangu, "Mwakibala kibalo kikata. Inzi ndikuya paakale ku lupili kuli Yawe ngie n'mipaapaatile, pange kuti wamyelele kibalo kyenu."

³¹ Musa lu-aile kuli Yawe, waalandile evi, "Ee, kisinka baba bantu bakibala kibalo kikata. Baakiitile leza akitile na oro.

³² *Ni pakako, nakupaapaata welele kibalo kyabo. Inzi kine wakaana, vuwa liina lyane liwaalembale mu kitabu kyobe kya bukose."

³³ Yawe waamwanine Musa nangu, "Onse wakinduvia i unakaba kuvuwila liina lyakue mu kitabu kyane kya bukose.

³⁴ Ale endo ulombole Baizraeli ubatwale pa nkendo inakikwana, uye watangilile na malaika wane. Inzi musita paukaba kukumana, nakaba kubakanda pa mulandu wa kibalo kyabo."

³⁵ Yawe i lu-aakandile babo bantu na kimina kikata kya malwele pantu baamwanine Haruni abakitile mukisi wa nghombe musoka.

33

Yawe waana Baizraeli bafume ku Lupili lwa Sinai

¹ *Yawe waamwanine Musa nangu, "Ale fuma pano, wewe ni bantu bawaafumizie mu kyalo kya Misri, uye nabo mu kyalo kinalaile kupeela Abrahamu, ni Izaaki pamo ni Yakobo lunaalandile nangu keki i kyalo kinaakapeela nvyalo yobe.

² Naakatuma malaika wakuti akabe wamitangilile, kabili naakakumba Bakanaani, ni Ba-amori, ni Bahiti, ni Baperizi, ni Bahivi pamo ni Bayebusi.

³ Mwakaba kwingila mu kyalo kiizuzimo mabeele ni kapelo, inzi nene nsikaba kuya pamo nenu kheeza kumilovizima mu nzila pantu muli babisanguka ni bafinine mitima."

⁴ Bantu lubaunvile ezio mpunda ibi, baalilile. Ni pakako, baavuulile bifwanizio byabo.

⁵ Pantu Yawe waali wamwanine Musa abaane Baizraeli nangu, "Mwemue muli bantu bafinine mitima. Kine naezia kuya nenu, anzia kine ni kamusita kaniini, ndikumilovila. Kansi vuule bifwanizio byenu, evi n'mone vindikukita."

⁶ Ni pakako, kutula musita ubaafumine pa lupili lwa Horebu, Baizraeli te baavwele kabili bifwanizio byabo.

Liema lya kusaakaaninamo

⁷ Musa waali ni mibeele ya kutwama liema ni kuliimika kunze, kule ni mitanda, ni lyo lyaali lyakuutua liema lya kusaakaaninamo. Kubalua muntu waali ni ka kumwipuzia Yawe, waali wafuma mu mitanda ni kuya mu liema lya kusaakaaninamo kunze ya mitanda.

⁸ Musa lu-aali wafuma ni kuya ku lelilo liema, kubalua muntu waali waimana mu mulyango wa ku mutanda wakue wakentelele mpaka musita u-alikwingila mu liema.

⁹ Musa lu-aaliwaingila mu liema, lipumpu lya lilezi lyaali lyakooka ni kwimana pa mulyango wa liema, Yawe lu-aali walanzyania ni Musa.

¹⁰ Bantu bonse lubaali bamona lipumpu lya lilezi lyaaimana pa mulyango wa liema, kubalua muntu waali waimana ni kupupa pa mulyango wa mutanda wakue.

¹¹ Yawe waali walanda bakenteene ni Musa nga muntu alimukulanzyania na kibuzi wakue. Pa kyamba, Musa waali wafuma ni kubwelela ku mitanda. Inzi mulumendo Yoshua, mwana mwina Nuni, mubombi wakua Musa, taali wafuma mu liema.

Musa wamona bulumba bwakua Yawe

† 32:29 32:29 Bwaluzi bunge bwa kale Lelo mwaizuukia mwe bene; Mu Kiebrania Mwaizuukia mwe bene; Ao Lelo mwazuukiwa. * 32:32 32:32: Mlb 69:28; Nfy 3.5 * 33:1 33:1: Kut 12.7; 26.3; 28.13

¹² Musa waamwanine Yawe nangue, “Unvua, wewe wakilanda evi, ‘Fumia baba bantu,’ inzi tewakinghana kine nani unakaba kuya nakue. Wakilanda sie nangue, ‘Nkumanine mu liina lyobe, ni evi nkwitabiile.’”

¹³ Kansi evi kine ungitabiile, nsambilizie nzila yobe pakuti nkumane, ni kwitabilua ntanzi yobe. Nakulomba wizukile nangue ezi ntundu i bantu bobe.”

¹⁴ Yawe waamwasukile evi, “Nakaba kuya pamo nobe ni kukupeela kutuuzia. Kubalua kantu kaakaba ka kuwamiine”

¹⁵ Musa waamwanine evi, “Kine teukaba kuya pamo ni fwefue, tekuti ukabe kutufumia pano.

¹⁶ Ale bantu kuti bamana syani nangue ungitabiziizie nene ni bantu bobe kine teuya pamo ni fwefue? Kine waya pamo ni fwefue ulikutulengia kuba bantu bebeeleeleko pa bantu bonse bali pa kyalo.”

¹⁷ Yawe waamwanine Musa nangue, “Ndikukita evio vyenka muwalandila, pantu unghwamiine, kabili nkumanine mu liina lyobe.”

¹⁸ Musa waalandile evi, “Nakupaapaata unangisie bulumba bobe.”

¹⁹ *Yawe waamwasukile evi, “Nakaba kupisia buwame bwane bonse pa ntanzi yobe ni kusimikila Liina lyane ‘Yawe’ pa ntanzi yobe. Kabili nakaba kulangisia buwame ku onse unaakatona kulangisia buwame, ni kweleela onse unaakatona kweleela.

²⁰ Inzi wewe tuvinda kunkenta ku lukebu lwane, pantu muntu tavinda kumona lukebu lwane ni kusyala wakosele,

²¹ inzi wewe imana nane pa ozu mwalala.

²² Musita ulikupita bulumba bwane, ndikukuzindika mu mulale wa mwalala ni kupita nakuvimbiliile kuboko kwane.

²³ Pa kyamba nasyapitile, ndikukuvimbula kuboko kwane, ni we ulikumonako sie musana wane, inzi lukebu lwane teulumona.”

34

*Bibazu bya lenu bya kipingo
(Malanguluzi a Mizilo 10.1-5)*

¹ Yawe waamwanine Musa nangue, “Ale kita bibazu bibili bya mabue nga belia bya mambo, evi nembepo twebho tumonke twaali pa belia bibazu bya mambo biwaatobele.

² Iiteanie lukeele lukeelekeele ukabe kusela pano pa Lupili lwa Sinai ni kusaakaana ni nene peulu lupili.

³ Tekuti ukabe kwiza na unge muntu, ku lupili tekuti kukamoneke unge muntu, mwinsina lupili ni mo tekuti mukamoneke mukooko ao nghombe, ao mbuzi wa kulia bikusi.”

⁴ Ni pakako, Musa waabaazile bibazu bibili bya mabue byaali nga belia bya mambo, waabuuka paakili lukeelekeele, wasela ku Lupili lwa Sinai nga mwa-aniinue na Yawe, watwama ni bebio bibazu bibili bya mabue mu minue yakue.

⁵ Kupwako Yawe waakooka mu lilezi litikeeme, waimana ni Musa pa lupili, Yawe wasimikila Liina lyakue mwine, “Yawe.”

⁶ *Kabili Yawe waapitile ku ntanzi yakua Musa walimukulanda nangue, “Yawe, Yawe!

Ne Leza ezuzi nkumbu ni buwame,

asiizi kulenga kufitua,

ne wa ntono ikata ni wa kisinka.

⁷ Ndi ni ntono ku nvyalo nfu ingi, ndinaeleela bubi ni bilubo pamo ni bibalo.

Inzi nsiizi kubula kukanda mubi.

Ndinakanda baana ni benzikulu, pa mulandu wa bubi bwa basiibo ni bwa basiibokulu mpaka ku luvyalo lwa butatu ni lwa buna.”

⁸ Penka papo Musa wafwinamina kale pansi ni kupupa.

⁹ Musa waalandile evi, “We Yawe, kine wangitabizia, nakupaapaata uye pamo ni fwefue anzia kine baba bantu ni babisanguka ni bafinine mitima. Eleela bubi bwetu ni bibalo byetu ututwame tuye twali bantu bobe.”

*Kukita kipingo paakale
(Kufuma 23.14-19; Malanguluzi a Mizilo 7.1-5; 16.1-17)*

¹⁰ Yawe waamwanine Musa nangu, “Unvua, ndikukita nenu kipingo. Naakakita tupapo ntanzi ya bantu bobe bonse mu musango usinakituepo mu kyalo kyonse, ao mu ntundu yonse, ni bantu bonse bawikeele nabo baakamona miilo yakua Yawe, pantu kintu kinaakakita nobe kyaakaba kya kutiinia.

¹¹ Poozoko maano ku twebu tundimukulanda lelo. Nene nakaba kumitangilila ku ntanzi ni kukumba Ba-amori, ni Bakanaani, ni Bahiti, ni Baperizi, ni Bahivi, pamo ni Bayebusi.

¹² Ni pakako, ilabukile tekuti mukapwane na bekala kyalo koko kumulimukuya, evi tekuti mukabe mwakita bubi nga bene.

¹³ *Inzi mupalile kutuuta bitale byabo ni kutyonania mapumpu abo azuuke pamo ni kuputulania mikisi yabo yakua Ashera.

¹⁴ *Temupalile kupupa leza unge, pantu Yawe Liina lyakue ni Bunkua, wene i Leza wa bunkua.

¹⁵ Temupalile kukita kipingo na bene kyalo, pantu musita ubaakaba baelela ngelelo ni kupupa baleza babo, babo bantu nga baakaba bamikupa ni kumibembia kulia bilio bibalibaelela ku baleza babo,

¹⁶ kabili nga mwaakeetabizia baana benu balalume kuupa baana babo banakazi balibapupa baleza babo. Babo banakazi baakaba babembia baana benu balalume kupupa baleza babo.

¹⁷ *Tekuti mukakite mikisi na mutofue usungulwilue.

¹⁸ *Mukabe mwakita nsikunkulu ya mukate usiliko ntutumusi. Mu nsiku kilooba mukabe mwalia mukate usiliko ntutumusi nga vinaamyanine. Mukabe mwakita evio pa musita upalile mu mwezi wa Abibu, pantu mu ozo mwezi i umwafumiinemo mu Misri.

¹⁹ *Libeli mw'alalume wa Baizraeli ni wane, pamo ni kubalua libeli wa biteekua byobe, wa nghombe pamo ni wa mikooko.

²⁰ *Inzi punda ndume libeli mwaakamulubula na musoka wa mukooko. Kine temukamulubula, mwaakatyona mukosi wakue. Ni kubalua libeli mw'alalume wa muntu mu baana benu mwaakamulubula.

*Tekuti kukabe muntu wa kwiza pa ntanzi yane tekuba watweme bupe.

²¹ *Nsiku mutanda ya mu mulungu mwaakaba mwabombamo miilo. Inzi busiku bwa kilooba mwaakaba mwatuuzia, anzia kine ni pa musita wa kulima ao pa musita wa kuzombola, mwaakaba mwatuuzia.

²² *Mukabe kuya mwakita Nsikunkulu ya Milungu, ni yo i ya mazabo a mambo a buzombozi bwa nghano, pamo ni Nsikunkulu ya Buzombozi bwa mpeleezio ya mwaka.

²³ *Balalume bonse ba mu libumba lyenu baakabe baiza ntanzi yakua Yawe Kabezia Mpungu wakua Izraeli nghendo itatu kubalua mwaka.

²⁴ Nakaba kukumba ntundu ntanzi yenu ni kulundako kyalo kyenu. Kabili tekukaba muntu waakeezia kupoka kyalo kyenu musita umwaakaba mwaiza ntanzi yakua Yawe Leza wenu nghendo itatu mu mwaka.

²⁵ *Tekuti mukabe mwangelela mulopa pamo ni mukate uliko ntutumusi. Tekuti mukabe mwasiapo minofu ya ngelelo ya nsikunkulu ya Pasaka ya kyungulo mpaka lukeelekeele.

²⁶ *Buzombozi bwa mambo bwa mu makaba enu mupalile mukabe mwabutwala mu Nghanda yakua Yawe Leza wenu.

*Tekuti mukabe mwaeleka mwina mbuzi mu mabeele akua nghina.”

²⁷ Yawe i lu-aamwanine Musa nangu, “Lemba totu twebu pantu twaimaninako kipingo kinapinghana nobe pamo ni Baizraeli.”

²⁸ Musa waikeele ku Lupili lwa Sinai pamo ni Yawe nsiku 40 busiku ni koba pasili kulia bilio ao kumina menda. Ni Yawe waalembele milao lyanondo pa bebbo bibazu.

Lukebu lwakua Musa lwabenghema

²⁹ *Musa lu-aali walimukooka kufuma ku Lupili lwa Sinai watweme bibazu bibili bya busininkizio mu minue yakue, lukebu lwakue lwaali lwalimukubenghema pantu waalanzenie ni Yawe, inzi taali wamanine.

³⁰ Haruni ni Baizraeli bonse lubaamukentele Musa, baamwene lukebu lwakue lwalimukubenghema. Ni pakako, baatiinine kumupalama.

* **34:13 34:13:** Mam 16.21 * **34:17 34:17:** Kuf 20.4; Bal 19.4; Mam 5.8; 27.15 * **34:18 34:18:** Kuf 12.14-20; Bal 23.6-8; Mpe 28.16-25 * **34:19 34:19:** Kuf 13.2 * **34:20 34:20:** Kuf 13.13 * **34:21 34:21:** Kuf 20.9-10; 23.12; 31.15; 35.2; Bal 23.3; Mam 5.13-14 * **34:22 34:22:** Bal 23.15-21; 23.39-43; Mpe 28.26-31 * **34:25 34:25:** Kuf 12.10 * **34:26 34:26:** Mam 24.21; 26.2 * **34:29 34:29:** 2 Bak 3.7-16

³¹ Inzi Musa waakuutile Haruni pamo ni banombozi bonse ba mabumba ni kulanda nabo.

³² Pa kyamba, Baizraeli bonse baamupaleeme Musa, ni ye waabaanine twebo tonse twa-aninue na Yawe ku Lupili lwa Sinai.

³³ Musa lu-aapwile kulanda nabo, waikupile kitambala ku menso.

³⁴ Inzi Musa lu-aali waingila ntanzi yakua Yawe kuti aye alande nakue, waali waikupulula kitambala mpaka musita wa kufuma. Lu-aali wafuma, waali wabaana Baizraeli twebo tu-aali wa-anua.

³⁵ Baizraeli baali bamona lukebu lwakue lwaali lwabenghema. Musa waali waikupa kitambala paakale mpaka lu-aali waya kulanda ni Yawe paakale.

35

Mafunde palua Sabata

¹ Musa waakolonghaniizie mabumba onse a Baizraeli. Waabaanine evi, "Totu i twebo twakilandua na Yawe kuti mukabe mwakita:

² *Nsiku mutanda ya mu mulungu mwaakaba mwabombamo miilo. Inzi busiku bwa kilooba, bwaakaba bwali busiku buzuuke kuli mwemue, Sabata ya kutuuzia yakua Yawe. Kubalua muntu waakabomba mu busiku bwa kutuuzia, waakeepawa.

³ Mu busiku bwa Sabata tekuti mukabe mwakozia mulilo mu nkendo yonse mumwakaba mwaikala."

Bupe palua Tabernakulo

(Kufuma 25.1-9)

⁴ Musa wa-anine mabumba onse a Baizraeli nangue, "Twebo twakilanda Yawe kuti muye mwakita ni totu:

⁵ Mupeele Yawe bupe bwa bunonsi bumuli nabo. Kubalua muntu ali ni mutima wantono apalile kumupeela Yawe oro, ni mutofue, ni mukuba,

⁶ ni nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi, ni ya kitani kiweme, ni masako a mbuzi,

⁷ ni kipapa kya mpanga kisubilueko mukumino wa kasi, ni kipapa kya kipomo, ni mbao ya kasiya,

⁸ ni mafuta a mizeituni a mu litala, ni manukato a kubiika ku mafuta azuuke, ni ku bubaani buweme,

⁹ ni mabue a oniksi, pamo ni mabue a kubiika ku efodi ni ku mufuko wa pa nkulo.

Bibombelo bya mu Tabernakulo

(Kufuma 39.32-43)

¹⁰ *Kubalua muntu ali ni maano akukita miilo imo pakati kenu, eze akite bintu byonse byaalandile Yawe:

¹¹ Akite liema lizuuke ni nkupo ya ku liema, ni bipempe, ni bikobo, ni mbao, ni mbango yakue, ni mapumpu akue pamo ni bya kwimikuamo.

¹² Akite Lisanduku lya Kipingo pamo ni mipingo ya kupingilako ni ntupiko, ni kipempe kya kuingako,

¹³ ni meza pamo ni mipingo ya kupingilako, ni bibombelo byonse bya ku meza, ni mikate ya kilangililo,

¹⁴ ni kya kuteekapo matala ni bibombelo byakue, ni matala pamo ni mafuta pa mulandu wa kisue,

¹⁵ ni kitale kya kufunkiiziapo bubaani, ni mipingo ya kupingilako, ni mafuta azuuke, ni bubaani buweme, ni kipempe kya pa mulyango wa liema lizuuke,

¹⁶ ni kitale kya kuziiziapo ngelelo pamo ni kasaaso ka mukuba, ni mipingo ya kupingilako, ni bibombelo byonse, ni musambilo pamo ni kya kuteekapo,

¹⁷ ni bipempe bizyungulukiile musolo wa mukati, ni mapumpu a ku musolo pamo ni bya kwimikuamo, ni kipempe kya pa mulyango wa musolo,

¹⁸ ni bikili bya ku liema lizuuke, ni bikili bya ku luuba lwa musolo, ni nkamba yakue, ni ngubo isukilue bwino, ngubo izuuke yakua Haruni ni baana bakue balalume,

ngubo ya kuvwala musita wa kubomba mwilo wa bukitambua mu kifuka kizuuke."

Bantu baleeta bupe bwabo

²⁰ Ni pakako, libumba lyonse lya Baizraeli lyaafumine pa ntanzi yakua Musa ni kubwelela ku mitanda.

²¹ Kubalua muntu kukonkana ni mu-aatoneene mu mutima wakue, waile kuli Musa ni kumutwalila Yawe bupe bwa kubombia pa kukuula Tabernakulo ni bupe bwa mwilo wa kubombela Leza, pamo ni bupe bwa bya kukitilako bivwalo bizuuke.

²² Bonse, balalume ni banakazi, baali ni mutima wa kupeela, baaleetele bikomo, ni ntimbini, ni tuzele twa kusyusyutilako, ni bikano, pamo ni bibombelo byonse bya oro. Kubalua muntu waamuleetele Yawe bupe bwa oro kuti bube bupe bwa kutensia.

²³ Kubalua muntu waali ni nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi, ni ya kitani kiweme, ni masako a mbuzi, ni kipapa kya mpanga kisubilueko mukumino wa kasi, pamo ni kipapa kya kipomo, waaleetele.

²⁴ Kubalua muntu waafumiizie mutofue ni mukuba, waamuleetele Yawe. Kubalua muntu waali ni kimuti kya kasiya, waakileetele ku mwilo upalile.

²⁵ Banakazi bonse baali ni maano a kusuka, baaleetele ngubo ibaasukile na minue yabo. Ngubo ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni ngubo ya kitani kiweme.

²⁶ Ni banakazi baali ni maano a kusuka, baasukile masako a mbuzi.

²⁷ Masiiko a Baizraeli baaleetele mabue a oniksi, pamo ni mabue a mponvu a kubiika ku efodi ni ku mufuko wa pa nkulo,

²⁸ ni manukato, ni mafuta a mizeituni a mu matala, ni mafuta azuuke, ni bubaani bwa bunu buweme.

²⁹ Baizraeli bonse, balalume ni banakazi, baaleetele bupe bwa kupeela Yawe bawami-inue mu mitima yabo pa mulandu wa miilo yonse ya-aninue Musa na Yawe.

*Kusaakulua kwa bantu ba kwimika Tabernakulo
(Kufuma 31.1-11)*

³⁰ Pa kyamba, Musa wa-anine Baizraeli nangue, “Yawe wakimusaakula Besaleli wa mu mukowa wakua Yuda, mwana mwalalume mwina Uri, mwizikulu wakua Huri,

³¹ ni kumwizuzia Mweo wakue. Wakimupeela maano, ni mulangue, pamo ni kumana kubomba miilo ilekenkeene

³² kuti akite bintu bya maano mu kukita bintu bya oro, ni bya mutofue, pamo ni bya mukuba,

³³ ni kukita mabue a kufwanizia, ni kubaza bimuti pa mulandu wa kubomba miilo ilekenkeene.

³⁴ Besaleli ni Aholiabu mwina Ahisamaki wa mu mukowa wakua Dani, baapeelue buvinde na Yawe bwa kusambilizia bange.

³⁵ Yawe waabapeele maano a kubomba miilo ilekenkeene: Mwilo wa kubaaza mabue, ni mwilo wa kufwanizia bivwalo na nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi, ni mwilo wa kukita kitani kiweme, pamo ni mwilo wa kusuka inge ngubo. Baba i bantu bakengeele mu kukita miilo ilekenkeene, kabili i baakaba bakita miilo ya misango yonse iweme.

36

¹ “Ni pakako Besaleli ni Aholiabu pamo ni kubalua muntu apeelue mutima wa maano ni mulangue na Yawe pakuti abombe miilo yonse ya kukuula liema lizuuke, wakaba kubomba nga mwaalandiile Yawe.”

Bantu baleeta bupe bwingi

² Musa i lu-aakuutile Besaleli ni Aholiabu pamo ni kubalua muntu apeelue mutima wa maano ni mulangue na Yawe, ni kubalua muntu epeele kubomba mwilo na mutima uweme.

³ Musa waapeele babo bantu bupe bonse bwaafumiiziwe na Baizraeli pa mulandu wa miilo ya kukuula liema lizuuke. Inzi Baizraeli baali batwaliliile sie kufumia bupe bwabo kubalua lukelekeele koku bawamiinue.

⁴ Babo bantu bonse ba mulangue baali babomba miilo ilekenkeene ya kwimika kifuka kizuuke, baafumine pa mwilo wabo ni

⁵ kuya kumwana Musa nangue, “Bantu baleeta bintu bingi kukila pa belia bipalile kuleetua mu miilo itwa-aninue na Yawe.”

⁶ Kupwako, Musa wapunda mu mitanda walimukulanda nangue, “Kubalua muntu, mwalalume ao mwanakazi, tekuti afumie kabili bupe pa mulandu wa kifuka kizuuke.” Ni pakako, baalekeele kutwala bupe,

⁷ pantu bintu bibaaleetele byaakilile kuvula, kabili byaakumeene bya kubombia ku miilo yonse.

Kukuula Tabernakulo
(Kufuma 26.1-37)

⁸ Bonse baali ni mutima wa mulangue mu babo babombi, baakitile Tabernakulo na bipempe lyanondo bya kitani kiweme kyaali kyapyatilue bwino na nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi pamo ni ya mukumino wa kasi. Ni Besaleli waalengelemo nkebu ya makerubi.

⁹ Kubalua kipempe kyaali kyaleepele metre lyanondo ni isaano, ni mu bukata metre ibili. Bebio bipempe byonse byaali byalingheene.

¹⁰ Besaleli waalundaniizie bipempe bisaano kumo, ni binge bisaano evio vyenka.

¹¹ Waabiikile mikobelo 50 ya nyunzi ya mukumino wa lyulu kupela lya kunze ya kipempe, ni ku kinge kipempe waakitile evio vyenka.

¹² Mikobelo 50 ya ku kipempe kimo yaali yakenteene na mikobelo 50 ya ku kipempe kinge.

¹³ Kabili waakitile tukobo 50 twa oro twa kulundaniiziako bebio bipempe bibili pakuti Tabernakulo ibe kintu kimo.

¹⁴ Kabili waakitile bipempe lyanondo ni kimo bya masako a mbuzi bya kubivimba peulu Tabernakulo.

¹⁵ Kubalua kipempe kyaali kyaleepele metre lyanondo ni isaano, ni mu bukata metre ibili. Bebio bipempe lyanondo ni kimo byaali byalingheene.

¹⁶ Besaleli waalundaniizie kumo bipempe bisaano, ni binge mutanda ni byo waalundaniizie kumo.

¹⁷ Waabiikile mikobelo 50 kupela lya kunze ya kipempe, ni ku kinge kipempe waakitile evio vyenka.

¹⁸ Waakitile tukobo 50 twa kulundaniiziako bipempe bibili pakuti kiye kyali kimo.

¹⁹ Kabili waakitile nkupo ya lelilo liema, nkupo ya mpapa ya mpanga isubilueko mukumino wa kasi, ni peulu ezio nkupo waakitiilepo nkupo ya mpapa ya kipomo.

²⁰ Waakitile mbao ya kimuti kya kasiya ya kwimikilako Tabernakulo.

²¹ Lubao lumu lwaali lwaleepele metre isaano, ni mu bukata lwaali lwatanine santimetre 75.

²² Kubalua lubao lwaali lwali na matui abili, evi i vi-aakitile ku mbao yonse ya ku Tabernakulo.

²³ Waakitile mbao 20 ya ku Tabernakulo lya ku nkungulua,

²⁴ Kabili waakitile bintu 40 bya mutofue bya kwimikuamo mbao 20. Mu bintu bibili bya kwimikuamo, mwaimikilue lubao lumu lwa matui abili, ni mu binge bibili ni mo evio vyenka.

²⁵ Ku bunge bwala bwa liema lya ku nkungua, waakitileko mbao 20,

²⁶ ni bintu 40 bya mutofue bya kwimikuamo. Mu bintu bibili bya kwimikuamo, mwaimikilue lubao lumu, ni mu binge bibili ni mo evio vyenka.

²⁷ Kumusana wa liema, lya ku mboosi, waimikileko mbao mutanda,

²⁸ ni mbao ibili yaimikilue mu tufuli twa Tabernakulo lya ku mboosi.

²⁹ Ezio mbao ibili ya mutufuli waimikile yakuminkeene kutula pansu, ni pa muulu waakuminkaniizie na kikobo kimo. Evio i vi-aakitile ku tufuli tonse tubili.

³⁰ Ni pakako, yaali mbao mwanda, ni bintu bya mutofue bya kwimikuamo byaali lyanondo ni mutanda. Bya kwimikuamo bibili byaimikiluemo lubao lumu.

³¹ Waakitile mbango ya kimuti kya kasiya, mbango isaano pa mbao ili ku lubali lumu lwa Tabernakulo,

³² ni inge isaano pa mbao ili ku bunge bwala bwa Tabernakulo, kabili ni inge isaano pa mbao ili ku kyamba kya Tabernakulo kuzika koba.

³³ Lubango lwa pa bukata bwa mbao lwene lwaali lwapulilemo koku ni koku.

³⁴ Ezi mbao pamo ni mbango baakupileko oro, kabili baakitile ni bikobo bya oro bya kupisiamo mbango. Ni ezio mbango baakupileko oro.

³⁵ Baakitile kipempe kya nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni wa bulumbi, pamo ni wa kasi, pamo ni ngubo ya kitani kiweme kya nyunzi ipyatilue, ni kukifwanizia na kubilamo nkebu ya makerubi. Ezio miilo yaabombelue na bantu bamaniisie.

³⁶ Baakitile mapumpu ana a kimuti kya kasiya ni kukupako oro. Bikobo byakue ni byo byaali bya oro. Kabili baakitile bintu bina bya mutofue bya kwimikuamo.

³⁷ Pa kyamba baakitile kipempe kya pa mulyango wa liema, kipempe kya nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni kitani kiweme kipyatilue. Yaali yali miilo ya bantu bamaniisie kubila.

³⁸ Bebio bipempe byaakitiilue mapumpu asaano pamo ni bikobo byakue. Baasubile oro ku mikobelo pamo ni peulu mapumpu. Inzi baakitile ni bya kwimikuamo bisaano bya mukuba.

37

Kukitua kwa Lisanduku la Kipingo
(Kufuma 25.10-22)

¹ Besaleli waakitile Lisanduku la Kipingo la mbao ya kimuti kya kasiya. Lyaali lyaleepele metre imo ni santimetre 25, mu bukata lyaali lyatanine santimetre 75, ni mu kutuuluka lyaali lyatuulukile santimetre 75.

² Waakupileko oro isambikile mukati ni panze, ni mumbali waazyungulusiiziemo lufito lwa oro.

³ Waakitile bikobo bina bya oro ni kubibiika ku tufuli tuna twa lisanduku. Bibili ku bwala bumo ni bibili ku bunge bwala.

⁴ Kabili waakitile mipingo ibili ya kimuti kya kasiya ni kukupako oro.

⁵ Mipingo ya kupingilako wai-ingiziize mu bikobo bya ku lisanduku kumbali yonse ibili.

⁶ Waakitile ntupiko ya oro isambikile. Ezio ntupiko yaali yaleepele metre imo ni santimetre 25, ni mu bukata santimetre 75.

⁷ Waakitile makerubi abili atililue bwino ali a oro ni kuemika ku mpeleezio ibili ya ntupiko mu kuleepa.

⁸ Waakitile likerubi limo ku mpeleezio imo, ni linge ku inge mpeleezio. Azo makerubi wa-akitilile ku ntupiko ku mpeleezio yakue ibili.

⁹ Azo makerubi aali alendwile mapaapi abo mu muulu lya pa ntupiko akupiliile lisanduku, ni nkebu yabo yakenteene lya pa ntupiko.

Kukitua kwa meza ya mikate ya kilangililo
(Kufuma 25.23-30)

¹⁰ Waakitile meza ya kimuti kya kasiya yaali yaleepele metre imo ni mu bukata yatanine santimetre 50, ni mu kutuuluka yaali yatuulukile santimetre 75.

¹¹ Waakupileko oro isambikile, ni mumbali waazyungulusiiziemo lufito lwa oro.

¹² Waazyungulusiize lufito lwatuulukile santimetre mwanda, kusyali kupisia ni mukovio wa oro ku lufito.

¹³ Waakitile bikobo bina bya oro ni kubibiika ku tufuli tuna twa meza lya palia pabeelele mikonzo.

¹⁴ Bebio bikobo byaabiikilue pepi na mbao ya pa muulu. Momo i mwaali mwakwingizia mipingo ya kupingilako meza.

¹⁵ Waakitile mipingo ya kimuti kya kasiya ni kukupako oro. Ezio mipingo yaali ya kupingilako meza.

¹⁶ Kabili waakitile masaaani, ni mpindi, ni bibakuli pamo ni makopo a kubombia ku bupe bwa bya kumina. Bebio bibombelo byonse bya pa meza waabikitile byali bya oro isambikile.

Kukitua kwa kya kuteekapo matala
(Kufuma 25.31-40)

¹⁷ Waakitile kya kuteekapo matala kya oro itililue yasambikile bwino. Kya kwimikapo pamo ni mukonzo wakue, ni tubakuli twakue twaali twali nga maluba, ni mapingu akue pamo ni maani akue, byaali byalundeene kumo.

¹⁸ Ku ozo mukonzo umo kwaali kwafumine misambo mutanda. Misambo itatu ku bwala bumo, ni inge itatu ku bunge bwala.

¹⁹ Ku musambo umo kwaali kwali tubakuli tutatu tuli nga maluba a almonde ali ni mapingu pamo ni maani a azo enka maluba. Ku musambo unge ni ko baakitileko evio vyenka mpaka ku misambo yonse mutanda yaali yafumine ku ozo mukonzo.

²⁰ Ni ku mukonzo wa pa bukata uli pa kya kuteekapo kwaali kwali tubakuli tuna tuli nga maluba a almonde ni mapingu pamo ni maani a azo enka maluba.

²¹ Ntanzi ya kufika pa misambo ibili paali pali lipingu lya liluba limo. Kyaali kyali evio ku misambo ibili ya mambo, ni ku misambo ibili ya bubili, pamo ni ku misambo ibili ya butatu

²² Mukonzo ni misambo yakue yonse byaali byakitililue kumo ni kya kuteekapo. Kyonse kyaali kyali kya oro itililue yasambikile.

²³ Besaleli waakitile matala kilooba, ni nmano pamo ni bisaani na oro isambikile.

²⁴ Waakitile kya kuteekapo matala pamo ni bibombelo byonse na kilo 35 ya oro isambikile.

Kukitua kwa kitale kya kufunkiiziapo bubaani
(Kufuma 30.1-5)

²⁵ Waakitile kitale kya kimuti kya kasiya kya kufunkiiziapo bubaani. Waakitile kyalingheene monse monse, kyaali kyali na santimetre 50 mu kuleepa ni mu bukata. Mu kutuuluka kyaali metre imo. Bintu bituulukile nga masengo byaali byalundeene na kitale.

²⁶ Peulu ni mumbali monse pamo ni ku mbao ituulukile nga masengo, ni ku mikonzo yonse ina waakupileko oro isambikile, ni peulu lya mumbali waazyungulusiizemo mukovio wa oro.

²⁷ Waakitile bikobo bibili ku bwala bumo bwa kitale, ni bingibibili ku bunge bwala mwinsina olia mukovio wa oro. Mu bebio bikobo i mwaali mwakwingizia mipingo ya kupingilako.

²⁸ Waakitile mipingo ya kimuti kya kasiya ni kukupako oro.

Kukitua kwa mafuta azuuke ni bubaani

(Kufuma 30.22-38)

²⁹ *Kabili waakitile mafuta azuuke, ni bubaani buweme bwa mafuta anunkiile. Azo mafuta aakitilue na bantu bamanine ozo mwilo.

38

Kukitua kwa kitale kya kuziziiziapo ngelelo

(Kufuma 27.1-8)

¹ Besaleli waakitile kitale kya kuziziiziapo ngelelo kya mbao ya kimuti kya kasiya, kekio kitale kyaali kyaleepele metre ibili ni kitika, ni mu bukata kyaali metre ibili ni kitika. Kekio kitale peulu kyaali kyalingheene monse monse. Mu kutuuluka kyaali metre imo ni kitika.

² Mu tufuli tuna waabiikilemo mbao yaali yatuulukile nga masengo, mbao ilundaniizie kitale. Kekio kitale kyaakupilueko mukuba.

³ Baakitile bibombelo byonse bya ku kitale: Bya kuzoolelapo mito, ni bipawa, ni bibakuli, ni bikobo, ni bya kubiikapo mulilo. Bebio bibombelo byonse bya ku kitale byaali bya mukuba.

⁴ Baakitile kasaaso ka mukuba ka ku kitale ni kukabiika mwinsina lubao luzyungulukiile kitale lya mwinsina. Kako kasaaso kaali kafikile pa bukata mu kutuuluka.

⁵ Baakitile bikobo bina bya kubiika ku tufuli tuna twa kasaaso ka mukuba, evi biye byali bya kwingiziamo mipingo ya kupingilako.

⁶ Baakitile mipingo ya kimuti kya kasiya ni kukupako mukuba.

⁷ Ezio mipingo waingiziizie mu bikobo kuti iye yaali mumbali ibili ya kekio kitale musita wa kukipinga. Kitale kyaali kyakitilue na mbao, kyaali kyazikukile mukati.

Kukitua kwa musambilo wa mukuba

(Kufuma 30.18)

⁸ Besaleli waakitile musambilo wa mukuba ni kya kuteekapo kya mukuba na biizino bya mukuba byaaleetelue na banakazi baali babomba pa mulyango wa Tabernakulo.

Kukitua kwa musolo wa Tabernakulo

(Kufuma 27.9-19)

⁹ Besaleli waakitile musolo wa Tabernakulo. Ku lubali lwa ku nkungulua waakitile luuba lwa kipempe kya kitani kiweme kipyatilue. Kekio kipempe kyaali kyaleepele metre 50.

¹⁰ Waakitile mapumpu 20 ni bintu bya kwimikuamo 20 bya mukuba, bikobo bya ku mapumpu ni mikobelo yakue byaali bya mutofue.

¹¹ Ku lubali lwa ku nkungua ni ko kwaali kipempe kyaali kyaleepele metre 50, ni mapumpu akue 20, ni bintu bya kwimikuamo 20 bya mukuba. Bikobo bya ku mapumpu ni mikobelo yakue byaali bya mutofue.

¹² Lya ku mboosi kwaali luuba lwa kipempe kyaali kyaleepele metre 25, ni mapumpu akue lyanondo, ni bya kwimikuamo lyanondo. Bikobo byakue ni mikobelo yakue byaali bya mutofue.

¹³ Lya ku kabanga mu bukata kwaali metre 25.

¹⁴⁻¹⁵ Bipempe bya ku lubali lumu lwa mulyango byaali byaleepele metre kilooba ni kitika. Mapumpu akue atatu, ni bya kwimikuamo bitatu.

¹⁶ Luuba lonse lwaali lwazyungulukiile musolo, lwaali lwa kitani kiweme kipyatilue.

¹⁷ Bya kwimikuamo mapumpu byaali bya mukuba. Bikobo ni mikobelo yakue byaali bya mutofue. Peulu mapumpu paali pakupilue mutofue, ni mapumpu onse a ozo musolo aali alundaniiziwe na bikobo bya mutofue.

¹⁸ Kipempe kya pa mulyango wa musolo, kyaali kya nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi, pamo ni kitani kiweme kipyatilue. Ezio miilo yaabombelue na bantu bamaniisie. Kekio kipempe kyaali kyaleepele metre lyanondo, ni mu kutuuluka metre ibili ni kitika nga vyaali vyatuulukile luuba lwa kipempe kya musolo.

¹⁹ Mapumpu akue aali ali ana, ni bya kwimikuamo bina byaali bya mukuba. Bikobo ni mikobelo yakue byaali bya mutofue. Peulu mapumpu paali pakupilue mutofue.

²⁰ Bikili byonse bya ku Tabernakulo ni bya ku luuba lwa musolo byaali bya mukuba.

Bwingi bwa bibombelo byaabombiiziwe

²¹ Ezi i mpendua ya bibombelo byaabombele pa kukuula Tabernakulo ya kusungilamo bibazu bibili bya mabue a busininkizio nga vikyaalandilue na Musa kuti bipendue na Balawi. Itamari mwana mwalalume mwina kitambua Haruni i waali mukulu pa ezio miilo.

²² Besaleli wa mu mukowa wakua Yuda, mwana mwalalume mwina Uri, mwinzikulu wakua Huri, waakitile bintu byonse bya-aninue Musa na Yawe.

²³ Waali wakwasiiziwe na Aholiabu mwana mwalalume mwina Ahisamaki wa mu mukowa wakua Dani, ozo waali wamaniisie kufwanizia ni waali wamanine miilo ilekenkeene, miilo ya kubila na nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni kitani kiweme kipyatilue.

²⁴ Oro yonse yaabombiiziwe ku mwilo wa ku kifuka kizuuke, yaali kilemo kya kilo 877 ni grama 300 kukonkana ni kalingo ka mu kifuka kizuuke.

²⁵ *Mutofue waaleetelue na libumba waali kilemo kya kilo 3,017 ni grama 750 kukonkana ni kalingo ka mu kifuka kizuuke.

²⁶ *Bwalua mwalalume waali na myaka kubambila pa 20 ni kukilapo, waali wafumia nfolanga grama isaano yaali yalombua. Mpendua ya balalume baapendelue yaali 603,550.

²⁷ Mutofue waali wafinine kilo 3,000 waasungulwilue kuti ikituemo bya kwimikuamo 100 bya ku kifuka kizuuke, ni bya ku kekio kipempe. I kulanda nangue kilo 30 ku kya kwimikuamo kimo.

²⁸ Waakitile bikobo bya ku mapumpu ni bya kukupa peulu mapumpu pamo ni mikobelo. Bebio bintu byaali na kilemo kya kilo 17 ni grama 750 yaaselepo.

²⁹ Bupe bonse bwa mukuba bwaafumiizie Baizareli bwaali bwafinine kilo 2,124.

³⁰ Ozo mukuba waakitilue bya kwimikuamo bya pa mulyango wa Tabernakulo, ni kasaaso ka mukuba, ni kitale kisubilueko mukuba, ni bibombelo byonse bya ku kitale,

³¹ ni bya kwimikuamo bya ku luuba lwa musolo, ni bya kwimikuamo bya pa mulyango wa pa musolo, ni bikili byonse bya ku liema, pamo ni bikili byonse bya ku luuba lwa musolo.

39

Kukitua kwa bivwalo bya bakitambua

(Kufuma 28.1-14)

¹ Bivwalo bya kuvwala pa kubomba mu kifuka kizuuke byaakitilue na nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi pamo ni ya mukumino wa kasi. Bebi bivwalo byaali byasukilue bwino. Kabili baakitile ni bivwalo bizuuke byakua Haruni nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

² Besaleli ni bakwasi bakue baakitile efodi ya nyunzi ya mukumino wa oro, ni ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni kitani kiweme kipyatilue.

³ Baatilile oro mpaka yasyala kamutika kakepeesie, kusyali kuteeta kuba nyunzi evi isukililue pamo ni nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi, ni ya kitani kiweme. Yaakitilue na muntu amanine ozo mwilo.

⁴ Baamukitiile mikobelo ibili ya kupisia pa nkombe kuti iye yalundaniizie kya ku ntanzi ni kya ku musana.

⁵ Ni musipi waali wasukilue bwino na bintu bikitiilueko efodi kuti uye wali kimo nakio, ni o waakitilue na nyunzi ya mukumino wa oro, ni ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi pamo ni ya kitani kiweme kipyatilue kukonkana ni mwa-aniinue Musa na Yawe.

⁶ Baakitile mabue abili a oniksi ni ku-abiika mu tukwatililo twa oro. Azo mabue aali alembeluepo meena a bena Izraeli nga evelia vilivyalembua kamanino.

⁷ Baabililiile azo mabue peulu mikobelo ipitile pa nkombe yafumine ku efodi pakuti aye amaniineko mikowa lyanondo ni ibili ya Baizraeli nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

*Mufuko wa pa nkulo
(Kufuma 28.15-30)*

⁸ Besaleli ni bakwasi bakue baakitile mufuko wa pa nkulo na bintu bibaakitiileko efodi: Na nyunzi ya mukumino wa oro, ni ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, ni ya mukumino wa kasi, pamo ni kitani kiweme kipyatilue nga vyaakitilue efodi. Ozo mwilo waakitilue na bantu bamaniisie.

⁹ Ozo mufuko waali wapimpiluemo limo walingheene monse monse. Mu kuleepa ni mu bukata waali wali na santimetre 25.

¹⁰ Ku ozo mufuko baabiikileko milongo ina ya mabue a mutengo ukata. Mu mulongo wa mambo baabiikilemo libue lya akiki, ni libue lya topazi pamo ni libue lya emerodi.

¹¹ Mulongo wa bubili baabiikilemo libue lya zumaridi, ni libue lya yakuti lya mukumino wa lyulu, ni libue lya almasi.

¹² Mulongo wa butatu baabiikilemo libue lya yakinto, ni libue lya agata ni libue lya ametisti.

¹³ Ni mulongo wa buna baabiikilemo libue lya berile, ni lya oniksi, ni lya yaspi. Azo mabue onse aali akwatiliilue na tukwatililo twa oro.

¹⁴ Azo mabue aali ali lyanondo ni abili. Kubalua libue paalembelue liina limo lya pa meena a bena Izraeli. Kubalua libue limo paalembelue liina limo liamaniineko mukowa umo wa pa mikowa lyanondo ni ibili ya Baizraeli.

¹⁵ Ku ozo mufuko wa pa nkulo baakitiileko mikufu ya oro isambikile yaali yali nga nkamba ipyatilue.

¹⁶ Baakitile tukwatililo twa oro tubili ni tuzele tubili twa oro, ni kutubiika ku tufuli tubili twa ozo mufuko wa pa nkulo.

¹⁷ Baakobekele ezio mikufu ibili ya oro mu tuzele tubili tuli ku tufuli twa mufuko wa pa nkulo.

¹⁸ Mpeleezio inge ibili ya ezio mikufu baakobekele ku tukobo tubili twa oro ni kulundania ku elia mikobelo ya pa nkombe ya ku efodi lya pa ntanzi.

¹⁹ Kabili waakitile tuzele tubili twa oro ni kutubiika ku tufuli tubili twa ku mufuko wa pa nkulo kwinsina lya mukati pepi ni efodi.

²⁰ Kabili waakitile ni tunge tuzele tubili twa oro ni kutukobeka lya kwinsina mikobelo ya pa nkombe lya ku ntanzi ya efodi pepi ni kilundilo peulu musipi usukilue.

²¹ Baalundaniizie tuzele twa ku mufuko wa pa nkulo ku tuzele twa ku efodi na mikobelo ya nyunzi ya mukumino wa lyulu, evi mufuko wikale lya peulu musipi wa efodi usukilue bwino, ni ozo mufuko wa pa nkulo tekuti uye walekenkana na efodi nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

*Kukitua kwa bivwalo binge bya bukitambua
(Kufuma 28.31-43)*

²² Besaleli ni bakwasi bakue baakitile kazula ka kuvwalilapo efodi ka mukumino wa lyulu.

²³ Kazula kaali ni lipulo pa bukata lya kupuziamo mutue, kabili kaali kasukilue bwino mumbali lipulo, evi tekuti kakazabuke.

²⁴⁻²⁶ Kwinsina kazula kwaali kwafukilue, kabili baabiikileko komamanga isukilueko nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni wa bulumbi, ni wa kasi, ni kitani kiweme kipyatilue. Ni bo baakitile ndibu ya oro isambikile ni ku-ibiika kwinsina kazula yatolokele komamanga imo imo. Evi ivibaabikile ndibu ni komamnga yazyungulukile kwinsina kazula konse, kuti kaye kavwalua musita wa kubomba mukati nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

²⁷ Baakitile makanzu a kitani kiweme, akuvwalua na Haruni ni baana bakue balalume,

²⁸ ni kitambala kya kitani kiweme ni kisote kya kitani kiweme ni kaputula ka ngubo ya kitani kiweme kipyatilue,

²⁹ ni musipi wa kitani kiweme kipyatilue, na nyunzi ya mukumino wa lyulu, ni ya mukumino wa bulumbi, pamo ni ya mukumino wa kasi. Byaakitilue na bantu bamanine ozo mwilo, nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

³⁰ Baakitile kalilata kazuuke ka oro isambikile ni kulembapo nangue, "Muzuuke wakua Yawe." Baalembelue nga vilivyalembua kamanino.

³¹ Baakakakile na mikobelo ya mukumino wa lyulu kuti kaye kali peulu kitambala lya pa mpala nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

*Mpwilililo ya miilo
(Kufuma 35.10-19)*

³² Evi i vyaapwile miilo yonse ya Tabernakulo, liema lya kusaakaaninamo. Baizraeli baakitile byonse nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

³³ Baamuleetele Musa bibombelo bya liema, liema ni bibombelo byakue byonse: Bikobo byakue, ni mbao yakue, ni mbango yakue, ni mapumpu akue, ni bya kwimikuamo byakue,

³⁴ ni nkupo ya mpapa ya mpanga isubilueko mukumino wa kasi, ni nkupo ya mpapa ya kipomo, ni kipempe kya kulingako,

³⁵ ni Lisanduku lya Kipingo, ni mipingo yakue, ni ntupiko,

³⁶ ni meza pamo ni bibombelo byakue byonse, ni mikate ya kilangililo,

³⁷ ni kinara kya oro isambikile pamo ni matala akue, ni bibombelo byakue byonse pamo ni mafuta a mu matala,

³⁸ ni kitale kya oro, ni mafuta azuuke, ni bubaani bwa bunu buweme, ni kipempe kya pa mulyango wa liema,

³⁹ ni kitale kya mukuba ni kasaaso ka mukuba, ni mipingo yakue pamo ni bibombelo byakue byonse, ni musambilo pamo ni kya kuteekapo.

⁴⁰ Luuba lwa kipempe lwa musolo, mapumpu akue ni bya kwimikuamo byakue, ni kipempe kya pa mulyango wa musolo, ni nkamba yakue, ni bikili byakue, pamo ni bibombelo byonse bya kubombiwa mu mwilo wa mu Tabernakulo, mu liema lya kusaakaaninamo,

⁴¹ ni bivwalo bya mwilo uweme bya kubomba nabyo pa kifuka kizuke, bivwalo bizuke byakua kitambua Haruni, pamo ni bivwalo bya baana bakue bya kubomba nabyo mu mwilo wa bukitambua.

⁴² Baizraeli baakitile miilo yonse nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

⁴³ Musa lu-aamwene nangue miilo yonse yapua nga mwa-aniinue na Yawe, waaba-paalile.

40

Kwimika Tabernakulo

¹ Kabili Yawe waamwanine Musa nangue,

² “Pa busiku bwa mambo bwa mwezi wa mambo, ukeemike Tabernakulo, liema lya kusaakaaninamo.

³ Ukabiikemo Lisanduku lya Kipingo, mane ukakobeke ni kipempe kya kulingilila lisanduku.

⁴ Ukengiziemu meza ni kubiikapo bintu bya pa meza, kabili ukengizie kinara mukati ni kubiikapo matala akue.

⁵ Ukeemike kitale kya oro kya kufunkiiziapo bubaani ntanzi ya Lisanduku lya Kipingo ni kubiika kipempe kya pa mulyango wa Tabernakulo.

⁶ Ukabiike kitale kya kuziiziapo ngelelo pa ntanzi ya ngingililo ya Tabernakulo, liema lya kusaakaaninamo.

⁷ Kabili ukabiike musambilo pa bukata bwa Tabernakulo ni kitale ni kubiikamo menda.

⁸ Ukeemike luuba luzyungulukile musolo ni kukobeka kipempe pa mulyango.

⁹ “Ukabuule mafuta azuuke, ukasube ku Tabernakulo pamo ni ku bintu byonse bilimo. Ni byo byaakaba bizuke.

¹⁰ Kabili ukasube mafuta ku kitale kya kuziiziapo ngelelo ni kuizukia pamo ni bibombelo byakue byonse. Ni yo yaakaba yazuukiisie.

¹¹ Ukasube mafuta ku musambilo ni ku kya kuteekapo, ni byo ukabizukie.

¹² “Ukamuleete Haruni ni baana bakue balalume pa mulyango wa liema lya kusaakaaninamo, ni kubasamba na menda.

¹³ Kabili ukamuvike Haruni bivwalo bizuke, ukamusube mafuta ni kumuzuukia, evi akan'mombe mu mwilo wa bukitambua.

¹⁴ Ni baana balalume bena Haruni ukabaleete ni kubavwika makanzu,

¹⁵ kabili ukabasube mafuta nga viwakasuba sibo pakuti bakabe ban'mombela mwilo wa bukitambua. Bobu busubo bwa mafuta bwaakabaalula kuba babitambua ba muyayaya mu nvyalo yabo yonse.”

¹⁶ Musa waafikiliziizie byonse mwa-aniinue na Yawe. Evi i vi-aakitile.

¹⁷ Pa busiku bwa mambo bwa mwezi wa mambo mu mwaka wa bubili pa kyamba kya kufuma ku Misri, Tabernakulo yaimikilue.

¹⁸ Musa lu-aimikile Tabernakulo, waabiikile bya kwimikuamo, kusyali waimikamo mbao ni kwalapo mbango, ni kwimika mapumpu.

¹⁹ Kabili waakobekele maema ku Tabernakulo ni kubiika nkupo ya liema peulu nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

²⁰ Pa kyamba, waabuulile bibazu bya mabue bya busininkizio ni kubibiika mu lisanduku. Kusyali kubiika mipingo ku Lisanduku lya Kipingo, ni kutupikilapo ntupiko.

²¹ Kabili waingiziizie Lisanduku lya Kipingo mu Tabernakulo, ni kukobeka kipempe kya kuingilila Lisanduku lya Kipingo nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

²² Musa waingiziizie meza mu Tabernakulo, waibiika lya ku nkungua ntanzi ya kipempe

²³ ni kubiikapo mikate ya kilangililo ntanzi yakua Yawe, nga mwa-aniinue na Yawe.

²⁴ Waabiikile kinara mu Tabernakulo lya ku nkungulua kyakenteene ni meza,

²⁵ ni kulemia matala ntanzi yakua Yawe nga mwa-aniinue na Yawe.

²⁶ Waabiikile kitale kya oro kya kufunkiiziapo mu Tabernakulo ntanzi ya kipempe

²⁷ ni kufunkiiziapo bubaani bwa manukato a bunu buweme nga mwa-aniinue na Yawe.

²⁸ Waakobekela kipempe kya pa nghingililo ya Tabernakulo.

²⁹ Pa kyamba, waabiikile kipempe pa nghingililo ya liema, wabiika kitale kya kuziziiziapo ngelelo pepi ni pa nghingililo ya Tabernakulo. Kusyali waziziiziapo ngelelo ya nama ni ngelelo ya bunga nga mwa-aniinue na Yawe.

³⁰ Musa waabiikile musambilo pa bukata bwa Tabernakulo ni kitale kya kwelelapo ngelelo ya kuzizia, kusyali wabiika menda mu musabilo kuti babitambua baye basambamo.

³¹ Musa, ni Haruni pamo ni baana bakue, i mu baali baisambila ku minue ni ku makasa.

³² Baali baisamba musita ubaali baingila mu liema lya kusaakaaninamo, ni musita ubaali bapalamina ku kitale nga mwa-aniinue Musa na Yawe.

³³ Kabili Musa waimikile luuba lwa musolo luzyungulukiile Tabernakulo ni kitale, kusyali wakobeka kipempe kya pa nghingililo ya musolo. Musa i vi-aapwile miilo.

Lilezi lya bulumba lyaikala peulu Tabernakulo

(Mpendua 9.15-23)

³⁴ *Kupwako, lilezi lyakupa kale Tabernakulo, ni bulumba bwakua Yawe bwaizulamo.

³⁵ Ni pakako, Musa wa-andilue kwingila mu Tabernakulo pantu yaali yakupiliilue na lilezi, ni bulumba bwakua Yawe bwaali bwaizwile mu Tabernakulo.

³⁶ Lyonse Baizraeli mu lwendo lwabo, baali bateluluka sie kine lilezi lyalendulua kufuma pa Tabernakulo.

³⁷ Inzi kine lilezi telinalendulue tebaali baya, baali bapempa sie mpaka busiku bulyaakalendulua.

³⁸ Mu lwendo lwabo lonse baali bamona lilezi lyakua Yawe peulu Tabernakulo musita wa koba, ni musita wa busiku baali bamona mulilo waleemene peulu Tabernakulo.

KITABU KYAKUA RUTU BULONDOLLOZI

Kitabu kyakua Rutu kilondolwele palua bintu bya kupapia byaakitikiile Baizraeli pa musita wa Bapinguzi ba mu Izraeli. Naomi, nghina wa lolu lupua waapitile mu maavia akata a kufwilua na mulume wakue ni baana bakue balalume babili lubaali baikeele mu kyalo kya bweni kya Moabu. Inzi Naomi waapaalilue musita u-aile na Rutu umo wa pa baanavyala bakue, mukazyana wa ku Moabu. Rutu waapingwile kuti aye ni nghinavyala mu kyalo kya Izraeli ni kumulaya aye wamukwasia. Pa kyamba, bombi, Rutu ni Naomi baapaalilue kupitila muli Boazi umo wa mu lupua, ozo waabalabukiile ni kwitabila kuti oope Rutu. Musita wa Bapinguzi waali wabiipile, ni Baizraeli bengi baali baikeele pasili kunakila mizilo. Inzi Naomi ni Rutu pamo ni Boazi, bene i kilangililo kiweme kya Baizraeli balibanakila mizilo yakua Leza.

Tekuli amanine kalemba wa kitabu kyakua Rutu. Musita waalembeeluepo keki kitabu teumanikile bwinobwino, inzi bange balibalakangana nangue kyaalembelue pa kyamba kya Baizraeli kuteekua buzia pa mulandu wa musango waabombiiziiziwemo lulimi lwa Kiebrania. Kekio ni kintu kya mponvu kumana nangue Rutu asyaali wali Muizraeli walukile nghina wakua nghinakulu wakua Likolo Daudi. I kulanda nangue Rutu i kikulue wakua Yesu. Keki kyalanga nangue kuya wali wakua Leza te pa mulandu sie wa lupua lu-ulimo, inzi ni mu mutima.

Bwipi bwa bili mu kitabu kyakua Rutu

1. Mu katue ka 1 mulondolwelue palua lyasi lya lupua lwakua Naomi ni maavia abaapitilemo ni vyaabwelele Naomi ni Rutu mu Izraeli.
2. Mu katue ka 2 mulondolwelue palwakua Rutu vi-aakumeene ni Boazi lu-aali walimukusolola nghano mu bukaba bwakue.
3. Mu katue ka 3 mulondolwelue palwakua Naomi vi-aamutumine Rutu kuya kumulomba Boazi amuupe ni kuti amusunge, pantu Boazi waali wali wa mu lupua lwa pepi mu kyupo. Ni pakako, Boazi waitabiile kukita evio.
4. Mu katue ka 4 mulondolwelue palwakua Boazi vi-aasitile bunonsi bwakua ozo waafwile waali wali muka Naomi, ni palwakua Boazi vi-aupile Rutu.

Kufua kwakua Elimeleki ni baana bakue

¹ Pa ozo musita, Bapinguzi lubaali balombola, kwaali kimina kya nzala mu kyalo. Muntu umo wa mu Betlehemu ya mu kyalo kya Yudea, wa mu mukowa wakua Efraimu, ni mukazi wakue pamo ni baana bakue balalume babili, baabutukiile mu kyalo kya Moabu.

² Ozo muntu waali wakuutua Elimeleki. Mukazi wakue ni ye waali wakuutua Naomi. Meena a baana bakue balalume ni aza: Umo waali wakuutua Maloni, ni unge waali wakuutua Kilioni, baali Baefurati ba ku Betlehemu ya mu kyalo kya Yudea. Lubaafikile koko ku Moabu ni kwikala,

³ Elimeleki muka Naomi waafwile. Naomi waasyele sie ni baana bakue babili balalumenke.

⁴ Baba baana baupile banakazi ba mu kyalo kya Moabu. Mwanakazi umo waali wakuutua Orpa, ni unge waali wakuutua Rutu. Baikeele koko mupepi myaka lyanondo.

⁵ Maloni ni Kilioni ni bo baafwile. Evi Naomi waafwiliilue na baana bonse babili pamo ni mulume wakue.

Naomi wabwelela ku Betlehemu pamo ni Rutu

⁶ Naomi lu-aunvwile nangue Yawe wakipaala bantu bakue ba ku Betlehemu na kubapeela bilio, waamwene kuti afume mu kyalo kya Moabu aye pamo ni bamuka baana bakue babili.

⁷ Waabambile kuya ni bamuka baana bakue, Iwendo lwa kubwelela ku kyalo kya Yudea.

⁸ Naomi waabaanane bamuka baana nangue, “Bwelele kuli banghinene. Yawe amikitile biweme nga vimwaakitile kuli nene ni ku balume benu baafwile.

⁹ Kabili Yawe amikwasie mukoopue, ni kubalua muntu akeekale bwino ni mulume wakue.”

Kupwako, wabalaya bailepo. Inzi bene ba-angwile balila.

¹⁰ Baamwanine evi, “Twakaana. Fwefue tulikuya pamo nobe ku bantu bobe.”

¹¹ Naomi waabaanine evi, “Mwe baana bane, bwele sie. Ale mulikunkonkelaki? Nsikikavyala kabili baana balalume bakuti bakamyupe.

¹² Mwe baana bane, bwele, endo mwaya, pantu nene nsisyakotele, nsikikoopua. Kibenge evio, nga lelo lyenka naupua ni kuvyala baana balalume.

¹³ Anzia kibenge evio, kubako nga mwaapembeelee baana bakule ni kuya mwaikeelee pasili kuupua? Mwe baana bane, keki kyangaviizia nene kukila mwemue, pantu Yawe wandekeela.”

¹⁴ Kabili baatendekele kulila. Kupwako, Orpa wamulaya nghinavyala, inzi Rutu wene waasyele sie wamuuminiine.

¹⁵ Naomi waamwanine evi, “Ewe, mona muupua nobe wabwela ku bantu bakue ni ku baleza bakue. Kansi ni we bwela umukonke.”

¹⁶ Rutu wa-asukile evi, “Tekunkania kuya nobe, konse kuwaakaya, i kunaakaya ni nene. Pawaakeekala, i panaakeekala ni nene. Bantu bobbe, baakaba bantu bane. Leza obe, waakaba Leza wane.

¹⁷ Palia pawaakafwila, i panaakafwila ni kuziikua. Ndimukumulomba Yawe ankitile evio ni kukiziapo. Nsikalekana nobe, inga sie kufua i kwaakandekania ni wewe.”

¹⁸ Naomi lu-aamwene nangu Rutu waali wamuuminiine sie kuya pamo nakue, taalandile kantu kabili.

¹⁹ Kupwako, bonse babili baya mpaka ku Betlehemu. Lubaafikile mu muzi wa Betlehemu, bantu bonse baapapile. Banakazi ba mu Betlehemu baipuzanyiizie, “Kubako ozu i Naomi?”

²⁰ Naomi waabaanine evi, “Tekunkuute Naomi. Inzi nkuute sie Mara,* Pantu wa Maka onse wakinkitila bintu bya bulanda.

²¹ Naile nakwete bintu bingi, inzi Yawe wan'mbwezia naikumbeete. Ale mulikunkuu-tilaki Naomi ne akandilue na Yawe? Ne waakitiilue bintu bya bulanda na Yawe wa Maka onse?”

²² Evi i vyaabwelele Naomi pamo ni Rutu muka mwana wakue wa ku kyallo kya Moabu. Lubaafikile ku Betlehemu, waali wasyali musita wa kuseepa nghano.

2

Rutu wabomba mu bukaba bwakua Boazi.

¹ Boazi waali muntu munonsi kabili mukindami. Ozo Boazi, waali wa mu lupua lwakua Elimeleki muka Naomi.

² *Rutu wa ku kyallo kya Moabu waamwanine Naomi nangu, “N'mpeelee nsambu ya kuya ku bukaba ku kusolola nghano. Nketeekele nangu naya nsangeko muntu umo waya angitabizie kubomba nakue.”

Naomi waamwanine evi, “We mwana wane, endo.”

³ Kupwako, waya ku bukaba. Lu-aafikile, waatendekele kusolola molia mwaaali mwapita mwaseepa babombi. Ni mu lisyuko lyakue, waingiile mu bukaba bwakua Boazi wa mu lupua lwakua Elimeleki.

⁴ Pa kyamba, Boazi waizile kufuma ku Betlehemu ni kuya kupozia babombi walanda nangu, “Yawe abe nenu.” Ni bene baamwitabiile balanda nangu, “Yawe akupaale.”

⁵ Boazi waamwipuziizie mubombi mukulu wabo nangu, “Ale olia mukazyana ni wa kupi?”

⁶ Mukulu wa babombi waamwasukile evi, “Olia mukazyana ni wa ku Moabu, wakiiza watwemue na Naomi kufuma mu kyallo kya Moabu.

⁷ Wakilanda evi, ‘Nalombako nsambu ya kuya napita nasolola molia mulimwapita mwaseepa babombi.’ Ni pakako, wabombanga kutula lukeelekele mpaka ono musita, inzi ku katanda wayanga sie kutuuziako musita uniini.”

⁸ Boazi waamwanine Rutu, “We mwana wane, unvua nkusoke, tekuba waya kusolola mu ange makaba, inga sie mu bobu bukaba. Bomba sie na baba benka babombi bane bakazyana bali pano.

⁹ Pooza sie maano mu bobu bwenka bukaba bubalimukuseepamo, wali sie pano penka pamo nabo, kabili tekulekeela balumendo bakusaapile, inzi kine waunvua kyaka, upalile kumina sie mu katondo ka menda atapilue na balumendo.”

¹⁰ Kupwako, Rutu wafukama, wafwinamina pansu wamwana nangu, “Ale ne mweni nasyuka syani pakuti un'mpoozeko maano?”

* 1:20 1.20 Naomi Mara: Mu Kiebrania Naomi i kulanda nangu “kuwaminua” ni Mara i kulanda nangu “bululu.”

⊙ 2:2 2.2: Bal 19.9-10; Mam 24.19

¹¹ Boazi waamwasukile evi, "Bakin'mbwila byonse biwaakitiile nokovyala lwaafwile mulume obe, ni viwaasiile noko ni so, ni kyalo kiwaavyaliiluemo, mpaka watona kwiza ku bantu baunyaali wamanine kutula ku kale.

¹² Yawe akulambwilepo pa byonse biwakikita. Yawe wa Baizraeli uwakibutukilako mu kyeni kyakue akupaale."

¹³ Rutu waalandile evi, "We mukulu, kisinka wankitila biweme. Wewe wanengia kwiunvua bwino mu kulanda kobe wafuukile anzia kine nsilingheene na mubombi umo wa pa babombi bobbe banakazi."

¹⁴ Kabili pa musita wa kulia, Boazi waamwanine Rutu nangu, "Iza ulie mukate utulitwiliako ni kutobela mu divai iseeme." Kupwako, waikala pamo ni babombi, Boazi wamupeelako ni nghano ikangile, walia, waikuta ni kusiapo bingebilio.

¹⁵ Kabili lu-aabuukile kuti aye ku kusolola nghano, Boazi wa-anine babombi bakue nangu, "Anzia asomona ni ili mu bisi, tekumusasilile.

¹⁶ Mu elia mului imulimwatuulika, muye mwamusilamo iniini ya kuti aye watoola, tekumukaanie."

¹⁷ Ni pakako, Rutu waasolwele nghano mu bukaba mpaka kyungulo. Lu-aapuulile, wauluziize mupepi kilo 22 ya nghano.

¹⁸ Waitwikile ni kubwelela ku muzi, waya kumulangisia nghinavyala nghano i-aasolwele. Kupwako, wamupeela bilio bi-aasiilepo lolia lu-aikutile.

¹⁹ Nghinavyala waamwipuziize evi, "Lelo wayanga kusolwela pi? Wasololanga mu bukaba bwakua ni? Ozo muntu wakupoozangako maano apaaluel!"

Rutu waamwanine Naomi nangu, "Nasololanga mu bukaba bwakua Boazi."

²⁰ *Ni Naomi waamwanine muka mwana wakue nangu, "Yawe olia atwaliliile kufikilizia bulayo bwakue ku bakosele ni bafwile, apaale ozo muntu wa mu lupua lwetu lwa pepi, pantu wene i wa mu bakalubula betu."

²¹ Rutu wa ku Moabu waalandile evi, "Boazi wangananga evi, 'Ba wali pamo ni babombi bane mpaka pabakaba kupua kuseepa nghano yane yonse.'"

²² Kupwako, Naomi wamwana Rutu muka mwana wakue nangu, "We mwana wane, kyawama uye wabomba pamo ni babombi bakazyana bakua Boazi, kabili tekuti ukasangue na bange bantu mu bukaba nghwana ukeeza kukitikilua na kibiipile."

²³ Ni kiine, Rutu waabombebele pamo nabo ni kuya wasololamo mpaka ku mpeleezio ya kuseepa shairi ni nghano. Kabili waatwaliliile kwikala ni nghinavyala.

3

Rutu walaala ku ntambalilo yakua Boazi

¹ Busiku bumo, Naomi waamwanine Rutu nangu, "Nene n'mpalile kukuufia evi ni we wikkatile nganda yobe.

² Upalile kumana nangu ozo Boazi wakiba wabombelua na bakazyana bawakiba nabo, i kalubula wetu. Ale unvua, lelo kyungulo alikuya wauluzia nghano ku kyuluziizio.

³ Ni pakako, nakwana usambe bwino wisube ni mafuta anunkiile, uwale ngubo yobe i-umwene yawamiisie, mane uye wimane palia pa-alikuya wauluziizia. Inzi tekuti uye wilangisie kuli wene mpaka musita u alikuya kupwilapo kulia ni kumina.

⁴ Upoozeko maano kumana pa-alikuya kulaala. Musita u alikuya kuona, uye umuvimbule ku makasa ni kulaala lya koko kwenka. Ni ye waya akwane vyakukita."

⁵ Rutu waamwaanine, "Naya nkite kubalua kantu kawanghana."

⁶ Rutu ni ye waile ku kyuluziizio ni kukita kubalua kantu mwamwaanine nghinavyala.

⁷ Boazi lu-aapwile kulia ni kumina, waasansamukile, waile kulaala mumbali mului wa nghano. Rutu waile buke buke, wamuvimbula Boazi ku makasa ni kulaala lya koko kwenka.

⁸ Pakati busiku Boazi waatulukumile, mukwana nangu apilibuke, waapapile kumona mwanakazi waleele lya ku makasa akue.

⁹ Boazi waamwipuziize evi, "Uli ni?"

Ru-asukile nangu, "Ni nene mubombi obe Rutu, nvimbeko sie lupipi lwa ngubo yobe pantu wewe uli kalubula wetu. Nakulomba ube mulume wane."

¹⁰ Boazi waamwanine Rutu nangu, "We mwana wane, Yawe akupaale, pantu buwame buwakita, bwakila buwame buwaakitile pa mambo, pantu tewakibembua na balumendo, na bapabi ao na banonsi.

¹¹ Kansi we mwana wane tekutiina, nene ndikukukitila byonse muwalandila pantu bantu bonse mu ono muzi bamanine nangu uli mwanakazi wa mibeele iweme.

¹² *Anzia kine nene ndi kalubula wa pepi, inzi kulanda kisinka, kuli ni unge kalubula apalamiisie kukila nene.

¹³ Wewe pembela sie bono busiku bukie, kine ozo muntu wakaba kwitabila kukukitila mukipaliile mu lupua, kyakaba kuwama. Inzi kine akabe kukaana, nene nakaba kukukitila mukipaliile, nene nalapa mu Liina lyakua Yawe Mukose nangue nakaba kukupoozako maano. Ale laala sie bukie."

¹⁴ Kupwako, mwanakazi walaala ku ntambalilo mpaka ku makia. Waabuukile ku makia pa kamuntu uli ni, pantu Boazi waalandile nangue, "Tekipaliile kimanike nangue ku kyuluziizio kwakiiza ni mwanakazi."

¹⁵ Boazi waamwanine evi, "Leeta ngubo i-uvwele u-ipanzike papa." Ni ye waapanzikile. Boazi waamupongweleelepo nghano kukila pa kilo 20 ni kumutwika. Kupwako, Rutu waya ku muzi.

¹⁶ Lu-aafikile ku nghanda, nghinavyala waamwipuziizie evi, "We mwana wane, ni syani?" Rutu waamubwilile byonse bi-aakitiile na Boazi.

¹⁷ Kabili waamwanine nangue, "Nghano i an'mpeelanga ezi. Walandanga evi, 'Tekubwela minue kuli nokovyala.'"

¹⁸ Nghinavyala waamwanine evi, "Ale teekamana sie upembele byakaba kukitika. Boazi tavinda kwikalapo sie pasili kupwisia ozu mulandu. Alikuupwisia lelo lyenka."

4

Boazi waupa Rutu

¹ Boazi waile pa kifuka kya kulonghaninapo ni kuya kwikala pa nghingililo ya muzi. Olia kalubula waali walanduapo na Boazi lu-aizile kupita lya papo, Boazi waamwanine evi, "Ewe, iza wikalenke pano." Ni ye waile kwikala.

² Boazi waakuutile babikolue lyanondo ba mu muzi ni kubaana bekale papo. Ni bo baikeele.

³ Pa kyamba, waamwanine olia kalubula nangue, "Naomi olia wakibwela kufuma ku kyalo kya Moabu, alimukusisia nkendo ya bulongo bwakua mukwetu Elimeleki.

⁴ Nene nakimona kuti nkubwileko ozu mulandu ni kukwana usite ezi nkendo ntanzi ya baba bantu bekeele papa ni ntanzi ya masiiko a bantu bane. Kine wewe ulikusita, sita. Inzi kine teusita, landa, pantu tekuli unge apalile kusita ezi nkendo, inga sie wewe. Kine te wewe, ni nene."

Ni ye waalandile evi, "Ndikusita."

⁵ Boazi waalandile evi, "Mana nangue busiku buwakaba kusita ezi nkendo kuli Naomi ni kuli Rutu, i busiku buwakaba kumusita ni Rutu wa ku kyalo kya Moabu, evi akavyale mwana mwalalume waakapyana bintu byakua mulume wakue waafwile."

⁶ Ozo kalubula wa-asukile evi, "Nene nsivinda kusita ezi nkendo nkeezwa kwinoona bupyani bwane. Kansi nsambu yane ya bukalubula itwamue sie na wewe wenka, pantu nene na-andua."

⁷ *Mu ezio nsiku, Baizraeli baali ni mibeele yabo ya kusininkiziiziako pa kulubula ni kusintuzania kintu. Muntu waali wavuula nkwabilo yakue ni kumupeela mwinakue. Keki i kyaali kisininkiziizio ku Baizraeli.

⁸ Ozo muntu waamwanine Boazi nangue, "Sita sie wewe wenka." Kupwako, kalubula wavuula nkwabilo ni kumupeela Boazi.

⁹ Boazi ni ye wa-anine bantu bonse pamo ni alia masiiko aalipo nangue, "Mwe bonse bali pano muli basininkizi bakusininkizia nangue, lelo nasita kuli Naomi bintu byonse byaali byakua Elimeleki ni byakua Kilioni pamo ni byakua Maloni.

¹⁰ *Kabali ni ozu Rutu wa ku Moabu muka Maloni ni ye kumo namusita kuti aye waali mukazi wane. Nakita evi kuti nsunge liina lya muntu waafwile, pakuti akabe walangulukilue mu muzi wetu ni mu lupua lwetu. Ni evi vyenka lelo muli basininkizi.

¹¹ *Masiiko pamo ni bantu baali balipo baalandile evi, "Ee, fwefue tuli basininkizi. Ozu mwanakazi uwatwama kuba mukazi obe, twalomba Yawe amukite kuba nga Rakeli ni Lea, babo baamukuuliile Izraeli nghanda. Kabili twalomba wewe uye walumine mu Efrati ni kuya wamanikile mu Betlehemu.

¹² *Baana bawaakapeelua na Yawe mu ozu mukazyana bakalengie lupua lobe lukapalane ni lwakua Perezi lwaavyelue na Tamari kuli Yuda."

Luvyalo hwakua Boazi

¹³ Kupwako, Boazi wamutwama Rutu ni kumwalula mukazi. Yawe waamupaalile, wamita ni kuvyala mwana mwalalume.

¹⁴ Banakazi baamwanine Naomi nangue, “Yawe atasiwe! Ozo asikulekeleele lelo kuti uye wali ni kalubula. Twalomba alengie ozu mwana kumanika mu Izraeli.

¹⁵ Ozu mwanavyala obe kisinka akutonene, wakikukitila bintu bikata kukila bintu bya kukitilua na baana balalume kilooba. Kabili wakuvyalila ni mwinzikulu, ozo waakaalula bwikazi bobe kuba bwa lenu ni kukusunga mu bukote bobe.”

¹⁶ Kupwako, Naomi wabuula mwana wamufukatila ni kutwalilila kumusunga.

¹⁷ Banakazi baali bali pepi nakue baamwinikile mwana liina lya Obedi. Baalandile evi, “Naomi wavyalilua mwana mwawalume!”

Obedi i waavyele Yese, ni Yese i waavyele Daudi.

Babikolue bakua Daudi

¹⁸⁻²² Bobu i butantiko bwa meena a lupua lwakua Perezi mpaka kuli Daudi.

Perezi waavyele Hezroni,
Hezroni waavyele Ramu,
Ramu waavyele Aminadabu,
Aminadabu waavyele Nasoni,
Nasoni waavyele Salmoni,
Salmoni waavyele Boazi,
Boazi waavyele Obedi,
Obedi waavyele Yese,
Ni Yese waavyele Daudi.

KITABU KYAKUA EZRA BULONDOLZI

Kitabu kyakua Ezra ni kyakua Nehemia bilandile palua Baizraeli vibaapeelue nsambu ya kubwelela ku Izraeli pa kyamba kya buzia bubaali bateekelue mu Persia ni mu Babeli. Ezra apoozele maano ku Nghanda yakua Leza ibaaakuulile paakale mu Yeruzalemu. Bantu bengi betabiile nangu Ezra i waalembele ni kukolonghania bitabu bya Milandu ya nsiku, kitabu kya mambo ni kya bubili, pamo ni kitabu kyakua Ezra ni kyakua Nehemia. Kine te Ezra waakitile evio, kuli ni muntu unge waakolonghaniizie bebi bitabu. Kitabu kyakua Ezra kilinga kyaakolonghaniiziwe mu pepi na mwaka wa 440 NK, Inzi nsempu inge ya kitabu yaalembele pa unge musita.

Kitabu kyakua Ezra, kilangile Leza vi-aamulengele Kiro likolo wa ku Persia kwitabiizia Baizraeli kuti babwelele ku kyalo kyabo, ni kuya kukuula paakale Nghanda yakua Leza. Kabili kwaali kufikilizia mbiko yakua Yeremia (Yeremia 29.10-14). Kwaali balwani bamo baakaanine kukuula paakale Nghanda yakua Leza, ni ozo mwilo waimeene pa musita niini, inzi Baizraeli baavindile kukuula paakale Nghanda yakua Leza pantu Leza waabakwasiizie. Kupitila mu bulombozi bwakua Ezra, Baizraeli ni bo baalapiile bibalo byabo. Koku kwaali kwipeela kwabo paakale mu kukonka mizilo yakua Leza.

Bwipi bwa bili mu kitabu kyakua Ezra

1. Mu katue ka 1 ni ka 2 mulandilue palwakua likolo Kiro vi-aitabiizie Baizraeli kuti babwelele ku kyalo kyabo ni butantiko bwa elia nvyalo yaabwelele.
2. Mu katue ka 3 kwita mu katue ka 6, mulondolwelue vyaakuulile paakale Nghanda yakua Leza mu Yeruzalemu.
3. Mu katue ka 7 ni ka 8, mulandilue palwakua Ezra vi-aabwelele ku Yeruzalemu pamo ni inge nvyalo ya Baizraeli.
4. Mu katue ka 9 ni ka 10, mulondolwelue Ezra vi-aalombwele Baizraeli kuti bakite paakale kipingo kyabo ni Leza.

Kiro wabapeela Bayuda nsambu ya kubwelela kwabo

¹ *Mu mwaka wa mambo wa kuteeka kwakua Kiro likolo wa ku Persia, Yawe waakoseleziizie mutima wakua likolo wa ku Persia kuti keebo kakua Yawe kaalandilue na kabika Yeremia kafikiliziwe. Waamwanine apunde mu bukolo bwakue bonse ni kulemba nangu:

² *Kiro likolo wa ku Persia walanda evi, “Yawe Leza wa mwiulu wakin'mpeela bukolo bonse bwa pa kyalo, ni kughana kumukuulila nghanda mu Yeruzalemu ya mu Yudea.

³ Kubalua muntu pakati kenu wa mu bantu bakue, Leza aye waali pamo nakue, kabili aye ku Yeruzalemu ya mu Yudea ku kukuula paakale Nghanda yakua Yawe, Leza wakua Izraeli, wene i Leza ali mu Yeruzalemu.

⁴ Kubalua Muyuda ali mu Babeli konse kwaikeele kine watona kubwelela ku Yeruzalemu, bantu ba ku ezio nkendo bapalile kumukwasiako mutofue, ni oro, ni bingie bintu, ni nama, pamo ni bupe bwa kupeela mu Nghanda yakua Leza mu Yeruzalemu.”

⁵ Kupwako, bakulu ba mu lupua lwakua Yuda ni lwakua Benyamina, ni babitambua, ni Balawi, pamo ni bonse baakoseleziizie mu mitima na Leza, baiteaniizie kuya kukuula paakale Nghanda yakua Yawe mu Yeruzalemu.

⁶ Bonse baali bapalameene nabo baabakwasiizie mutofue, ni oro, ni bingie bintu, ni nama, ni bintu bikindeeme, pamo ni bupe bubaali bapeela mutoneene mitima yabo.

⁷ Ni pakako, Likolo Kiro waafumiizie bintu bya mu Nghanda yakua Yawe byaatwemue na Nebukadzeza kufuma ku Yeruzalemu, ni kubibiika mu nghanda ya baleza bakue.

⁸ Bebio bintu, Kiro likolo wa ku Persia, waamupeelee Mitiredati aliwalabukila bukonto, ni kumupendela Sesebasari mulombozi wa Bayuda.

⁹ Mpendua ya bintu ni ezi: Masaani 30 akata a oro, masaani 1,000 akata a mutofue, myele 29,

¹⁰ bibakuli 30 bya oro, bibakuli bya mutofue bikonkelepo pa bukindami 410, ni bintu bingie 1,000.

¹¹ Bintu byonse bya oro ni bya mutofue pamo ni bingie bintu, byaali 5,400. Bebi byonse Sesebasari waabitwele lolia lwaabweziiziwe balia baali bafuma ku Babeli balimukuya ku Yeruzalemu.

2

*Bantu babwelela ku Yeruzalemu
(Nehemia 7.4-73)*

¹ Baba i bekazi ba mu nsempu ya kiputu kya kyallo baatwemue na Nebukadneza likolo wa ku Babeli mpaka ku Babeli, i baabwelele ku Yeruzalemu ni ku kyallo kya Yudea, kubalua muntu mu muzi wakue.

² Baba bantu i baile pamo ni Zerubabeli, ni Yohua, ni Nehemia, ni Seraia, ni Relaia, ni Mordekai, ni Bilsani, ni Misipari, ni Bigwai, ni Rehumu, ni Bana.

Mpendua ya baana balalume ba mu Izraeli ni ezi:

³ Baana balalume bena Parosi baali 2,172.

⁴ Baana balalume bena Sefatia baali 372.

⁵ Baana balalume bena Ara baali 775.

⁶ Baana balalume bena Phati-Moabu, benzikulu bakua Yeshua ni Yoabu, baali 2,812.

⁷ Baana balalume bena Elamu baali 1,254.

⁸ Baana balalume bena Zatu baali 945.

⁹ Baana balalume bena Zakai baali 760.

¹⁰ Baana balalume bena Bani baali 642.

¹¹ Baana balalume bena Bebai baali 623.

¹² Baana balalume bena Agzadi baali 1,222.

¹³ Baana balalume bena Adonikamu baali 666.

¹⁴ Baana balalume ba mu luvyalo lwakua Bigwai baali 2,056.

¹⁵ Baana balalume bena Adini baali 454.

¹⁶ Baana balalume bena Ateri, benzikulu bakua Hezekia, baali 98.

¹⁷ Baana balalume bena Besai baali 323.

¹⁸ Baana balalume bena Yora baali 112.

¹⁹ Baana balalume bena Hasumu baali 223.

²⁰ Baana balalume bena Gibari baali 95.

²¹ Baana balalume ba ku Betlehemu baali 123.

²² Baana balalume ba ku Netofa baali 56.

²³ Baana balalume ba ku Anatoti baali 128.

²⁴ Baana balalume ba ku Azimaweti baali 42.

²⁵ Baana balalume ba ku Kiriati-Arimu, Kefira, ni Beroti, baali 743.

²⁶ Baana balalume ba ku Rama ni Geba baali 621.

²⁷ Baana balalume ba ku Mikimasi baali 122.

²⁸ Baana balalume ba ku Beteli ni ku Ai baali 223.

²⁹ Baana balalume ba ku Nebo baali 52.

³⁰ Baana balalume ba ku Magibisi baali 156.

³¹ Baana balalume ba ku Eleamu unge baali 1,254.

³² Baana balalume ba ku Harimu baali 320.

³³ Baana balalume ba ku Lodi, ni ku Adidi, ni ku Ono, baali 725.

³⁴ Baana balalume ba ku Yeriko baali 345.

³⁵ Baana balalume ba ku Sena baali 3,630.

³⁶ Nvyalo ya babitambua bena Yedaia, wa mu nghanda yakua Yeshua, baali 973.

³⁷ Baana balalume bena Imeri baali 1,052.

³⁸ Baana balalume bena Pashuri baali 1,247.

³⁹ Baana balalume bena Harimu baali 1,017.

⁴⁰ Nvyalo ya Balawi baabwelele kufuma mu buzia ni ezi:

Baana balalume bena Yeshua ni Kadimieli, benzikulu bakua Hodavia, baali 74.

⁴¹ Nvyalo ya bakemba, baana balalume bena Asafu, baali 128.

⁴² Nvyalo ya baana balalume bena bakalinda ba pa mulyango wa Nghanda yakua Leza, bena Salumu, ni bena Ateri, ni bena Talumoni, ni bena Akubu, ni bena Hatita, ni bena Sobai, bonse pamo baali 139.

⁴³ Nvyalo ya babombi ba mu Nghanda yakua Leza baabwelele kufuma mu buzia ni ezi:

Baana balalume bena Siha, ni bena Hasufa, ni bena Tabaoti,

⁴⁴ ni bena Kerosi, ni bena Siaha, ni bena Padoni,

⁴⁵ ni bena Lebana, ni bena Hegaba, ni bena Akubu,

⁴⁶ ni bena Hagabu, ni bena Semaia, ni bena Hanani,

⁴⁷ ni bena Gideli, ni bena Gahari, ni bena Reaia,

⁴⁸ ni bena Resini, ni bena Nekoda, ni bena Gazamu,

⁴⁹ ni bena Uza, ni bena Pasea, ni bena Besai,

⁵⁰ ni bena Asina, ni bena Munimu, ni bena Nefisimu,

- ⁵¹ ni bena Bakubuki, ni bena Hakufa, ni bena Harihuri,
⁵² ni bena Basiluti, ni bena Mehida, ni bena Harsa,
⁵³ ni bena Barkosi, ni bena Sisera, ni bena Tema,
⁵⁴ ni bena Nesia, ni bena Hatifa.
⁵⁵ Nvyalo ya babombi bakua Solomoni baabwelele kufuma mu buzia ni ezi:
 Baana balalume bena Sotai, ni bena Soferiti, ni bena Pedura,
⁵⁶ ni bena Yala, ni bena Darkoni, ni bena Gideli,
⁵⁷ ni bena Sefatia, ni bena Hatili, ni bena Pokereti-Hazebaimu, ni bena Ami.
⁵⁸ Nvyalo ya babombi ba mu Nghanda yakua Leza, ni baana balalume bena babombi bakua Solomoni, baali 392.
⁵⁹ Baba i balia baafumine ku Teli-Mela, ni ku Teli-Harsa, ni ku Kerubu, ni ku Adani, ni ku Imeri. Inzi tebaile kulondolola nangu babikolue babo pamo ni nvyalo yabo baali Baizraeli.
⁶⁰ Nvyalo ya baana balalume bena Delaia, ni bena Tobia, ni bena Nekoda, baali 652.
⁶¹ Ni bena Hobaiia, ni bena Hakosi, ni bena Barzilai waupile mukazyana wa mu lupua lwakua Barzilai Mugileadi, ni kwinkua liina lyabo.
⁶² Babo bantu baakebele mu butantiko bwa meena a nvyalo yabo, inzi tebaamwenekele. Ni pakako, baamwenekele kuba batiikeene, i kyaalengele kuti babafumie pa mwilo wa bukitambua.
⁶³ *Nabukizi waabakaaniizie kulia bintu bizuukiisie, mpaka musita waakabapo kitambua wa kubombia Urimu ni Tumimu.
⁶⁴ Bantu bonse baabwelele kufuma mu buzia baali 42,360
⁶⁵ pasili kupendako babombi babo balalume ni banakazi baali 7,337, momo mwaali ni bakemba balalume ni banakazi 200.
⁶⁶ Bafarasi babo baali 736
 ni nyumbu* twaali 245.
⁶⁷ Nghamia yabo yaali 435
 bapunda baali 6,720.
⁶⁸ Lubaafikile mu Nghanda yakua Yawe ku Yeruzalemu, bamasiiko babo baapeele bupe bwa bunonsi bwabo na mutima onse pakuti Nghanda yakua Leza ikuulue paakale pa nkendo pa yaali yakuulilue.
⁶⁹ Baapeele mwaali mwabeelele buvinde bwabo, ni mu kipao baabiikilemo kilo 500 ya oro, ni kilo 2,800 ya mutofue, pamo ni nkanzu 100 ya babitambua.
⁷⁰ *Evi babitambua, ni Balawi, ni balia bakalinda ba pa mulyango wa Nghanda yakua Leza, ni bakemba, ni bange bantu, ni babombi ba mu Nghanda yakua Leza, pamo ni Baizraeli bonse, i vibaikeele mu mizi yabo.

3

Bayuda bakuula paakale kitale

- ¹ Mwezi wa kilooba luwaakumeene, ni Baizraeli bonse lubaali basyali mu mizi yabo, bonse baakolongheene mu Yeruzalemu bali mu kimo.
² *Kupwako, Yoshua mwina Yozadaki wabuuka pamo ni ba kwakue babitambua ni Zerubabeli mwina Shealtieli pamo ni ba kwakue, ni kutendeka kukuula paakale kitale kyakua Leza wa Baizraeli, evi baye baelelapo ngelelo ya kuziziwa nga mukilembeelue mu kitabu kya mizilo yakua Musa muntu wakua Leza.
³ *Baakuulile paakale kitale palia payaali, anzia baali batiina baeni baali bali mu kyalo, baatendekele kumwelela Yawe ngelelo ya kuzizia ya lukeelekeele ni ya kyungulo.
⁴ *Baakitile nsikunkulu ya mitanda nga mukilembeelue, kubalua busiku baali bafumia ngelelo ya kuzizia mukipaliile.
⁵ *Pa kyamba, baelele ngelelo ya kuziziwa lyonse, ni ngelelo ya kubaluka kwa kwezi, ni ya nsikunkulu yonse yakua Yawe yaalandilue kuti izuukiwe, ni ya kubalua muntu waapeele bupe bwakue kuli Yawe na mutima wakue onse.
⁶ Kutula busiku bwa mambo bwa mwezi wa kilooba, baatendekele kumwelela Yawe ngelelo ya kuziziwa, inzi kiputa kya Nghanda yakua Yawe Leza kyaali tekinaakuulue.
Kukuula paakale Nghanda yakua Leza kwabamba
⁷ Bantu baalongiizie nfolanga ya kusazia babaazi ba mabue ni babaazi ba mbao, kabili baalongiizie ni bilio, ni bya kumina, ni mafuta, evi bitwalue ku bantu ba ku Sidona ni ba

* 2:63 2:63: Mpe 27.21 * 2:66 2:66 nyumbu: Leli liina i kulanda nangu "nama avyelue na punda ndume ni farasi mukota." * 2:70 2:70: 1 Mil 9.2; Neh 11.3 * 3:2 3:2: Kuf 27.1 * 3:3 3:3: Mpe 28.1-8 * 3:4 3:4: Mpe 29.12-38
 * 3:5 3:5: Mpe 28.11—29.39

ku Tiro kuti bakite makabu na bimuti bya mumpelampele kufuma ku Lebanoni. Bebio bimuti byaaleetelue lya pa mendanke mpaka ku Yopa nga mubaapeelue nsambu na Kiro likolo wa ku Persia.

⁸ Kupwako, mu mwezi wa bubili wa mu mwaka wa bubili lubaabwelelee ku Nghanda yakua Leza ya mu Yeruzalemu, Zerubabeli mwina Shealtiel, ni Yoshua mwina Yozadaki, baabambile kubomba pamo ni ba kwabo, ni babitambua, ni Balawi babaafumine nabo mu buzia ni kubwelela ku Yeruzalemu. Baasaakwile Balawi baali bali na myaka kutendekela pa 20 ni mpuzio kuti baye bali bemanizi ba mwilo wa Nghanda yakua Yawe.

⁹ Yeshua i lu-aabuukile pamo ni baana bakue ni ba kwakue, ni Kadimieli ni baana bakue, ni baana bena Yuda, ni baana bena Henadadi pamo ni baana ba balupua babo Balawi, bonse pamo baabuukile ni kwimaninako bakuuli ba Nghanda yakua Leza.

¹⁰ *Bakuuli lubaapwile kukuula kiputa kya Nghanda yakua Yawe, baabiikile babitambua bavvele makanzu a bukitambua koku bakwete ni ntandala, ni Balawi bena Asafu bakwete binsekelebue kuti bamutasie Yawe nga muba-aniinue na Daudi likolo wa Baizraeli.

¹¹ *Ni bo baimbile bamutasia Yawe balanda nangue, "Wene aweme, ni ntono yakue ku Baizraeli, ya muyayaya." Bantu bonse baazanzwile mazui lubaali bamutasia Yawe, pantu kiputa kya Nghanda yakua Yawe kyaali kyasyakuulile.

¹² Inzi babitambua bengi ni Balawi, ni bakulu ba mikowa, pamo ni bamasiiiko baamweneko Nghanda ya mambo yakua Yawe, lubaamwene kiputa kya ezi Nghanda kyakuulile, baalilile bazanzwile mazui, ni bange bengi baasamwine na nsansa.

¹³ Bantu ba-andilue kwiniika mazui a nsansa ni mazui a malilo, pantu bantu baakilile kusamuna ni mazui abo aunvwikile kule.

4

Miilo ya kukuula paakale Nghanda yakua Leza yakilinghaniwa

¹ Balwani ba Bayuda ni ba mu mukowa wakua Benyamina lubaunvwile nangue, balia baaafumine mu buzia balimukukuula paakale Nghanda yakua Yawe Leza wa Baizraeli,

² *baile kuli Zerubabeli, ni ku bakulu ba mikowa. Baabaanine nangue, "Twatona tumikwasie kukuula paakale, pantu ni fwefue benka tulitwamupupa Leza wenu nga mwemue, kabili tulitwaelela ngelelo kutula pa musita wakua Esari-Hadoni, likolo wa ku Asuria waatuleetele pano."

³ Inzi Zerubabeli ni Yoshua, ni bakulu ba mikowa ya Baizraeli pamo ni bange ba-asukile nangue, "Mwemue temulipo na kantu ka kutukwasiiiza kukuula paakale Nghanda yakua Leza wetu, inzi fwe bene twakaba kumukuulila Nghanda Yawe Leza wa Baizraeli, nga mutwa-aniinue na Kiro likolo wa ku Persia."

⁴ Bekala kyalo baatoobwele mitima ya Bayuda ni kubatiinia sana evi tekuti batwalilile kukuula paakale.

⁵ Baapeele ni bituulilo ku babiloolo kuti banzie mapange a Bayuda mu nsiku yonse yakua Kiro likolo wa ku Persia, mpaka pa musita wa kuteeka kwakua Dario likolo wa ku Persia.

Likolo Artasasta walembelea lupapulo

⁶ *Ni mu buteeko bwakua Ahasuero, ku ntendeko ya buteeko bwakue, bantu baalembele lupapulo lwa kusongela bekazi ba mu Yudea ni ba mu Yeruzalemu.

⁷ Kabili mu nsiku yakua Artasasta, Bisilamu, ni Mitiredati, ni Tabeli, pamo ni benakue bonse, baamulembeelee Artasasta likolo wa ku Persia. Lolo lupapulo lwaalembelea mu lulimi lwa Kishami, ni kubelengua mu lulimi lwa Kishami.

⁸ Kiloolo Rehumu, ni Simusai kalemba, baamulembeelee likolo Artasasta lupapulo lwa busongezi palua Yeruzalemu nangue,

⁹ "Lupapulo kufuma kuli ndabukizi Rehumu kiloolo wa balukale, ni kalemba Simusai, ni ba mu mukowa wakue, ni bapinguzi, ni bange babiloolo baali bafumine ku mizi ya Ereki, ni ku Babeli, ni ku Susani, ni ku kyalo kya Elamu,

¹⁰ ni ntundu yonse yaasyeelepo, yaakumbilue na Osinapari mukulu mukindami, ni kubatwala mu muzi wa Samaria, ni mu nkendo ya kyalo yaali yasyele ku bwala mwenzi wa Efrati."

¹¹ Lupapulo lwaatumiinue likolo Artasasta lwaali lwalembelea evi,
"Fwe babombi bobo bali ku bwala mwenzi wa Efrati twakupozia.

* 3:10 3:10: 1 Mil 25.1 * 3:11 3:11: 1 Mil 16.34; 2 Mil 5.13; 7.3; Milb 100.5; 106.1; 107.1; 118.1; 136.1; Yer 33.11

* 4:2 4:2: 2 Mak 17.24-41 * 4:6 4:6: Est 1.1

¹² We Likolo, twalomba umane nangue, balia Bayuda baafumine kwenu ni kwiza kono kwetu ku Yeruzalemu, balimukukuula paakale muzi wa bukisanguka ni wa bubi, evi lenu balimukupwililila kibumba ni kukuula paakale kiputa.

¹³ Ni pakako we likolo upalile kumana nangue kine ozu muzi wakuulua ni bibumba byakue byapua, baba bantu tebakaba basonka musonko ni kulambula mulambu pamo ni kusonkela musebo, ni ku mpeleezio bukolo tebukaba na kibwezia.

¹⁴ Kabili ni fwe fue benka pantu tuli ba kisinka ku nghanda ya bukolo, tetupapile kumona likolo wafuupulua. Ni pakako i kitwatumina lupapulo, evi likolo amane nangue

¹⁵ kipalile kukebelezia mu kitabu kya malanguluzi a babikolue bobbe, momo i muulikumona ni kusanga nangue, ozu muzi, kisinka ni muzi wa bukisanguka, ni wa busanzo ku makolo ni ku biputu bya kyalo. Ezio nkendo, ni nkendo ya bwavia kutula pa kale, kabili i kyaalengele ozu muzi winoonue.

¹⁶ Twakubwila we likolo nangue kine ozu muzi wakuulua paakale ni bibumba byakue kine byapua, kisinka teukaba na nsemu ku bwala mwenzi wa Efrati.”

¹⁷ Likolo waamwasukile kiloolo Rehumu ni kalemba Simusai, ni benabo bange bonse baali baikele mu Samaria, pamo ni bonse baali baikele ku bwala mwenzi wa Efrati nangue, “Namipozia.

¹⁸ Lupapulo lumwakitutumina bakilwalula mu lulimi lwetu ni kun'mbelengela,

¹⁹ ni nene nakibeetabizia, ni bo bakikebelezia, ni kusanga nangue ozu muzi, kisinka ni muzi wa bukisanguka, ni wa busanzo.

²⁰ Bamakolo ba buvinde baali ku Yeruzalemu ni bo baali bateeka kyalo kyonse mpaka ku bwala mwenzi wa Efrati, kabili baali basonkia musonko ni kusonkia mulambu pamo ni kusonkia musebo, ni bingwe bintu byaali byafuma mu nkendo inge.

²¹ Kansi, biike lifunde lya kubalekezia baba bantu tekuti bakuule paakale ozu muzi mpaka pankaba kubapeela nsambu.

²² Kabili kengele tekulekelele ezi milandu inamyana, evi busanzo bukeeza kutwalilila kwemia makolo.”

²³ Lupapulo lwakua likolo Artasasta pa lwaabelengelue pa menso akua Rehumu, ni Samusai kalemba, ni benabo, baile lubilo ku Bayuda ku Yeruzalemu kuya kubakaania na maka ni buvinde kuti balekele kukuula paakale.

²⁴ *Evi i vyaimeene miilo ya kukuula paakale Nghanda yakua Leza mu Yerualemu mpaka mu mwaka wa bubili wa kuteeka kwakua Dario likolo wa ku Persia.

5

Makuule a Nghanda yakua Leza atendeka kabili

¹ Kupwako, bakabika babili Hagai ni Zakaria wa mu luvyalo lwakua Ido, babikwila Bayuda baali bali mu Yudea ni mu Yeruzalemu. Baababikwiliile mu Liina lyakua Leza wa Baizraeli waali wabasunga.

² * Zerubabeli mwina Shealtieli, ni Yoshua mwina Yozadaki, baile kutendeka kukuula paakale Nghanda yakua Leza ya mu Yeruzalemu, kabili baali bakwasiziwe na bakabika bakua Leza.

³ Ozo wenka musita, Tatinai ndabukizi wa kiputu kya kyalo kya ku bwala mwenzi wa Efrati, ni Setari-Bozinai pamo ni benabo bange, baile kuli bene ni kubeepuzia nangue, “Nani wakimipeela nsambu ya kupwililila kukuula paakale ezi Nghanda yakua Leza ni kubiikamo byonse bipalile?”

⁴ Kabili baabepuziizie meena a bantu baali bakuula.

⁵ Inzi Leza waabalabukiile bakulu ba Bayuda. Ni pakako, babiloolo ba ku Persia ba-andilue kubakaania kukuula, mpaka pa bakalembanke lupapulo kuli likolo Dario ni kunvua kwasuko bwakue.

Lupapulo kuli likolo Dario

⁶ Lolu i lupapulo lwaatuminue likolo Dario kuli Tatinai ndabukizi wa kiputu kya kyalo kya ku bwala mwenzi wa Efrati, ni Setari-Bozinai pamo ni benabo bange.

⁷ Lupapulo lwaali lwaalambelue evi, “We likolo Dario twakupozia.

⁸ We likolo, twalomba umane nangue lutwakiya kwingila mu Yudea mpaka mu Nghanda yakua Leza Mukulu, twakisanga bantu balimukukuula na mabue akata balimukubiika ni mbao mu bibumba, ezi miilo yakiba yabombua bwino bwino, kabili itwalilile kubombua lubilo lubilo.

⁹ Twakiipuzia bamasiiko batwane kine nani wakibapeela nsambu ya kupwililila kukuula paakale ezi Nghanda yakua Leza ni kubiikamo byonse bipalile.

¹⁰ Twakibeeputia ni meena abo, evi tukulembele twasininkiziiziemo ni meena a bantu babalombwele.

¹¹ Bakitwasuka nangu fwe fue tuli babombi bakua Leza wa mwiulu ni pansi, kabili tulimukukuula paakale Nghanda yakua Leza nga muyaakuuliilue mu myaka yaapitileko na likolo mukulu wa Baizraeli ni kubiikamo byonse bipalile.

¹² *Inzi basiitue lubaaluviiizie kuli Leza wa mwiulu, waabalekeleele kuti batwamue na Nebukadneza Mukaldea likolo wa ku Babeli, kabili i wenka wainoonene ni eno Nghanda yakua Leza.

¹³ *Inzi mu mwaka wa mambo wakua Kiro likolo wa ku Babeli, ozu likolo waafumiizie nsambu ya kukuula paakale eno Nghanda yakua Leza,

¹⁴ kabili i waabweziizie ni bintu bya oro ni bya mutofue bya mu Nghanda yakua Leza, belia byaafumiiziwe na Nebukadneza mu Nghanda yakua Leza ya mu Yeruzalemu, ni kubitwala mu nghanda ya baleza ya ku Babeli. Likolo Kiro ni ye waafumiizie bebio bintu mu nghanda ya baleza ya ku Babeli ni kubitwala ku muntu umo liina lyakue Sesebasari waabiikilue kuba ndabukizi wa ku Yudea

¹⁵ ni kumwana nangu, "Twama bebi bintu bya mu Nghanda yakua Leza ukabe kutwala ku Yeruzalemu, ni kumwana kuti Nghanda yakua Leza ikakuulue paakale pa nkendo payaali yakuulilue."

¹⁶ Kupwako Sesebasari waiza ye mwine ni kukuula biputa bya Nghanda yakua Leza ya mu Yeruzalemu. Kutula papo mpaka lenu, ilimukukuulua, ni lenu kumo teinapue.

¹⁷ Ni pakako, kine kuti kyamuwamina likolo, kuti wakeba mu kitabu kili mu Babeli kilembeluemo bintu byaali byakitika, evi amone kine kisinka likolo Kiro waafumiizie nsambu ya kukuula paakale ezi Nghanda yakua Leza mu Yeruzalemu, ni likolo atwane vili bupinguzi bwakue palua ozu mulandu."

6

Bwasuko bwakua Dario

¹ Kupwako, likolo Dario wapaana nsambu ya kukeba mu nghanda ya bitabu ili mu Babeli, bitabu byaali byalembeluemo bintu byaali byakitika.

² Ni bo baasangile kitabu mu nghanda ikata ya ku Ekibatana mu kiputu kya kyalo kya ku Media, kekio kyaali kyalembeluemo twebu twa malanguluzi.

³ Likolo Kiro mu kuteeka kwakue kwa mwaka wa mambo, waapeene nsambu palua Nganda yakua Leza ya mu Yeruzalemu kuti ikuulue paakale pa nkendo payaali yakuulilue kuti ibe nkendo ya kwelelapo ngelelo ya kuzizia. Mu kutuuluka iye yali metre 27, ni mu kutana iye yali metre 27.

⁴ Bakakite milongo itatu ya mabue akata, ni mulongo umo wa bimuti bya lenu. Ni nfolanga ya kubombia ku ozu mwilo ikafume mu kipao kyakua likolo.

⁵ Ni bibombelo bya oro, pamo ni bya mutofue bya mu Nghanda yakua Leza belia byaatwemue na Nebukadneza kufuma ku Yeruzalemu kutwalua ku Babeli, bipalile bikabweziwe ni kubiikua paakale mu Nghanda yakua Leza ya mu Yeruzalemu, kubalua kintu pa nkendo yakyo, ni byo ukabibiike mu Nghanda yakua Leza.

⁶ Ni pakako, we Tatina ndabukizi wa ku bwala mwenzi wa Efrati, ni Setari-Bozinai, pamo ni benenu bali mu kekio kiputu, fume pa ezio nkendo.

⁷ Tekubavulughaniizie miilo ya kukuula. Muleke ndabukizi wa Bayuda, pamo ni masiiko a Bayuda bakuule paakale Nghanda yakua Leza pa nkendo pa yaali yakuulilue.

⁸ Unvue vimwaakakitila masiiko a Bayuda palua ezi miilo ya kukuula paakale Nghanda yakua Leza. Mupalile mukabe mwabapeela nfolanga ya pa musonko wa ku bwala mwenzi wa Efrati ya kufuma mu kipao kyakua likolo, evi miilo ya kukuula tekuti ikeemane.

⁹ Bintu byonse bilibyabombiwa na babitambua ba mu Yeruzalemu, misoka ya nghombe, ni mpanga, ao twina mikooko, ni nghano, ni mukele, ni bya kumina, pamo ni mafuta kuba ngelelo ya kuzizia iliyaelelue Leza wa Mwiulu, hapalile kupeelua kubalua busiku,

¹⁰ evi baye baelela ngelelo ya bunu buweme kuli Leza wa mwiulu, ni kupepelela bukoze bwakua likolo pamo ni baana bakue.

¹¹ Kabili nafumia nsambu ya kulanda nangu kubalua muntu asikanakila totu twebu, mukafumie kimuti kimo ku nghanda yakue, mukakisongole ni kumusomekako, ni nghanda yakue ikaalulue mului wa bintu bituutikile.

¹² Leza olia waalengele liina lyakue kuti liye lyali pa kekio kifuka, alovie makolo ni ntundu yonse yaakaba yatonene kwalulula kaka keebo ni kwinoona ezi Nghanda yakua Leza ili mu Yeruzalemu. Nene Dario i wafumia ezi nsambu, kuti ifikiliziiwe na maka onse.

Nghanda yakua Leza yazuukiwa

¹³ Tatinai ndabukizi wa kiputu kya kyalo wa ku bwala mwenzi wa Efrati, ni Setari-Bozinai, pamo ni benabo, baakitile nga muba-aniinue na likolo Dario.

¹⁴ *Masiiko a mu Bayuda baatwaliliile miilo ya kukuula koku balimukukoseleziwa na kabika Hagai, ni kabika Zakaria wa mu luvyalo lwakua Ido. Baakuulile Nghanda yakua Leza nga muba-aniinue na Leza wa Baizraeli, ni mwaali mwabeelele lifunde lyakua likolo Kiro, ni lyakua likolo Dario ni Artasasta likolo wa ku Persia.

¹⁵ Ezi Nghanda yakua Leza yaapwile mu busiku bwa butatu bwa mwezi wa Adari, mu mwaka wa mutanda wa mu buteeko bwakua likolo Dario.

¹⁶ Baizraeli, ni babitambua, ni Balawi, pamo ni bonse baali bafumine mu buzia, baakitile nsikunkulu ya kuzuukia Nghanda yakua Leza basansamukile.

¹⁷ Pa kuzuukia Nghanda yakua Leza, baafumiizie bupe bwa nghombe 100, ni mpanga 200, ni mpanga misoka 400, ni palua ngelelo ya bibalo bya Baizraeli, baafumiizie bupe bwa tupwata lyanondo ni tubili, nga mubeelele mikowa lyanondo ni ibili ya Baizraeli.

¹⁸ Baababiikile babitambua mu mabumba abo, ni Balawi mu mabumba abo batantik-ilue kuti babombe miilo yakua Leza mu Yeruzalemu nga vikilembeelue mu kitabu kyakua Musa.

Pasaka

¹⁹ *Busiku bwa lyanondo ni buna bwa mwezi wa mambo, balia baabwelele kufuma mu buzia, baakitile nsikunkulu ya Pasaka.

²⁰ Pantu bobo busiku babitambua bonse pamo ni Balawi, baisambile ni kwiswesia kukonkana ni mbeela ya mpupo, ni kwipaya mukooko wa Pasaka pa mulandu wa bonse baali babwelele kufuma mu buzia, ni pa mulandu wa babitambua nabo, pamo ni pa mulandu wabo bene.

²¹ Baizraeli bonse baabwelele kufuma mu buzia, pamo ni bonse baali baikekele ku mibeele itikeene ya Bazima kuti bamupalamine Yawe Leza wa Baizraeli, baaliile mukooko wa Pasaka.

²² Baakitile nsikunkulu ya mikate isili na ntutumusi mu nsiku kilooba basansamukile, pantu Yawe waabasansamusiizie ni kulengia mutima wakua likolo wa ku Asuria waluluke, evi abakwasieko mu mwilo wa kukuula paakale Nghanda yakua Leza, Leza wa Baizraeli.

7

Ezra waya ku Yeruzalemu

¹ Pa kyamba kya bebi byonse, mu buteeko bwakua Artasasta likolo wa ku Persia, Ezra mwina Seraia, Seraia mwina Azaria, Azaria mwina Hilikia,

² Hilikia mwina Salumu, Salumu mwina Sadoki, Sadoki mwina Ahitubu,

³ Ahitubu mwina Amaria, Amaria mwina Azaria, Azaria mwina Merayoti,

⁴ Merayoti mwina Zerahia, Zerahia mwina Usi, Usi mwina Buki,

⁵ Buki mwina Abisua, Abisua mwina Finehasi, Finehasi mwina Eleazari, Eleazari mwina Haruni mukulu wa babitambua.

⁶ Ozu Ezra waizile kufuma ku Babeli, kabili i waali wamaniisie mizilo yaapeelue Musa kuli Yawe Leza wa Baizraeli. Likolo waamupeele Ezra byonse bi-aalombele nga mu-aailue na Yawe.

⁷ Baizraeli bange, ni babitambua, ni Balawi, ni bakemba, ni bakalinda ba pa milyango, pamo ni babombi ba mu Nghanda yakua Leza baile ku Yeruzalemu mu mwaka wa kilooba wa kuteeka kwakua likolo Artasasta.

⁸ Ezra waafikile nabo ku Yeruzalemu mu mwezi wa busaano mu mwaka wa kilooba wa kuteeka kwakua likolo.

⁹ Pantu busiku bwa mambo bwa mu mwezi wa mambo, waatendekele kufuma ku Babeli, ni mu busiku bwa mambo bwa mwezi wa busaano waafikile mu Yeruzalemu, ni Leza waali wamulabukiile.

¹⁰ Kabili Ezra waali waippee mu kusambilila mizilo yakua Yawe ni ku-ikonka, pamo ni kusambilizia milao ni bupinguzi ku Baizraeli.

Lupapulo lwakua Artasasta kuli Ezra

¹¹ Lupapulo lwaafumine kuli likolo Artasasta lu-aamulembbeele kitambua Ezra, kalemba wa milao ni mizilo yakua Yawe ku Baizraeli lwaali evi,

¹² “Nene Artasasta likolo wa makolo, natuma lupapulo kuli wewe kitambua Ezra kalemba wa mizilo yakua Leza wa mwiulu, nakupozia.

¹³ Nafumia nsambu ya kulanda nangue Baizraeli bonse, ni babitambua babo, pamo ni Balawi, bantu bonse bali mu bukolo bwane, balia batonene kuya ku Yeruzalemu kuti baya pamo ni wewe.

¹⁴ Pantu wewe watumua na likolo pamo ni bakasoka bakue kilooba kuti uye wipuzie palua Yudea ni Yeruzalemu, nga mubeelele mizilo yakua Leza obe ili mu minue yobe,

¹⁵ ni kuya kutwama mutofue, ni oro byaafumiizie likolo ni bakasoka bakue kukonkana ni kutona kwabo ni kumupeela Leza wa Baizraeli ekele mu Yeruzalemu.

¹⁶ Kabili upalile kutwama mutofue onse, ni oro yonse i waakasanga mu kiputu kyonse kya kyallo kya Babeli, pamo ni bupe bwaafumiizie bantu bonse kukonkana ni kutona kwabo, ni bwaafumiizie babitambua pa mulandu wa Nghanda yakua Leza wabo ili ku Yeruzalemu.

¹⁷ Ezio nfolanga upalile kukita maka obe onse ukabe kusitamo nghombe ndume, ni mpanga, ni twana twa mikooko, pamo ni ngelelo yabo ya bunga, ni ya divai ukaye kwelela pa kitale kya mu Nghanda yakua Leza wenu kili ku Yeruzalemu.

¹⁸ Mutofue onse ni oro yakaba kusyalapo, wewe ni ba kobe, mukabe kwibombia nga mu mutoneene kukonkana ni kutona kwakua Leza wenu.

¹⁹ Bibombelo biwaapeelue pa mulandu wa miilo ya mu Nghanda yakua Leza obe, ukabe kubitwala mu Yeruzalemu kuli Leza wa Baizraeli.

²⁰ Kubalua kintu kyaakabula mu Nghanda yakua Leza obe, ukakisite na nfolanga ya mu nghanda ya bukonto yakua likolo.

²¹ Nene likolo Artasasta, napeela nsambu ku basungi bonse ba bukonto ba mu kiputu kya kyallo kya ku bwala mwenzi wa Efrati nangue kubalua kintu kyakaba kukebua na kitambua Ezra kalemba wa Mizilo yakua Leza wa mwiulu mukabe kumupeela pasili kutuntumbila,

²² mu kalingo ka talanta kilo 3,400 ya mutofue, ni kilo 10,000 ya nghano, ni litre 22,000 ya divai, ni litre 22,000 ya mafuta a mizeituni, pamo ni mukele wingi nga vi-ali waakalomba.

²³ Kintu kyonse kyaakalombua na Leza wa mwiulu pa mulandu wa Nghanda yakua Leza, mupalile kukifikilizia bwino, kine te evio, busanzo bwakeeza pali likolo ni pa baana bakue.

²⁴ Kabili namyana nangue, tekusonkie musonko ni kulambula mulambu pamo ni kusonkia musebo ku babitambua bakua Leza, ni ku Balawi, ni ku bakemba, ni ku bakalinda ba pa milyango, ni ku babombi ba mu Nghanda yakua Leza, ao babombi bange balibabombelamo.

²⁵ Ni we Ezra, kukonkana ni maano awaapeelue na Leza obe, ukabe kusaakula babiloolo ba bapinguzi bakupingula bwino bantu ba mu kiputu kya kyallo kya ku bwala mwenzi wa Efrati. Ukabe kusaakula bantu bamanine mizilo yakua Leza obe. Ni balia basimanine mizilo ukabasambilizie.

²⁶ Kubalua muntu asiliwanakila mizilo yakua Leza obe, ni yakua likolo, kisinka apalile kwipawa, ao kukumbua, ao kupokua bunonsi bwakue, ao kukakua mu buloko.”

Ezra wamutasia Yawe

²⁷ Ezra waalandile evi, “Apaalue Yawe Leza wa babikolue wakinasia mutima wakua likolo Artasasta kuti apeeke muinzi ku Nghanda yakua Leza ili mu Yeruzalemu,

²⁸ ni kunangisia buwame bwakue pa menso akua likolo ni a bakasoka bakue, ni pa menso a babiloolo bonse ba buvinde bakua likolo. Nakikoseleziwa pantu Leza wane wakinkwasia. Nakikolonghania bakulu bonse ba mu Izraeli kuti babwele pamo ni nene.”

8

Bantu baabwelele kufuma mu Babeli

¹ Baba i bakulu ba mikoa pamo ni nvyalo yabo, balia baabwelele pamo ni nene kufuma ku Babeli musita wa kuteeka kwakua likolo Artasasta.

² Gershomu waali mukulu wa luvyalo lwakua Finehasi,

Danieli waali mukulu wa luvyalo lwakua Itamari,

Hatusi waali mukulu wa luvyalo lwakua Daudi

³ Bantu ba mu luvyalo lwakua Sekania,

ni Parosi pamo

ni Zakaria, mpendua yabo baali balalume 150.

⁴ Bantu ba mu luvyalo lwakua Pahati-Moabu:

Elioenai mwina Zerahia, waali wali pamo ni balalume 200.

⁵ Bantu ba mu luvyalo lwakua Zatu, ni Sekania mwina Yahasieli, mpendua yabo baali balalume 300.

⁶ Bantu ba mu luvyalo lwakua Adini, ni Ebedi mwina Yonatana, mpendua yabo baali balalume 50.

⁷ Bantu ba mu luvyalo lwakua Elamu, ni Yesaia mwina Atalia, mpendua yabo baali balalume 70.

⁸ Bantu ba mu luvyalo lwakua Sefatia, ni Zebadia mwina Mikaeli, mpendua yabo baali balalume 80.

⁹ Bantu ba mu luvyalo lwakua Yoabu, ni Obadia mwina Yehieli, mpendua yabo baali balalume 218.

¹⁰ Bantu ba mu luvyalo lwakua Selomiti mwina Yosifia ni wa mu luvyalo lwakua Bani, mpendua yabo baali balalume 160.

¹¹ Bantu ba mu luvyalo lwakua Bebai ni Zakaria mwina Bebai, mpendua yabo baali balalume 28.

¹² Bantu ba mu luvyalo lwakua Azgadi, ni Yohana mwina Hakatani, mpendua yabo baali balalume 110.

¹³ Bantu ba mu luvyalo lwakua Adonikamu, lwaali lwa mpeleezio, meena abo ni aza: Elifeleti, Yueli, ni Semaia, mpendua yabo baali balalume 60.

¹⁴ Bantu ba mu luvyalo lwakua Bigwai, ni Utai mwina Zakuri, mpendua yabo baali balalume 70.

Ezra wakeba Balawi ba kubomba mu Nghanda yakua Leza

¹⁵ Nene Ezra naakolonghaniize baba bonse mumbali mwenzi uile ku Ahava, papo patwaikeele nsiku itatu, naakebele mu bantu ni mu babitambua, nsyaasangilemo bantu ba mu luvyalo lwakua Lawi.

¹⁶ Ni pakako naakuutile Eliezeri, ni Arieli, ni Semaia, ni Elnatana, ni Yaribu, ni Elnatana, ni Natana, ni Zakaria, ni Mesulamu pantu i baali bakulu ba maano, pamo ni bakasambilizia babili Yoyaribu, ni Elnatana.

¹⁷ Baba bantu naabatumine kuli Ido mukulu wa ku Kasifia, baye bamwane Ido ni ba kwakue babombi ba mu Nghanda yakua Leza ba ku Kasifia batuleeteleko bantu ba kubomba mu Nghanda yakua Leza wetu.

¹⁸ Kukonkana ni buwame bwakua Leza pali fwefue, baatuleetele muntu wa maano, Serebia pamo ni baana bakue ni balupua bakue. Bonse pamo baali lyanondo ni mwanda. Ozo Serebia waali wa mu luvyalo lwakua Mali, Mali mwina Lawi, Lawi mwina Izraeli.

¹⁹ Kabili baatutumiine ni linga libumba lyaali lyalombwelue na Hasabia ni Yesaia ba mu luvyalo lwakua Merari, ni lupua lwabo pamo ni baana babo. Bonse pamo baali 20.

²⁰ Baizile pamo ni babombi 220 baasaakwilue na Daudi ni masiiko kuti bakwasie miilo ya mu Nghanda yakua Leza. Ni meena abo amanikile.

Kwizilika pamo ni kupepa

²¹ Ni pakako, na-anine kuti twizilike kulia twali mumbali mwenzi wa Ahava, twikeefie ku menso akua Leza wetu, evi atwenzie bwino, fwefue, ni baana betu, pamo ni bunonsi bwetu bonse,

²² pantu naunvwile busoni bwa kumulomba likolo kuti atupeele libumba lya balukale, ni baseli ba pa farasi baktutukingilila ku balwani betu mu nzila, pantu twaamwanine likolo nangue, "Balua balibamukeba Leza, Leza aliwabakitila buwame, inzi kikonko ni kukanda kwakue kuli pa balia bonse balibamukaana."

²³ Kupwako, twaizilika bilio, twamulomba Leza wetu atusunge, ni ye watwitabila.

Byabupe bya mu Nghanda yakua Leza

²⁴ Naasaakwile bamakolo lyanondo ni babili ba babitambua: Serebia, ni Hasabia, pamo ni bange lyanondo ba mu lupua lwabo,

²⁵ naabapiimiine mutofue ni oro, pamo ni bibombelo, ni bulongio bwa mu Nghanda yakua Leza wetu, bwaalongiiziwe na likolo, ni bakasoka bakue, na masiiko akue, pamo ni bwaalongiiziwe na Baizraeli bonse baalipo.

²⁶ Naabapiimiine talanta kilo 22,000 ya mutofue, ni bibombelo bya mutofue talanta 3,400, ni bya oro talanta 3,400,

²⁷ ni bibakuli bya oro 20 byaali byafinine diriki kilo 8.5, ni bibombelo bibili bya mukuba bikiindeeme byaali byabeeka nga oro.

²⁸ Naabaanine nangue, "Mwemue muli bazuuke bakua Yawe, ni bibombelo ni byo bizuukile. Mutofue ni oro, byonse ni byabupe byakua Yawe Leza wa basiinue.

²⁹ Kansi labukile bebi bintu ni kubisunga mpaka musita umwaakabipiima pa menso a nombozi ya babitambua, ni Balawi, ni bakulu ba mikowa ya Baizraeli bali mu Yeruzalemu, mu miputule ya Nghanda yakua Yawe.”

³⁰ Kabili babitambua ni Balawi baapokelelele tulingo twa mutofue ni oro, ni bibombelo bizuuke, ni kubileeta ku Yeruzalemu mu Nghanda yakua Leza wetu.

Babwelela ku Yeruzalemu

³¹ Mu mwezi wa mambo, mu busiku bwa lyanondo ni ibili, twaafumine pa mwenzi wa Ahava ni kuya ku Yeruzalemu. Leza waali wali pamo ni fwefue ni kutupususia ku balwani, ni ku bantu baali batubenza mu nzila.

³² Lutwaafikile mu Yeruzalemu, twaatuuziizie nsiku itatu.

³³ Ni mu busiku bwa buna, twaapiimiinue mutofue ni oro, pamo ni bibombelo bizuuke bya mu Nghanda yakua Leza wetu ni kumupeela Meremoti mwina kitambua Uria, pamo ni Eleazari mwina Finehasi, ni Balawi babili, Yozadaki mwina Yeshua, ni Noadia mwina Binui.

³⁴ Bebio byonse byaalembelue mpendua yabyo ni kufina kwabyo.

³⁵ Bonse baabwelele kufuma mu buzia, baamwelele Leza wa Baizraeli ngelelo ya kuziziwa, nghombe ndume lyanondo ni ibili mubelele mikowa ya Baizraeli, mpanga 96, twina mikooko 77, tupwata lyanondo ni tubili twa ngelelo ya bibalo. Bebi bintu byonse, byaali ngelelo ya kuziziwa yakua Yawe.

³⁶ Kabili baatwele mwano wakua likolo ku babiloolo ni ku bandabukizi ba ku bwala mwenzi wa Efrati, ni bo baakwasiizie bantu pamo ni Nghanda yakua Leza.

9

Baizraeli baupa banakazi Bazima

¹ Pa kyamba kya bebi byonse, bakulu bamo baizile kun'mbwila nangu, Baizraeli ni babitambua pamo ni Balawi, tebakiikeka ku bekala kyalo ni mu kukita bubi nga Bakanaani, ni Bahiti, ni Baperizi, ni Bayebusi, ni Ba-amoni, ni Bamoabu, ni Bamisri, pamo ni Ba-amori.

² Pantu Bayuda bakiya kuupila ku Bazima ni kuufia baana babo balalume ku banakazi Bazima. Ni pakako, luvyalo luzuuke lwakiisanzia ni lwa bekala kyalo mu bobu bubi. Baatendekelepo ni banombozi pamo ni babiloolo.

³ Lunaunvwile toto twebo, kisinka naapeleleelue. Naazabwile ngubo yane ni nkanzu yane, naazukwile misisi ku mutue pamo ni ndevu, ni kwivopeka pansi napeleleelue.

⁴ Bantu bonse baali baunvwile mwezo wa twebo twakua Leza wa Baizraeli pa mulandu wa kilubo kya bantu baabwelele kufuma mu buzia. Baba bantu bankolongheene, ni ne naali nasyaikeele sie napeleleelue mpaka musita wa ngelelo ya kyungulo.

⁵ Lwaakumeene musita wa ngelelo ya kyungulo, naabuukile panaali nali ni bulanda, ni nkanzu yane yazabukile. Naafukeeme ni kulendula maboko ane kuli Leza wane

⁶ nalanda nangu, “We Leza wane, naunvua busoni ni kutooboka pakuti nkente kuli wewe Leza wane, pantu bibalo byetu byakila kiimo kyetu, ni bilubo byetu byakila kuvula, byafika mpaka mwiulu.

⁷ Kutula mu nsiku ya babikolue betu, twaali twali ba bibalo bikata mpaka lenu, ni pa mulandu wa bilubo byetu, fwefue ni makolo etu, ni babitambua betu, twaakwetue na makolo a byalo byeni evi twipawe, tukakue ni kutwalua mu buzia pamo ni kumoniwa busoni nga vikili lelo.

⁸ Inzi lenu mu kasita kaniini, buwame bwakua Leza wetu bwakitufikila ni kutusiilapo bamo, ni kutupeela nkendo ya mutende pa kifuka kyakue kizuuke, kabili Leza wetu atusanikiile ni kuya watupeele bukose anzia kine tukili mu buzia bwetu.

⁹ Anzia kine tuli bazia, Leza takitulekelela mu buzia bwetu, inzi wakitulanga ntono yakue kupitila ku makolo a ku Persia, ni kutusia twakosele kuti tukuule paakale Nganda yakua Leza wetu, ni kuwamia bituuti, kabili wakitupeela nkendo ya mutende mu Yudea ni mu Yeruzalemu.

¹⁰ “We Leza wetu, ale evi lenu tulikulanda syani pa kyamba kya ezi milandu? Pantu twakilekela kukonka mafunde obe

¹¹ awaatwanine kupitila mu babombi bobo bakabika walanda nangu kyalo kimulimukuya kupyana, kitiikeene na bya nkeni bya bekala kyalo, pantu mu kyalo bezuziizemo bubi bwabo.

¹² Ni pakako, tekulekelele bakazyana benu kuti boopue na baana babo, ao baana benu balalume kuti boope bakazyana babo, kabili tekuti mukakite nabo bukibuza pa musita

uli onse, evi mukabe ni maka ni kulia bilio biweme bya mu kyalo, ni kusiila baana benu bupyani bwa muyayaya.

¹³ Ni pa kyamba kya bebi byonse byaatuponeene, byaakitikile pa mulandu wa bikitua byetu bibiipile, ni pa mulandu wa kilubo kyetu kikata, inzi twamona nangu wewe Leza wetu tewakitukanda nga mubeelele bibalo byetu, wewe wakilengia kuti tusyalepo nga evi vituli.

¹⁴ Kubako kabili kuti twainoona mafunde obe mu kuupana ni bekala kyalo balibakita bebi bilubo? Eba, teulikutufitulia ni kutulovia pasili kupususiapo ata umo?

¹⁵ We Yawe Leza wa Baizraeli! Wewe uli mulunghami, pantu fwefue i baasyelepo bapusukile, ni evi vyenka, mona tuluviizie ku menso obe, pantu tekuli muntu wakuvinda kwimana ku menso obe pa mulandu wa bobu bubi."

10

Banakazi Bazima bakaanua na Baizraeli

¹ Ezra lu-aali wapepa ni kulapila walimukulila ni kuya waipooza pansi pa ntanzi ya Nghanda yakua Leza, libumba likata lya Baizraeli, balalume ni banakazi pamo ni baana, baamukolongheene. Baba bantu baalilile sana ni bulanda bukata.

² Ni Sekania mwina Yehieli, umo wa mu bena Elamu, waamwanine Ezra nangu, "Fwefue twakiluvia kuli Leza wetu pantu twakyupa banakazi Bazima, inzi anzia kili evio, maswapi akiliko ku Baizraeli palua ozu mulandu.

³ Kansi evi, tukite kipingo ni Leza wetu kya kukaana banakazi bonse, pamo ni bonse baavyelueko kukonkana ni nsokezi yakua tawelenzi, ni ya balia balibanakila milao yakua Leza wetu, kikitue kukonkana ni mizilo.

⁴ Kansi buuka pantu ozu ni mwilo obe we bunke, ni fwefue tuli pamo nobe. Ikoselezie sie."

⁵ Kupwako, Ezra wabuuka ni kubalapizia bakulu ba babitambua, ni Balawi, ni Baizraeli bonse kuti bakabe kukita kukonkana ni totu twebo, ni bo balapa.

⁶ Ezra i lu-aabuukile kufuma pa ntanzi ya Nghanda yakua Leza, waingila mu muputule wakua Yohanani mwina Eliasibu, koko kwaalele pasili kulia kantu ao kumina menda, pantu waali walimukulila pa mulandu wa bibalo bya balia baali bafumine mu buzia.

⁷ Baapundile mu Yudea ni mu Yeruzalemu ku bantu bonse baabwelele kufuma mu buzia kuti bakolonghane mu Yeruzalemu,

⁸ kabili onse asikasangua waizile mu ezi nsiku itatu, nga mwaalandiile masiiko ni babiloolo, waakapokua bunonsi bwakue bonse, ni ye mwine waakakumbua mu libumba lya balia baabwelele kufuma mu buzia.

⁹ Bantu bonse ba mu mukowa wakua Yuda ni wakua Benyamina, baakolongheene mu Yeruzalemu mu ezio nsiku itatu, ozo waali mwezi wa fundi pa nsiku 20 ya mwezi, ni bantu bonse baikeele pa kifuka kya pa musolo wa Nghanda yakua Leza balimukututuma na mweze wa ezi milandu, kabili pantu kwaali ni nvula ikata.

¹⁰ Kitambua Ezra waimeene ni kubaana nangu, "Mwakiluvia pa kuupa banakazi Bazima, ni kulunda bilubo pa bilubo bya Baizraeli.

¹¹ Ni pakako, lapile kuli Yawe Leza wa babikolue benu ni kukita mwatoneene, kabili mwikeke ku Bazima bonse ba mu kyalo, pamo ni ku bakazi Bazima."

¹² Kupwako, libumba lyonse lya-asuka na lizui likata nangu, "Tulikukita nga muwa-landila."

¹³ Baatwalilile kulanda nangu, "Inzi bantu bavulile, ni nvula ilimukunoka, kabili tetuvinda kwimana panze, ezi miilo te ya busiku bumo ao nsiku ibili sie, pantu tuli ni bilubo bingi pa ozu mulandu.

¹⁴ Kansi evi, banombozi betu bemaniineko libumba lyonse, ni balia bonse ba mu mizi yetu boopile banakazi Bazima, baye baiza kubalua bantu pa musita ubapeelue baseekeziiziwe na masiiko ni bapinguzi ba mu muzi. Kine twakita evio, kikonko kyakua Leza kyakaba kufumiiwa pali fwefue, pa mulandu wa bilubo bitwakikita."

¹⁵ Yonatana sie mwina Asaheli, ni Yazeia mwina Tikwa i basyaitabiile ozu mulandu, pamo ni Mesulamu, ni Sabetai Mulawi.

¹⁶ Inzi balia baabwelele kufuma mu buzia baakitile mukyaalandiilue, kitambua Ezra waasaakwile bakulu ba mikowa, kukonkana ni mpendua ya mikowa yabo, ni kubatantika kukonkana ni meena abo, baba bantu baikeele mu busiku bwa mambo bwa mwezi wa lyanondo kuti bakebelezie ozu mulandu.

¹⁷ Ni mu busiku bwa mambo bwa mwezi wa mambo, baapwile milandu ya balia bonse baupile banakazi Bazima.

Butantiko bwa meena a balia baupile banakazi Bazima

¹⁸ Bantu baupile banakazi Bazima:

Mu luvyalo lwa babitambua mwaali:

Ba mu luvyalo lwakua Yoshua Yozadaki ni ba mu luvyalo lwa ba kwakue mwaali: Maseia, ni Eliezeri, ni Yaribu, ni Gedalia.

¹⁹ Baba bantu baalaile nangu bakaba kukaana bakazi babo, kabili pantu baali ni kibalo, baelele mpanga ya pa kisepe pa mulandu wa kibalo kyabo.

²⁰ Mu luvyalo lwakua Imeri, mwaali Hanani ni Zebadia.

²¹ Mu luvyalo lwakua Harimu, mwaali Maseia, ni Elia, ni Semaia, ni Yehieli, ni Uzia.

²² Mu luvyalo lwakua Pashuri, mwaali Elioenai, ni Maseia, ni Isimaeli, ni Netaneli, ni Yozabadi, ni Elasa.

Mu Balawi mwaali:

²³ Yozabadi, ni Simei, ni Kelaia aliwakuutua Kelita, ni Petahia, ni Yuda, ni Eliezeri.

Mu bakemba mwaali:

²⁴ Eliasibu.

Mu bakalinda ba pa milyango mwaali:

Salumu, ni Telemu, pamo ni Uri.

Mu Baizraeli bange:

²⁵ Ba mu luvyalo lwakua Parosi mwaali: Ramia, ni Izia, ni Malkia, ni Miaminu, ni Eleazari, ni Malkia pamo ni Benaya.

²⁶ Mu luvyalo lwakua Elamu, mwaali Matania, ni Zakaria, ni Yehieli, ni Abudi, ni Yeremoti, ni Elia.

²⁷ Mu luvyalo lwakua Zatu, mwaali Elioenai, ni Eliasibu, ni Matania, ni Yeremoti, ni Zabadi, ni Aziza.

²⁸ Mu luvyalo lwakua Bebai, mwaali Yohanani, ni Hanania, ni Zabai, ni Atilai.

²⁹ Mu luvyalo lwakua Bani, mwaali Mesulamu, ni Maluku, ni Adaia, ni Yasubu, ni Seali, ni Yeremoti.

³⁰ Mu luvyalo lwakua Pahati-Moabu, mwaali Adina, ni Kelali, ni Benaya, ni Maaseia, ni Matania, ni Besaleli, ni Binui, pamo ni Manase.

³¹ Mu luvyalo lwakua Harimu, mwaali Eliezeri, ni Isia, ni Malkia, ni Semaia, pamo ni Simeoni,

³² ni Benyamina, ni Maluku, ni Semaria.

³³ Mu luvyalo lwakua Hasumu, mwaali Matenai, ni Matata, ni Zabadi, ni Elifeleti, ni Yeremai, ni Manase, pamo ni Simei.

³⁴ Mu luvyalo lwakua Bani, mwaali Madai, ni Amramu, ni Ueli,

³⁵ ni Benaya, ni Bedia, ni Keluhi,

³⁶ ni Wania, ni Meremoti, ni Eliasibu,

³⁷ ni Matania, ni Matenai, pamo ni Yasu.

³⁸ Mu luvyalo lwakua Binui mwaali Simei,

³⁹ ni Selemia, ni Natana, ni Adaia,

⁴⁰ ni Makinadebai, ni Sasai, ni Sarai,

⁴¹ ni Azaraeli, ni Selenia, ni Semaria,

⁴² ni Salumu, ni Amaria, ni Yusufu.

⁴³ Mu luvyalo lwakua Nebo mwaali Yeieli, ni Matitia, ni Zabadi, ni Zebina, ni Yadai, ni Yoeli, ni Benaya.

⁴⁴ Baba bonse i baupile banakazi Bazima, ni bange pakati kabo baali ni banakazi baali basyabavyaliile ni baana. Babo banakazi baakumbilue pamo ni baana babo.

KITABU KYAKUA NEHEMIA BULONDOLZI

Kitabu kyakua Ezra ni kyakua Nehemia bilandile palua Baizraeli vibaapeelue nsambu ya kubwelela ku Izraeli pa kyamba kya buzia bubaali bateekelue mu Persia ni mu Babeli. Nehemia apoozele maano ku vyaalivyakuulua paakale kibumba kizyungulukiile Yeruzalemu. Basambiliile bengi baketekeele nangue Ezra i waalembelue ni kukolonghania bitabu bya Milandu ya nsiku, kitabu kya mambo ni kya bubili, pamo ni kitabu kyakua Ezra ni kyakua Nehemia. Kine te Ezra waakitile evio, kuli ni muntu unge waakolonghaniizie bebi bitabu. Kitabu kyakua Nehemia kilinga kyaakolonghaniiziwe mu pepi na myaka 430 NK.

Nehemia waali kateania wa byakumina byakua Artasasta likolo wa ku Pesia, waamulombe likolo nsambu ya kubwelela ku Yeruzalemu kuya kukwasia kukuula paakale bibumba bya muzi wa Yeruzalemu. Artasasta waamupeele Nehemia nsambu ya kuya kukuula, ni pa kyamba, waamusaakwile Nehemia kuti abe ndabukizi wa mu Yudea, kiputu kya kyalo kizyungulukiile Yeruzalemu (5.14). Anzia kyaali evio, bantu bamo baeziizie kumukaania Nehemia kukuula paakale bibumba bya Yeruzalemu. Mu bukwasia bwakua Leza, mwilo waapwile mu nsiku 52. Pa kyamba, Ezra waamukwasiizie Nehemia kulumbola Baizraeli kuti bapinghane ni Leza paakale.

Bwipi bwa bili mu kitabu kyakua Nehemia

1. Mu katue ka 1 kwita mu katue ka 6 mulondolwelue palwakua Nehemia vi-aabwelele ku Yeruzalemu ni vi-aalombwele mwilo wa kukuula paakale bibumba bya mu Yeruzalemu.
2. Mu katue ka 7 kwita mu katue ka 13 mulandile palua Baizraeli vibaatendekele kwikala mu Yeruzalemu ni vibaali bakonka mizilo yakua Leza.

Nehemia wapepela bantu bakue

- 1 Totu i twebu twakua Nehemia mwina Hakalia.

Lunaali mu Susani muzi ukata wa kyalo, mu mwezi wa Kisileu mu mwaka wa 20 mu kuteeka kwakua Artasasta,

² Hanani, umo wa mu balupua bane waizile pamo ni bange balalume kufuma ku kyalo kya Yudea. Naabeepuziizie palua Bayuda baasyele pasili kutwalua mu buzia, ni mpunda palua Yeruzalemu.

³ Bangasukile nangue, pa balia baabwelele kufuma mu buzia, balia bekeele mu kiputu kya kyalo, bali mu lyemo likata ni kufuupulua sana. Kibumba kya Yeruzalemu ni kyo kyaatuutilue, ni milyango yakue yaaziiziwe na mulilo.

- ⁴ Lunaunvwile evio, naikeele ni kutendeka kulila.

Naakitile nsiku ingi nalimukulosia ni kuizilika bilio pamo ni kupepa kuli Leza wa mwiulu.

⁵ Naalandile nangue, “We Mulopue Leza wa mwiulu, Leza Mukulu aliwatinia, we aliwafikilizia kipingo kyobe kya ntono ku balia bakutonene ni kunakila milao yobe,

⁶ twilizia mapepo ane ne mubombi obe lundinapepa busiku ni koba pa mulandu wa babombi bobe Baizraeli, nalapila bibalo byetu fwe Baizraeli, bibalo binaakubalile nene ni byaakubalile bantu ba mu nganda ya babikolue bane.

⁷ Twaakitile bilubo bingi, kabili tetwaanakiile milao ni nsokezi pamo ni mizilo nga muwaamwaniine mubombi obe Musa.

⁸ *Nakupapaata wizukile keebo kawaamwanine mubombi obe Musa nangue, ‘Kine mwaluvi, naakamisalanganhiizia ku ntundu inge.

⁹ *Inzi kine mwabwela kuli nene ni kunakila milao yane ni kwikita, anzia kine bantu benu bali mu buzia kule kupelele kyalo, naakabaleeta ni kubakolonghania pa nkendo inasaakwile kuti ngie nalanga kubapo kwane.’

¹⁰ “Baba i babombi bobe, kabili i bantu bobe bawaapususiizie na buvinde bobe bukata na maka a kuboko kobe.

¹¹ We Mulopue, nakupaapaata utwilizie mapepo ane ne mubombi obe, ni mapepo a babombi bobe bawamiinue kukindika liina lyobe, kabili nakulomba un’mpaale bono busiku, ni kumulengia ozu muntu anghunvwileko nkumbo.”

Pa ozo musita naali kateania* wa divai yakua likolo.

☆ 1:8 1:8: Bal 26.33 ☆ 1:9 1:9: Mam 30.1-5 * 1:11 1:11Kateania: muntu waali waminankemo ntanzi ya likolo kubamba kumina

2

Nehemia wapeelua nsambu ya kuya kukuula paakale Yeruzalemu

¹ Mu mwezi wa Nisani, mu mwaka wa 20 mu kuteeka kwakua likolo Artasasta lu-aaleeteelue divai, naipokelelee ni kumutwalila likolo. Pa ozo musita naali nsina-monekepo wa bulanda ku menso akue, inga sie bobo bwenka busiku.

² Likolo wangipuziizie, "Wewe teulwele, ale kiubeelelee ni bulanda ni kiki? Uli nga we ali ni bwavia mu mutima."

Ni nene naatiinine sana.

³ *Na-asukile, "We likolo, ba wali ni bukose muyayaya. Ale ndikuwaminua syani koku muzi wane waaziikiluemo babikolue bane wasyele kibolia ni milyango yonse yaziziiziwe na mulilo?"

⁴ Likolo wangipuziizie, "Ukebeleki?"

Ni ne naapepele kuli Leza wa mwiulu.

⁵ I lunaamwasukile likolo nangue, "Kine kuti kyamuwamina likolo, kabili kine ne mubombi obe naitabilua ku menso obe, kuti kyawama untume ku Yudea mu muzi uziikiluemo babikolue bane kuti nkabe kuya kukuula paakale."

⁶ Likolo wangipuziizie ni nabeeza waiketele pepi nakue nangue, "Lwendo lobe lwaakaba lwa nsiku inga? Kabili waakabwela musitaki?" Evi kyamuwaamiine likolo kuti an'mpeele nsambu ya kuya, ni nene i pakumwana musita.

⁷ Kabili naamwanine likolo nangue kine kuti kyamuwamina, an'mpeele mpapulo ya kutwala ku ndabukizi ya mu biputu bya kyalo bya ku bwala mwenzi evi bakangitabizie kupita mpaka kuya kufika mu Yudea,

⁸ kabili nalomba n'mpeelue lupapulo lwa kutwala kuli Asafu aliwasunga musitu wakua likolo, evi nkapeelue mbao ya kukita milyango ya byubo bya Nghanda yakua Leza, ni milyango ya mu kibumba kya muzi, ni ya mu nghanda mu naakaba naikala. Ni likolo wan'mpeele mwaali mwabeelelee buwame bwakua Leza pali nene.

⁹ Kupwako, naya kufika ku ndabukizi ya mu biputu bya kyalo bya ku bwala mwenzi wa Efrati, nabapeela mpapulo yaafumine kuli likolo. Ni likolo wantumine pamo ni bakulu ba balukale, ni baseli ba pa bafarasi kuti ngie pamo nabo.

¹⁰ Sanibalati Muhori, ni kiloolo Tobia Muamoni lubaunvwile ezi mpunda, baafitilue sana pa mulandu wa muntu waizile kukebela Baizraeli mutende.

Nehemia wakazia bibumba bya Yeruzalemu

¹¹ Lunaafikile ku Yeruzalemu, naiketeleko nsiku itatu, pa kyamba kya nsiku itatu,

¹² naabuukile busiku, pamo ni bange bantu, kabili nsyaabwilileko muntu keebo kana-aninue na Leza wane kakuti nkabe kukita ku Yeruzalemu, kabili nsyaile na tunge tunama, inga sie kalia kanaali naselelepo.

¹³ Naafumiine ku mulyango wa lulambe busikunke, lya ku lubali lwa kiina kya menda kya nghina nzoka, ni ku mulyango wa kizyalala, ni kumona kibumba kya Yeruzalemu vikyaali kyatuutilue, ni milyango viyaali yaziziiziwe na mulilo.

¹⁴ Kabili naile mpaka ku mulyango wa kasulo, ni ku kiziba kyakua likolo, inzi tekwaali nkendo ya kupitapo ni punda unaali naselelepo.

¹⁵ Kupwako, nasela busikunke mu lulambe nalimukukazia kibumba kya muzi. Pa kyamba naabwelele ni kuya kwingila pa mulyango wa lulambe unaafumiinepo.

¹⁶ Babiloolo tebaamanine kunaali naile, kabili tebaamanine kinaali nakita. Bayuda, ni babitambua, ni bamasiiko, ni babiloolo, pamo ni balia bonse baali babomba ezi miilo, nsyaababwilile.

¹⁷ Kupwako, nabaana nangue, "Mone maavia atuli nao, Yeruzalemu wasyala kibolia, ni milyango iziziiziwe na mulilo! Ize tukuule paakale kibumba kya Yeruzalemu, evi tekuti tuye twafuupulua kabili."

¹⁸ Naabalondolelele buwame bwakua Leza vibwaali bwali pali nene, ni vina-aninue kuli likolo.

Baalandle nangue, "Ale twende tukuule paakale." Kupwako, babamba ozu mwilo uweme.

¹⁹ Inzi Sanibalati Muhori, ni kiloolo Tobia Muamoni, pamo ni Gesemi Muarabu lubaunvwile ezi mpunda, baatusekele sana ni kutupunika balanda nangue, "Ni kiki keki kimulimukukeba kukita? Mulimwakeba kumusangukila likolo?"

²⁰ Naabaasukile, "Leza wa mwiulu waakatupaala. Ni pakako, fwe babombi bakue twakaba kubamba kukuula paakale, inzi mwemue temuli na nsempu, ao nsambu, kabili temukalangukua mu Yeruzalemu."

3

Kibumba kya Yeruzalemu kyakuulua paakale

¹ Eliasibu Kitambua Mukulu, waabuukile ni kuya pamo ni lupua lwakue lwa babita-mbua ku kukuula mulyango wa mikooko. Bauzuukiizie ni kubiikamo milyango yakue kubambila ku lupungu lwa katua kamo mpaka ku lupungu lwa Hananeli.

² Kufuma papo paapeziizie Eliasibu, bantu ba ku Yeriko i baatwaliliile kukuula paakale. Zakuri mwina Imuri ni ye i waatwaliliile kukuula paakale paapeziizie bantu ba ku Yeriko.

³ Baana balalume bena Hasena i baakuulile paakale mulyango wa lisabi. Baabiikile miilimiili, ni milyango, ni byela, ni minkolonto.

⁴ Meremoti mwina Uria, Uria mwina Hakosi, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

Mesulamu mwina Berekia, Berekia mwina Mesezabeli, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

Sadoki mwina Bana, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

⁵ Bantu ba ku Tekoa i baakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo. Inzi bakulu babo tebaakwasiiiziekio miilo ya bemanizi ba miilo.

⁶ Yoyada mwina Pasea ni Mesulamu mwina Besodia, i baawamiizie mulyango wa kale, baabiikilemo miilimiili ni milyango, ni byela pamo ni minkolonto.

⁷ Melatia Mugibeoni, Yadoni Mumerono, ni bantu ba ku Gibeoni, ni ba ku Misipa, bantu ba mu buteeko bwakua ndabukizi wa kubwala mwenzi wa Efrati, i baakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

⁸ Usieli mwina Harihaia, umo wa pa babombi baali basungulula oro, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

Hanania umo wa pa babombi ba kukita manukato, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo. Baakuulile Yeruzalemu yalumine mpaka pa kelia kibumba kikata.

⁹ Refaia mwina Huri, kateeka wa kitika kya kiputu kya Yeruzalemu, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

¹⁰ Yedaia mwina Harumafi, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo kyakenteene ni nghananda yakue.

Hatusi mwina Hasabunia i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

¹¹ Malkia mwina Harimu, ni Hasubu mwina Pahati-Moabu, i baakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo ni lupungu lwa kikuka.

¹² Salumu mwina Halo hesi, kateeka wa kitika kya kiputu kya Yeruzalemu, pamo ni baana bakue bakazyana, i baamukwasiizie kukuula paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

¹³ Hanuni, pamo ni bekazi ba mu Zanoa, i baakuulile paakale mulyango wa lulambe. Baukuulile ni kubiikamo mulyango, ni byela pamo ni minkolonto, ni kulundako metre 450 mu kuleepa kwa kibumba mpaka pa mulyango wa kizyalala.

¹⁴ Malkia mwina Rekabu, kateeka wa Beti-Karemu, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo ni kubiikamo milyango, ni byela pamo ni minkolonto.

¹⁵ Salumu mwina Kolihoze, kateeka wa ku Misipa, i waawamiizie mulyango wa kasulo, i waakuulile paakale ni kubiikapo mutenge, wabiikamo milyango, ni byela pamo ni minkolonto ni kukuula paakale kibumba kya kiziba kya Siloamu, pepi ni bukaba bwakua likolo, mpaka mu biselelo tukookele twafumine ku muzi wakua Daudi.

¹⁶ Nehemia, mwina Azibuku kateeka wa kitika kya kiputu kya ku Beti-Suri, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo mpaka ku nghananda ikata ikenteene ni kilibu kyakua Daudi, mpaka ku kiziba kya menda kyaimbilue na bantu, kabili mpaka ku nghananda ya babipami.

¹⁷ Balawi baali balombwelue na Rehumu mwina Bani, i baakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

Hasabia, kateeka wa kitika kya kiputu kya kyalo kya Keila, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

¹⁸ Binui mwina Henadadi, kateeka wa kitika kya kiputu kya kyalo kya Keila, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

¹⁹ Ezeri mwina Yeshua, kateeka wa ku Misipa, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo, kabili i waakuulile paakale ni ku nkendo inge kine uliwasela waya lya ku nghananda ya bilwilo, pa lipeto lya kibumba.

²⁰ Baruku mwina Zabai, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo pamo ni mu nkendo inge kutula pa lipeto lya kibumba, mpaka pa mulyango wa nghanda yakua Eliasibu Kitambua Mukulu.

²¹ Meremoti mwina Uria, Uria mwina Hakosi, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo, kabili waakuulile paakale ni mu nkendo inge, kutendekela pa mulyango wa nghanda yakua Eliasibu, mpaka pa mpeleezio ya ezio nghanda.

²² Babitambua baafumine mumbali Yeruzalemu, i baakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

²³ Benyamina ni Hasubu, i baakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo kyakenteene ni nghanda yabo.

Azaria mwina Maseia, Maseia mwina Anania, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo lya mumbali nghanda yakue ye mwine.

²⁴ Binui mwina Henadadi, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo, kabili waakuulile paakale ni kunge, kutendekela pa nghanda yakua Azaria, mpaka pa lipeto lya kibumba, kabili mpaka pa kafuli.

²⁵ Palali mwina Uzai ni ye i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo kutula pa lipeto lya kibumba, ni ku lupungu lulepeesie pa nghanda ya bukolo ili pepi ni musolo wa bakalinda.

Pa kyamba kyakue, waakonkelepo ni Pedaia mwina Parosi,

²⁶ pamo ni babombi ba mu Nghanda yakua Leza, babo baali baikeele ku lupili lwa Ofeli, babo i baakuulile paakale kibumba kikenteene ni mulyango wa menda lya ku kabanga ni ku lupungu lulepeesie.

Bakuuli bange

²⁷ Bantu ba ku Tekoa i baakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo ni mu nkendo inge walungheeme lya kolia kufumine lupungu lulepeesie, kabili mpaka ku kibumba kya pa lupili lwa Ofeli.

²⁸ Pa muulu mulyango wa farasi, paakuulilue paakale na babitambua, kubalua kitambua waakuulile paakale pa ntanzi ya nghanda yakue.

²⁹ Sadoki mwina Imeri, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo kyaali kyali pa ntanzi ya nghanda yakue.

Semaia mwina Sekania kalinda wa pa mulyango wa ku kabanga, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo.

³⁰ Hanania mwina Selemia, ni Hanuni mwana wa mutanda mwina Zalafi, i baakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo, kabili baakuulile paakale ni mu nkendo inge.

Mesulamu mwina Berekia, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo kyaali kyali pa ntanzi ya nghanda yakue.

³¹ Malkia umo wa pa babombi baali basungulula oro, i waakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo mpaka ku nghanda ya babombi ba mu Nghanda yakua Leza ni ya basulu ikenteene ni mulyango wa bakalinda ba pa mulyango, kabili mpaka pa muputule wa pa muulu wa mu kafuli.

³² Babombi baali basungulula oro pamo ni basulu, i baakuulile paakale kiputu kya kibumba kyaakonkelepo, kabili i baakuulile pa bukata bwa muputule wa pa muulu wa mu kafuli, mpaka pa mulyango wa mikooko.

4

Balwani balwisia miilo

¹ Sanibalati lu-aunvwile nangue twaali twalimukukuula paakale kibumba, waafiitilue ni kukisua mutima, ni kutendeka kubapunika Bayuda.

² Waalandile ntanzi ya balupua bakue, ni ntanzi ya balukale ba Basamaria nangue, "Kubako baba Bayuda bananghani kuti bakitaki? Eba, kuti baikuulila paakale kyubo? Kubako kuti baelelamo ni ngelelo? Kuti bapua mu busiku bumu? Kubako kuti babombia mabue elikiliilue na mului uziile wa bintu bituutikile?"

³ Kupwako, Tobia Muamoni waali wali pepi nakue walanda nangue, "Keki kibal-imukukuula paakale anzia kine mumbue waiza kuselapo, kuti wabunghumuna kibumba kyabo kya mabue."

⁴ Ni ne naapepele, "Twilizia we Leza wetu, pantu twakila kufuupulua. Ozu mufuupula ubabwelele bo bene, baleke bateekue buzia mu kyalo kya bweni,

⁵ kabili tekuvimba bubi bwabo ao kweleela bibalo byabo, pantu bakikuluvia ntanzi ya balia balibakuula."

⁶ Ni pakako, fwefue twatwaaliliile kukuula paakale kibumba, kibumba kyonse twakikuulile mpaka pa kukata mu kutuuluka kwa kibumba, pantu bantu baali bali ni mutima wa kubomba miilo.

⁷ Kabili Sanibalati ni Tobia, ni Ba-arabu, ni Ba-amoni, ni Ba-asidodi, lubaunvwile nangue miilo ya kukuula paakale kibumba kya Yeruzalemu itwaliliile, ni palia paali patuutikile pakizibua, baakilile kufiutua.

⁸ Libumba lyabo lyonse, lyaabambile kukambila kuti beze balwisie Yeruzalemu ni kuleeta kinvulungania mukati muzi.

⁹ Inzi twaapepele kuli Leza wetu, ni kubiika bakalinda bakutukingilila busiku ni koba.

¹⁰ Pa ozo wenka musita Bayuda baalandile evi,

“Maka a balia balibatwama bitwamo akepa, Kabili pali mului ukata wa bintu bituutikile bya kutwanzia kukuula paakale kibumba.”

¹¹ Balwani ni bo baalandile nangue, “Tebakaba kumana ao kumona musita utwakaba kwiza pakati kabo ni kubeepaya, pamo ni kulovia ozu mwilo wabo.”

¹² Bayuda baali baikiele pepi ni balwani betu lubaunvwile twebw twabo, baizile kutusoka nghendo lyanondo nangue, “Konse kumwaakaya, baakamisakukila.”

¹³ Ni pakako, naabiikile bantu ku kyamba kya kibumba kiipi ni paali pali tepanakuulue, naabiikilepo bantu mubabeelele mu lupua lwabo, bantu baali bali ni bipanga byabo, ni mikuuki, pamo ni mata abo.

¹⁴ Lunaamwene nangue bantu batooboka, naabaanine babiloolo, ni bemanizi, pamo ni bantu bange bonse nangue, “Tekutiine balwani benu, languluke vili bukulu bwakua Mulopue ni vi-ali ni maka. Kansi lue ni balwani benu pa mulandu wa lupua lwenu ni baana benu balalume ni banakazi, ni pa mulandu wa bakazi benu, pamo ni nghanda yenu.”

¹⁵ Balwani betu lubainikile nangue twaunvua kale mpunda, ni kwinka nangue Leza wakiinooa mapange abo, fwe bonse twaabwelelele ku kibumba kubalua muntu pa mwilo wakue.

¹⁶ Kutula pa ozo musita, nsempu ya babombi bane baatwaliliile kubomba koku inge nsempu ya babombi yalimukubomba mwilo wa bukalinga batweme mikuuki, ni bisoolole, ni mata, ni makanzu a byela. Babiloolo betu baali bali ku lubali lwa Bayuda

¹⁷ baali bakaula kibumba. Balia baali batwama bitwamo bya makuule, kubalua muntu waali wabomba na kuboko kumo ni kunge wakwete kilwilo.

¹⁸ Bakakuula ni bo, kubalua muntu waali wakuula wakakile kipanga mu kitungu. Ni wakulizia ntandala baali wali pepi ni nene.

¹⁹ Naabaanine babiloolo, ni bemanizi, pamo ni bantu bange bonse nangue, “Miilo ivulile, kabili itanine, ni fwefue twakisalanghaniwa mu kibumba kubalua muntu kule ni mwinakue,

²⁰ lyonse kine mwaunvua ntandala yalila, palamineko, pantu Leza wetu alikutulwila.”

²¹ Ni pakako, twaatwaliliile kubomba, bangapo pakati ketu baali batweme mikuuki kutula lukeelekelele mpaka musita wa kumoneka kwa ntanda.

²² Ozo wenka musita, na-anine kubalua mwalalume pamo ni mubombi wakue bekale mu Yeruzalemu musita wa busiku, evi tuye twali ni bakutusunga musita wa busiku, ni musita wa koba baye batwaliliile kubomba.

²³ Ni pakako, nene ni lupua lwane, ni babombi bane, ni bakalinda baali bankonkele, tetwaavulilele ngubo yetu. Kubalua muntu waali waya ku kutapa menda watweme ni kilwilo kyakue.

5

Nehemia wakwasia bapapi

¹ Pa kyamba kwaunvwikile mizowa ya bantu, ni ya bakazi babo, baali balimukwiten-dookela Bayuda nabo.

² Bantu baali balanda nangue, “Fwefue ni baana betu balalume ni banakazi tuvulile, kansi tupalile kupeeluako nghano tulie tukeeza kufua.”

³ Kwaali ni bange baali balanda nangue, “Twakibiikia makaba etu kuba kikwatizi, ni makaba a mizabibu, ni nghanda yetu, pakuti tukabe ni nghano pa musita wa nzala.”

⁴ Kabili bange baali balanda nangue, “Twakikopa nfolanga ya tuti kutasonke musonko wa bisonso byetu, ni makaba a mizabibu kuli likolo.

⁵ Fwefue tuli sie bantu bamo, ni baana betu bali sie nga baana babo. Anzia kili evio, tupatikiziiziwe kutwala baana betu mu buzia, ni bamo ba mu baana betu bakazyana tebasyali kale bazia, tetuli na ka kukita pantu bisoka byetu, ni makaba etu a mizabibu tebisypokelue na bantu bange.”

⁶ Naafiitilue sana lunaunvwile kwitendooka kwabo ni bulanzi bwabo.

⁷ ☆ Pa kyamba, naamwene kuti nsoke babiloolo ni bakateeka nabaana nangu, "Mwemue mulimwakopia bya kaloba ku bantu."

Ni pakako, naakolonghaniizie bantu bengi kuti nande nabo.

⁸ Naabaanine nangu, "Fwefue kukonkana ni buvinde bwetu, twakilubula Bayuda netu baasitilue na Bazima. Eba, kabili ni mwemue temwakeba kubasisia kuti ni fwe tubasite paakale?" Tepaali muntu waalandilepo kantu, bonse baikeele sie tondolo.

⁹ Kabili naalandile evi, "Bintu bimulimukukita tebiweme. Ale mwa-andiluaki kutiina Leza wetu evi balwani betu Bazima tekuti baye bali na nsambu ya kuya batutuka?"

¹⁰ Ni nene wenka ni balupua bane pamo ni babombi bane, ndinabakopesia nfolanga ni nghano. Ni pakako, tulekele kukopia bya kaloba.

¹¹ Ale babweziizie byonse bimwaali mwabakopia bya kaloba: bisonso byabo, makaba a mizabibu, ni makaba a mizeituni, ni nghanda yabo, pamo ni kibwezia kyonse kimwaalundilepo pa nfolanga, ni pa nghano, ni pa divai pamo ni pa mafuta."

¹² Kupwako, ni bo balanda nangu, "Tulikubabweziizia, kabili tetukasonza kantu ka kaloba kuli bene, tulikukita muwalandila."

Naakuutile babitambua, evi babiloolo ni bakateeka balape nangu baakakita nga mubaalandiile.

¹³ Pa kyamba, naakunkile nkanzu yane nalanda nangu, "Kubalua muntu asikaba kufikilizia keki kilapo, Leza amukunke ni kumufumia mu nghanda yakue pamo ni mu miilo yakue. Akunkike pasili kusyala na kantu."

Libumba lyonse lyaalandile nangu, "Evio sile. Yawe alumbue." Bantu ni bo baakitile nga vibaalapile.

Nehemia wakaana kwiipeela bunonsi

¹⁴ Kabili kutula sie lunaabiikilue kuba mulombozi wa mu kyalo kyakua Yuda, kutendeka mu mwaka wa 20 mpaka mu mwaka wa 32 mu kuteeka kwakua likolo Artasasta, nene ni lupua lwane twaapwile myaka lyanondo ni ibili, pasili kulia bilio bya bandabukizi.

¹⁵ Inzi bandabukizi bantangiliile, baali babiibikizia bantu ni kubapoka bilio ni bya kumina, kukila shekeli 40 ya nfolanga ya biteye, ku mpeleezio, babombi babo ni bo baatendekele kubiibikizia bantu, inzi nene nsyakikita evio pantu ndinatiina Leza.

¹⁶ Ee, naatwaaliliile ni miilo ya keki kibumba, kabili tetwaasitile bukaba, ni babombi bane bonse baali baiza kukolonghana pamo ni nene ku kubomba.

¹⁷ Ku meza yane kwaali kwaiza kulia bantu 150, Bayuda ni bakateeka, kubiikapo ni balia baafumine ku byalo byaali byatuzyungulukiile.

¹⁸ Ni bilio byaali byateaniwa bya busiku bumo, paali paelekua nghombe umo ndume, ni mikooko iweme mutanda, kabili baali bandeetela ni tooni, ni bukonto bwa bya kumina bya kubalua musango, lwendo lumu mu nsiku lyanondo, anzia evio, pa mulandu wa bebi bintu byonse, nsyaakebele bilio ku bantu, pantu kubiibikiziwa kwaali kwakilile ku babo bantu.

¹⁹ We Leza wane nanguluke pa mulandu wa buwame bunakikitila baba bantu.

6

Balwani bamukambila Nehemia

¹ Sanibalati, ni Tobia, ni Gesemi Muarabu, pamo ni balwani betu baali basyelepo lubaunvwile mpunda nangu, nakikuula paakale kibumba, kabili nangu tekusyele nkendo ituutikile, anzia pa ozo musita naali nsinabiike milyango,

² Sanibalati ni Gesemi baalaiziizie mikenzi ya kunghana nangu, "Iza mu muzi umo wa mu lulambe lwa Ono." Inzi mapange abo aali a kunkitila kibiipile.

³ Ni nene naalaiziizie mikenzi kwabo ya kubaana nangu, "Ezi miilo indimukubomba ni ikata, ni pakako, nene nsiizako. Ale kindikwimikila miilo pa mulandu wa kwiza koko ni kiki?"

⁴ Ni bo baatwaliliile kulaizia nghendo yonse ina balanda sie twebu tumonke, ni ne nakaanana sie.

⁵ Kabili Sanibalati waatumine mubombi wakue watweme ni lupapulpo tekuba lwaizeelue. Lolu lwaali lwendo lwa busaano.

⁶ Mu lupapulpo mwaali mwalembelue evi,

"Mpunda ilimukunvwika ku Bazima, ni Gesemi alimukusininkizia nangue wewe pamo ni Bayuda, mulimukukambila kwisangula. Ni pakako, i kimulimukukuulila paakale kibumba. Kukonkana ni ezio mpunda, wewe ulimukukeba kuba likolo wabo.

⁷ Wewe usoobwele bakabika bakuti babikule pa mulandu obe mu Yeruzalemu nangue mu kyalo kya Yudea muli ni likolo, ni evi likolo wakaba kubwilua mubeleele ezi milandu. Ni pakako tupalile kulanzania."

⁸ Ni nene na-asukile nangue, "Bebi biwalanda tebiliko, walanda sie bya mu mutue obe."

⁹ Baba bonse balimukukeba sie kututiinia balanda nangue, "Bakaba kunakapo sie, ni miilo teikaba kubombeka." Inzi naamulombe Leza nalanda, "Ale n'mpeele maka."

¹⁰ Busiku bumo naile ku nghanda yakua Semaia mwina Delaia, Delaia mwina Mehetabeli waali waizaliilue mu nghanda yakue. Ni ye waalandile nangue, "Twende tusaakaane mu Nghanda yakua Leza ni kwikiikilila pantu bakambiile kwiza kukwipaya. Ee, kwiza kukwipaya busiku."

¹¹ Naalandile evi, "Kubako muntu ali nga nene kuti wabutuka? Kubako muntu ali nga nene kuti waingila mu Nghanda yakua Leza kuti epusurie? Nene nsingilamo."

¹² Kisinka nainikile nangue taatuminue na Leza, inzi waakitile sie ezi mbiko pa mulandu wane, pantu Tobia ni Sanibalati baamulipile.

¹³ Baamulipile kuti eze antiinie, evi pa nduvia bamone mulandu ubi wa kunfuup-wilapo.

¹⁴ "We Leza wane languluka Tobia ni Sanibalati kukonkana ni bikitua byabo, kabili languluka ni Noadia kabika mwanakazi, ni bange bakabika basyelepo balimukukeba kuntiinia."

Kibumba kyapua kukuulua paakale

¹⁵ Kibumba kyaakuulilue nsiku 52, ni kyo kyaapwile pa nsiku 25 ya mwezi wa Eluli.

¹⁶ Balwani betu bonse lubaunvwile evio, balia Bazima bonse baali batuzungulukiile ni bo baatinine ni kwitoobokelela bo bene, pantu bainikile nangue ezio miilo yaabombelue na bukwasu bwakua Leza wetu.

¹⁷ Mu ezio nsiku, banombozi ba Bayuda baali bamutumiine Tobia mpapulolo ingi, ni maasuko akua Tobia aali afika kuli bene.

¹⁸ Mu Yudea mwaali bantu bengi baali balapile pa mulandu wakue, pantu waali muko wakua Sekania mwina Ara, ni Yohanani mwanaye waali waupile mwina Mesulam mwina Berekia.

¹⁹ Kabili baalandile bikitua byakue biweme kuli nene, ni ye baamwanine vinaalandile. Inzi Tobia ni ye waatwalilile kuntumina mpapulolo ya kuntiinia.

7

¹ Kibumba lukyaali kyasyapwile kukuulua paakale, ni milyango luyaali yasyabiikilue, ni bakalinda ba milyango, ni bakemba, ni Balawi basyababiikile,

² Naamubiikile Hanani umo wa mu lupua lwane kuba kalinda wa Yeruzalemu, pamo ni Hanania waali wali kiloolo wa balukale baali balinda kyubo kya Yeruzalemu pantu Hanania waali wa kisinka, kabili waali watiina Leza kukila vyaali vyatiina bange bantu.

³ Naabaanine nangue, "Milyango ya Yeruzalemu tekuti iye yaizulua mpaka sie koba kasyaselele, ni musita onse bakalinda lubakiimeene pa mwilo wa kulinda, milyango iye yaizeelue yakiikilue, kabili mubiikepo bekazi ba mu Yeruzalemu kuti baye bali bakalinda, kubalua muntu pa musita wakue, kabili kubalua muntu aye waimeene wakentele ku nghanda yakue."

Mpendua ya bantu baabwelele kufuma mu buzia (Ezra 2.1-70)

⁴ Muzi wa Yeruzalemu waali waleepele kabili watanine, inzi bantu tebaali bavulilemo, ni mo mwaali temunakuulue nghanda.

⁵ Mu mutima mwane Leza waabiikilemo malanga akukolonghania babiloolo, ni bakateeka, ni bantu bange kuti bapendue kukonkana ni mubabeelele mu nvyalo. Naasangile kitabu kyaali kyalembelue mo balia baabwelele mu lwendo lwa mambo. Ni ne naamwene balembelemo.

⁶ Baba i bekazi ba mu kiputu kya kyalo, balia baafumine mu buzia, bantu ba mu balia baatwelue kuli Nebukadneza likolo wa ku Babeli, baba bantu baabwelele mu Yeruzalemu ni mu Yudea, kubalua muntu mu muzi wakue.

⁷ Balia baizile pamo ni Zerubabeli meena abo ni aza: Yoshua, ni Nehemia, ni Azaria, ni Ramia, ni Nahamani, ni Mordekai, ni Bilsani, ni Misipereti, ni Bigwai, ni Nehumu, pamo ni Bana.

Mpendua ya balalume Baizraeli ni ezi:

- ⁸ Bena Parosi baali 2,172.
- ⁹ Bena Sefatia baali 372.
- ¹⁰ Bena Ara baali 652.
- ¹¹ Bena Pahati-Moabu, bena Yeshua ni Yoabu, baali 2,818.
- ¹² Bena Elamu baali 1,254.
- ¹³ Bena Zatu baali 845.
- ¹⁴ Bena Zakai baali 760.
- ¹⁵ Bena Binui baali 648.
- ¹⁶ Bena Bebai baali 628.
- ¹⁷ Bena Azgadi baali 2,322.
- ¹⁸ Bena Adonikamu baali 667.
- ¹⁹ Bena Bigwai baali 2,067.
- ²⁰ Bena Adini baali 655.
- ²¹ Bena Ateri, benzikulu bakua Hezekia, baali 98.
- ²² Bena Hasumu baali 328.
- ²³ Bena Besai baali 324.
- ²⁴ Bena Harifu baali 112.
- ²⁵ Bena Gibeoni baali 95.
- ²⁶ Bantu ba ku Betlehemu, ni ba ku Netofa baali 188.
- ²⁷ Bantu ba ku Anatoti baali 128.
- ²⁸ Bantu ba ku Beti-Asimaweti, baali 42.
- ²⁹ Bantu ba ku Kiriati-Yearimu, ni ba ku Kefira, ni ba ku Beroti, baali 743.
- ³⁰ Bantu ba ku Rama, ni ba ku Geba, baali 621.
- ³¹ Bantu ba ku Mikimasi baali 122.
- ³² Bantu ba ku Beteli, ni ba ku Ai baali 123.
- ³³ Bantu ba ku muzi unge wa Nebo baali 52.
- ³⁴ Bantu ba ku muzi unge wa Elamu baali 1,254.
- ³⁵ Bena Harimu baali 320.
- ³⁶ Bantu ba ku Yeriko baali 345.
- ³⁷ Bantu ba ku Lodi, ni ba ku Hadidi, pamo ni ba ku Ono, baali 721.
- ³⁸ Bena Sena baali 3,930.
- ³⁹ Babitambua, bena Yedaia, ba mu nghanda yakua Yeshua, baali 973.
- ⁴⁰ Bena Imeri baali 1,052.
- ⁴¹ Bena Pasuri baali 1,247.
- ⁴² Bena Harimu baali 1,017.
- ⁴³ Balawi, bena Yeshua i kulanda nangu Kadimieli, pamo ni bena Hodavia baali 74.
- ⁴⁴ Bakemba, bena Asafu baali 148.
- ⁴⁵ Bakalinda ba pa mulyango, ni bena Salumu, ni bena Ateri, ni bena Talmoni, ni bena Akubu, ni bena Hatita, pamo ni bena Sobai, baali 138.
- ⁴⁶ Babombi ba mu Nghanda yakua Leza,
- ⁴⁷ bena Siha, ni bena Hasufa, ni bena Tobaoti,
- ⁴⁸ ni bena Kerosi, ni bena Sia, ni bena Padoni,
- ⁴⁹ ni bena Lebana, ni bena Hagaba, ni bena Salmai,
- ⁵⁰ ni bena Hanani, ni bena Gideli, ni bena Gahari,
- ⁵¹ ni bena Reaia, ni bena Resini, ni bena Nekoda,
- ⁵² ni bena Gazamu, ni bena Uza, ni bena Pasea,
- ⁵³ ni bena Besai, ni bena Munimu, ni bena Nefusemu,
- ⁵⁴ ni bena Bakibuki, ni bena Hakufa, ni bena Harihuri,
- ⁵⁵ ni bena Basiliti, ni bena Mehida, ni bena Harsa,
- ⁵⁶ ni bena Barkosi, ni bena Sisera, ni bena Tema,
- ⁵⁷ ni bena Nezia, ni bena Hatifa.
- ⁵⁸ Bantu ba mu luvyalo lwa babombi bakua Solomoni:
- ⁵⁹ Bena Sitai, ni bena Sofereti, ni bena Perida,
- ⁶⁰ ni bena Yala, ni bena Darkoni, ni bena Gideli,
- ⁶¹ ni bena Sefatia, ni bena Hatili, ni bena Pokereti-Hazebaimu, ni bena Amoni.
- ⁶² Babombi bonse ba mu Nghanda yakua Leza pamo ni bena Solomoni, baali 392.
- ⁶³ Baba i balia baabwelele kufuma ku Teli-Mela, ni ku Teli-Harsa, ni ku Kerubu, ni ku Adoni, pamo ni ku Imeri, inzi ba-andilue kulondolola bikolue ni masiiko abo pakuti kisininkiziwe nangu baali Baizraeli.
- ⁶⁴ Bena Delaia, ni bena Tobia, ni bena Nekoda, baali 642.

⁶³ Bena babitambua, ni bena Hobaia, ni bena Hakosi, ni bena Barzilai, olia waupile mukazyana mwina Barzilai Mugileadi wa mu mukowa wakua Barzilai, ni kwiniukua liina lyabo.

⁶⁴ Babo bantu baakebele butantiko bwa meena abo mu balia baapendeelue nvyalo, inzi tebaamwenekelomo. Ni pakako, baamwenekela kuba batiikeene, i kyaalengele kuti babafumie pa mwilo wa bukitambua.

⁶⁵ *Ndabukizi waabakaaniizie kulia bintu bizuukiisie, mpaka musita waakabapo kitambua wa kubombia Urimu ni Tumimu.

⁶⁶ Bantu bonse pamo, baali 42,360.

⁶⁷ Babombi babo, balalume ni banakazi, baali 7,337.

Bakemba balalume ni banakazi baali 245.

⁶⁸ Bafarasi babo baali 736.

Nyumbu* 245.

⁶⁹ Nghamia yabo yaali 435.

Punda yabo yaali 6,720.

⁷⁰ Bamasiiiko bamo ba mu basibo, baafumiizie bunonsi bwabo pa mulandu wa ezi miilo. Tirshata waafumiizie mu kipao darkoni 1,000 ya oro, bibakuli 50, bya kuvwala babitambua 530.

⁷¹ Bange bamasiiiko ba mu basibo baabiikile mu bukonto bwa miilo, darkoni 20,000 ya oro, ni manemane 2,200 ya mutofue.

⁷² Ni bantu baasyelepo, baafumiizie darkoni 20,000 ya oro, ni manemane 2,000 ya mutofue, ni bya kuvwala 67 bya babitambua.

⁷³ *Evi babitambua, ni Balawi, ni balia bakalinda ba pa mulyango wa Nghanda yakua Leza, ni bakemba, ni bange bantu, ni babombi ba mu Nghanda yakua Leza, pamo ni Baizraeli bonse, baikeele mu mizi yabo.

Mu mwezi wa kilooba, Baizraeli bonse baile kwikala mu mizi yabo.

8

Ezra wabelengela bantu mizilo

¹ Bantu bonse baakolongheene nga muntu umo pa kifuka kimo kikata kyaali pa ntanzi ya mulyango wa menda. Baamwanine Ezra kasambilizia wa mizilo aleete kitabu kya mizilo yakua Musa yaalailue Baizraeli kuli Yawe.

² Mu busiku bwa mambo bwa mwezi wa kilooba, kitambua Ezra waaleetele kitabu kya mizilo ku libumba lya balalume ni banakazi, ni ku bonse baali ni buvinde bwa kunvua.

³ Ezra waabelengele kitabu pa ntanzi yabo bonse pa musolo waali wali lya pa mulyango wa menda, kutendeka lukeelekele mpaka koba mukati, ntanzi ya babo balalume ni banakazi, pamo ni bonse baali ni buvinde bwa kunvua, bantu bonse baali batwiliziizie vyaali vyabelengua kitabu kya mizilo.

⁴ Ezra kasambilizia wa mizilo waali waimeene pa kintamba kya bimuti, kyaali kyakitiilue sie pa mulandu wa ezio miilo. Ku kulio kwakue kwaali kwaimeene Matitia ni Sema, ni Anaia, ni Uriah, ni Hilkiah, ni Maseiah, ni ku kuso kwakue kwaali kwaimeene Pedaiiah, ni Misaeli, ni Malkiah, ni Hasumiah, ni Hasubadania, ni Zakaria pamo ni Mesulami.

⁵ Ezra waavingulwile kitabu ni bantu bonse bamumwene, pantu waali wali pa muulu kukila bantu bonse, ni lu-aavingulwile sie kekio kitabu, bantu bonse baimeene.

⁶ Ezra waamutasiizie Yawe Leza Mukulu.

Kupwako, bantu bonse baitabizira balanda nangue, "Evio sile! Evio sile!" Koku balendwile maboko mu muulu. Pa kyamba baafukeeme, bakontama ni kumupupa Yawe ni nkebu yabo yakumiizie pansa.

⁷ Bantu lubaimeene kubalua muntu pa kifuka kyakue, baba Balawi, Yeshua, ni Bani, ni Serebia, ni Yamini, ni Akubu, ni Sebetai, ni Hodiah, ni Maseiah, ni Kelita, ni Azaria, ni Yozabadi, ni Hanania, ni Pelsai, baatendekela kubalondolwela bantu mizilo.

⁸ Baabelengele bwino bwino mu kitabu kya mizilo yakua Leza, ni kulondolola mpaka ni bantu baunvwiisia byaali byabelengua.

⁹ Bantu bonse lubaunvwiisizie mizilo, baatendekela kulila. Ni pakako, Nehemia waali ndabukizi, ni kitambua Ezra kabili kasambilizia wa mizilo, pamo ni Balawi balia baali basambilizia bantu, baabaanine bantu bonse nangue, "Bono i busiku buzuuke bwakua Yawe Leza wenu, kansi tekuloosie, ao kulila."

¹⁰ Nehemia waalandile evi, "Ale bwelele ku nghanda muye mukite nsikunkulu, mulie manone, ni kumina divai isonsele. Inzi tekulabe kubapeelako balia basili na bilio bingi

* 7:65 7:65: Kuf 28.30; Mam 33.8 * 7:68 7:68 nyumbu: Leli liina i kulanda nangue "nama avyelve na punda ndume ni farasi mukota." * 7:73 7:73: 1 Mil 9.2; Neh 11.3

pantu bono busiku i busiku buzuuke bwakua Yawe Leza wetu. Tekuye mwali ni bulanda pantu nsansa yakua Yawe i maka enu."

¹¹ Ni pakako, Balawi baatalaziizie bantu bonse balanda nangue, "Talale pantu bono busiku buzuukile, kabili tekuye mwali ni bulanda."

¹² Kupwako, bantu bonse baya ku kulia ni kumina, ni kutwalilako basikwete nsempu ya bilio, ni kusangalala sana, pantu baunvwiiziie twebu tubaabelengeelue.

Nsikunkulu ya mitanda

¹³ Busiku bwa bubili, bamasiiko ba mikowa pamo ni babitambua ni Balawi, baamuko-longhaniine kalemba Ezra kuti basambilile bwino bwino twebu twa mizilo.

¹⁴ *Ni bo baasangile mwalembelue mizilo ya-aninue Musa na Yawe nangue Baizraeli bapalile bakabe baikala mu mitanda pa busiku bwa nsikunkulu ya mwezi wa kilooba,

¹⁵ kabili nangue, bapalile kupunda mu mizi yabo yonse pamo ni mu Yeruzalemu balanda nangue, "Sele ku lupili muye mutwame misambo ya mizeituni, ni misambo ya mizeituni ya mu kisonso, ni misambo ya ngazi, ni ya bunkindu, ni ya bimuti binge bikata, evi muye mwimike mitanda nga mulandiile mizilo."

¹⁶ Kupwako, bantu baya kutwama misambo, bakitilako mitanda kubalua muntu pa muulu wa nghanda yakue, ni mu misolo yabo, ni mu misolo ya Nghanda yakua Leza, ni pa kifuka kikata kili pa mulyango wa menda, pamo ni pa kifuka kikata kya pa mulyango wa Efraimu.

¹⁷ Ni bonse baafumine mu buzia, baakitile mitanda, ni kwikalamo, pantu kutula ku nsiku yakua Yeshua mwina Nuni, mpaka pa bobo busiku, Baizraeli baali tebanakitepo nsikunkulu ya ozu musango. Kabili yaali nsansa ikata sana.

¹⁸ Kubalua busiku, kutula busiku bwa mambo, mpaka busiku bwa mpeleezio, Ezra waali wababelengela bantu kitabu kya mizilo yakua Leza. Ni busiku bwa kilooba, baakitile nsikunkulu. Busiku bwa mwanda kwaali kulonghana kuzuuke nga mubeelele mafunde.

9

Bantu balapila bibalo byabo

¹ Mu ozo mwezi pa nsiku 24 Baizraeli baakolongheene ni kuizilika bilio bavwele masaka, ni kuya baipuupile bulongo ku mitue.

² Baizraeli baikekele ku baeni bonse, baimeene ni kutendeka kulapila bibalo byabo ni bilubo bya basibo.

³ Baimeene pa kifuka kyabo ni kubelengelua kitabu kya mizilo yakua Yawe Leza wabo mwila wa nsita itatu, ni inge nsita itatu baali balimukulapila bibalo ni kumupupa Yawe Leza wabo.

⁴ Yeshua, ni Kadimieli, ni Bani, ni Sebania, ni Buni, ni Serebia, ni Bani unge pamo ni Kenani, baimeene mu nkendo ya Balawi balimukupepa Yawe Leza wabo basamwine.

⁵ Pa kyamba, baba Balawi, Yeshua, ni Kadimieli, ni Bani, ni Hesbunia, ni Serebia, ni Hodia, ni Sebania pamo ni Petahia baalandile nangue, "Imane mumutasiie Yawe Leza wenu wa muyayaya ni muyayaya."

"Liina yakue lilumbue, liina likindeeme kukila mapaalo onse ni bulumba bonse."

Mapepo a bulapilo

⁶ Ezra waalandile,

"We Yawe, wewe bunke bobe uli Yawe,
Waalengele myulu, ni byonse bilimo,
Kyalo pamo ni byonse bilimo,

Myenzi pamo ni byonse bilimo.
Kubalua kintu ukipeele bukose.
Ni libumba lya mwiulu lililyakupupa.

⁷ *Wewe uli Yawe, Leza waamusaakwile Abram, u
Waamufumiizie mu Uri ya Bakaldayo,
Waamwinikile liina lya Abrahamu.

⁸ *Waamwene vi-aali wa kisinka kuli wewe,
Waakitile nakue kipingo
Waalaila kupeela nvyalo yakue kyalo kya Bakanaani,
Kya Bahiti, ni kya Ba-amori,
Kya Baperizi, ni kya Bayebusi, ni kya Bagirgasi,
Wewe waafikiliizie bulayo bobe pantu wewe uli mulunghami."

- 9 ✨“Wewe waamwene bukyuzi bwa babikolue betu lubaali mu Misri,
Kabili waunvwile malilo abo lubaali kumbali Lyezi Iya Kasi.
- 10 ✨Wewe waakitile tupapo pali Farao,
Pa babiloolo bakue bonse, ni pa bantu bonse ba mu kyallo kyakue,
Wewe waali wamanine babikolue betu vibaakitiilue bibiipile na Barnisri.
Wewe waikitiile liina lisyaliile ni lenu kumo.
- 11 ✨Waakasaniizie lyezi pa menso a bantu bobbe,
Ni bo baapitile mu lyezi pansu paumine.
Balia baali babakonkele waabatibiziizie,
Nga libue mu menda engi, waababunziizie.
- 12 ✨Wewe waalombwele bantu bobbe na lipumpu Iya lilezi musita wa koba,
Na lipumpu Iya mulilo musita wa busiku, evi baye basanikiilue mu nzila mu baali baya.
- 13 ✨Wewe waakookeekele pa Lupili Iwa Sinai.
Wewe waalandile nabo wali mu muulu,
Waabapeele bupinguzi bwa nsambu ni mafunde a kiine ni alungheeme, pamo ni mizilo, ni milao iweme.
- 14 ✨Waabamaniizie Sabata yobe izuuke,
Ni kubapeela milao ni mafunde pamo ni mizilo kupitila muli Musa mubombi obe.”
- 15 ✨“Lubaunvwile nzala waabapeele mukate kufuma mwiulu.
Lubaunvwile kyaka, waabapeele menda kufuma mu mwalala.
Wewe waabaanine bakapyane kyallo.
Kyallo kiwaalaile kubapeela.”
- 16 ✨Inzi babikolue betu baafiniizie mitima,
Kabili tebaatonene kutwilizia milao yobe.
- 17 ✨Baakeene kunakila, kabili tebaalangulukile tupapo tuwaakitile pakati kabo,
Inzi baafiniizie mitima yabo,
Ni mu kwisangula kwabo, baibiikile mukulu wa kubalombola,
Evi babwelele mu buzia bwabo.
Inzi wewe uli Leza aliwaelele,
Wewe uli ni buwame, ni nkumbu ingi, kabili tewizi kulenga kufitua,
Wewe wizuzi ntono. Ni pakako, tewaabalekeeleele.
- 18 ✨Ee, musita ubaikitile musoka wa nghombe wa kusungulula,
Baalandile nangue ozu i leza wenu waamifumiizie ku Misri.
Lubaakitile hintu bikata bya mufuupula,
- 19 ✨“Wewe kukonkana ni bwingi bwa nkumbu yobe, tewaabalekeeleele mu kaseeba.
Lipumpu Iya lilezi telyaalekeekele kubalombola musita wa koba,
Lipumpu Iya mulilo telyaalekeekele kubalombola musita wa busiku, evi liye lyabasanikiile ni kubalangilila nzila ya kuyamo.
- 20 ✨Wewe waabapeele Mweo obe uweme wakubasambilizia,
Kabili waabapeele maana a kulia ni menda a kutalika kyaka kyabo.
- 21 ✨Ee, pa myaka 40, waali wabateekamaniizie mu kaseeba,
Kabili tebaabulilue kantu.
Ngubo yabo teyaazabukile,
Ni makasa abo teavimbile.
- 22 ✨“Wewe waabapeele bwanzio pa bukolo ni ntundu ya bantu,
Kabili waabapeele byalo byaali byabazyungulukiile.
Ba-anziizie kyallo kya Hesihoni kyaali kyateekelue na Sioni,
Kabili ba-anziizie kyallo kya Basani kyaali kyateekelue na likolo Ogi.
- 23 ✨Wewe waavuziizie baana babo nga ntanda ya mwiulu,
Ni kubaleeta mu kyallo
Kiwaalaile basibo kuti bengile ni kwikalamo.
- 24 ✨Baana babo baingiile ni kupyana kyallo, ni we wa-anziizie Bakanaani.
Wewe waabiikile Bakanaani mu maboko a babo baana.
Bantu bobbe baakitile mubatoneene,

✨ 9:9 9:9: Kuf 3.7; 14.10-12 ✨ 9:10 9:10: Kuf 7.8—12.32 ✨ 9:11 9:11: Kuf 14.21-29; 15.4-5 ✨ 9:12 9:12: Kuf 13.21-22 ✨ 9:13 9:13: Kuf 19.18—23.33 ✨ 9:15 9:15: Kuf 16.4-15; 17.1-7; Mam 1.21 ✨ 9:16 9:16: Mpe 14.1-4; Mam 1.26-33 ✨ 9:17 9:17: Kuf 34.6; Mpe 14.18 ✨ 9:18 9:18: Kuf 32.1-4 ✨ 9:19 9:19: Mam 8.2-4 ✨ 9:22 9:22: Mpe 21.21-35 ✨ 9:23 9:23: Kut 15.5; 22.17; Yos 3.14-17 ✨ 9:24 9:24: Yos 11.23

- Ku makolo ni ku bantu ba mu kekio kyalo.
- 25 ✧ Baapokele mizi ili ni byubo ni kyalo kili ni muvundo.
Baapokele mizi ili ni bunonsi, nghanda izuzimo bintu bingi biweme,
Biina hya menda byaali byaimbilue,
Ni makaba a mizabibu, ni makaba a mizeituni, pamo ni bimuti bili ni mazabo engi.
Ni pakako, baaliile ni kwikuta,
Baasambukile ni kwisansamusia mu buwame bobe."
- 26 ✧ "Anzia kyaali evio tebaakunakiile,
Bene baakusangukiile ni kufunghamina mizilo yobe,
Baipaile bakabika bobe,
Babo baababikwiliile kuti babwelele kuli wewe.
Baakitile bibalo bikata.
- 27 Ni pakako, waabapeene mu maboko a balwani babo baabakyuziizie,
Inzi lubaali baema, baakuliliile.
Waabonvwile momo mwiulu.
Mu bwingi bwa nkumbu yobe waabapeele banombozi
Baabafumiizie mu maboko a balwani babo."
- 28 "Inzi lubaali basyaikeele bwino, kabili baakuluviizie,
Ni we waabalekelele mu maboko a balwani babo, ni bo baabatekele.
Musita ubaakubwelele ni kukulilila,
Waabonvwile momo mwiulu
Ni kubapususia nghendo ingi pa mulandu wa nkumbu yobe."
- 29 ✧ "Kabili waabasokele kuti babwelele ku mizilo yobe.
Anzia kyaali evio, kabili baakitile kiitoni, ni milao yobe tebaitwiliziizie,
Inzi baasangukiile milao yobe, i waalandile nangue
Muntu waakanakila ezio milao waakaba ni bukose.
Ba-alukile ni kiitoni, ni kufinia mitima yabo, kabili tebaatonene kunakila.
30 ✧ "Anzia kyaali evio, waabasipikiziizie myaka ingi,
Ni kubasoka na Mweo obe kupitila mu bakabika,
Inzi tebaakunvwile,
Ni pakako waabalekelele mu maboko a bekala kyalo.
- 31 Anzia kyaali evio, mu bwingi bwa nkumbu yobe,
Tewaabaloviizie, ao kubalekelela,
Pantu wewe uli Leza wa buwame ni wa nkumbu."
- 32 ✧ "Kansi evi we Leza wetu, Leza Mukulu ni wa buvinde,
Leza wakutiinia,
Leza aliwafikilizia kipingo kya ntono,
Izukila lyemo lyaaali pali fwefue
Pamo ni makolo etu, ni bakulu betu, ni babitambua betu, pamo ni bakabika betu,
Ni basiitue, pamo ni bantu bobe bonse,
Lyemo litwaemene kutula pa musita wa makolo a ku Asuria mpaka lelo.
- 33 Inzi wewe uli mulunghami mu milandu yonse yaatukitikiile,
Pantu waakitile mu kisinka, anzia kine fwefue twaaluviizie.
- 34 Makolo etu, ni banombozi betu, ni babitambua betu, ni babikolue betu
Tebaanakiile mizilo yobe,
Tebaatwiliziizie mizilo pamo ni milao yobe i waapingheene nabo.
- 35 Anzia baali bali mu bukolo bwabo,
Ni mu buwame bobe bukata buwaabapeele, mu kyalo kikata kilimo nfukeezi
kiwabapeele,
Tebaakubombelee, kabili tebaapilibukile kuti balekele bikitua byabo bibiipile.
- 36 Mona fwefue lelo tuli bazia. Tuli bazia mu kyalo kiwaapeele babikolue betu,
Momo mubaaliile mazabo pamo ni bingie bintu biweme.
- 37 Pa mulandu wa bibalo byetu,
Bunonsi bwa keno kyalo bulibwaya ku bamakolo balibatuteeka.
Balibatuteeka mubatoneene, ni nama yetu balibaikitila mubatoneene,
Tuli mu lyemo likata."

Bantu baitabizyania

³⁸ Ni pa mulandu wa bebi bintu byonse, twakita kipingo kya kisinka ni kukilemba. Evi bakulu betu, ni Balawi, pamo ni babitambua betu, basyusyuta ni kusinsikapo kamanino kabo.

10

¹ Bantu baasyusyutilepo ni kusinsikapo kamanino ni baba:
Ndabukizi Nehemia mwina Hakalia,
ni Zedekia.

Babitambua ni bo ni baba:

² Seraia, ni Azaria, ni Yeremia,
³ ni Pasuri, ni Amaria, ni Malkia,
⁴ ni Hatusi, ni Sebania, ni Maluku,
⁵ ni Harimu, ni Meremoti, ni Obadia,
⁶ ni Danieli, ni Ginetoni, ni Baruku,
⁷ ni Mesulamu, ni Abia, ni Miyaminu,
⁸ ni Maazia, ni Bilgai, ni Semaia.

Balawi ni bo ni baba:

⁹ Yeshua mwina Azania,
ni Binui wa mu baana bena Henadadi, ni Kadimieli,
¹⁰ ni balupua babo ni baba:
Sebania, ni Hodia,
ni Kelita, ni Pelaia, ni Hanani,
¹¹ ni Mika, ni Rehobu, ni Hasabia,
¹² ni Zakuri, ni Serebia, ni Sebania,
¹³ ni Hodia, ni Bani, ni Beninu.

Banombozi ba bantu ni bo ni baba:

¹⁴ Parosi, ni Pahati-Moabu,
ni Elamu, ni Zatu, ni Bani,
¹⁵ ni Buni, ni Azgadi, ni Bebai,
¹⁶ ni Adonia, ni Bigwai, ni Adini,
¹⁷ ni Ateri, ni Hezekia, ni Azuri,
¹⁸ ni Hodia, ni Hasumu, ni Bezai,
¹⁹ ni Harifu, ni Anatoti, ni Nobai,
²⁰ ni Magipiasi, ni Mesulamu, ni Hesiri,
²¹ ni Mesezabeli, ni Sadoki, ni Yadua,
²² ni Pelatia, ni Hanani, ni Anaia,
²³ ni Hosea, ni Hanania, ni Hasubu,
²⁴ ni Halihesi, ni Pileha, ni Sobeki,
²⁵ ni Rehumu, ni Hasabuna, ni Maseia,
²⁶ ni Ahia, ni Hanani, ni Anani,
²⁷ ni Maluku, ni Harimu, ni Bana.

Kwitabizyania

²⁸ Fwefue bonse, Baizraeli, babitambua ni Balawi, ni bakalinda ba pa mulyango, ni bakemba, ni babombi ba mu Nghanda yakua Leza, pamo ni bonse baali baikekele ku Bazima ba mu byalo pa mulandu wa mafunde akua Leza pamo ni bakazi babo, ni baana babo balalume ni banakazi, ni kubalua muntu waali ni buvinde bwa kunvua,

²⁹ Baba bonse ba-ampeene pamo ni Baizraeli nabo, ni masiiko abo, baikakile pamo mu kitiipu ni kilapo kya kukonka milao ibaapeelue na Leza kupitila muli Musa mubombi wakua Leza, pamo ni kunakila bwino mafunde ni milao ni myano yonse yakua Yawe Mulopue wetu.

³⁰ *Kabili twaalapile nangue tekuti tukoofie baana betu ku Bazima bali mu kyalu, ni fwe tekuti tukalekelele baana betu kuupilako.

³¹ *Bazima ba mu kyalu kine baleeta makwebo, ao nghano kuti basisie busiku bwa Sabata, fwefue tetukasitako pa bobo busiku ao sie bunge busiku buzuuke, kubalua mwaka wa kilooba tetukalima makaba, ni mizia yonse yaakeelelua.

³² *Kabili twaikitiile milao ya kupeela kimo kya bitatu bya shekeli mu bubombi bwa mu Nghanda yakua Leza wetu kubalua mwaka.

* 10:30 10:30: Kuf 34.16; Mam 7.3

* 10:31 10:31: Kuf 23.10-11; Bal 25.1-7; Mam 15.1-2

* 10:32 10:32: Kuf

³³ Pa mikate ya kilangililo, ni pa ngelelo ya bunga ya lyonse, ni pa ngelelo ya kuziziwiwa ya lyonse ya mu nsiku ya Sabata, ni mu nsikunkulu ya kubaluka kwa mwezi, ni nsikunkulu inge ilekenkeene, ni ya pa bintu bizuuke, ni ya pa ngelelo ya bibalo pa mulandu wakupwanika Baizraeli, ni pa miilo yonse ya mu Nghanda yakua Leza wetu.

³⁴ Fwe babitambua, ni Balawi, pamo ni bantu bonse twakiteya bubale, pa mulandu wa nkuni ya kuleetua mu Nghanda yakua Leza wetu, nga mukibeelele mu nghanda ya basiitue, kuti iye yaleetua pa musita upalile, kubalua mwaka, evi iziziwiwe pa bintamba byakua Yawe Leza wetu nga mukilembeelue mu mizilo.

³⁵ *Kabali twaikitiile milao ya kupeela ntomono ya buzombozi bwa mazabo mu Nghanda yakua Yawe ni bwa mazabo onse a misango yonse ya bimuti kubalua mwaka.

³⁶ *Kukonkana ni vikilembelue mu mizilo, kubalua libeli mwalalume wa muntu ni wa nama, apalile kutwalua mu Nghanda yakua Leza wetu ku babitambua baakaba babomba mu Nghanda yakua Leza wetu, ni kubalua libeli lyalalume lya kaana kena mbuzi ni kena mukooko.

³⁷ *Kabali twaakaba twatwala bunga bwetu bwa buzombozi bwa mambo, ngelelo yetu ya mbezu, ni mazabo a misango yonse ya ku bimuti, ni ya bya kumina, ni ya mafuta ku babitambua mu miputule ya mu Nghanda yakua Leza wetu.

Kabali twaakaba twatwala kamo ka pa lyanondo ka mu buzombozi bwetu ku Balawi, pantu Balawi i baali baya kukolonghania kamo ka pa lyanondo mu mizi yetu yonse.

³⁸ *Kitambua wa mu luvyalo lwakua Haruni waakaba wali pamo ni Balawi musita ubaakaba baya kukolonghania kamo ka pa lyanondo. Balawi lubalibakolonghania kamo ka pa lyanondo, bapalile bafumia kamo ka pa lyanondo ka pa bebio ni kutwala mu Nghanda yakua Leza wetu mu miputule mu nghanda ya bukonto.

³⁹ Baizraeli ni Balawi bapalile kutwala ngelelo ya nghano, ni ya bya kumina, ni ya mafuta a mizeituni mu miputule mulimwasungua bibombelo bya mu kifuka kizuuke, momo mulimwaikala babitambua, ni bakalinda ba pa mulyango, pamo ni bakemba.

Ni fwe fue tetukasia Nghanda yakua Leza wetu.

11

Bekazi ba mu Yeruzalemu ni bekazi ba mu mizi inge

¹ Pa kyamba, banombozi ba bantu baikeele mu Yeruzalemu. Bange bonse baateele bubale evi basaakulepo lupua lumo pa elia lyanondo lwa kuti luye lwikale mu Yeruzalemu muzi uzuuke, ni elia inge fundi ilikusyalapo, i ya kuya kwikala mu mizi inge.

² Bantu baapaalile balia bonse baipeele mu kutona kwabo kuya kwikala mu Yeruzalemu.

³ *Baba i bakulu ba biputu bya byalo baali baikeele mu Yeruzalemu, Baizraeli bamo, ni babitambua, ni Balawi, ni babombi ba mu Nghanda yakua Leza, pamo ni bena Solomoni baali baikeele mu Yudea kubalua muntu pa nkendo yakue mu mizi ilekenkeene.

⁴ Inzi bange ba mu mukowa wakua Yuda ni ba mu mukowa wakua Benyamina baile kwikala mu Yeruzalemu.

Baana balalume ba mu mukowa wakua Yuda baile kwikala mu Yeruzalemu ni baba:

Ataia mwina Uzia, Uzia mwina Zakaria, Zakaria mwina Amaria, Amaria mwina Sefatia, Sefatia mwina Mahalaleli, Mahalaleli mwina Peresi.

⁵ Peresi mwina Maseia, Maseia mwina Baruki, Baruki mwina Koli-Hose, Koli-Hose mwina Hazaia, Hazaia mwina Adaia, Adaia mwina Yoyaribu, Yoyaribu mwina Zakaria, Zakaria mwina Musiloni.

⁶ Baana balalume bena Peresi baali baikeele mu Yeruzalemu, baali babipami 468.

Ba mu luvyalo lwakua Benyamina ni baba:

⁷ Salu mwina Mesulamu, Mesulamu mwina Yoedi, Yoedi mwina Pedaia, Pedaia mwina Kolaia, Kolaia mwina Maseia, Maseia mwina Itieli, Itieli mwina Yesaia.

⁸ Ni pa kyamba kyakue kwaali, Gabai, ni Salai.

Bonse pamo baali balalume 928.

⁹ Ni Yoeli mwina Sikiri i waali kiloolo wabo, ni Yuda mwina Hesenua i waali kiloolo wa bubili mu muzi.

Babitambua ni baba:

¹⁰ Yedaia, mwina Yoyaribu, ni Yakini.

* 10:35 10:35: Kuf 23.19; 34.26; Mam 26.2

* 10:36 10:36: Kuf 13.2

* 10:37 10:37: Mpe 18.21

* 10:38 10:38:

Mpe 18.26 * 11:3 11:3: Neh 7.73

¹¹ Seraia mwina Hilikia, Hilikia mwina Mesulamu, Mesulamu mwina Sadoki, Sadoki mwina Merayoti, Merayoti mwina Ahitubu mukulu wa mu Nghanda yakua Leza,
¹² ni ba mu mukowa wabo baali babombela mu Nghanda yakua Leza baali bali balalume 822:

Adaia mwina Yerobohamu, Yerobohamu mwina Pasuri, Pasuri mwina Malkia,
¹³ ni ba mu mukowa wabo, ni masiiko a basiibo, baali 242,
 ni Amasai mwina Azarieli, Azarieli mwina Azai, Azai mwina Mesilomoti, Mesilomoti mwina Imeri,
¹⁴ ni babipami ba mu mukowa wabo bali ni buvinde, bonse pamo baali 128, ni mulombozi wabo waali Zabdieli mwina Hagedolimu.

Balawi ni baba:

¹⁵ Semaia mwina Hasubu, Hasubu mwina Azirikamu, Azirikamu mwina Hasabia, Hasabia mwina Buni.
¹⁶ Sebetai, ni Yozabadi, bakulu ba mu mukowa wa Balawi, i baali bakenteleele miilo ya panze pa Nghanda yakua Leza.
¹⁷ Ni Matania mwina Mika, Mika mwina Zabudi, Zabudi mwina Asafu, ozu i waali mulombozi wa nghimbo ya kutasia ni mapepo.
 Bakubukia i waali wa bubili mu ba kwakue.
 Abuda mwina Samua, Samua mwina Galali, Galali mwina Yedutuni.
¹⁸ Balawi ba mu muzi uzuuke, bonse pamo baali 284.

Bakalinda ba pa mulyango ni baba:

¹⁹ Akubu, Talmoni, ni ba kwabo. Bakalinda ba pa milyango bonse pamo baali balalume 172.
²⁰ Baizraeli bange, ni babitambua, ni Balawi, baali bali mu mizi yonse ya Yudea kubalua muntu mu nkendo yakue.
²¹ Inzi babombi ba mu Nghanda yakua Leza baali baikeele mu Yeruzalemu ku kapili ka Ofeli balombwelue na Ziha, ni Gisipa.
²² Kabili mwimanizi wa Balawi baali mu Yeruzalemu waali Uzi, mwina Bani, Bani mwina Hasabia, Hasabia mwina Matania, Matania mwina Mika, wa mu mukowa wakua Asafu. Ozu Uzi i waali mulombozi wa bakemba ba mu Nghanda yakua Leza.
²³ Paali ni mizilo yaali yabiikilue na likolo ni milao ya kisinka yaali yabiikilue bakemba, nga mwaali mwabeelele miilo yabo ya kubalua busiku.
²⁴ Petahia mwana mwalalume mwina Mesezabeli, Mesezabeli mwina Zera, Zera mwina Yuda, i waali wakwasia likolo mu milandu yonse ya bantu.

Bantu ba mu inge mizi ikata ni iniini

²⁵ Bantu bamo basyaile kwikala mu Yeruzalemu, baikeele mu mizi ya mumbali, pepi ni makaba abo. Bangeo pa ba mu mukowa wakua Yuda baikeele ku Kiriati-Araba ni mu mizi ya mumbali, ni mu Diboni ni mu mizi ya mumbali, ni mu Yekabuseli ni mu mizi ya mumbali.
²⁶ Bange ni bo baikeele mu Yeshua, ni mu Molada, ni mu Beti-Peleti,
²⁷ ni mu Hazari-Suali, ni mu Beri-Seba pamo ni mu mizi ya mumbali.
²⁸ Bange ni bo baikeele mu Ziklagi, ni mu Mekoma, ni mu mizi ya mumbali.
²⁹ Bange ni bo baikeele mu Eni-Romoni, ni mu Zora, ni mu Yarmuti.
³⁰ Bange ni bo baikeele mu Zanoa, ni mu Adulamu, ni mu mizi yabo ya mumbali, Lakishi ni makaba a mumbali, Azeka ni mizi ya mumbali. I kulanda nangu Bayuda baikeele mu nkendo ili pa bukata bwa Berseba lya ku nkungulua ni mu lulambe lwa Hinomu lya ku kabanga.
³¹ Ba mu mukowa wakua Benyamina baafumine ku Geba, baikeele ku Mikimasi, ni ku Aya, ni ku Beteli ni mu mizi ya mumbali.
³² Bange baikeele ku Anatoti, ni ku Nobu, ni ku Anania,
³³ ni ku Hazori, ni ku Rama, ni ku Gitaimu,
³⁴ ni ku Hadidi, ni ku Zeboimu, ni ku Nebalati,
³⁵ ni ku Lodi ni ku Ono, ni mu lulambe momo mwaali mwaikala bantu bamanine kukita bintu bilekenkeene.
³⁶ Balawi bange bamo ba ku Yudea, baakuukile ni kuya kwikala pamo ni baana bena Benyamina.

¹ Babitambua ni Balawi balia baabwelele ni Zerubabeli mwina Shealtieli pamo ni Yoshua ni baba:

Babitambua ni baba:

- Seraia, ni Yeremia, ni Ezra,
² ni Amaria, ni Maluku, ni Hatusi,
³ ni Sekania, ni Rehumu, ni Meremoti,
⁴ ni Ido-Ginetoni, ni Abia,
⁵ ni Miyaminu, ni Moadia, ni Bilga,
⁶ ni Semaia, ni Yoyaribu, ni Yedaia,
⁷ ni Salu, ni Amoki, ni Hilkia, ni Yedaia.

Baba i baali bakulu ba babitambua ni ba mikowa yabo pa musita wakua Yoshua.

Balawi ni bo ni baba:

- ⁸ Yeshua, ni Binui, ni Kadimieli, ni Serebia, ni Yuda, ni Matania waali mulombozi wa nghimbo ya kutasia, wene pamo ni ba mu mikowa wakue.
⁹ Bakubukia ni Uno, ni ba mu mikowa yabo, baali baimana bakenteene musita wa kulonghana.

Nyalo yakua Yoshua Kitambua Mukulu

- ¹⁰ Yoshua waavyele Yoyakimu, Yoyakimu waavyele Eliasibu, Eliasibu waavyele Yoyada,
¹¹ Yoyada waavyele Yonatana, Yonatana waavyele Yadua.

Bakulu ba mikowa ya babitambua

- ¹² Yoyakimu lu-aali Kitambua Mukulu, babitambua baali bakulu ba mikowa ni baba: Meraia waali wa mu mikowa wakua Seraia, Hanania waali wa mu mikowa wakua Yeremia.
¹³ Mesulamu waali wa mu mikowa wakua Ezra, Yehohanani waali wa mu lupua lwakua Amaria.
¹⁴ Yonatana waali wa mu mikowa wakua Maluki, Yusufu waali wa mu mikowa wakua Sebania.
¹⁵ Adina waali wa mu mikowa wakua Harimu, Helkai waali wa mu mikowa wakua Merayoti.
¹⁶ Zakaria waali wa mu mikowa wakua Ido, Mesulamu waali wa mu mikowa wakua Ginetoni.
¹⁷ Zikiri waali wa mu mikowa wakua Abia, Piltai waali wa mu mikowa wakua Miniaminu ni Moadia.
¹⁸ Samua waali wa mu mikowa wakua Bilda, Yehonata waali wa mu mikowa wakua Semaia.
¹⁹ Matenai waali wa mu mikowa wakua Yoyaribu, Uzi waali wa mu mikowa wakua Yedaia.
²⁰ Kalai waali wa mu mikowa wakua Salai, Eberi waali wa mu mikowa wakua Amoki.
²¹ Hasabia waali wa mu mikowa wakua Hilkia, Netaneli waali wa mu mikowa wakua Yedaia.

Meena a babitambua ni a lupua lwa Balawi

²² Balawi ba mu elia nsiku yakua Eliasibu meena abo ni aza: Yoyada ni Yehohanani, ni Yadua baalembelue kuba bakulu ba nghanda ya basibo pamo ni babitambua bakulu mpaka mu buteeko bwakua Dario wa ku Persia.

²³ Ni Bena Lawi, masiiko a mu nghanda ya basibo, baalembelue mu kitabu kya bintu byaali byakitika, mpaka mu nsiku yakua Yohana mwana mwalalume mwina Eliasibu.

Butantiko bwa miilo ya mu Nghanda yakua Leza

²⁴ Bakulu ba Balawi, Hasabia, ni Serebia ni Yeshua mwina Kadimieli, baali baimana bakenteene ni Balawi nabo, baatantikilue kuti bembe nghimbo ya kulumba ni kusantila kukonkana ni mafunde akua likolo Daudi muntu wakua Leza.

²⁵ Matania, ni Bakubukia, ni Obadia, ni Mesulamu, ni Talmoni, pamo ni Akubu, i baali bakalinda ba pa mulyango, kabili i baali bakalinda ba nghanda ingi ya bukonto lya pa milyango.

²⁶ Babo i baaliko mu nsiku yakua Yoyakimu mwina Yoshua, Yoshua mwina Yozadaki, ni mu nsiku yakua ndabukizi Nehemia, ni yakua kitambua Ezra kasambilizia wa mizilo.

²⁷ Lubaazuukiizie kibumba kya Yeruzalemu baakebele Balawi mu nkendo yabo yonse, kuti beze bakite nsikunkulu ku Yeruzalemu basansamukile ni kutasia koku balimukwimba, balizia binsekelembue, ni binanda ni mazeeze.

²⁸ Bakemba ba mu lupua lwa Balawi baakolongheene kufuma mu byalo bizingulukiile Yeruzalemu, ni kufuma mu mizi ya ba Netofati,

²⁹ ni kufuma ku Beti-Gilgali, ni kufuma ku makaba a Geba ni Azimaweti, pantu bakemba baali baikuuliile mizi yazingulukiile Yeruzalemu.

³⁰ Babitambua ni Balawi baisambile, ni kwiswesia kukonkana ni mbeela, kabili baaswesiizie bantu ni milyango pamo ni kibumba.

³¹ Na-anine banombozi ba Bayuda basele peulu kibumba. Naasaakwile mabumba abili akata a bakemba aali aimba nghimbo ya kutasia kuti akonkemo.

Libumba limo lyaile lya ku kulio pa muulu kibumba lyalungi ku mulyango wa kizyalala.

³² Babo bakemba baali baakonkelue na Hosaia, ni nsempu ya bakulu ba Bayuda,

³³ ni Azaria, ni Ezra, ni Mesulamu,

³⁴ ni Yuda, ni Benyamina, ni Semaia, ni Yeremia,

³⁵ ni baana bena babitambua baali batweme ntandala i Zakaria mwina Yonatana, ni Yonatana mwina Semaia, Semaia mwina Matani, Matani mwina Mikaia, Mikaia mwina Zakuri, Zakuri mwina Asafu.

³⁶ Bange ba mu mukowa wakue baakonkelepo ni baba: Semaia ni Azareli, ni Malalai, ni Gilalai, ni Maai, ni Netaneli, ni Yuda, ni Anani, baali balizia binanda byakua Daudi muntu wakua Leza, ni Ezra kasambilizia wa Mizilo waali wabatangiliile.

³⁷ Lubaafikile pa mulyango wa kasulo, baaselele mu biselelo bilungheeme ku muzi wakua Daudi, bapita nghanda ya bukolo yakua Daudi, ni kuya ku kyamba lya ku kibumba mpaka ku mulyango wa menda uli ku kabanga.

³⁸ Ni libumba lya bubili lya balia baali baimba nghimbo ya kusantila, baile lya kuso peulu kibumba, nene naakonkelele nali pamo ni nsempu ya bantu. Twaile kupita lya pa lupungu lwa kikuka, mpaka kolia ku kibumba kikata,

³⁹ ni peulu mulyango wakua Efraimu, ni peulu mulyango wa kale, ni peulu mulyango wa masabi, ni peulu lupungu lwa ba Hananeli, ni lupungu lwa katua kamo, mpaka ku mulyango wa mikooko. Twaapeleeziizie lwendo lwetu ku mulyango wa bakalinda.

⁴⁰ Ni pakako, mabumba onse abili aali aimba asantila aimeene mu Nghanda yakua Leza pamo ni nene.

Nene pamo ni nsempu ya bantu ba pa bakateeka.

⁴¹ Babitambua baali balizia ntandala ni baba: Eliakimu Maseia, ni Miniaminu, ni Mikaia, ni Eliyoenai, ni Zakaria, ni Hanania,

⁴² ni Misea ni Semaia, ni Eleazari, ni Uzi, ni Yehohanani, ni Malkia, ni Elamu, ni Ezeri. Bakemba baimbile basamwine pamo ni Yesiraia mulombozi wabo.

⁴³ Bobo busiku bantu baelele ngelelo ingi basangaleele pantu Leza waabasansamusiizie na nsansa ikata. Banakazi pamo ni baana ni bo baasangaleele. Nsungu ya nsansa ya mu Yeruzalemu yaunvwikile kule.

Ngelelo ya mpupo mu Nghanda yakua Leza

⁴⁴ Pa ozo musita, baasaakwile bantu bakusunga milue, momo mwaali mwasungua bintu bya ngelelo palua Nghanda yakua Leza, buzombozi bwa ntomono, ni kamo ka pa lyanondo, bibaali bakolonghania kufuma mu makaba a mu mizi kuti biye byali bya babitambua pamo ni Balawi kukonkana ni mafunde, pantu Bayuda baawamiinue na babitambua pamo ni Balawi baali babomba.

⁴⁵ ^aBaafikiliziizie milo i baali babombela Leza wabo ni ya kuzuukia nga mwaakitiile bakemba ni bakalinda ba pa milyango, nga mubeelele mafunde akua likolo Daudi ni akua Solomon mwana wakue.

⁴⁶ Pantu kale, mu nsiku yakua Daudi ni Asafu, kwaali banombozi ba bakemba, kabili kwaali kwali nghimbo ya kumbaba ni kutasia Leza.

⁴⁷ Kutula pa musita wakua Zerubabeli, ni Nehemia, Baizraeli bonse baafumiizie nsempu ya bupe bwa kubalua busiku pa mulandu wa bakemba ni bakalinda ba pa milyango, kabili Baizraeli baali bafumia ni inge nsempu pa mulandu wa Balawi, Balawi ni bo baali bafumia nsempu ya byabupe pa mulandu wa bantu ba luvyalo lwakua Haruni.

13

Bazima bafumiwa mu Baizraeli

¹ *Bobo busiku baabelengele kitabu kyakua Musa ni bantu batwiliziizie, mu kitabu baasangile mwalembelue nangu Ba-amoni ni Bamoabu tebapalile kwingila mu kulonghana kwa bantu bakua Leza,

² * pantu tebaabapokeleele Baizraeli ni kubapeelako bilio ni menda, inzi baamulipile Balama kuti abatiipe, anzia kyaali evio, Leza wetu wa-alwile ntiipu yabo kuba mapaaloo.

³ Bantu lubaunvwile ezi mizilo, baafumiizie Bazima bonse mu Baizraeli.

Nehemia waleeta butantiko

⁴ Ntanzi, kitambua Eliasibu waabiikilue pa mwilo wa kusunga milue ya mu Nghanda yakua Leza wetu. Ozu Eliasibu waali wa mu mukowa wakua Tobia,

⁵ Kabili waali wamukitiile Tobia muputule ukata ubaali babiikamo kamo ka pa lyanondo ka bunga pa ozo musita, ni bubaani, ni bibombelo bya mu Nghanda yakua Leza, ni kamo ka pa lyanondo ka pa nghano, ni bupe bwa bya kumina, ni bwa mafuta, bintu byaali byafumiiwa na Baizraeli pa mulandu wa Balawi, ni bakemba, ni bakalinda ba pa milyango, pamo ni bupe bwa babitambua.

⁶ Pa ozo musita onse waali wakitika bebio, ne nsaali ku Yeruzalemu, pantu mu mwaka wa 32 mu kuteeka kwakua Artasasta likolo wa ku Babeli, naabwelele kuli likolo. Pa kyamba naalombele nsambu kuli likolo

⁷ ni kubwelela ku Yeruzalemu. Koko i kunainikile bubi bwaakitile Eliasibu bwa kumupeela Tobia muputule mu misolo ya Nghanda yakua Leza.

⁸ Naafitiilue sana. Ni pakako, naapoozele bintu byonse byakua Tobia panze pa ozo muputule.

⁹ Pa kyamba naabiikile lifunde lya kuswesia miputule, kabili naabweziizie bibombelo bya mu Nghanda yakua Leza, pamo ni ngelelo ya nghano ni bubaani.

¹⁰ *Kabili naamwene nangu Balawi tebaali bapeelua kabili nsemu yabo. Ni pakako, Balawi ni bakemba baali babomba, baabutukile kubalua muntu waya ku kulima bukaba bwakue.

¹¹ Nene naasasiile bakateeka nalanda nangu, "Ale Nghanda yakua Leza yasiiluaki?" Naabakolonghaniizie ni kubabwezia pa miilo yabo.

¹² *Bayuda bonse baaleetele kamo ka pa lyanondo, ni bupe bwa nghano, ni bya kumina, ni mafuta mu mulue.

¹³ Bantu banaasaakwile kuba bakalinda ba mulue ni baba: Kitambua Selemia, ni kalemba Sadoki, ni Mulawi Pedaia, Hanani mwina Zakuri, Zakuri mwina Matania i waali nkonkani wabo, pantu baba i baali bamwene kuba ba kisinka, ni miilo yabo yaali ya u byabupe ku Balawi nabo.

¹⁴ We Leza wane nanguluke pa ozo mulandu, kabili tekulaba bikitua byane biweme binaakitiile Nghanda yakua Leza wane ni miilo inaali nabombamo.

¹⁵ *Mu ezio nsiku naamwene Bayuda bange baali bafina bya kumina busiku bwa Sabata, ni bange baali batwama bitwamo, ni kutwika bapunda nghano, ni divai, ni mizabibu, ni tini, pamo ni misango yonse ya bitwamo bibaali batwala ku Yeruzalemu busiku bwa Sabata. Ni nene naabasokele nangu tebali na nsambu ya kusisia mu bobo busiku.

¹⁶ Kabili ni balia baafumine ku Tiro bekeele mu Yeruzalemu baaleetele masabi, ni busulu bwa misango yonse balimukusisia ku Bayuda mu Yeruzalemu busiku bwa Sabata.

¹⁷ Nene naasasiile bakulu ba Bayuda nabaana nangu, "Ale bobu bubi bumulimukukita bwa kutiikaania busiku bwa Sabata ni bwa musangoki?"

¹⁸ Kubako basiinue tebaakitilepo bintu bya ozo musango pakuti Leza wetu aleete busanzo pali fweue, ni pa ono muzi? Mone vimutwaliliile kuleeta bwavia pa Baizraeli pa mulandu wakutiikaania busiku bwa Sabata."

¹⁹ Ni musita wa kyungulo lupaali pasyafiita, naalandile kuti milyango ya Yeruzalemu iizalue ntanzi ya kutendeka busiku bwa Sabata, tekuti iizulue mpaka Sabata paikaba kupua. Naabiikile bange ba pa babombi bane mu milyango ni kubaana nangu mu muzi tekuti mwingiziwe makwebo a misango yonse busiku bwa Sabata.

²⁰ Ni pakako, basulu ni balibasita misango yonse ya bintu mu nsiku imo imo baali baalelele panze pa muzi.

²¹ Naabasokele nangu, "Ale kimulimukulaalila panze pa muzi ni kiki? Kine mukabe kukita kabili evi vyenka, nakaba kumyuma." Kutula papo tekuli muntu waabwelele kabili busiku bwa Sabata.

²² Naabaanine Balawi beswesie ni kuya kulinda milyango pakuti busiku bwa Sabata buzuukiwe.

We Leza wane nangulukeko palua ozu mulandu, kabili ungeleele kukonkana ni bwingi bwa ntono yobe.

²³ *Mu ezio nsiku naamwene Bayuda baali baupile banakazi ba ku Ashdodi, ni ba ku Amoni, ni ba ku Moabu.

²⁴ Nsempu ya baana baavyelue na baba bantu, baali balanda lulimi lwa Ba-asidodi, ni ndimi ya bange bantu. Inzi tebaamanine kulanda lulimi lwa Kiyuda.

²⁵ Naabasasiliile ni kubatiipa, ni kunakulapo bamo pakati kabo, ni kubavukula misisi yabo, ni kubalapizia mu Liina lyakua Leza nangue, “Tekukoofie baana benu banakazi ku baana babo balalume, ni baana benu balalume tekuti bakoope baana babo banakazi, ni mwe benka tekuti mukakite evio.

²⁶ *Eba, te byupo bya ozu musango byaamulengiizie Solomoni likolo wa Baizraeli kuti aluvie? Mu byalo byonse temwaali likolo nga wene, kabili waali watonenue na Leza wakue, ni Leza waamubiikile kuba likolo pa Baizraeli bonse. Anzia kyaali evio, banakazi baeni i baamulengiizie kuti aluvie.

²⁷ Ati emwe, i kulanda nangue mutonene fwefue tukonke mibeele yenu ni kukita bubi bukata bwa ozu musango, bwa kusinakila Leza wetu mu kuupa banakazi Bazima?”

²⁸ *Umo wa mu baana bena Yoyada, mwinzikulu wakua Eliasibu Kitambua Mukulu, waali waupile mwana mwanakazi mwina Sanibalati wa mu muzi wa Beti-Horoni. Naamukumbile mu Yeruzalemu.

²⁹ We Leza wane, balangulukeko pantu bakitiikaania bukitambua ni kipingo kya bukitambua ni kya Balawi.

³⁰ Evi n'mbaswesiizie babitambua ni Balawi ku bintu byonse bifumine ku Bazima, ni kubapeela kubalua muntu mwilo wakue u-apalile kukita.

³¹ Naabaanine kuleeta bupe bwa nkuni, ni buzombozi bwa ntomono pa musita upalile. We Leza wane nanguluke pa bebi byonse ni kunkitila biweme.

KITABU KYAKUA ESTA BULONDOLZI

Kitabu kyakua Esta kilondolwele palua Baizraeli vibaali bateekelue bazia ku Persia, ni vibaapususiiziwe ku mulwani waali wakambila kubalovia. Anzia kine liina lyakua Leza telizimbwilue mu kitabu kyakua Esta, kimanikile bwino nangue Leza waabapususiizie mu koko kukabilua kwa kwipawa bonse. Tekuli amanine waalembele kitabu kyakua Esta. Kukonkana ni lulimi lwa Kiebrania lwaali lwabombiwa, basambiliile bengi balibalingwila nangue kitabu kyakua Esta kyaalembelue mu pepi myaka 400 NK.

Bintu byaakitikile bilondolwelue mu kitabu kyakua Esta, bilangile Bayuda vibaaten-dekele kukita nsikunkulu iliyakuutua Purimu. Muamaleki waali wakuutua Hamani waakambiile kulovia Bayuda. Baizraeli ni Ba-amaleki ba-alukile balwani kutula musita waapitile Baizraeli mu kaseeba kuti baye bafike mu kyalo kibaali balailue na Leza (Kufuma 17.8-16). Pepi na ozo wenka musita waali wakambila Hamani kuti alovie Bayuda, Esta, ozo waali Muyuda, wa-alukile nabeeza wa ku Persia. Kupitila mu nsokezi yakua Mordekai, umo wa mu lupua lwakue lwa pepi, Esta waakilinghaniizie mapange akua Hamani. Pa kyamba kya Bayuda kwanzia balwani babo (Esta 9.20-22), Mordekai waabaanine bakite nsikunkulu ya bobo bwanzio. Evi Bayuda i vibaatendekele kukita nsikunkulu ya Purimu.

Bwipi bwa bili mu kitabu kyakua Esta

1. Mu katua ka 1 ni ka 2 mulangiliile Esta vi-aali nabeeza wa mu Persia.
2. Mu katue ka 3 kwita mu katue ka 7 mulondolwele Hamani vi-aakambiile kulovia Bayuda ni ye waipailue mukukita evio.
3. Mu katue ka 8 kwita mu katue ka 10 mulondolwele Bayuda viba-anziizie balwani babo ni kutendeka kukita nsikunkulu ya Purimu.

Nabeeza Washti wamuluvia likolo Ahasuero

¹ *Ahasuero lu-aali likolo, waateekele biputu bya kyalo 127. Waateekele kutendekela ku India mpaka ku Kushi.

² Mu ezio nsiku, likolo Ahasuero waali waikiele mu Susani, muzi ukata wa kyalo.

³ Mu mwaka wa butatu mu kuteeka kwakue, waakupile makolo akue onse pamo ni babombi, ni bakulu ba balukale ba ku Persia ni ku Media, ni bakindami pamo ni bandabukizi ba mu biputu bya kyalo kuti abatebete.

⁴ Mu nsiku 180, waali wabalangisia bunonsi bwa mu bukolo bwakue pamo ni bulumba ni mukinzi wakue.

⁵ Ni ezio nsiku luyaapwile, likolo waatebetele bantu bonse baali mu Susani, bakindami ni basikindeeme. Maliila akitile nsiku kilooba mu bukaba bwa ku kipango kyakua likolo.

⁶ Bobo bukaba bwaali bwafwaniiziwe na bipempe bya ngubo ya mukumino wa sue ni wa lyulu, byaali byakakiilue na lozi lwa kitani kiweme kya mukumino wa bulumbi ni bikano bya fweta ku mapumpu a marimari. Paali ni bya kwikalapo bya oro ni bya fweta byaali byateekelue pansu paali pafwaniiziwe na mabue alekenkeene akindeme.

⁷ Baali babapeela bya kumina mu bipe bilekenkeene bya oro, kabili baali babapeela ni divai ingi ya bukolo kukonkana ni buntu bwakua likolo.

⁸ Likolo waabapeele nsambu ya kumina kubalua muntu mu-aatoneene, kabili wa-anine babombi babapeele kubalua muntu belia bi-atonene kumina.

⁹ Nabeeza Washti ni ye pa ozo musita, waali walimukutebeta banakazi nakue mu nghanda ya bukolo yakua Ahasuero.

¹⁰ Busiku bwa kilooba, likolo lu-aasansamukile na divai, waakuutile Mehumani, Bizta, Harbona, Bigta, Abagta, Zetari ni Karkasi, babombi kilooba bamasai baali bamubombela ni kubaana nangue,

¹¹ "Endo mumuleete nabeeza Washti kuli likolo, wavwele kiteebo kya bukolo, eze amulangisie ku bantu bonse kuwama kwakua nabeeza, pantu waali ni lukebu luweme."

¹² Babombi baafikiizie mpunda yakua likolo kuli nabeeza, inzi wene waakeene kuya kuli likolo. Likolo waunvwile kipuki kikata.

¹³ Ni pakako, likolo waakuutile bantu baali bamanine mizilo ni bupinguzi, bantu baali bamanine bintu bipalile kukitika pa milandu ya ozu musango pantu i yaali mibeele yakue.

¹⁴ Ni meena abo ni aza: Karshena, Shetari, Admata, Tarshishi, Meresi, Marasena ni Memukani. Baba bakulu kilooba ba ku Persia ni ku Media, i baali babiloolo bakua likolo mu bukolo bwakue.

¹⁵ Likolo waipuziizie nangue, "Kukonkana ni mizilo, tumukite syani nabeeza Washti wakikaana kunakila mwano wakua likolo Ahasuero u-akitwalilua na babombi?"

¹⁶ Memukani wa-asukile ntanzi yakua likolo ni ntanzi ya babiloolo bakua likolo nangue, "Nabeeza Washti taluviizie sie kuli likolo bunke, inzi waluvia ku bakindami bonse, ni ku bantu bonse bekeelee mu biputu bya kyalo bya mu kyalo kyakua likolo Ahasuero.

¹⁷ Ozu mulandu wakita nabeeza, wakaba kumanika ku banakazi bonse ni bo tebakaba kuya bakindika balume babo pantu baakaba balanda nangue, 'Nabeeza Washti lu-aakuutilue na likolo waakeene kuya.'

¹⁸ Ni evi vyenka ba muka bakulu ba ku Persia ni ku Media balia baunvua palua keki kyakita nabeeza, baakaba bakitila evio vyenka masiiko onse akua likolo. Ni mufupula wabo ku balume babo waakaba waleeta mazibo.

¹⁹ Ni pakako, kine kuti likolo wawaminua, nalomba alembe muzilo usikazilulua ku Persia ni ku Media, ulandile nangue Washti tekuti abwelele kuli likolo Ahasuero, ni nsambu ya bunabeeza ipeelue unge mwanakazi awamiisie kukila wene.

²⁰ Ni ozu muzilo paukapundua mu bukolo bwakue bonse, kubalua mwanakazi muka mukindami ni muka asikindeeme waakaba wakindika mulume wakue."

²¹ Likolo pamo ni babiloolo, baawaamiinue na kako keebo. Kupwako, likolo wakita nga mwaalandiile Memukani.

²² Ni pakako, mpapuloo yaatwelue mu nkendo yonse ya bukolo bwakue, kubalua kiputu kya kyalo kyaalembelue mubeelele nembelo yabo, kubalua bantu baalembelue mu lulimi lwabo. Lupapuloo lwaali lwalandile nangue, "Kubalua mwawalume abe kateeka wa nghanda yakue." Ozo muzilo waapundiilue kubalua muntu mu lulimi lwakue mwine.

2

Esta wa-aluka nabeeza

¹ Pa kyamba, kipuki kyakua likolo Ahasuero lukyaapwile, waamulangulukile Washti, ni kulanguluka mulandu u-aakitile ni bupinguzi bu-aapingwilue.

² Kupwako, babombi bakua likolo balanda nangue, "Likolo akebelue babinundue baweme,

³ kabili likolo abiike bandabukizi mu biputu bya kyalo bya mu bukolo bwakue, evi bakolonghanie babinundue bonse baweme ni kubatwala ku Susani, muzi ukata wa kyalo mu nghanda ya banakazi, kuti basungue na Hegai lisai mubombi wakua likolo aliwasunga banakazi, kabili bapeelue ni bintu bya kwifwaniziiziako.

⁴ Ni kinundue alikumuwamina likolo i alikwaluka nabeeza pa kifuka kyakua Washti." Kako keebo kaamuwaamiine likolo, ni ye waakitile mubaamwamiine.

⁵ Mu Susani, muzi ukata wa kyalo, mwaali ni Muyuda umo wa mu mukowa wakua Benyamina liina lyakue Mordekai mwina Yairi, Yairi mwina Sime, Sime mwina Kisi,

⁶ Ozo waatwamiinue mu bakakua bange kufuma ku Yeruzalemu pamo ni Yekonia likolo wa Bayuda, waatwemue na Nebukadneza likolo wa ku Babeli.

⁷ Mordekai i waakuziizie Hadasa, aliwakuutua Esta, mwana mwina mwanzia ye, pantu nghina ni se baali basyafwile. Ni ye waali ni mibeele iweme ni lukebu luweme. Mordekai waamutweme Esta ni kumusunga nga mwana wakue.

⁸ Kupwako, mizilo yakua likolo luyaapundilue, babinundue bengi baatwelue ku Susani, muzi ukata wa kyalo, kuti basungue na Hegai. Esta ni ye waingiziiziwe mu nghanda mwa Likolo asungue na Hegai waali wali mukulu wa nghanda ya banakazi.

⁹ Hegai lu-aawamiinue na Esta, taakokwele kubamba kumupeela mafuta a kwifwaniziiziako ni bilio biwamiisie, kabili waamupeele ni babombi banakazi kilooba baafumine kuli likolo. Esta waakuusiiziiziwe pa inge nkendo iwamiisie mu nghanda ya banakazi pamo ni babombi bakue kilooba bakuti baye bamubombela.

¹⁰ Inzi Esta taababwilile mutundu ni mukowa wakue pantu Mordekai waamukaaniizie.

¹¹ Kubalua busiku, Mordekai waali waienziizia pa musolo wa nghanda ya banakazi kuti amane vili Esta, ni kumana kilikumukitikila.

¹² Musita wa kwifwanizia babinundue waali wa myezi lyanondo ni ibili. Myezi mutanda yaali ya kwifwanizia na mafuta a manemane, ni myezi mutanda yaali ya kwifwanizia na mafuta a manukato pamo ni ange mafuta alekeneene a kwifwaniziiziako, ntanzi ya kutwalua kinundue umo umo kuli likolo Ahasuero.

¹³ Pa kyamba, kusyali kubalua kinundue aye waya watweme kubalua kantu ka-atona kutwama mu nghanda ya banakazi, evi aye nako ku nghanda yakua likolo.

¹⁴ Kubalua kinundue waali wapeelue nsambu ya kuya kwingila musita wa kyungulo, ni lukeelekeele kinundue waali wafuma ni kuya ku inge nghanda ya banakazi kuti aye asungue na Sasagazi lisai mubombi wakua likolo, musungi wa bakazi banike bakua likolo. Kinundue taali kabili na nsambu ya kwingila mu nghanda yakua likolo, inga sie kine likolo wamutonanga, mane akuutue.

¹⁵ Lwaakumeene musita wa kwingila Esta mwina Abihaili mwinzio ye kwa Mordekai, ozo mukazyana Esta waasungilue na Mordekai nga mwana wakue, wene taalombebele kange kantu inga sie belia bi-aateaniiziwe na Hegai lisai mubombi wakua likolo mukulu wa nghanda ya banakazi. Esta waamwenekele wafwaniine ku bonse baamumwene.

¹⁶ Evi, Esta waatwelue kuli likolo Ahasuero mu nghanda ya bukolo mwezi wa lyanondo, i mwezi wa Tebeti, mwaka wa kilooba mu buteeko bwakue.

¹⁷ Likolo waamutoneesie Esta kukila banakazi bonse, ni ye waitabiilue ni kupeelua buwame kukila babinundue bonse. Kupwako, wamuvwika kiteebo kya bukolo ku mutue wakue, wamwalula nabeeza pa kifuka kyakua Washti.

¹⁸ Likolo waatebetele babiloolo ba mu bukolo bwakue pamo ni babombi bakue bonse, ni azo matebeto aali palwakua Esta. Waabaanine bantu ba mu biputu bya kyalo byonse batuuzie, kabili waabapeele ni bilambu mu aatoneene mu buntu bwakue bwa bulikolo.

Mordekai wamupususia likolo

¹⁹ Babinundue lubaakolonghaniiziwe lya bubili, Mordekai waali waikiele pa nghingililo ya nghanda yakua likolo.

²⁰ Esta waali tanalande kantu palua mutundu ni mukowa wakue, nga mu-aalilue na Mordekai, pantu Esta waali wamunakiile Mordekai nga vi-aali wamunakila lu-aali wakisungilue.

²¹ Pa ozo musita Mordekai lu-aali waikiele pa nghingililo ya nghanda yakua likolo, babilipo pa bamasai babombi bakua likolo, Bigtana ni Teresi, bakalinda ba pa mulyango, baafitilue ni kutendeka kumukambila likolo Ahasuero kuti bamwipaye.

²² Mordekai lu-aunvwile ozo mulandu, waamubwilileko nabeeza Esta, ni ye waatwele ezio mpunda kuli likolo nga mu-aabwiliilue na Mordekai.

²³ Lubaatoosiize ozo mulandu ni kusanga nangu ni kisinka, balia bamasai babili baakulikilue ku kimuti. Keki kyaakitikile, kyaalembelue ntanzi yakua likolo mu kitabu kya bintu byaali byakitika.

3

Hamani wakambila kulovia Bayuda

¹ Pa kyamba kya bebi bintu, likolo Ahasuero waamupeele Hamani mwina Hamedata Muagagi, buvinde bwa pa muulu ni kumwalula mukulu wa babombi nakue.

² Babiloolo bonse bakua likolo baali pa musolo wa nghanda yakua likolo, baafwineeme ni kumukindika Hamani, pantu i mwaalandiile likolo, inzi Mordekai taafwineeme ni kumukindika.

³ Babiloolo bakua likolo baali pa musolo wa nghanda yakua likolo, baamwipuziize Mordekai, "Ale we uliwayonenaki mizilo yakua likolo?"

⁴ Kubalua busiku lubaali bamwana evio tekuba waunvua, baamubwilile Hamani, evi bamone kine mapange akua Mordekai alikutwalilila, pantu waali wabaana nangu wene ni Muyuda.

⁵ Ni kiine Hamani lu-aamwene Mordekai tekuba wafwinama ni kumukindika, waunvwile kipuki kikata.

⁶ Inzi taatonene sie kulovia Mordekai bunke, pantu waali wasyamanine mukowa wakua Mordekai. Ni pakako, Hamani waatonene kulovia Mordekai pamo ni Bayuda bonse baali baikiele mu bukolo bwakua likolo Ahasuero.

⁷ Mu mwezi wa mambo, i mwezi wa Nisani, mwaka wa lyanondo ni ibili mu kuteeka kwakua likolo Ahasuero, kubalua busiku ni kubalua mwezi, baali bateyamo bubale ntanzi yakua Hamani mpaka mu mwezi wa lyanondo ni ibili, i mwezi wa Adari.

⁸ Hamani waamwanine likolo Ahasuero nangu, "Kuli mukowa umo wa bantu basalanganine mu mikowa ya mu biputu bya kyalo bya mu bukolo bobo, bali ni mibeele yabo ilekenkeene ni mibeele ya kubalua mukowa, kabili baba bantu balimukukaana kunakila mizilo yakua likolo. Ni pakako, likolo tapalile kubonvwila nkumbu.

⁹ Kine likolo wawaminua, kilembue nangu, 'Baloviwe.' Ni babo baakabalovia naakabapeela talanta ya mutofue nfu lyanondo bakabiike mu kipao kyakua likolo."

¹⁰ Likolo i lu-aavuulile kazele ka kusyusyutilako ka ku munue wakue, ni kumupeela Hamani mwina Hamedata Muagagi, mulwani wa Bayuda.

¹¹ Kupwako, likolo wamwana Hamani nangue, “Sunga nfolanga yobe, kitila bantu bobene mu utoneene we mwine.”

¹² Pa kyamba kya nsiku lyanondo ni itatu ya mwezi wa mambo, bakalemba bakua likolo baakuutilue na Hamani. Waabanine balembe mpapulo ya kutwala ku ndabukizi ya biputu bya kyalo bya mu bukolo bwakua likolo Ahasuero, ni ku bange bakulu balekenkeene. Kubalua kiputu kya kyalo kyaaleembeelue mubeelele nembelo yabo, ni kubalua bantu baaleembeelue mu lulimi lwabo. Kubalua lupapulo lwaasyusyutiluepo kazele kakua likolo Ahasuero.

¹³ Mikenzi yaatwele mpapulo mu biputu bya kyalo byonse bya mu bukolo bwakua likolo Ahasuero, kuti babenoone Bayuda bonse, babepaye ni kubalovia, balumendo ni bakote, baana lukeke pamo ni banakazi pa busiku bumo, ni kubatwamina bunonsi bwabo bonse. Bobo bwaali busiku bwa lyanondo ni butatu mu mwezi wa lyanondo ni ibili, i mwezi wa Adari.

¹⁴ Twebo twaali mu lwambu lwa mpapulo, twaali twaapalile kupundua kuba mizilo mu kubalua kiputu kya kyalo, evi bantu ba ntundu yonse babwilue kuti baye baiteaniizie pa bobo busiku.

¹⁵ Mikenzi teyaakokwele kuya nga muya-aniinue na likolo. Mpunda yaatwelue mu Susani, muzi ukata wa kyalo. Likolo Ahasuero pamo ni Hamani baikeele ni kubamba kumina divai. Inzi muzi wa Susani waatoobokele.

4

Mordekai wamulomba Esta amukwasie

¹ Mordekai lu-aunvwile byonse byaakitikile, waakaatile ngubo yakue, wawwala masaaka ni kwipuupa mito. Waabambile kupita mu muzi wa-angwile walimukulila na kikonko.

² Waile kufika mpaka pa mulyango wa nghanda yakua likolo, pantu muntu avwele maasaka taali waitabiziiziwe kwingila mwa likolo.

³ Kubalua kiputu kya kyalo mwaatwelue mpunda ya mizilo yakua likolo, Bayuda baalimo baingile mu malilo akata ni kuizilika bilio. Bengi pakati kabo baalosiizie ni kulila, baaleele pa masaaka baipuupile mito.

⁴ Babombi banakazi ni balalume, bamasai bakua Esta, lubaile kumubwila Esta palwakua Mordekai, Esta waamunvwiliile nkumbu. Waabapeele ngubo bamutwalile Mordekai evi avuule masaaka, inzi wene waakeene.

⁵ Kupwako, Esta wamukuuta Hataki umo wa pa babombi bamasai bakua likolo waali wamubombela Esta, wamutuma kuli Mordekai aye amwipuzie kine kuli bwaviaki, ni kilengiizie ni kiki.

⁶ Ni Hataki waile kumonana ni Mordekai pa musolo wa muzi pa nghingililo ya nghanda yakua likolo.

⁷ Mordekai waamwanine byonse byaamukitikiile, ni kipendo kya nfolanga yaalaile Hamani ya kubiika mu kipao kyakua likolo kuti Bayuda baloviiwe.

⁸ Kabili waamupeele ni lwambu lwa mpapulo ya mizilo lulembeluepo mpunda ya kulovia Bayuda, ezio yaapundilue ku Susani, muzi ukata wa kyalo, evi aye amulange Esta, ni kumubwila bi ayanga kumona. Kabili amwane Esta aye kuli likolo apaapaatileko bantu bakue.

⁹ Kupwako, Hataki waya kumwana Esta mwa-aninwanga na Mordekai.

¹⁰ Kabili Esta waatumine Hataki aye amwane Mordekai nangue,

¹¹ “Babiloolo bonse bakua likolo ni bantu bonse bekeele mu biputu bya kyalo bamanine nangue kukonkana ni mizilo, kubalua muntu, mwalalume ao mwanakazi waakengila mu musolo wa mukati wa nghanda yakua likolo tekuba wakuutilue, waakeepawa, inga sie olia waakoolwelua kabango ka oro, i waakasyala wakosele. Ni nene wenka nsisyapwile nsiku anondo atatu pasili kukuutaako.”

¹² Mordekai lu-aabwililue mpunda yakua Esta,

¹³ waabweziizie kapingu kuli Esta wamwana nangue, “Tekulangakana nangue we ulikupusuka pa Bayuda bonse pantu uli mu nghanda mwa likolo.

¹⁴ Kine wewe teubalandiileko Bayuda pa ono musita, wakaba kuloba pamo ni lupua lwakua so, pantu tekuli amanine nangue pange i kyubeelele nabeeza pa mulandu wa musita nga ono, inzi Bayuda bene kuti bapusuka mu nzila inge.”

¹⁵ Hataki lu-aapwile kulanda na Esta, Esta ni ye waamubweziizie kuli Mordekai aye amwane nangue,

¹⁶ “Endo ukolonghanie Bayuda bonse bali ku Susani ni kubaana bezilike pa mulandu wane. Bezilike nsiku itatu busiku ni koba pasili kulia ni kumina, ni nene pamo ni babombi bane tulikuizilika evelia vyenka. Pa kyamba, mane ngie nghingile kuli likolo anzia kine nsipeelue nsambu, kine kufua, nfue.”

¹⁷ Kupwako, Mordekai waya kukita nga mwa-aniinue na Esta.

5

Esta wamukupa likolo ni Hamani

¹ Pa kyamba kya nsiku itatu ya kuizilika, Esta waavwele ngubo yakue ya bukolo ni kuya kwimana pa musolo wa mukati wa nghanda yakua likolo wakentele lya ku nghanda yakua likolo. Likolo waali waikeele mu kitebe kyakue kya bukolo wakentele lya ku mulyango.

² Likolo lu-aamwene nabeeza Esta waimeene pa musolo, waawamiinue ni kumuolwela kabango ka oro kaali kali mu minue yakue. Kupwako, Esta wapalama ni kukumiako.

³ Likolo waamwipuziizie nabeeza, “Ulimukukebaki? Utoneneki? Anzia kine ulikolomba nsempu ya bukolo bwane ndikukupeela.”

⁴ Esta wa-asukile evi, “Kine likolo wawaminua, eze lelo pamo ni Hamani ku matebeto anamuteaniizyanga.”

⁵ Likolo wa-anine babombi bakue nangu, “Endo mumwane Hamani alenge eze evi tukite nga mutoneene Esta. Ni kiine likolo pamo ni Hamani baile ku matebeto ateaniizie Esta.”

⁶ Lubaali balimukumina divai, likolo waamwanine Esta, “Nghane ki-ulimukukeba, ni kyonse ki-ulikulomba, ndikukupeela. Anzia kine ni nsempu ya bukolo bwane ulikupeelua.”

⁷ Esta waalandile evi, “Kandimukukeba ni kantonene kulomba ni kaka,

⁸ ‘Kine ngitabilue na likolo, kabili kine awaminue kun'mpeela kandikulomba, ni kukita muntoneene, nalomba likolo pamo ni Hamani bakabe kwiza ku matebeto anakaba kubatebeta lukeele. Mane nkabe kumwana likolo kandimukukeba.’”

Hamani wakambila kumwipaya Mordekai

⁹ Bobo busiku Hamani waafumine wawamiinue ni nsansa mu mutima. Inzi Hamani lu-aamwene Mordekai pa mulyango wa nghanda yakua likolo, waamufitiilue pantu Mordekai taimeene ni kumufwinamina.

¹⁰ Anzia kyaali evio, Hamani waasipikiziie. Kupwako, waya ku nghanda yakue, ni kukuuta babibuza bakue pamo ni mukazi wakue Zereshi.

¹¹ Hamani waabambile kubetankila palua bulumba bwa bunonsi bwakue, ni bwingi bwa baana bakue, ni byonse bi-aakitiilue na likolo, pamo ni vi-a-alwilue mukulu pa bakindami ni pa babiloolo.

¹² Kabili Hamani waatwaliliile kulanda nangu, “Nabeeza Esta takikupa muntu unge wa kuya pamo ni likolo ku matebeto a-akiba wateaniizie, inga sie nene, evi ni lukeele nkupilue pamo ni likolo ku matebeto ange.”

¹³ Hamani waalandile evi, “Anzia kili evio, nsizi kuwaminua lundinamona Mordekai Muyuda waikeele pa mulyango wa nghanda yakua likolo.”

¹⁴ Zereshi mukazi wakue pamo ni babibuza bakue bonse baamwanine Hamani nangu, “Tuma bantu bateanie kimuti kileepele metre 25, ni lukeele lukeelekeele ukabe kumwana likolo nangu Mordekai akulikueko, evi ukaye wawamiinue pamo ni likolo ku matebeto.”

Hamani waawamiinue na kako keebo, ni kutuma bantu bateanie kekio kimuti.

6

Mordekai wakindikua

¹ Bobo busiku likolo taonene tulo, wa-anine mubombi amuleetele kitabu kyaali kyalembeluemo bintu byaali byakitika pa musita wakuteeka kwakue, kuti bamubelengele.

² *Lubaabelengelemo, kyaamwenekele nangu Mordekai i waasongeele bamasai, Bigtana ni Teresi, balia babombi babili ba pa mulyango wa nghanda yakua likolo baali bakambila kumwipaya likolo Ahasuero.

³ Likolo waipuziizie babombi nangu, “Mordekai waapeelue mukinziki, ao kilambuki pa behio bi-aakitile?”

Babombi bakue ba-asukile nangu, “Tepali ka-akitiilue.”

⁴ Likolo waipuziizie evi, “Papa pa musolo pali ni?”

Ozo i musita waali waingila Hamani pa musolo wa nghanda yakua likolo kuti alanzyanie nakue evi bamukulike Mordekai ku kimuti ki-akiteania.

⁵ Babombi bakue baamwasukile nangue, "Pali sie Hamani i emeene pa musolo."

Likolo waalandile evi, "Mwane engile."

⁶ Kupwako, Hamani waingila. Likolo waamwanine nangue, "Kuli ni muntu undimukukeba kukindika. Ndikumukitilaki?"

Hamani waalandile mu mutima mwakue nangue, "Kubako kuli ni unge apalile kukindikua na likolo kukila nene?"

⁷ Hamani wa-asukile evi, "We likolo, ozo muntu u ulimukukeba kukindika,

⁸ aleetelue ngubo ya bukolo yaali yavwaluako na likolo ni farasi waali waseluapo na likolo mwine, ni ozo farasi aye wawwikilue kiteebo kya bukolo ku mutue,

⁹ ni elia ngubo pamo ni olia farasi bipeelue umo akindamiisie pa babombi bakulu bakua likolo, kuti amuvwike olia muntu likolo u alimukukeba kukindika, kabili aseziwe pa farasi ni kumupisia mu musebo ukata wa mu muzi walimukupunda ku ntanzi yakue nangue, 'Evi, i vyakukitilua olia muntu likolo u akebele kukindika.' "

¹⁰ Kupwako, likolo wamwana Hamani, "Ale lenga utwame ngubo pamo ni farasi nga muwalandila, umukitile Mordekai Muyuda ekeele pa mulyango wa nghanda yakua likolo pasili kusiapo ata kamo pa byonse biwalanda."

¹¹ Hamani i lu-aabuulile ngubo pamo ni farasi, wamuvwika Mordekai elia ngubo, wamusezia pa farasi, ni kumupisia mu musebo ukata wa mu muzi walimukupunda ku ntanzi yakue nangue, "Evi i vyakukitilua olia muntu likolo u-atonene kukindika."

¹² Kupwako, Mordekai wabwela pa mulyango wa nghanda yakua likolo. Inzi Hamani waile lubilo ku nghanda yakue waivimbiliile ku mutue walimukulila waunvwile bulanda ni busoni bukata.

¹³ Hamani waamulondolwelele Zereshi mukazi wakue pamo ni benakue bonse palua bintu byonse byaamukitikiile. Kupwako, bantu bakue ba maano ni Zereshi mukazi wakue bamwana nangue, "Kine ozu Mordekai uwabamba kufwinamina ni wa mu mukowa wa Bayuda, kisinka we teukikamuvinda, inzi wene waakakulovia."

Hamani waipaiwa

¹⁴ Ni musita u baali bakilanda sie nakue evio, babombi bamasai bakua likolo baiza, ni kulenga kumutwala Hamani ku matebeto ateaniiziwe na Esta.

7

Hamani wakulikua

¹ Kupwako, likolo ni Hamani baya kulia matebeto pamo ni nabeeza Esta.

² Lubaali balimukumina divai busiku bwa bubili, likolo waamwipuziizie kabili nabeeza Esta nangue, "Kiulimukulomba ni kiki? Nene ndikukupeela, Ni ki-ulimukukeba ni kiki? Nene ndikukupeela. Anzia kine ni nsemu ya bukolo bwane."

³ Nabeeza Esta waalandile nangue, "Kine ngitabilue na likolo, kabili kine awaminue kun'mpeela kandikulomba, nalomba n'mpususiwe pamo ni bantu bane,

⁴ pantu nene pamo ni bantu bane tusingiiziwe kuti twinoonue, twipawe ni kuloviwa. Kabenge nangue twakisisiwa sie kuti tuye twali bazia, balalume ni banakazi, nga nakitalala sie. Pantu bwavia bwetu tebupalile kumwernia likolo."

⁵ Likolo Ahasuero waamwipuziizie nabeeza Esta nangue, "Ozo muntu aliwakambila kukita evio nani? Alipi?"

⁶ Esta wa-asukile evi, "Muntu alimukutukyuzia, kabili mulwani wetu, i ozu Hamani, muntu akilile kubiipa."

Kupwako, Hamani wamukenta likolo ni nabeeza waunvwile mwezo ukata.

⁷ Likolo waabuukile wafitilue, wasia matebeto ni kuya mu bukaba bwa mu kipango. Inzi pantu Hamani wainikile nangue likolo wakeba kumwipaya, waasyele wamupaa-paata nabeeza Esta amulandileko tekuti bamwipaye.

⁸ Likolo lu-aabwelele ku nghanda ya matebeto, waamusangile Hamani waaponeene pansu walimukwivulunga lya palia paali paikeele Esta watambaleele. Likolo waalandile evi, "Ati emwe, ozu muntu alimukukeba kumubaka nabeeza pa ntanzi yane kono ku kipango?"

Pa kyamba kya kako keebo kaalandile likolo, baamuvimbile Hamani pa menso.

⁹ Harbona umo wa pa babombi bamasai bakua likolo waalandile evi, "Mu nghanda mwa Hamani muli ni kimuti kilepele metre 25 ki-akiteania kumukulikako Mordekai waalandile twebu twa kupususia likolo."

Likolo waalandile evi, "Mukulikeko ye mwine."

¹⁰ Penka papo bamukulika Hamani ku kimuti ki-akiteaniizia Mordekai. Kupwako, kipuki kyakua likolo kyatontoloka.

8

Likolo wabiika lifunde palua Bayuda

¹ Bobo bwenka busiku, likolo Ahasuero waamupeele nabeeza Esta bintu byonse byakua Hamani mulwani wa Bayuda. Mordekai ni ye waile kuli likolo pantu Esta waamubwilile nangue Mordekai ni muntu wakue.

² Likolo waavuulile kazele ka kusyusyutilako ka ku munue ka-aapokolwele kuli Hamani ni kumupeela Mordekai. Esta ni ye waamubiikile Mordekai kuba mukulu wa bintu byonse byaali byakua Hamani.

³ Kabili Esta waapaapaatile kuli likolo, waponeene pa makasa akua likolo walimukulila walanda likolo afumiepo mapange abi akua Hamani Muagagi a kukambila Bayuda.

⁴ Likolo waamuolwelele Esta kabango ka oro. Esta ni ye waabuukile ni kuya kwimana ntanzi yakua likolo ni kulanda nangue,

⁵ "Kine likolo wawaminua, ni ne kine naitabilua, ni keebo kine kamuwamina, kabili kine wan'mona napalile, kulembue muzilo wa kuzilula muzilo waalembelue na Hamani mwina Hamedata Muagagi, muzilo ulandile palua kulovia Bayuda bonse bali mu biputu bya kyallo bya mu kyallo kyakua likolo.

⁶ Kubako kuti navinda kusipikizia kumona busanzo pa bantu bane? Kubako kuti navinda kusipikizia kumona lupua lwane palulimukuloviiwa?"

⁷ Likolo Ahasuero wa-anine nabeeza Esta ni Mordekai Muyuda nangue, "Nene namu-peela kale Esta bintu byonse byakua Hamani, ni ye wakulikua kale ku kimuti pantu wakikita mapange abi pa Bayuda."

⁸ Kansi mwemue benka lembele Bayuda byonse bimutonene mu liina lyakua likolo, musyusyutepo ni kazele ka ku munue kakua likolo, pantu malembo alembelue mu liina lyakua likolo, ni kusyusyutupo kazele ka ku munue kakua likolo, tekuli wakuvinda kwalulula.

⁹ Pa busiku bwa 23 mu mwezi wa butatu, i mwezi wa Siwani, bakalemba bakua likolo baakuutilue kuli Mordekai kuti balembelue Bayuda ni ndabukizi ya biputu bya kyallo 127 kufuma ku India mpaka ku Kushi. Kubalua kiputu kya kyallo kyaalembelue mubeelele nembelo yabo, kubalua bantu baalembelue mu lulimi lwabo. Bayuda ni bo baalembelue mubeelele nembelo yabo ni mu lulimi lwabo.

¹⁰ Mordekai waalembelue mu liina lyakua likolo Ahasuero ni kusyusyutapo kazele ka ku munue kakua likolo. Mpapulo yaatwelue mu biputu bya kyallo na baseli ba farasi yaali yaenda lubilo, farasi yaakuziiziwe kuti iye yabombiwa na likolo.

¹¹ Mpapulo yakua likolo yaapeele nsambu Bayuda bali mu mizi yonse kuti baye bakolonghana ni kwikingilila. Baapeelue nsambu ya kwinoona ni kwipaya pamo ni kulovia kubalua mutundu ni kubalua kiputu kya kyallo kine kyabasakukila, bene ni bakazi babo pamo ni baana babo. Kabili baapeelue ni nsambu ya kutwama bintu bya balwani babo.

¹² Busiku bwaali bwatantikiilue Bayuda bwa kukita evio mu biputu bya kyallo monse na likolo Ahasuero, bwaali busiku bwa lyanondo ni itatu ya mwezi wa lyanondo ni ibili, i mwezi wa Adari.

¹³ Lwambu lwa mpapulo ya mizilo ya kupundua mu biputu bya kyallo yaapundilue ku ntundu yonse, evi Bayuda ni bo baye baiteaniizie kukita kibwelezi ku balwani babo pa bobo busiku.

¹⁴ Baseli ba farasi yaali yaenda lubilo, farasi yaali yabombiwa na likolo, baakinkizi-iziwe na likolo kuya kutwala mpunda mu Susani, muzi ukata wa kyallo.

¹⁵ Mordekai waafumine kuli likolo wavwele ngubo ya bukolo ya mukumino wa lyulu ni wa sue, ni kiteebo kikata kya oro ni nkanzu ya kitani kiweme kya mukumino wa bulumbi. Ni Susani, muzi ukata wa kyallo, waabulwile tupundu twa nsansa,

¹⁶ pantu Bayuda bonse baawamiinue ni kupeelua muginzi.

¹⁷ Kubalua kiputu kya kyallo ni kubalua muzi waatweluemo mpapulo ya mizilo yakua likolo, Bayuda baalimo baawaamiinue, baakitile nsikunkulu ni kusangalala. Ntundu ingi yaialwile Bayuda pantu yaali yasyatiina Bayuda.

9

Bayuda baipaya balwani babo

¹ Lwaakumeene busiku bwa lyanondo ni itatu ya mwezi wa lyanondo ni ibili, i mwezi wa Adari, busiku bwaali bwateaniiziwe kupundua ni kufikilizia mizilo yakua likolo, bobo

busiku balwani ba Bayuda i bubaali baswapiile kwanzia Bayuda. Inzi bintu bya alulukile pantu Bayuda i ba-anziizie balwani babo.

² Bobo bwenka busiku, Bayuda baakolongheene mu mizi yabo ni mu biputu bya byalo byonse bya mu kyalo kyakua likolo Ahasuero kuti basakukile balwani babo baali bakeba kubalovia. Tekwaali muntu waabakaanizie pantu bonse baatiinine.

³ Ndabukizi yonse ya mu biputu bya kyalo pamo ni mikenzi yabo, ni bakwasi bakua likolo, baakwasiize Bayuda pantu baali bamutiina Mordekai.

⁴ Mordekai wa-alukile mukulu mu nghanda yakua likolo, ni bulumba bwakue bwaakumeene mu byalo byonse, pantu buvinde bwakue bwaali bwakililako sie.

⁵ Ni pakako, Bayuda baumine balwani babo ni kubeepaya na bipanga. Balia baali babasuulile, Bayuda baabakitiile mubatonene.

⁶ Ni mu Susani, Bayuda baipailemo balalume 500.

⁷ Pershandata, ni Dalfoni, ni Aspata,

⁸ ni Porata, ni Adalia, ni Aridata,

⁹ ni Parmashta, ni Arisai, ni Aridai pamo ni Waizata,

¹⁰ baana lyanondo bena Hamani mwina Hamedata mulwani wa Bayuda, ni bo baipailue. Inzi tebaatweme bintu bya balwani babo.

¹¹ Bobo bwenka busiku likolo waaleeteelue mpendua ya bantu baipailue mu Susani.

¹² Likolo waamwanine nabeeza Esta nangue, "Bayuda baipaya bantu 500 ni baana lyanondo bena Hamani mono mu Susani. Paliibufi mu binge biputu bya kyalo. Nghane kinge kiwakeba ukutilue. Nghane kiutonene kulomba upeelue."

¹³ Esta waalandile evi, "Kine likolo awaminue, nalomba Bayuda bali mu Susani bapeelue nsambu ya kuti lukeele bakabe kukita nga vibakita lelo. Balia baana lyanondo bafwile bena Hamani bakabe kukulikua ku bimuti."

¹⁴ Likolo waitabiizie kuti kikitue evio vyenka. Mpunda yaatwelue mu Susani, ni balia baana lyanondo bena Hamani baakulikilue.

¹⁵ Kabili Bayuda baakolongheene busiku bwa lyanondo ni ina ya mwezi wa Adari ni kwipaya bantu 300 mu Susani, inzi tebaatweme bintu bya balwani babo.

¹⁶ Ni Bayuda bange baali mu binge biputu bya kyalo baakolongheene kuti bekingilile ku balwani babo evi babe ni mutende. Baba ni bo baipaile bantu 75,000, inzi tebaatweme bintu bya balwani babo.

¹⁷ Bobo bwaali busiku bwa lyanondo ni itatu ya mwezi wa Adari. Inzi busiku bwa lyanondo ni ina mu ozo wenka mwezi, baatuuziizie. Bobo busiku baabukitiile kuba busiku bwa nsikunkulu ni bwa nsansa.

¹⁸ Bayuda ba mu Susani ni bo baakolongheene busiku bwa lyanondo ni itatu, ni busiku bwa lyanondo ni ina. Inzi busiku bwa lyanondo ni isaano ya ozo wenka mwezi, baatuuziizie. Bobo busiku baabukitiile kuba busiku bwa nsikunkulu ni bwa nsansa.

¹⁹ Ni pakako, Bayuda ba mu mizi ni ba mu tutanda, bene baali batuuza busiku bwa lyanondo ni ina ya mwezi wa Adari. Bobo busiku i bubaakitile kuba busiku bwa nsansa ni bwa kupeelana byabupe.

Nsikunkulu ya Purimu

²⁰ Mordekai waalembelile bintu byaakitikile, kabili waatumine mpapulo ku Bayuda bonse baali baikeele mu biputu bya kyalo bya mu kyalo kyakua likolo Ahasuero, Bayuda baali baikeele pepi ni baali baikeele kule,

²¹ kubakonkobezia kuti batwalilile kukita nsikunkulu kubalua mwaka pa busiku bwa lyanondo ni ina, ni pa busiku bwa lyanondo ni isaano ya mwezi wa Adari.

²² Mu bobo busiku Bayuda i bubaakwatiilemo mutende ntanzi ya balwani babo, kabili i mwezi wa-alwiluemo bulanda bwabo kuba nsansa, ni kwalula malilo abo kuba nsikunkulu. Bwa-alukile busiku bwa kupeelana byabupe ni bya kulia pamo ni kukwasiako hapabi.

²³ Ni kiine Bayuda baitabiile kukita nga mubaatendekeele, ni muba-aniinue na Mordekai.

²⁴ *Pantu Hamani mwina Hamedata Muagagi, mulwani wa Bayuda bonse, waali wakambila kubeepaya ni kubalovia, kabili baateele puri, i kuteya bubale, kuti abapue ni kubalovia.

²⁵ Inzi likolo lu-aabwililue, waapeene nsambu ya kulemba mpapulo ilandile nangue kukonkana ni mapange abi akua Hamani a kukambila kulovia Bayuda, ezio nkambilo imubwelelele ye mwine, ni baana bakue bakulikue ku bimuti.

²⁶ Ni pakako, bobo busiku bwa nsikunkulu baabwinikile Purimu bafumiizie ku liina lya puri. Kyaali pa mulandu wa lupapulo lwaalembela Mordekai, ni pa mulandu wa bintu bibaamwene, ni pa mulandu wa bintu byaabakitikiile.

²⁷ Bayuda, ni nvyalo yabo, pamo ni bonse bailundileko, ezio nsiku ibili ya nsikunkulu baisungile ni kwikita kuba mbeela yabo kubalua mwaka pa musita wakue pasili kulekela.

²⁸ Ezio nsikunkulu ipalile ikabe yalangulukua lyonse pasili kulekela. Nvyalo yonse, ni mikowa yonse ili mu biputu bya kyalo, ni ili mu mizi, bapalile kuya balangulukua lyonse bobo busiku bwa Purimu.

²⁹ Nabeeza Esta mwina Abihaili, pamo ni Mordekai Muyuda, baalembela bakonkobezi-izie mu lolu lupapulo lwa bubili palua Purimu.

³⁰ Lupapulo lwaalembelue ni kutwalua ku Bayuda bonse mu biputu bya kyalo 127 bya mu bukolo bwakua likolo Ahasuero. Mu lupapulo mwaali twebwa twa mutende ni twa kisinka,

³¹ pakuti bakonkobezi ezio nsiku ya Purimu pa musita wakue, nga mwaalandiile Mordekai Muyuda ni nabeeza Esta, kabili ni kubakonkobezi palua kuizilika ni kulila, bene pamo ni nvyalo yabo.

³² Mwano wakua Esta waakilile kukonkobezi palua Purimu, ni kulembua mu kitabu kya bintu byaali byakitika.

10

Bukulu bwakua Mordekai

¹ Likolo Ahasuero wa-anine bantu bonse ba mu bukolo bwakue basonke misonko, pamo ni ba mu bilila bya mumbali lyezi.

² Bikitua byonse byaakitile Mordekai ni buvinde bwakue bwa maka bu-aapeelue na likolo, tebyaalembelue mu kitabu kya lyasi lya makolo a ku Media ni ku Persia.

³ Mordekai Muyuda i waali wa bubili pali likolo Ahasuero, kabili i waali muntu aweme ku Bayuda. Bayuda ba mu mukowa wakue baali bakila kumukindika pantu waali wabakitila biweme ni kulanda nabo palua kwikala bwino.

KITABU KYA MAPINDA BULONDOLLOZI

Kitabu kya Mapindani mukolonghano wa bulanzi bwa mulangue wakua Solomoni. Bakalemba bengi ba-ampeene nakue ni kulundapo mapinda, inzi Likolo Solomoni mwana mwalalume mwina likolo Daudi i waalembelimo mapinda engi. Solomoni waali wamanikile pa mulandu wa mulangue wakue, ni 1 Makolo 4.32 mulandile nange Solomoni waalembelue Solomoni lu-aali wakikosele mu elia myaka 1,000 NK. Tunge twebu twa mu keki kitabu, tuli nga twaali twalembua ni kukolonghaniwa pa musita waali wateeka Hezekia mu kyalo kya Yudea kutula mu mwaka wa 715 kwita mwaka wa 686 NK (Mapinda 25.1).

Mapinda, ni bulanzi bwa mulangue buli ni kisinka kiinekiine, inzi bupuseneko ni bulayo ao bukabika. Kipalo, Mapinda 22.6 mulandile nange Sambilizia mwana nzila i apalile kukonka, pantu anzia akakota takafumamo. Anzia kili evio, aza mapinda te bulayo bwakwana nange tekuli kintu kisikavinda kukitika ao kwinooneka mu bwikazi bwa mwana waakuziiziwe mu nzila ipalile. Ni pakako, aza mapinda ni nsokezi iweme imaniine pa bintu bya kisinka. Kitabu kiine kya Mapinda kilandile kikata kya mapinda mu katue ka 1.2-6. Kikata kya aza mapinda ni kukwasia babipuba ni balumendo kuti baye bali ni mulangue, ni nsokezi iweme pamo ni kulengia balia bali ni mulangue bakile kuba ni mulangue.

Bwipi bwa bili mu kitabu kya Mapinda

1. Mu katue ka 1 kwita mu katue ka 22.16, ni mapinda akua Solomoni.
2. Mu katue ka 22.17 kwita mu katue ka 24, ni mikolonghano ibili ya twebu twa mulangue.
3. Mu katue ka 25 kwita mu katue ka 29, ni mukolonghano wa unge wa mapinda akua Solomoni. Aza mapinda aakolonghaniziwe na babombi bakua likolo Hezekia.
4. Mu katue ka 30 muli bulanzi bwakua Aguri.
5. Mu katue ka 31.1-9 muli bulanzi bwakua Lemueli.
6. Mu katue ka mpeleezio 31.10-31 mulondolwelue palua mukazi ali ni mibeele iweme.

Kikata kya Mapinda

- ¹ *Mapinda akua Solomoni likolo wa Baizraeli, mwana mwina Daudi.
- ² Aza mapinda i alialengia muntu kuba ni mulangue pamo ni masambilizio, ni kumana ndubulwilo ya mukati,
- ³ Pamo ni kumusambilizia bikitua bya mulangue, ni bya bulunghami, ni bya nsambu pamo ni biweme.
- ⁴ Kabili i aliapeela babipuba mulangue, ni kupeela balumendo maano ni bukengezi,
- ⁵ Evi wa mulangue onvue ni kulundiluapo masambilizio, akile kuya wali ni mulangue pamo ni nsokezi iweme,
- ⁶ Pakuti enike mapinda pamo ni bipalo, ni kwinka bulanzi bwa balia bali ni mulangue pamo ni bitandiko byabo.
- ⁷ *Kumutiina Yawe i ntendeko ya maano, inzi babipuba balibafuupula mulangue ni masambilizio.

Nsokezi ku balumendo

- ⁸ We mwana wane, unvua masambilizio akua so, kabili tekufuupula mafunde akua noko.
- ⁹ Pantu alikuya ali ngala ya buwame ku mutue obe, kabili nga mikufu mu mukosi obe.
- ¹⁰ We mwana wane, kine wabembua na bantu ba bibalo, tekwitabila.
- ¹¹ Kine balanda nange, "Iza tuye nobe, tuye tufyaminepo muntu umo asili na mulandu ni kumwipaya,
- ¹² Tuye tubateleke bakosele nga vilivyateleka kilibu,

- tubateleke balingi nga balia balibakookela mu kiina.
 13 Tulikusanga bunonsi bonse bwa mponvu,
 tulikwizuzia nghanda yetu na bintu bitulikupoka.
 14 Ale iza wampane ni fwefue,
 byonse bitulikupoka tulikukasana."
 15 We mwana wane, tekuba waenda pamo nabo,
 kaania lukasa lobe tekuti luye lwapita molia mubalibapita.
 16 Pantu makasa abo aliakundukila ku bubi,
 kabili tebezi kukokola kuzuumia mulopa.
 17 Pantu bukila bulibwateiwa tooni twamwene,
 bwa mpuni.
 18 Baba bantu balibabenza mulopa wabo bene,
 balibafyamina bukose bwabo bene.
 19 Evi i vili mibeele ya bantu balibatokamua bunonsi bwa bupompo,
 bupompo bulibwaputukizia bukose bwabo.

Mulangue wakuuta

- 20 *Mulangue aliwasamuna mu kisaakaanino kya bantu,
 aliwasamuna lizui lyakue pa kisisiizio.
 21 Aliwapunda mu mampetompeto,
 pa milyango ya kwingililamo mu muzi, aliwalanda.
 22 "Mwe basili na maano! Mwaakaba mwatonenetonene sie kusiba na maano?
 Mwe ba mufuupula! Mwaakaba mwawamiinuwamiinue sie kufuupula?
 Mwe babipuba! Mwaakaba mwasuulilesuulile sie maano?
 23 Pilibuke pa mulandu wa nsokezi yane.
 Unvue, nene ndikumipongwela Mweo wane,
 ndikumibwila masambilizio ane.
 24 Inzi nakimikuuta, ni mwe mwakaana kwitaba,
 nakimiyolwela kuboko kwane, temwakipoozako maano,
 25 Mwakipuulula nsokezi yane yonse,
 ni kukaana mwano wane,
 26 Ni nene wenka naakaseka pa musita wa busanzo bwenu,
 naakamipunika musita waakeeza maavia,
 27 Lubebue palukamifikila nga mwela ukata,
 ni lwinoono palukamifikila nga mulula,
 ni pamukafikilua na busanzo ni misa.
 28 "Pabakankuuta, nsikaba-asuka.
 Baakankeba inzi tebakan'mona.
 29 Pantu bakisuula maano,
 kabili pantu tebakisaakula kumutiina Yawe.
 30 Bakisuula nsokezi yane,
 bakifuupula mwano wane.
 31 Ni pakako, bakaba kuya balia mazabo a mu bikitua byabo,
 ni kwikuta nsokezi yabo bene.
 32 Pantu misango ibi ya bupuba yaakabeepaya,
 balia balibatwalilila mu bupuba, bwaakabeenoona.
 33 Inzi muntu aliwantwilizia wakaba kuya waikeele mu mutende,
 kabili wakaba kuya wateekameene pasili kutiina bibiipile."

2

Kilambu kya mulangue

- 1 We mwana wane, kine waitabila twebu twane,
 ni kusunga bwino mafunde ane mukati mobe,
 2 Pamo ni kuteya kutui kobe kuti kutwilizie mulangue,
 ni kunvwisia mu mutima obe,
 3 Kisinka kine wamukuuta mulangue,
 ni kumana wamuzanzwila lizui,
 4 Kabili kine wabakeba nga mutofue,
 ni kubakebelezia nga bukonto bufikilue,

- ⁵ I paulikumana vya kumutiina Yawe,
ni kwinika vya kumumana Leza.
- ⁶ Pantu Yawe aliwapeela bantu mulangue,
mu kanua kakue mulimwafuma bukengezi ni kumana.
- ⁷ Aliwabiikila balunghami bukonto,
wene i kisooelelo kya balia balibaenda mu kisinka.
- ⁸ Aliwalabukila nghendelo ya bantu balibakita bintu bya nsambu,
ni kusunga nzila ya bazuuke bakue.
- ⁹ Kine wewe wantwilizia ulikwinika bulunghami ni nsambu pamo ni kisinka.
Ulikwinika kubalua nzila iweme.
- ¹⁰ Pantu mulangue alikwingila mu mutima obe,
ni maano alikusansamusia bukose bobe.
- ¹¹ Kwinika kulikukusunga,
ni kumana kulikukulabukila.
- ¹² Mulangue alikukupususia mu nzila ya babi,
ni ku bantu balibalanda twebu tubi.
- ¹³ Bantu balibasiasia nzila ilungi
pakuti bende mu nzila ya nfinzi,
- ¹⁴ Bantu balibawaminua kukita bibiipile,
ni kusansamukila mu bupompo bwa bubi,
- ¹⁵ Tusansaila twabo, ni twa mampetompeto,
ni nzila yabo teyololokele.
- ¹⁶ Mulangue alikukupususia ku mwanakazi mukambue,
ku mwanakazi mweni ali ni twebu twa kubembia.
- ¹⁷ Mwanakazi aliwasia kibua wa mu bukazyana bwakue,
ni kulaba kipingo kyakua Leza wakue.
- ¹⁸ Kisinka nghanda yakue ilungi ku lufu,
ni ku bafwile i kulungheeme nzila yakue.
- ¹⁹ Bonse balibaya kuli wene, tepali aliwabwela,
ao kubwelela ku nzila ya bukose.
- ²⁰ Ni pakako upalile kuya waendela mu nzila ya bantu baweme,
ni kukonka mibeele ya balunghami.
- ²¹ Pantu balunghami baakeekala mu kyalo,
ni basili na kabi baakeekalililamo.
- ²² Inzi babi baakafumiiwa mu kyalo,
ni bankitatubi baakanukuluamo.

3

Kibwezia kya bulunghami

- ¹ We mwana wane, tekuba walaba masambilizio ane,
inzi sunga milao yane mu mutima obe.
- ² Pantu yakaba kuvuzia myaka ya bwikazi bobe,
ni kukupeela mutende ni buyantanzi.
- ³ Ntono ni bukisinka tekuti bilekenkane nobe,
bikakilile mu mukosi obe,
bilembe pa kibao kya mu mutima obe.
- ⁴ *Ni we ulikwitabilua ni kumonua waweme
ku menso akua Leza ni ku menso a bantu.
- ⁵ Muketekele Yawe na mutima obe onse,
pasili kusintilila pa maano obe we mwine.
- ⁶ Mu nzila yobe yonse, mumane wene,
ni ye alikuolola nzila yobe.
- ⁷ *Tekwimona we mwine kuba wali ni mulangue,
mutiine Yawe ni kwiweka ku bubi.

- ⁸ Kukita evio kulikukuleetela bukose mu mubili,
ni maka mu bikuza byobe.
- ⁹ Mukindike Yawe na bunonsi bobē,
mukindike na ntomono ya mu buzombozi bobē bonse.
- ¹⁰ Ni pakako, milue yobe yaakeezula,
ni mitondo yobe yaakeezulamo divai ya lenu.
- ¹¹ *We mwana wane, tekuleebula nsokezi yakua Yawe,
kabili tekutoobolua lu-aliwakusasilila.
- ¹² *Pantu muntu atonenue na Yawe aliwasokua,
nga evelia mwana atonenue na se.
- ¹³ Lisyuko ku mwalalume aliwasanga mulangue,
ni aliwainika.
- ¹⁴ Pantu mulangue akilile bunonsi bwa mutofue,
ni kibwezia kyakue kitanine kukila kibwezia kya oro.
- ¹⁵ Mulangue ni wa mponvu kukila mabue a mutengo,
ni byonse biuliwakeba tebivinda kulinghaniwako.
- ¹⁶ Nsiku ingi ili mu kuboko kwakue kwa kulio,
ni mu kuboko kwakue kwa kuso i muli bunonsi ni mukinzi.
- ¹⁷ Nzila yakue, i nzila ifwaniine,
ni tusansaila twakue tulungi ku mutende.
- ¹⁸ Mulangue i kimuti kya bukose ku balia bamukwatiisie,
kabili i lisyuko ku onse atwaliliile kuba nakue.
- ¹⁹ Kupitila mu mulangue, Yawe waabiikile biputa bya kyalo,
ni mu kumana waimikile myulu.
- ²⁰ Mu kumana kwakue, biponga byaakasanikile,
ni kulengia malezi kutoonia lume.
- ²¹ We mwana wane, tekulekeela mulangue ni maano kufuma pa ntanzi yobe,
kwatisia maano aweme pamo ni bukengezi.
- ²² Ni byo i bilikuya byali bukose bwa mutima obe,
ni bifwanizio bya mu mukosi obe.
- ²³ Ni pakako, ulikuya wali ni mutende mu nzila yobe,
ni kuulu kobe tekuya kwaipuutala.
- ²⁴ Musita uwalaala, teuya wali na mwezo.
Ulikuona tulo twaweme.
- ²⁵ Tekuya wali na mwezo wa lwinoono lwa kukutulumukila,
anzia kine kusanzua kwa babi kwaiza,
- ²⁶ Pantu Yawe waya wali maswapi obe,
ni ye waya wasungile kuulu kobe tekuti kukwatue mu muteo.
- ²⁷ Tekukaana kupeela kiweme ku bantu bapalile,
lu-ukili ni maka a kukita evio.
- ²⁸ Tekumwana mwinobe nangue,
“Endo, ukeeze lukeele mane nkakupeelee”
Koku kintu kya kumupeela wakwete.
- ²⁹ Tekukitila mwinobe mapange abi,
olia ekeele waakuketeekele.
- ³⁰ Tekusongela muntu pasili mulandu,
kine takitile kantu ka kukukisia.
- ³¹ Tekumwena bunkua muntu aliwakyuzyania,
ni pa nzila yakue tekusaakulapo ata imo.
- ³² Pantu Yawe asuulile muntu aliwakita bibiipile,
inzi wene ni kibuzi wa balia balibakita biweme.
- ³³ Ntiipu yakua Yawe ili mu nghanda mwa mubi,
inzi Yawe aliwapaala nghanda ya mulunghami.

- 34 ✧ Aliwafuupula balia bali ni mufuupula,
inzi aliwapeela buwame ku bekeefiizie.
35 Bali ni mulangue balibapyana bulumba,
inzi babipuba balibamoniwa busoni.

4

Kibwezia kya mulangue

- 1 Mwe baana bane, unvue mafunde akua sinue,
kabili twilizie evi mube ni maano.
2 Pantu ndimukumipeela mafunde aweme,
tekuti mukasie masambilizio ane.
3 Lunaali mwana mu nghanda yakua tawe,
nakili kalala, mwana lyonga wakua yangu.
4 Tawe waali wansambilizia walanda nangue,
"Mutima obe uye walanguluka twebi twane,
sunga milao yane, ni we ulikuya wali mukose.
5 Ba wali ni mulangue, ba wali ni kyunvwila
tekulaba ao kukaana twebi twa mu kanua kane.
6 Tekumusia mulangue, ni ye alikukulabukila,
mutone, ni ye alikukusunga.
7 Ntendeko ya mulangue ni ezi: Ba wali ni mulangue.
Anzia uzeeziiziapo byonse bi-uli nabio, kya mponvu ba wali ni kyunvwila.
8 Mukindike, ni ye alikukukindika.
Kine wamukumbatila alikukukindika.
9 Alikukupeela buwame kuba kitambala ku mutue obe,
alikukufwanizia na ngala ya bulumba."
10 Twilizia we mwana wane, itabila bindimukulanda,
ni myaka ya bukose bobe ilikuvula.
11 Nakusambilizia nzila ya mulangue,
nakulombola mu tusansaila twa bulunghami.
12 Luuliwaenda, lutanfu lobe telukilinghaniwa.
Kine wakunduka tewipuutala.
13 Kwatisia mafunde, pasili ku-aleka aye,
akwatisia, pantu ene i bukose bobe.
14 Tekwingila mu nzila ya babi,
tekukonka mibeele ya bantu babi.
15 Leya ezio nzila, kabili tekwendamo,
isie uye mu nzila yobe.
16 Pantu tebezi kulaala kine tebanakitenke bubi,
ni tulo tetwizi kuoneka kine tebanapuutazie muntu.
17 Pantu bubi i bilio byabo.
Nghemo ikata i divai yabo.
18 Nzila ya balunghami ili nga kisue kya ku makia,
kilikyailundilako mpaka bwakiililila.
19 Inzi nzila ya babi ili nga nfinzi ikata,
ni kilikyabeepuutazia tebakimanine.
20 We mwana wane, pooza maano ku bindimukulanda,
teya kutui ku twebi twane.
21 Tekubifumia pa menso obe,
bisunge bwino mu mutima obe.
22 Pantu i bukose ku muntu aliwabisyukila.
Kabili i kutuuka kwa mubili wakue onse.
23 Sunga mutima obe kukila byonse biuliwasunga,
pantu i mulimwafuma byonse bi-uliwakita.
24 Sunga kanua kobe ku twebi twa bukisanguka,
ni milomo ya kiitoni ibe kule ni wewe.
25 Menso obe akente ku ntanzi,

ni nkopio yobe pasili kukapa.

²⁶ *Pooza maano mulimwapita makasa obe,
ni nzila yobe yonse iwamiiwe bwino.

²⁷ Tekupilibukila kulio ao kuso,
fumia kuulu kobe mu bubi.

5

Nsokezi palua bukambue

¹ We mwana wane, unvua mulangue wane,
teya kutui ku twebu twa maano.

² Evi uye wavinda kwinka biweme,
ni milomo yobe isunge maano.

³ Pantu milomo ya mwanakazi mukambue, iliyatoonia kapelo,
ni bulanzi bwakue butelelee kukila mafuta.

⁴ Inzi mpeleezio ya bulanzi bwakue ilulile kukila kimuti kiluliisie,
ni kunooneka nga kipanga kya mindyakubili.

⁵ Makasa akue alimukuya akookela ku lufu,
ntanfu yakue ilungi kumbo.

⁶ Kabili tasakameene nzila ya bukose.
Nzila yakue ipotonkeene, kabili taimanine.

⁷ Ni pakako, mwe baana bane ntwilizie,
kabili tekufume mu bindimukulanda.

⁸ Nzila yobe ilekenkane kule ni wene,
kabili tekupalamina ku mulyango wa nghanda yakue.

⁹ Ukeeza kupeela bange mukinzi obe,
ni myaka yobe ku balia basili na nkumbu.

¹⁰ Baeni bakeeza kwikusiwa na maka obe,
ni miilo yobe ikeeza kuya yali mu nghanda mwa mweni.

¹¹ Ku mpeleezio ya bukose bobe waakaloosia,
musita waakeenoonua munofu ni mubili obe.

¹² Waakalanda nangu, "Ale naasuuliileki masambilizio?
Ale naafuupwiliileki nsokezi?"

¹³ Nsyaanakiile bakasambilizia bane,
ni kubatwilizia balia balibanfunda!

¹⁴ Naali nasyaumiine kwingila mu bwavia bukata,
mu libumba lya bantu bakua Leza."

¹⁵ Mina menda a mu nsupa yobe we mwine,
menda aliapita lubilo kufuma mu kiina kyobe we mwine.

¹⁶ Ale tusulo tobe twa menda tulikusalanganinaki mu misebo?
Ni twezi twa menda kuya kiyeyeye?

¹⁷ Aye ali sie obe we bunke,
pasili kupeelako baeni.

¹⁸ Kasulo kobe kapaalue,
kabili uwaminue na mukazi wa mu bulumendo bobe,

¹⁹ Aweme nga nswala, ni kufwanina nga kasia,
mabele akue aye akuwamiine nsiku yonse,
kabili uye wawamiinue nsiku yonse mu ntono yakue.

²⁰ Ale ni kiki kilikukulengia we mwana wane kuti uwaminue na muka nghwana?
Ale ni kiki kilikukulengia kukumbatila nkulo ya mwanakazi mukambue?

²¹ Pantu nzila yobe ili ku menso akua Yawe,
ni ye aliwatoosia monse muuliwapita.

²² Mubi aliwakwatua na bubi bwakue mwine.
Ni ye aliwakakua na nkamba ya bibalo byakue.

²³ Aliwafua pa mulandu wakubula masambilizio,
ni bupuba bwakue bukata bulibwamulovia.

6

Nsokezi ilekenkeene

- ¹ We mwana wane, kine waippee kulipa mizia ya mwino,
kabili kine waalaile palwakua ozo muntu,
- ² Kine uteelue na biuliwalanda,
kabili kine ukwetue na twebu twa mu kanua kobe.
- ³ We mwana wane, pakuti wipususie,
pantu waibiikile mu maboko a mwino, kita evi:
Endo wikeefie ni kumupaapaata mwino.
- ⁴ Tekulekeela menso obe kunvua tulo,
ni nkopio yobe kuona.
- ⁵ Iipususie nga kasia kapusuka mu minue ya mbwela,
ao nga koni kapusuka mu minue ya mutei.
- ⁶ Endo waya pa lupazi we munanghani,
langakana nzila yakue ube ni mulangue.
- ⁷ Lupazi teluli na kalombozi,
na mukulu-ao na kateeka.
- ⁸ Inzi lulilwaibiikila bilio bya pa musita wa likungulu,
kabili lulilwaikolonghaniizia bilio pa musita wa buzombozi.
- ⁹ We munanghani! Waya waleeleleele sie mpaka musitaki?
Ulikubuuka musitaki mu tulo tobe?
- ¹⁰ *Uliwalanda nangue, "Ndaalenkepo kaniini, nghonenkepo kaniini,
nkunzenkepo kuboko kaniini ni kutuuzia."
- ¹¹ Ni evi bupabi bwakaba kukwizila nga kabooko,
ni kubulua kwakaba kukukonka nga kipoopoosi ali ni kilwilo.
- ¹² Muntu mubi, muntu wa mpuni,
aliwaendooka walimukulanda twebu twa bupompo.
- ¹³ Aliwakapia na menso akue ni kusinia na makasa akue,
aliwakita tulangi na minue yakue.
- ¹⁴ Mu mutima mwakue muli bupompo, aliwalangakana bubi musita onse,
ni kubyala mbezu ya bupusano.
- ¹⁵ Ni pakako, bwavia bwaakamutulukumilila sie,
waakatulumukililua ni kutyonua pasili kumona ntuukilo.
- ¹⁶ Kuli bintu mutanda bisuulilue na Yawe,
ee, bintu kilooba bilibyamukisia mutima.
- ¹⁷ Menso a kiitoni, lulimi lulilwalanda bufi,
ni minue iliyazuumia mulopa usili na kafi,
- ¹⁸ Mutima uliwalangakana malanga abi,
ni maulu angukile kubutukila ku bubi,
- ¹⁹ Musininkizi wa bufi aliwalanda bufi,
ni olia aliwabyala mbezu ya mbiikizi mu lupua.
- Nsokezi palua bukambue*
- ²⁰ We mwana wane, konka milao yakua so,
kabili tekuti ukabe kulekela masambilizio akua noko.
- ²¹ Kakilila milao lyonse mu mutima obe,
iwale mu mukosi obe.
- ²² Luuliwaenda, milao yaya yakulombwele,
lu-uliwalaala yaya ya kusungile.
Ni kukulanzia lu-uliwabuuka.
- ²³ Pantu ezi milao i musaniko,
aza masambilizio i kisue,
ni nsokezi ya masambilizio
i nzila ya bukose.
- ²⁴ I bya kukusunga ku mwanakazi mubi,
ni ku lubembo lwa mwanakazi mukambue.

- 25 Tekutokamua mu mutima obe na kuwama kwakue,
kabili tekulekelela akubembe na nkopio ya menso akue.
- 26 Pantu mwanakazi mukambue kuti waongua na mutengo wa kisoso kya mukate,
inzi pa muka nghwana aliwazeeziapo bukose bwine bwine.
- 27 Eba, kubako muntu kuti wabiika mulilo mu nkulo,
ni bivwalo byakue pasili kuzia?
- 28 Ao muntu kuti wanyanta lukasa pa mazekezeke a mulilo,
ni makasa akue pasili kuzia?
- 29 Evi i vili muntu aliwaingila kwa muka nghwana,
kubalua muntu aliwamukumia takabula kukandua.
- 30 Bantu tebezi kumufuupula kabooko
kine waibila kwikuta pantu ali ni nzala.
- 31 Inzi kine wakwatua, alikubweziiziamo nghendo kilooba,
ni ye alikufumia bunonsi bonse bwa mu nghanda yakue.
- 32 Inzi olia aliwakita bukambue na mwanakazi, tali na maano.
Olia aliwatona kwinoona mutima wakue mwine, i aliwakita evio.
- 33 Wene waakaaluka ni bilonda ni busoni,
ni kulandilua bibiipile tekukapua.
- 34 Pantu bunkua bulibwamuleetela mulume kipuki.
Ni ye takaba na nkumbu busiku bwa kukita kibwelezi.
- 35 Takeetabila nfuto ata imo,
kabili takeetabila bituulilo anzia kine bikabe byavulile.

7

- 1 We mwana wane, sunga twebu twane,
labukila milao yane mukati mobe.
- 2 Konka milao yane ukabe ni bukose,
ni kusunga mafunde ane nga kambooli ka mu linso lyobe.
- 3 Kakila milao ku minue yobe,
uilembe pa kibao kya mu mutima obe.
- 4 Ana mulangue nangue, "Uli nkazyamwine,"
ni kumwana kyunvwila nangue, "Uli lupua lwane."
- 5 Evi bakusunge ku mwanakazi mukambue,
ni ku kuleula ku muka nghwana aliwabembia na twebu twakue.
- 6 Pantu pa nzota ya mu nghanda yane
naakentele mu kisampi.
- 7 Naamwene pa babipuba,
pa balumendo nainikilepo mulumendo asimanine kantu.
- 8 Mulumendo waali waya mu musebo ukata pepi ni lipeto,
walungi ku nghanda kulikwaikala mwanakazi umo.
- 9 Koba kasyazimiine, musita wa kyungulo,
pasyafiita, pa kamuntu uli ni.
- 10 Kupwako, mwanakazi umo waya kusaakaana nakue,
wavwele nga mukende ali ni mutima wa bupompo.
- 11 Mwanakazi ali ni nsungu ni butaale,
makasa akue tekuba azikia mu nghanda yakue.
- 12 Unge musita aliwasangua mu nzila, ni unge musita mu misolo,
ni mu mapeto walimukubenza.
- 13 Kupwako, wamukumbatila mulumendo ni kumufyompa,
ni kumwana pasili busoni.
- 14 "Ngelelo ya kyabupe kya mutende ndinayo ku nghanda.
Lelo nafikilizia kilapo kyane.
- 15 Ni pakako, i kinafuminanga kuti ngize nsaakaane nobe.
Nakukebanga mpaka nakumona.
- 16 Pa bulita bwane napanzikangapo ngubo,
ngubo ya ku Misri ya mazela.

- 17 Nafuuminizyanga manukato pa bulita bwane,
ni bubaani, ni kizime pamo ni mudalasini.
- 18 Iza twikute ntono mpaka lukeelekeele,
tusansamusie mitima yetu na ntono.
- 19 Pantu mulume wane ku nghanda taliko,
aile mu bulendo lwa kule.
- 20 Wakitwama ni mufuko wa nfolanga,
wakaba kubwela sie kwezi wasyalingi."
- 21 Na twebu twakue tuweme aliwamubembia,
aliwamwanzia na lubembo lwa kanua kakue.
- 22 Ni penka papo aliwamukonka,
nga nghombe ndume alimukuya ku kusinzua,
ao nga kisongo kilimukwingila mu muteo.
- 23 Anzia muvui kine wamutunka ku maini,
nga koni kabutukiile pa kakose,
tavinda kumana nangue i busanzo bwa bukose bwakue.
- 24 Ni pakako, we mwana wane ntwilizie,
poozako maano ku bindimukukwana.
- 25 Mutima obe tekuti upooze maano ku nzila yakue,
ukeeza kuzezezelela mwaliwapita.
- 26 Pantu tasyaipaile balalume bengi,
balia ba-asyasinzile, ni bengi.
- 27 Nghanda yakue i nzila ikata ya kumbo,
ikookele ku miputule ya lufu.

8

Bulumba bwa mulangue

- 1 *Eba, mulangue tezi kulila?
Kumana ni ye tezi kuzanzula lizui lyakue?
- 2 Pa kifuka kya pa muulu sana pepi ni nzila,
pa masanzonzila i paimeene.
- 3 Mumbali mulyango wa kwingililapo mu muzi,
pa nghingililo, aliwasamuna,
- 4 "Mwe bantu, ndinamikuuta,
ni lizui lyane ni pa mulandu wa bantu.
- 5 Mwe basimanine kantu, be ni maano,
ni mwe babipuba, be ni mutima wa kumana.
- 6 Twilizie pantu ndi ni twa kulanda twa mponvu,
ndikwizula milomo yane nande twebu tulungi.
- 7 Kanua kane kalikulanda kisinka,
pantu bubi kunvwika mu milomo yane ni kibalo.
- 8 Twebu tonse twa mu kanua kane ni twa nsambu,
tepali kalubile ao kabiipile pa tonse.
- 9 Tonse tuli sie bwino ku oia amanine,
tulungheeme ku balia bali ni maano.
- 10 Saakula masambilizio ane kukila mutofue,
ni kumana kukila oro isambikile.
- 11 Pantu mulangue i aweme kukila mabue a mutengo,
ni bintu byonse bitonekele tebivinda kulinghaniwa nakue.
- 12 "Nene, ne mulangue, ngikeele pamo ni bukengezi,
kwinka ni kumana ndi nabo.
- 13 Kutiina Yawe, kusuula bubi.
Nsulile kiitoni, ni kwitasia, ni mibeele ibi,
pamo ni bulanzi bubi.
- 14 Nsokezi ni yane pamo ni bukengezi bwa kiine,
kumana ni maka ndi nabio.
- 15 Mubukwasi bwane, makolo aliateeka,

- ni kupingula mu nsambu.
 16 Mubukwasi bwane, bena makolo balibateeka,
 ni babiloolo balibalombola bwino pa kyalo.
 17 Ntonene balia bantonene,
 ni bonse balibankeba na mute, baliban'mona.
 18 Bunonsi ni mukinzi bili kuli nene,
 bunonsi bulibwalunduluka pamo ni nsambu.
 19 Mazabo ane akindeeme kukila oro,
 ni kibwezia kyane kikilile mutofue usambikile.
 20 Ndinaenda mu nzila ya bulunghami,
 mu tusansaila twa nsambu,
 21 Ndinanonsia balia bantonene,
 ndinaizuzia kipao kyabo.
- 22 ✠ "Yawe waanengele wa mambo mu miilo yakue,
 ntanzi ya miilo yakue ya kale.
 23 Nene kundi kutula ku mambo,
 kyalo lukyaali tekinabeko.
 24 Biponga lubyaali tebinabeko, naali nasyavyelue,
 tusulo twizwilemo menda lutwaali tetunabeko.
 25 Mpili luyaali teinabeko,
 ntanzi ya tupili naali nasyavyelue.
 26 Lu-aali tanalenge kyalo, ao makaba,
 ni ntendeko ya lufunko lwa mu kyalo.
 27 Naali nalipo lu-aali wabiika myulu,
 lu-aali wabiika mupaka wa lyulu ni menda.
 28 Lu-aali wabiika malezi a mu muulu,
 ni lu-aali walumia tusulo twa menda,
 29 Lu-aali wabiika mupaka wa lyezi,
 evi menda tekuti apule mafunde akue,
 ni lu-aakitile biputa bya kyalo.
 30 Naali pamo nakue nga kituemambo wa miilo.
 Naali nsansa yakue kubalua busiku.
 Naali ni nsansa kubalua busiku ku menso akue.
 31 Naali nasansamukila kyalo kikeeluemo na bantu,
 ni nsansa yane yaali yali pamo ni bena bantu.
- 32 "Ni pakako, ntwilizie mwe baana bane,
 pantu lisyuko lili na balia balibakonka nzila yane.
 33 Unvue masambilizio ane mube ni mulangue,
 kabili tekukaane.
 34 Lisyuko ku olia aliwantwilizia,
 aliwapempa kubalua busiku ku milyango yane,
 wapembelee mumbali milyango yane.
 35 Pantu olia wansanga, wasanga bukose
 ni kupokelela buwame kuli Yawe.
 36 Inzi olia aliwa-andua kunsanga, aliwakisia mutima wakue mwine,
 balia bonse bansuulile, batonene lufu."

9

Mulangue ni bupuba

- 1 Mulangue waakuulile nghanda yakue,
 waabaazile mapumpu akue kilooba.
 2 Waipaile nama yakue ni kusanzi amo divai yakue,
 waapanzikile ni meza yakue.
 3 Waatumine mubombi wakue mwanakazi,
 pa kifuka kya pa muulu wa muzi kuti akupe.
 4 "Kubalua kipuba eze engile,"
 ni olia asimanine kantu, aliwamwana nangue,
 5 "Iza ulie bilio byane,

- ni kumina divai inakisanzia.
⁶ Mwe babipuba, lekele bupuba mube ni bukose.
 Endeke mu nzila ya kumana.”
- ⁷ Aliwasoka wa kapuni aliwaileetelela kuleebulua.
 Ni aliwasasilila mubi aliwaileetelela matuka.
- ⁸ Tekusasilila ali ni mufuupula pantu nga alikukukenda,
 sasilila wa mulangue, ni ye alikukutona.
- ⁹ Sambilizia wa mulangue, ni ye alikulunduluka kuba ni mulangue.
 Sambilizia mulunghami, ni ye alikulunduluka kumana.
- ¹⁰ ✧ Kumutiina Yawe, i ntendeko ya mulangue,
 ni kumumana Muzuuke, i kuba ni maano.
- ¹¹ Pantu kupitila mu mulangue nsiku yobe ilikuvuziwa,
 ni myaka ya bwikazi bobe ilikulundua.
- ¹² Kine uli ni mulangue, mulangue obe we mwine.
 Kine uli wa kapuni, kwema ni kobe we mwine.
- ¹³ Mwanakazi kipuba aliwasaamia,
 Tamanine kantu, kabili tali na busoni.
- ¹⁴ Aliwaikala mu mulyango wa nghanda yakue,
 pa kifuka kya pa muulu wa muzi,
- ¹⁵ Walimukukuuta balia balibapita,
 balibapita mu nzila yakue,
- ¹⁶ “Kubalua kipuba eze engile mono!”
 Ni olia asimanine kantu aliwamwana nangue,
- ¹⁷ “Menda ebilue aweme,
 ni mukate uliwaliwa mu kafiso uliwawaminina.”
- ¹⁸ Inzi kipuba tamanine nangue momo i muli bafwile,
 ni baeni ba ozo mwanakazi nangue bali pansi kumbo.

10

Mapinda akua Solomoni

- ¹ Aza i mapinda akua Solomoni:
 Mwana wa mulangue aliwasansamusia se,
 inzi kipuba, bulanda kuli nghina.
- ² Bukonto bulibwanonkelua mu bubi tebuli na kibwezia,
 inzi bulunghami bulibwapususyania ku lufu.
- ³ Yawe tezi kulekelela mulunghami kwemiwa na nzala,
 inzi aliwabatana babi belia bibalibatokamua.
- ⁴ Olia aliwabomba na kuboko kunangheene aliwaileetelela bupabi,
 inzi kuboko kwa olia alumine kulikwaleeta bunonsi.
- ⁵ Olia aliwakolonghania musita wa kipua, i mwana ali ni mulangue,
 inzi olia aliwalaala musita wa kuzombola, i mwana aliwamoniania busoni.
- ⁶ Mapaalo ali pa mutue wa mulunghami,
 inzi bupompo bukupiliile kanua ka mubi.
- ⁷ Liina lya mulunghami lililyabombiwa ku mapaalo,
 inzi liina lya mubi, lyaakabola.
- ⁸ Wa mulangue aliwaitabila nsokezi,
 inzi kipuba wa bulanzi bwingi waakaloba.
- ⁹ Olia aliwaenda mu bulunghami, aliwaenda pasili busanzo,
 inzi olia aliwamuzeeziizia nzila waakamanika.

- 10 Olia aliwakapia na linso aliwaleeta bulanda,
inzi aliwasokana mu kisinka aliwaleeta mutende.
- 11 Kanua ka balunghami, i kasulo ka menda a bukose,
inzi bupompo buli mu kanua ka mubi.
- 12 *Kukenda kulikwalengia bupusano,
inzi ntono iliyavimba pa bubi bonse.
- 13 Mulangue uliwasangua mu milomo ya muntu aliwainika,
inzi nfinbo iliyaumua mu musana wa muntu asili na maano.
- 14 Wa mulangue aliwabiika bukonto bwa bukengezi,
inzi kanua ka kipuba, kalikapalamika lwinoono.
- 15 Bunonsi bwa munonsi, i muzi wakue ulumine.
Inzi lwinoono lwa bapabi i bupabi bwabo.
- 16 Kilambu kya mulunghami kilikyaleeta bukose,
Inzi bunonsi bwa mubi ni kibalo.
- 17 Olia aliwaunvua lu-aliwasasilua, ali mu nzila ya bukose,
Inzi olia aliwakaana nsokezi, aliwazeeza.
- 18 Olia asuulile mwinakue mu kafiso wa bufi,
ni olia aliwa-ambana, kipuba.
- 19 Mu bwingi bwa twebo, temwapusa bubi,
inzi aliwasunga milomo yakue, aliwabombia maano.
- 20 Lulimi lwa mulunghami luli nga mutofue uwamiisie,
mutima wa mubi ni wa mpuni.
- 21 Milomo ya balunghami iliyaliisia bengi,
inzi babipuba balibafua pa mulandu wa kusimana.
- 22 Mapaalo akua Yawe alianonsyana,
pasili kwemenapo.
- 23 Kipuba kukita bubi, kuli nga musaapo,
inzi muntu wa kyunvwila aliwawaminua na mulangue.
- 24 Kilikyatiina mubi i kilikyamufikila,
inzi balunghami balibapeelua kibalibakeba.
- 25 Kine mulula wapita, babi balibazeeza,
inzi mulunghami wene, kiputa kya muyayaya.
- 26 Nga mpubili mu meno, ni byunsi mu menso,
i vili munanghani ku balia balibamutuma.
- 27 Kutiina Yawe kulikwalunda nsiku ya muntu,
inzi myaka ya babi iliyakeefiwa.
- 28 Maswapi a balunghami ni nsansa,
inzi kuketekela kwa babi kwa mpuni.
- 29 Nzila yakua Yawe, i lusako lulumine ku mulunghami,
inzi ni lwinoono ku bankitatubi.
- 30 Balunghami tebakaloviiwa,
inzi babi tebakeekala mu kyalo.

³¹ Kanua ka balunghami kalikalanda bya mulangue,
inzi lulimi lwa muntu wa kiitoni lwaakaloviwa.

³² Milomo ya balunghami imanine bilibyaitabiziwa,
inzi kanua ka mubi kalikalanda bibiipile.

11

¹ Kalingo ka bupompo, ni kilubo kuli Yawe,
inzi bilemo bilingheene bilibyamuwamina.

² Lulilwaiza kiitoni, ni busoni i pabulibwaiza,
inzi mulangue uliwaleeta kwiikefia.

³ Bulunghami bwa balunghami bulibwabalombola,
inzi kiitoni kya bapoti kilikyabalovia.

⁴ Bunonsi tebuli na kibwezia busiku bwa kukandua,
inzi bulunghami buli bwapususyana ku lufu.

⁵ Bukisinka bwa mulunghami bulibwalundulula nzila yakue,
inzi mubi aliwaponena mu bubi bwakue mwine.

⁶ Bulunghami bwa balunghami bulibwabapususia,
inzi balia balibakita bya bupompo balibakwatua mu bupompo bwabo.

⁷ Mubi lu-aliwafua, maswapi akue aliazeeza,
ni byonse bi-aketekeele mu maka akue bilibyapua.

⁸ Mulunghami aliwapususiwa mu maavia,
inzi mubi aliwaingila mu maavia.

⁹ Olia asiliwatiina Leza aliwainoona benakue na kanua kakue,
inzi mu bukengezi balunghami balibapususiwa.

¹⁰ Balunghami lubalibanonka, muzi uliwawaminua,
ni babi lubalibaloba, bantu balibabulula tupundu.

¹¹ Kupitila mu mapaalo a balunghami, muzi uliwalumbua,
inzi uliwainoonua kupitila mu tunua twa babipuba.

¹² Olia aliwalandila mwinakue twebu twa mufuupula ni kipuba,
inzi muntu wa maano aliwatalala.

¹³ Olia aliwapitaana wa-ambana, aliwafyula tufiso,
inzi aketekeelue aliwafiika milandu.

¹⁴ Kyalu kisili na mulombozi wa mulangue kilikya-anziwa,
inzi kolia kuli bakasoka bengi, kuli mutende.

¹⁵ Olia aliwaipeela kulipa mizia ya mweni, aliwaemenamo,
inzi olia asiliwalaya kulipa mizia, ali ni mutende.

¹⁶ Mwanakazi wa mukinzi, aliwakinakua lyonse,
inzi bapompo balibapokolola bunonsi.

¹⁷ Olia ali ni nkumbu, aliwakitila mutima wakue biweme,
inzi asasile aliwaemia mubili wakue mwine.

¹⁸ Mubi aliwasaziwa nsazio ya bupompo,
inzi olia aliwabyala bulunghami, ali ni kilambu kya kisinka.

¹⁹ Olia aliwatwalilila mu bulunghami, ali ni bukose,
inzi olia aliwakonkelela bubi, aliwafua.

- ²⁰ Yawe asuulile balia bali ni mutima wa kiitoni,
inzi balia bapwililikile mu nzila yabo balibamuwamina.
- ²¹ Kisinka mubi takabula kukandua,
inzi balunghami baakapususiwa.
- ²² Nga vili kazele ka oro ku moona wa ngulube,
i vili ni mwanakazi aweme asili na mulangue.
- ²³ Nkulu ya mulunghami iliyapeleela mu biweme,
inzi maswapi a mubi, ni mu kukandua.
- ²⁴ Muntu aliwapeelapeela, aliwakila kunonka,
inzi olia aliwakilikila bisilungheeme, aliwakila kuba mupabi.
- ²⁵ Muntu wa buntu aliwakitikilua na biweme,
ni olia aliwapaana bya kumina ni ye aliwaminiwa.
- ²⁶ Olia aliwatanana nghano, bantu balibamutiipa,
inzi mapaalo ali pa mutue wakua olia aliwatona kusisia.
- ²⁷ Olia aliwakebesia kukita biweme, atonekele,
inzi olia aliwakeba kukita bubi aliwabusanga.
- ²⁸ Olia aswapiile bunonsi bwakue, aliwaponi,
inzi mulunghami aliwalunduluka nga maani abisi.
- ²⁹ Olia aliwatuuta nghanda yakue, aliwapyana mwela.
Ni kipuba alikuba muzia wa muntu wa mulangue.
- ³⁰ Mazabo a mulunghami, i kimuti kya bukose,
ni olia aliwapususia bantu ali ni mulangue.
- ³¹ *Kine mulunghami aliwasaziwa pa kyalo,
paliibufi mubi pamo ni wa bibalo.

12

- ¹ Olia atonene masambilizio, atonene bukengezi,
inzi olia asuulile kusalilua, ni kipuba.
- ² Muntu aweme aliwasanga buwame bwakua Yawe,
inzi wa nsokezi ibi aliwapingulua na Yawe.
- ³ Muntu tavinda kwileetela mutende na kukita bubi,
inzi mulunghami takaponiwa na kantu.
- ⁴ Mukazi aweme, i ngala ya mulume wakue,
inzi olia aliwamoniania busoni, ali nga keesi kalikabunguzia bikuza bya mulume.
- ⁵ Malanga a balunghami alungi,
inzi nsokezi ya babi, ni bupompo.
- ⁶ Twebo twa babi, tuli na mapange a kulovia,
inzi kanua ka balunghami kalikabapususia.
- ⁷ Babi balibainoonua ni kuloba,
inzi nghanda ya balunghami iliyatwalilila.
- ⁸ Muntu aliwatasiwa kukonkana ni mulangue wakue,
ni wa malanga abi aliwafuupulua.
- ⁹ Muntu aliwafuupulua koku waali ni mubombi,
aweme kukila muntu emwene kuba wali wa mponvu inzi tekuba wali na bilio.

- ¹⁰ Mulunghami aliwasakamana bukose bwa nama yakue,
inzi nkumbu ya babi, ni kwemia.
- ¹¹ Mulimi wa mute, ali na bilio bingi,
inzi olia aliwakonka milandu ya mpuni, tali na maano.
- ¹² Mubi aliwatokamua bunonsi bwa mubi,
inzi mulunghami aliwaimana sinta.
- ¹³ Kilubo kya mu kanua, muteo wa muntu mubi,
inzi mulunghami aliwafuma mu maavia.
- ¹⁴ Muntu aliwaikusiiwa na buwame bwa mazabo a mu kanua kakue,
aliwabweziiziwa bikitua bya minue yakue.
- ¹⁵ Nzila ya kipuba iweme ku menso akue mwine,
inzi mulunghami aliwatwilizia nsokezi.
- ¹⁶ Bupuba bwa muntu asili na maano tebwakokola kumanika,
inzi muntu akengeele aliwapuulula matuka.
- ¹⁷ Olia aliwalanda kisinka, aliwasininkizia bya kiine,
inzi musininkizi wa bufi, aliwalanda bufi.
- ¹⁸ Twebo tubi tulitwakisia nga kipanga,
inzi bulanzi bwa mulangue bulibwaleeta bukose.
- ¹⁹ Bukisinka bulibwatwalilila lyonse,
inzi bufi ni bwa pa musita uniini sie.
- ²⁰ Bupompo buli mu mutima wa balia balibalangakana bubi,
inzi balia bali ni mapange a mutende, bali ni nsansa.
- ²¹ Tekuli busanzo bulibwaponena balunghami,
inzi babi balibavuziiziwa maavia.
- ²² Kanua ka bufi, ni kilubo kuli Yawe,
inzi balia balibakita bulunghami, i nsansa yakue.
- ²³ Muntu akengeele, aliwafiika maano akue,
inzi babipuba balibamania bupuba bwabo.
- ²⁴ Kuboko kukinkimeene, i kulikwateeka,
inzi bunanghani bulibwaleeta buzia.
- ²⁵ Kutooboka kwa mutima kulikwapwisia nsansa,
inzi keebo kaweme kalikasansamusia.
- ²⁶ Mulunghami aliwalanga nzila ku mwinakue,
inzi nzila ya babi iliyabazeezia.
- ²⁷ Mukumbi munanghani tezi kusanga mabingo akue,
inzi wa mute tezi kubwela tonte.
- ²⁸ Mu nzila ya bulunghami i muli bukose,
ni mu tusansaila twakue temuli lufu.

13

- ¹ Mwana wa mulangue aliwatwilizia mafunde akua se,
inzi wa kapuni, tezi kutwilizia nsokezi.
- ² Muntu aliwaikusiiwa na buwame bwa mazabo a mu kanua kakue,
inzi mutima wa muntu mubi uliwalia bubi.

- ³ Olia aliwalabukila kanua kakue, aliwasunga bukose bwakue,
inzi olia aliwaizula milomo yakue ali ni bwavia.
- ⁴ Mutima wa munanghani uliwatokamua pasili kusanga kantu,
inzi mutima wa olia akinkimeene, uliwaikuta.
- ⁵ Mulunghami tezi kutona kulanda bufi,
inzi muntu mubi aliwakila kuluvia, ni ye aliwamoniwa busoni.
- ⁶ Bulunghami bulibwasunga mulunghami mu nzila yakue,
inzi bubi bulibwalovia wa bibalo.
- ⁷ Kuli ni olia aliwailanga kuba munonsi, inzi tekuba wali na kantu.
Kuli ni olia aliwailanga kuba mupabi, inzi wali ni bunonsi bwingi.
- ⁸ Bunonsi bwa muntu i bulibwamulubula,
inzi mupabi tali na ka kumupususia.
- ⁹ Kisue kya mulunghami kilikyabenghemesia,
inzi musaniko wa mubi uliwazima.
- ¹⁰ Kiitoni, kilikyaleeta mazibo,
inzi mulangue, uli na balia balibaunvua nsokezi.
- ¹¹ Bunonsi bwa lubilo lubilo bulibwakeepa,
inzi olia aliwanonka bukebuke, aliwavuzia.
- ¹² Maswapi aliakokola, aliaisia mutima,
inzi kelia kintu kipembeelue kine kyafika, ni kimuti kya bukose.
- ¹³ Olia aliwafuupula mafunde, aliwaileetela lwinoono,
inzi olia aliwanakila milao, aliwalambulua.
- ¹⁴ Masambilizio a muntu wa mulangue, i kasulo ka bukose,
aliambulengia kuleuka miteo ya lufu.
- ¹⁵ Maano aweme alialengia kutoneka,
inzi nzila ya bapompo ya maavia.
- ¹⁶ Kubalua muntu wa maano aliwabomba wakengeele,
inzi kipuba aliwasalangania bupuba bwakue.
- ¹⁷ Mukenzi mubi aliwaponiizia bantu mu maavia,
inzi mukenzi wa kisinka, aliwaleeta bukose.
- ¹⁸ Bupabi pamo ni busoni, bili na olia aliwakaana masambilizio,
inzi olia aliwakonka nsokezi, aliwakindikua.
- ¹⁹ Kine kelia kintu kitonekele kyakitika, muntu aliwawaminua,
inzi babipuba kwikeka ku bubi, kilubo.
- ²⁰ Enda na ba mulangue, ni we uli kuba ni mulangue,
inzi kibuzi wa babipuba aliwaema.
- ²¹ Bwavia bulibwakonka ba bibalo,
inzi mulunghami aliwalambulua buwame.
- ²² Muntu aweme aliwasia bupyani ku benzikulu,
ni bunonsi bwa muntu wa bibalo, bukonto bwa mulunghami.
- ²³ Bukaba bwa mupabi kuti bwafumia buzombozi bwingi,
inzi bilibayainoonua pa mulandu wa kubiibikiziwa.

²⁴ Muntu asiizi kubombia nfinbo, akendele mwana wakue,
inzi olia amutonene, aliwamukanda pa musita upalile.

²⁵ Mulunghami ali ni bilio byamukumeene,
inzi kavumo ka mubi kalikaemooka na nzala.

14

¹ Mwanakazi wa mulangue aliwakuula nghanda yakue,
inzi kipuba aliwatuuta nghanda yakue na minue yakue.

² Olia aliwaenda mu bulunghami bwakue, aliwatiina Yawe,
inzi olia asili mulunghami mu nzila yakue, aliwamufuupula.

³ Mu kanua ka kipuba muli nfinbo ya kiitoni,
inzi twebu twa muntu wa mulangue tulitwamusunga.

⁴ Kine tekuli nghombe, mu mukondo mulimwabula bilio,
inzi maka a nghombe alialeeta bilio.

⁵ Musininkizi wa kisinka tavinda kulanda bufi,
inzi musininkizi wa bufi, mupuza wakue ni bufinke sie.

⁶ Muntu wa kapuni aliwakeba mulangue, ni ye tezi kuusanga,
inzi bukengezi bulengele ku muntu aliwainika.

⁷ Fuma ku menso a kipuba,
pantu ku milomo yakue teukonvuako maano.

⁸ Mulangue wa muntu wa maano, kulangakana nzila yakue,
inzi bupuba bwa babipuba, bupomponke sie.

⁹ Babipuba tebezi kusakamana lubalibabala,
inzi balunghami balibatona kweleelua na Leza.

¹⁰ Mutima i umanine bulanda bwakue,
ni mweni tavinda kwampama nakue mu nsansa yakue.

¹¹ Nghanda ya mubi iliyaloviwa,
inzi katanda ka mulunghami kalikabeelelela.

¹² *Kuli nzila imwenekele yaweme ku menso a muntu,
inzi ku mpeleezio iliyatwala ku lufu.

¹³ Anzia useka, mutima waya wali ni bulanda.
Nsansa luiliyapua, palipaiza bulanda.

¹⁴ Olia aliwabwelela pa kyamba mu mutima wakue, aliwawaminua mu nzila yakue
mwine,
ni mulunghami aliwalambulua na bikitua byakue.

¹⁵ Kipuba aliwaitabila kubalua kantu,
inzi wa mulangue aliwakenta pa kunyanta.

¹⁶ Wa mulangue aliwatiina Yawe ni kwiweka ku bubi,
inzi kipuba tezi kwisakamana, kabili aliwakita lubilo lubilo.

¹⁷ Olia asiliwakokola kufitua, aliwakita bya bupuba,
ni onse aliwakita bubi aliwasuulua.

¹⁸ Babipuba balibapyana bupuba,
inzi ba maano balibavwala ngala ya bukengezi.

- ¹⁹ Babi balibafwinama ku ntanzi ya balia balibakita biweme,
ni ba bibalo mu milyango ya balunghami.
- ²⁰ Mupabi aliwasuulua na mupabi nakue,
inzi munonsi ali ni babibuza bengi.
- ²¹ Olia aliwapunika mwinakue, aliwaluvia,
inzi olia aliwaunvwila mupabi nkumbu, asyukile.
- ²² Eba! Balia balibalangakana bibiipile tebezi kuluvia?
inzi ntono ni bukisinka bili na balia balibalangakana biweme.
- ²³ Kubomba na mute kulikwaleeta kibwezia,
inzi bulanzi bwa mpuni bulibwaleeta bupabi.
- ²⁴ Ngala ya ba mulangue, bunonsi bwabo,
inzi bupuba bwa babipuba, bupubanke sie.
- ²⁵ Musininkizi wa kiine aliwapususia mitima ya bantu,
inzi olia aliwabeepea, aliwaleeta bupompo.
- ²⁶ Aliwatiina Yawe ali ni maswapi alumine,
ni baana bakue baakaba ni kwa kubutukila.
- ²⁷ Kutiina Yawe i kasulo ka bukose,
kabili i kwiweka ku miteo ya lufu.
- ²⁸ Bulumba bwakua likolo, bwingi bwa bantu bakue,
inzi kukeepa kwa bantu, kwinooneka kwakua kateeka.
- ²⁹ Olia asiliwalenga kufitua ali ni maano engi,
inzi olia ali ni mutima wa kasonto aliwalumba bupuba.
- ³⁰ Mutima wa mutende, uliwaleeta bukose bwa mubili,
inzi bunkua, bulibwabozia bikuza.
- ³¹ Olia aliwakyuzia mupabi, aliwatuka Kabumba wabo,
inzi olia aliwaunvwila nkumbu muntu abulilue, aliwakindika Kabumba.
- ³² Mubi aliwatintilua pansu pa mulandu wa bunkitatubi bwakue,
inzi mulunghami ali ni maswapi mu kufua kwakue.
- ³³ Mu mutima wa muntu ali ni mulangue i muli maano,
inzi tezi kusangua mu mutima wa babipuba.
- ³⁴ Bulunghami, bulibwakindamika ntundu,
inzi kibalo, kilikyaleeta lutiipu ku bantu bonse.
- ³⁵ Likolo aliwawaminua na mubombi aliwabomba na mulangue,
inzi kikonko kyakue kili pa olia aliwakita bintu bisipalile.

15

- ¹ Bwasuko bwa bufuuke bulibwafuukia kipuki,
inzi twebu twa kusasa tulitwaleeta kipuki.
- ² Lulimi lwa muntu wa mulangue lulilwaleeta bukengezi ni bulunghami,
inzi kanua ka kipuba kalikasalangania bupuba.
- ³ Menso akua Yawe amwene ponse,
akentele pa babi ni pa baweme.
- ⁴ Lulimi lufuuke, i kimuti kya bukose,
inzi kiitoni kili mukati kilikyatoobola mutima.

- ⁵ Kipuba aliwafuupula mafunde akua se,
inzi olia ali ni maano aliwakonka nsokezi.
- ⁶ Mu nghanda mwa mulunghami muli bukonto bwingi,
inzi bunonsi bwa babi, bulibwaleeta lwinoono.
- ⁷ Milomo ya ba mulangue, iliyasalanghania bukengezi,
inzi mutima wa babipuba te evio.
- ⁸ Ngelelo ya mubi, kilubo kuli Yawe,
inzi mapepo a mulunghami, aliamusansamusia Yawe.
- ⁹ Yawe asuulile nzila ya mubi,
inzi wene atonene olia aliwakonka bulunghami.
- ¹⁰ Olia aliwasia nzila iweme, aliwakandua,
ni asitonene kusokua, aliwafua.
- ¹¹ Kine lufu ni lwinoono bili ku menso akua Yawe,
paliibufi mitima ya bantu.
- ¹² Muntu wa mufuupula, tezi kutona kulungikua,
kabili tezi kutona kwipuzia muntu wa maano.
- ¹³ Mutima wa nsansa, uliwalangisia lukebu lwa nsansa,
inzi bulanda bwa mu mutima, bulibwalengia mweo kutooboka.
- ¹⁴ Mutima wa maano uliwakeba bukengezi,
Inzi kanua ka babipuba kalikalia bupuba.
- ¹⁵ Nsiku yonse ya muntu aliwaema, ibiipile,
inzi muntu wa nsansa, ali mu maliila lyonse.
- ¹⁶ Kyawama kuba ni bunonsi buniini wali ni katiina kuli Yawe,
kukila kuba ni bunonsi bwingi wali ni lyemo.
- ¹⁷ Kyawama kulia saasa palia pali ntono,
kukila kulia nghombe anonene palia pali kukendana.
- ¹⁸ Muntu wa kipuki kikata aliwalengia mazibo,
inzi olia asiliwalenga kufiitua, aliwapwisia bikanza.
- ¹⁹ Nzila ya munanghani isakiluemo myunga,
inzi nzila ya mulunghami iwamiiziwe.
- ²⁰ Mwana wa mulangue aliwamusansamusia se,
inzi kipuba aliwamufuupula nghina.
- ²¹ Bupuba i nsansa ya muntu asili na maano,
inzi akengeele aliwawamia lwendo lwakue.
- ²² Kine tekuli nsokezi, butantiko bulibwakilikilua,
inzi kine pali nsokezi ingi bulibwalunduluka.
- ²³ Muntu aliwawaminua na kwasuko buweme,
ni keebo kalikalandua pa musita upalile, kalikakila kuwama.
- ²⁴ Nzila ya muntu wa mulangue ilungi mwiulu ku bukose,
evi tekuti akookele kumbo.
- ²⁵ Yawe aliwatuuta nghanda ya olia ali ni kiitoni,
inzi aliwabiika mupaka wa musolo wa mwanakazi afwiliilue na mulume.

- ²⁶ Yawe asuulile malanga a babi,
inzi twebu tuweme tulitwamuwamina.
- ²⁷ Olia aliwatokamua bunonsi, aliwaemia lupua lwakue,
inzi olia asitonene bituulilo, waakaba mukose.
- ²⁸ Mutima wa mulunghami uliwalangakana musango wakwasukilamo,
inzi kanua ka kipuba kalikafumia bubi.
- ²⁹ Yawe ali kule ni babi,
inzi aliwaunvua mapepo a mulunghami.
- ³⁰ Kisue kya menso kilikyasansamusia mutima,
ni mpunda iweme iliyainia bikuza.
- ³¹ Kutui kulikwatwilizia nsokezi iweme,
kulikwaikala pa balia bali ni mulangue.
- ³² Olia aliwakaana masambilizio, aliwaisuula ye mwine,
inzi olia aliwaunvua lu-aliwasasilua, aliwakengela.
- ³³ Kutiina Yawe i masambilizio a mulangue,
ni bufuuke, bulibwatangilila muginzi.

16

- ¹ Mapange a mu mutima, ni obe we mwine,
inzi keebo ka mpeleezio kali na Yawe.
- ² Nzila ya muntu, imuwamiine ye mwine,
inzi Yawe aliwatoosia mutima.
- ³ Mubiikile Yawe miilo yobe,
ni mapange obe alikufikiliziiwa.
- ⁴ Yawe ali ni ki-aakitiile kubalua kantu,
nga evelia babi ni bo pa musita wa lwinoono.
- ⁵ Yawe asuulile kubalua muntu ali ni mutima wa kiitoni,
kisinka mubi takabula kukandua.
- ⁶ Kupitila mu ntono ni bukisinka, bubi bulibwaelelua.
Ni mu kutiina Yawe, bantu balibaikeka ku bubi.
- ⁷ Nzila ya muntu luiliyamuwamina Yawe,
Yawe aliwamupwanika na balwani bakue.
- ⁸ Kyawama kuba ni bunonsi buniini wali ni bulunghami,
kukila kuba ni bunonsi bwingi wali ni bubi.
- ⁹ Mutima wa muntu, uliwalangakana muutoneene,
inzi Yawe i aliwalombola ntanfu yakue.
- ¹⁰ Milomo yakua likolo iliyalanda bulanzi bwa kileza,
ni kanua kakue tekezi kuluvia mu bupinguzi.
- ¹¹ Kalingo ni bilemo bya nsambu ni byakua Yawe,
mabue ali mu mufuko a kulingilako, ni miilo yakue.
- ¹² Kukita bubi, kilubo ku makolo,
pantu kitebe kya bukolo kilikyateekua mu bulunghami.
- ¹³ Milomo ya bulunghami, nsansa ya makolo,
ni balia bamutonene, balibalanda bilungi.

- ¹⁴ Kipuki kyakua likolo, mukenzi wa lufu,
inzi muntu wa mulangue aliwakifuukia.
- ¹⁵ Mu kubenghema kwa lukebu lwakua likolo muli bukose,
ni buwame bwakue buli nga malezi a nvula ya mpeleezio.
- ¹⁶ Kyawama kuba ni mulangue kukila oro.
Ee, kipalile kusaakula maano kukila mutofue.
- ¹⁷ Nzila ikata ya mulunghami, ni kwiweka ku bubi.
Olia akonkele nzila yakue, asungile mutima wakue.
- ¹⁸ Kiitoni kilikyatangilila lwinoono,
ni mutima wa kwitantamuna uliwayatangilila kupona.
- ¹⁹ Kyawama kuya wafuukile wali mupabi,
kukila kupaana bunonsi wali ni kiitoni.
- ²⁰ Olia aliwasunga mafunde, aliwalunduluka,
ni aswapiile Yawe, ali ni lisyuko.
- ²¹ Olia ali ni mutima wa mulangue, aliwakuutua wa maano,
ni kuwama kwa bulanzi, kulikwalunduluzia kumana.
- ²² Olia ali ni mulangue, ali ni kasulo ka bukose,
inzi babipuba balibakandua mu bupuba bwabo.
- ²³ Mutima wa muntu wa mulangue, uliwasambilizia kanua kakue,
kabili uliwalunduluzia maano a lulimi lwakue.
- ²⁴ Twebo tuweme tuli nga kapelo,
ni to tulitwawamia mutima ni kukosia bikuza.
- ²⁵ ✧Kuli nzila imwenekela yaweme ku menso a muntu,
inzi ku mpeleezio iliyatwala ku lufu.
- ²⁶ Nzala ya mubombi iliyamulengia kubomba,
pantu nkulu ya kanua kakue iliyamuleetela mute wa kubomba.
- ²⁷ Muntu asili na kibwezia aliwaimba kiina kya bubi,
ni mumbali milomo yakue muli nga muli mulilo uliwazizyania.
- ²⁸ Muntu mubi, aliwaleeta mazibo,
ni olia wa busongezi, aliwapusania babibuza.
- ²⁹ Muntu aliwakyuzyania aliwabembia mwinakue,
ni kumulombola mu nzila isiweme.
- ³⁰ Olia aliwakapia na linso, aliwakambila kukita bibiipile,
ni olia aliwasumba milomo yakue, aliwalanda bibiipile.
- ³¹ Ndale, i ngala ya bulumba,
iliyasangua sie mu nzila ya bulunghami.
- ³² Olia asiliwalenga kufiitua, aweme kukila wa buvinde,
ni olia aliwateeka mutima wakue, aweme kukila olia aliwasakukila muzi.
- ³³ Bubale bulibwateelua pa kibeta,
inzi bupinguzi bonse bulibwafuma kuli Yawe.

17

- ¹ Kyawama kulia bilio byume wali ni mutende,

- kukila nghanda ilimo maliila engi mwali ni mazibo.
- ² Mubombi wa maano aliwateeka bwino mwana aliwakita bintu bya busoni,
ni ye waakabamo ni nsempu ya bupyani nga wa mu lupua.
- ³ Mupika, i wakusungulwilamo mutofue, ni kikuka kya mulilo, i kya kwapikamo oro,
inzi Yawe aliwatoosia mitima.
- ⁴ Nkitatubi aliwatwilizia milomo ya bubi,
ni wa bufi aliwatwilizia lulimi lubi.
- ⁵ Olia aliwakyuzia mupabi, aliwatuka Kabumba wabo,
ni olia aliwasekelela busanzo, takabula kukandua.
- ⁶ Ngala ya bakote, benzikulu,
ni bulumba bwa baana, ba sibo.
- ⁷ Bulanzi buweme tebwawama mu kanua ka kipuba,
paliibufi milomo yakua kateeka iliyabeepa.
- ⁸ Kituulilo kili nga lyese ku menso akua olia aliwapaana.
Konse kualikukibombia kilikumuleetela kibwezia.
- ⁹ Olia aliwavimba pa kilubo, aliwakeba ntono,
inzi olia aliwabweluluka pa keebo kamonke, aliwasalanganha babibuza.
- ¹⁰ Kusalilua kulikwapokelelua mu mutima wa olia ali ni maano,
kukila nfmbo 100 ku kipuba.
- ¹¹ Muntu mubi aliwakeba sie kwisangula kuli Leza,
ni pakako, aliwatumina mukenzi asasile.
- ¹² Kyawama kusaakaana ni kimbui mukota kipokelue baana,
kukila kusaakaana ni kipuba mu bupuba bwakue.
- ¹³ Olia aliwabwezia bubi pa biweme,
bubi tebukapua mu nghanda yakue.
- ¹⁴ Ntendeko ya mazibo ili nga kulekelela menda apanguke.
Kansi lekele bikanza lubisinamifikie ku mazibo.
- ¹⁵ Olia aliwapeela mubi nsambu ni kumutana mulunghami nsambu,
bonse babili, kilubo kuli Yawe.
- ¹⁶ Ale nfolanga ibeeleeleki mu minue ya kipuba kuti asite mulangue,
ni ye tekuba wali na maano?
- ¹⁷ Kibuza aweme, ni kibuza wa kubalua busiku,
inzi wa mu lupua aliwavyalua kuti akwasie musita wa lyemo.
- ¹⁸ Muntu asili na maano aliwalaya
ni kwipeela kulipa mizia ya mwinakue.
- ¹⁹ Olia atonene mazibo, atonene bibalo,
ni olia aliwaitantamuna, aliwakeba lwinoono.
- ²⁰ Olia akosele mutima, tezi kumona buwame,
ni olia ali ni lulimi lwa kiitoni, aliwaponena mu bwavia.
- ²¹ Olia avyele kipuba, bulanda bwakue mwine,
se kwa kipuba, tali na nsansa.
- ²² Mutima wa nsansa, miti iweme,

inzi mutima uliwatooboka, uliwaumia bikuza.

²³ Muntu mubi aliwapokelela kituulilo mu kafiso
pakuti avulunghanie bupinguzi.

²⁴ Maano ali ku ntanzi ya muntu ali ni mulangue,
inzi menso a kipuba afikile kupelele kyallo.

²⁵ Mwana kipuba, bulanda kuli se,
kabili ni kikonko kuli nghina waamuvyele.

²⁶ Kukanda mulunghami tekuweme,
ao kuuma babiloolo tekuweme.

²⁷ Olia aliwasunga twebo twakue, akengeele,
ni olia atekameene mutima, ali ni maano.

²⁸ Mupuba ni ye kine waikala tondolo, alikumonua kuba ni mulangue,
lu-aliwamuma kanua kakue, aliwamonua kuba ni maano.

18

¹ Olia aliwaikeka ku benakue aliwakeba kukita mu-atoneene,
kabili aliwafitua lu-aliwasokua.

² Kipuba tezi kuwaminua na maano,
inga sie kukita mutoneene mutima wakue.

³ Mubi lu-aliwaiza, ni mufuupula ni o uliwaiza,
ni pa kyamba kya busoni, kuleebulua.

⁴ Twebo twa mu kanua ka muntu, buziba buzikile,
kasulo ka mulangue, menda a kaezi aliaenda.

⁵ Kukita kitolela ku mubi tekuweme,
ao kumutana nsambu mulunghami musita wa bupinguzi.

⁶ Milomo ya kipuba iliyafikyanika ku bikanza,
ni kanua kakue kalikakuuta bipumo.

⁷ Kanua ka kipuba ni lwinoono lwakue,
ni milomo yakue ni muteo wa kukwatuamo ye mwine.

⁸ Twebo twa musongezi tuli nga bisoso bya bilio biweme,
bisoso bilibyakookela munda.

⁹ Olia anangheene mu miilo,
i lupua lwakua nghinooni.

¹⁰ Liina lyakua Yawe, kyubo kilumine.
Mulunghami kine wabutukilako, alikuya wali ni mutende.

¹¹ Munonsi amwene nangue bunonsi i kyubo kyakue kya maka.
Alangakeene nangue i kibumba kimusungile.

¹² Kwinooneka kwa muntu kulikwatangililua na kiitoni.
Ni kwiikeefia kulikwatangililua na mukinzi.

¹³ Kwasuka lu-usinaunvue,
bupuba ni busoni.

¹⁴ Mweo wa muntu uliwasipikizia malwele,
kubako kuli ni alikuvinda kuteekamania mutima utoobokele?

- ¹⁵ Mutima wa muntu wa maano uliwakeba bukengezi,
ni kutui kwa muntu wa mulangue kuli kwakeba maano.
- ¹⁶ Kyabupe kya muntu kilikyamwizwila nzila,
ni kumuleeta ku menso a bantu bakulu.
- ¹⁷ Olia aliwaipokolola wa mambo aliwamoneka wali ni nsambu,
inga sie kine unge waiza kutoosia twebu twakue.
- ¹⁸ Kuteya bubale kulikwapwisia bikanza,
ni kupingula milandu ya bakulu.
- ¹⁹ Muntu aluviiziwe na wa kwakue, aliwafinia mutima kukila muzi uli ni kibumba,
ni bikanza bili nga minkolonto ya milyango ya ku kyubo.
- ²⁰ Kavumo ka muntu kalikaikusiiwa na mazabo a mu kanua kakue,
kabili aliwaikuta mazabo a ku milomo yakue.
- ²¹ Lufu ni bukose bili mu buvinde bwa lulimi,
ni balia babutonene, balibalia mazabo akue.
- ²² Olia aliwaupa mwanakazi, aliwasanga kintu kiweme.
Aliwapokelela buwame kufuma kuli Yawe.
- ²³ Mupabi aliwalanda wapaapaata,
inzi munonsi aliwa-asuka wasasile.
- ²⁴ Olia ali ni babibuza bengi, aliwaileetelela lwinoono,
inzi kuli ni kibuzi aliwa-ampama na muntu kukila lupua lwakue.

19

- ¹ Kyawama mupabi aliwaenda mu bulunghami bwakue,
kukila kipuba ali ni kiitoni mu bulanzi.
- ² Muntu tapalile kubulua maano,
ni olia aliwaya lubilo lubilo aliwaipuutala.
- ³ Muntu aliwailovia mu bupuba bwakue,
inzi mutima wakue uliwamufiitua Yawe.
- ⁴ Bunonsi bulibwavuzia bibuza,
inzi mupabi aliwakaanua na bapabi nakue.
- ⁵ Musininkizi wa bufi, takabula kukandua,
ni olia aliwalanda bufi takapusuka.
- ⁶ Bengi balibapaapaata ku bakindami,
inzi kubalua muntu, kibuzi wa muntu aliwapaana.
- ⁷ Lupua lonse lwa mupabi lulilwamusuula,
paliibufi babibuza bakue, i balibakila sie kuya kule ni kumusia!
Mupabi anzia kine wabelambilizia tebamunvua.
- ⁸ Olia ali ni mulangue, atonene bukose bwakue,
ni olia ali ni kyunvwila, aliwamona buwame.
- ⁹ Musininkizi wa bufi takabula kukandua,
ni olia aliwalanda bufi aliwazeeza.
- ¹⁰ Bwikazi buweme tebupalile ku kipuba,
paliibufi muzia kuteeka bakindami.
- ¹¹ Wa mulangue tezi kulenga kufiitua.

Kweleela kilubo, i bulumba bwakue.

¹² Kipuki kyakua likolo kili nga kubuluma kwa nkalamu, inzi ntono yakue ili nga lume ku bikusi.

¹³ Mwana kipuba, kukeepelua kwakua se, ni bikanza bya mukazi, bili nga matooni asiliapua.

¹⁴ Nghanda pamo ni bunonsi, bupyani bulibwafuma ku muvyazi, inzi mukazi wa maano aliwafuma kuli Yawe.

¹⁵ Muleele uliwaleeta tulo twingi, ni munanghani aliwaema na nzala.

¹⁶ Olia aliwakonka mafunde, aliwasunga bukose bwakue, inzi olia asiliwakonka nzila yakue, waakafua.

¹⁷ Olia aliwakwasia mupabi, aliwamukopia Yawe, ni Yawe aliwamulambula pa bikitua byakue biweme.

¹⁸ Kanda mwana obe maswapi lu-akiliko, kine teumukwasiizie, wamukwasia kwinooneka.

¹⁹ Muntu wa kipuki kikata, apalile kukandua, kine wewe wamukwasia, wakaba kumukwasia ni linge.

²⁰ Twilizia nsokezi ni kupokelela mafunde, evi ku mpeleezio ukabe ni mulangue.

²¹ Mu mutima wa muntu muli mapange engi, inzi kitonene Yawe i kilikyafikiliziiwa.

²² Kikebekele ku muntu, kuya wali wa kisinka, mupabi aweme kukila wa bufi.

²³ Kutiina Yawe kulikwatwala ku bukose, ni olia aliwamutiina, aliwaya waikeele waikusi, ni bubi tebukamupalamina.

²⁴ Munanghani aliwabiika kuboko kwakue mu nsaani, ni kwandua kutwala pa kanua kakue.

²⁵ Uma muntu wa kapuni pakuti babipuba basambilileko maano, kabili sasilila olia amanine, pakuti abe ni bukengezi.

²⁶ Mwana aliwaemia se ni kukumba nghina, aliwaleetelana busoni ni mufuupula.

²⁷ We mwana wane, kine walekela kutwilizia mafunde ulikusangukila twebu twa mulangue.

²⁸ Musininkizi asipalile, aliwafuupula bupinguzi, ui tunua twa babi tulitwazakila bubi.

²⁹ Kukandua kuteaniiziwe pa balia bali ni mufuupula, ni bipumo mu musana wa babipuba.

20

¹ Divai i kapuni, ni kikolani i mazibo, ni muntu onse aliwabembua mu bebi bintu tali na mulangue.

² Kipuki kyakua likolo, kili nga kubuluma kwa nkalamu, olia aliwamulengia kufiitua, aliwaluvia mutima wakue mwine.

- ³ Bukindami bwa muntu, kulekela mazibo,
inzi kubalua kipuba aliwatona mazibo.
- ⁴ Munanghani tezi kutona kulima pa musita wa kulima,
ni pakako, musita wa buzombozi waya walombelezia bilio pantu tali na kantu.
- ⁵ Malanga a mu mutima wa muntu, buziba buzikile,
inzi muntu wa mulangue aliwatapulapo.
- ⁶ Kubalua muntu aliwalanda buwame bwakue,
ale muntu wa kisinka alikumonua nani?
- ⁷ Kine mulunghami waendela mu bulunghami bwakue,
baana bakue balibapaalua mu kyamba kyakue.
- ⁸ Likolo lu-aliwaikala pa kitebe kya bupinguzi,
aliwauluzia bubi bonse na menso akue.
- ⁹ Nani alikuvinda kulanda nangue, "Nakiswesia mutima wane,
nakisambika ku bibalo byane?"
- ¹⁰ Mabue a tulingo tulekenkeene, ni bilemo bilekenkeene,
bebi byonse bibili, bilubo kuli Yawe.
- ¹¹ Mwana ni ye aliwamanika kupitila mu bikitua byakue,
kine biweme, ao kine bilungi.
- ¹² Kutui kulikwaunvua, ni linso lililyamona,
byonse bibili bikitilue na Yawe.
- ¹³ Tekutonesia tulo, ukeeza kukula wali mupabi,
labuka, ni we ulikwikuta bilio.
- ¹⁴ "Temuli kantu, temuli kantu!" Nangue musiti,
inzi aliwaitasia wasyaile.
- ¹⁵ Kuli oro ni mabue engi a mutengo,
inzi milomo iliyalanda twebu twa maano, libue lya mutengo.
- ¹⁶ Muntu kine walaya kulipila mizia ya muntu asimanikile, apokueko ngubo yakue nga
kikwatizi,
mumukite kuba kikwatizi pa mulandu wa ozo mweni.
- ¹⁷ Kya kulia kya bupoti, kiweme ku muntu,
inzi pa kyamba, kanua kakue kalikaizulamo tubwekese.
- ¹⁸ Kine pali nsokezi mapange aliafikiliziiwa,
kine watona kusakukilana, upalile kulanganakanke.
- ¹⁹ Olia aliwapitaana wa-ambana, aliwafyula tufiso,
kansi tekwapana na kilandelande.
- ²⁰ Olia aliwatiipa se ao nghina,
kisue kya bukose bwakue kyaazimiiwa musita wa nfinzi ikata.
- ²¹ Bupyani bulibwalombua ntanzi ya nsita,
ku mpeleezio tebukaba na mapaalo.
- ²² Tekulanda nangue, "Ndikukita kibwelezi!"
Muswapile Yawe, akupusisie.
- ²³ Mabue a tulingo tulekenkeene, kilubo kuli Yawe,
ni bilemo bya bupoti tebifwaniine.

- ²⁴ Ntanfu ya muntu iliyalombolua na Yawe,
ale muntu kuti wamana syani nzila yakue mwine?
- ²⁵ Kulanda lubilo lubilo nangue keki ni kya kupeela Leza, mutoo,
pantu kuti waiza kwemenamo.
- ²⁶ Likolo wa mulangue aliwauluzia babi,
aliwabapingula pasili nkumbu.
- ²⁷ Mweo wa muntu, i musaniko wakua Yawe,
i uliwakebelezia mu nkendo yonse ya mukati ka muntu.
- ²⁸ Ntono ni bukisinka bilibyamusunga likolo,
ni bukolo bwakue busimpilue na ntono.
- ²⁹ Bulumba bwa balumendo, maka abo.
Kuwama kwa bakote, mutue wa ndale.
- ³⁰ Bipumo ni bilonda, ni miti yakupwisia bubi.
Nfimbo iliyaswesia mutima mpaka mukati.

21

- ¹ Mutima wakua likolo uli mu minue yakua Yawe nga vili tunkolonfua twa menda,
aliwaulombola konse ku atonene.
- ² Kubalua nzila ya muntu, iweme ku menso akue mwine.
Inzi Yawe aliwatoosia mitima.
- ³ Kukita biweme ni bilungi,
kulikwamuwamina Yawe kukila ngelelo.
- ⁴ Menso a kiitoni ni mutima wa kwitantamuna,
kilangililo kya bibalo bya bantu babi.
- ⁵ Mapange a muntu wa mute, alialeeta bunonsi bwingi,
inzi kubalua muntu aliwakita lubilo lubilo, bupabi bulibwaiza pali wene.
- ⁶ Bunonsi bulibwanonkelua mu bufi,
byunsi bilibyaya kiyeyeye.
Balia balibabukeba, balibakeba lufu.
- ⁷ Bupoti bwa babi bulibwabatwala kule,
pantu balibakaana kukita bulunghami.
- ⁸ Nzila ya muntu emanine nangue ali ni bilubo, ipeteeme,
inzi mibeele ya muntu asili na mulandu ili bwino.
- ⁹ Kyawama kwikala mu kafuli ka mutenge wa nghanda,
kukila kwikala mu nghanda pamo ni mukazi wa mazibo.
- ¹⁰ Muntu mubi, aliwakeba bubi,
kabili tezi kunvwila mwinaakue nkumbu.
- ¹¹ Muntu wa kapuni lu-aliwakandua, kipuba aliwa-aluka ni mulangue,
ni wa mulangue lu-aliwasambiliziwa, aliwalunduluka kuba ni maano.
- ¹² Mulunghami amanine bili mu nghanda ya babi,
kabili aliwabalovia ni kubenoona.
- ¹³ Olia aliwakilika matui tekuti onvue kulila kwa mupabi,
ni ye waakalila, inzi takonvwiwa.
- ¹⁴ Bupe bwa mu kafiso bulibwapwisia kikonko,

ni kituulilo kya mu kafiso kilikypwisia kipuki.

¹⁵ Bupinguzi bwa nsambu lubulibwakitika, balunghami balibawaminua, inzi bankitatubi balibaswapulukua.

¹⁶ Olia aliwaemooka ni kusia nzila ya maano, aliwaisanga walimukutuuzia mu libumba lya bafwile.

¹⁷ Olia atonene maliila, aliwa-aluka mupabi. Olia atonene divai ni mafuta takanonka.

¹⁸ Mubi i bupusuko bwa mulunghami, ni olia aliwakita bupompo, bupusuko bwa muntu wa kisinka.

¹⁹ Kyawama kwikala mu kaseeba, kukila kwikala pamo ni mukazi wa mazibo ni musokozi.

²⁰ Mu bwikazi bwa bantu ba maano muli bukonto bwa mponvu ni mafuta, inzi kipuba aliwalia byonse.

²¹ Olia aliwakonka bulunghami ni ntono, aliwasanga bukose ni bulunghami pamo ni mukinzi.

²² Muntu wa mulangue aliwakwata muzi wa bantu ba maka ni kutuuta kyubo kya maswapi abo.

²³ Olia aliwakilikila kanua kakue ni lulimi lwakue, aliwapususia mutima wakue ku bukyuzi.

²⁴ Muntu wa kiitoni ni aliwaitantamuna, liina lyakue ni "Mupuni." Kwitantamuna kwakue ni kwa kiitoni.

²⁵ Kutokamua kwa munanghani kulikwamwipaya, pantu maboko akue aliakaana kubomba.

²⁶ Munanghani aliwakeba koba konse, inzi mulunghami aliwapaana sie pasili kutanana.

²⁷ Ngelelo ya mubi, kilubo kikata. Paliibufi kine aliwaelela na malanga abi!

²⁸ Musininkizi wa bufi, aliwazeeza, inzi muntu ali ni matui, aliwalanda twebu tulitwatwalilila.

²⁹ Mubi aliwaumia pa mpala, inzi mulunghami aliwawamia nzila yakue.

³⁰ Tekuli mulangue ao bukengezi ao nsokezi iliavinda kutwalilila musitoneene Yawe.

³¹ Farasi ateaniziiziwe mbeela mu busiku bwa bului, inzi Yawe i aliwaleeta bwanzio.

22

¹ Kyawama kuba ni bulumba kukila kuba ni bunonsi bwingi. Ni kwitabilua kuweme kukila kuba ni mutofue pamo ni oro.

² Kintu kimo kili na munonsi ni mupabi ni keki: Yawe i Kabumba wabo.

³ Mukengezi aliwamona bubi ni kufyama, inzi babipuba balibaya sie ku ntanzi mpaka baikisia.

⁴ Kunakila ni kumutiina Yawe

kulikwaleeta bunonsi, ni muginzi pamo ni bukose.

⁵ Myunga ni tukose, bili mu nzila ya bafinine mitima,
inzi olia asungile mutima wakue, alikuba wali kule nabio.

⁶ Sambilizia mwana nzila i apalile kukonka,
pantu anzia akakota takafumamo.

⁷ Mupabi, aliwateekua na munonsi,
ni mukopi, mubombi wa olia aliwakopia.

⁸ Olia aliwabyala bubi, aliwazombola bwavia,
ni nfimbo yakue ya kukandilanako ilikutyoka.

⁹ Muntu wa buntu, aliwapaalua,
pantu aliwakasania bapabi bilio byakue.

¹⁰ Kumba wa kapuni ni mazibo alikupua.
Ee, mazibo ni matuka, bilikupua.

¹¹ Olia atonene buswesi bwa mutima ni aliwalanda bulanzi buweme,
likolo alikuba kibuza wakue.

¹² Menso akua Yawe alialabukila maano,
inzi aliwalovia twebi twa mupoti.

¹³ Munanghani aliwalanda nangue, "Panze pali ni nkalamu!
Ndikwipailua mu kisaakaanino kya bantu."

¹⁴ Kanua ka mwanakazi mukambue, kiina kizikile.
Olia asuililue na Yawe, aliwaponenamo.

¹⁵ Bupuba bukakiliilue mu mutima wa mwana,
inzi nfimbo ya kumukanda iliyabukumbila kule.

¹⁶ Olia aliwabiibikizia mupabi pakuti avuzie bunonsi bwakue,
ni aliwapeela munonsi byabupe, bonse babili balibapeleela ku bupabi.

Bulanzi 30 bwa mulangue

¹⁷ Twilizia unvue bulanzi bwa balia bali ni mulangue,
ni kupooza maano ku bindimukusambilizia.

¹⁸ Pantu kuti kyawama kine wasunga masambilizio mukati mobe,
ni ku-apitulukamo kubalua musita.

¹⁹ Evi maswapi obe aye ali muli Yawe.
Ni wewe wenka, nakusambilizia lelo.

²⁰ Eba, nsikulembeele bulanzi 30,
bulanzi bwa nsokezi ni bwa maano,

²¹ Evi bukusambilizie kuba wa kiine ni wa kulanda kisinka,
pakuti ubwezie mpunda ya kiine ku balia bakutumine?

Bulanzi bwa mambo

²² Tekupompola mupabi bunonsi bwakue pantu ye ni mupabi,
Ni mu kilie tekubiibikizia nsambu muntu abulilue.

²³ Pantu Yawe aliwabalandila,
ni kubiibikizia bwikazi bwa balia balibababiibikizia.

Bulanzi bwa bubili

²⁴ Tekukita bukibuza na olia ali ni kipuki kikata,
ao kwenda pamo ni muntu asiliwakokola kufitua.

²⁵ Ukeeza kusambilila mibeele yakue,
ni kulengia kukwatua we mwine mu muteo.

Bulanzi bwa butatu

²⁶ Tekuti ube umo wa pa balia balibalaya,

ao kwitabila kulipa mizia nghwana.

- ²⁷ Kine teuli na kinge kya kumulipa,
wene kuti watwaminamo bulita bobbe.

Bulanzi bwa buna

- ²⁸ Tekutelulula kalangi ka mipaka ya kale,
mipaka yaabiikilue na babikolue bobbe.

Bulanzi bwa busaano

- ²⁹ Kubako umwene muntu amanine bwino mwilo wakue?
Alikubomba ntanzi ya makolo.
Takaba kubombela babiloolo basipalile.

23

Bulanzi bwa mutanda

- ¹ Luuliwaikala ku kulia pamo ni kateeka,
tekulaba nangue ulimukulia nani.
² Kine uli nkandakalio,
biika mwele pa mukolomino obe.
³ Kabili tekutokamua bilio byakue biweme,
pantu kuti bya kubembia.

Bulanzi bwa kilooba

- ⁴ Tekwiemia mu kukeba bunonsi.
Tekupozesiako maano.
⁵ Pantu kuti wa bumona, ni bo bwazeeza
pantu kisinka bunonsi bulibwaikitila mapaapi,
nga nzwiba aliwapupuka mu muulu.

Bulanzi bwa mwanda

- ⁶ Tekulia bilio bya muntu wa butani,
kabili tekutokamua bilio byakue biweme,
⁷ Pantu mu mutima wakue alimukupenda biulimukulia,
alikuwana, "Mina, Lia!"
Inzi mu mutima mwali binge.
⁸ Elia mikusu iwalyanga ulikuiluka,
ni ntasio yobe ilikuba ya mpuni.

Bulanzi bwa fundi

- ⁹ Tekulanda twebu twa maano ku kipuba,
pantu alikufuupula mulangue wa twebu tobe.

Bulanzi bwa lyanondo

- ¹⁰ Tekutelulula kalangi ka mipaka ya kale,
kabili tekupoka makaba a baana nsiwa.
¹¹ Pantu Kalubula wabo ali ni maka,
wene waakabalandila, ni we waakamoneka wali ni kilubo.

Bulanzi bwa lyanondo ni bumu

- ¹² Poozako maano mu kukonka masambilizio,
ni kuteya matui obe ku kutwilizia twebu twa maano.

Bulanzi bwa lyanondo ni bubili

- ¹³ Tekumulekeela mwana pasili kumuuma,
pantu kine wamusepula nfimbo, tafua.
¹⁴ Musepule nfimbo
ni kupususia bukose bwakue ku lufu.

Bulanzi bwa lyanondo ni butatu

- ¹⁵ We mwana wane, kine mutima obe uli ni mulangue,
kisinka mutima wane ni o ulikuwaminua.
¹⁶ Mutima wane ulikuwaminua,
milomo yobe luliyalanda bilungi.

Bulanzi bwa lyanondo ni buna

- ¹⁷ Mutima obe tekuti unvwile bantu ba bibalo bunkua,

inzi wewe tiina Yawe koba konse.

- ¹⁸ Pantu kisinka kuli ni buwame ku ntanzi,
ni maswapi obe teakapua.

Bulanzi bwa lyanondo ni busaano

- ¹⁹ Unvua we mwana wane, kabili ba ni mulangue,
lombola mutima obe mu nzila iwerne.
²⁰ Tekuya wali pa libumba lya bakyakolua,
ao balia balibalia munani wa nama nga bakazule.
²¹ Pantu kyakolua ni kazule baakapeleela ku bupabi,
ni tulo twaakabavwika bilaka.

Bulanzi bwa lyanondo ni mutanda

- ²² Mutwilizie so akuvyele,
kabili tekumufuupula noko mu bukote bwakue.
²³ Sita kiine, inzi tekuti ukisisie.
Sita mulangue, ni masambilizio pamo ni maano.
²⁴ Se kwa mwana mulunghami, ali ni nsansa ikata.
Olia avyele mwana wa maano, ni ye aliwasansamusiwa.
²⁵ So ni noko bawaminue,
noko akuvyele asangalale.

Bulanzi bwa lyanondo ni kilooba

- ²⁶ We mwana wane, n'mpeepele mutima obe,
ni menso obe awaminue na nzila yane.
²⁷ Pantu mukende, ali nga kiina kizikiisie,
ni mwanakazi mweni ali nga kiina kyondele.
²⁸ Ee, aliwabenza nga kabooko,
ni kulengia balalume bengi kusiba ba kisinka.

Bulanzi bwa lyanondo ni mwanda

- ²⁹ Nani ali ni maavia? Nani ali ni bulanda? Nani ali ni mazibo?
Nani aliwaitendooka? Nani ali ni bilonda bya mpuni?
Nani akasikile menso?
³⁰ Ni olia aliwakokola musita uleepele mu bumini,
olia aliwakeba kutompatompa bwalua bulekenkeene.
³¹ Wewe tekutokamua bwalua lubukasikile,
anzia kine bulimukufumia tufulo twabenghema,
ni kukooka bwino bukebuke.
³² Inzi pa mpeleezio bulibwasuma nga nzoka,
ni bwimba bwakue nga bwa ngwezie.
³³ Menso obe alikumona byeni,
ni mutima obe ulikufumia bintu bisipalile.
³⁴ Ee, ulikuya wali nga muntu aleele pakati buziba,
nga muntu aleele ku mulingoti wa bwato.
³⁵ Ulikulanda evi, "Bakinsepa, inzi nsyakikisika.
Bakinghuma, inzi nsyakyunvua kantu.
Ndikubuuka musitaki kuti ntwalilile kukeba bunge bwalua?"

24

Bulanzi bwa lyanondo ni fundi

- ¹ Bantu babi tekubonvwila bunkua,
kabili tekutokamua kuba pamo nabo.
² Pantu mutima wabo uliwalangakana bupoti,
ni milomo yabo iliyalanda sie bibiipile.

Bulanzi bwa anondo abili

- ³ Nghanda iliyakuulua na mulangue,
ni kwimikua na maano.
⁴ Ni mu bukengezi miputule yakue iliyaizuziwamo
bintu bya mutengo ukata ni bifwaniine.

Bulanzi bwa anondo abili ni bumo

- ⁵ Muntu wa mulangue, i alumine.

Ee, muntu wa maano i aliwavuzia maka.

- ⁶ Pantu aliwalua bului na nsokezi ya maano,
ni mu bwingi bwa bakasoka, bwanzio bulibwamoneka.

Bulanzi bwa anondo abili ni bubili

- ⁷ Mulangue amukilile kipuba.
Kipuba tezi kwasamuna kanua kakue pa mulyango.

Bulanzi bwa anondo abili ni butatu

- ⁸ Olia aliwakambila kukita bubi,
bantu balikumukuuta kankobenkania.
⁹ Malanga akua kipuba ni kibalo,
ni muntu wa kapuni ni kilubo ku bantu.

Bulanzi bwa anondo abili ni buna

- ¹⁰ Kine wanaka mu nsiku ya lyemo,
maka obe akeepele.

Bulanzi bwa anondo abili ni busaano

- ¹¹ Pususia balia batwemue kuti baye bepawe,
ni balia basyali pepi ni kwipawa, kita maka ubapususie.
¹² Kine walanda nangue, "Mona fwe fue tetwakyunvua ezi milandu,"
Kubako olia aliwatoosia mitima, kuti wamana?
Ni olia aliwasunga mutima obe, tavinda kwiniika?
Ni ye takasazia kubalua muntu kukonkana ni miilo yakue?

Bulanzi bwa anondo abili ni mutanda

- ¹³ We mwana wane, lia kapelo pantu kaweme,
ni muto wa kapelo pantu usonsele mu kanua kobe.
¹⁴ Upalile kumana nangue mulangue uli nga kapelo kuli wewe,
kine wausanga, wakaba kuya wali ni nsiku iweme ku ntanzi
ni maswapi obe teakaba apua.

Bulanzi bwa anondo abili ni kilooba

- ¹⁵ We muntu mubi, tekubenza bwikazi bwa mulunghami,
tekupoka nghanda yakue.
¹⁶ Anzia mulunghami apona nghendo kilooba ni kubuuka paakale,
inzi babi balibaloviwa na bubi.

Bulanzi bwa anondo abili ni mwanda

- ¹⁷ Tekuwaminua lulilwapona mulwani obe,
ni mutima obe tekuti usangalale lu-aliwaipuutala.
¹⁸ Pantu Yawe kine wamona evio alikufiitua,
ni ye takaba kubakanda.

Bulanzi bwa anondo abili ni fundi

- ¹⁹ Tekwema pa mulandu wa bankitatubi,
ao kunvwila babi bunkua.
²⁰ Pantu muntu mubi tali na nsiku iweme ku ntanzi.
Musaniko wa mubi uliwazima.

Bulanzi bwa anondo atatu

- ²¹ We mwana wane, tiina Yawe pamo ni likolo,
kabili tekwapana na babisanguka.
²² Pantu busanzo bwabo bwakaba kubatulumukilila sie.
Ale nani amanine lwinoono lwaakaleetua na Yawe ni likolo?

Bulanzi bunge bwa mulangue

- ²³ Bobu i bulanzi bwa bantu ba mulangue.
Kuba ni kitoolala mu bupinguzi tekuweme.
²⁴ Olia aliwamwana mubi nangue, "Wewe uli ni nsambu,"
Bantu balikumutiipa, ni ntundu ilikumusuula.
²⁵ Inzi ku balia balibamutana nsambu, balikuya bali ni nsansa,
ni mapaalo aweme alikuya ali pali bene.

- ²⁶ Bwasuko bwa kisinka
buli nga kufyompa pa milomo yakua kibuzi.

- ²⁷ Wamia miilo yobe ya panze,
ni kuteania bukaba bobbe,
mane ukuule nghanda yobe.
- ²⁸ Tekusininkizia bya bufi ku mwinobe pasili mulandu,
ao kubeepe na milomo yobe.
- ²⁹ Tekulanda nangu, "Ndikumukitila nga vi-akinkitila.
Ndikumulipa kukonkana ni vi-akikita."
- ³⁰ Nakipita pepi ni bukaba bwa munanghani,
ni pepi ni bukaba bwa mizabibu bwa muntu asili na maano,
- ³¹ Ni mo mumenene sie myunga,
ni bo bukupiliilue sie na lunkoto,
ni kibumba kyakue kya mabue, kituutilue.
- ³² Kupwako, nakenta, ni kulangakana,
namona ni kusangapo masambilizio:
- ³³ *Kulaala kaniini, ni kuona kaniini,
kukunza maboko kaniini ni kutuuzia.
- ³⁴ Ni evi bupabi bwakaba kukwizila nga kabooko,
ni kubulua kwakaba kukukonka nga kipoopoosi ali ni kilwilo.

25

Mapinda ange akua Solomoni

- ¹ Aza i mapinda ange akua Solomoni, mapinda a-ambwilue na bantu bakua Hezekia likolo wa mu kyalo kya Yudea
- ² Kufiika keebo, bulumba bwakua Leza,
inzi bulumba bwa makolo, kukebelezia keebo.
- ³ Nga vili kuleepa kwa lyulu kuya mu muulu, ni kuzika kwa kyalo kuya pansi,
ni mutima wa makolo i viusivinda kukebeleziiwa.
- ⁴ Fumia biko mu mutofue,
ni mutili wa mutofue alikukukitila kipe.
- ⁵ Fumia babi ku menso akua likolo,
ni kitebe kyakue kya bukolo kilikwimikua mu bulunghami.
- ⁶ *Tekwitantamuna pa menso akua likolo,
ni kukeba kifuka pa bakindami.
- ⁷ Pantu kyawama kwanua nangu, "Iza kono ku ntanzi,"
kukila kumoniwa busoni pa bakindami.
- Kine kuli ni kawamonanga na menso obe,
- ⁸ Tekubutukila kuya kusongela ku kilie,
ukeeza kwandua kumana bya kukita ku mpeleezio
mwinobe pa-akaba kukumonia busoni.
- ⁹ Lanzyania ni mwinobe,
kabili tekufyulilane tufiso.
- ¹⁰ Evi olia alikunvua tekuti akumonie busoni.
Ukeeza kuleebulua mu bwikazi bobbe bonse.
- ¹¹ Keebo kalikalandua pa musita upalile,
kali nga nsombo ya oro ili mu kipe kya mutofue.
- ¹² Nga evelia vili lutimbi lwa oro, ni bifwanizio bya oro isambikile,
i vili ni olia aliwasoka kutui kulikwanakila.
- ¹³ Nga evelia vili kasama ka kibue musita wa kuzombola,
i vili ni mukenzi wa kisinka ku olia amutumine.
Pantu aliwasansamusia mutima wakua selenzi.
- ¹⁴ Nga evelia vili malezi ni mwela pasili nvula,
i vili ni olia aliwaitasia bufi palua kilambu kisipeenue.

- 15 Mu kusipikizia, kateeka aliwalengiwa kuzumina,
ni lulimi luteleele, lulilwatyona kakuza.
- 16 Kine wasyukila kapelo, tekuliisia,
ukeeza kwikuta ni kuluka.
- 17 Kuulu kobe kuye kwali sie musita umo umo ku nghanda ya mwino,
akeeza kunaka nobe ni kukusuula.
- 18 Muntu aliwasininkizia mwinakue bya bufi,
ali nga nondo ni kipanga, ni muvui unoonekele.
- 19 Kuswapila muntu asiliwakisinka musita wa maavia,
kuli nga liino libolele, ni mukonzo uvyukile.
- 20 Nga evelia vili olia aliwavuula ngubo yakue musita wa kasama,
kabili nga siki pa kilonda,
i vili ni olia aliwaimba nghimbo ku muntu afinine mutima.
- 21 *Kine mulwani obe onvwile nzala, mupeelee bilio,
kabili kine onvwile kyaka, mupeelee menda a kumina.
- 22 Mu kukita evi, ulikubiika mazekezeke a mulilo pa mutue wakue,
ni Yawe alikukulambula.
- 23 Nga vili mwela wa ku nkungua uliwaleeta nvula,
i vili ni lulimi lulilwalengia muntu kufiitua.
- 24 Kyawama kwikala mu kafuli ka mutenge wa nghanda,
kukila kwikala mu nghanda pamo ni mukazi wa mazibo.
- 25 Nga evelia vili menda a kasama ku muntu ali ni kyaka,
i vili ni mpunda iweme ifumine kule.
- 26 Mulunghami aliwalekelela mubi,
ali nga kasulo ka menda kalikavunduka, kabili nga kiina kya menda kivundwilue.
- 27 Nga evelia vikisipalile kuliisia kapelo,
i vikisipalile ni kwikebela bulumba bobwe we mwine.
- 28 Olia asiliwateeka mutima wakue,
ali nga muzi uli ni kibumba kituutikile.

26

- 1 Nga evelia vili kibue musita wa likungulu, ni nvula musita wa buzombozi,
ni muginzi i viusipalile ku kipuba.
- 2 Nga evelia vili munsole mu kuwayawaya kwakue, nga kamimbili mu kupupuka kwakue,
i vili ni ntiipu ya mpuni isiizi kukwata muntu.
- 3 Musepe wa kuuminako farasi, kikobelo kya kulombwelako punda,
ni nfiimbo ya kuuminako kipuba mu musana.
- 4 Tekumwasuka kipuba mubeelelele bupuba bwakue,
ukeeza kupalana nakue.
- 5 Mwasuke kipuba mubeelelele bupuba bwakue,
akeeza kwaluka wa mulangue ku menso akue mwine.
- 6 Olia aliwalaizia kipuba kutwala mpunda,
aliwaiputula makasa akue, ni kumina bwimba.
- 7 Nga vilebeele maulu a mulema,
i vili ni mapinda mu kanua ka kipuba.
- 8 Nga vili libue lya mutengo mu topiito,
i vili ni muntu aliwakindika kipuba.
- 9 Nga vili musambo wa myunga mu kuboko kwakua kyakolua,
i vili ni mapinda mu kanua ka kipuba.
- 10 Nga vili muntu aliwalasa mivui ni kukisia bonse,
i vili ni muntu aliwapeela miilo kipuba ao mupitanzila.
- 11 Nga vili kabua kalikabwelela ku malusi akue,
i vili ni kipuba aliwabweziapo kukita bya bupuba.

- ¹² Ewe, umwene muntu ali ni mulangue ku menso akue mwine?
Kyawama kuswapila kipuba kukila wene.
- ¹³ Munanghani aliwalanda nangue, "Mu nzila muli ni nkalamu,
nkalamu asasile ali mu musebo ukata."
- ¹⁴ Nga vilivyazyungulusiwa mulyango mu bulato bwakue,
i vilivyaipilibula munanghani pa bulita bwakue.
- ¹⁵ Munanghani aliwabiika kuboko kwakue mu nsaani,
inzi aliwaunvua bunanghani bwa kutwala pa kanua kakue.
- ¹⁶ Munanghani emwene kuba ni mulangue pa menso akue
kukila bantu kilooba baliba-asuka ni maano.
- ¹⁷ Olia aliwaingila mu mazibo asili akue,
ali nga muntu aliwawata ku matui a kabua kalimukupita.
- ¹⁸ Nga wa luuba vi-aliwapooza bikooko bya mulilo,
ni mivui, bintu bilibyaipaana,
- ¹⁹ i vili ni muntu aliwamubeepa mwinakue,
ni kumwana nangue, "Ne nakiba nakusekia sie!"
- ²⁰ Mulilo uliwazima pantu tepali nkuni,
ni pasili musongezi, tepali mazibo.
- ²¹ Nga vitulitwazukunsia mazekezeke ao kukwikizia nkuni pa mulilo,
i vili ni muntu mubi aliwasomenkezia mazibo.
- ²² Twebo twa musongezi tuli nga bisoso biweme bya bilio,
kabili tulitwakookela munda.
- ²³ Nga vili twebo twa kwiwaminizia ni mutima ubi,
i vili ni keeso kakupilueko mutofue.
- ²⁴ Muntu asuulile bange aliwafyamina mu bulanzi bwakue,
inzi aliwateeka bukonto bwa bupoti mu mutima wakue.
- ²⁵ Lualiwalandi twebo twaweme, tekumuketekela,
pantu kuli bilubo kilooba bili mu mutima wakue.
- ²⁶ Anzia kukenda kwakue kuya kwafiikilue na bupoti,
bubi bwakue bulibwamoneka pa menso a bantu.
- ²⁷ Olia aliwaimba kiina, waakaponenamo ye mwine.
Kine wabulunkusia libue, lilikumubwelelela.
- ²⁸ Lulimi lwa bufi, lusuulile balia bakisiiziwe na lo,
ni kanua ka kwiwaminizia, kalikaleeta lwinoono.

27

- ¹ ✧ Tekwitasia pa bya lukeele,
pantu teumanine bilikukitika mu busiku bumu.
- ² Lekela muntu unge akutasie, tekuba kanua kobe we mwine,
mwene, tekuba milomo yobe we mwine.
- ³ Libue lifinine, ni musenga ulemene,
inzi busokozi bwa kipuba bufinine kukila bebi bibili.
- ⁴ Kikonko kibiipile, ni kipuki kili nga kibunda.
Ale nani aliwavinda kwimana ku ntanzi ya bunkua?
- ⁵ Kyawama kusasililua pa menso a bantu,
kukila ntono ifiikilue.
- ⁶ Kibuza kine wakukisia, muketekele,
kukila miifyompo ya mulwani.
- ⁷ Muntu ekusi, asuulile kapelo,
inzi olia ali ni nzala, bilulile bilibyasonsa.

- ⁸ Nga vili koni kalikawayawaya kule ni kinsua kyakue,
i vili ni muntu aliwayawaya kule ni nghanda yakue.
- ⁹ Nga vili mafuta a bunu buweme ni bubaani, bilibyawamina mutima,
i vili ni makola a bukibuza bwa muntu bulibwafuma mu mapange a mu mutima wakue.
- ¹⁰ Kibuza obe ni kibuza wakua so, tekubalekela,
kabili tekuti ukabe kuya mu nghanda mwa lupua lobe busiku bwa lyemo lyobe.
Kyawamako mwinobe ali pepi kukila lupua luli kule.
- ¹¹ We mwana wane, ba ni mulangue usansamusie mutima wane,
evi n'mone mwakumwasukila olia aliwansasilila.
- ¹² Mukengezi aliwamona bubi ni kufyama,
inzi babipuba balibaya sie ku ntanzi mpaka baikisia.
- ¹³ Muntu kine walaya kulipila mizia ya muntu asimanikile, apokueko ngubo yakue nga kikwatizi,
apokue kikwatizi pa mulandu wa ozo mweni.
- ¹⁴ Olia aliwapaala kibuza wakue wasamwine lukeelekeekele pakili,
kyaakamoneka nga kitipu.
- ¹⁵ Mukazi wa mazibo,
ali nga matooni a nvula aliatoonatoona busiku bwa nvula.
- ¹⁶ Aliwakilikila ozo mukazi, aliwakilikila mwela,
ao kukwata mafuta na kuboko kwakue kwa kulio.
- ¹⁷ Nga kyela vikilikyanoona kyela nakue,
ni muntu i vi-aliwasambiliziiwa na mwinakue.
- ¹⁸ Olia aliwasunga kimuti kya miku aliwaliako mazabo,
ni olia aliwasunga selenzi aliwakindikua.
- ¹⁹ Nga lukebu vilulilwapalana na lukebu mu menda,
ni muntu i vi-aimanine.
- ²⁰ Kumbo ni lwinoono tebyaikuta ata kaniini,
ni menso a muntu te-ezi kwikuta ata kaniini.
- ²¹ Mupika, i wakusungulwilamo mutofue, ni kikuka kya mulilo, i kya kwapikamo oro,
inzi muntu aliwaeziiwa pa mulandu wa bulumba bwakue.
- ²² Anzia ubuula mwinsi ni kumutua kipuba nga nghano,
bupuba bwakue tebupua.
- ²³ Kita maka umane mibeele ya bisepe byobe,
ni kusunga bwino nghombe yobe.
- ²⁴ Pantu bukata tebwayayaya,
ni ngala ya bukolo teyatwalilila mu nvyalo yonse.
- ²⁵ Musita uliwasebua lubambua, palipatutuka lunge,
ni lubamba kufuma mu mpili lulilwakolonghaniwa.
- ²⁶ Mikooko iliyakuleetela masako a kukitamo ngubo yobe,
ni mbuzi wakaba kumusisia ni kusitamo makaba.
- ²⁷ Kabili ulikuya wali ni mabeele engi a mbuzi a kukutuusia pamo ni lupua lobe
pamo ni kuliisia babombi bobo banakazi.

28

- ¹ Babi balibabutuka sie tekuba bakumbilue na muntu,
inzi balunghami hapamine nga nkalamu.
- ² Pa mulandu wa bukisanguka bwa kyalo, bakateeka balibavula,

inzi kateeka wa maano ni akengeele, aliwaleeta mutende.

³ Mulombozi mupabi aliwaemia bapabi,
ali nga nvula ya mwela iliyainoona bilio.

⁴ Balia basilibakonka mizilo, balibatasia bubi,
inzi balia balibakonka mafunde, balibakanzana nabo.

⁵ Bantu babi tebamanine bilungheeme,
inzi balia balibamukeba Yawe babimanine.

⁶ Kyawama mupabi aliwaenda mu nsambu
kukila munonsi ali mu nzila ibi.

⁷ Olia aliwakonka mizilo, mwana wa mulangue,
inzi kibuza wa bakazule, aliwamonia se busoni.

⁸ Olia aliwavuzia bunonsi bwakue mu kukopia nfolanga ya kaloba,
aliwakolonghaniizia muntu aliwaunwila bapabi nkumbu.

⁹ Olia aliwakilika kutui kwakue tekuti onvue mizilo,
ni mapepo akue ni bilubo.

¹⁰ Olia aliwalengia balunghami kuzeezelela mu nzila ibi,
aliwaponena mu kiina kyakue mwine,
inzi balia bapwililikile balibapyana biweme.

¹¹ Munonsi ali ni mulangue pa menso akue mwine,
inzi mupabi ali ni maano, aliwamutoosia bwino bwino.

¹² Balunghami kine ba-anzia, bulumba bukata.
Inzi babi kine i bateeka, bantu balibafyama.

¹³ Olia aliwafiika bilubo byakue, tezi kulunduluka,
Inzi olia aliwalapila ni kulekela, aliwaeleelua.

¹⁴ Lisyuko ku muntu aliwatiina Yawe lyonse,
inzi olia aliwafinia mutima wakue, aliwaponena mu busanzo.

¹⁵ Nga vili nkalamu aliwabuluma, ni kimbui kilikyasakukila,
i vili ni kateeka mubi aliwateeka bapabi.

¹⁶ Kateeka asili na maano, aliwakila kubabiibikizia,
inzi olia asiliwatokamua bunonsi bwa bupompo, aliwaikala nsiku ingi.

¹⁷ Olia afiniinue na mulopa wa muntu,
aliwaya wali mbutusi mpaka musita wa kufua kwakue.
Tekuti kuye kwali muntu wa kumukwasia.

¹⁸ Muntu aliwaenda mu bulunghami, aliwapususiwa.
Inzi olia ali ni kiitoni mu nzila yakue, aliwaponena mu kiina.

¹⁹ Olia aliwalima bukaba bwakue, ali ni bilio bingi.
Inzi olia aliwakonka milandu ya mpuni waya wali ni bupabi bukata.

²⁰ Muntu wa kisinka, ali ni mapaalo engi.
Inzi olia aliwakeba kunonka lubilo lubilo, aliwakandua.

²¹ Kuba ni kitoolela ku bantu, tekuweme.
Inzi muntu kuti waluvia pa mulandu wa kisoso kya mukate.

²² Wa butani aliwatona kunonka lubilo lubilo,
kabili tamanine nanguye kuti wabulua.

- ²³ Olia aliwasasilila mwinakue, aliwatonua pa kyamba
kukila olia aliwamulandila twebu twa kuwaminizia.
- ²⁴ Muntu aliwaiba bunonsi bwakua se ao bwakua nghina ni kulanda nangu, "Te kilubo,"
ozo muntu, kibuzi wakuwa nghinooni.
- ²⁵ Wa butani aliwabuusia mazibo,
inzi olia amuswapiile Yawe, alikuba munonsi.
- ²⁶ Muntu eswapiile ye mwine, kipuba.
Inzi olia aliwaendela mu mulangu, aliwapususiwa.
- ²⁷ Muntu aliwakwasia bapabi tezi kubulua kantu,
inzi olia aliwazibata, ali ni ntipu ingi.
- ²⁸ Babi kine bateeka, bantu balibafyama.
Inzi kine baloviwa, balunghami balibavula.

29

- ¹ Olia aliwasokuasokua sie ni ye wakosia mutima,
takakokola kutyoka, kabili takamona kwa kupusukila.
- ² Kine balunghami bapaalua, bantu balibasansamuka.
Inzi mubi kine i wateeka, bantu balibalwala.
- ³ Olia atonene mulangu, aliwasansamusia se.
Inzi kibuzi wa bakende, aliwazeezia bunonsi bwakue.
- ⁴ Likolo aliwateeka kyalo kupitila mu nsambu.
Inzi olia aliwapeelua bituulilo, aliwainooni kyalo.
- ⁵ Olia aliwaiwaminizia ku mwinakue,
aliwateyela mwinakue bukila.
- ⁶ Mu kilubo kya muntu mubi, muli muteo.
Inzi mulunghami aliwaimba ni kusangalala.
- ⁷ Mulunghami aliwakenta twebu twa mupabi.
Mubi tali na maano a kuti amane.
- ⁸ Bantu bali ni kapuni balibazizia muzi.
Inzi bantu bali ni mulangu balibapwisia kikonko.
- ⁹ Kine wa mulangu wakanzana na kipuba,
kipuba kine wafitua, ao kine waseka, tepali mutende.
- ¹⁰ Balia balibazuumia mulopa, basuulile olia apwililikile,
Kabili balibakeba kwipaya balunghami.
- ¹¹ Kipuba aliwalanda na kipuki kyakue kyonse.
Inzi wa mulangu, aliwaleeta mutende ku mpeleezio.
- ¹² Kateeka kine watwilizia bya bufi,
babombi bakue bonse, baliba-aluka babi.
- ¹³ Kintu kimo kili na mupabi ni aliwabiibikizyana ni keki:
Yawe aliwabapeela bukose.
- ¹⁴ Kine likolo aliwapingula mupabi mu kisinka,
bukolo bwakue bwaya bwali bwa muyayaya.
- ¹⁵ Nfimbo pamo ni kusasililua, bilibyalēeta mulangu.
Inzi mwana aliwalekelelua pasili kukandua aliwamonia nghina busoni.

- ¹⁶ Babi lubalibateeka, bubi bulibwavula.
Inzi balunghami balibamona kupona kwabo.
- ¹⁷ Kanda mwanao ni ye alikukuleetela mutende.
Ee, alikusansamusia mutima obe.
- ¹⁸ Palia pasili kimonua, bantu balibaya kiyeyeye.
Inzi olia aliwakonka mizilo, ali ni nsansa.
- ¹⁹ Mubombi tezi kusokua sie na twebo,
pantu anzia amana tapoozako maano.
- ²⁰ Kubako umumanine olia aliwalanda kilandelande?
Kyawama kuketekela kipuba kukila muntu wa ozu musango.
- ²¹ Olia aliwasunga mubombi wakue kutula ku bwanike bwakue,
pa mpeleezio waakamusangukila.
- ²² Muntu wa kipuki aliwalengia mazibo.
Ni muntu wa kipuki kikata aliwalengia bibalo bingi.
- ²³ Kiitoni kya muntu kilikyamukoosia.
Inzi mufuuke aliwakindikua.
- ²⁴ Olia aliwa-ampana na kabooko, asuulile mutima wakue mwine.
Aliwaunvua ntiipu yatiipua, inzi tekuba walanda kantu.
- ²⁵ Kutiina bantu, muteo wa kukuleetela busanzo.
Inzi olia amuswapile Yawe, ali ni mutende.
- ²⁶ Bengi balibakeba kutonua na kateeka.
Inzi nsambu ya muntu iliyafuma kuli Yawe.
- ²⁷ Muntu mubi, asuulile balunghami.
Ni mulunghami, asuulile babi.

30

Bulanzi bwakua Aguri

¹ Bobu i bulanzi bwa mponvu bwakua Aguri mwina Yake,
kuli Itieli ni Ukali.

- "We Leza wandekeela, we Leza wandekeela,
kabili n'mpeleleleue.
- ² Kisinka nene ndi kipuba kukila bantu bonse.
Kabili nsili na maano a bumuntu.
- ³ Nsyaasambiliile mulangue,
kabili nsimanine twebo twakua Muzuuke.
- ⁴ Nani waaselele mwiulu ni kukooka pansi?
Nani waakolonghaniizie mwela mu minue yakue?
Nani waakakile menda mu ngubo yakue?
Nani waimikile mpeleezio yonse ya kyalo?
Liina lyakue nani? Liina lyakua mwana wakue nani?
Nghane kine umanine!
- ⁵ "Kubalua keebo kakua Leza kasininkiziiziwe.
Wene i kisooolelo kya balia balibabutukilamo.
- ⁶ Tekulundapo pa twebo twakue,
akeeza kukusasilila ni we wamoneka kuba wa bufi.
- ⁷ "We Yawe nakulomba bintu bibili.
Tekuti ukabe kuntana ntanzi ya kufua kwane:
- ⁸ Fumia bupunzu ni bufi pali nene.

- Tekun'mpeela bupabi ao bunonsi,
inzi n'mpeeeko bilio byane bya kubalua nsiku.
- ⁹ Pantu kine byanvulila ndikwikuta ni kukulaba nalanda nangue, 'Yawe nani?'
Ao tekuti ngie nali mupabi ni kuya naiba,
Ni kuleebuzia Liina lyakua Leza wane.
- ¹⁰ "Tekubeepezia mubombi kuli selenzi,
akeeza kukutiipa ni we wamoneka kuba wa kilubo.
- ¹¹ "Kuli ni luvyalo lulilwatiipa basibo,
kabili tebezi kupaala ba nghinabo.
- ¹² Kuli ni luvyalo luswetele ku menso abo bene,
inzi telwaasambilue biko byabo.
- ¹³ Kuli ni luvyalo lukilile kulendula menso abo!
Nkopio yabo ni yo yalendwilue.
- ¹⁴ Kuli ni luvyalo luli ni meno nga kipanga ni lumuma nga myele,
pakuti baye balia bapabi ni kubalovia pa kyalo pamo ni balia babuliilue pakati ka bantu.
- ¹⁵ "Mupoti, ali na bakazyana babili balibalila nangue,
'N'mpee, N'mpee.'
- "Kuli bintu bitatu bisilibyaikuta ata kaniini.
Ee, bina bisilibyalanda nangue, 'Byavula.'
- ¹⁶ Kilibu, kavumo ka nghumba,
ni bulongo busilibwaikuta menda,
pamo ni mulilo usiliwalanda nangue, 'Byavula.'
- ¹⁷ "Linso lya muntu aliwafuupula se,
ni kufuupula nghina,
lyaakakompua na bizooko bya mu lulambe,
ni twina nzwiba twaakalilia.
- ¹⁸ "Kuli bintu bitatu bilibyan'mpezia maano.
Ee, bintu bina binsimanine,
- ¹⁹ Lwendo lwa nzwiba mu lwelelee,
lwendo lwa kizoka pa mwalala,
lwendo lwa bwato pa menda,
ni lwendo lwa mwalalume ali ni mukazyana.
- ²⁰ "I vili ni nzila ya mwanakazi mukende.
Aliwalia ni kupukusa pa kanua kakue,
ni kulanda nangue, 'Nsiluvizie.'
- ²¹ "Pa mulandu wa bintu bitatu, kyalo kilikyatenta,
ni pa mulandu wa bintu bina kilikya-andua kusipikizia.
- ²² Pa mulandu wa muzia lu-aliwa-aluka likolo,
ni kipuba kine waikuta bilio.
- ²³ Pa mulandu wa mwanakazi abiipile kine waupua,
ni mubombi mwanakazi aliwapokolola kyupo kyakua nghinalenzi.
- ²⁴ "Kuli bilengua bina bikeepele mu kyalo.
Inzi bili ni maano engi.
- ²⁵ Mpazi, ni bilengua bisili na maka.
Anzia evio, iliyaibiikila bilio pa musita wa likungulu.
- ²⁶ Bibila, ni bilengua bisili na maka.
Anzia evio, bilibyaikitila nghanda mu mabue.
- ²⁷ Nzie, teili na likolo.
Anzia evio, iliyabuukila pamo mu mabumba.
- ²⁸ Lunso, kuti wakwatua na minue.
Anzia evio, aliwaikala mu nghanda mwa likolo.

- 29 "Kuli bilengua bitatu bilibyaenda lwendo lufwaniine.
Ee, bina bili ni lwendo luweme.
- 30 Nkalamu ali ni maka pa nama yonse,
asiizi kutiina nama inge yonse.
- 31 Kazenze kalikaenda kaikenkenta, pamo ni kapwata,
ni likolo azyungulukiilue na balukale bakue.
- 32 "Kine ukitile bya bupuba ni kuya waitantamuna,
ao kine ukambiile kukita bibiipile,
biika kuboko kobe pa kanua kobe.
- 33 Pantu kine wafulumia mabeele a nama ulikusanga manteka.
Kuuma pa moona kulikwafumia mulopa.
Ni kusomenkezia kipuki kulikwaleeta mazibo."

31

Nsokezi yakua likolo Lemueli

- 1 Bulanzi bwakua likolo Lemueli, bu-aasambiliziiziwe na nghina.
- 2 We mwana wane, twilizia! Twilizia, we mwana wa munda mwane!
Twilizia, we mwana wane, we bwasuku bwa mapepo ane.
- 3 Tekupeela banakazi maka obe,
ao nzila yobe ku balia balibavulunghania likolo.
- 4 We Lemueli, makolo teapalile kumina divai,
Makolo teapalile.
Ao bakindami kutokamua bikolani.
- 5 Bakeeza kukolua ni kulaba mizilo,
bakeeza kubiibikizia nsambu ya muntu aliwaema.
- 6 Bwalua bululile, ni ku balia balimukuzeeza.
Ni divai, ni ku balia bali ni bulanda bukata mu mutima.
- 7 Baleke bamine ni kulaba bupabi bwabo,
evi tekuti baye balanguluka nghemo yabo ata kaniini.
- 8 Landilako bakameme bonse,
ni kusampulula balia basili na wa kubakwasia.
- 9 Asamuna kanua kobe upingule mu nsambu.
Bapabi pamo ni babuliilue, ubapeele nsambu yabo.

Mwanakazi wa mibeele iweme

- 10 Mwanakazi wa mibeele iweme alikumonekela pi?
Pantu mutengo wakue ukilile mabue a mutengo.
- 11 Mutima wakua mulume wakue umuketekeele,
ni ye takabula kibwezia.
- 12 Aliwamukitila biweme tekuba bibiipile,
nsiku yonse ya bukose bwakue.
- 13 Aliwakeba sufu ni kitani,
ni kubomba miilo yakue na mutima onse.
- 14 Wene ali nga bwato bwa makwebo.
Aliwaleeta bilio byakue kufuma kule.
- 15 Aliwabuuka paakili lukeelekeele,
aliwapeela bilio ku bantu ba mu nghanda yakue,
ni babombi bakue banakazi miilo yabo.
- 16 Aliwakenta bukaba ni kubusita.
Mu bikwatua bya mu minue yakue i mu-aliwabyalila bukaba bwa mizabibu.
- 17 Aliwabomba miilo yakue na maka,
ni kulumia maboko akue.
- 18 Aliwamona nangue makwebo akue ali ni kibwezia.
Musaniko wakue tewizi kuzima musita wa busiku.
- 19 Aliwasuka nyunzi na minue yakue,
ni maboko akue akwatiliile.
- 20 Aliwaolola maboko akue ku bapabi,
ee, aliwaolwela maboko akue ku babuliilue.
- 21 Tezi kutiina kasama pa mulandu wa bantu ba mu nghanda yakue,

- pantu bonse ba mu nghanda yakue bavwikilue ngubo ya kasi.
- ²² Aliwaikitila ngubo ya pa bulita bwakue.
Aliwawwala ngubo ya kitani kiweme ni ya mukumino wa bulumbi.
- ²³ Mulume wakue amanikile mu milyango,
lu-aliwaikala pakati ka masiiko a kyalo.
- ²⁴ Aliwakita ngubo ya kitani ni kusiasia.
Aliwasisia misipi ku basulu.
- ²⁵ Maka ni mukinzi i ngubo yakue.
Aliwasekelela pa mulandu wa musita uliwaiza.
- ²⁶ Aliwa-asamuna kanua kakue na mulangue,
ni mizilo ya buwame ili mu kanua kakue.
- ²⁷ Aliwakentesia nzila ya bantu ba mu nghanda yakue,
kabili tezi kulia bilio bya bunanghani.
- ²⁸ Baana bakue balibamukuuta lisyuko.
Mulume wakue aliwamukuuta evio vyenka, ni kumutasia walanda nangue,
- ²⁹ "Bakazyana bengi balibakita biweme,
inzi wewe ukilile bonse."
- ³⁰ Monekelo iliyabeepa, ni kuwama kwa lukebu, ni kwa mpuni.
Inzi mwanakazi aliwatiina Yawe i aliwatasiwa.
- ³¹ Mukindike mu byonse bi-aliwakita na maboko akue,
ni miilo yakue imuleetela mukinzi ponse.

KITABU KYAKUA HOSEA BULONDOLZI

Kitabu kyakua Hosea kilondolwele palua bwikaza bwakua Hosea, ni palua bimonua byakue bya bukabika. Hosea 1.1 mulandile nangue Hosea waabikwile musita wa kuteeka kwa makolo ana a ku Yudea, ni musita wa kuteeka kwakua likolo umo wa ku Izraeli. Waatendekele kubikula pepi mu myaka ya 750 NK. Tekimanikile kine Hosea i waalembele mbiko yakue mu keki kitabu ao kine ni muntu unge waalembele.

Hosea waali wali wa mu bukolo bwa ku nkungua ya kyalo kya Izraeli. Mpunda yakue ingi ya mbiko, yaali yali pa mulandu wakua Izraeli. Leza waamwanine Hosea kuti oope mwanakazi mukende waali wakuutua Gomeri (1.2). Baavyele baana batatu, inzi Gomeri waamukeene Hosea ni kuya kuupua na mwalalume unge. Pa kyamba, Yawe waamwanine Hosea kuti atwalilile kumutona Gomeri anzia kine waali wakitile bukende (3.1). Lupua lwabo lwaali kilangililo kya bwampano pakati kakua Leza ni Izraeli. Anzia kine Izraeli waamuluviizie Leza mu kupupa mikisi, Leza waali wakitwaliliile sie kumutona Izraeli mu kisinka ni kuya walaile kupususia ozu mutundu. Mbiko yakua Hosea ikonkobeziizie bukisinka ni buwame bwa ntono yakua Leza.

Bwipi bwa bili mu kitabu kyakua Hosea

1. Mu katue ka 1 kwita mu katue ka 3 mulondolwelue palua bwikazi bwakua Hosea ni palua kuupa Gomeri.
2. Mu katue ka 4 kwita mu katue ka 14 mulondolwelue palua kusiba na bukisinka kwakua Izraeli, ni palua ntono ya kisinka yakua Leza.

¹ *Keebo kakua Yawe kaizile kuli Hosea mwana mwalalume mwina Beri, mu nsiku ya kuteeka kwakua Uzia, ni Yotamu, ni Ahazia, pamo ni Hezekia, makolo a mu Yuda, ni mu nsiku yakua Yeroboamu mwana mwalalume mwina Yoasi, likolo wa mu Izraeli.

Muka Hosea ni baana bakue

² Yawe lu-aatendekele kulanda na Baizraeli, waamwanine Hosea nangue, “Endo uupe mwanakazi mukende ni kuvyala nakue baana, pantu bantu ba mu keno kyalo ba-aluka ni bubi bwa kukita bukende mu kunfunghamina ne Yawe.”

³ Ni kiine Hosea waile kuupa Gomeri mwana mwanakazi mwina Diblaimu. Gomeri waimitile ni kumuvyalila mwana mwalalume.

⁴ *Kupwako Yawe wamwana Hosea nangue, “Ozu mwana mwinike ‘Yezreeli,’ pantu pasyankabe kukanda nghanda ya bukolo bwakua Yehu pa mulandu wa bungipaani bwa ku Yezreeli,* ni ne nakaba kupwisia bukolo bwakua Izraeli.

⁵ Mu bobo busiku nakaba kutyona buta bwakua Izraeli mu lulambe lwa ku Yezreeli.”

⁶ Gomeri waimitile paakale ni kuvyala mwana mwanakazi. Kabili Yawe waamwanine Hosea nangue, “Ozu mwana mwinike Lo-Ruhama,[†] pantu nsikikaba kulanga ntono pa nghanda yakua Izraeli evi tekuti nkabeelele.

⁷ Inzi nakaba kulanga ntono pa nghanda yakua Yuda. Ne Yawe Leza wabo i wakaba kubapususia pasili kubombia buta ao kipanga, ao bului, pasili kubombia farasi ao baseli ba pa farasi.”

⁸ Gomeri lu-aamusumwine Lo-Ruhama, waavyele ni unge mwana mwalalume.

⁹ Kabili Yawe waamwanine Hosea nangue, “Ozu mwana mwinike Lo-Ami,[‡] pantu mwe temuli bantu baane, ni ne nsili Leza wenu.”

Bayuda ni Baizraeli balundana paakale

¹⁰ *Anzia kili evio, Baizraeli baakaba nga musenga wa mumbali buziba ozo ukilile kuvula ni usili wapendeka. Kolia kuba-aninue nangue, “Temuli bantu bane,” baakakuutua nangue, “Muli bena Leza mukose.”

¹¹ Bayuda ni Baizraeli baakalundana paakale ni kusaakula mulombozi umo, ni bo baakabwelela ku kyalo kyabo, pantu busiku bulibwakuutua Yezreeli[§] bwaakaba busiku bukata.

* **1:1.1.1:** 2 Mak 14.23—15.7; 15.32—16.20; 18.1—20.21; 2 Mil 26.1—27.8; 28.1—32.33 * **1:4.1.4:** 2 Mak 10.11 * **1:4.1.4 Yezreeli:** Mu ozu muzi Yehu i mwaipaille likolo wa mu Izraeli ni bange bonse ba mu lupua lwa bukolo, ni ye wa-alukile likolo wa mambo mu bukolo bwa lenu (mona 2 Mak 9—10). † **1:6.1.6 Lo-Ruhama:** Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue “asitonekele.” Mu musango unge nangue “asiliwaelelua.” ‡ **1:9.1.9 Lo-Ami:** Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue “te bantu bane.” § **1:10.1.10:** Bar 9.26 § **1:11.1.11 Yezreeli:** Leli liina mu Kiebrania i kulanda nangue “Leza aliwabyala” kabili aliwakuzia ni kulundulula.

2

¹ Mu bobo busiku waakakuuta ba kobe nangue Ami, "Bantu bane." Ni bankaziizo nangue Ruhama, "Batonua bane."

Kukandua kwakua Izraeli, mukazi mukende

² Sasilile nghinenue, musasilile,
pantu wene takili mukazi wane,
ni nene nsikili mulume wakue.

Mwane alekele mibeele ya bukende mu monekelo yakue
ni bukende pa bukata bwa mabeele akue.

³ Kine te evio nakaba kumuvuula ngubo yakue,
ni kumusia mu-aavyaliilue.

Nakaba kumukita nga kaseeba,
nakaba kumwalula kuba musili uume,
ni kumwipaya na kyaka.

⁴⁻⁵ Baana bakue nsikabonvwila nkumbu,
pantu ni baana ba mu bukende.

Nghinabo tali na bukisinka,
wakibeemita mu nzila isipalile.

Gomeri waalandile evi, "Ndikukonkelela batonua bane,
balia baliban'mpeela bilio,
ni baliban'mpeela menda.

Baliban'mpeela ngubo ya masako a nama ni kitani, ni mafuta a mizeituni,
pamo ni bikolani."

⁶ Ni pakako, ne Leza nakaba kusaka nzila yakue na myunga,
nakaba kumukingilila mukati luuba,
evi tekuti akamone pa kupitila.

⁷ Gomeri waakakonkelela batonua bakue, inzi takabasanga.
Waakabakeba, inzi takabamona.

Pa kyamba waakalanda nangue,
"Ndikubwela sie ku mulume wane wa mambo,
pantu naali nali bwino kukila lenu."

⁸ Gomeri tainikile nangue nene
i waamupееle bintu byonse bi-ali nabio, nghano ni divai ya lenu pamo ni mafuta a
mizeituni,

nene i waamunonsiizie mutofue ni oro ibaali babombia
mu kumubombela leza Baali.

⁹ Ni pakako, nakaba kupokolola nghano yane musita wa kuzombola,
ni divai yane ya lenu pa kyamba kya kutika,
nakaba kupokolola ngubo yane ya masako pamo ni kitani kyane,
bebio byaali byapalile kukupa mubili wakue.

¹⁰ Ni evi, naakamuvuula ni kumusia mu-aavyaliilue
ntanzi ya batonua bakue.

Tekuli muntu waakamupokolola mu minue yane.

¹¹ Naakapwisia maliila akue onse,
nsikunkulu yakue ya kubalua mwaka, ni ya kubaluka kwa kwezi,
ni nsiku yakue ya Sabata, nsikunkulu yakue yonse itantikilue.

¹² Naakenoona mizabibu yakue ni bimuti byakue bya miku,
bebio bi-aliwalanda nangue i nsazio yakue i-aapeelue na batonua bakue.

Ni ne naakalengia mizabibu ni bimuti bya miku kuba musitu,
ni nama ya mu kisonso yaakalia mazabo abio.

¹³ Naakamukanda pa mulandu wa ezio nsiku
i aafunkiziizie bubaani kuli leza Baali,

lu-aifwaniizie na tuzele twa ku minue
ni binge bifwanizio bya mutengo,

ni kuya kubembia batonua bakue,
inzi nene wandabile,
koku i kulanda kwakua Yawe.

Ntono yakua Leza pa bantu bakue

¹⁴ Ni pakako, nakaba kumubembia,
nakaba kumulombola mu kaseeba
ni kwambaula nakue mubufuuke.

15 ✠Koko, i kunakaba kumubweziizia makaba akue a mizabibu,
ni lulambe lwa Akori * nakaba kulukita kuba mulyango wa maswapi.
Koko i ku-akaba kwimba lwimbo nga vi-aali waimba ku bukazyana bwakue,
nga mu bolia busiku bu-aafumine ku Misri.

16 Yawe walanda nangu, "Mu bobo busiku,
wewe waakankuuta nangu, 'Mulume wane.'
Teukikankuuta nangu, 'leza wane Baali.'

17 Naakafumia meena a baleza baliwakuutua Baali mu milomo yakue,
ni meena abo takika-azimbula.

18 Mu ezio nsiku naakakita kipingo pa mulandu wa Baizraeli,
ni nama ya mu kisonso ni tooni twa mulweleele,
pamo ni bilengua bilibyayibula pansi.

Buta, ni kipanga pamo ni bului,
naakabifumia mu kyalo,
evi bonse bakabe baikeele mu mutende.

19 Naakakusaka we Izraeli kuti ukabe wane muyayaya,
naakakusaka mu nsambu ni mu bulunghami,
mu ntono ni mu nkumbu.

20 Naakakusaka kuti ukabe wane mu kisinka,
ni we waakanghinika nangu nene i Yawe.

21-22 "Mu bobo busiku naakaasuka,"
nangu Yawe,
"naakaasuka myulu,
myulu ni yo yaakaasuka kyalo,
ni kyalo kyaakaasuka mbezu,
ni divai ya lenu ni mafuta a mizeituni,
ni bebi byonse byaakamwasuka Yezreeli.

23 ✠Naakamulimba Yezreeli mu kyalo.
Naakalanga ntono yane ku olia unainikile Lo-Ruhamu.
Balia banainikile Lo-Ami, naakabaana nangu, 'Muli bantu bane,'
ni bo baakalanda nangu, 'Uli Leza wetu.' "

3

Hosea wapwana na mukazi wakue

1 Yawe wanganine nangu, "Endo ubwezyanie paakale na mukazi obe ni kumulanga
ntono anzia kine atonenue na unge ni kuya wakita nakue bukende. Mutone nga ne
Yawe vintonene Baizraeli, anzia kine balibabwelela ku kupupa bange baleza ni kutona
kubeelela mikate isonsele ilimo mizabibu yume."

2 Ni pakako, naamusitile paakale na shekeli lyanondo ni isaano ya mutofue, ni kilo 195
ya shairi.

3 Pa kyamba naamwanine nangu, "Upalile kwikala ni nene nsiku ingi ni kulekela
bukende ao kwampana na mwalalume unge. Ni nene nsikakeba mwanakazi unge."

4 Evi Baizraeli ni bo i vibaakeekala nsiku ingi pasili kuba na likolo ao mukulu, kabili
tebakaba na ngelelo, ao mabue azuuke, ao efodi, ao mikisi.

5 Pa kyamba, Baizraeli baakabwela kumukeba Yawe Leza wabo, ni likolo wa mu
luyalo lwakua Daudi. Mu nsiku ya mpeleezio baakeeza balimukumututumina Yawe,
ni kututumina mapalo.

4

Izraeli wasongelua

1 Mwe Baizraeli, unvue keebo kakua Yawe,
pantu Yawe alimukumisongela
mwe bekeele mu kyalo walimukulanda nangu,

"Mu kyalo temuli bukisinka ni ntono,
kwinika Leza tekulimo.

2 Muli sie ntiipu, bufi ni bungipaani,
bukabooko pamo ni bukende

✠ 2:15 2:15: Yos 7.24-26

* 2:15 2:15 Akori I kulanda nangu Lyemo.

✠ 2:23 2:23: Bar 9.25; 1 Pet 2.10

mwaya kyalo,

ni bungipaani tekuba bwapua.

³ Ni pakako, kyalo kilimukulilooka,
ni bonse bekeelele baakafua.

Nama ya mu kisonso ni tooni twa mu lweleele,
pamo ni masabi a mu lyezi byaakafua.

⁴ "Kubalua muntu tekuti aye wasongela mwinakue,
kubalua muntu tekuti aye wamwitendookela mwinakue,
pantu bantu bobé bali nga balia
balibasongela kitambua.

⁵ Wewe uliwaipuutala busiku ni koba,
bakabika ba bufi balibaipuutala pamo nobe.

Ni pakako, nakaba kumulovia noko.

⁶ Bantu baane bainooneka pa mulandu wa kusimana.

"Pa mulandu wa kukaana bukengezi,
ni ne ndikumikaana tekuti muye mwali babitambua bane.
Pa mulandu wa kukaana mizilo yane ne Leza wenu,
ni ne nsipoozako maano ku baana benu.

⁷ Kukonkana ni vivulile babitambua,
i vivulile ni bibalo bibaliban'mbala.
Naakaalula bulumba kuba busoni.

⁸ Balibalia ngelelo ya bibalo iliyaleetua na bantu bane,
ni kuwaminua na bubi bwa bantu bane.

⁹ Ni pakako, vilivyakita babitambua, i vilivyakita ni bantu.
Bonse babili naakabakanda kukonkana ni misango yabo,
ni kubasazia mubeeleele bikitua byabo.

¹⁰ "Anzia bakalia, tebakEEKuta,
anzia bakakambula, tebakaba na baana,
pantu baamufunghamiine Yawe ni kukonkelela baleza bange."

Yawe wakanda mpupo ya Bazima

¹¹ Kukita bukambue,
ni kumina divai ya kale pamo ni ya lenu,
bebio i bilibyabalengia kusiba na bukengezi.

¹² Bantu bane balibalomba nsokezi ku mukisi wa kimuti,
ni kuya ba-asukua na kabango ka kimuti.

Mutima wa bukambue uliwabazeezia.
Tebali na bukisinka kuli Leza wabo.

¹³ Balibaelela ngelelo peulu lupili,
ni ngelelo ya kuziziwa peulu tupili,
mwinsina bimuti bya oaki, ni bya popla pamo ni bya terebenti,
momo muli bulelo buweme.

Ni pakako, baana benu bakazyana i kibalimukukitila bukambue,
ni bamuka baana benu i kibalimukukitila bukende.

¹⁴ "Nsikakanda baana benu banakazi
lubalibaakita bukambue.

Ao bamuka baana benu

lubalibakita bukende,

pantu balalume bene i balibakita bukambue,
ni kwelela ngelelo pamo ni bakambue.

Balibaelela pa nkendo ya kupupilapo nga mulandiile mapinda nangu,
'Bantu basikengeele, balobebe.'

¹⁵ "We Izraeli! Anzia kine wakikita bukende,
tekumulengia Yuda kuba ni bubi.

"Tekuya kupupa ku Gilgali,

ao ku Bet-Aveni.*

Kabili tekuye kuitako mulapo nangu, 'mu Liina lyakua Yawe mukose.'

¹⁶ Baizraeli, bataale

nga nghombe musoka.

Kubako Yawe kuti wabasunga syani

nga mikooko mu bikusi bibisi?

¹⁷ Efraimu wailunda ku mikisi,

musie bunke.

¹⁸ Banombozi ba Baizraeli lubalibapua bikolani byabo,

balibatwalilila mu bukambue bwabo,

ni kutonesia mibeele ya busoni.

¹⁹ Mulula wakaba kubapyangila kule,

ni ngelelo yabo yakaba kubaleetela busoni.

5

¹ "Mwe babitambua unvue!

Poozeko maano mwe Baizraeli!

Mwe nghanda ya bukolo twilizie!

Bobu bupinguzi ni pa mulandu wenu:

Mwemue mwaali muteo ku Misipa,

bukila buteelue pa lupili lwa Tabori.

² Babisanguka bakila kwipaana.

Nene nakaba kubakanda bonse.

³ N'manine byonse palwakua Efraimu,

Izraeli tanfyeme.

We Efraimu, watendeka kukita bukambue,

Izraeli waitiikania.

Hosea wabasoka palua kupupa mikisi

⁴ "Bikitua byabo tebibetabiizie,

kubwela kuli Leza wabo.

Mupasi wa bukambue uli mu mitima yabo,

tebamumanine Yawe.

⁵ Izraeli wasininkiziwa na kiitoni kyakue.

Baizraeli ni Efraimu baipuutala mu bibalo byabo.

Yuda ni ye waipuutala pamo nabo.

⁶ Lubalibaya ni mikooko yabo pamo ni nghombe,

kuya kumukeba Yawe,

tebezi kumusanga,

pantu abafunghamiine.

⁷ Tebakili ba kisinka kuli Yawe.

Bakivyala baana mu bukambue.

Nsikunkulu yabo ya kubaluka kwa kwezi yaakabalovia,

pamo ni makaba abo.

⁸ "Lizie ntandala mu Gibe,

lisengo mu Rama.

Samune lizui lya bului mu Bet-Aveni,*

mu kyamba kyobe we mukowa wakua Benyamina.

⁹ Efraimu waakasiwa kibolia

mu nsiku ya kukandua.

Bindimukulanda pa mikowa ya Baizraeli

ni bya kisinka.

¹⁰ Banombozi ba Bayuda bali nga bantu

balibatelulula mabue a mu mipaka pasili nsambu.

Naakapongola kikonko kyane pali bene

nga kibunda kya menda.

¹¹ Efraimu waemiiwa,

* **4:15 4:15** *Bet-Aveni*: Leli liina i kulanda nangu nghanda ya bubi ao nghanda ya kupupilamo baleza, ni mu bobu bulanzi mwimaniineko muzi wa Beteli, liina lili ni bupilibulo bwa Nghanda yakua Leza. Mona ni mu 5.8, 10.5 ni 10.8.

* **5:8 5:8** *Bet-Aveni*: Mona 4.15.

- wabiibikiziwa mu bupinguzi,
pakafi ka kutona kupupa mikisi.
- ¹² Nene ndi nga nondo kuli Efraimu,
ndi nga kintu kibolele ku Bayuda.
- ¹³ “Efraimu lu-aamwene bulwele bwakue,
ni Yuda bilonda byakue,
Efraimu i lu-aile ku Asuria,
ni kutuma mikenzi ya kuya kulomba bukwasi kuli likolo mukulu.
Inzi tali na buvinde bwa kumikosia,
ao kukosia bilonda byenu.
- ¹⁴ Ni pakako, naakaba nga nkalamu kuli Efraimu,
nga nkalamu asasile kuli Yuda.
Naakabazanghununa tuniini tuniini ni kuya,
naakabatwala kule kusikaba wa kubapususia.
- ¹⁵ Pa kyamba, naakabwelela pa kifuka kyane
mpaka musita ubaakeetabila bubi bwabo
ni kukeba lukebu lwane.
Mu maavia abo
baakankeba na mute.”

6

Leza wasoka Baizraeli kuti balapile

- ¹ “Ize tubwelele kuli Yawe.
Wakituzanghununa tuputu tuputu,
inzi wakaba kutukosia.
Wakitukisia,
inzi wakatukakilila bilonda byetu ni kutundapa.
- ² Pa kyamba kya nsiku ibili wakaba kututuntumuna.
Mu busiku bwa butatu wakaba kutubuusia,
pakuti tukabe bakose pa ntanzi yakue.
- ³ Kansi tumumane Yawe.
Tumumane twakoniizie.
Kisinka nga vilivyatula koba,
i vi-ali wakaba kumoneka.
Wakaba kwiza kuli fwefue nga nvula ya muloboko,
nga nvula ya mpeleezio iliyatomia pa kyalo.”
- ⁴ “We Efraimu! Nkukite syani?
We Yuda! Nkukite syani?
Ntono yenu ili nga fuube wa lukeelekeele,
nga lume lwa kumakia lusililwakokola kuzeeza.
- ⁵ Ni pakako, nakimiputulania tuputu tuputu
kupitila mu bakabika bane.
Nakimipaya na twebu twa mu kanua kane,
bupinguzi bwane bwaakasaama nga kisue kya koba.
- ⁶ *Pantu nene ntonene nkumbu, tekuba ngelelo,
ni kunakila Leza
kukila ngelelo ya kuzizia.
- ⁷ Inzi ku Adamu, * bainoonene kipingo,
koko, kubasibanga ba kisinka kuli nene.
- ⁸ Gileadi i muzi wa bankitatubi,
muzi utiikaaniiziwe na mulopa.
- ⁹ Nga vili mabumba a bapoti balibafyamina bantu,
i vili ni libumba lya babitambua.
Balibaipaya bantu mu nzila ya ku Sekemu,
ni kukita bintu bibiipile.
- ¹⁰ Nakimona kintu kibi mu Izraeli.
Momo mulimukukita Efraimu bukambue.
Izraeli waitiikania.”

☆ 6:6 6.6: Mat 9.13; 12.7

* 6:7 6.7 Ao Nga Adam; Mu Kiebrania Nga bantu

¹¹ “Ni palwakua wewe Yuda,
musita wa kuzombolua uteaniiziwe.
Musita unakaba kubwezia bakakua ba pa bantu bane.”

7

¹ “Lyonse lundinakeba kukosia Izraeli,
bibalo byakua Efraimu bilibyabiikua paswetele.
Bubi bwakua Samaria bulibwafyulua,
balibapompolana,
bakabooko balibaingililana mu nghanda,
babipoopoosi balibasompolana mu misebo.

² Inzi tebenikile
nangue nangulukile bikitua byabo byonse bibi.
Bibalo byabo hibazyungulukiile,
ni byo bili pa ntanzi yane lyonse.”

³ “Balibamusansamusia likolo na bilubo byabo,
ni babiloolo na bufi bwabo.

⁴ Bonse balibakita bukende,
baswelele nga kyapiko kya mikate,
kekio kili ni mulilo usikebekele kusonseziwa na kaapika wa mikate
kutula musita wa kukandila bunga mpaka musita wa kututumuka.

⁵ Mu busiku bwa nsikunkulu yakua likolo wetu,
babiloolo balibaleema na bikolani,
ni likolo aliwailunda ku bantu bali ni mufuupula.

⁶ Mitima yabo ili nga kikuka kya mulilo,
balibamuwila likolo mu bubi.
Kipuki kyabo kilikyafunka kyunsi busiku bonse,
ni lukeelekeele kilikyatuutuuka nga libeebe lya mulilo.

⁷ Baswelele nga kyapiko kya mikate.
Balibazakila bakateeka babo.

Makolo abo onse aliapona,
kabili tepali muntu aliwankuuta.”

⁸ “Efraimu esanziizie mu ntundu.
Efraimu i mukate umaatikile upiile bwala bumo.

⁹ Baeni bamupwile maka,
inzi wene tenikile.
Mu misisi yakue muli ni ndale pale pale,
inzi wene tamanine.

¹⁰ Kiitoni kyakua Izraeli kilikyamusininkizia,
anzia evio,
tamubwelele Yawe Leza wakue
ao kumukeba.”

¹¹ “Efraimu ali sie nga nkunda,
tezi kukokola kubeepua, kabili tali na maano.
Musita umo aliwakuuta ku Misri,
ni unge musita aliwaya ku Asuria.

¹² Mu lwendo lwabo nakaba kubateela bukila,
nakaba kubakula ni kubaponiizia pansi nga tooni twa mu lwelele.
Pankaba kunvua nangue balimukukolonghana pamo,
nakaba kubakwata.

¹³ Lisyamo lyabo,
pantu bakinfunghamina!
Busanzo buli pali bene,
pantu bakinsangukila.
Ntonene kubalubula,
inzi baliban'mbeepezia.

¹⁴ Tebalimukundilila na mitima yabo yonse,
inzi balimukuloosia baleele pa malita abo.”
Balimukukolonghana pamo balomba baleza babo

pa mulandu wa nghano ni pa mulandu wa divai ya lenu.
 Baba bantu banfunghamiine.
¹⁵ Ndinabasambilizia ni kubakoselezia,
 inzi balibankambila.
¹⁶ Tebezi kumubwelela Kabezia Mpungu.
 Bali nga buta busifimbile.
 Banombozi babo baakeepawa na kipanga
 pa mulandu wa twebo twabo twa bukisanguka.
 Ni pakako, baakafuupulua
 mu kyalo kya Misri.

8

Kubyala mwela ni kuzombola mulula
¹ "Biika ntandala ku kanua kobe!
 Kipungu kili peulu nghanda yakua Yawe
 pantu bantu bakityona kipingo kyane
 ni kusangukila mizilo yane.
² Izraeli wandilila,
 'We Leza wetu, tukumanine!'
³ Inzi Izraeli wakikaana kiweme.
 Mulwani wakaba kumukumbizia.
⁴ Balibabiika makolo pasili kutona kwane,
 balibasaakula babiloolo tekuba nabapeele nsambu.
 Balibaikitila mikisi ya mutofue ni ya oro
 mu kwileetelela lwinoono.
⁵ Mwe Basamaria, pooze mukisi wenu wa nghombe ndume!
 Nene n'mbafitiilue,
 baakaba batiikeenetiikeene sie mpaka musitaki?
⁶ Ozu mukisi wa nghombe musoka ufumine ku Izraeli!
 Ukitilue na muntu amanine ozo mwilo. Ozo mukisi te Leza.
 Mukisi wa Basamaria
 wakaba kutyonua tuputu tuputu.
⁷ "Balibabyala mwela
 ni kuzombola mulula.
 Musense usili na musokoti,
 teuvinda kufumia bunga.
 Ufumiengeko mbezu,
 baeni nga baitelekele.
⁸ Izraeli atelekelue,
 evi ali pa bukata bwa ntundu
 nga kintu kya mpuni.
⁹ Pantu bakisela ku Asuria,
 nga punda wa mu kisonso aliwaendooka bunke.
 Efraimu waki-isisia ye mwine ku batonua.
¹⁰ Anzia kine bai-isisiizie bo bene pa ntundu,
 nakaba kubakolonghania pamo.
 Bakaba kubamba konda na kubiibikiziwa na likolo wa maka.
¹¹ "Anzia kine Efraimu waakuulile bitale bingi bya ngelelo ya bibalo,
 bya-alukile bitale bya kukitilapo bibalo.
¹² Naabalembee bintu bingi palua mizilo,
 inzi baabimwene nga kintu kya.
¹³ Anzia kine balimukungelela ngelelo kuba bupe,
 kabili anzia kine balimukulia nama,
 Yawe tabawamiinue.
 Evi wene wakaba kulanguluka bubi bwabo
 ni kubakanda pa bibalo byabo.
 Bakaba kubwelela ku Misri.
¹⁴ Izraeli wakimulaba Kabumba wakue,
 ni kukuula nghanda ingi ya bukolo.

Mu mizi ingi Yuda wakikuulamo byubo.
Inzi nakaba kutuma mulilo mu mizi yabo,
mulilo wakaba kufita byubo byabo."

9

Kukandua kwakua Izraeli

¹ We Izraeli, tekuwaminua,
tekusangalala nga Bazima.

Pantu tewakiba wa kisinka kuli Leza obe,
utonene kuongua mu bukambue
mu nkendo yonse ya kupuulilamo nghano.

² Kipuulilo kya nghano ni kya kutikilamo divai,
tekikabeekusia.

Divai ya lenu yaakaba yabakeepeele.

³ Tebakeekala mu kyallo kyakua Yawe,
Efraimu waakabwelela ku Misri
ni kulia bilio bitiikeene mu Asuria.

⁴ Tebakamupongwela Yawe bupe bwa divai,
ngelelo yabo teikikamuwamina.

Ngelelo ya ozo musango kuli bene yaakaba nga mukate wa balia balimukuloosia.
Bonse balibalia bebio bilio baakaba batiikeene.

Bebi bilio bilikuya byali bya bo bene.

Tekuti bitwalue mu Nghanda yakua Yawe.

⁵ Mwaakakitaki mu busiku bwa nsikunkulu yenu ibiikilue,
pa busiku bwa nsikunkulu yakua Yawe?

⁶ Anzia kine bapusuka mu busanzo,
Misri wakaba kubakolonghania,
ni Memfisi wakaba kubaziika.

Kipao kyabo kya mutofue kyaakamenamo mikunkuli,
ni myunga yakaba kukupilila mitanda yabo.

⁷ *Nsiku ya kukandua yapalama,
nsiku ya kusaziwa yakumana.
Izraeli amane evio.

Pantu bibalo byenu byavulisia
ni bulwani bwenu bwatanisia,
kabika amwenue kuba kipuba,
muntu alombwelue na mweo,
kuba wa luuba.

⁸ Kabika ali ni Leza wane,
i musungi pali Efraimu.

Anzia kili evio, miteo imupembelee
monse mu-aliwapita,
bulwani ni bo mu Nghanda yakua Leza wakue.

⁹ *Bakikila kwi-ingizia mu bituulilo
nga vikyaali mu nsiku yakua Gibeaa.*

Leza waakalanguluka bubi bwabo
ni kubakanda pa mulandu wa bibalo byabo.

¹⁰ *Lunaamusangile Izraeli,
kyaali kyali nga kusanga mizabibu mu kaseeba.
Lunaamwene babikolue benu,
kyaali kyali nga kumona mazabo a kutendekelapo a ku kimuti kya miku.
Inzi lubaafikile ku Baali-Peori
baizuukiizie bo bene ku mikisi ya busoni,
ni bo baitiikaaniizie
nga kintu kibaatonene bo bene.

☆ 9:7 9.7: Lk 21.22 ☆ 9:9 9.9: Bap 19.1-30 * 9:9 9.9 Gibeaa: Ku ozu muzi Baizraeli bamo ba mu mukowa wakua Benyamina baakitile bibipile ku muka Mulawi. Keki kintu kyaaleetele bului bukata ni kulengia bantu ba mu mukowa wakua Benyamina kukumbua (mona Bap 19—21). ☆ 9:10 9.10: Mpe 25.1-5

¹¹ Bulumba bwakua Efraimu bwaakapupuka nga koni,
tekuli kuvyala, tekuli liimi, tekuli kwimita.

¹² Anzia balela baana,
naakabeepaya, tekuli waakasyalapo.

Lisyamo lyabo
musita unakaba kubafunghamina!

¹³ Efraimu naamumwene nga Tiro,
abyelue pa bulongo bufukile,
inzi Efraimu waakatwala
baana bakue ku bangipaani."

¹⁴ We Yawe, bapeele,
kubako ulikubapeelaki?
Bapeele tuvumo twa kupulumuna
ni kukama kwa mabeele.

¹⁵ "Pa mulandu wa bubi bwabo bonse buli mu Gilgali,
momo i munaabasuliile.

Pa mulandu wa bikitua byabo bya bibalo,
nakaba kubakumba mu nghanda yane.

Nsikikaba kubatona,
pantu banombozi babo bonse ni babisanguka.

¹⁶ Efraimu wakiinoonua,
musila wabo wakifumpa,
tebakilimukuseekako buzabo.
Anzia kine bakaba kuvyala baana,
nakaba kwipaya mazabo a mponvu a mavumo abo."

¹⁷ Leza wane waakabakaana
pantu tebaali bamunvua.
Baakaba baya banukunta mu ntundu.

10

¹ Izraeli waali muzabibu waali wakula bwino,
waali waseekako mazabo.

Nga vyaali vyavula mazabo akue,
i vi-aali wakila kukuula bitale.

Nga vyaali vyatwalilila kyalo kyakue,
i vi-aali wakila kufwaniizia mabue akue a mpupo.

² Mutima wabo ni wa bupompo,
ni evi bapalile kutwama bubi bwabo.

Yawe wakaba kutuuta bitale byabo
ni kwinoona mabue abo a mpupo.

³ I lubaakalanda nangu, "Tetuli na likolo
pantu tetwakimutiina Yawe.

Inzi anzia kine tubenge na likolo,
kubako nga waatukitiileki?"

⁴ Balibalaya bulayo bwingi,
balibalapa milapo ya bufi
ni kukita bipingo.

Ni pakako, busongezi bulibwamena
nga bikusi bilibyalaeeta bwimba mu bukaba buliminue.

⁵ Bekazi ba mu Samaria basakameene
pa mulandu wa mukisi wa nghombe musoka wa ku Bet-Aveni.

Bantu ba mu Samaria baakaulilila ozo mukisi,
evio vyenka ni babitambua bakue balibaupupa,
balia bakiba bawaminua na bulumba bwa ozo mukisi,
pantu ufumiiziwe kwabo ni kutwalua mu buzia.

⁶ Ozo mukisi waakatwalua ku Asuria
kuba kyabupe kuli likolo mukulu.

Efraimu wakaba kusebaana,

Izraeli wakaba kumona busoni palua mukisi wakue wa kimuti.

⁷ Likolo wa mu Samaria waakeenoonua,
waakakungululua nga kiputu kya kimuti peulu menda.

⁸ * Pa bifuka bibi bya kupupilapo mukisi paakeenoonua,
i nkendo iliyabalilapo Izraeli.

Myunga ni tumuti twa bukobola byaakamena
ni kukupilila pa bitale byabo.

Pa kyamba baakaana mpili nangu, "Ize mutukupilile,"
ni kwana tupili, "Ize mutuponene!"

⁹ * "We Izraeli, kutula busiku buwaabalile mu Gibe, *
koko i kumwasyele.

Kubako bului tebwaakitikile
ku bankitatubi ba mu Gibe?

¹⁰ Pa musita unaakatona, naakabakanda.
Ntundu yaakabakolonghanina kuti ikabakake
pa mulandu wa bibalo byabo bibili.

¹¹ Efraimu i nghombe musoka asambiliziiziwe,
musoka atonene kupuula.

Ni pakako, nakaba kumukaka mupingo
pa mukosi wakue uweme.

Nakaba kumulombola Efraimu,
Yuda apalile kutipa,
ni Yakobo apalile kupuma bisinde.

¹² * Byale nsambu mwe bene,
zombole mazabo a ntono isiliyapua,
lime mu nsinde

pantu i musita wakumukeba Yawe mpaka pa-akaba kwiza
ni kuminookiizia bulunghami.

¹³ Inzi mwaalimbile bilubo,
mwaazombwele bubi,
mwaaliile buzabo bwa bupompo,
muketekeele sie maka enu mwe bene,
ni bwingi bwa balukale benu.

¹⁴ Ni pakako, nsungu ya bului yaakaba pa bantu bobbe,
ni byubo byobe byonse byaakeenoonua
nga vyainoonenue Beti-Arbeli na likolo Salmani pa busiku bwa bului,
nghina ni baana bakue lubaapoozelue pansi na maka.

¹⁵ Evi i vikyaakitika ni kuli wewe Beteli,
pantu bubi bobbe ni bukata.

Bobo busiku pa bukakia,
likolo wakua Izraeli waakaloviwa."

11

Ntono yakua Leza pa Baizraeli

¹ * "Izraeli lu-aali wakili mwanike, naamutonene,
ni kufuma ku Misri, naamukuutile mwanane.

² Inzi nga vibaali bakila kukuutua,
i vibaali bakila kuya kule ni nene.

Baelele ngelelo ku ba Baali
ni kufunkia bubaani ku mikisi.

³ Nene i waamusambiliziizie Efraimu kwenda,
nabakwete ku maboko,

inzi tebainikile
nangu nene i waabakosiizie.

⁴ Naabalombwele na nkamba ya nkumbu ya bumuntu,
na nkakilo ya ntono,

kuli bene naali nga olia aliwatwama
mwana pa nkombe,

* 10:8 10:8: Lk 23.30; Nfy 6.16

* 10:9 10:9: Bap 19.1-30

* 10:9 10:9 Gibe: Mona 9.9.

* 10:12 10:12: Yer 4.3

* 11:1 11:1: Kut 4.22; Mat 2.15

kabili naafwineeme kuti n'mbaliisie.

⁵ “Kubako tebakabwelela ku Misri
ni kuteekua na Asuria
pantu baakeene kulapila?

⁶ Kipanga kyaakabeekia mu mizi yabo.
Kyaakazakila minkolonto ya milyango yabo
ni kupwisia mapange abo.

⁷ Bantu bane bekinkiziizie kuti ban'mbutuke.
Anzia kine balibankuuta Leza Kabezia Mpungu,
ata pakaba syani, nsikavinda kubasezia.

⁸ ✠ “Kuti nakusia syani we Efraimu?
Kuti nakulekelela syani we Izraeli?
Kuti nakukitila syani bibiipile nga vinaakitiile Adma?
Kuti nakukita syani nga Zeboimu?
Mutima wane walulukile mukati mwane,
nkumbu yane yonse ibuukulukile.

⁹ Nsikafikilizia kikonko kyane kikata,
kabili nsika-alulula malanga ni kumwinoona Efraimu paakale,
pantu nene ndi Leza, kabili nsili muntu,
ndi Muzuuke pakati kenu.
Nsikeeza kukanda mizi yabo.

¹⁰ Baakamukonka Yawe.
Waakabuluma nga nkalamu.

Lu-aliwabuluma,
baana bakue balibaiza kufuma ku mboosi balimukututuma.

¹¹ Baakeeza kufuma ku Misri,
balimukututuma nga minsole,
kufuma ku Asuria, bapupukile nga nkunda.

Naakabeekazia mu nghanda yabo ingi,”
nangue Yawe.

¹² Efraimu anzyungulukiile na bufi,
Izraeli na bupompo,
inzi Bayuda baatwaliile kuba ba kisinka kuli Leza,
Leza Muzuuke wa kisinka.

12

¹ Efraimu aliwailiisia mwela.
Aliwakumba mwela wa ku kabanga koba konse
ni kuvuzia bufi ni bubi.
Aliwaunvwana ni Asuria
ni kutuma mafuta a mizeituni ku Misri.

² Yawe ali ni mulandu ni Yuda.
Wakaba kumukanda Yakobo kukonkana ni mibeele yakue
ni kumusazia kukonkana ni bikitua byakue.

³ ✠ Yakobo lu-aali munda, waamusakatiile mukuluube lya ku kasinghino.
Wene lu-aakulile, waalwile na Leza.

⁴ ✠ Waalwile na malaika ni kumwanzia,
waalilile ni kulomba buwame.

Waamusangile ku Beteli
ni kwambaula ni ye* koko kwenka.

⁵ Yawe Leza wa Maka onse,
Yawe i liina lyakue!

⁶ Inzi upalile kubwela kuli Leza obe.
Sunga ntono ni bulunghami,
ni kupempa Leza obe lyonse.

⁷ Musulu aliwabombia tulingo twa bupompo,

✠ 11:8 11:8: Mam 29.23 ✠ 12:3 12:3: Kut 25.26 ✠ 12:3 12:3-4: Kut 32.24-26 ✠ 12:4 12:4: Kut 28.10-22 * 12:4
12:4 Bwaluzi bumu bwa kale buli na Ye; Mu Kiebrania Fwe.

aliwatona kukalana.

⁸ Efraimu aliwaitantamuna,
 “Nene ndi munonsi mukata. Nakyaluka munonsi.
 Mu bunonsi bwane bonse,
 tebakansangamo na lubiibi ao na kibalo.”

⁹ ✧ “Nene ndi Yawe Leza wenu
 waamifumiizie ku Misri.
 Naakamilengia kwikala paakale mu maema,
 nga mu nsiku ya nsikunkulu yenu yaabiikilue.

¹⁰ Naalandile na bakabika,
 naabapeele bimonua bingi
 ni kulandila mu bipalo kupitila muli bene.”

¹¹ Kubako Gileadi te mubi?
 Bantu bakue ni ba mpuni!
 Eba, balibaelela nghombe ndume mu Gilgali?
 Bitale byabo byaakaba nga milui ya mabue
 mu bukaba buliminue.

¹² ✧ Yakobo waabutukiile mu kyalo kya Aramu,
 Izraeli waabombebele pakuti apate mukazi,
 ni pakuti alipe pa mulandu wa mukazi, waasungile mikooko.

¹³ ✧ Yawe waabombiizie kabika pakuti amufumie Izraeli ku Misri,
 kupitila muli kabika waamusungile.

¹⁴ Inzi Efraimu waasonseziizie kipuki kyakua Yawe,
 Mulopue wakue waakamupenda kuba wa kilubo pa mulandu wa bungipaani
 bwakue
 ni kumukanda pa mulandu wa mufuupula wakue.

13

Bupinguzi bwa mpeleezio pa Baizraeli

¹ Efraimu lu-aalandile, bantu baatutumine.
 Waalumbilue mu Izraeli.

Inzi waisangile kuba mubi pa mulandu wa kupupa leza Baali, ni ye waafwile.

² Evi balimukukila kubala.

Balimukwikitila mikisi na mutofue wabo
 mu musango ubamaniinemo bo bene,
 byonse byaakitilue na bantu bamanine mwilo.
 Kilandilue palua baba bantu nangue,
 “Balibafumia bantu kuba ngelelo!

Balibakumbatila mukisi wa nghombe musoka!”

³ Ni pakako, baakaba nga fuube wa lukeelekeele,
 nga lume lusililwakokola kuzeeza,
 nga makapa aliaululua na mwela pa kipuulilo,
 nga kyunsi kilikyafumina pa nzota.

⁴ “Inzi nene ndi Yawe Leza wenu
 kutula pa musita umwaafumine ku Misri,
 temupalile kukindika unge Leza inga sie nene,
 tekuli Mupususi unge inga sie nene.

⁵ ✧ Naakulabukiile mu kaseeba,
 mu kyalo kya kyaka.

⁶ Lunaabaliisiizie, baikutile.
 Lubaikutile, ba-alukile ni kiitoni.
 I kyaalengele kuti bandabe.

⁷ Ni pakako, naakaba nali nga nkalamu kuli bene,
 nga kanfuma, naakababenza mu nzila.

⁸ Nga kimbui kiibiilue baana bakue,
 naakabasakukila ni kuzanghununa mitima yabo.

Nga nkalamu mukota, naakabazakila.

Nama ya mu kisonso yaakabazanghununa tuputu tuputu.

⁹ “Wainoonua we Izraeli

pantu wanfunghamina. Wafunghamina mukwasi obe.

¹⁰ *Ale likolo obe wakuti akupusisie alipi?

Bakateeka ba mu mizi yobe yonse bali pi

balia bawaanombe nangu,

‘N’mpeelee likolo ni babiloolo?’

¹¹ *Mu kipuki kyane naakupeelee likolo,

ni mu kikonko kyane naamufumiiziepo.

¹² Bubi bwakua Efraimu busungilue,

bibalo byakue bilembelue.

¹³ Wene misa iliyamwizila nga mwanakazi alimukuvyala mwana,

inzi ozo mwana tali na mulangue.

Musita kine wakumana,

aliwa-anda kufuma munda mwa nghina.”

¹⁴ *Naakalubula baba bantu ku maka a kilibu,

naakabapusisia ku lufu.

We lufu, lyemo lyobe lili pi?

We kumbo, lwinoono lobe luli pi?

“Nsikaba na nkumbu,

¹⁵ anzia kine Efraimu akakitikilua na biweme pa ba kwakue,

mwela wa ku kabanga kufuma kuli Yawe waakeeza

wapuupile kufuma ku kaseeba.

Kasulo kakue tekakasula,

ni kiina kyakue kya menda kyaakakama.

Muluwe wakue waakeenoonua

pamo ni bintu byonse bilimo bya mutengo.

¹⁶ Bantu ba mu Samaria bapalile kwisanga bali ni mulandu,

pantu bakimusangukila Leza wabo.

Baakaloviiwa na kipanga.

Baana babo baniini baakafuntwilua pansi na maka,

banakazi bemisi ba mu Samaria baakatumbulua.”

14

Hosea wapaapaatila Izraeli

¹ We Izraeli, bwelela kuli Yawe Leza obe.

Bibalo byobe byakikuponia!

² Be mwali ni twebu

mubwelele kuli Yawe.

Mumwane nangu,

“Eleela bibalo byetu byonse

ni kutupokelela na buwame,

pakuti tufumie buzabo bwetu bwa ku milomo.

³ Asuria tavinda kutupususia,

tetukikasela pa farasi wa bului.

Tetukikalanda nangu, ‘Baleza betu’

ku bintu bitwaakitile na minue yetu,

pantu kuli wewe, mwana nsiwa aliwaunvwilua nkumbu.”

⁴ “Naakoondapa butaale bwabo

ni kubatona na mutima wane onse,

pantu nsikibafitiilue.

⁵ Naakaba nga lume kuli Izraeli,

waakatoota nga buluba.

Waakengizia misila pansi

nga kimuti kya mumpelampele kya ku Lebanoni.

⁶ Misambo yakue yaakabazalala.

Kuvumba kwakue kwaakaba nga kimuti kya muzeituni,
bunu bwakue nga kimuti kya mumpelampele kya ku Lebanoni.

⁷ Bantu baakeekala mu bulelo bwakue paakale,

baakasana nga nghano,
baakatoota nga mizabibu.

Kumanika kwakua Izraeli kwaakaba nga divai ifumine ku Lebanoni.

⁸ We Efraimu, kubako ni bwampanoki buli pali nene ni mikisi?

Nene ndikukwasuka ni kukulabukila.

Nene ndi nga kimuti kibisi kisili kyauma lyonse.

Kuseeka kwa mazabo kobe kulikwafuma kuli nene."

⁹ Nani ali ni mulangue? Enike totu twebu.

Nani ali ni maano? Amane totu twebu.

Nzila yakua Yawe ilungheeme,

balunghami i balibaendamo,

inzi babisanguka balibaipuutalamo.

KITABU KYAKUA YOELI BULONDOLZI

Keki kitabu kili na mbiko yakua Yoeli. Tekuli bintu bingi bimanikile palwakua Yoeli ao palwakua se Betueli. Mu Biblia yalingi, azimbwilue sie mu kitabu kyakua Yoeli ni mu kitabu kya Miilo ya Batumua (Miilo ya Batumua 2.17-21). Basambiliile tebamanine nsiku yaikuele Yoeli pa kyalo ni musita waalembeluepo keki kitabu. Yoeli azimbwilemo Yudea ni Yeruzalemu. Ni pakako, kimwenekele nangue i ku-aabombelee.

Nga vilandile bakabika bange mu Biblia, Yoeli ni ye alandiile palua bupinguzi bwaakeeza pa ntundu ya pa kyalo, ni pali Izraeli pamo ni Yuda. Waakinkiziizie kubalua muntu kuti alapile, ekeefie ni kumukeba Leza (2.12). Pa kyamba, Leza waalaile kukoosizia Mweo wakue pa bantu bonse (2.28). Mutumua Petro alandile nangue bobu bulayo bwaafikiliziiziwe ku nsikunkulu ya Pentekoste (Miilo ya Batumua 2.17).

Bwipi bwa bili mu kitabu kyakua Yoeli

1. Mu katue ka 1 kwita mu katue ka 2.17 mulandile palua kimina kya luzie mu kyalo.
2. Mu katue ka 2.18 kwita mu katue ka 3 mulondolwelue nangue Leza waakapususia bantu bakue ni kyalo kyakue.

¹ Mpunda ya keebo kakua Yawe yaizile kuli Yoeli mwana mwina Petueli ni ezi.

Busakukilo bwa luzie

² Mwe masiiko unvue kaka keebo,
mwe bekazi bonse ba mu kyalo kya Yudea twilizie!
Kubako kintu kya ozu musango kyaakitikilepo kale mu nsiku yenu,
ao mu nsiku ya babikolue benu?

³ Kaka keebo mukabe kwanako baana benu,
baana benu ni bo bakaaneko baana babo,
ni babo baana babo bakaaneko nvyalo yaakakonkopo.

⁴ Belia byaasiilueko na balyambala,
byaaliilue na kisepe kya luzie.

Byaasiilueko na kisepe kya luzie,
byaaliilue na bazingilila.
Ni byaasiilueko na bazingilila,
byaaliilue na mifwinzi.

⁵ Mwe bakyakolua, buuke mulile.
Mwe bamini ba divai, angule.
Angule pa mulandu wa divai ya lenu,
pantu mwakipokua ku milomo yenu.

⁶ *Kisepe kya luzie kyakisakukila kyalo kyane,
kisepe kya luzie lusililwapendeka,
lolo luli ni meeno a nkalamu,
ni luli ni lumuma lwa nkalamu mukota.

⁷ Lwakiinoona mizabibu yane,
lwakilovia miku yane,
lwakyubulako mamba,
lwaki-apooza kule.
Lwakisia misambo yaswetele sie pepepe.

⁸ Lila nga kinundue avwele lisaaka,
kinundue onvwile bulanda pa mulandu wa kufwilua na musakua wakue.

⁹ Bupe bwa misenga ya nghano ni bupe bwa bya kumina,
tebukili bwaleetua mu nghanda yakua Yawe.
Ni pakako, balia babitambua balibabomba ntanzi yakua Yawe,
bali mu malilo.

¹⁰ Makaba ainoonua,
musili waumina.
Tekukili nghano,

tekukili divai ya lenu,
mafuta a mizeituni akama.

- ¹¹ Mwe balimi polokelue,
mwe balimi ba mizabibu lile.
Unvue bulanda pa mulandu wa nghano ni shairi,
pantu buzombozi bwa mu makaba enu bwainoonua.
- ¹² Misila ya mizabibu teisyaumine.
Bimuti bya miku tebisyaufumpile.
Bimuti bya komamanga ni bya bunkindu pamo ni bya pome,
byonse tebisyaumine.
Kisinka nsansa ya bantu teisyapwile.
- ¹³ Mwe babitambua, vwale masaaka mulile,
mwe balibabombela ku kitale, loosie.
Ize mupunge busiku bonse mwavwele masaaka.
Mwe balibabombela Leza wane,
pantu bupe bwa misenga ya nghano ni bupe bwa bya kumina
tebukili bwaleetua mu Nghanda yakua Yawe.
- ¹⁴ Punde palua kuizilika kuzuuke.
Kuute libumba lya bazuuke.
Kuute masiiko
pamo ni bonse bekeele mu kyalo,
baye mu Nghanda yakua Yawe Leza wenu,
ni kumulilila Yawe.
- ¹⁵ ✧ Lisyamo pa bobo busiku!
Pantu busiku bwakua Yawe bwapalama,
bwakaba kwiza nga lwinoono kufuma kuli wa Maka onse.
- ¹⁶ Twimweneene na menso etu bilio vibisikilibyamoneka,
ni mu nghanda yakua Leza vimusikili nsansa ni musangalalo.
- ¹⁷ Mbezu teisyaumine mu bibungulu bya bulongo buume.
Mu milue temukili kantu,
milue ya bilio yatuutua,
pantu temukili kantu.
- ¹⁸ Mone nghombe vi-ilimukulila!
Bisepe bilimukwema
pantu tebukili na bilio.
Bisepe bya mikooko ni byo bilimukwema.
- ¹⁹ We Yawe nakukuuta.
Nakukuuta pantu mulilo wazizia bikusi bya mu kisonso.
Ni libeebe lyazizia bimuti byonse bya mu makaba.
- ²⁰ Nama yonse ya mu kisonso ni yo yakulilila,
pantu twezi twa menda twakikama.
Mulilo wazizia bikusi byonse bya mu kisonso.

2

Bupinguzi bwakua Yawe

- ¹ Lizie ntandala mu Sayuni,
Punde pa lupili lwane luzuuke.
Bekala kyalo bonse batutume
pantu busiku bwakua Yawe bwapalama, pasia bufike.
- ² Bwaakaba busiku bwa nfinzi ni bulanda,
busiku bwa malezi ni kifutika.
Nga vilivyakumana kakula mwaya mpili,
i vilimukwiza ni kisepe kya maka kya luzie.
Kutula pa kale tepanakitike kintu nga keki,
kabili tekikabako ku nvyalo ilimukwiza.
- ³ Ku ntanzi ya luzie, mulilo ulimukuzizia.
Ku kyamba, libeebe lilimukutuutuka.
Ku ntanzi ya luzie, kyalo kili nga bukaba bwa mu Edeni.

- Ku kyamba kya luzie, kuli nga kaseeba ka kutiinia.
 Tekuli kyaapusukile pasili kwinoonua na luzie.
- 4 *Nmonkelo ya lolo luzie luli nga farasi.
 Lwendele lubilo nga baseli ba pa farasi.
- 5 Ni katuuto nga katuuto ka matyakala a bului,
 koku lwalimukusontoka peulu lupili
 lwatuuta nga libebe lilimukuzizia bikusi byume,
 nga balukale ba maka batanteeme ku bului.
- 6 Musita ululilwamoneka, ntundu iliyatiina.
 Kubalua muntu aliwatooboka.
- 7 Loluluzie lulilwasakukila nga bantu ba bului.
 Lulilwasela mu bibumba nga balukale.
 Lonse lulilwasela mu milongo
 pasili kusalanhana mu milongo.
- 8 Lulilwaya pasili kutintana.
 Kubalua luzie lulilwaya lwalungheeme ku ntanzi.
 Lulilwapulania lusako
 pasili kusalanhana mu milongo.
- 9 Lulilwaya mu muzi lwali lubilo.
 Lulilwakunduka mu bibumba.
 Lulilwaingila mu nghanda.
 Lulilwaingila kupitila mu nzota nga bakabooko.
- 10 *Ntanzi ya luzie, kyalo kiliyakwaka.
 Myulu iliyasunkeena.
 Koba ni kwezi bilibya-aluka nfinzi.
 Ntanda ni yo iliyazima.
- 11 *Yawe wa-ana libumba lya balukale bakue walimukubuluma.
 Balukale bakue tebezi kupendeka.
 Kuluma kuli ku balia balukale,
 balukale banakiile mafunde akue.
 Busiku bwakua Yawe bwaviizie,
 bwene busiku bwa kutiinia.
 Kubako nani alikuvinda kubusipikizia?
- Lwito lwa bulapilo*
- 12 Yawe walanda evi,
 "Lapile na mitima yenu yonse mun'mbwelele.
 lizilike mulile ni kuloosia.
- 13 Kaate mitima yenu mu kulanga bulanda,
 tekuba ngubo yenu."
- Mubwelele Yawe Leza wenu
 wene ali ni buwame pamo ni nkumbu.
 Wene tezi kulenga kufiitua, ali ni ntono ingi,
 aliwaeleela lyonse, ni kuya wali lebe mu kukanda.
- 14 Nani amanine nangue Yawe Leza wenu kuti wa-alulula malanga akue?
 N'manine nangue Yawe kuti wamipaala na kumipeela buzombozi bwingi,
 evi ni mwe mumwelele nghano ni bya kumina.
- 15 Lizie ntandala mu Sayuni,
 punde kuizilika kuzuuke,
 kuute libumba lilonghaane.
- 16 Kolonghanie bantu.
 Zuukie libumba,
 kolonghanie bakote,
 kolonghanie baana,
 balia bakilibaonka.
 Syabuinga afume mu muputule wakue,
 nabuinga ni ye afume mu muputule wakue.
- 17 Balia babitambua balibabomba ntanzi yakua Yawe,

balile pa bukata bwa nghingililo ya Nghanda yakua Leza ni kitale.
 Balande nangue, "We Yawe eleela bantu bobbe.
 Tekulekelela bupyani bobbe kuleebulua na twebbo twa kapuni pa ntundu.
 Ale ni kiki kibalikulandila pa bantu nangue,
 'Leza wabo ali pi?' "

Bwasuko bwakua Yawe

18 Pa kyamba, Yawe waunwiliile bunkua kyalo kyakue,
 ni kunvwila nkumbu bantu bakue.
 19 Yawe waabaasukile evi,
 "Unvue, nakaba kumitumina bilio,
 divai ya lenu pamo ni mafuta a mizeituni,
 bebio hyakaba kumiikusia ni kumiwamina.
 Nsikikamilekelela kuleebulua na ntundu inge.
 20 Nakaba kufumia kisepe kya luzie kifumine ku nkungua
 ni kukikumbila kule lya ku kaseeba mu musili uume.
 Luzie lwakaba lwali mu milongo lya ku ntanzi ku kabanga, naakalupooza mu Lyezi lya
 Mukele,
 lolia lwaakaba lwali ku kyamba lya ku mboosi naakalupooza mu Lyezi lya Meditera-
 nia.
 Luzie lufwile lwakaba kufumia bunu bubiipile,
 ni kununka kwa lolo luzie kwaakasalanghana."
 Kisinka Yawe wakikita bintu bikata!

21 "We kyalo kya Yudea tekutiina.
 Waminua usangalale.
 Kisinka Yawe wakikita bintu bikata!
 22 Mwe binama bya mu kisonso tekutiine
 pantu bikusi bya mu kisonso byavumba paakale.
 Bimuti byabamba kuseekako mazabo.
 Bimuti bya miku pamo ni mizabibu byatwamako mazabo engi.

23 "Sansamuke mwe bantu ba mu Sayuni.
 Sangalale muli Yawe Leza wenu
 pantu wakimipeela nvula ya muloboko.
 Wene ni wa kisinka.
 Aliwaminokiizia nvula ya muvumbi,
 nvula ya muloboko ni ya kawalala nga viyaali yanoka pa mambo.
 24 Nghano yaakeezula pa tubanga twa kupupiiziapo.
 Ngeso yaakeezulamo divai ya lenu pamo ni mafuta a mizeituni.
 25 Ne Yawe naakamibweziizia belia byaalilue na luzie mu myaka yaapitile,
 byaalilue na luzie ni balyambala pamo ni mifwinzi,
 kisepe kyane kikata kinaatumine pakati kenu."
 26 Mwaakaba ni bilio bingi bya kulia ni kwikuta.
 Mwaakamutasia Yawe Leza wenu,
 Yawe waamikitiile tupapo.
 Bantu bane tebakikamoniwa busoni.
 27 Papo i pamwaakamana nangue ndi pamo nenu mu Izraeli.
 Mwaakamana nangue nene ndi Yawe Leza wenu,
 kabili tekuli unge.
 Bantu bane tebakikamoniwa busoni.

Bulayo bwa Mweo Muzuuke

28 ✠Pa kyamba, naakakoosia Mweo wane pa bantu bonse.
 Baana benu balalume ni banakazi baakabikula.
 Bakote benu baakaloota bilooto,
 ni balumendo benu baakamona bimonua.
 29 Pa babombi bane balalume ni banakazi ni po
 mu ezio nsiku naakakoosiiziapo Mweo wane.

30 "Naakalanga tulangi mu myulu ni pa kyalo,
 mulopa ni mulilo pamo ni mapumpu a kyunsi kitikeeme.

31 ✧ Koba kaakaalulua nfinzi,
ni kwezi waakakasika nga mulopa,
ntanzi ya kwiza kwa bobo busiku bukata bwa kutiinia bwakua Yawe.
32 ✧ Inzi kubalua muntu aliwakuuta
mu liina lyakua Yawe waakapususiwa.
Pantu peulu Lupili lwa Sayuni ni mu Yeruzalemu,
mwaakaba bupusuko nga mwaalandiile Yawe
palua balia baapusukile,
baakuutilue na Yawe."

3

Kupingulua kwa ntundu

1 "Mu ezio nsiku ni pa ozo musita,
musita unaakabwezia bunonsi kuli Yuda ni kuli Yeruzalemu,
2 naakakolonghania mabumba a balukale ba ntundu yonse,
naakabakoosiizia mu lulambe lwa Yehoshafati,
momo i munaakabapingula.
Naakabapingula pa mulandu wa bikitua bibaakitiile bantu bane, Baizraeli,
pantu baasalanghaniizie bantu bane mu ntundu inge ni kukasania kyalo kyane.
3 Baateele bubale pa mulandu wa bantu bane.
Baasuluziizie balumendo kuti basangemo nfolanga ya kuonga bakambue banakazi.
Baasisiizie bakazyana kuti basangemo nfolanga ya kusitamo divai ya kumina.
4 ✧ "Ati, mwe bantu ba mu Tiro, ni ba mu Sidona pamo ni kyalo kyonse kya Bafilistini,
mulimwankebaki? Mulimukukeba kulandula pa kintu kinakikita? Kine i evio, nene
nsikaba kukokola kumibweziizia kilanduza kukonkana ni vimwakikita.
5 Pantu mwaatweme mutofue ni oro yane, kabili mwaatweme ni kipao kyane
kiwamiisie mwaya kutwala mu nghanda ya baleza benu.
6 Mwaasisiizie bantu ba mu Yudea ni ba mu Yeruzalemu ku Bayunani, evi mubatwale
kule ni kyalo kyabo.
7 Inzi nakaba kubafumia ku nkendo yonse kumwaile kubasisia, mane nkabe kulandula
kuli mwemue pa bintu byonse bimwaakitile.
8 Naakabasisia baana benu balalume ni banakazi ku Bayuda, ni bo bakabasisie ku
bantu ba ku Seba, ntundu ikeele kule." Evi i vyalanda Yawe.

9 "Pundile ntundu mwalanda:
Iiteanie kuya ku bului!
Kuute balukale!
Palamike babipami baye ku kusakukila.
10 ✧ Alule nkasu yenu kuba bipanga,
ni bikwakua byenu kuba mikuuki.
Olia anakile alande nangu,
'Ndumine!'
11 Mwe ntundu yonse ili koku ni koku,
lenge mwize mukolonghane mu lulambe lwa Yehoshafati."

We Yawe, koosia babipami bobo!

12 "Ane ntundu iye,
iye ikookele lya ku lulambe lulilwakuutua Yehoshafati,
pantu koko i kundikuya kwikala,
ni kupingula ntundu yonse ili koku ni koku.
13 ✧ Ale twame bikwakua
pantu musita wa kuzombola wa kumana.
Ize mutike mizabibu
pantu mu kitikilo kya mizabibu mwaizula.
Nsupa yaizula ni kusempuka
pantu bubi bwabo bwatanisia."

✧ 2:31 2:31: Mat 24.29; Mk 13.24-25; Lk 21.25; Nfy 6.12-13 ✧ 2:32 2:32: Bar 10.13 ✧ 3:4 3:4: Isa 14.29-31; 23.1-18;
Yer 47.1-7; Eze 25.15-17; 26.1-21; 27.1-36; 28.1-26; Amo 1.6-10; Zef 2.4-7; Zak 9.1-7; Mat 11.21-22; Lk 10.13-14 ✧ 3:10
3:10: Isa 2.4; Mik 4.3 ✧ 3:13 3:13: Nfy 14.14-16; 14.19-20; 19.15

¹⁴ We libumba bukata! We libumba bukata
mu lulambe lwa bupinguzi!

Pantu busiku bwakua Yawe bwapalama
mu lulambe lwa bupinguzi.

¹⁵ Koba ni kwezi byaakaaluka nfinzi,
ni ntanda teikikasanikila.

Leza wapaala bantu bakue

¹⁶ ✧Yawe waakabuluma mu Sayuni
ni lizui lya mutukumo lyaakonvwika mu Yeruzalemu,
kyalo ni myulu byaakasunkeena,
inzi Yawe waakaba kyubo kya bantu bakue,
ni kikingililo kya mponvu ku Baizraeli.

¹⁷ "I pa mwaakeenika nangue nene Yawe Leza wenu
ngikeele mu Sayuni, lupili lwane luzuuke.

Yeruzalemu waakaba wazuukile muyayaya,
ni baeni tebakikavinda kumwanzia.

¹⁸ "Mu bobo busiku mpili yaakatoonia divai ya lenu.

Tupili twaakazuumia mabeele.

Menda aakaba apita mu tunkolonfua tonse twa mu Yudea.

Kasulo ka menda kaakaba kafuma mu Nghanda yakua Yawe ni kuleeta kinwanvi mu
lulambe lwa Shitimu.

¹⁹ "Inzi mu Misri mwaakaaluka kibolia,
mu Edomu mwaakaaluka kaseeba

pantu baasanzile Bayuda,
ni kwitila mulopa usili na mulandu mu kyalo kyabo.

²⁰⁻²¹ Mu Yudea ni mu Yeruzalemu
mwaakeekalua muyayaya.

Kubako naakandua kukanda bantu baitilile mulopa wa bantu bane?

Abe sie, nsika-andua.

Nene ndi Yawe ekeele mu Sayuni!"

KITABU KYAKUA AMOSI BULONDOLZI

Keki kitabu kili na mpunda ya bukabika bwakua Amosi. Amosi waali wali musungi wa nama (1.1) kabili waali wali mulimi (7.14). Leza ni ye waamukuutile kuti abe kabika wakue. Amosi waali wa ku muzi wa Tekoa, muzi waali mu bukolo bwa ku nkungulua ya Yudea. Inzi mpunda yakue ingi yaali palua bukolo bwa ku nkungua bwa Izraeli. Amosi waali wabikula Uzia lu-aali wali likolo wa ku Yudea, ni Yeroboamu wa bubili lu-aali wali likolo wa kyalo kya Izraeli. Bebi byaakitikile mu pepi myaka 750 NK.

Amosi waabikwile palua kukandua kwa ntundu ingi mu tutue tubili twakutendekelapo. Inzi mpunda yakue ingi yaali yali palwakua Izraeli. Ozo waali wali musita wakua Izraeli wakukitikilua na biweme. Musita wa kukitikilua na biweme, Baizraeli baamulabile Leza ni kukitila bapabi bibiipile (2.6). Kukandua kwabo na Leza kwaali kwa kubatwala mu buzia (7.17). Inzi Leza abanga walaile nangue waakakwasia Baizraeli kuti bakaanzie paakale byalo binge byonse bibaateekele pa kale (9.12).

Bwipi bwa bili mu kitabu kyakua Amosi

1. Mu mulongo wa mambo, Amosi waitoota.
2. Kabili mu nsempu isyele ya mu katue ka 1 ni 2, alandilemo palua kukandua kwa ntundu ilekenkeene.
3. Katue ka 3 kwita mu katue ka 9.11 mulandilue palua kukandua, ni buzia bwakua Izraeli.
4. Ku mpeleezio mu katue ka 9.12-15, Bazumizi baasyelepo Leza wabalaya kuti ababweziizie ku Izraeli.

1 ✧ Totu i twebu twakua Amosi, umo wa pa basungi ba nama ba ku Tekoa. Twebu tu-aamwene palwakua Izraeli mu myaka ibili ntanzi ya ntensi, Uzia lu-aali likolo wa ku Yudea, ni Yeroboamu mwina Yehoashi lu-aali wali likolo wa Baizraeli.

2 ✧Amosi waalandile nangue,
“Yawe wabuluma pa Lupili lwa Sayuni,
watukuma mu Yeruzalemu.
Bikusi bya kuliwa na nama tebiliko,
bikusi bili peulu lupili lwa Karmeli byauma.”

Bupinguzi palua bantu bapalameene na Baizraeli.

3 ✧Yawe walanda evi,
“Pa mulandu wa bibalo bitatu ao bina* bya bantu ba mu Damaski,
nsikaba kubalekelela pasili kubakanda,
pantu bakitwama bintu bya Bagileadi
mu kubombia byela bya busanze.
4 Naakatuma mulilo pa nghanda yakua Hazaeli,
ozo waakazizia byubo byakua Ben-Hadadi.
5 Naakatyona mulyango wa Damaski,
naakeenoona likolo wa mu Lulambe lwa Aveni,†
ni olia akwete nkonto ya bukolo mu Beti Edeni.
Bantu bonse ba ku Aramu baakaya kuteekua buzia ku kyalo kya Kiri,”
koku i kulanda kwakua Yawe.

6 ✧Yawe walanda evi,
“Pa mulandu wa bibalo bitatu bya bantu ba mu Gaza ao bina,
nsikaba kubalekelela pasili kubakanda.
Pantu bakitwama bantu bengi
ni kuya kubasisia nga bazia ku Baedomu.
7 Naakatuma mulilo ku bibumba bya muzi wa Gaza,
ozo waakazizia byubo byakue.
8 Naakafumiapo makolo a ku Ashdodi ni a ku Ashkeloni.
Naakakanda muzi wa Ekroni, ni kwipaya Bafilistini bonse,”
koku i kulanda kwakua Yawe Kabezia Mpungu.

✧ 1:1 1.1: 2 Mak 15.1-7; 2 Mil 26.1-23; 2 Mak 14.23-29 ✧ 1:2 1.2: Yoe 3.16 ✧ 1:3 1.3: Isa 17.1-3; Yer 49.23-27;
Zak 9.1 ✧ 1:3 1.3 bibalo bitatu ao bina: I kulanda nangue bibalo bya kubalabala. † 1:5 1.5 Lulambe lwa Aveni i
kulanda nangue Lulambe lwa Bubi ✧ 1:6 1.6: Isa 14.29-31; Yer 47.1-7; Eze 25.15-17; Yoe 3.4-8; Zef 2.4-7; Zak 9.5-7

- ⁹ ✠Yawe walanda evi,
 "Pa mulandu wa bibalo bitatu bya bantu ba mu Tiro ao bina,
 nsikaba kubalekelela pasili kubakanda.
 Pantu bakitwama bantu bengi
 ni kuya kubasisia nga bazia ku Baedomu.
 Tebaafikiliizie kipanghano kya bukibuza kibaakitile.
- ¹⁰ Naakatuma mulilo ku bibumba bya muzi wa Tiro,
 ozo waakazizia byubo byakue."
- ¹¹ ✠Yawe walanda evi,
 "Pa mulandu wa bibalo bitatu bya bantu ba mu Edomu ao bina,
 nsikaba kubalekelela pasili kubakanda,
 pantu bakitwama kipanga ni kukumbizia ba kwabo.‡
 Bakikaana kumunvwila nkumbu
 pantu kipuki kyakue kyakiba kyalunduluka musita onse,
 ni kikonko kyakue pasili kufuukiwa.
- ¹² Naakatuma mulilo mu muzi wa Temani,
 ozo waakazizia byubo bya ku Bozra."
- ¹³ ✠Yawe walanda evi,
 "Ba-amoni bakibala bibalo bitatu ao bina,
 ni pakako, kisinka nakaba kubakanda.
 Lubaali basakukila ba Gileadi pakuti belundileko mipaka,
 baali batumbula mavumo a banakazi baali baimisi.
- ¹⁴ Naakatuma mulilo ku bibumba bya muzi wa Raba,
 ozo waakazizia byubo byakue
 mu nsungu ya malilo mu busiku bwa bului,
 mu mwela ukata mu busiku bwa kinkunsia.
- ¹⁵ Likolo wabo pamo ni babiloolo bakue,
 baakatwalua mu kyalo kyeni,"
 koku i kulanda kwakua Yawe.

2

- ¹ ✠Yawe walanda evi,
 "Pa mulandu wa bibalo bitatu bya bantu ba mu Moabu ao bina,
 nsikaba kubalekelela pasili kubakanda,
 pantu baaziziizie bikuza byakua likolo wa ku Edomu
 mpaka bya-aluka nga makeke.
- ² Naakatuma mulilo pa kyalo kya Moabu
 ozo waakazizia byubo bya mu Kerioti.
 Moabu waakapona mu nsungu ya bului,
 balukale pabakaba basamuna, ni ntandala paikaba yalila.
- ³ Naakeenoono kateeka wa ku Moabu,
 ni kwipaya babiloolo bakue bonse pamo nakue,"
 koku i kulanda kwakua Yawe.
- ⁴ Yawe walanda evi,
 "Pa mulandu wa bibalo bitatu bya bantu ba mu Yudea ao bina,
 nsikaba kubalekelela pasili kubakanda,
 pantu baakeene kusunga mizilo,
 ni kukaana kunakila milao yane,
 pa mulandu wa kukonka baleza ba bufi,
 baleza baali bapupua na babikolue babo.
- ⁵ Naakatuma mulilo mu Yudea,
 ozo waakazizia byubo bya mu Yeruzalemu."

Leza wapingula Baizraeli

- ⁶ Yawe walanda nangu
 pa mulandu wa bibalo bitatu bya Baizraeli ao bina,
 takaba kubalekelela pasili kubakanda,

✠ **1:9 1:9**: Isa 23.1-18; Eze 26.1-21; 27.1-36; 28.1-19; Yoe 3.4-8; Zak 9.1-4; Mat 11.21-22; Lk 10.13-14 ✠ **1:11 1:11**: Isa 34.5-17; 63.1-6; Yer 49.7-22; Eze 25.12-14; 35.1-15; Oba 1.1-14; Mal 1.2-5 ‡ **1:11 1:11** ba kwabo: I Baizraeli baali ba mu luvyalo lwakua Yakobo, Yakobo ozo waali wali wa kwakue kwa Esau, Esau kikulue wa Baedomu. ✠ **1:13 1:13**: Yer 49.1-6; Eze 21.28-32; 25.1-7; Zef 2.8-11 ✠ **2:1 2:1**: Isa 15.1-9; 16.14; 25.10-12; Yer 48.1-47; Eze 25.8-11; Zef 2.8-11

pantu balibasisia balunghami na mutofue,
ni bapabi na mpe imo ya nkwabilo.

⁷ Balibanyanta pa mitue ya bapabi,
nga pa lufunko lwa pa kyalo,

ni kukaana kupeela nsambu babiibikiziiziwe.

Se ni mwanee mwalalume balibakumana na mwanakazi umo,
ni pakako, balibatiikaania Liina lyane lizuuke.

⁸ Baali balaala mumbali ya kubalua kitale,
pa ngubo ipokelue ku bapabi kuti ibe kikwatizi.

Baali baminina bikolani mu nghanda ya baleza babo,
bikolani bibaali basita na nfolanga ya balia bali ni mizia,

⁹ * Yawe walanda nangu, "Anzia nainoonene Ba-amori,
baali baleepele nga bimuti bya mumpelampele,
ni kuya balumine nga bimuti bya mwaloni.

Nainoonene mazabo abo ku misambo ku muulu,
ni kutukuna misila yabo kwinsina.

¹⁰ Naamifumiizie mu kyalo kya Misri,
ni kumilombola mu kaseeba myaka 40,
kuti n'mipeele kyalo kya Ba-amori."

¹¹ * "Kabili pa baana benu naasaakwilepo bamo kuba bakabika,
ni pa baana benu balumendo naasakwilepo bamo kuba banaziri.*
Ati mwe Baizraeli, te i evio?"

Koku i kulanda kwakua Yawe.

¹² "Inzi mwe mwaalengiizie banaziri kubala mu kumina bikolani,
ni kukaania bakabika tekuti babikule."

¹³ "Evi ndikumisansa
nga tyakala vi-iliyasansa lu-itweme nghano mu masaaka.

¹⁴ Olia aliwakundukisia takapusuka,
wa maka, maka akue aakapua,
ni lukale takeepususia.

¹⁵ Kalasa wa buta takeesimpa,
aliwakundukisia takazembuluka,
ni museli wa farasi takeepususia.

¹⁶ Pa bobo busiku anzia kine kukabe bipami biine bya ba balukale,
baakabutuka tekuba bavwele kantu,"
koku i kulanda kwakua Yawe.

3

¹ Unvue keebo kakilandua na Yawe pa mulandu wenu mwe Baizraeli, mwe lupua
lwalingi lunaafumiizie mu Misri:

² "Mwemue sie i banaasaakwile pa ntundu yonse ya pa kyalo.
Ni pakako, naakamikanda pa mulandu wa bibalo byenu."

Mwilo wakua kabika

³ Ati, kubako bantu babili kuti baenda pamo
tekuba baunvwenenke?

⁴ Ati, kubako nkalamu aliwabuluma mu musitu lu-asinakwate nama?
Kubako mwina nkalamu kuti wabuluma mu lisele lu-asinakwate kantu?

⁵ Ati, kubako kooni kuti kakwatua mu muteo ute-elue
pasili kabembo?

Ati, kubako muteo kuti wapusa
tekuba mwali kya kukwatuamo?

⁶ Ati, kubako musita uliwaliziwa ntandala ya bului mu muzi
bantu tebezi kutiina?

Ati, kubako musita uliwafika busanzo mu muzi,
te Yawe aliwabileeta?

* 2:9 2:9: Mam 3.8-11 * 2:11 2:11: Mpe 6.1-8 * 2:11 2:11 banaziri: I Baizraeli balia baipeelee kuli Leza mu kukita
bilapo bya kusimina divai ao bikolani ao kutebula misisi yabo ao kukumia kifwile (mona Mpe 6.1-8).

⁷ Kisinka Yawe Kabezia Mpungu tezi kukita kantu
pasili kutubula mapange akue ku babombi bakue bakabika.

⁸ Nkalamu lu-aliwabuluma,
nani asivinda kutiina?
Yawe Kabezia Mpungu lu-aliwalanda,
nani asivinda kubikula?

⁹ Ele mukunda mu byubo bya mu Ashdodi,
ni mu byubo bya mu Misri nangu,
"Kolonghane peulu mpili ya ku Samaria,
mone lubebue viluvulilemo,
ni kubiibikiziwa mukati mwakue."

¹⁰ Yawe walanda evi, "Bantu ba ku Samaria tebamanine kukita biweme.
Bezuziizie bintu mu byubo byabo,
bintu bibapokele mu bukabooko ni mu bungipaani."

¹¹ Ni pakako, evi i vilimukulanda Yawe Kabezia Mpungu nangu,
"Basamaria baakazyungulukila kyallo kyenu,
baakatuuta byubo byenu
ni kupoka nghanda yenu ya kufyamamo."

¹² Yawe walanda evi,
"Nga evelia musungi vi-aliwasompola mu kanua ka nkalamu, myendo ibili ao kiputu kya
kutui,
i vikyaakaba ni ku Baizraeli bekeele mu Samaria,
balia baleele pa bulita bwabo,
ni ku bantu ba mu Damaski,
bantu bekeele mu bitebe byabo bya mutengo."

¹³ "Ale twilizie ni kusininkizia palua luvyalo lwakua Yakobo," koku i kulanda kwakua
Mulopue, Yawe Leza wa Maka onse.

¹⁴ ✧ "Busiku bunakakanda Baizraeli pa mulandu wa bibalo byabo,
naakatuuta bitale bya ku Beteli.
Tutunfi twa bitale twaakeenoonua
ni kuponena pansi.

¹⁵ Naakatuuta nghanda ya pa musita wa mainza,
ni nghanda ya pa musita wa kipua.
Nghanda ifwaniiziwe na meno a nzovu yaakatuutua,
ni nghanda yonse ikata yaakeenoonua,"
koku i kulanda kwakua Yawe.

4

¹ Twilizie kaka keebo mwe banakazi ba pa lupili lwa Samaria, mwe bali nga nghombe ya
ku Basani,
mwe balibabibikizia bapabi, ni mwe balibakita bibiipile ku babulilue,
ni kubaana balume benu nangu "tupeelee bikolani!"

² Yawe Kabezia Mpungu waalaille mu buzuuke bwakue nangu,
"Kisinka musita ulimukwiza
lubakaba kumifumia na ndobaano,
ni basyelepo pakati kenu baakaba kulobua na ndobaano nga lisabi.

³ Mwaakafumiziwa lya palia patutikile bibumba,
mwakapoozua panze lya ku Harmoni,"
koku i kulanda kwakua Yawe.

⁴ "Endo ku Beteli, muye mubale kibalo,
endo ku Gilgali, mulunduluke kubala.
Leete ngelelo yenu kubalua lukeelekeele,
kamo ka pa lyanondo mu nsiku itatu.

⁵ Zizie mukate ututumukile nga ngelelo ya kusanila,
iitasie palua bupe bumulimwapeela mu kutona kwenu,
iitantamune palua bebio byabupe mwe Baizraeli
pantu bebi i bimutonene kukita,"
koku i kulanda kwakua Yawe Kabezia Mpungu.

6 “Naaleetele kimina kya nzala mu mizi yenu yonse,
ni kubulua kwa bilio mu kubalua muzi.
Anzia kyaali evio temwambweleele,”
koku i kulanda kwakua Yawe.

7 “Ntanzi ya kufikiila kuzombola,
nsyaamipeele nvula pa myezi itatu.
Naanokiizie nvula mu muzi umo,
inzi mu unge muzi nsyaanokiiziemo.
Nvula yaanokele mu bukaba bumo,
mu bunge mwaasyele mwaumine pantu nsyanokiiziemo.

8 Bantu baendookele mu mizi ni mizi balimukukeba menda a kumina
inzi tebasangilemo a kubakumana.
Anzia kyaali evio, temwambweleele,”
koku i kulanda kwakua Yawe.

9 “Lingi nainoonene makaba enu ni makaba a mizabibu,
naumiizie bimuti na mwela wa lyuza.
Luzie lwaaliile bilimbua byonse bya mu makaba enu ni bimuti bya mizeituni.
Anzia kyaali evio, temwambweleele,”
koku i kulanda kwakua Yawe.

10 “Naatumine kimina pakati kenu,
nga vinaakitile ku Bamisri.
Naipaile baana benu balumendo na kipanga.
Naamipokele farasi yenu.
Naizuziizie myona yenu na bunu bwa mibili ibolele mu mitanda yenu.
Anzia kyaali evio, temwambweleele,”
koku i kulanda kwakua Yawe.

11 “Nainoonene bamo pakati kenu
nga evelia vinainoonene Sodoma ni Gomora.
Naamisomwene nga kakooko ka-apulua pa mulilo.
Anzia kyaali evio, temwambweleele,”
koku i kulanda kwakua Yawe.

12 “Ni pakako, evi i vinaakamikitila mwe Baizraeli!
Kabili pantu naakamikitila evio mwe Baizraeli,
iiteanie kusaakaana ni Leza wenu.”

13 Olia waabumbile mpili
ni waalengele mwela,
olia aliwafyula malanga akue ku bantu,
aliwa-alula lukeelekeele kuba nfinzi
ni kwenda pa kyalo pa nkendo ilendukile,
Yawe, Leza wa Maka onse, i Liina lyakue.

5

Amosi wa-ana bantu balapile

1 Mwe Baizraeli, twilizie totu twebu twa lwimbo lwa malilo lundimukumimbila.

2 “Kinundue Izraeli aponene,
takikabuuka,
waasiilue waleele pansu,
tekuli wa kumukwasia kubuuka.”

3 Yawe Kabezia Mpungu wa-ana Baizraeli nangu,
“Muzi waakatuma balukale 1,000 ku bului,
kwaakabwela sie balukale 100.
Muzi waakatuma balukale 100 ku bului,
kwaakabwela sie balukale lyanondo.”

4 Yawe wabaana Baizraeli nangu,
“Nkebe mube ni bukose.

- ⁵ Tekunkebe ku Beteli,
tekuye ku Gilgali,
tekwabuke kuya ku Bersheba.
Pantu Gilgali, kisinka waakaya mu buzia.
Ni Beteli waaka-alulua kuba mpuni.”
- ⁶ Mukebe Yawe mube ni bukose,
kine te evio, Yawe waakapyanga bantu ba mu nghanda yakua Yusufu nga mulilo.
Ozo mulilo waakazizia Beteli,
tekuli muntu waakauzimia.
- ⁷ Lisyamo lyenu mwe baliba-alulula nsambu kuba bwimba bululile,
ni kupooza nsambu pansi.
- ⁸ ✧ Olia waakitile Bulimina ni Kipindabusiku pamo ni Orioni,
olia aliwa-alulula nfinzi kuba lukeelekeele,
ni musita wa koba kuba busiku,
olia aliwakuuta menda a lyezi ni ku-etila pa kyalo,
Liina lyakue i Yawe.
- ⁹ Aliwainoona nghanda lubilo lubilo,
ni kutuuta byubo bya mizi.
- ¹⁰ Basuulile olia aliwasasililana mu kilie,
baleebwile olia aliwalanda kisinka.
- ¹¹ Mulimwaabiibikizia bapabi,
ni kubeebila buzombozi mu kusionkia musonko.
Ni pakako, anzia kine mwaakuulile nghanda ya mabue,
temukeekalamo.
Anzia kine mwaalimine bukaba bwa mizabibu,
temukamina divai ya mizabibu.
- ¹² Pantu n'manine vivulile bilubo byenu
ni vitanine bibalo byenu.
- Mulimwaemia bantu basili na kilubo ni kupoka bituulilo,
kabili mulimwatana bapabi nsambu mu kilie.
- ¹³ Ni pakako, olia akengeele aliwatalala pa musita nga ozo,
pantu musita ubiipile.
- ¹⁴ Kite biweme, tekuba bibiipile,
evi mube ni bukose.
Ni Yawe Leza wa Maka onse waakaba pamo nenu
nga vimulimwalanda nangue pa-ali.
- ¹⁵ Suule bibiipile, tone biweme,
biike nsambu mu bilie.
Pange Yawe Leza wa Maka onse waakeeleela
bantu basyele bakosele ba mu luvyalo lwakua Yusufu.
- ¹⁶ Ni pakako, Mulopue Yawe Leza wa Maka onse walanda evi,
“Kwaakaba malilo mu misebo yonse,
kuloosia kwa bulanda mu kubalua kisaakaanino kya bantu.
Balimi baakakuutua kwiza kulila,
ni ba kuloosia bakeeza kuloosia.
- ¹⁷ Mu makaba onse a mizabibu mwaakaba malilo.
Pantu naakeeza kupita pakati kenu,”
koku i kulanda kwakua Yawe.
- Busiku bwakua Yawe*
- ¹⁸ Lisyamo kuli mwe balibatokamua
busiku bwakua Yawe.
Mulimwatokaminuaki busiku bwakua Yawe?
Bobo busiku bwaakaba nfinzi, tekuba kisue.
- ¹⁹ Kyaakaba nga muntu wabutuka nkalamu,
wasaakaana na kimbui,

wapanda ku kimbui, waingila mu nghanda yakue, ni kukikilizia kuboko kwakue ku kibumba,

wasumua na nzoka.

²⁰ Kubako busiku bwakua Yawe tebukaba nfinzi, pasili kuba kisue?

Kubako teikaba nfinzi ikata isili na minghenghe?

²¹ *Yawe walanda nangu, "Nsuulile, ndeebwile nsikunkulu yenu ya mpupo, nsiwamiinue na kulonghana kwenu.

²² Anzia kili evio, mulimwandeetela ngelelo ya kuzizia ni bupe bwa bunga nsikabipokelela.

Anzia kine mulimwaleeta bupe bwa mutende, nsikabukentako.

²³ Lekele nsungu ya nghimbo yenu, nsikatwilizia nghimbo ya bilimba byenu.

²⁴ Inzi lekele nsambu ipongoke nga mwenzi, bulunghami bube nga kaezi kasili kakama.

²⁵ *Kubako mwe Baizraeli, mwandeetele ngelelo ni bupe mu kaseeba mu elia myaka 40?

²⁶ Mwakilendula kitale kyakua likolo wenu, Sukoti kateeka leza wenu, ni Kiuni leza wenu wa lutanda, bamwaikitiile mwe bene.

²⁷ Ni pakako, naakamitwala mu kyalo kya buzia, kule kupita ku Damaski," koku i kulanda kwakua Yawe, ali ni Liina Iya Leza wa Maka onse.

6

Lisyamo ku bantu beketeekele

¹ Lisyamo lyenu mwe bekeele bawamiinue mu Sayuni, mwe beyunvwile mwali ni mutende pa Lupili Iwa Samaria, mwe bakindami ba mponvu pa ntundu yonse, mwe baketekeelue na Baizraeli!

² Endo mwaye mumone muzi wa Kalnehi, muye mumone ni muzi ukata wa Hamati, kabili muye mukookele ni ku Gati, muzi wa Bafilistini.

Ati, kubako ezi mizi yaali yawamiisie kukila bukolo bwenu bwa Yuda ni bwa Izraeli? Kubako, kyalo kyabo kyaali kyatanine kukila kyalo kyenu?

³ Mulimwalangakana kusyenya kule busiku bwa masanzo, inzi mwalimukupalamika buteeko bwa kutiinia.

⁴ Kyaakamibiipila mwe bali balaala pa malita afwaniiziwe na meno a nzovu, ni kuya mwaiyolwela pa bitebe bya mutengo.

Mwe balibalia munani wa misoka ya mikooko pamo ni wa misoka ya nghombe itapukile.

⁵ Mwemue mulimwalizia binanda nga Daudi, mulimwatunga nghimbo ni kulizia bilimba bilekenkeene.

⁶ Mulimwaminina divai mu nsupa, ni kusuba mafuta a bunu buweme ku mibili yenu. Inzi temulimwaunvua nkumbu pa mulandu wa kwinoonua kwa luvyalo lwakua Yusufu.

⁷ Ni pakako, mwaakaba mwali mu bantu ba mambo kuya mu buzia. Nsikunkulu yenu pamo ni kuwaminua byaakapua.

⁸ Yawe Kabezya Mpungu, Yawe Leza mwine wa Maka onse walapa walanda nangu, "Nsuulile kiitoni kyakua Yakobo, nsuulile byubo byakue.

Muzi ni kubalua kantu kalimo, naakapeela balwani babo."

⁹ Kine mu nghanda imo mwaakasyala bantu lyanondo, ni bo kumo baakafua.

¹⁰ Kabili kine muntu wa mu lupua Iwa babo bafwile waiza kufumia mibili yabo mu nghanda kuti aye azizie, kine muli muntu wapandanga, wasyele wakosele mu muputule wa nghanda, ozo muntu wa mu lupua lwabo alikumwipuzia nangu, "Ewe, ulimo ni

unge muntu akosele?" Kine walanda nangue, "Temuli," alikumwana evi, "Talala! Fwefue tetupalile kuzimbula Liina lyakua Yawe."

¹¹ Pantu Yawe wakifumia mwano,
wene wakaba kutuuta nghanda ikata bibazu bibazu,
ni iniini kutuuta tuniini tuniini.

¹² Ati, kubako farasi kuti wakunduka pa myalala?
Ati, kubako muntu kuti walima na nghombe pa myalala?
Inzi mwemue mwa-alwile nsambu kuba bwimba,
ni mazabo a bulunghami kuba bwimba bululile.

¹³ Mwe balibawaminua kwanziwa kwa muzi wa Lo-debari*
ni kulanda nangue, "Kubako tetwakikwata muzi wa Karnaimu† na maka etu fwe bene?"

¹⁴ Pantu Yawe Leza wa Maka onse walanda evi,
"Nakaba kulengia ntundu ikabe kumyalukila mwe nghanda yakua Izraeli.
Ni yo yakaba kumyemia
kutendekela ku Lebo Hamati ku nkungua mpaka ku Lulambe lwa Araba ku mboosi."

7

Bimonua byakua Amosi

Kimonua kya mambo: Luzie

¹ Keki i kintu kinaalangisiiziwe na Yawe Kabezia Mpungu. Naamumwene walimukuteania bisepe bya luzie pa kyamba kya kuzombola buzombozi bwakua likolo pa musita waali wamenenapo binge bilimbua.

² Luzie palwaali lwalimukulia bilimbua byonse bya mu makaba, na-angwile nalanda nangue, "We Yawe Kabezia Mpungu eleela bantu bobo! Kubako Yakobo alikutwaliila syani kuba mukose? Wene akilile kukepa!"

³ Ni pakako, Yawe wa-alwile malanga akue.
Yawe waalandile evi, "Keki tekikaba kukitika."

Kimonua kya bubili: Mulilo

⁴ Kintu kinaalangisiiziwe na Yawe Kabezia Mpungu ni keki: Yawe Kabezia Mpungu waali wakuuta bupinguzi bwa mulilo, ni ozo mulilo waakamiizie lyezi ni kwinoona kyalo.

⁵ Kabili wa-angwile, "We Yawe Kabezia Mpungu, napaapaata tekukita evio! Kubako Yakobo alikutwaliila syani kuba mukose? Wene akilile kukepa!"

⁶ Ni pakako, Yawe wa-alwile malanga akue.
Yawe Kabezia Mpungu waalandile evi, "Keki tekikaba kukitika."

Kimonua kya butatu: Kalingo ka kuolwelako

⁷ Kinaalangisiiziwe na Yawe mu kimonua ni keki: Yawe waali waimeene mumbali kibumba kyaali kyakuulua na kalingo ka kuolwelako, wakwete ni lukamba lwa kalingo ka kuolwelako mu minue yakue.

⁸ Yawe wangipuziizie nangue, "Ati Amosi, umweneki?"
Naamwasukile, "Lukamba lwa kalingo ka kuolwelako."

Kabili Yawe waalandile evi, "Mona ndimukubiika kalingo ka kuolwelako pa bantu bane Baizraeli. Nene nsikikaba kubeelela.

⁹ "Nkendo ya mukinzi iliyapupulapo ba mu luvyalo lwakua Izaaki yaakeenoonua,
Ni pa bifuka bizuuke bilibapupulapo Baizraeli paakeenoonua. Naakeepaya ba mu nghanda yakua Yeroboamu."

Kabika Amosi ni kitambua Amazia.

¹⁰ Kupwako, Amazia kitambua wa ku Beteli watuma mpunda kuli Yeroboamu likolo wa Baizraeli walanda nangue, "Amosi alimukukuleetela bukankobenkania mu Baizraeli. Twebo twakue twakaba kwinoona kyalo."

¹¹ Pantu evi i vilimukulanda Amosi.
"Yeroboamu waakeepawa ku bului.
Kisinka Baizraeli baakatwalua mu buzia,
kule ni kyalo kyabo."

* **6:13 6.13** Lo-debari: Leli liina lililayunvika nga lya mu Kiebrania i kulanda nangue "mpuni,"
Karnaimu: Liina lya ozu muzi uniini i kulanda nangue "masengo," kilangililo kya maka

† **6:13 6.13**

¹² Pa kyamba Amazia waamwanine Amosi nangue, "Fuma papa we mumoni! Bwelela mu kyalo kya Yudea, uye ubikwile koko ni kupeeluako bilio.

¹³ Tekutwalilila kubikula mu Beteli pantu papa pazuukile, kabili i nkendo iliyapupilapo likolo."

¹⁴ Amosi waamwasukile Amazia nangue, "Nene nsyaalipo kabika ao mwina kabika, inzi naali musungi wa nama ni ndabukizi wa bimuti bya miku."

¹⁵ Inzi Yawe wanfumiizie ku mwilo wa busungi bwa nama ni kunghana nangue, "Endo ubikwile bantu bane, Baizraeli."

¹⁶ Ale kansi unvua keebo kakua Yawe we aliwalanda nangue, "Tekubikwila Baizraeli,

kabili tekusimikila ba mu luvyalo lwakua Izaaki."

¹⁷ "Ni pakako, Yawe walanda evi,

'Mukazi obe wakaba kwaluka mukambue mu muzi,
baana bobo, balalume ni banakazi, bakaba kwipawa ku bului.
Bukaba bobo bwakaba kulingua ni kuputulaniwa.

Ni we wakaba kufwila mu kyalo kya Bazima.

Baizraeli ni bo kisinka bakaba kuya kuteekua buzia mu kyalo kyeni,
kule ni kyalo kyabo.' "

8

Kimonua kya kipanda kilimo mazabo.

¹ Yawe Kabezia Mpungu wanangisiizie kinge kimonua kinaamwenemo kipanda kilimo mazabo apiile.

² Yawe wangipuziizie evi, "Ati Amosi, umweneki?"

Na-asukile nangue, "Kipanda kilimo mazabo apiile."

Yawe i lu-anghanine, "Musita wa kukaana kweleela bantu bane wakumana."

³ Yawe Kabezia Mpungu walanda evi, "Mu bobo busiku nghimbo mu Nghanda yakua Leza yaakaaluka nghimbo ya malilo. Mibili ingi mu nkendo ingi yaakaba yapoozua sie tondolo!"

Leza waakakanda Izraeli

⁴ Unvue mwe balibabibikizia bantu babuliilue,
ni kuluvia bapabi ba mu kyalo.

⁵ Mwemue mulimwalanda evi,

"Kubako kubaluka kwa kwezi kwakaba kupua musitaki pakuti tukabe kusia mbezu?
Sabata ni yo yakaba kupua musitaki pakuti tukabe kusia nghano?"

Mulimwakeefia tulingo,

mulimwasezia mutengo,
mulimwapompola na kalingo ka bufi,

⁶ mulimwasita mupabi na mutofue,
abuliilue ni ye mulimwamusita na mpe imo ya nkwabilo,
mulimwasisia nghano mwabikiliilemo ni busapia.

⁷ Yawe, bwitanko bwakua Yakobo, wakilapa mu Liina lyakue walanda nangue,
"Nsikalaba kubalua kantu kabakita.

⁸ "Kubako kyalo tekikasunkaana palua ozu mulandu,
ni bantu bekeelemo tebakaloosia?"

Kyalo kyalingi kyaakatungupila nga Mwenzi wa Nile.

Kyaakatuulama ni kukooka nga mabimbi a mwenzi wa ku Misri.

⁹ "Yawe Kabezia Mpungu walanda nangue,

"Mu bobo busiku waakalengia busiku kwila koba kali pakati mutue,
ni kukupa kyalo na nfinzi koba kaseeme.

¹⁰ Naakaalula nsikunkulu ya mpupo yenu kuba ndoosio,
ni nghimbo yenu yonse kuba nghimbo ya malilo.

Naakamilengia mwe bonse kuvwala masaaka,
ni kumitebula kakuuzu ku mitue yenu.

Ozo musita naakaukita kuba nga musita wa kuloosia mwana lyonga,
ni mpeleezio ya bobo busiku yaakaba yakilile kubiipa.

¹¹ "Yawe Kabezia Mpungu walanda evi, 'Nsiku ilimukwiza,
lunaakatuma nzala pa kyalo.

Teikaba nzala ya bilio ao kyaka kya menda,

inzi yaakaba nzala ya kunvua keebo kakua Yawe.

¹² Bantu baakaba basakaana kufuma ku Lyezi lya Mukele kuya ku Lyezi lya Mediterania,
ni kupitaana kufuma ku nkungua kuya ku kabanga,
balimukukeba keebo kakua Yawe,
inzi tebakakasanga.'

¹³ Mu bobo busiku,
bakazyana baweme ni balumendo ba maka,
baakapenzuka na kyaka.

¹⁴ Balia balibalapa mu meena a mikisi ya ku Samaria,
balia balibalanda nangue, 'Mu liina lyakua leza mukose wa ku Dani,'
ao nangue, 'Mu liina lyakua leza mukose wa ku Bersheba,'
baakapona pasili kubuuka."

9

Bupinguzi bwakua Yawe

¹ Naamwene Yawe waimeene mumbali kitale. Waalandile nangue,
"Uma ku bisulo,
evi mapumpu atente.

Biponiizie pa mitue ya bantu bonse.
Ni balia baakasyalapo naakabeepaya na kipanga.
Tekuli muntu waakabutuka.
Tekuli waakapanda.

² Anzia beimbila nzila ya kuya kumbo,
nakaba kubafumiamo na kuboko kwane.
Anzia basela mu myulu,
nakaba kubakoosiizia pansi.

³ Anzia befiika peulu lupili lwa Karmeli,
nakaba kubakeba ni kubakwata.
Anzia banfyama kwinsina lyezi,
nakaba kwana kizoka kikabe kubasumina koko kwenka.

⁴ Anzia batwalua ku buzia na balwani babo,
nakaba kulengia bakeepailue koko kwenka.

"Nakaba kuya nabakenteleele na menso ane,
pakuti n'mbakitile bibiipile tekuba biweme."

⁵ Mulopue, Yawe wa Maka onse aliwakumia kyalo, ni kyo kilikyasunguluka.
Bonse bekeeleemo balibalooisa.

Kyalo kyalingi kilikyalenduka ni kukooka nga mabimbi a Mwenzi wa Nile.
Ni pa kyamba kilikyakooka nga mabimbi a mwenzi wa ku Misri.

⁶ Ozu Yawe aliwakuula nghanda yakue ya bukolo mu myulu
ni aliwaimika biputa byakue pa kyalo,
ozu aliwakuuta menda a mu lyezi
ni aliwa-etila pa kyalo,
Liina lyakue ni Yawe.

⁷ Yawe waipuzia evi, "Mwe Baizraeli!

Kubako nsimipendele nga vin'mpendele bantu ba ku Etyopia?"*
"Kubako te nene waamfumiizie mu Misri?
Te nene waafumiizie Bafilistini ku Kaftori?
Te nene waafumiizie Bashamu ku Kiri?

⁸ "Kisinka menso ane ne Yawe Kabezia Mpungu,
akentele pa bukolo bwa bibalo.

Nakaba kubwinoona pa kyalo,
inzi nsikeenoona nvyalo yonse yakua Yakobo,"
koku i kulanda kwakua Yawe.

⁹ "Pantu naakafumia nsambu ya kuuluzia Baizraeli pa ntundu yonse,
naakabauluzia nga nghano iliyauluziwa mu kipanda.
Tekuli lubezu lwa nghano lwaakaponena pansi.

¹⁰ Bantu bonse ba bibalo pa bantu bane,

* 9:7-9 Etyopia: Leli liina mu Kiebrania ikulanda nangue Kushi

baakeepawa na kipanga,
 balia bonse balibalanda nangu,
 'Tetukasanzua.'

Kuwamiwa paakale pa kyamba kya kwinoonua

¹¹ ☆ "Mu bobo busiku

"naakabwezia nghanda iponene yakua Daudi,

naakawamia palia penoonekele,

naakeemika paakale bituuti byakue,

naakakuula paakale nga viyaali pa mambo,

¹² evi Baizraeli bakapoke nkendo yaasyeleko mu kyalo kya Edomu,

pamo ni ntundu yane yonse,"

koku i kulanda kwakua Yawe ozo waakakita bebi hintu.

¹³ Yawe walanda evi,

"Nsiku ilimukwiza, muzombozi lu-aliwaakaba wakitwaliile kuzombola

musita wa kulima wasyafikile,

ni aliwatika mizabibu lu-aliwaakaba wakitwaliilile kutika musita wa kulimba wasyafik-
 ile,

mpili yaakatoonia divai ya lenu,

ni tupili ni to twaakaipongola.

¹⁴ Naakafumia bantu bane, Baizraeli, mu buzia ni kubabwezia.

"Baakakuula paakale mizi ituutikile ni kwikalamo.

Baakalimba mizabibu ni kuminako divai.

Baakalima makaba ni kulia bibaakabyalamo.

¹⁵ Naakalimba Izraeli mu kyalo kyakue,

kabili tekuli muntu waakamunukula mu kyalo kinaamupeelee,"

koku i kulanda kwakua Yawe Leza wenu.

KITABU KYAKUA OBADIA BULONDOLOZI

Keki kitabu kili na mbiko yakua Obadia. Mpunda yakua Obadia, ni bulanzi bwa kukanda bantu ba ku Edomu ba mu luvyalo lwakua Esau. Bantu basambiliile tebamanine bwinobwino musita waalembeeluepo kitabu kyakua Obadia. Kuti kyavindikika kulanda nangu koku kukandua i kolia kwaakitikile musita waasakukiilue Yeruzalemu na Babiloni, ni Edomu pasili kumukwasia Izraeli. Kine keki ni kisinka, kansi keki kitabu kyaalembele pepi mu myaka 600 NK.

Obadia alandiilenke palua kukandua kwakua Edomu bunke, inzi pa kyamba, mu mulongo wa 15, abiikilemo kukandua kwa ntundu yonse. Pa mpeleezio, Obadia alandile nangu busiku bumo Baizraeli bateekelue buzia baakabwela ni kupoka kyalo kyabo.

Bwipi bwa bili mu kitabu kyakua Obadia

1. Mu mulonga wa 1-14 kukandua kwakua Edomu kwazimbulua.
2. Mu mulongo wa 15-21 mulandilue palua ntundu viyaakapingulua palua kiitoni kayo ni palua Baizraeli bateekelue buzia vibaakabwela ni kupoka kyalo kyabo ni kuteeka kyalo kya Edomu.

Kukandua kwakua Edomu

¹ *Kimonua kyakua Obadia.

Kaka i keebo kalandile Yawe Kabezia Mpungu palwakua Edomu:
Twakyunvua mpunda kufuma kuli Yawe.

Mukenzi wakitumua ku ntundu walanda nangu,
"Buuke tuye tulue na Edomu!"

² Yawe wamwana Edomu nangu,

"Mona nakaba kukukeefia pa ntundu.

Wakaba kukila kuleebulua na bonse.

³ Kiitoni kya mutima obe kikubeepele,

we ekeele mu milunda ya mabue,

we akitile ni bwikazi bobe peulu,

we aliwaiana nangu,

'Kubako nani alikuvinda kunkoosiizia pansi?'

⁴ Anzia kine uselele mu muulu nga nzwiba

ni kukita busalala bobe pa bukata bwa ntanda,

naakakufumiapo ni kukukoosiizia pansi,"

koku i kulanda kwakua Yawe.

⁵ "Bakabooko ao hapoti lubalibakwingilila musita wa busiku,

kubako tebezi kwibamo sie belia bibatonene?

Bazombozi ba mizabibu lubalibaiza kuzombola,

kubako tebalibasiamo mizabibu iniini?

Inzi balwani bobe bakeeza kutwama byonse.

⁶ Mwe nvyalo yakua Esau, bunonsi bwenu bwakipokua,

bukonto bwenu bonse bwakiba bwafiikilue bwakifyulua.

⁷ Bonse bawaali waunvvana nabo,

bakaba kukukumba mpaka ku mipaka.

Babibuza bobe bakaba kukwalukila ni kukupoka kyalo kyobe.

Balia balibalia mukate obe bakaba kukuteyela muteo.

Inzi ozo muteo teukaba ku-umona.

⁸ "Ne Yawe naipuzia evi:

Kubako mu bobo busiku, nsikaba kwinoona, bantu ba mulangu ba mu Edomu,

ni bakengezi ba mu mpili yakua Esau?

⁹ We muzi wa Temani, balukale bobe bakaba kutiiniwa,

kubalua muntu ali mu mpili yakua Esau wakaba kusinzua.

Kafi ka kukandua kwakua Edomu

- ¹⁰ Wewe Edomu wakimukitila bubi mwalaobe Yakobo,
ni pakako, wakaba kumoniwa busoni
ni kwinoonua muyayaya.
- ¹¹ Pa bobo busiku, wewe Edomu waali waimeene lwa kule wakenteleele
baeni lubaali balimukutwama bunonsi bwakua Yakobo,
ni bantu ba mu kinge kyalo lubaali baingila mu milyango yakue,
ni kukasana bunonsi bwa mu Yeruzalemu na kutea bubale.
Wewe waali wali nga bene.
- ¹² Wewe tewaali wapolile kuleebula wa kobe
mu nsiku ya lyenda lyakue.
Tewaali wapolile kuwaminua pa mulandu wa Bayuda,
mu nsiku ya kwinoonua kwabo,
ao kukila kwitantamuna musita wa maavia abo.
- ¹³ Tewaali wapolile kupita mu milyango ya bantu bane
mu nsiku ya busanzo bwabo,
ao kusansamukila maavia abo
mu nsiku ya busanzo bwabo,
ao kupoka bunonsi bwabo
mu nsiku ya busanzo bwabo.
- ¹⁴ Tewaali wapolile kwimana mu masanzio nzila
kuti wipaye bantu babo babutukile,
ao kubapaana ku balwani babo
mu nsiku ya lyemo lyabo.
- ¹⁵ "Busiku bwakua Yawe bwapalama,
bwa kupingula ntundu yonse.
Wewe Edomu waakakitilua nga viwakikitolana.
Bikitua byobe biwakikita byaakakubwelelela.
- ¹⁶ Mwe bantu bane! Nga vimwakimina kikombe kya lyemo pa lupili lwane luzuuke,
ntundu yonse ni yo i viyaakaba yamina.
Yaakaba yaminamina sie ni kulobebelela.
- ¹⁷ Inzi pa Lupili lwa Sayuni paakaba bupusuko.
Lolo lupili lwaakaba luzuuke.
Ni Yakobo waakapyana bupyani bwakue.
- ¹⁸ Nghanda yakua Yakobo yaakaba mulilo,
ni nghanda yakua Yusufu yaakaba libeebe lya mulilo.
Nghanda yakua Esau yaakaba bikusi byume,
bebio byaakaziziwa ni kwinoonua.
Tepakaba muntu waakasyalapo,"
koku i kulanda kwane ne Yawe.
- ¹⁹ "Bantu ba kufuma ku kyalo kya ku Negebu baakapoka kyalo kya mpili kyakua Esau,
ni bantu ba mwinsina mpili baakakwata kyalo kya Bafilistini.
Baakapoka kyalo kya Efraimu ni kya Samaria,
Benyamina ni ye waakakwata kyalo kya Gileadi.
- ²⁰ Libumba lya Baizraeli lyaali lyabutukiile ku Kanaani
lyaakabwela ni kupoka kyalo mpaka ku Sarepta.
Balia baafumine ku Yeruzalemu ni kubutukila ku Sefaradi,
baakakwata muzi wa Negebu.
- ²¹ Bapususi baakasela pa Lupili lwa Sayuni,
ni kuteeka kyalo kya mpili kyakua Esau.
Ni bobo bukolo bwaakaba bwakua Yawe."

KITABU KYAKUA YONA BULONDOLZI

Kitabu kyakua Yona kilondolwele palua kutumua kwakua kabika Yona mu muzi wa Ninawe. Mu kupusanako ni binge bitabu bya bukabika, keki kitabu kikirile kukonkobezia palwakua kabika ni bikitua byakue kukila pa mpunda yakua Leza. Mwilo wakua Yona waakitikile pepi ni musita wakua Yeroboamu wa bubili lu-aali likolo wa Izraeli, pepi mu myaka 800-750 NK, inzi bantu basambiliile tebaamanine bwinobwino musita waalembeeluepo keki kitabu.

Leza waamutumine Yona kuti aye asimikile muzi wa Ninawe, inzi Yona taanakiile, wene waile kunge (1.3). Waapateeme mu bwato bwaali bwalimukuya ku muzi wa Tarsisi. Bwato lubwaali bwalimukuya ku Tarsisi, Leza waabuusiize mwela ukata. Babituuta ba menda baunvwile mwezo ukata ni kumupooza Yona pa menda kuti batontolole kipuki kyakua Leza. Pa kyamba, Leza waatumine lisabi likata kuti limuteleke Yona. Yona waalapiile, ni Leza waamulekelele kuba mukose. Pa mpeleezio, Yona waile ku Ninawe ku kusimikila ozo muzi, ni bekala muzi baalapiile. Kitabu kyakua Yona kikonkobeziize vili Leza wa nkumbu anzia kine Yona taatonene Leza kuti aye wali wa nkumbu (4.2).

Bwipi bwa bili mu kitabu kyakua Yona

1. Mu katue ka 1 mulondolwelue palwakua Yona vi-aamubutukile Leza ni kuya kupeeleela munda mwa lisabi.
2. Mu katue ka 2, Yona wamulomba Leza musita u-aali wakili munda mwa lisabi.
3. Mu katua ka 3, Yona wasimikila ku Ninawe, ni bekala muzi balapila. Leza wamona kuti abapusie.
4. Ku mpeleezio mu katue ka 4, Yona wafitua pantu Leza waunvwila nkumbu bekala muzi wa Ninawe, Leza ni ye wamwana Yona nangue atonene bantu bonse.

Yona wamubutuka Yawe

¹ ✧ Busiku bumu Yawe waamwanine Yona mwina Amitai nangue,
² "Lenga uye ku olia muzi ukata wa Ninawe, uye ubaane mpunda yane ya bupinguzi, pantu namona vili bubi bwa bantu ba mu olia muzi."

³ Inzi Yona wene waamubutukile Yawe ni kuya ku Tarsisi. Waakookele mpaka ku Yopa, koko i ku-aasangile bwato bwa kuya ku Tarsisi. Kupwako, walipila lwendo, waingila mu bwato pamo ni balia baali baya ku Tarsisi evi amubutuke Yawe.

⁴ Tapaakokwele, Yawe ni ye waabusiiize mwela ukata pa lyezi. Kyaali kinkunsia kikata mpaka ni bwato bwaali bwasyaumiine kubazuka.

⁵ Babituuta ba menda baunvwile mwezo ni kutendeka kupooza pa menda bintu bibaali nabio mu bwato kumona sie bwato bulengeko, koku kubalua muntu walimukupupa leza wakue. Inzi Yona wene waali waakookele mukati bwato waleele waonene tulo twine.

⁶ Kupwako, kibinda wa bwato wamukonka Yona, wamubuusia ni kumwipuzia nangue, "Ati ewe, uonene sie tulo? Buuka ni we upupe leza obe, pange leza obe kuti watulangulukako tekuti tulobe."

⁷ Ni pakako, baatendekele kulanzania pakati kabo nangue, "Emwe, tuteye sie bubale tumone kine nani alengiize bobu busanzo buli pakati ketu." Lubaateele bubale, bainikile nangue waali walengiize ni Yona.

⁸ Babituuta ba menda baamwipuziize nangue, "Twane, nani walengia bobu busanzo buli pakati ketu? Uli na mwiloki? Kabili ufumine pi? Kyalo kyobe ni kyaloki? Uli mukowaki?"

⁹ Yona waabaasukile evi, "Nene ndi Muebrania, kabili ndinamutiina Yawe Leza wa mwiulu, olia waalengele lyezi ni musili."

¹⁰ Lubaapwile kumwipuzia nangue wakitilaki evi, babituuta ba menda baakilile kutiina pantu Yona waabaanane nangue amubutukile Yawe.

¹¹ Kupwako, bamwipuzia nangue, "Ale tukukite syani kuti lyezi litontoloke?" Pantu mwela waali wakila sie kutungupila.

¹² Yona waabaasukile nangue, "Nkwate sie mun'mpooze pa menda ni lyezi lilikutontoloka, pantu n'manine nangue nene i alengiize bobu busanzo."

¹³ Inzi babituuta bene baakilile kwoba kuti bafike kunze, ni bo ba-andilue pantu mwela waali wakililako sie kutungupila.

¹⁴ Ni pakako, baamuliliile Yawe balanda nangu, "Twakupaapaata we Yawe, twaku-paapaata tekuti utulovie pa mulandu wa bukose bwakua ozu muntu, kabili tekutupeela mulandu pa mulopa wakua ozu muntu usili na kafi, pantu wewe, we Yawe i watonanga kuti bebi bintu bikitikie evi."

¹⁵ Kupwako, bamukwata Yona bamupooza pa menda, ni lyezi lyatontoloka.

¹⁶ Ni pakako, bantu baakilile kumutiina Yawe. Baamwelelele Yawe ngelelo ni kulapa bilapo.

¹⁷ *Inzi Yawe waatumine lisabi likata lya kumuteleka Yona, ni Yona waikeele munda mwa lisabi nsiku itatu busiku ni koba.

2

Mapepo akua Yona

¹ Yona lu-aali munda mwa lisabi waatendekele kumulomba Yawe Leza wakue walanda nangu,

² "Pa musita wa maavia ane naamulombele Yawe, ni ye wangsukile.

Lunaali mukati kilibu naalombele bukwas, ni we waunvwile lizui lyane.

³ Pantu wan'mpoozele pazikiisie, mukati buziba, naazyungulukiilue na menda engi, mabimbi obe onse pamo ni kusana kwakue byan'mpitile peulu.

⁴ Naalandile nangu, naapozelue kule ni wewe, anzia evio, naakakenta kabili ku Nghanda yobe izuuke.

⁵ Mutima uzyungulukiilue na menda, nkupilue na buziba, mutue wane ukupilue na bikusi bya pa menda.

⁶ Naakookeekele kwinsina mpili, kyalo ni minkolonto yakue byankilikiile nsiku ingi, anzia evio, wewe waaseziizie bukose bwane kufuma mu kilibu, we Yawe Leza wane.

⁷ Mutima mukati mwane luwaapenzukile, naamulangulukile Yawe, ni mapepo ane aafikile kuli wewe mu Nghanda yobe izuuke.

⁸ Balia balibapupa mikisi ya mpuni, balibamufunghamina Yawe ni kukaana ntono yakue.

⁹ Inzi nene naakazanzula lizui lya malumbo, naakakwelela ngelelo. Naakafikilizia kilapo kinaalapile.

Bupusuko bulibwafuma kuli Yawe."

¹⁰ Kupwako, Yawe wa-ana lisabi liye limulukile Yona kunze.

3

Yona waya ku Ninawe

¹ Kabili Yawe waamwanine Yona nangu,

² "Lenga uye waya ku olia muzi ukata wa Ninawe, uye ubaane mpunda inakikwana."

³ Yona waile ku Ninawe nga mwaalandiile Yawe. Ninawe waali wali muzi ukata wakwendamo nsiku itatu.

⁴ *Yona waingile mu muzi ni kwendamo busiku bumo walimukupunda walanda nangu, "Pa kyamba kya nsiku 40, we Ninawe wakaba kuloviiwa!"

⁵ Kupwako, bantu ba mu Ninawe bamuketekela Leza. Ba-aninue kuizilika bilio ni kuvwala masaaka, kubambila ku mukulu mpaka ku mwanike akeepeesie pakati kabo.

⁶ Likolo wa mu Ninawe lu-aunvwile ezio Mpunda, waabuukile mu kitebe kyakue kya bukolo, wavuula ngubo yakue ya bukolo, wavwala masaaka ni kwikala mu mito.

⁷ Likolo pamo ni masiiko akue a mu muzi wa Ninawe, baafumiizie mwano wakwana nangu, "Kubalua muntu tekuti atompe kantu, bisepe bya nama ni byo, nghombe ni mikooko tekuti bilie ni kumina menda,

⁸ kabili bantu pamo ni nama bavwale masaaka, ni kumulilila Leza na maka, evi kubalua muntu alekele misango yakue ya bikitua bibi.

⁹ Kubako mumanine nangue pange Leza kuti wapilibuka ni kwibwelamo, ni kulekela kikongo kyakue tekuti atulovie?"

¹⁰ Leza lu-aamwene nangue balekela misango ya bikitua byabo bibi, wa-alulwile malanga akue a kwinoona muzi nga mu-aalandiile.

4

Yona wafitua pa mulandu wa nkumbu yakua Yawe

¹ Inzi Yona taawaamiinue, waafiitilue.

² *Yona waamwanine Yawe nangue, "We Yawe, evi te i vinaalandile lunaali nakili mu kyalo kyane? Ni pakako, i kyaalengele kuti nenge n'mbutukile ku Tarsisi, pantu naamanine nangue wewe uli Leza wa buwame, ezuzi nkumbu, asiliwalenga kufiitua, wa kyonko, aliwaiibwelamo mu kukanda bantu babi.

³ * Ni pakako, we Yawe, nakulomba ungipaye sie, pantu kyawama kuti nfue kukila kuba mukose."

⁴ Yawe waamwanine evi, "Teuli na nsambu ya kufiitua."

⁵ Kupwako, Yona wafuma mu muzi waya kwikala lya ku kabanga ka muzi, wakuula mutuule ni kwikala mu bulelo amone kilikukitika pa ozo muzi.

⁶ Yawe Leza waameniizie musila ni ku-ukuzia kuti umuleetele Yona bulelo pa mutue wakue pakuti bumupusie ku bulanda bwakue. Yona waawamiinue sana na ozo musila.

⁷ Inzi lukeele lwakue ku makia, Leza waatumine mufwinzi waafwinziizie musila, ni kuuma wauma.

⁸ Koba lukaaselele, Leza waatumine mwela ubi kufuma ku kabanga. Koba kaa-musaamiine Yona pa mutue. Yona lu-aali wasyaumiine kupenzuka, waali wasyapupila sie alenge afue. Waalandile evi, "Kufua kwawama kukila kuba mukose."

⁹ Leza waamwipuziizie Yona, "Ati, wakita bwino kufiitilua ozu musila?" Wa-asukile nangue, "Nakita bwino kufiitua, kine kufua nfue sie."

¹⁰ Yawe waamwanine evi, "Wewe waunvwilanga nkumbu musila u-usimeniizie ni ku-ukuzia, ozo wakimena busiku bumo ni kuuma busiku bumo.

¹¹ Eba, ale nene i alikwandua kunvwila nkumbu muzi ukata wa Ninawe ulimo bantu bengi kukila pa 120,000 basili na buvinde bwa kwinka biweme ni bibiipile, kabili mwali ni nama ingi iteekelue?"